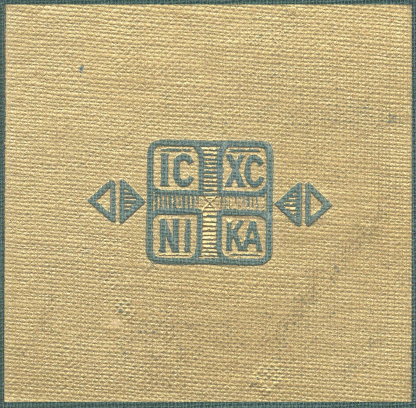
IC XC
NI KA

ÜDVÖSSÉG ÉVE

AZ EGYHÁZI ÉV LITURGIÁJÁNAK MAGYARÁZATA

DR PARSCH PIUS

ÜDVÖSSÉG ÉVE

AZ EGYHÁZI ÉV LITURGIÁJÁNAK MAGYARÁZATA

III. KÖTET

A PÜNKÖSD UTÁNI IDŐ

A 11. NÉMET KIADÁSBÓL FORDITOTTÁK

DR HALAMKA GYULA,
DR BÁTKY MIKLÓS és DR ALBERT ISTVÁN
PIARISTA TANÁROK

KIADJA A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT
KAPHATÓ A «LITURGIA» KEGYTÁRGY ÉS KÖNYVKIADÓBAN
BUDAPESTEN, 1937

A magyar piarista rendfőnök 576/1937. sz. engedélyével.

Nihil obstat. *Aemilius Hudyma*, censor dioecesanus. Nr. 1490/1937. Imprimatur. Strigonii, die 15. Maii 1937. *Dr. Julius Machovich*, vicarius generalis.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.

Budapest, Szentkirályi-u. 28. — A nyomdáért felelős: ifj. Kohl Ferenc.

A PÜNKÖSD UTÁNI IDŐSZAK.

1. A pünkösd utáni vasárnapok. Pünkösd nyolcada s vele a húsvéti időszak a pünkösd utáni szombattal záródik (pontosabban: az Egyház délutáni imádságával, a nona-val). Most új időszakba lépünk, melyet pünkösd utáninak szokás nevezni. A régi felfogástól eltérően mi nem tekintjük ezt külön ünnepkörnek, hiszen a pünkösd a húsvéti ünnepkörhöz tartozik, ennek befejezése és második csúcspontja. A pünkösd utáni vasárnapok a húsvéti ünnepkörnek végső kicsengései. Mindazáltal azt mondhatjuk, hogy a pünkösdre következő 24, esetleg több hét külön csoportot alkot. Ezek tartalmilag már csak lazán kapcsolódnak a húsvéthoz, s külsőleg abban térnek el a többitől, hogy kevesebbszer halljuk az allelúját. Azoknak a keresztényeknek, akik húsvétkor a keresztségben, vagy a keresztség kegyelmének felújítása által az isteni életet magukba fogadták, az év folyamán, különösen pedig a vasárnapokon ezt az isteni életet az Oltáriszentséggel kell táplálniok, érlelniök, és újra meg újra ki kell irtaniok magukból mindent, ami nem szent, ami világias, és az Úr újrajövetelét kell várniok forró vágyakozással.

A kép az ősegyháznak egyik igen kedvelt motívumát mutatja be: a juhok az Isten Bárányához jönnek, és pedig nemcsak Jeruzsálemből (a zsidók), hanem Betlehemből is (a pogányok). A pálma a keresztény élet jelképe. A hegyből fakadó folyók a kegyelem vizei (a szentmise és a szentségek). Igy ez a kép az egész pünkösd utáni időt ábrázolja.

Legyen számunkra a vasárnap, mint az Úr napja, kis húsvét, amely a húsvét boldogságát a keresztség, bérmálás és az Oltáriszentség által újra és újra emlékezetünkbe idézi, s felvértez minket a világ, az alsóbb én és a pokol csábításai ellen. Ez volt az értelme az őskeresztények vasárnap-megülésének, és ez az értelme a pünkösd utáni vasárnapoknak is.

E vasárnapok liturgikus szövegei az ősegyház idejébe nyúlnak vissza, mai alakjuk és összeállításuk pedig Nagy Sz. Gergelytől való. A középkorban azonban bizonyára változtattak rajtuk, ami éppen nem vált javára a miseszövegeknek.

Mi, a mai kor gyermekei a 24 vasárnap sorában szeretnénk valami gondolatmenetet, rendszert és egységet fölfedezni, azért már sok kísérlet történt arra, hogy e vasárnapokban eszmei haladást, szellemes gondolatmenetet lehessen kimutatni. A régi Egyház azonban nem így gondolkozott. Ő csak kisebb húsvéti ünnepeket és paruzia-napokat akart adni híveinek, és ezért a vasárnapok hosszú sorában a megváltás misztériumcselekményeit mutatja be tarka egymásutánban, amelyek rendszerint a keresztséghez kapcsolódnak, vagy az Úr újrajövetelét készítik elő. Ezekben a misékben még kevésbbé kereshetünk összefüggő gondolatkört, mint a böjti és húsvéti időszak miséiben, hiszen az olvasmányok (a szentlecke és az evangélium), amelyek más misékben gyakran egymást egészítik ki, ezekben a misékben ritkán vannak összefüggésben egymással.

Ehhez járul még az a körülmény is, hogy az egyes vasárnapok eredeti liturgikus szövegeit idővel összekeverték. Ez a következőkép történt. Régen nem volt egységes misekönyv, amelyben az egyes misék szövegei mind együtt lettek volna, hanem ezek különböző könyvekben voltak szétosztva: az énekek az Antipho-

nariumban, a szentleckék a Lectionariumban, az evangéliumok az Evangeliariumban, a könyörgések pedig a Sacramentariumban. Ha már most például a Lectionarium, vagy az Evangeliarium olvasmányainak sorrendjében eltolódás történt azáltal, hogy egy új olvasmányt iktattak közbe, vagy egy meglevőt kihagytak — ami tényleg megtörtént — akkor ezzel az összes olvasmányok eltolódtak. Ma tehát nehéz megállapítani, hogy eredetileg melyik könyörgés, szentlecke vagy evangélium tartozott az egyes vasárnapokhoz. Természetesen ez az eltolódás éppen eme vasárnapokon nem olyan végzetes, mert egyrészt az egyes miseszövegekben úgy sincs meg a gondolategység, másrészt e vasárnapok tartalmilag közel állnak egymáshoz, s ezért nem okoz nagy bajt, ha pl. a könyörgések és az énekek elcserélődnek, mert gondolattartalmuk és hangulatuk úgyis többé-kevésbbé hasonló.

Ha már most a vasárnapokat együttességükben vesszük szemügyre, három motívum csendül meg bennük; az egyikben inkább az egyik, a másikban inkább a másik uralkodik. Az első motívum a multba tekint vissza: ez a húsvéti motívum, amely az elmult húsvéti ünnepekhez kapcsolódik, és azt minden egyes vasárnap föl akarja újítani. Ezért jelenik meg Krisztus gyakran úgy, mint a halottak föltámasztója, mint orvos és «Üdvözítő». A második motívum a jövőbe tekint: ez a paruzia-motívum, amely az Urat a Majestas Domini-ben mutatja be, és az ő újabb eljövetelét készíti elő. A régi egyház zarándokruhában, honvággyal a szívében rótta földi útját. A «Maranatha» — a «Jöjj Urunk!» — hangzik fel újra a liturgia szent szövegeiben. Ez a motívum éppen az utolsó vasárnapoknak (18—24) kölcsönöz különös szépséget. A harmadik motívum a jelenre tekint: ez a küzdelem és a

szenvedés motívuma. Amint a természetben növekszik az éjtszaka, és fogy a nappal, úgy erősbödik és uralkodik ez a motívum vasárnapjaink második felének hátterében.

Tartalmi szempontból a pünkösd utáni vasárnapok miséit három típusba sorozhatjuk. Az első típus az Úrnak csodás gyógyításait mutatja be. A miseszövegek a csodák elbeszélésével nem annyira oktatni akarnak, mint inkább a szentmise kegyelmi hatékonyságát iparkodnak képekben bemutatni. Hiszen ez a mélyebb

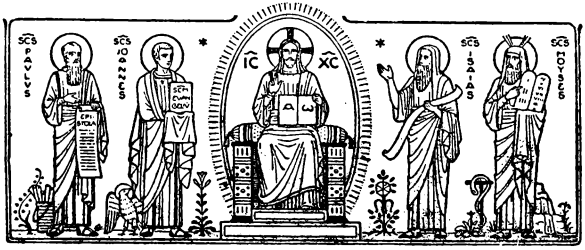

értelme és célja az Úr csodatételeinek is. Amint földi életében a testi betegségeket gyógyította, úgy most, misztikus életében az Egyház által «Üdvözítője» akar lenni a lelkibetegségeknek, különösen a keresztség és az Eucharisztia által. A csodás gyógyítások tehát a vasárnapi szentmise hatását akarják képekben kifejezni. Ezt misztériumcselekménynek nevezzük.

A második típusban (főként a 7—14 vasárnapokon) ellentétes képpárokat találunk, amelyek az Istenországát és a földi országot mutatják be. Természetes azonban, hogy az Egyház nem enged választanunk a két birodalom között, csupán figyelmeztetni akar arra, hogy annál inkább keressük az Isten országát, s hogy szám-

A kép egy ravennai mozaik nyomán készült.

űzzük lelkünkből a világ utolsó maradványát is. Úgy vélem, hogy éppen ez a dualizmus felel meg az őskeresztény lelkiségnek (csak figyeljük meg a legrégibb egyházatyáknak a két úrról szóló tanítását!).

A harmadik típus a paruziavárás képeit mutatja be. Ezeket a miséket a 15. vasárnaptól kezdődőleg találjuk meg. Éppen ezek a misék tűnnek ki leginkább hangulati gazdagságukkal és változatosságukkal.

Ime, a pünkösd utáni vasárnapok. Nem szabad azonban azt gondolnunk, hogy nincs bennük esztétikai szépség. Éppen igénytelen, szerény külsejük alatt rendkívüli gazdagságot, szépséget, életet, szellemet és hangulatot rejtenek magukban. Mindazok előtt, akik be tudnak hatolni mélységükbe, feltárják az Egyház szerető és vágyódó lelkét, s eltöltik őket ezzel a lélekkel.[1]

Pünkösd utáni első vasárnap.

A pünkösd utáni első vasárnappal a «tempus per annum = az évközi időbe» lépünk, amelynek éppen az a jellege, hogy nem ünnepi idő. Másrészt éppen a pünkösd utáni első vasárnapokat az erre az időre eső ünnepek vagy elnyomják, vagy legalább is erősen befolyásolják. Így mindjárt az első vasárnapot sem ünnepelhetjük, mert az Egyház erre a napra helyezte állandóan a Szentháromság ünnepét. A vasárnapról így csak megemlékezést (commemoratio) veszünk az orációkban, és evangéliumát olvassuk utolsó evangélium gyanánt. Ha azután a következő hét valamelyik napján nincs ünnep, vagy csak igen kis rangú ünnep van, a vasárnapi miseszöveget ekkor teljes egészében elmondjuk.

[1] Die Betende Kirche. 2. kiad., 357. old.

Szentháromság ünnepe.

(dupl. I. cl.).

Áldassék a Szentháromság.

Azok az ünnepek és időszakok, amelyeket az egyházi év folyamán eddig ünnepeltünk, üdvösségünk történetével és elsősorban Jézus Krisztus életével állottak összefüggésben. Ilymódon karácsonytól pünkösdig az Úrnak egész életét végigjártuk. Még az eucharisztikus áldozatot is, amelyet ezeken az ünnepeken bemutattunk, úgy foghattuk föl, mint emez üdvtényeknek kegyelemben való megjelenítését. Most azután már egészen más jellegű ünnepek következnek. Ezek a hitnek az ünnepei, amennyiben egy-egy hittitok alkotja tárgyukat. A hitnek emez ünnepein már nem olyan szoros az összefüggés a szentmiseáldozattal; az Egyház ilyenkor csak az ünnepek alkalmából és az ünnepi titok tiszteletére mutatja be az Eucharisztiát. Ezt az ünnepsort a Szentháromság ünnepe nyitja meg, amelynek tárgya a hit legnagyobb, fölfoghatatlan és legmagasztosabb titka.

1. A z ü n n e p t á r g y a. Az ünnepnek a tárgya a következő hitigazság. Egy Isten van, aki három személyű; Isten az Atya, Isten a Fiú, és Isten a Szentlélek; és mégsincs három Isten, hanem csak egy örök, végtelen, felfoghatatlan Isten! Az Atya nem inkább Isten, mint a Fiú, és a Fiú nem inkább Isten, mint a Szentlélek. Az Atya az első isteni személy, a Fiú a máso-

dik isteni személy, aki az Atya lényegéből öröktőlfogva születik, a Szentlélek a harmadik isteni személy, aki az Atyától és a Fiútól származik. Nincs halandó, aki meg tudná fejteni ezt a mélységes titkot. Azért alázattal meghajolva csak annyit mondjunk : Uram, hiszünk ; erősítsd gyenge hitünket!

Miért éppen most ünnepeljük ezt az ünnepet? Ez az ünnep betetőzése az eddigieknek. A megváltás művében mind a három személy közreműködött és segített. Az A t y a, Fiát küldte a földre : «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá». Az Atya hívott meg bennünket a hitre. A F i ú, a mi Üdvözítőnk, Jézus Krisztus ; Ő emberré lett és meghalt értünk : megváltott és Isten fiaivá tett bennünket. Az Úr mennybemenetele után a S z e n t l é l e k lett a tanítónk, vezetőnk, útmutatónk és vigasztalónk. Amiként hálaadásul szívesen énekeljük a Te Deumot, úgy a mai Szentháromság-ünnep ilyen Te Deum az Egyház nagy ünnepei után : összefoglalása a karácsonynak, az epifániának, húsvétnak, mennybemenetelnek és pünkösdnek. Ez az ünnep azonban, amely a pünkösd utáni első vasárnapra esik, egyúttal arra is figyelmeztet, hogy tulajdonképpen minden vasárnap a Szentháromság ünnepe, minden vasárnap a háromszemélyű Egyisten tiszteletére van szentelve. Minden vasárnap hálás szívvel kell megemlékeznünk azokról a jótéteményekről, amelyekben a Szentháromság részesített bennünket. Az A t y a teremtett minket és meghívott az istenfiúságra. A F i ú megváltott minket ; a vasárnap pedig az «Úr napja», az Ő feltámadásának napja. A S z e n t l é l e k megszentelt, és Isten templomává avatott minket. A Szentlélek vasárnap szállott le az ifjú Egyházra. A vasárnap eszerint a Szentháromság napja.

Még külön megfontolás tárgyává tehetnők, hogyan

fogja át teljesen a Szentháromság a mi egész életünket, hiszen az Egyház a szentségeket és szentelményeket is a Szentháromság nevében szolgáltatja ki. Gondoljunk csak a keresztségre («Én téged megkeresztellek az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében»), a bűnbocsátás szentségére («Én téged föloldozlak bűneid alól az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében»). A keresztény élete a Szentháromság nevében kezdődik és végződik. Ezért minden nap, minden munkánk és imádságunk kezdődjék és végződjék a kereszt jelével és eme szavakkal: «Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében». Végig kellene néznünk azután az Egyháznak a Szentháromsághoz intézett sok imádságát is. Ilyen mindenekelőtt a «Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek, miképpen kezdetben volt, úgy most és mindenkor és mindörökké. Amen.» Ezt az imádságot mondja talán a leggyakrabban az Egyház. Ezzel fejezünk be minden zsoltárt és kezdünk a zsolozsmában minden imaórát. Valóban elmondhatjuk, hogy a «Dicsőség» az az egyenletes harangszó, amely szünet nélkül hangzik az Anyaszentegyház dómjában. Hiszen mindenegyes pap napjában legalább ötvenszer elimádkozza. Ez az imádság tehát a Szentháromság magasztos dicsőítése. A «Dicsőség»-et kis doxologiának szokás nevezni, míg a nagy doxologia a mise «Gloria in excelsis»-e, amely igazán fönséges dicsőítő éneke a Szentháromságnak. A «Te Deum» is a szentháromságú Egyistent magasztaló és neki hálátadó ének. Az Egyház csaknem naponta elmondja ezt a matutinum végén. A Szentháromsághoz intézett imádságoknak ezenkívül még egész sora van, amelyeket a szentmisében találunk együtt. Itt van a hitvallás, a mise Credo-ja, amely imádság, de egyúttal ünnepélyes megvallása is a Szentháromságban való hitünknek. A Szent-

háromsághoz intézett legszebb imádság azonban mégis maga a szentmise, amely a háromszemélyű Egyistennek bemutatott dicsőítő, hálaadó és könyörgő áldozat.

2. Az ünnep miséje (Benedicta sit). A szentmise szövege könnyen érthető. Az *introitus* az oltárhoz vonuló papnak és a templomba lépő hívőnek gondolatait és érzéseit fejezi ki. Amikor a mai napon átlépjük a templom küszöbét, megjelenik előttünk a Szentháromság mérhetetlen nagyságában, hatalmában és szépségében. Ezért énekeljük: «Áldassék a Szentháromság, mert irgalmasságot gyakorolt mivelünk!» Az *introitus zsoltára* a nagytermészetet jeleníti meg előttünk, mely a (háromszemélyű) Egyistennek a nevét dicsőíti, mert csodálatosan megmutatta magát a világban, a gyermek szemében és az ég csillagaiban. Az *orációban* az Egyház kettős nagyságot emleget: a Szentháromság erőteljes egységét és harmonikus többségét. Ez egyszersmind eszményképe kell hogy legyen életünknek és jellemünknek is, mert ezeknek a Szentháromságot kell tükrözniök: a mi életünket is fogja át erőteljes egység, és szép, szeretettel teljes harmónia. A *szentleckében* csodálat tölti el Sz. Pált, amikor mély hitével beletekinthet az Istenség mélységeibe: «Ó mélységes gazdagság!...» Alig talál szavakat a Szentháromság végtelen, áthatolhatatlan titkának ecsetelésére. A *graduale*ban háromszoros «Benedicta»-t hallunk. Ha ezt behatóbb megfontolás tárgyává akarjuk tenni, mérhetetlen utat kell bejárnunk. Először is a tenger mélységeiben szemléljük Istent, de ugyanakkor azt is látjuk, hogy az összes kerubok fölött trónol, atyáink fölött is. Csodálatosan mutatkozott be a Szentháromság a nemzedékek, az emberek sorsának irányításában. Az *evangélium*ban azt a fő szentírási helyet olvassuk, amelyben a három isteni személy egymásmellett jelenik meg.

Krisztus parancsot ad apostolainak a keresztelésre: «Elmenvén, keresztelj étek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében . . .» Amikor az áldozati körmenetben az oltárhoz megyünk, ajánljuk fel a Szentháromságnak áldozati ajándékul saját személyünket is. Amikor az Urat magunkhoz vesszük, ismét azt halljuk az Egyház ajkáról, hogy a Szentháromság szeretetajándéka ez a mennyei kenyér. Krisztus szerezte a megváltást, az Atya résztvett megváltásomban, amikor a választottak közé emelt, és közreműködött a Szentlélek is. Templomból hazamenet, de az egész napon át is mint valami harangszó csengjen lelkünkben: «Áldott legyen a Szentháromság, mert irgalmasságot gyakorolt mivelünk!»

Pünkösd utáni első vasárnap.

Az irgalmasság vasárnapja.

A mai szentmisében mindjárt megérezzük, hogy ismét az átlagnapok idejét éljük. A húsvéti időben minden éneket allelújával fejeztünk be, ez most már elmarad. A misében újra gradualet énekelünk. Mint tudjuk, a mise két olvasmánya közé rendesen két ének iktatódik: a graduale, amely visszhang a szentleckére,

és az allelújaének, mely az evangélium előhangja akar lenni. A gradualet a liturgia szimbolikájában kérő- és bűnbánati éneknek tekinthetjük, ezért került helyébe a húsvéti időszakban a kettős allelúja. Mától kezdve azonban ismét mind a két éneket énekeljük, amivel azt akarjuk kifejezni, hogy a mindennapi életben a komolyság az örömmel, a bűnbánat az istendícsérettel jár együtt.

1. A szentmise (Domine in tua). Hosszú idő óta ma először látjuk, hogy zöld miseruhában vonul a pap az oltárhoz. A klasszikus liturgia persze nem ismeri ezt a színt, s a liturgiatörténet sem tud semmi jelképes magyarázatról. Ez azonban nem lehet akadálya annak, hogy az egyszer bevett szokásnak jelképes értelmét keressük. Zöldszínű az olajfa, amely Krisztusra, a Fölkentre emlékeztet bennünket. Zöld a színe a sarjadó vetésnek is. A pünkösd utáni idő jelképezi azt az időt is, amikor az Isten-országa a földön fejlődésnek indul, vagyis a Krisztus mennybemenetele és második eljövetele közti időt, s így a közeledő végre néző boldog remény ideje. Régebben ezt a vasárnapot «irgalmasság vasárnapjának» nevezték. Miséjének gyönyörű szövegén az irgalmasság és a szeretet gondolata vonul végig. Isten irgalmasságában én is bőven részesültem a megváltás kegyelme által: «Abban nyilvánult meg az Isten szeretete miirántunk, hogy az ő egyszülött Fiát küldötte Isten a világra, hogy őáltala éljünk» *(szentlecke)*. Irgalmasságát magamon tapasztaltam, amikor megbocsájtott *(introitus)*. Most énnekem kell ezt gyakorolnom felebarátommal szemben szeretet, részvét és megbocsátás által: «Legyetek tehát irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas. Ne ítéljetek, és nem fogtok ítéltetni; ne kárhoztassatok, és nem fognak benneteket kárhoztatni; bocsássatok meg, és bocsánatot fogtok nyerni» *(evang.)*. «Ha Isten úgy

szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk» *(szentlecke)*. A szentlecke a továbbiakban igen szépen fejezi ki az Isten- és emberszeretet szoros összefüggését: «Ha valaki azt mondja: Szeretem az Istent, és felebarátját gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti? És az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti az Istent, szeresse testvérét is.» Ebben a misében tehát világos és szép formában találjuk meg a kereszténység főparancsolatát, az Isten- és emberszeretetet. «Ez a mise egyúttal fenséges és magasztos felirat a pünkösd utáni vasárnapok kapuján.» (Schott.) A *graduale* szép átmenetet képez az olvasmányok között, mert egybefoglalja Isten velünk szemben való irgalmának és az embertársak iránti könyörületességnek gondolatát.

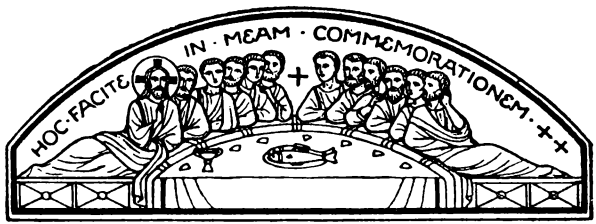

Úrnapja.

(dupl. I. cl.)

«*Az élő és életet adó kenyér.*»

1. Az ünnep tárgya. Mit ünneplünk Úrnapján? A név maga megmondja: Festum Sanctissimi Corporis Christi = Krisztus legszentebb testének ünnepét. Az

A kép egy ravennai mozaik nyomán készült.

Úrnapja tehát Krisztus oltáriszentségi testének ünnepe, helyesebben az Oltáriszentség alapításának az ünnepe, és egyben hódolat Krisztus iránt, aki az Oltáriszentség alapításával Egyházának a legnagyobb ajándékot adta. Tulajdonképpen nagycsütörtök az Eucharisztia alapításának napja, azonban ezen a napon Krisztus Urunk szenvedésére való emlékezésünk elnyomja az ünnep örömét. Ezért a nagycsütörtök örömét Úrnapján pótoljuk, s erre a célra az Egyház a húsvéti ünnepkört követő csütörtököt választotta.

Az ünnepi liturgiát IV. Orbán pápa felhívására a nagy egyházdoktor, Aquinói Sz. Tamás szerzette 1264-ben. Ez az Egyház imaművészetének kétségtelenül klasszikus alkotása. Figyeljük meg azonban azt a nagy különbséget, amely az Úrnap és a régi officiumok között van. Míg az utóbbiak inkább valami nagyarányú vadaskerthez hasonlítanak, az Úrnapjának officiuma olyan, mint egy nagy művészettel kiképzett díszkert. A régi ünnepek a martírok korának erővel teljes szellemét lehelik, felépítésük azonban a legtöbbször nem olyan kidolgozott és művészi. Az újabb ünnepek liturgikus szövegei tudatos rendszerrel készültek, és változatos művészi formákat mutatnak. Az Úrnapja újabb ünnep, és ezek között a legelső helyen áll. Tökéletes művészi alkotás: a szentmisében és a zsolozsma felépítésében egyre újabb és újabb szépségekre bukkanunk. Nézzük csak közelebbről az ünnep klasszikus zsolozsmáját.

A *matutinum* a Király előtti hódolattal kezdődik: «Krisztust, a Királyt, aki minden nép felett uralkodik...» Mióta megvan a Krisztus-Király-ünnep, jobban felfigyelünk, ha a liturgiában felcsendül a királyság motívuma. Láthatjuk ebből, hogy az Úrnapja is királyünnep, hódolat a Király előtt, aki az Eucharisztiában uralkodik a népek felett.

Következik a *himnusz*. Az úrnapi himnuszok egytől-egyig Sz. Tamás kiváló költői tehetségét hirdetik. Sz. Tamás minden önállósága mellett is, a versmérték és a rím tekintetében egészen azokat a híres lírai költeményeket tartotta szeme előtt, amelyeket Szentviktori Ádám (1192) hagyott szellemi örökségként a szentviktori apátság szabályozott kanonokjainak.

Csak a laudes himnuszának (Verbum supernum) eme monumentális sorait kell néznünk:

Se nascens dedit socium,	Földre szállván — utitársunk,
Convescens in edulium,	Asztalunknál — étkünk, vágyunk,
Se moriens in pretium,	A keresztfán — drága árunk,
Se regnans dat in praemium.	Mennyországban — boldogságunk.

Erről a versszakról azt mondja Santolius költő, hogy szívesen odaadná összes műveit, ha e négy sor szerzőjének mondhatná magát.

A matutinum három nocturnusának bizonyos fokozatosságot kell mutatnia. Az első az Ószövetséget képviseli, s ezért rendesen valamilyen előképet ad; a második az ünnep gondolatát fejti ki, a harmadik pedig mindezek tetőfokát alkotja az evangéliumban. A mi matutinumunkban az első nocturnus olvasmányai nem az Ószövetségből, hanem az Újszövetségből valók, s éppen ezért a három responsoriumban az Oltáriszentségnek három legszebb előképét találjuk meg: a húsvéti bárányt (1), a mannát (2) és Illés hamukenyerét (3). Mesternek bizonyul Sz. Tamás a zsoltárok kiválasztásában és az antifónáknak csaknem keresetlen megszövegezésében is. A második nocturnus olvasmányait maga Sz. Tamás írta, és abból a művéből valók (Opusculum 57.), amelyről Krisztus mondotta: «Jól írtál rólam, Tamás!» Az úrnapi responsoriumokban egészen külö-

nös művészi alakítást találunk; valamennyit (egy kivételével) az jellemzi, hogy az egyik rész az ószövetségi, a másik az újszövetségi Szentírásból való: az első nocturnus antifónáiban egyenesen úgy, hogy az első rész az előképet, a második pedig ennek teljesülését tartalmazza.

3. A zsolozsma. Az ünnepet az *első vesperás* vezeti be, éspedig igen ünnepélyesen: képekből és előképekből alkotott mozaik áll előttünk. Látjuk a Melkizedek rendje szerinti örök Papot, amint áldozatul kenyeret és bort hoz (109. zsolt.). Látjuk az isteni Mózest, aki «eledelt adott azoknak, akik őt félik» (110. zsolt.). A megváltatlanság babiloni fogsága után arra gondolunk, hogy «Mivel viszonozzam az Úrnak mindazt, amit velem cselekedett? Felemelem a szabadulás kelyhét» (115. zsolt.). És most egy kedves családi kép: Krisztus a családatya, aki kemény munkával szerezte meg a kenyeret, az Egyház pedig az anya, aki termékeny szőlőtőhöz (!) hasonlít. A gyermekek az olajfahajtások (ifjú fölkentek — Krisztus) az asztal körül (127. zsolt.). Jeruzsálem újra békében él, és az Úr táplálja őket a búza javával (147. zsolt.). «Ó, mily édes, Uram, a te lelked, ki hogy kegyességedet megmutasd a gyermekekkel szemben, mennyből adott legédesebb kenyérrel az éhezőket betöltöd jókkal, a finnyáskodó gazdagokat pedig üres kézzel bocsátod útnak, allelúja». *(A Magn. antif.)*

Este a matutinumot imádkozzuk; már fölkészültünk erre. Mily klasszikus szépséggel folyik ez világos antifónáival, amelyek rögtön megmagyarázzák a zsoltárokat, szellemes responsoriumaival, tartalmas olvasmányaival. A második nocturnus olvasmányait maga Sz. Tamás készítette. Ime egy részlet belőle: «Mérhetetlen az a sok jótétemény, amelyben Isten bőkezűsége részesítette a keresztény népet, és amelyek egyszersmind fölbecsülhetetlen méltóságot adnak neki. Mert nincs, és nem is volt soha olyan nép, ,amelyhez olyan közel állanának istenei, mint amilyen közel van hozzánk a mi Istenünk' (Deut. 4, 7.). Ugyanis Isten egyszülött Fia, aki istenségének részeseivé akart minket tenni, a mi emberi természetünket öltötte föl, és emberré lett, hogy az embereket istenekké tegye. Ezenfölül mindazt, amit a mienkből vett, mindenestül odaadta a mi üdvösségünkre. Hiszen, hogy megváltson minket, testét a kereszt oltárán föláldozta az Atyának, és vérét adta mint váltságdíjat és fürdőt, hogy kiváltva a nyomorúságos rabságból, megtisztuljunk minden bűnünktől. Hogy

pedig állandóan megemlékezzünk a nekünk juttatott nagy javakról, testét eledelül, vérét pedig italul hagyta, hogy a hívők kenyér és bor színe alatt táplálkozzanak vele».

Kora reggel imádkozzuk és énekeljük a *laudest;* ez ma sok Oltáriszentségre vonatkozó gondolatot tartalmaz. A laudesnek, mint reggeli imádságnak tárgya általában: a reggel dícsérete, a természet dícsérete, összekötve az ünnepi titokkal. Ma azonban különös oka is van a természetnek arra, hogy dicsőítse Istent, hiszen az a kitüntetés érte, hogy Krisztus a természet adományait, a kenyeret és a bort tette meg az ő titokzatos jelenléte leplének. Ha az emberiség kitüntetve érzi magát azáltal, hogy az Istenfia emberré lett, ugyanez áll a természetre is az Oltáriszentség megalapítása miatt.

3. A szentmise (Cibavit eos). Most a mesterien felépített misére kerül a sor. Ezt a misét mondjuk az egész nyolcad alatt, és így megtehetjük, hogy minden nap egy másik részét dolgozzuk föl és éljük át. A mise szövegének minden része a maga helyén áll és szoros kapcsolatban van az ünnep titkával. Az *introitus* igazi nyitány, olyan, mint az ünnepi harangszó, meghívás az ünnepi misére. Az Eucharisztia a búza java, a kegyelmi élet tápláló ereje, méz, szellemi édesség, mely Krisztusból, a sziklából fakad. Az egész zsoltár (amelyet már ismerünk pünkösd hétfőjéről) idevaló. Az *orációt* mindenki jól ismeri, és ajánlatos volna átelmélkedni. A *szentleckét* már hallottuk nagycsütörtökön;

A kép a szentmise introitusát ábrázolja: kalászok madárkákkal és a sziklából csurgó méz.

a főhelyet itt az utolsóvacsora története foglalja el; igen jelentősek benne ezek a szavak: «az Úr halálát hirdetitek» (tettel hirdetjük, Krisztus halálának megjelenítésével). Igen szép fölépítésű a két közbeeső ének: a *graduale* az ószövetségi, az *allelújaének* pedig az újszövetségi Szentírásból. Az első a természetről szól; Isten, az eledelt adó Atya megteríti a teremtményeknek az asztalt, ezek pedig elmondják az

A kép megszerkesztésénél az alapgondolatot a matutinum első zsoltárának antifónája adta: «Halálának idején üdvösséget szerző gyümölcsöt adott enniök». Az eucharisztikus életfa a kereszt, amely mélyen lehajtja ágait, hogy élvezhessék gyümölcseit. Ehhez járult még egy második gondolat is, amely ugyan nincs bent kifejezetten az officiumban, de mégis rokon vele; az Énekek énekében (2, 3) a jegyes azt mondja vőlegényéről: «Árnyékában kívánok én megtelepedni, és gyümölcse édes az ínyemnek». Az Egyház, Krisztus jegyese leül a hit titkának (az Eucharisztiának) «árnyékába»: ez az ő vágya, boldogsága, tápláléka. Az Énekek énekének jegyese egyszersmind pásztornő is, aki az igazi szőlőtő gyümölcsét és a válogatott búzakalászokat leszedi a bárányok számára. Ezek, az ágakon ülő madárkákkal együtt a Jópásztorra néznek fel, minthacsak azt mondanák: «Kegyes pásztor, igaz étek, édes Jézus, kérünk téged, te legeltesd, védd a néped, te mutasd meg kegyességed fönn, az élők közepett» (sequentia), és «Mindenek szeme benned bízik, Uram, és te idejében megadod ételüket» (grad.). Krisztus úgy jelenik meg, mint a papkirály Melkizedek (109. zsolt.) és pásztor (22. zsolt.). Alant látható még a ház, amelyet a Bölcseség épített, hét oszloppal, melyek a szentségeket jelentik (a laudes 1. antifónája).

asztali áldást. Ez azonban annak a lakomának az előképe, amelyet Isten szerzett, s amelyről az allelújavers énekel. Az allelújavers bevezetés az *evangéliumhoz*, éppen azért annak legfőbb részét emeli ki. A *sequentia* pedig tulajdonképpen az allelújavers feletti elmélkedés. Sz. Tamásnak egyik leggyönyörűbb alkotása ez a dogmatikai költemény, amely az Eucharisztiáról szóló egész tanítást felöleli. (Igen megérdemli, hogy alaposabban átelmélkedjük !) Az *evangélium* Krisztus ama beszédének leglényegesebb részét tartalmazza, amelyben megígérte az Eucharisztiát : az Eucharisztia az igazi manna, ez az élet kenyere és a mennyei kenyér. Sz. Tamás klasszikusan foglalta össze ezt a következő szavakban : Panis vivus et vitalis = élő és életet adó kenyér. Szép a *felajánlási ének:* mi mindnyájan «királyi papság» vagyunk, vagyis kenyeret (munkánkat) meg tömjént (imádságot) áldozunk, és meg kell szentelődnünk. A *secreta* is igen tartalmas : áldozati ajándékunk jelképes értelmét adja : a kenyér és a bor a békének és egységnek jelképe, ezek csak békében teremnek ; sok búzaszem egyesüléséből lesz a kenyér, sok szőlőszem egybesajtolásából a bor. Az Eucharisztia így a békének és Krisztussal való egységünknek szimboluma. A *postcommunio* már az Istenség boldog mennyei bírásához vezet, melynek záloga és előképe az Eucharisztia.

A szentmise után következik az *úrnapi körmenet.* De nem ez az ünnep lényeges eleme (hisz az ünnep elrendelésekor még nem is volt meg). Sok helyen a körmenet alatt a négy világtáj felé felállított négy oltárnál a négy evangélium kezdetét éneklik ; itt is (amint ez a liturgiában sokszor előfordul) a kezdet az egész helyett áll, itt tehát nem az evangéliumi szakasz tartalma számít, hanem az evangélium itt szimbolummá lett, jelképéül annak, hogy Krisztusnak kell az egész

világon uralkodnia. (Az Esztergomi Rituale szerint az első evangélium a mise evangéliumát ismétli meg, a második Sz. Lukácsból való (11, 9—13), és a jóságos mennyei Atyáról szól, aki nem tagadhatja meg éhező és kenyeretkérő gyermekeitől a táplálékot, a harmadik Sz. Márkból (11, 23—26) a hegyeket is áthelyező hitre szólít fel, az utolsó pedig Sz. János híres prologusa: «És az Ige testté lőn, és miköztünk lakozék, és láttuk — ép a mai ünnepen is — az ő dicsőségét»).

Délután a *második vesperást* mondjuk, amely az ünnep hatalmas kicsengése. A mai vesperás az ünnep kegyelmeiért való hálaadás. A napnyugta vezéréneke az egész ünnepet a következő szavakban foglalja össze (Sz. Tamás itt egész szellemi nagyságában mutatkozik be):

O sacrum convivium.
in quo Christus sumitur;
recolitur memoria passionis eius;
mens impletur gratia;
et futurae gloriae nobis pignus datur, alleluja.

Ó szent lakoma,
melyben Krisztust vesszük,
szenvedéséről emlékezünk,
kegyelemmel telünk
s az örök dicsőség zálogát elnyerjük, allelúja.

Péntek Úrnapja nyolcadában.

A papság áldása és tragikuma.

Most nyolc napon át megszakítás nélkül elmélkedhetünk a kereszténység központi titkáról, az Oltáriszentségről. (Az Úrnapja épúgy, mint az epifánia,

A kép az Eucharisztia szimboluma: a galambok (a lelkek) kalászokat (Eucharisztia) csipegetnek.

I. osztályú II. rendű kiváltságolt duplex-ünnep, amely elnyomja a többi duplex-ünnepeket.) Igy most mindennap az úrnapi szentmisét mondjuk, és az ünnep zsolozsmáját végezzük. Csak a matutinum 9 olvasmánya változik naponként; épüljünk ezeken.

1. A zsolozsma. Aquinói Sz. Tamás folytatja az ünnepről szóló tegnapi tanítását; néhány illetékes magyarázatot hallunk tőle az Úrnapja ünnepére vonatkozólag: «Illett a hívők jámborságához, hogy megünnepeljék ennek az üdvösséges és csodálatos szentségnek megalapítását, hogy tiszteljük azt a kimondhatatlan módot, ahogyan az Isten a látható szentségben jelen van, és hogy dicsőíttessék Isten mindenhatósága, amely ebben a szentségben oly sok csodálatos dolgot művel, és hogy lerójuk Istennek tartozó hálánkat emez üdvösséges és édes ajándékért. Mert bár nagycsütörtökön, amikor, mint tudjuk, az említett szentség alapíttatott, a szentmisében külön említés történik is erről, mégis e nap istentiszteletének minden többi része Krisztus szenvedésére vonatkozik, amelynek megünneplése ebben az időben egészen lefoglalja az Egyházat. Hogy azonban a hívő nép ennek a nagy szentségnek megalapítását teljes ünnepi officiummal ülje meg, IV. Orbán római pápa e szentség iránti tisztelettől indíttatva kegyesen elrendelte, hogy ennek megalapítását az összes hívők a pünkösd nyolcada utáni csütörtökön ünnepeljék. Igy mi, akik az egész év folyamán üdvösségünkre használjuk ezt a szentséget, ennek alapítását külön is megüljük abban az időben, amikor a Szentlélekisten a tanítványok szívét megtanította arra, hogy teljesen megértsék e szentség titkát».

Szombat Úrnapja nyolcadában.

Angyalok kenyerét ette az ember.

1. A z s o l o z s m a. A híres szónok, Aranyszájú Sz. János beszél ma nekünk e nagy Szentség méltóságáról: «Mint tűzokádó oroszlánok térjünk vissza attól az asztaltól, rettegésére a gonoszléleknek, és Krisztust, a mi fejünket forgassuk elménkben, aki ilyen szeretetet mutatott irántunk. Mert sok édesanya másoknak adja át gyermekét, hogy táplálják, én azonban — mondja — nem így teszek, hanem saját testemmel táplállak titeket és önmagamat adom eledelül. Mert azt akarom, hogy mindnyájan nemesek legyetek, és jó reményt akarok nyujtani nektek a jövőre vonatkozólag, hiszen ha itt önmagamat adtam értetek, a jövőben méginkább meg fogom ezt tenni. Testvéretek akartam lenni, ezért értetek testet és vért öltöttem magamra, s most visszaadom nektek azt a testet és vért, amely által rokonotokká lettem. Ügyeljünk tehát magunkra, Szeretteim, akik ilyen értékes javakat élvezünk. És amikor valami csúnyát készülünk mondani, és már-már magával ragad a harag, vagy más valamely szenvedély, gondoljunk arra, milyen kiváló javakban részesültünk, és ez a gondolat fékezzen meg mibennünk minden bűnös indulatot. Mindnyájan tehát, akik ebben a testben részesülünk és ezt a vért isszuk, fontoljuk meg, hogy azt vesszük magunkhoz, aki a magasságban trónol, akit az angyalok imádnak, aki egészen közel áll az örök isteni szentséghez. Ó, jaj nekem, mennyi út nyílik számomra az üdvösségre! Ő a maga testévé tett minket, az ő saját testét adta nekünk táplálékul, és mégis ezek egyike sem tart vissza minket a rossztól». Milyen lélekbemarkoló szavak!

Pünkösd utáni második vasárnap.

A vasárnap az Úrnapja nyolcada miatt egészen háttérbe szorul, annál is inkább, mert tartalmilag is egészen az Eucharisztia gondolatköréhez alkalmazkodik. Majdnem azt a benyomást kelti, mintha a lakomáról szóló vasárnapi evangéliumot az Úrnapjára való tekintettel választották volna. Ez azonban nem áll, hisz a vasárnapi miseszöveg néhány évszázaddal idősebb, mint az Úrnapja.

Vasárnap Úrnapja nyolcadában.

Ó szent lakoma, melyben Krisztust vesszük.

1. Az Úr teste. Az Oltáriszentség fölségének gondolata uralkodik az egész napon. Ezért szól az egész zsolozsma, főképpen pedig a matutinum az Úr szent testéről. Az Anyaszentegyház «Aranyszájú» Sz. Jánosa fönséges szentbeszédet mond, mely sejtelmet ad nékünk arról, milyen erővel tudott szólni. «Minthogy az Ige azt mondja: ‚Ez az én testem', azért fogadjuk el, higgyük el, és szemléljük lelki szemeinkkel. Mert nem érzékelhetőt adott nekünk Krisztus, hanem az érzéki lepel alatt tisztán szellemit. Ugyanaz az eset, mint a keresztségnél, ahol a víz érzékelhető jele közli a kegyelmi adományt, de szellemi az, ami végbemegy, t. i. az újjászületés, a megújulás. Ha testnélküli volnál, Ő is leplezetlenül, érzéki jel nélkül adta volna neked kegyelmi adományát, de minthogy a lélek testtel kapcsolatos, érzékelhető jelekben nyujtja a szellemit. Egyesek most azt mondják: ‚Mégis szeretném látni az alakját, termetét, ruháját, lábbelijét!' Nézd, te Őt magát látod, Őt magát érinted, Őt magát eszed! Te a ruháját

akarod látni, Ő pedig nemcsak azt engedi meg, hogy lásd, hanem hogy Őt egyed, érintsd, magadba fölszívd.»

2. Felebaráti szeretet. A szentmise két olvasmánya jelentős gondolatokat és tanításokat nyujt. A *szentlecke* épúgy, mint a multvasárnapi is, a felebaráti szeretetről szól. Olyan szavak ezek, amelyeknek az egész héten át a fülünkben kell csengeniök: «Mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos. Abban ismertük meg az Isten szeretetét (Krisztusban), hogy ő életét adta miérettünk . . . Fiacskáim! ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal».

3. A lakoma. Mire akart tanítani az Úr ezzel a hasonlattal? A lakoma a megváltás, amelyet Isten kínál az embereknek. A kegyelmi eszközök, a szentségek, a szentmise és mindaz, amit az Egyház nyujt nekünk, olyan, mint egy gazdagon terített asztal, amelyre hivatalosak az emberek. Már most háromfajta vendéget különböztethetünk meg: a város polgárait, a város szegényeit és a város előtt álló idegeneket. Vajjon kik ezek? A város lakosai a zsidók. Krisztus először Judeában lépett föl, és először honfitársait szólította föl arra, hogy ismerjék el őt Messiásnak. Elsősorban a farizeusoknak és a papoknak kellett volna belépniök az Isten-országába. De ezek nem akarták. Az ilyen szegény Megváltót, aki csak szellemi javakat akart adni, elutasították. Az Úr ekkor a zsidóság szegényeihez és kicsinyeihez fordult, Galileába ment, és ott hirdette az örömhírt, és íme, a szegény halászok, a megvetett vámosok, a bűnös Magdolna követték az ő hívását, tanítványaivá lettek. Ezek a példabeszéd nyomorékjai és sántái. Az Egyház ragyogó terme azonban ezekkel még nem telt meg. Ezért Jézus az apostolokat és azok utódait kiküldte a városon kívül, t. i. a pogá-

nyokhoz, és meghívta őket, hogy jöjjenek az Egyház menyegzős termébe. Örömmel jöttek a szegény pogányok, keresztényekké és Isten buzgó gyermekeivé lettek. Az Úr Jézus tehát ebben a példabeszédben megjövendöli a zsidók elvetését, a zsidóság kicsinyeinek meghívását, főképpen pedig a pogányok meghívását. De mire akar most az Egyház tanítani minket ezzel a hasonlattal? Mindenekelőtt mély hálával kell arra gondolnunk, hogy mi a harmadik csoportba tartozunk; a pogányságból hívattunk meg az Egyház ünnepi termébe; mi olyan szerencsések vagyunk, hogy résztvehetünk az üdvösségre szolgáló minden összejövetelen. Érezzük hát magunkat Isten vendégeinek. Ne tartsuk azt annyira természetesnek, hogy keresztények lehetünk.

De az Üdvözítő bizonyára nem véletlenül választotta a lakomáról szóló hasonlatot. Igaz ugyan, hogy ezalatt a megváltás egész művét és az Egyház minden intézményét érti, mégis elsősorban az Eucharisztiára gondol, saját testére és vérére, arra a legfölségesebb lakomára, amelyet számunkra készíthet. És ezért illik igen jól ez az evangélium az Úrnapja nyolcadába. Amit az evangélium hasonlatban hirdet, az mindjárt meg is valósul a vasárnapi szentmisében. Az Istenházába léptünk, vagyis a mennyei családatya házába: ez az ünnepi terem. Itt valóban az Isten ünnepi vendégei vagyunk. Asztalt terítettek számunkra, Krisztus maga a háziurunk, s az étel az ő halálában föláldozott teste. A szentmise pedig magábanfoglalja a megváltás egész művét.

4. A szentmise (Factum est). A szentmise többi része is igen szép. Milyen nagyszerűen illik az *introitus* az olvasmányokhoz: Isten meghívott engem az istenfiúságra, megszabadított a lelki haláltól, mert

szeretett; ezért magasztaló énekre nyílik ajkam: «Szeretlek, Uram, én erőm: Uram, én erősségem, menedékem, és szabadítóm!» Az *evangélium*, a *szentlecke* és az *introitus* a szeretetről beszéltek; az *oráció* is az Isten iránt való szeretetről szól. Azt mondja, hogy «szent nevedet é p ú g y f é l j ü k, m i n t ö r ö k k é s z e r e s s ü k». Ez igen jelentős gondolat. Nem elégséges szeretni az Istent, ha nem féljük is egyszersmind. Mit jelent az: félni, és ugyanakkor szeretni az Istent? Annyit jelent, hogy az istenszeretetet össze kell kapcsolnunk parancsainak megtartásával. Az oráció szerint megtanít minket Istenhez való viszonyunkra: ez pedig a szeretet és félelem együttese, mondjuk: kegyeletes szeretet. És az oráció hozzáteszi azt is, hogy ez az igazi, valódi istenszeretet örök, á l l a n d ó kell hogy legyen, amely nincs kitéve ingadozásnak. Ezt az állandó, kegyeletes szeretetet nem adhatjuk meg mi magunknak, ez kegyelem, amelyet Isten ad meg nekünk, ha erre kérjük. Figyeljük meg még a befejezést is: «Mert soha gondviselésedből ki nem zárod azokat, kiket szeretetedben rendületlenül megerősítesz». Nyugodtak lehetünk tehát afelől, hogy Isten kegyelmében nincs hiány. Isten mellettünk akar állni, de csak ha m i i s a k a r j u k. Olvassuk még el a *secretát*: itt azt halljuk, hogy milyen hatást kell előidéznie bennünk a szentmisének: «Az áldozat tisztítson meg minket, Urunk, és napról-napra vigyen előbbre a kegyelmi életben». Két hatást emel ki tehát: az áldozat tisztítson meg minket bűneink salakjától, ezenkívül tegyen folytonosan szentebbé és erényesebbé. A szentmisék életünk lépcsői kell hogy legyenek, melyek egyrészt fölemelnek bűneink lapályairól, másrészt egyre közelebb vezetnek a mennyhez. Ily módon a szentmisék igazi mennyei létrát alkotnak számunkra.

Hétfő Úrnapja nyolcadában.

Az egység és a béke adományai.

A zsolozsmában újra az Egyház «Aranyszája» szól hozzánk: «Milyen tisztának kell tehát lennie annak, aki résztvesz ebben az áldozatban! Nem kell-e még a napsugárnál is ragyogóbbnak lennie a kéznek, amely ezt a szent testet szétosztja, a szájnak, amely szellemi tűzzel telik el, a nyelvnek, amelyet ez a szent félelmet keltő vér fest pirosra? Fontold meg, milyen megtiszteltetésben részesülsz, milyen asztalhoz járulhatsz! Amit az angyalok is csak reszketve szemlélnek, s amire a belőle kiáradó fény miatt maguktól még feltekinteni sem mernek, azzal táplálkozunk mi, azzal egyesülünk. Krisztus testévé leszünk és egészen egyek leszünk Vele! Ki fejezhetné ki szavakkal az Úr hatalmát, és ki hirdethetné méltóképpen az Ő dicsőségét? Melyik pásztor táplálja juhait saját vérével? De mit is beszélek: melyik pásztor? Sok anya a fájdalmas szülés után idegen dajkára bízza gyermekét. Krisztus nem tudott így

A kép: a frigyszekrény a levitákkal az Oltáriszentség előképe.

tenni. Saját vérével táplál bennünket, és a legbensőbben egyesül velünk.» (A nyolcadalatti vasárnap II. nocturnusából.)

Kedd Úrnapja nyolcadában.

Te pap vagy mindörökké Melkizedek rendje szerint.

A zsoltozsmában ma Sz. Ciprián püspök és vértanu a papi királyt, Melkizedeket, úgy állítja elénk, mint az eucharisztikus Krisztus előképét. «Melkizedek papban az Úr áldozatának titokzatos előképét látjuk, amit a Szentírás is tanusít: ‚Melkizedek Sálem királya pedig kenyeret és bort hozott eléje, mert a fölséges Isten papja volt, és megáldotta Ábrahámot'. Hogy pedig Melkizedek valóban Krisztus előképe, azt a Szentlélek is kijelenti a zsoltárokban (109), amikor az Atya nevében így szól a Fiúhoz: ‚A hajnalcsillag előtt nemzettelek én téged. Pap vagy te mindörökké Melkizedek rendje szerint'. A «rend» szó bizonyára erre az áldozatra utal és arra a körülményre, hogy Melkizedek a fölséges Isten papja volt, hogy kenyeret és bort áldozott, hogy megáldotta Ábrahámot. Mert kicsoda inkább papja a fölséges Istennek, mint a mi Urunk Jézus Krisztus, aki a mennyei Atyának mutatta be áldozatát? Ugyanazt áldozta Ő, amit Melkizedek hozott elő, kenyeret és bort, t. i. testét és vérét. Ábrahám megáldása pedig a mi népünknek is szólt.»

Sz. Ágoston a Júdás-áldozásról a következőket mondja: «Mily sokan járulnak az oltárhoz és meghalnak, meghalnak a kenyér vétele miatt. Azért mondja az apostol: Itéletet eszik és iszik magának! Nem volt-e a falat, amelyet az Úr Júdásnak nyujtott, halál az ő számára, s mégis elfogadta. Mihelyt magához

vette, a sátán is beköltözött lelkébe, nem mintha valami rosszat vett volna magához, hanem mert a gonosz a jót rosszul vette magához. Törekedjetek tehát testvérek, hogy lelkileg vehessétek magatokhoz a mennyei kenyeret, szeplőtelen szívvel járuljatok az oltárhoz. Vétkeitek, ha naponta vétkeztek is, ne legyenek halálthozók. Mielőtt az oltárhoz léptek, fontoljátok meg, hogy mit imádkoztok: Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek! Ha te megbocsátasz, magad is bocsánatot nyersz: nyugodtan mehetsz az oltárhoz, kenyér, és nem méreg lesz az számodra.»

Szerda Úrnapja nyolcadában.

Az Újszövetség mannája.

A zsolozsmában egy részletet olvasunk Sz. Ambrusnak a szentségekről írt híres munkájából (a megkereszteltekhez intézett tanítások ezek): «Ki más a szentségek szerzője, mint a mi Urunk Jézus Krisztus? Ezek a szentségek az égből valók, mert egész üdvrendünk az égből ered. Valóban nagy és isteni csoda, hogy Isten a népnek mannát adott az égből; a nép nem dolgozott, és mégis volt ennivalója. Azt mondod talán: Ez csak közönséges kenyér. De ez a kenyér csak az átváltoztatás szavai előtt (közönséges) kenyér, az átváltoztatás után a kenyér Krisztus testévé lesz. Ez bizonyításra szorul. Hogyan lehet az, ami kenyér, Krisztus testévé? Megszentelés (consecratio) által. Kinek és milyen szavaival megy végbe ez a megszentelés? Az Úr Jézuséival. Minden más ugyanis (a szentmisénél) Isten dicsőítése: imádkozunk a népért, a fejedelmekért és a többiekért. Amikor azonban elérkezik a fölséges szent-

ség megvalósulásának pillanata, a pap már nem saját, hanem Krisztus szavait használja. Krisztus szavaira jön tehát létre a szentség. Mi Krisztusnak az a szava? Bizonyára az, ami által minden lett. Az Úr parancsszavára lett az ég; az Úr parancsszavára lett a föld; az Úr parancsszavára lettek a tengerek; az Úr parancsszavára valósult meg az egész teremtés. Láthatod tehát, hogy milyen hatékony az Úr szava. Ha tehát akkora erő rejlik az Úr szavában, hogy ami nem volt, létet nyer, mennyivel hatékonyabb lesz, amikor arról van

szó, hogy valamit, ami már van, mássá változtasson? Az ég nem volt, a tenger nem volt, a föld nem volt. Hogy tehát válaszoljak neked: A kenyér az átváltoztatás előtt nem volt Krisztus teste, de mondom neked, hogy az átváltoztatás után az már Krisztus teste. Ő szólt, és meglett, Ő parancsolt, és létrejött. Te voltál, de régi teremtmény voltál. Megszenteléseid óta azonban új teremtmény lettél. Akarod tudni milyen mértékben? Krisztusban mindenki új teremtmény. Nagy és tiszteletreméltó dolog, hogy a zsidóknak manna hullott a pusztában. De fontold meg, mi több: az égből hullott manna-e, vagy pedig Krisztus teste? Feltétlenül

Krisztus teste, aki a mennynek alkotója, mert akik mannát ettek, meghaltak, aki azonban ezt a testet eszi, elnyeri bűnei bocsánatát és nem hal meg mindörökké. Nem hiába mondod tehát az Úr testének vételénél: Amen. Ezáltal ugyanis elismered szívedben, hogy Krisztus testét veszed magadhoz. A pap azt mondja: Krisztus teste, te pedig ráfeleled: Amen, ami annyit jelent: úgy van. Amiről a nyelv tanuságot tesz, az járja át a szívet.»

Úrnap nyolcada.

(dupl. maj.)

Krisztus-hordozókká leszünk.

Ma van a nyolcad utolsó napja, amelyet az Egyház nagyobb ünnepélyességgel ül meg.

A zsolozsma jeruzsálemi Sz. Cirill mystagogikus hitelemzéseinek még egy gyönyörű helyét tárja ma elénk: «A galileai Kánában egykor az Úr a vizet borrá változtatta, ami némileg hasonló a vérhez; és mi vonakodnánk elhinni, hogy a bort vérré változtathatja? Hivatalos lévén a menyegzőre, ahol testeket kapcsolnak össze, minden várakozás ellenére végbe vitte ezt a csodát, és mi ne vallhatnánk szilárd meggyőződéssel, hogy testét és vérét adta nekünk eledelül, úgyhogy teljes bizonyossággal az Ő testét és vérét vesszük magunk-

A fenti képen konszekráló pap látható az imádkozó Egyházzal (Ecclesia orans). Ősrégi katakomba-motívum ez, új alakban.

hoz? A kenyér színében testét, a bor színe alatt pedig vérét adja nekünk, úgyhogy amikor magunkhoz vesszük, Krisztus testét és vérét élvezzük, az Ő testének és vérének leszünk részeseivé. Így leszünk azután Krisztushordozókká, vagyis Krisztust hordjuk testünkben, amennyiben testét és vérét testünkbe fogadjuk, és Sz. Péter szavai szerint az isteni természetnek leszünk részesei. Az Ószövetségben olvasunk a kitett kenyerekről. Mivel azonban ezek csak az Ószövetségnek voltak sajátjai, most már nincsenek meg. Az Újszövetségben ezzel szemben megvan a mennyei kenyér és az üdvösség kelyhe, amelyek a testet és a lelket is megszentelik. Éppen ezért ne úgy tekintsd őket, mintha közönséges kenyér és közönséges bor volna, mert Krisztus teste és vére az. Ha az érzékek az elsőt állítják is, a hit erősítsen meg téged. Ne ítélj az érzéki ízlés szerint, hanem minden kétséget kizárva, győzzön meg a hit arról, hogy méltónak találtattál arra, hogy Krisztus testének és vérének légy részesévé».

Jézus Szentséges Szívének ünnepe.

(dupl. I. cl. nyolcaddal.)

Egyik katona lándzsával megnyitotta oldalát, amelyből vér és vtz jött ki.

Jézus Szíve ünnepének rangját az Egyház felemelte, az elsőosztályú ünnepek közé sorozta, és nyolcaddal látta el. Ennek megfelelően új miseszöveget és új breviáriumszöveget is kapott. Az Úrnapja közelsége sejteti, hogy ez az ünnep annak folytatása akar lenni. Az ünnep tárgya az a határtalan szeretet, amely az Istenember szívét irántunk eltölti, amelynek

főként szenvedésében és az Oltáriszentségben adta tanujelét. Az ünnep vezető gondolatai a misében és a zsolozsmában egyaránt Krisztus szeretete, szenvedése és szentséges teste. Az új szövegek jobban elmélyítették az ünnep titkát. Liturgiailag így fejezhetnők ki: «Annak a bőségnek misztériuma, amelyet Krisztus

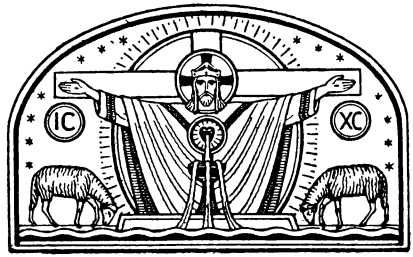

adott nekünk». Ez a bőség kiáradt kereszthalálában, amiért is az ünnep uralkodó képe nemcsak az evangéliumban, hanem a communióban és a zsolozsma reggeli és esti antifónáiban is a kereszten függő, átszúrtszívű Krisztus, mint ennek a lelki forrásmegnyitásnak jelképe.

1. A szentmise (Cogitationes). Az *introitus*-ban az Egyház a Megváltó képét állítja szemünk elé, de nem nevezi meg őt. Egy jó ismerősről beszél, annak «szíve szándéká»-ról. Minden gondolata, minden törekvése az emberiség megváltása: lelki halottakat akar életre támasztani, az éhezőknek táplálója akar lenni. Az Egyház ezen szavaira a nép ujjongó dícsérettel

A kép a Jópásztor gondolatát összekapcsolja Jézus Szívével, másrészt kifejezésre juttatja az ünnep három motívumát is: szenvedés, test és szeretet. Krisztus a keresztről mindeneket magához vonz. Az Oltáriszentség közvetíti nekünk a kegyelem áramát.

felel (32. zsolt.). Ha az egész zsoltárt figyelembe vesszük, akkor az Úr, mint a természeti és természetfölötti világ Jópásztora áll előttünk, aki a csillagjuhocskákat az égi legelőkre hajtja, de aki egyszersmind az Isten ellenségeinek terveit is megsemmisíti. Az *introitus* tehát egy ókeresztény stílusú Jézus Szíveképet tár szemünk elé. A *könyörgés*ben kettőt kér az Egyház: az igazak számára odaadó hűséget Krisztus iránt, akinek «Szíve a szeretet véghetetlen kincseit» rejti magában; a bűnösök számára pedig, hogy leróhassák «méltó elégtételük adóját» *(or.)*. A rendkívül mélyértelmű *szentlecke* a nemzetek apostolának vezetése mellett bepillantást enged a szeretetnek ebbe a véghetetlen kincstárába. Pál, vagy még inkább az Egyház van hivatva arra, hogy az isteni Szív kincseit az emberek számára megnyissa, még pedig kétféle módon, egyrészt tanítás útján (előmise), másrészt a kegyelem által (áldozati cselekmény). Jézus Szíve ünnepe, sőt az egész liturgia ennek a feladatnak szolgálatában áll. Az egyházi év minden ünnepe «Krisztus mérhetetlen gazdagságát hirdeti». Az Oltáriszentségben azonban még jobban megnyílnak a zsilipjei ennek a vérfolyamnak, amely az átszúrt szívből tör elő. Hatásos tehát az az imádság, amelyet az Anyaszentegyház térdenállva küld a «mi Urunk Jézus Krisztus Atyjához», és három kérést tartalmaz: *a)* hogy megerősödjünk benső emberré, *b)* hogy Krisztus a hit (és a kegyelem) által szívünkben lakozzék, *c)* hogy a szeretetben meggyökerezve és megalapozva legyünk. Ha az *introitus*ban az Egyház a Megváltó képét tárta elénk, akkor a *szentlecké*ben a megváltás hatásait mutatja be. A *graduale* az összegyűlt nép reflexiója. Újra a Megváltó képe áll előtte, amely az *allelújavers*ben emberileg még közelebb kerül hozzá. Úgy tűnik fel, mintha az *evangélium*-

ban bevonulna az Úr Jézus kereszttel a vállán, és odafordulna hozzánk: «Vegyétek magatokra az én igámat». Az *evangélium* a Kálváriára vezet bemnünket, ahol tanui leszünk az isteni Szív megnyitásának. Ennek az eseménynek jelképes értelme világos előttünk, de mi mélyebbre is akarunk hatolni. Krisztus oldalának megnyitása Sz. Ágoston szerint az Egyház alapítását jelenti, amely mint második Éva a második Ádám oldalából vétetve, mint «segítőtárs» és menyasszony ismeri Szívének titkait. Vőlegényének oldalából kifolyó vízzel (keresztség) és vérrel (Oltáriszentség) van benedvesítve. A *felajánlás*ban az Egyház be akar hatolni Krisztus áldozatába, azért fájdalmas panasszal fordul övéihez. Az Egyház szíve a legteljesebben összeforr a Megváltó Szívével; a Krisztus szenvedésében való részvétel az ő misztikus testének megdicsőülése. Az egészen új prefációban magasra csap a szeretet-áldozat lángja: «Te azt akartad, hogy a kereszten függő Egyszülöttedet a katona lándzsája általverje, azért, hogy meghasadt Szíve, mint isteni fogyhatatlan jóságodnak temploma, reánk a könyörület és a malaszt bőséges harmatát árassza; és hogy e Szív, mely sohasem szűnt meg irántunk szeretetből lángolni, legyen a jámboroknak nyugvóhelye, a bűnbánóknak pedig az üdvösség állandó menedéke». Most is közli jegyesével a vér-vőlegény szívének kincseit, hogy az elnyerje az Ő «bőségét». A *communió*ban újra a kereszten függő Krisztust látjuk. Az Egyház azt akarja kifejezni, hogy az Oltáriszentség, amelyet magunkhoz veszünk, onnan, a megnyitott oldalból ered. Befejezésül könyörögve Krisztushoz fordulunk, hogy a szentáldozás vigye végbe bennünk a megváltást: «tanuljuk meg a földieket megvetni, és az égieket szeretni».

2. A zsolozsmában Sz. Bonaventura, a nagy misztikus beszél a legszentebb Szívről: «Ha egyszer már eljutottunk Jézusunk édes Szívéhez, és jó nekünk itt maradni, akkor ne is szakadjunk el tőle, mert írva van: ‚A porba írják azokat, akik téged elhagytak' (Jer. 17, 13). Hát mi történik azokkal, akik Hozzá mennek? Uram, Temagad adod meg erre a választ, mert azt mondottad azoknak, akik Hozzád jöttek: ‚Örüljetek, hogy neveitek be vannak írva a mennyekben!' (Luk. 10, 20). Ujjongó lelkesedéssel megyünk tehát Hozzád, és szent Szívedre gondolva örvendezünk. Ó mily jó, mily gyönyörűséges ebben a szívben lakozni! Örömmel odaadom mindenemet, megváltoztatom gondolkodásmódomat és minden hajlamomat, gondolataimat Jézus Szívére irányítom, biztos vagyok, hogy benne nem csalatkozom».

Pünkösd utáni harmadik vasárnap.

A régi Egyház Jézus Szíve-képe.

Ezen a héten az Egyház az elveszett juhról és az elveszett drachmáról szóló hasonlatokban bemutatja Isten szeretetét, amellyel keresi az eltévelyedett bűnösöket *(ev.)*. Ezen a héten legyen előttünk állandóan a Jópásztor képe, aki a juhot vállára veszi, mert gyönyörű vonatkozásban áll Jézus Szíve ünnepével. Lehetne-e Jézus Szívének szeretetét kifejezőbben szemléltetni, mint az újra megtalált báránykát vállain vivő Jópásztor képével? A szentlecke arról beszél, hogy milyennek kell lennie a báránynak: engedelmesnek és ébernek. Az ember két vezetőt követhet: vagy a Jópásztort követi *(ev.)*, vagy

pedig az ordító oroszlánnak, az ördögnek a nyomában halad *(lecke)*.

1. A szentmise (Respice). Kövessünk egyszer más utat a szentmise magyarázásában. Az *evangélium* Sz. Lukács példabeszédgyüjteményéből való. A 15. fejezetben három hasonlatot találunk, amelyek mindegyikének ugyanaz az értelme. Három hasonlat, három elvesztett, de szerencsésen újra megtalált tárgyról: példabeszéd az elveszett juhról, az elvesztett drachmáról és a tékozló fiúról. Az első kettőről szól a mai evangélium. Mit akart az Úr Krisztus a három példa-

A kép közepén a Jópásztor áll (ev.), vállán a juhocskával, amelyet élete kockáztatásával (kígyó) hozott ki a sziklás sivatag tövisei közül. Alant az ördögöt látjuk, aki körüljár, mint ordító oroszlán (lecke). Fent az angyalok hárfáznak, örülnek a bűnös megtérésén (communio). Igy tehát az egész kép a bűn leküzdésére van beállítva; úgy látszik, a szentmise is ezt célozza. A képek elhelyezésében is mélyebb értelem nyilvánul meg: alant az ördög, fent az angyalok, középen pedig Krisztus a szent misztériumban.

beszéddel kifejezésre juttatni? Valóban jó hír, rendkívül szép tanítás Isten irgalmasságáról. Az Üdvözítő minden hasonlat végén külön hangsúlyozza: «Mondom nektek, nagy öröm lesz az Isten angyalai között egy megtérő bűnösön». Hogy az Egyház is ezt a szép tanítást akarja elménkbe vésni, annak bizonysága a *communio*. Amikor a hívek az Úr testét veszik magukhoz, a kar ezt énekli: «Mondom nektek, öröm leszen Isten angyalai közt egy megtérő bűnösön». Ime, egy példája a szép communionak. Amikor az Egyház az evangéliumból valamit különösen ki akar hangsúlyozni, akkor azt valamelyik énekben, az allelújaversben, vagy a communióban újra megismételi. Ha a communióban ismétli meg, akkor annak más értelme is van, gyakran azt akarja az Egyház kifejezni, hogy ez a mondat éppen a szentáldozásban teljesedett be. Mi is elveszett bárányok módjára jöttünk a szentmisére, de a szentáldozatban megtalált bennünket a Jópásztor, vállára vett, és most a szentáldozásban látjuk szemében a sugárzó örömet, amely hazatérésünk miatt eltölti. Megnyílik felettünk az ég, és látjuk az örömtől sugárzó angyalokat, akik megtérésünkön ujjonganak. Ez a megtérés tulajdonképpen már régen, megkeresztelkedésünkkor megtörtént, akkor valóban megnyilt felettünk az ég, akkor az angyalok örvendtek az új menynyei polgárnak. Minden szentmise, különösen pedig a vasárnapi, megújítása és folytatása a keresztségnek. A szentáldozás pedig mindig biztosítéka és záloga annak, hogy a Jópásztor hazavisz bennünket a vállán. — A második hasonlat talán még kevésbbé ismert. Mit jelent ez? A pénzét kereső asszony édesanyánkat, az Egyházat jelképezi, hiszen az ő főfeladata az, hogy itt a földön keresse azt, ami elveszett; a bűnös emberi lelket megszentelje, és a mennyországra előkészítse.

E célból átkutatja a földet, ezt a nyomorúságos, piszkos kunyhót, minden bűnszennyével. Világosságot gyujt, a világosság pedig Krisztus. Igen, ez nagyon szép kép : az Egyház kezében viszi a világ Világosságát, Krisztust, Krisztust az Oltáriszentségben. Ezzel a világossággal bevilágít a földi élet rejtekébe, a lélek sötétjébe is. Megtalálja az elvesztett pénzt, az emberi lelket, amely a bűn következtében a szemétbe hullott. Ez is nagyon szép hasonlat : a lélek egy pénzdarab. Miként a pénznek verete van, gyakran rajta van az uralkodó képe is, ugyanúgy a lélekbe is bele van vésve a mennyei királynak képe. A lélek Isten képmása, sőt arra kell törekednünk, hogy Krisztus képe mindig mélyebben vésődjék lelkünkbe. Engedjük tehát, hogy a gondosan kereső Egyház ránk találjon, és mint értékes drágakincset a mennyei kincstárba rejtsen el. A *szentlecke* majdnem ellentéte az evangéliumnak. Az evangélium a Jópásztort állította elénk, aki báránykáját szeretettel vállára veszi, itt pedig az ordító oroszlánról hallunk, amely «körüljár, keresvén, akit elnyeljen». Az ember tehát választúton áll ; két vezető között választhat : vagy a Jópásztort, Krisztust választja, vagy az ordító oroszlánt, az ördögöt. Az egyik meg akarja gyógyítani a tövis-tépte sebeket, a másik szét akarja szaggatni a lelket ; az egyik a báránykát a mennyei karámba akarja vinni, a másik pokoli torkával el akarja nyelni. Itt csak nem nehéz a választás? Nem mondtunk-e ellen már a keresztségben az ördögnek és minden cselekedetének és minden pompájának? Mégis, hány keresztény engedi, hogy félrevezesse ez az ős-csaló ! És milyen következtetés folyik ebből a két olvasmányból számodra? A Jópásztor engedelmes, készséges juhának kell lenned, aki teljesen Isten vezetésére bízza magát. Egyúttal azonban elszánt harcot

is kell vívnod az ordító oroszlánnal. Miként Dávid, a pásztorfiú, rárontott az oroszlánra, amely bárányát el akarta ragadni, úgy kell tenned neked is az ördöggel a lelkedért folyó küzdelemben. Valami feltűnik ebben a misében : a húsvéti időben nem hallottunk ilyen dolgokról, az ördög és a bűn akkor nem kerültek szóba. Az Anyaszentegyház majdnem kizárólag örvendetes eseményeket olvastatott, és a lelkes allelúja nem akart véget érni. Akkor a boldog gyermekkorban éltünk, hiszen húsvétkor mindannyian újjászülettünk. Most azonban itt van a pünkösd ideje, nagykorúakká lettünk, vettük a bérmálást, a férfiúi bátorság szentségét, most pedig az Egyház kiküld a durva küzdelem, a munka és a kísértések világába. A mai vasárnap egészen a jelenben áll, és felvértez bennünket az életküzdelemre. Most elénk lép az egyik rendbontó, amelyet teljesen nélkülöztünk a húsvéti időben : a bűn. A mai szentmise világosan megmondja, hogy az Isten országában van egy ilyen örömtipró, és ez a bűn. Az Egyház azonban nem akar bennünket lehangolni és elkedvetleníteni, ellenkezőleg, talpra akar állítani. Hozzánk jön az örvendetes hírrel : az Isten is számol a bűnnel. A bűn nem akadálya megváltó-tevékenységének : kereső szeretettel megy a bűnös lélek után. A kereszten Ő maga vette fel a küzdelmet az ordító oroszlánnal, és hogy a juhokat megvédje, őmaga fogta fel a halálos harapást. Édesanyát adott nekünk, az Egyházat, amely keres és megtalál bennünket. Ez a mai vasárnap tartalma. Az istentiszteletről azzal a boldog öntudattal távozzunk : van Jópásztorunk, aki utána megy a bűnösnek.

A mai vasárnap evangéliumáról Nagy Sz. Gergely pápa gyönyörű homiliát mondott (34).

2. A Jópásztor. A mai kor, ha a szerető Krisztust akarja bemutatni, Jézus Szíve-képet fest. Az ősegyház ezzel szemben a Jópásztor képét szerette. A katakombák faláról, az őskeresztény bazilikákban, síremlékekről, mindenütt ez a kép tekintett le a szemlélőre. A liturgikus szövegek is sokszor hozzák a Jópásztor képét, és pedig majdnem mindig új egyházi időszak bevezetéséül. Az ősegyháznak ez a Jézus Szíve-képe éppen olyan sokatmondó és mély, mint a mai Jézus Szíve-kép. Kérdezzük meg az ősegyházat, mit mondott az első kereszténynek ez a Jópásztor-kép:

a) Mit jelent a pásztor, vállán a juhocskával? Ez Krisztusnak, a Megváltónak a képe. Isten nyájából eltévedt egy juhocska, és

tövisek közé esett. Ez az emberiség, amely a bűn által elvesztette a paradicsomot és a kegyelmet. Krisztus jött le a földre, hogy ezt a juhocskát hazahozza. Kereste, hívta, szembe kellett szállnia a farkassal, az ordító oroszlánnal, sőt felfogta a halálos harapást is. A megtalált juhocskát most szeretettel, vállán viszi vissza a mennyei karámba. A juhocskát vállán vívő Jópásztor képében tehát Krisztus, a Megváltó áll előttünk. Értjük már, hogy miért volt ez a kép oly becses az első kereszténynek?

b) Ez a kép továbbá mindegyikünk számára életünk egyik legfontosabb pillanatát jeleníti meg. A böjti időszakban hal-

A Jópásztor képe, régi, Sz. Péter és Marcellinus katakombáiból való motívumok alapján, a III. század első feléből.

lottuk Sz. Pál szavait: «Valamikor sötétség voltatok, most világosság vagytok az Úrban». Sz. Péter, a Jópásztor első helytartója azt mondja: «Úgy voltatok, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek a ti lelketek pásztorához és püspökéhez». Életünknek ez a jelentős pillanata a keresztség volt. Akkor talált meg és vett vállaira a Jópásztor. Ez volt az a pillanat is, amelyről az isteni Megváltó a mai evangéliumban azt mondja, hogy Isten angyalai örülnek egy megtérő bűnösön. A kép tehát a mi keresztségünket is jelképezi.

c) A kép még tovább vezet bennünket: A Jópásztor nem teszi le többé válláról a juhocskát. Bensőleg egyesülve marad vele. Tudjátok mi a legmélységesebb titok a keresztény vallásban? Az isteni élet, az istenfiúság kegyelme. A mi legnagyobb kincsünk. Krisztusnak legbensőbb egysége Egyházával, minden kereszténynyel, «Maradjatok az én szeretetemben», ez volt a búcsúzó Mester végrendelete. Az legyen életünk legfőbb gondja, hogy ezt az isteni életet el ne veszítsük, hogy gondozzuk és megérleljük, hogy mindig jobban belegyökerezzünk a Krisztussal való egyesülésbe. A Jópásztor képe ezt a Krisztussal való egyesülésünket jeleníti meg.

d) Hogyan maradhatunk Krisztussal egyesülve? Krisztus szenvedése szerezte meg nekünk az isteni életet, Krisztus szenvedésének és halálának emlékünnepe, a szentmise, az Oltáriszentség óvja meg azt. Amikor az első keresztények a Jópásztor-képét látták, mindig eszükbe jutott az Oltáriszentség is, hiszen seholsem mutatkozik meg jobban a Jópásztor, mint az Oltáriszentségben. Semmi mással nem tudjuk ezt a Krisztussal való legbensőbb egységet fenntartani, mint az Oltáriszentséggel. A keresztségben nyertük meg az isteni életet, az Oltáriszentség őrzi meg azt, és segíti kibontakozásra. Hiszen az Úr maga mondja: «Aki eszi az én testemet, és issza az én véremet, énbennem marad és én őbenne».

e) A Jópásztor képe tehát a kereszténység legmélyebb titkáról beszél, beszél a Megváltóról, a keresztségről, a Krisztussal való kegyelmi kapcsolatról és az Oltáriszentségről. Még valamit tudat velünk, a boldog hazatérést a mennyek országába. A Jópásztor megtalált juhocskáját a mennyei karámba viszi. Ez magyarázza meg, miért látható oly sokszor éppen ez a kép a katakombákban, a régi keresztények temetkezési helyein és síremlékein. A Jópásztor képe hozta a híveknek a jó hírt: A földi élet fáradalmai után lelketek pásztora a boldogság nagy aklába visz fel benneteket. Ez a remény az első keresztényeknél oly erős

volt, hogy az élet szenvedéseit, sőt a vértanuhalált is semmibe sem vették. Nemcsak hitték és szerették Krisztust, hanem éppoly erővel éltette őket az örök boldogság reménye is. Ez az erény hiányzik legjobban belőlünk, mai keresztényekből. Nagyon a jelennek élünk, és nagyon mélyen gyökereztünk ebbe a világba. A Jópásztor képe szítsa fel bennünk a várakozást és vágyakozást az örök boldogság után!

Pünkösd utáni negyedik vasárnap.

Az emberhalász.

A 2. és 3. vasárnapon Isten szeretetét és az emberekről való gondoskodását ismertük meg; a (lakomára) meghívó és az ő (elveszett juhot) kereső szeretetét. Ma pedig azt látjuk, hogyan alapítja meg szeretetében az Egyházat, mint üdvösségünket szolgáló intézményét, és hogyan állítja ennek élére a halászokat. Jézus tehát változatos képekben jelenik meg előttünk: egyszer mint Jópásztor (3. vas.), máskor mint halász (4. vas.). Sz. Péter és Pál ünnepének közelségében vagyunk. A mai vasárnap szervesen hozzátartozik ehhez az ünnephez (régen a következő vasárnapokat ettől az ün-

neptől számították). Péter megkapja az emberhalász nagy méltóságát. Péter hajója, amelyben az Úr «székfoglaló» beszédét mondja, a katolikus Egyház jelképe (sok helyen ebben az időben végzik a papszentelést).

1. A szentmise (Dominus illuminatio). A mise felépítése nem olyan egységes, mint pl. a húsvéti miséké, de ha az evangélium emberhalászát vesszük alapgondolatul, egységesnek foghatjuk fel az egész misét. Szorongó szívvel lépünk a szentélybe, mert az énekek és a könyörgések nagy nyomorúságot tételeznek fel; mi azonban az *introitus*ban a bensőséges bizalom hangján énekeljük (imádkozd el egészen a gyönyörű 26. zsoltárt): Az Úr segítségével legyőzöm minden ellenségemet. A vasárnapi szentmise Krisztusa világítótornyunk a hét sötétségében. Külső békéért is imádkozunk ma: «hogy Egyházad tiszteleted zavartalan gyakorlatának örvendjen» *(or.)*. Hiszen az istentelen világból jövünk, és a szentlecke megtanít bennünket arra, hogy Isten gyermekeinek szükségük van a földi szenvedésekre; ezek a boldogság szülési fájdalmai. Egy

A világítótorony képe: «Az Úr az én világosságom és üdvösségem» (intr.); «Ragyogtasd fel szememet, hogy sohse merüljek halálos álomba» (off.). Az evangélium által festett kép kibővül: Az Egyház hajócskája a földi élet sötétjében vitorlázik a világ tengerén. Viharok tombolnak körülötte, de a tenger közepén ott van a világítótorony. A világítótorony az Úr Krisztus.

aranymondást is hallunk: «A jelen világ szenvedései nem mérhetők össze a jövendő dicsőséggel». A *szentlecke* fenséges, mélyértelmű természet-megfigyelés, a természet vággyal teljes kiáltása az állandóság és a megváltás után. A természet az Úr eljövetele utáni vágyat hirdeti nekünk. Az *evangélium* egyrészt tanít bennünket, másrészt a szentmise misztérium-képét adja. Halljuk, hogy az Egyház lelkipásztori intézmény, Péter hajója, de egyúttal a háló is, amely «Krisztus halacskáit» összegyüjti. Halljuk továbbá, hogy Krisztus a nagy emberhalász, segítőtársai az apostolok, az Egyház püspökei és papjai. Az ő feladatuk, hogy a halacskákat megfogják. Az evangélium így egészen lelkipásztori tanítást nyujt. Az *evangélium* azonban a mai szentmisében meg is valósul: Mi vagyunk a sereg, amelyet az Úr Péter hajójából tanít (a prédikáció -Isten igéje),

mi vagyunk a világ tengeréből kifogott halacskák, amelyeket akkor «húztak ki», amikor «megvirradt», amikor Krisztus lett a mi «világosságunk». *(intr., off.)* Ez legelőször a keresztségben valósult meg, de ez történik most is az Oltáriszentségben. Kiáltsuk Péterrel: «Menj ki tőlem, mert bűnös ember vagyok», de azután kövessük is azó példájára engedelmesen Krisztus hívását: «Elhagyták mindenüket». Hálából mondjuk el az egész 17. zsoltárt, amelyben Dávid élete végén hálát ad győzelmeiért.

2. A hal és a halász jelképe. Az elmúlt vasárnap a Jópásztort láttuk, aki vállaira veszi juhocskáját. A pásztor és a juh az ősegyház leggyakrabban szereplő szimbolumai közé tartoznak. Ma egy másik, szintén kedvelt képet mutat be az Egyház: a halászt és a halat. Gyakran előforduló és sokatmondó szimbolum. Vizsgáljuk meg közelebbről.

a) Az emberhalász. Figyeld meg ezt a kedves képet. Ősrégi, ott látható már az első századok katakombáinak falain. Az Üdvözítő szavait ábrázolja: Ezentúl már embereket fogsz. Ez az emberhalász itt maga Krisztus Urunk. A hal, amely éppen horgára akadt, a keresztény. Tudod, mikor fogott meg téged? A keresztelésedkor. Amikor kihúzott a keresztség vizéből, akkor lettél Krisztus halacskája. Edény és háló is látható a képen, az edényben már halak is vannak. Ez az Egyházat jelképezi, amelyet maga az Üdvözítő hasonlított a halász hálójához. Nézd csak, mily gondos szeretettel és milyen buzgósággal gyakorolja az Úr a halászmesterséget! Ez a kép tehát a keresztséget jelképezi. Minden vasárnap egy kis húsvét, a keresztség megújítása. Az Egyház tehát az evangéliummal lelkünkbe akarja vésni: Krisztus halacskája vagy, akit Ő a keresztségben fogott meg, légy rajta, hogy a jóságos Emberhalász az Oltáriszentség révén újból, és még jobban megfogjon.

Az Úr látható emberhalászokat is küldött a földre, ezek az Ő segítőtársai, az Egyház papjai. Az Ő nevében, az Ő kegyelmével és az Ő parancsára vetik ki hálójukat és fogják az embereket, éppen ezért lássuk a papokban magát az isteni Halászt. Mert miként Péter Krisztus nélkül egész éjjel hasztalan fáradt, úgy a papok minden tevékenysége, az egész lelkipásztorkodás hiábavaló volna, ha nem Krisztustól jönne a megbízatás, és ha Ő nem működnék közre kegyelmével. Másrészt azonban milyen örvendetes és áldásos az Egyház és a papok lelkipásztori munkája; nem emberi mű ez, hanem megváltói tevékenység, nem emberi ékesszólás, hanem egészen a felülről jövő kegyelem ereje. Akit a mennyei Atya neki adott, az belemegy a hálóba, mint Krisztus halacskája. Mi csak ezeket a halakat emeljük ki, biztos helyre tesszük, és megőrizzük őket.

b) A halacskák. Most nézzük a második képet. Gyám-

gerendán kifeszítve egy háló, amely felé halacskák úsznak. Jelentése kézenfekvő. A halak az embereket, a víz pedig a világot jelenti. A háló az Egyház, a T alakú gerenda pedig Krisztus keresztje. A háló erre van kifeszítve, mert az Egyház minden tevékenysége Krisztus keresztjéből ered. A kereszt nélkül az Egyház csak egyesület volna, amely egy kalap alá akarja hozni az embereket. A keresztből merít azonban az Egyház minden kegyelmet, erőt és üdvösséget. A keresztből árad lelkünkbe az isteni élet, a keresztségen és az Oltáriszentségen keresztül. Nekünk is úgy kellene sietnünk a vasárnapi szentmisére, mint ahogyan a halacskák sietnek a kereszten kifeszített hálóhoz. A latin körirat jelentése: Krisztus halacskái vagyunk! Szép mondás, egy régi egyházi írótól, Tertullianustól ered, és teljesen hozzáillik Krisztusnak a mai evangéliumban hallott szavaihoz.

c) A nagy hal. Ha a kis halak a keresztényeket jelentik, akkor a nagy hal maga Krisztus. A régi Egyház titkos nyelve

előszeretettel nevezte Krisztust halnak. A hal görögül ἰχθύς, a mi átírásunkban ICHTHYS. Ez az öt betű adja ki az isteni Megváltó teljes címének kezdőbetűit: I(esus) Ch(ristos) Th(eou) Y(os) S(oter), ami magyarul annyit jelent: Jézus Krisztus Isten fia, Megváltó. A régi keresztények titokban tartották keresztény voltukat a pogányok előtt, azért rajzoltak pl. halat. Senki sem tudta mit jelent ez, csak ők maguk. A halról beszéltek, és a Megváltót értették alatta. A hal jelképe sokszor szerepel kenyérkosárral együtt. Az öt kenyérrel telt kosár és a hal elsősorban a csodálatos kenyérszaporításra emlékeztet, ami az Oltáriszentségnek az előképe. A víz, amelyben a hal úszkál, a keresztség vizét jelképezi. Tehát itt is a két fő szentséget, a keresztséget és az Oltáriszentséget látjuk. Ezt a kettőt becsülték a régi keresztények leginkább, kell, hogy nekünk is ezek legyenek legdrágább kincseink. A keresztség adja meg az isteni életet, az Oltáriszentség pedig erősíti, és kibontakozáshoz segíti.

d) A hajó. Nézzük meg a következő képet. Az Úr Jézus Péter hajójába szállt. Péter hajója az Anyaszentegyház jelképe; onnan tanított az Úr, és az fogadta magába a gazdag halászzsákmányt. Ennek mély értelme van. Az Egyházban Krisztus tanít még ma is, az Egyházba gyűlnek a halacskák a világ tengeréből, és Krisztus halaivá lesznek. Az Isten-háza, a templom is szimboluma az Egyháznak, azért beszélünk a templom hajójáról is, és értjük rajta a templomnak azt a részét, ahol a hívek

foglalnak helyet. Ime újra egy vasárnapi kép: amikor a hívek vasárnap szentmisére gyülekeznek, akkor Krisztus halacskái Péter hajójában vannak. Vizsgáljuk meg a képet közelebbről. A hajó az Egyház, a vitorlákon látható is az Ecclesia felírás. A kormánynál Sz. Péter ül, aki az Egyházat vezető és kormányzó pápát jelenti. A hajó orrában Sz. Pál áll, az Egyház tanítóhivatala. A hajó halalakú, oldalán ott a görög Ichthys = hal fölírás. Egy pillanatig sem kételkedünk, hogy ez a hal Krisztust jelenti. De hogyan jelentheti ez a halalakú hajó Krisztust meg az Egyházat is? Azért, mert az Egyház Krisztus misztikus teste. Sz. Pál sokszor ismételte ezt a gondolatot: Krisztus a fő, mi vagyunk a tagok, az Egyház pedig Krisztus teste. Rendkívül mély és fenséges gondolat: mi mindnyájan Krisztus tagjai vagyunk, és Krisztusból isteni élet árad belénk. Mily nagy méltóság embernek lenni! Szeretnünk és tisztelnünk kell továbbá az Egyházat is, mint Krisztus testét!

e) A horgony. Az első keresztények nagyon szerették a jelképeket. A hajó részeinek is jelképes értelmet adtak, elsősorban a horgonynak. A horgony a hajónak igen fontos és szükséges kelléke, az tartja biztonságban, különösen, amikor a vihar ide-oda akarja hányni. Ezért beszélünk a remény horgonyáról is. Mivel azonban a horgony nagyon hasonlít a kereszthez, a kereszt pedig a mi reménységünk záloga, azért az első keresztények a horgonyban a kereszt, a megváltás és az üdvösség zálogát látták, éppen azért a katakombákban, a sírhelyeken nagyon sokszor ott látjuk a horgonyt. Keresztények, tegyük mi is Krisztus keresztjét életünk horgonyává. A megfeszített Krisztus legyen mindenünk, mert a keresztben van üdvösségünk.

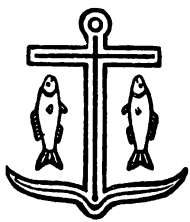

Pünkösd utáni ötödik vasárnap.

Békülj ki előbb atyádfiával, azután jöjj és ajánld fel ajándékodat.

Ez a vasárnap megint nagyon eltér az előzőktől. Hálásak lehetünk az Anyaszentegyháznak, hogy az istentiszteletben olyan nagy változatosságot nyujt. Az utóbbi vasárnapokon az Egyház a Megváltót képekben mutatta be, mégpedig először mint vendéglátó házigazdát, aki lakomára hívja vendégeit, azután mint jó pásztort, aki juhocskáit vállán viszi az akolba, végül pedig mint jó halászt, aki Krisztus halait megfogja és fölveszi az Egyház hálójába és hajójába. Ma nem képet, hanem tanítást nyujt az Egyház, mégpedig igen fontos tanítást, amelyet mélyen a lelkünkbe kell vésnünk: a felebaráti szeretetről szóló tanítást. Vajjon mi lebeg az Egyház szeme előtt? Egy, a szeretetben és Krisztusban egyesült község, mondjuk, egy keresztényekből álló család, amely a kegyelem révén szoros kapcsolatban van Krisztussal, s tagjait igazi felebaráti szeretet tartja össze. Ez a család éppen most szentmisére jött össze, amelyet a pappal együtt mutat be.

1. A szentmise (Inclina Domine). Kezdjük a *szentlecke*vel. Sz. Péter szól hozzánk, mégpedig a szeretetről. Képzeljük el, hogy a keresztény család összegyülekezett a szentmisére, mi is ott vagyunk, és Sz. Péter, vagy az Egyház ajkáról halljuk a szavakat: «Legyetek mindnyájan egyetértők, együttérzők, a testvériség szeretői, irgalmasok, szerények, alázatosak; nem viszonozván a rosszat rosszal, sem a szidalmat szidalommal, hanem inkább áldást mondván; mert arra vagytok hivatva, hogy az áldást örökségül bírjátok». Fontoljuk meg alaposan ezeket az egyszerű szavakat!

Mit akar tőlünk az Egyház? Azt, hogy egyek legyünk. Legyünk egyek az imádságban, egyek a szeretetben, és egyek a kegyelemben. Egy atyánk van a mennyben, Krisztus a közvetítőnk, egyúttal főnk, de idősebb testvérünk is, mi pedig mindnyájan testvérek vagyunk. Most a szentmisében, a keresztények főistentiszteletén közösen imádkozunk Atyánkhoz, nem mindegyik külön önmagáért, hanem mindnyájan együtt. Ezt jelenti: az Egyházzal imádkozni. Ha azonban egyetértésben akarunk imádkozni, akkor egyetértésben is kell élnünk. Miként a jó családban, ha valaki beteg, mindnyájan szenvednek, úgy kell nekünk, kereszténynek is együttéreznünk. Testvéri szeretettel kell egymás iránt lennünk. Testvérek vagyunk, mert a keresztség által Krisztusban testvérek lettünk. Maga sabb értelemben vérrokonok

A kép a békecsókot állítja a középpontba, ezt hirdetik a szavak: «Adj békét nekünk». Lent asztal, rajta az áldozati adományok, kenyér és bor, amit az első keresztények felajánláskor az oltárhoz vittek. Az összes ajándékokat egy asztalra tették, hogy a hívek egy ajándéka legyen (secr.). Fönt kis kerek ostya-alakban az isteni Bárányt látjuk, alatta a Szentlélek a békegalamb alakjában. A galamb olajágat, a béke jelképét tartja. A szentostyában így a szeretet és a béke Lelke ereszkedik azoknak a kereszténynek a szívébe, akik testvéri szeretetben egyesültek.

vagyunk: isteni vér, isteni élet van bennünk, tehát el kell egymást viselnünk, szívesen meg kell bocsátanunk, szívesen engednünk, alázatosaknak lennünk. Olvassuk még el a szentlecke utolsó mondatát: «Őrizzétek szentül szívetekben az Úr Krisztust». Itt van a második egyesülés. Az első volt: összeköttetésben lenni egymással a szeretet révén, most pedig: egyesülni Krisztussal. A keresztség óta «magunkra öltöttük Krisztust», miként az apostol mondja, vagyis, ahogyan magunkra öltjük a ruhát, és azzal összeköttetésben állunk, úgy vagyunk Krisztussal is a legbensőbben egyesülve. Ha a szentlecke szellemét követnénk, átalakulna egész társadalmi életünk. Az *evangélium* mélyebbre nyúl. A belső a fontos. Krisztus itt a szeretet nagy tanítója, és kimondja a súlyos szavakat: a testvérgyűlölet az Ő országában olyan, mint a gyilkosság, és a mennyei Atya nem fogad el kezemből ajándékot, imát és áldozatot, ha atyámfia ellen haragot táplálok szívemben. Az *orácio* szépen összefoglalja a szentlecke és az evangélium vezetőgondolatát: «Isten, ki a téged szeretőknek láthatatlan javakat készítettél, öntsd szívünkbe az irántad való szeretet érzelmét, hogy téged mindenben és mindenekfölött szeretve, elnyerjük ígéreteidet». Igen, Istent mindenben és mindenekfölött szeretni, ez a legfontosabb!

Figyeljük meg a gyönyörű fokozást a szentmise énekeiben. Az *introitus*ban a lélek szorongó érzésekkel közeledik a szentélyhez, bensőséges hangon kiáltja: «ne hagyj el engem», és a 26. zsoltárral, a bizalom zsoltárával fordul az Úrhoz, a «nagy világosság»-hoz. A *gradual*eban már biztonságban vagyunk, rabszolgái vagyunk, Ő a mi védőnk. Az allelújaversben egy pillantást vetünk a visszatérő Úrra. Az *offertorium*ban, amikor az oltárhoz, a király trónusához közeledünk, hálát

adunk az Úrnak (a továbbiakban az «élet útjai»-ról énekelünk). A *communió*ban újra a bizalom zsoltárát énekeljük, de most már nem annyira könyörgő hangon, mint inkább felkiáltunk Péterrel: Jó nekünk itt lenni! Szeretnénk ezt a pillanatot állandósítani: «Egyet kérek az Úrtól, azért esedezem, hadd lakjak az Úr házában éltemnek minden napján». A *szentáldozás*ban elértük, amire törekedtünk a szentmisében: a Krisztussal és a keresztényekkel való egyesülést.

A békecsók a szentmisében. Az evangélium szavai: «Békülj ki atyádfiával, és azután ajánld fel ajándékodat». A szentmise egy szép szertartásnak, a békecsóknak vetette meg alapját, amely nálunk — sajnos — egészen feledésbe ment (a görög egyházban azonban még most is megvan). A régi keresztények a felajánlás előtt békecsókkal üdvözölték egymást, még pedig valamennyien, a papok egymásközt, hasonlóképpen a férfiak és a nők is egymásközt. Szószerint vették Krisztus parancsát: mielőtt áldozatukat az oltárra hozták, ezzel a csókkal akarták kifejezésre juttatni, hogy mindenkivel békességben akarnak élni, hogy «egy testvérükre sem haragszanak», azért ölelték meg szomszédjukat a templomban. A római Egyházban a békecsók az áldozás elé került. A miseszövegek már előkészítenek a békecsókra: «Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit — adj nekünk békét» (dona nobis pacem). A békeimádság is ezért könyörög: Azt (az Egyházat) jóakaratod szerint tartsd meg békében és egységben». Mily szép és bensőséges a békecsók az isteni Bárány lakomája előtt, aki nekünk halála árán a békét akarta megszerezni: «Békét adok nektek, az én békémet adom nektek». Ez a békecsók azonban nemcsak a testvéri szeretetet jelenti, hanem a Krisztussal való egységet is. Figyeljük meg pontosan: a pap először

megcsókolja az oltárt, azután a diákonust, aki továbbadja a békecsókot. Mit jelent az oltár megcsókolása? Az oltár maga Krisztus. Krisztustól jön tehát a csók, és megy tovább, úgyhogy a békecsók egyúttal Krisztus csókja is. Az összes keresztények egy nagy egységet alkotnak Krisztusban — ez a békecsók nagy jelentősége.

Pünkösd utáni hatodik vasárnap.

Keresztség és Oltáriszentség.

Plébániatemplomokban, az előírás szerint, minden vasárnap a nagymise előtt vizet szentelnek. Utána a pap az oltár elé megy, és miután elkezdte az *Asperges me* kezdetű éneket, amelyet a kar folytat, meghinti az oltárt és a népet. Az ének magyar fordítása így hangzik: «Hints meg, Istenem, izsóppal, és megtisztulok általa; moss meg engem, és fehérebb leszek, mint a tél hava». Utána az 50. zsoltárt kezdik: Könyörülj rajtam, Isten, nagy irgalmad szerint. Mit jelent ez? A szenteltvíz a keresztvízre emlékeztet, mely megtisztított bennünket az eredeti bűntől. Most pedig mosson meg az elmúlt

A kép a ravennai S. Apollinare nuovo egy mozaikja után készült.

hét bűneitől, mossa fehérre a keresztségben kapott ruhánkat, amelyet a mult héten egy kissé bizonyára beszennyeztünk. Ezért imádkozzuk és énekeljük a bűnbánati zsoltárt is, és könyörgünk, hogy a keresztségben kapott ruhánk legyen fehérebb a hónál. A szenteltvízzel való meghintés tehát a keresztség megújítását jelenti. Csak vasárnap szerepel, mert éppen a vasárnap a keresztség napja. Ez a mai nap nagy jelentősége. És mi által újítjuk meg a keresztséget? A szentmisével és a szentáldozással. A keresztség megadta nekünk az isteni életet, és ennek az életnek minden gazdagságát, az Oltáriszentségnek pedig őriznie és tökéletesítenie kell ezt bennünk. Minden vasárnap fölé nagy betűvel odaírhatjuk a két szót: keresztség és Oltáriszentség. Ez a mai vasárnap különös jelentősége.

1. A szentmise (Dominus fortitudo). Ez a mise valódi húsvéti mise. Ma jut igazán öntudatunkra, mennyire hozzátartozik az előmise az áldozati cselekményhez, látjuk, hogy az előmise gondolatai tulajdonképpen azt jelzik, ami az áldozati cselekményben titokzatos módon végbemegy: a megváltás művének megjelenítését és reánk való alkalmazását. Az *evangélium* a szentmise képe. Vasárnap is «nagy sereg (a keresztények) van Jézussal» (a templomban). Itt is először tanít bennünket, szól hozzánk a szentleckében, az evangéliumban és a szentbeszédben. Utána azonban azt mondja: «Szánom a sereget». Hosszú a hét, «ha étlen bocsátom haza őket, ellankadnak az (élet-)úton». A Megváltó a lélekre gondol. Az élet kenyerével táplálja tehát lelkünket, természetesen nem úgy, hogy megszaporítja azt, hanem azáltal, hogy a kenyeret saját testévé változtatja át. A fenséges *szentlecke* megújítja húsvéti örömünket. A keresztségben «egybenőttünk Krisztussal az Ő halálában», «eltemettettünk Vele együtt a

halálban». Új emberekké lettünk, tehát «éljünk új életet». Meghaltunk a bűnnek, s már csak Istennek élünk Krisztus Jézusban, a mi Urunkban!» A mai Eucharisztia frissítse fel bennünk mindezt a húsvéti boldogságot. A változó énekek rendkívül szépek. Mennyi bizalom szól az introitusból (az énekekhez mindig képzeljük el azt a cselekményt is, amellyel eredetileg kapcsolatosak voltak, pl. az introitushoz a templomba való bevonulást: Milyen szívesen megyek az Isten házába!). «Felkent»-nek, az Isten «népé»-nek és «örökségé»-nek érezzük magunkat. A tudat, hogy Isten községéhez tartozunk, hogy Ő a mi «pásztorunk», adja nyelvünkre ezt a bensőséges imádságot (imádkozd el az egész 27. zsoltárt): «Az Úr az Ő népének erőssége és Felkentjének megmentő védelmezője. Mentsd meg népedet, Uram, s áldd meg örökségedet, és kormányozd mindörökké.» Az oráció megint gazdag elmélkedési anyagot nyujt: Isten az én mindenem: kezdet, folytatás és befejezés. Ő lelkem kertjének kertésze, Ő «veti» szívembe az Istenszeretet magvát, Ő «ad növekedést» a lelki életben, Ő «őrzi és táplálja» az erények palántáit, Ő öntözi őket, és Ő tépi ki a gyomot onnan; Ő «őriz meg» az ellenségtől. Isten a kegyelmi élet magvetője, napsugara, kertésze és őrzője. Az offertorium körmeneti ének; áldozati ajándékunkat visszük ekkor az oltárra. Ez a menet életünk útjának a képe.

Pünkösd utáni hetedik vasárnap.

A bűn rabjai — Isten rabjai.

Az utolsó vasárnapoknál előszeretettel emeltünk ki egy-egy vezető gondolatot, vagy képet, amellyel röviden jellemezhettük az egyes vasárnapokat. Láttuk

Krisztust, mint vendéglátó házigazdát (2. vasárnap), mint jó pásztort (3. vasárnap), mint halászt (4. vasárnap). Az ötödik vasárnap a felebaráti szeretet napja volt. A hatodiknak ezt a felírást adtuk: Keresztség és Oltáriszentség. Most olyan vasárnapok sora kezdődik, amelyek ellentéteket állítanak elénk. Két tábort mutatnak be: itt az Isten országa, ott a világ birodalma; itt

a jó, ott a rossz keresztény. Az ellentéteket különböző képekben és hasonlatokban kapjuk.

1. A mai nap tárgya. A mai vasárnap két ellentétes képet tár elénk, egy háborúsat, és egy békéset.

a) Az első kép háborús. Sz. Ignác lelkigyakorlatainak könyve szemléletesebben festi meg ezt a képet. Látjuk Babilon nagy pusztaságát, ahol füsttrónon ül a világ fejedelme: Lucifer. Összegyüjti minden katonáját, és parancsot ad nekik, hogy menjenek szét az országokba, városokba, és csábítsák el az embereket. Vesse-

A kép Krisztust, «az egész föld hatalmas királyát» mutatja be. Látjuk a jó, a termékeny fát, és a rosszat, a termékellent is. A rossz fa felől egy bárányb̈rbe bujtatott farkas jön, szenteskedő képmutatással imakönyvet hord, hogy mindenki láthassa. Jobbfelől angyal közeledik, gyümölccsel telt tállal a kezében. Ezek élelünk jó gyümölcsei, amelyeket angyal-kezek visznek fel az Istenhez.

nek ki láncokat és hálókat, hogy minél többen gyűljenek az ő uralma alá. Az utat is megmutatja, amelyen az emberek elejthetők : először is a földi dolgok után való vágyakozás útján, azután a világ hiú dicsősége utáni törtetéssel, ami által korlátlan gőgbe hajszolja őket. Látjuk, mint állnak munkába a zsoldosok, hogy nagy hévvel teljesítsék megbizatásukat. Kérdezősködjünk a zsold után, és meghalljuk a borzalmas valóságot : Lucifer zsoldosainak jutalma a halál, az örök halál. Jeruzsálem tisztásán is háborús készülődést látunk, ott is trónus áll, amelyen a Krisztus Király ül : «Nemzetek, mindnyájan tapsoljatok, mert az Úr fölséges, rettenetes, hatalmas királya az egész földnek» *(intr.)*. Ő is katonákat toboroz, és elküldi őket, hogy az Isten országát meghódítsák és nagyobbítsák. Minden városba, minden házba küldi őket. Ő is megmutatja az utat, amelyen az emberek az Ő uralma alá hajthatók : tanítsák meg az embereket a világ megvetésére, a szenvedés és a kereszt hordozására, végül pedig alázatosságra. S ha megkérdezzük, mi lesz Krisztus katonáinak jutalma, azt halljuk : jutalmuk az örök élet. Enged-e az Egyház választást a két tábor között? Nem. Mi már választottunk. Már a keresztségben szakítottunk Lucifer szolgálatával, amikor a pap megkérdezte tőlünk : Ellene mondasz-e az ördögnek? Ellenmondok ! — volt a felelet. Egész lelkünkkel hitvallást teszünk a mi igazi királyunk, Jézus Krisztus mellett. Az Egyház csak azért tárja elénk ezt a képet, hogy hálatelt szívvel gondoljunk arra, hogy a szolgaság igájától megszabadultunk. A vasárnap nekünk a húsvét, a keresztség napja. Újítsuk meg keresztségi fogadásunkat. Nem akarunk árulók, vagy szökevények lenni, sem olyanok, akik félig az egyik, félig a másik oldalon állnak. Álljunk ma megint egész szívvel mennyei fővezérünk zászlaja alá.

b) Most egy b é k é s képet látunk. Szépen gondozott, hatalmas gyümölcsösbe lépünk. A kertész segédeivel együtt fáradhatatlanul dolgozik benne. A kerten kis patak folyik keresztül, amely a fákat öntözi. Az enyhén sütő nap melege érleli a pirospozsgás almákat. Amott a kert tulajdonosa éppen összetalálkozik a kertésszel, megállnak egy fa előtt, amelyen sok a levél, de gyümölcs nincsen. A gazda gondolkodva csóválja fejét: «Ime, három esztendeje, hogy járok gyümölcsöt keresve e fán, és nem találok. Vágd ki azt! Minek is foglalja el hiába a földet?» Amaz kérlelte: «Uram, hagyd meg még az idén, addig, míg körülásom és megtrágyázom, hátha gyümölcsöt hoz a jövőben. Ha pedig nem, kivághatod azután» (Luk. 13, 7 s köv.). A tulajdonos engedett a kérésnek. Tovább mennek, roskadásig megtelt fákat látnak, és örülnek. Értjük ezt a második képet? Az elsőben Krisztus állt szemben a sátánnal, a másodikban az Ecclesia isteni kertjébe lépünk, ahol a keresztények a gyümölcsfák. Krisztus a kertész, aki a fákat ülteti, táplálja, felkötözi és megtámasztja. A patak a keresztfán fakadt, Krisztus oldalából, és a szentségekben folyik végig az Egyház kertjében. A gyümölcsöt

érlelő Nap a Szentlélek, a gazda az Úristen. Most megy végig a fák sorai közt a gazda a kertésszel ; most a szentmisében a mennyei Atya és az Úr Krisztus végigmennek a lelkek között. Megvizsgálják a fákat. Nem azt kutatják, hogy milyen a koronájuk, milyen a lombjuk, hanem, hogy milyen a gyümölcsük, milyenek a jócselekedeteik. Most éppen egy fa előtt állnak, és ez a fa én vagyok. Ó, levél bőségesen van rajta, de milyen kevés, vagy semmi a gyümölcs. A gazda komoly tekintettel néz rám, de Krisztus könyörög értem, itt ebben a szentáldozatban is, és keresztjére mutat . . .»

2. A szentmise (Omnes gentes). Az *introitus* gyakran kifejezi a nap alaphangulatát, a mai napnak pedig húsvéti hangulata van. A megdicsőült Krisztus Király ott trónol felettünk ; húsvéti örömünk oka az isteni élet. Az egész 46. zsoltár ezt festi. Isten letiporta lelkünk ellenségét, minket pedig örökségéül választott ki. Egyetlen gondunk és kérésünk az legyen, hogy lelkünk ellenségét eltávolíthassuk. Az *orációban* a gyermekek az Atyától, akinek bölcs gondviselése őrködik felettük, az igazi élet eszközeit kérik. A *szentleckében* megint a tanító áll elénk, és egy pillantást vetve a régi életre, emlékeztet bennünket nagy boldogságunkra, de egyúttal nagy feladatunkra is. Sz. Pál két megrázó képet tár elénk (Rom. 6, 19—23) : a bűn rabját és az Isten rabját. Régen, megtérésünk előtt a bűn rabszolgái voltunk, és minden erőnket az ő szolgálatába állítottuk. Most Istent szolgáljuk : testünket, lelkünket és egész életünket az Ő szolgálatába kell állítanunk. Ez az igazi szabadság. Az ilyen élet gyümölcse az életszentség, jutalma pedig az örök boldogság. «Most azonban, miután felszabadultatok a bűn alól, s Istennek szolgái lettetek, megvan a gyümölcsötök a megszentelődésre, aminek a vége az örök élet.». Ezeken a szavakon egész héten

át elgondolkodhatunk. A *gradualeban* az Egyház tanít bennünket Isten szolgaságára és az «Úr gyümölcsére», hogy a «világosság fiai lehessünk». Az *allelújaversben* újra lelkes húsvéti öröm csendül meg. A tanítvány a kétféle élet gyümölcseiről beszélt, a Mester ajkáról most ugyanazt a tanítást halljuk. Az *evangélium* a hegyi beszédnek egy része, amelyben a csábítóktól (hamis próféták) óv, és ismertetőjelüket is megmondja : ezek az ő tetteik. Mit akar az Egyház? Megtanít bennünket arra, hogyan különböztessük meg az igazi keresztény életet a hamisítványtól. Miként a fát gyümölcseiről ismerjük meg, hasonlóképen az igazi keresztényt sem jámbor szavairól, hanem Isten akaratának teljesítéséről ismerjük fel. Az evangélium tehát komoly lelkiismeret-vizsgálatra figyelmeztet bennünket : Óvakodj az önámítástól ! Jó fa vagy-e, amelyik jó gyümölcsöt terem? A mai *offertorium* és a *secreta* nagyon jelentőségteljes áldozati imák ; képeiket az Ószövetség istentiszteletéből veszik, és újólag figyelmeztetnek a szentmiseáldozat magasztosságára. A mai szentáldozat gyümölcse az erő és kegyelem, hogy Isten akaratát teljesíthessük, hogy Isten szolgái és jó fák lehessünk.

Pünkösd utáni nyolcadik vasárnap.

A világosság fiai.

1. A szentmise (Suscepimus). A vasárnap húsvét, ünnepnap. Ilyen hangulattal lépünk ma a «templomba» *(intr.)*. Látjuk az Urat fenségben, ragyogó fényességben ; hálatelt szívvel emlékezünk meg az «irgalmasság» húsvéti ajándékáról, és dicsőítjük a «nagy Urat» «Istenünk városában», az oltár misztikus «hegyén».

Igy lesz az introitus igazi nyitánya a szentmise drámájának. A *könyörgés* teljesen megfelel vezetőgondolatunknak: az Isten-gyermekség titka, helyesen gondolkodni és helyesen cselekedni, amihez hozzájárul még saját elégtelenségünk belátása, és az Isten akarata szerint való élet (újra egy igazán tartalmas, magvas oráció). A *szentlecké*ben megint Sz. Pál szól hozzánk. A Rómaiakhoz írt levél a 8. fejezetben emelkedik a legmagasabbra, ahol Sz. Pál arról beszél, hogy mit köszönhet a keresztény a Szentléleknek. Szembeállítja egymással a testi és a lelki embert. A testi ember evilág embere, akinek gondolatai és cselekedetei a földhöz tapadnak, — a hűtlen sáfár ennek a példája. A keresztény azonban lelki ember, akit a Szentlélek tölt el és vezet. Akit az Isten Lelke vezérel, az Isten gyermeke és örököse, Krisztusnak pedig testvére és társörököse. Az isteni élet tehát a testi ember megölését követő élet, amelyet az Isten Szentlelke irányít. Újra egy jó hír, amelynek egész héten át fülünkbe kell csengenie. A szentlecke néhány rövid mondatában össze van foglalva egész nagyságunk, gazdagságunk: Isten Szentlelke lakik bennünk, Isten a mi atyánk, Krisztus a mi testvérünk, a mennyország pedig minden boldogságával együtt a mi örökségünk. Kívánhatnánk-e ennél többet? A *gradual*eban minden bizalmunkat Krisztusba helyezzük. Az *allelújavers* megint egy húsvéti képet mutat, a feltámadt, megdicsőült Megváltót. A Szentírásban járatlanok fennakadnak az *evangéliumon* (példabeszéd a hűtlen sáfárról). Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk a hasonlat alapját: Krisztus dícséri a hamis sáfárt, de nem álnoksága miatt, hanem okosságáért és igyekvéséért, amellyel jövőjéről gondoskodik. Nekünk is a világ fiainak (a sáfár ezeknek a típusa) szorgosságát kell követnünk örök célunk felé való törekvésünkben. Hatalmas erők szunnyadnak ben-

nünk, amelyeket fel kell használnunk az örökkévalóság érdekében. Kövessük a világ fiainak okosságát. Mintegy visszhangképen az előmisére, újra szembeállítjuk egymással a két ellentétet: a megalázott népet felemeli az Isten, de megalázza a kevélyek szemét (*off.*). Ezzel a mélységesen alázatos gondolattal kezdjük a szentáldozatot. A *secreta* ma kivételesen bőbeszédű: Mit kívánunk a szentmisétől? Azt, hogy szentelje meg jelen életmódunkat, és vezessen az örök örömökre. A *communio* igen értékes részlet. Az első századok keresztényei, amikor az Úr asztalához járultak, útközben mindig a 33. zsoltárt énekelték e miatt a vers miatt: «Izleljétek meg és lássátok, mily édes az Úr . . .» A görögben édes annyit jelent: chrestos, hasonlóhangzású a Krisztussal. In nen a szójáték: «Izleljétek meg és lássátok, hogy Krisztus (chrestos) az Úr!» Hogy testi emberekből igazi lelki emberek legyünk, a *post-communio*ban még egyszer imádkozunk «lelkünknek és testünknek megújításáért.»

A kép a világ két hatalmasságát ábrázolja. Középen az imádkozó Egyház, a «világosság fiai»-nak édesanyja. A Szentlélek a maga fényözönével és tüzes nyelvekkel leereszkedik Isten gyermekeire, akik Benne az Atyához kiáltanak: «Abba, Atyánk!» Alant, a sötét részen a sötétség fiainak kincsei vannak: pénz és játék. A kígyók a világ fiainak okosságát jelképezik. A világosság fiai körül is kincseket látunk, ezek a szentmise áldozati ajándékai, amelyeken «mennyei örömöket» vásárolnak maguknak.

A z a r a n y h í d. A pünkösd utáni vasárnapokban a liturgia három nagy tárgykört ölel fel. Az első a keresztség kegyelme. Megkeresztelkedtünk, a keresztségben kapott kegyelmet nem szabad elveszítenünk. Minden vasárnap a keresztség napja, egy kis húsvét. A második témát az Egyház a pünkösd utáni utolsó vasárnapokon tárgyalja: készüljünk az Úr eljövetelére. A harmadik pedig éppen az, amellyel most találkozunk, a pünkösd utáni középső vasárnapokon. Röviden így fejezhetjük ki: a két világ küzdelme. Benn állunk az Isten országában, a világ azonban még mindig körülvesz bennünket. Ádám szomorú öröksége, romlott természetünk, a lélekben is érezteti hatását, azért amíg élünk, ingadozunk Isten és a világ között.

Az említett három témával a liturgia majdnem az egész keresztény életet elénk tárta. Ilyen a keresztény a valóságban. A keresztségben értékes drágakincset kapott, amit a mai szentlecke röviden így fejez ki: Isten gyermekei vagyunk, Istent atyánknak nevezhetjük, a Szentlélek Isten templomává tesz bennünket, Krisztusnak társörökösei és testvérei vagyunk. A keresztség azonban nem eldorádóba vezetett, ahol gond és fáradság nélkül élhetünk. Nem! Az Egyház a zord életbe állít bele, és küzdeni küld bennünket. A lélek megszentelt földjét meg kell óvnunk az ellenségtől, az ellenséget meg kell ismernünk, és le kell győznünk. Ez a mi életfeladatunk. Ez a küzdelem eltart életünk végéig. Az Anyaszentegyház tanít meg bennünket küzdeni, de ugyancsak ő erős várunk és védőpajzsunk is az alsóbb természettel folytatott harcban. A vasárnapi szentmise az az erő, amely segítségünkre jön az élet küzdelmeiben, amely megóvja lelkünket az ellenség behálózásától, s kedvet és kitartást ad a további küzdelemhez. Hogyan éri el ezt a szentmise? Az előmisében Isten szavaival

fellelkesít a harcra, a szentáldozatban pedig Isten erejét adja. Magunkra hagyatva nyomorult teremtések vagyunk, nem tudunk helytállni a harcban. A szentáldozatban azonban más harcol értünk, és az erősebb (Krisztus) legyőzi az erőset. Ez a szentmiseáldozat értelme: egyesít a győztes Krisztussal, az Ő győzelme a mi győzelmünk, győzelmi babéra a mienk is. Ez az a csodálatos erő, amely győzhetetlenekké tesz bennünket.

Igy megérünk arra, hogy beálljunk a mennyei vezér, Krisztus Király kíséretébe. A pünkösd utáni utolsó vasárnapokban az Egyház vágyódó tekintetünket életünk vége felé irányítja. Ez az az aranyhíd, amely áthidalja életünket.

Pünkösd utáni kilencedik vasárnap.

Krisztus sír Jeruzsálem fölött.

Ma igen komor, az előbbivel ellentétes képet tár elénk az Egyház. Úgy mered ez elénk, mint a szirtektől óvó világítótorony az élet sötét tengerén. Kemény tanításának vezetőgondolata: van pokol; a kiválasztott lélek is elveszhet, ha nem a hitből él. A szentmise mindkét olvasmánya a választott nép hűtlenségéről és

elvettetéséről szól, pedig Isten üdvözíteni akarta. Egész héten át lebegjen szemeid előtt a megrázó kép : a könnyező Krisztus ott áll a választott város kapuja előtt. Komoly ennek a hétnek a hangulata, indítsd fel hát magadban gyakran a bűnbánatot, és imádkozd el naponkint a szentmise kánonjának szavait : «Ragadj ki minket az örök kárhozatból».

1. A szentmise (Ecce Deus). A mai *szentmise* szövegei nagyon tanulságosak, és — ami a vasárnapokon ritkaságszámba megy — figyelmeztetést tartalmaznak. Az *introitus* zsoltára (53.) a keresztény életet rajzolja, amely bizony még a húsvéti megtérés után is küzdelmes, de reméljük, hogy amint a zsoltárban is, győzelemmel fog végződni. A közbeeső vers a küzdelmekkel telt hétköznapoknak, a keretvers pedig a húsvéti győzelmet megpecsételő vasárnapnak felel meg. Oktalan gyermekek vagyunk, gyakran olyan dolgok után áhítozunk, amelyek ártalmunkra vannak. Ezért az Egyház imádságot ad ajkunkra, amelyben azért könyörgünk, hogy csak Istennek tetsző dolgokat kérhessünk *(or.)*. Komolyan szól hozzánk az Egyház figyelmeztetése : keresztség, meghívatás, Eucharisztia egymagukban nem biztosítják az üdvösséget. A zsidó nép története félelmetes felkiáltójelként mered elénk. A kiválasztott népből íme mellőzött, kitaszított nép lett. Sz. Pál két szót ad útravalóul a hétre, hogy figyelmeztessenek, és vigaszul szolgáljanak : ne bizakodjunk el, de ne is csüggedjünk ! «Aki azt hiszi magáról, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék. Emberi kísértésnél egyéb ne érjen titeket. Hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőtökön felül szenvedjetek kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek.» A *graduale* és az *allelújavers* szerepet cseréltek. Az első a trónján ülő Krisztust látja,

az utóbbi (helyesebben az egész zsoltár) a pokolnak az emberi lélekért folytatott elkeseredett küzdelmét mutatja; segítségért könyörög, de kérését a húsvéti allelújával veszi körül. Az *evangélium* megrendítő jelenetet mutat be: Jézusnak virágvasárnapi bevonulását Jeruzsálembe. Jeruzsálem a megkeresztelt lélek képe, amely visszautasította az Isten kegyelmét. Micsoda figyelmeztetés ez nekünk! Jézus sír. A teremtő és ítélőbíró sír népének hűtlensége, hálátlansága és vétke fölött. Tisztítsd meg te is lelkednek templomát! Az *offertorium*-ban a lélek a Nap-himnusz (18. zsolt.) második felét énekli, reflexióképpen a súlyos olvasmányokra: Én ismerem «látogatásod» idejét, «szolgád meg akarja tartani a parancsokat». Ez legyen ma az én áldozatom. A *secreta* dogmatikus imádság, megtanít megérteni és értékelni a szentmisét: «Valahányszor ezen áldozatról való megemlékezést ünnepeljük, megváltásunk műve megvalósul». (Gyönyörű gondolat, amely a szentmise misztérium-jellegét hangsúlyozza!) A *communio* az *evangélium* ellentéte, valódi áldozási ének: «Aki eszi az én testemet... énbennem marad». A szentáldozat gyümölcse legyen a tisztaság és az egység *(postc.)*.

2. A liturgia és a pokol. Felvethetjük a kérdést: mit mond a liturgia a pokolról? A liturgia történetében két korszakot kell megkülönböztetnünk. *a)* Az ősi liturgia keveset szól a pokolról. A vértanuk egyháza tele van fénnyel, ragyogással, vágyódik az Úr eljövetele után; eszményei a szűzesség és a vértanuság; köröskörül üldözők veszik körül. Itt nem volt szükség arra, hogy a pokollal fenyegessenek, éppen azért ritkán találkozunk az ősi liturgiában az ítélet és kárhozat gondolatával. *b)* Más a helyzet a későbbi korokban. Az Egyház szabadságot nyer, világi fejedelmek oltalmukba veszik, lanyha és méltatlan elemek áradnak

feléje: a szentmise és a szentségek már nem örvendenek olyan nagy tiszteletnek. A vértanuk korának szigorú erkölcsi felfogása ellanyhult, úgyhogy az Egyház is kénytelen volt súlyosabb hangokat megütni, és a keresztényekben fölkelteni a büntetéstől való félelmet. A középkornak ebből a szakából erednek azok a liturgikus szövegek, amelyek ítéletről, kárhozatról és pokolról szólnak. Ebből a korból való a mai vasárnap liturgiája is. Legszembetűnőbb ez a változás a gyászmisénél. Legrégibb részeit még átjárja a feltámadás örömének gondolata. Az «elhúnytak» számára az «örök világosságot» és a «békét» kérjük Istentől. A középkorból való a mise után szokásos Libera is, amely drámai elevenséggel festi le az ítéletet. Ebből a korból valók a mise Ordinariumának összes félelmet keltő motívumai is, mint a Confiteor, a kárhozat említése a misekánonban és az áldozás előtt, valamint a Domine non sum dignus is.

Már most milyen álláspontra helyezkedjünk vallásosságunkban a poklot illetőleg? Lehetőleg az ősegyház felfogásához csatlakozzunk, inkább pozitív irányban dolgozzunk, és a kereszténységet fénylő oldaláról tekintsük. Ne tegyük meg főtényezőnek a bűnt és a poklot. Az Isten szent népe akarunk lenni, akik szeretik az atyát, és az atyai ház felé törekszenek. Ebbe az örvendező Isten-szeretetbe azonban félelmet és Isten előtti hódolatot is vegyítsünk. Jó, ha néha-néha a pokol gondolata is felmerül előttünk, mert közreműködik abban, hogy odaadó buzgósággal szolgáljuk üdvösségünket. «Aki áll, vigyázzon, hogy el ne essék.»

Pünkösd utáni tizedik vasárnap.

A vámos-lélek Isten házában.

A legutolsó vasárnap komoly, komor hangulatú volt. Az Egyház kissé megnyitotta a pokol kapuját, és egy résen betekintést engedett oda. Megmutatta a könnyesszemű Úr Jézust, aki sír Jeruzsálem fölött, de a bűnös emberi lélek fölött is. Ma újra megvigasztal bennünket az Anyaszentegyház, mert megmutatja, hogy milyen nagy örömmel fogadja kegyelmébe Isten a bűnös lelket, ha töredelmesen és alázattal visszatér hozzá.

1. A szentmise (Cum clamarem). Az *introitus* rendkívül komor. Az 54. zsoltár egyike a legszomorúbb könyörgő zsoltároknak, azok közül való, amelyek Júdás árulására céloznak. A zsoltár nyomasztó hangulatát az Egyház a keretversben deríti fel. Évszázadok tapasztalata áll itt az Egyház mögött. Gondoljunk Mexikóra, vagy az orosz, spanyol egyházüldözésre, hogyan kiáltanak ma ott a keresztények az Istenhez: «Hallgasd meg, Isten, könyörgésemet, és ne vesd meg esdeklésemet . . .» Az Egyház megnyugtatja a hívőket: Istennek gondja van rátok, aki örökké megmarad, letekint rátok, vessétek az Úrra gondotokat! Az Egyház szeme előtt Krisztus, az örök trónon ülő Király áll, aki «táplálja» az emberek fiait. Az *oráció* a vámos-lélek imádságának a képe, s azt mondja, hogy Isten az ő mindenhatóságát megbocsátással és irgalommal is megmutatja. A *szentlecke* a korinthusi egyház életét rajzolja. A Szentlélek egészen különös módon kormányozta ott az Egyházat. Mindenki egy meghatározott kegyelmet kapott. Senki sem bizakodhatik el, valamennyien egy nagy testet alkotnak, minden keresztény tagja ennek a testnek, s mindenkinek megvan szabva itt a munkaköre. Mi-

reánk alkalmazva : Mindegyikünknek megvan a hivatása az Egyházban is, az életben is. Tekintsük ezt a hivatást úgy, mint a tag munkálkodását Krisztus misz-

tikus testében, akkor magasztosnak fogjuk találni. A *graduale:* Csüggedt lélekkel jöttünk a templomba, most Isten kiterjeszti fölénk védőszárnyát, hiszen Isten kedves szemefénye akarunk lenni. Az *evangélium* nagy tanulsága : az alázat és a gőg szembeállítása. Isten gyermeke vagy, ha kicsinynek érzed magad az Isten előtt, az emberek és önmagad előtt, de a pokol örököse vagy, ha elbizakodottság és gőg uralkodik lelkedben. A szentáldozatban megismétlődik a hasonlat : alázatos vámoslélekkel kezdted a szentmisét, a lépcsőimában és a Kyrie-ben melledet verted. Ez volt a te zarándok-

A fenti képen egy angyal, mint Isten követe a megbocsátás olajágát nyujtja a vámosnak. Másik kezében tömjénnel telt áldozati edényt tart; ez az alázatos lélek imádsága és az összetört szív áldozata. A farizeus elszámlálja ujjain az Istennek, mi minden jót tesz ő.

utad Sionba *(all.)*. Most az Úr szájából hallod a boldogító megbocsátás szavait. Az *offertorium* ádventi ének, telve alázatos hangulattal és vágyakozással. Nagyon szép a *communio:* az 50. zsoltár, a bűnbánat énekének szavai a szentáldozás közben. A vámos-hasonlat drámája itt nyer befejezést. Mialatt a kar bizalommal zengi a Misereret, azalatt a vámos a szentáldozásban megkapja a megigazulás biztosítékát, zálogát. Ite missa est — «megigazulva tért házába».

2. A bennünk lakó vámos-lélek. Az utóbbi vasárnapokon az Egyház a keresztény életet ellentétekben mutatta be. Gondoljunk csak vissza, láttuk a bűn rabját és Isten rabját, a lelki és a testi embert, a jó fát és a rossz fát, a világosság fiait és a világ fiait. Ma is ilyen ellentétet állít elénk az Egyház, amikor igen szemléletesen festi le az alázatos vámos és a gőgös farizeus alakját. Nem azért teszi, mintha választást engedne az ellentétek között. Nem, a keresztségben teljes határozottsággal Krisztusnak köteleztük el magunkat. Ha azonban mélyebben tekintünk önmagunkba, látjuk, hogy még mindig két lélek lakozik bennünk: az alsóbb, amely le akar bennünket húzni, és a nemesebb, amely Isten felé törekszik. Az egyik a pogány lélek, a másik a keresztény; mindegyik küzd szívünkért. Életfeladatunk már most az, hogy ezt a pogány lelket egyre jobban lefojtsuk, és a keresztény lelkületet egyeduralomra segítsük. Ma bensőnkbe világít az Egyház, és megmutatja a szerény, alázatos vámoslelket és a büszke farizeus-lelkületet. Ismerjük meg közelebbről ezt a bennünk lakozó két lelkületet! Az alacsonyabb lélek természeténél fogva hatalomravágyó, fennhéjázó, lázadozó, és önmagának akar Istene lenni. A gőgöt mint ősatyjától, Ádámtól származó szomorú örökséget kapta. Ádám viszont Lucifertől tanulta, aki odakiáltotta

Istennek: «Nem szolgálok. Trónomat a legmagasabb trón fölött állítom fel.» Ádámnak pedig fülébe súgta a sátán: «Olyanok lesztek, mint az Isten, tudtok jót és gonoszat!» Gőg a köntöse a sátán országának. Megjelent a földön a második Ádám, Krisztus, az alázatosság ruhájában. Egész megváltói tevékenysége az alázatosság nagy ténye. Milyen szépen mondja Sz. Pál: «Kiüresítette önmagát, felvette a szolga alakját... engedelmes lett a halálig, éspedig a halálig a keresztfán» (Filip. 2, 7 s köv.). Alázatosság az Isten-országának alaptörvénye, amelyet az Egyház mindennap hangsúlyoz, amikor esti imájában a Boldogságos Szűz szavaival köszönetet mond a megváltás nagy művéért: «Hatalmasokat levetett a trónról, és kicsinyeket felemelt...»

Az Egyház ma kézen fogja ezt a kicsiny, alázatos lelket, odavezeti a szentmiseáldozathoz, és a megbocsátás zálogát nyujtja neki. Milyen lelkülettel megyünk mi a templomba? A vámos-lélek elmegy a templomba. Gyengeségeinek és bűneinek terhe alatt roskadozva, azzal a tudattal jön, hogy semmi jó sincs őbenne. Nagynehezen csak ennyit tud mondani: «Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!» Ez ma az introitus, a Confiteor és a Kyrie. Tehetetlenségének tudata azonban nem töri össze a lelket, az Anyaszentegyház megmutatja a szegény vámosnak az oltárt, ahol Krisztus trónol: «Vesd az Úrra gondodat, s ő majd gondoskodik rólad!» Mivel pedig üres edénynek érzi magát, Isten a szentleckében és az evangéliumban először a szent tanítás vizét önti beléje, az áldozati cselekményben pedig a kegyelem borával tölti meg. A vámos-lélek eddig csak a bejáratnál állt, most azután előbbre jön, az oltárhoz megy, hogy bemutassa áldozatát. Mit hozzak áldozatul? —mondja megszégyenülten— hiszen

nincs egyebem, csak gyengeségeim és hibáim. Ekkor megint az Anyaszentegyház áll melléje és rámutat az oltárra, a fenségben tündöklő Krisztusra : «Hozzá emeld fel szemeidet, őbenne bízzál ; hiszen senki, aki őbenne bízik, meg nem szégyenül !» *(offertorium)*. Ma az alázatosság és a mélységes bizalom az áldozati ajándékaink. És valóban, az átváltoztatásban az Úr Jézus úgy jelenik meg előttünk, ahogyan akkor, feltámadása után a hitetlen Tamásnak megjelent. A szentáldozásban *(communio)* ugyanúgy lép hozzád szegény vámoslélekhez, és mondja : «Menj békével, megbocsáttattak bűneid !» A lélek azonban térdreborul, miként Tamás tette, és alázattal, de bizalommal telten elimádkozza a Misereret, az 50. zsoltárt *(communio)*. A bűnök súlya alatt roskadozva, a megváltás szükségességének érzésével jött a templomba, s a megigazultság boldog öntudatával tér vissza házába.

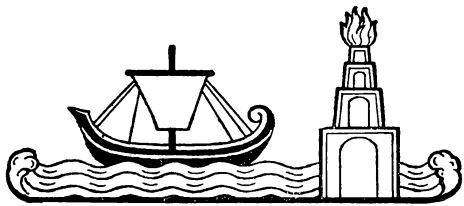

Pünkösd utáni tizenegyedik vasárnap.

Effeta — Nyíljál meg!

Megfigyelhetjük, hogy a pünkösd utáni vasárnapok liturgikus felépítése minden változatosság ellenére is nagyjából két formát mutat. Vagy két ellentétes képet

A képen látható hajó az Egyházat jelképezi, amelyet a világítótorony (Krisztus) megóv a szirtektől. Firmia Victoria síremlékéről. (Lateráni múzeum.)

tár elénk, mint a jó és a rossz fa, a világ fiai és a világosság fiai, a lelki és a testi ember, az alázatos vámos és a gőgös farizeus eseteiben, vagy pedig megkeresztelkedésünket idézi emlékezetünkbe valamely csodálatos gyógyítás, vagy más evangéliumi esemény képében. A vasárnap egy kis húsvét, keresztségünk napja. A mai vasárnap a keresztség megújítása.

1. A szentmise. (Deus in loco). Belépünk az Isten házába *(intr.)*, és itt tudatára ébredünk annak, hogy mit is jelent nekünk a templom. Itt lakik és trónol a mi Urunk és Királyunk ; a templom a mi atyai házunk, barátságos otthona az Isten gyermekeinek, akiknek egy a szívük-lelkük, egy a hitük, és akiket a szeretet köteléke tart egybe. Az Úr napján valamennyien összegyűlnek királyuk köré. Tőle kapnak erőt és elszántságot (a vasárnapi szentmisében), hogy harcba merjenek szállni a világgal. Ez a békés kép háborús képpé változik át (67. zsolt.) ; a keresztények tömege jól megszervezett hadsereg, amely végigvonul a világon, az ellenség pedig menekül előle. Ezzel a liturgia megütötte azt a két húrt, amelynek hangja végigkíséri a keresztényt egész életében. Ez a két húr a Kyrieben és a Gloriában is tovább zeng. A Kyrie megváltássóvárgásából a Gloriában felemelkedünk a megváltás fölött való ujjongó örömig. A Gloria ma a mi húsvéti énekünk, és azt mondja : megváltott vagyok, Isten fia vagyok. A tartalmas *orácio* zárja be a szentmise imádságos részét ; abban is bennrezeg a két húr. Az imádságos istentiszteletet tehát a Miatyánk két kérésébe foglalhatjuk össze: «Jöjjön el a Te országod», és «Szabadíts meg a gonosztól!» Ezekután Isten szavát halljuk *(szentlecke)*. Először Sz. Pál áll elénk, és a húsvéti örömhírt hozza. Úgy jelenik meg, mint egykor, amidőn a korinthusi egyház előtt hitünk magasztos igazságait

fejtegette : Krisztus meghalt bűneinkért, Krisztus feltámadt. Hivatkozik a feltámadás tanuira, többek között saját tapasztalatára is. Neki is megjelent Krisztus, neki, az idétlennek, az apostolok között a legutolsónak, aki szintén beteg volt egykor, mint a süketnéma. Pál elmondja, hogyan részesült a keresztség kegyelmében. Azután újra előtérbe lép megváltottságának tudata : «Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen». A megváltottságnak ez a hatalmas önérzete végigkíséri Sz. Pált egész életén. Most az *evangéliumban*, húsvét éjjelén lélekben ott állok a keresztkútnál, én, a süketnéma. Megjelenik előttem Krisztus, a lelkek orvosa, s fülembe, majd nyelvemre teszi ujját, hogy meggyógyítson. Megnyílnak füleim, a szám és a szemem a mennyekországa számára. Áldozati ajándékul hálámat viszem az oltárra a megváltás nagy kegyelméért. A 29. zsoltár az *offertoriumban* gyönyörű háladal s egyúttal felajánlási ének is. És most a szentmiseáldozatban megjelenik, valósággá válik a megváltás műve. Hallottuk, hogy Krisztus meghalt bűneinkért, azután feltámadt. Ő itt van az oltáron : itt megjelenik a megölt és megdicsőült Bárány. A feltámadt Megváltó jön le a szentmisében, úgy, amint egykor megjelent a hegyen az 500 testvérnek és Pálnak a damaszkuszi úton. A *szentáldozás*ban hozzám jön a lelkek Megváltója. Sok benned még a vakság, süketség és némaság — mondja —, majd mint egykor a keresztségnél, így szól : «Effeta», nyíljál meg. Új világosság árad a lélekbe, s az Úr Jézus folytatja : amit a keresztségben nyertél, azt én megőrzöm és megszilárdítom, gazdaggá teszlek, hogy ilyennek találjalak, amikor majd újra eljövök.

2. Vasárnapi gondolatok. A mai evangéliumi esemény ősidőktől fogva mint a keresztség jel-

képe szerepel, mert a keresztségben nyílnak meg az ember lelki fülei, és ott tanulja meg a helyes beszédet is. A keresztség előtt az ember lelki süketnéma. Nem beszélhet az Istennel, nem tud imádkozni, mert nincs hite; de az Isten hangját sem tudja felfogni, úgy, hogy az Isten országa számára valóban süket is, meg néma is. A keresztségben azonban Isten gyermekévé lesz, s a megszentelő kegyelem által elnyeri a természetfölötti életet. A Szentlélek lakik benne, és az közvetít Isten és az ő lelke között. A Szentlélek a nyelv, amely az Istenhez szól, a fül, amely Isten szavát felfogja. Ősrégi szokás, hogy a pap az Úr Jézus mai gyógyításához hasonló szertartást végez a keresztségnél. A pap megérinti nyállal a keresztelendő füleit, miközben ezeket mondja: «Effeta», ami annyit jelent: «Nyíljál meg»; azután megérinti a megkeresztelendő orrát, és így szól: «Kellemes jó illatul!» Ezzel azt akarja kifejezésre juttatni, hogy a keresztségben nyílnak meg lelki füleink, és ezentúl az erények jó illatának kell eltöltenie a meg-

A kép középső része a süketnéma meggyógyítását ábrázolja, ami a keresztség és a szentmise szimboluma. A kép felső része: a mi nyelvünk is megoldódik, hogy egykor az angyalok nagy karában Isten dicsőségét énekelhessük. Az alsó rész utalás a communióra: «Megtelnek csűreid bőséggel, és túláradnak sajtóid a musttól».

keresztelt lelkét. Amit a keresztség megkezdett, azt az Eucharisztiának kell folytatnia és befejeznie. Az Egyház ma ezt a szép jelenetet tárja elénk, mintha csak mondaná : Szegény süketnéma módjára jössz a szentmisére ; a világ zajától nem hallod, mit mond neked az Isten ; dadogó gyermekként állsz az Isten előtt, és egyetlen szót sem tudsz szólni. A mai szentmise adja meg neked azt a kegyelmet, hogy füled újra megnyílik a mennyei igazságok befogadására, nyelved kötelékei feloldódnak, hogy így mindinkább megérjél arra, hogy egykor az angyalok hatalmas karában Isten dicsőségét magasztaljad. Amit a keresztség megkezdett, azt folytassa tehát a mai szentmise. A szentleckében Sz. Pál a húsvéti örömhírt hozza : Krisztus meghalt bűneinkért, eltemették, feltámadt. Sz. Pál azután felsorolja a feltámadás tanuit : Pétert, a 11 apostolt, majd pedig említést tesz arról, hogy a Feltámadott megjelent 500 testvérnek, akik közül Sz. Pál életében még sokan életben voltak. Valószínűleg Galileában, a hegyen való megjelenésről van szó, ahol az Úr mégegyszer összegyüjtötte valamennyi tanítványát. Az ifjabb Jakabnak külön is megjelent az Úr. Erről az evangéliumok semmit sem szólnak. Sz. Pál még egy tanuját említi a feltámadásnak, saját magát. «Mindnyájuk után pedig, mint idétlennek, megjelent nekem is. Mert én a legkisebb vagyok az apostolok között, ki nem vagyok méltó apostolnak neveztetni, mert üldöztem az Isten Egyházát.» Az Úr Damaszkusz kapui előtt jelent meg Pálnak, és apostolává tette őt. Pál azonban kicsiny és alázatos marad, nem tartja magát méltónak arra, hogy a megtisztelő apostol nevet viselje, idétlennek nevezi magát. Nem dicsekedhetik egyéni érdemekkel ; «Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok». Pál a kegyelem remekműve.

Nekünk is így kellene beszélnünk. Magamtól semmi

sem vagyok, de Isten kegyelméből nagy vagyok. Bárcsak mondhatnók mi is Sz. Pállal: «Az Ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen». Ez annyit jelent, hogy Sz. Pál együtt működött a kegyelemmel. Milyen jól illik a szentlecke a mai vasárnaphoz! Az evangélium megkeresztelkedésünkre emlékeztetett bennünket, a szentleckével a húsvéti örömhírt akarja az Egyház eszünkbe idézni, Sz. Pál megtérésének képében pedig saját megtérésünket szemlélteti.

Pünkösd utáni tizenkettedik vasárnap.

Krisztus mint irgalmas szamaritánus, és a megdicsőült Mózes.

A következő héten Krisztusnak, az irgalmas szamaritánusnak képe kísér bennünket, aki az Egyház sebeit ápolja és gyógyítja. Mi azonban az ő főparancsát, az Isten- és emberszeretetet is magunkkal visszük a következő hétre. Legyen ez a hét a szeretet hete. Reggel is, este is az evangélium szavait adja az Egyház éneklő ajkunkra, már pedig amiről énekelünk, annak szívünket is el kell töltenie. Reggel az örök Bölcseség azt feleli kérdésünkre: «Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből, allelúja». Este a gyönyörű példabeszéd kezdő szavait halljuk: «Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba menvén, rablók közé került, akik kifosztották, és sebesre vervén, félholtan hagyák őt és távozának».

1. A szentmise (Deus in adiutorium). A mai misén korántsem vonul végig az a győzelmes húsvéti öröm, amely a legutóbbi vasárnapot jellemezte. Ma a megváltás után kiáltó, segítséget kereső emberiség igyekszik a szentélybe. Az *introitus* évezredek segélykiáltása (a zsolozsma minden órája ezzel kezdődik, a

Mindenszentek litániájában pedig elmondjuk az egész zsoltárt: «Én szűkölködő és szegény vagyok . . .») Önmagunkért, de a meg nem váltott emberiség nevében is imádkozzuk. Az Egyház megtanít *imádkozni*: «minden akadály nélkül futni az ígéretek felé». A két olvasmány és a felajánlási ének (offertorium) megegyeznek abban, hogy az Ó- és Újszövetséget összehasonlítva, az Újat magasan az Ó fölé emelik. A *szentlecke* betűszerinti értelmezése nem könnyű dolog. Liturgiai alkalmazása

---

A kép az irgalmas szamaritánus példabeszédét összekapcsolja a megváltás gondolatával. Krisztus (a keresztségben és az Oltáriszentségben) bekötözi az emberiség sebeit. Az emberek gyógyításánál angyalok segédkeznek. Az eucharisztikus bort az Úr maga önti a sebbe, az olajat (szentségek) szolgái útján. Az Újszövetség szolgái a papok (szentlecke). A papok méltósága, hogy a legszentebbel foglalkozhatnak, felülmúlja Mózes méltóságát. A két érem a szentleckére utal: ha már az Ószövetségben a ministratio mortis Mózesnek akkora méltóságot kölcsönzött, mennyivel inkább megadja ezt a papoknak és az Isten-gyermekeknek az Újszövetség ministratio spiritusa. Ezért repül a Szentlélek galambja a Szentháromság-szimbolumból az áldozatot bemutató paphoz.

az új Mózes, Jézus Krisztus dicsőségére utal, aki most a szentáldozatban fensége fényében ereszkedik le, egyúttal azonban az Isten-országának dicsőségére is rámutat, amelyet az Egyház nyit meg számunkra, és amelynek alapjait a Szentlélek veti meg lelkünkben. Magunktól gyengék vagyunk, «a mi elégséges voltunk Istentől van», Krisztustól; a Lélek, a Szentlélek pedig megelevenít. Nekünk is Isten gyermekeinek megdicsőült fényében kellene a vasárnapi szentmiséről a hétköznap munkájába távoznunk. A *graduale* bensőséges köszönetet zeng a dicsőségért, amelynek részesei lettünk. Egészen különös bája van az *allelújavers*nek. Ha elmondjuk az egész zsoltárt, amely a legszomorúbb hangú zsoltár az összesek között, a húsvéti allelújától átszellemült mélységes fájdalom szól belőle. Az Egyházra gondolunk, amely szenvedései közepett várja feltámadását. Nem kell-e lelkednek is ilyen *allelújá*t énekelnie? ! Az *evangélium* kárpótol bennünket a kissé nehezen érthető *szentleckéért;* telve van gondolatokkal. Mennyivel boldogabbak vagyunk mi az Ószövetség prófétáinál és királyainál, hisz ma újra láthatjuk az oltáron a megváltás művének megújítását. Látókká, hallókká lettünk (v. ö. a mult vasárnap Effetáját). Előttünk áll az irgalmas szamaritánus. A példabeszéd megvalósult az ő megváltó életében, megvalósul a mi életünkben, megvalósul a mai áldozatban. Az igazi «Pandocheion»-ban; »mindenki szállásán» vagyunk, és ő olajat és bort önt sebeinkbe (szentmise és Eucharisztia). A szentáldozatban ma a Megváltót látjuk, aki a keresztfán váltságdíjunkat, gyógyításunk költségeit fizeti. Az *offertorium* egy ószövetségi jelenetet tár elénk, a vezeklő, engesztelő Mózest, a kereszten függő Krisztus előképét. A *secreta* és a *postcommunio* a szentmise engesztelő jellegének megfelelően, bocsánatért esdekelnek. A *com-*

munio megint egy szép, eucharisztikus zsoltárrészlet, amely mindjárt a föld termésére is utal. A mise három főrésze a *szentlecke*, az *evangélium* és az *offertorium*, amelyek szép magyarázatát adják a szentmisének. Krisztus, a vezeklő Mózes és az irgalmas szamaritánus könyörög érettünk, bűnös emberekért, meggyógyítja lelki sebeinket, és reánk árasztja megdicsőülésének sugárözönét.

2. Hogy mi a szentmise, és mik a hatásai, azt legjobban a miseszövegekből állapíthatjuk meg, mert az Anyaszentegyház ezekbe rejtette a szentmisére vonatkozó legmélyebb gondolatait. Tudjátok azt is, hogy az Egyháznak leghőbb vágya, hogy a misét jól megértsétek, és az Egyházzal együtt mutassátok be. A szentmisében a megváltás kegyelem-árama árad állandóan a lelkünkbe, hogy onnan tovább folyjon az örök életbe. Megváltásunkat, amelyet a keresztség kezdett meg, az Eucharisztia fejezi be. Ne gondoljuk azt, hogy a keresztségben megkaptunk mindent, hogy a keresztség tökéletes kereszténnyekké tett bennünket. A keresztség elültette a fácskát, de a növekedést, a virágzást és gyümölcsöt a másik nagy szentség, az Eucharisztia adja. Keresztség és kegyelem az isteni élet nagy forrásai, amelyek végső megváltásunkat eszközlik. Hallgassuk meg, mit mond a mai miseszöveg a szentmiseáldozatról. Nézzük meg a három fő képet.

Első kép. Az evangélium az irgalmas szamaritánus felejthetetlenül szép példabeszédét mondja el. Ezzel Krisztus a felebaráti szeretetre akart figyelmeztetni. Az Egyház azonban felhasználja a példabeszédet arra, hogy megmutassa, mit tesz az Úr Jézus a szentmisében. A rablók közé került ember a szegény emberi természet: ez, az ő természetfölötti ajándékaitól megfosztva, és természetes képességeiben meggyengítve ott

fekszik a földön, mint a nyomorúság megtestesítője. A zsidó törvény elmegy az emberiség mellett, nem tud rajta segíteni. Megjelenik az irgalmas szamaritánus, Jézus Krisztus, az alázatosság köntösében, felemeli a szegény sebesültet, olajat és bort tölt sebeibe, beviszi a szállásra és gondoskodik ellátásáról. Ez a megváltás műve. De ez a szentmise is. Az úton fekvő szerencsétlenben most ne az emberiséget, hanem önmagunkat lássuk, engem, téged. A keresztségtől kezdve, és minden misében hozzád jön az irgalmas szamaritánus, és felemel téged. Természeted még rosszrahajló, még sok sebből vérzel, még tehetetlenül fekszel itt, és magadtól nem tudsz az «isteni ígéretek felé futni» *(or.)*. Az Eucharisztiában olajat és bort önt sebeidbe ; az olaj a keresztény tan szelídsége, a bor pedig az ereje. Bekötöz és atyai szeretettel gondoskodik rólad. Légy meggyőződve, a szentmise meggyógyítja lelki sebeidet. Az irgalmas szamaritánus példabeszéde gyönyörű képben szemlélteti a szentmise hatékonyságát.

Második kép. Az evangélium negatíve, a szentlecke pozitíve mutatja be a szentmise hatásait. A szentlecke összehasonlítja az Ó- és az Újszövetséget. Az Óban a betű uralkodik, az Újban a szellem. Sz. Pál azt mondja, hogy Mózes arca az Istennel való érintkezés közvetkeztében fénylett, úgyhogy Izrael fiai nem tekinthettek rá. Sz. Pál tovább megy. Ha az Újszövetség tökéletesebb az Ónál, mennyivel sugárzóbbnak kell lennie Krisztus arcának, — és mi mégis beletekinthetünk a szentmisében ; mennyivel fénylőbbnek kell lennie az Isten-gyermek arcának, aki Krisztussal érintkezik a szentmisében ! Igen, ez az Eucharisztia hatása, hogy átszellemülünk tőle. Természetes, hogy addig, amíg a földön élünk, ez az átszellemültség rejtett, de tény az, hogy megvan, és nem tudnánk a lélekre te-

kinteni a dicsőség sugárzása miatt. Legyen szent meggyőződésed, hogy a szentmiséről sugárzó arccal, sugárzó lélekkel távozol a hétköznap munkájába.

Harmadik kép. Az offertorium egy harmadik képet tár elénk: Mózes közbenjár Izrael fiaiért. Amíg ő a hegyen Istennel beszélgetett, a zsidók aranyborjút készítettek, és azt imádták. Az Úristen fel akarja bontani a zsidó néppel kötött szövetséget, de Mózes közbenjár a hűtlen népért, és Isten enged a kérésnek. Mit jelent ez? Mózes a mi örök közbenjárónkat és engesztelőnket, Jézus Krisztust jelképezi. Minden szentmise a keresztáldozat megjelenítése, minden szentmisében valósággá lesz, hogy «az Úr megengesztelődik és elengedi a büntetést, amellyel minket, népét fenyegette».

A három kép tehát világosan elénk tárja a szentmiseáldozat hatásait: Az irgalmas szamaritánus meggyógyítja lelkünk sebeit. Belenézünk Krisztus megdicsőült arcába, és a dicsőség fénysugarát magunkkal visszük az életbe. Isten megengesztelődik az isteni Mózes közbenjáró imádságára.

Pünkösd utáni tizenharmadik vasárnap.

Húsvét éjjelétől a vasárnap megüléséig.

A mai vasárnapon két ellentétes hangulat uralkodik: az egyik komoly, szomorú és esdeklő, a másik örvendező és hálaadó. A mai szentmise megértése szempontjából különösen nagy jelentősége van a 73. zsoltár három részletének *(intr., grad., comm.)*, amelyek a nap alaphangját és hangulatát adják, továbbá az evangéliumnak, amely szép misztérium-cselekményhez nyujt indítást.

1. A szentmise (Respice Domine). Induljunk

ki az evangéliumból: Tíz bélpoklost látunk, akiket Krisztus meggyógyít, de közülük kilencről nem hallunk többé. A tizedik, egy szamaritánus, visszatér, hogy hálát adjon az Úrnak. Mit akar az Egyház ezzel az elbeszéléssel? Klasszikus példája ez a misztériumcselekménynek. Az Egyház elsősorban nem arra törekszik, hogy tanítást adjon a háláról, hanem a tíz bélpoklos meggyógyításában, akik közül csak egy jön vissza hálát adni, a szentmisét, és annak kegyelmi

hatásait tárja elénk. A vasárnap húsvét, a keresztség napja. A szentmise a keresztség megújítása, hálaadás megtérésünk kegyelméért. A meggyógyított tíz poklosban a megkereszteltet kell látnunk. Ne felejtsük el, hogy az ősegyházban a felnőtteket húsvét éjjelén keresztelték meg, az Egyház lelki szemei előtt tehát az újonnan megkereszteltek állnak, akik a keresztkútban

A képen a hálás szamaritánus látható az Úr Jézus előtt. A háttérben város (a templom). A bélpoklosságból kigyógyultaknak áldozatot kellett bemutatniok. Mi, akiket ez az egy hálás szamaritánus jelképez, a szentmisében hozzuk meg hálaáldozatunkat, a kenyeret és a bort. Az Eucharisztia a keresztség továbbfolytatása, azért fakad az oltár tövében a keresztség forrása.

megtisztultak az eredeti bűn poklosságától. Minden vasárnap a keresztség kegyelmének megújítása. Az Eucharisztia tovább épít azon, amit a keresztség megkezdett, folytatása és befejezése a keresztség kegyelmének. Az Eucharisztiára is gyönyörű utalást találunk az evangéliumban. A tíz megtisztult közül csak egy tért vissza — idézzük pontosan —: «Nagy szóval magasztalván az Istent, és arcra borulva az ő lábainál hálát ada» (εὐχαριστῶν αὐτῷ). Az Eucharisztia szó hálaadást jelent. A vasárnapi szentmise a boldog megtisztultak hálaadó ünnepsége a bűn poklosságától való megtisztulásért. Értsük meg ebből a képből a vasárnap jelentőségét. A vasárnap az a nap, amikor hangos szóval kell dicsőítenünk az Istent, hálát kell adnunk a keresztség kegyelméért. Egyúttal a lélek fejlődésének napja is, amelyen «növekszik hitben, reményben és szeretetben» *(or.)*, «közelebb jut örök üdvösségéhez» *(postc.)*. Igy értjük meg az *evangéliumot*. Az egyetlen hálás idegen minket jelképez, akik most szentmisére megyünk. Most «megy be az Úr a helységbe», a templomba, mi «elébe jövünk», és ő meggyógyít bennünket a bűn bélpoklosságától, új kegyelmeket ad a szentáldozatban és a szentáldozásban. Ez volt az *evangélium* örvendetes, derűs oldala. Mert van szomorú, sötét oldala is. Az Úr panaszkodik a kilenc hálátlanságán. Ezek a lanyha keresztények, akik megkeresztelkedtek ugyan, de vallásukat nem gyakorolják, vasárnapi szentmisére nem járnak (nagy városokban, ha a kilenctizedrészt ilyennek mondjuk, nem mondtunk sokat). Az Úrnak ez a panasza alkotja az átmenetet a 73. zsoltár bánatos énekeihez. Világosan előttünk áll a szentmise: szomorú imádságunk hitehagyott testvéreinkért (az introitusnál, evangéliumnál és szentáldozásnál érezzük a fájdalmat a legmélyebben) adja meg az alaphangot,

a sötét hátteret, amelyből a keresztség boldogsága emel ki bennünket örvendetes hálaadásra. Ilyen hangulatban panaszosan száll fel ajkunkról a Kyrie, diadalmas hálaadással a Glória. A gyönyörű *orácio* igazi keresztény életért könyörög. «A hit, remény és szeretet növekedése» a keresztség kegyelmének megújítása és gyarapodása. Nemcsak azért könyörgünk, hogy a parancsokat teljesíthessük, hanem azért is, hogy szeressük azokat. A *szentlecke* (amely a legnehezebb az összesek között) arra tanít bennünket, hogy pusztán a kegyelem erejéből, érdemünk nélkül lettünk Isten gyermekeivé. A *felajánlás*ban az áldozati ajándékkal együtt egész életsorsunkat Isten kezébe tesszük le: «Sorsom a te kezedben van». Átváltoztatáskor megjelenik az Úr, aki meggyógyít poklosságunkból, és a szentáldozásban megadja, hogy «közelebb jussunk örök üdvösségünkhöz». Az «Ite missa est»-ben igaz keresztény életre küld bennünket, szamaritánusokat: «Kelj fel, menj el!» A mai szentmisének tehát ezt a címet is adhatnók: Húsvét éjjelétől a vasárnapig. Éppen ma megint élénken tudatára ébredünk annak, hogy milyen szoros kapcsolatban van a vasárnapi szentmise a keresztséggel. A vasárnapok annak a hatalmas láncnak a szemei, amely életünk két legjelentősebb napját, keresztségünk és halálunk napját köti össze, azt a két napot, amelyen megszülettünk a kegyelemre, és amelyen megszületünk az örök dicsőségre.

Az Egyház szándéka az, hogy necsak a szentmise alatt gondoljunk az evangéliumra, hanem az egész napon át éljük azt. Reggel, napkeltekor az Úr Jézus a templom «helységébe» jön, mi, a poklosok pedig eléje megyünk: «Mikor Jézus beméne egy faluba, tíz poklos férfi jöve elébe, kik távolról megállának, és fölemelék szavukat, mondván: Jézus, mester, könyörülj raj-

tunk!» *(A Ben. ant.)*. Este pedig megköszönjük a gyógyítást: «Egyik pedig közülük látván, hogy meggyógyult, visszatére, nagy szóval magasztalván (magnificans) az Urat, allelúja». Hálaadásul mindjárt elénekeljük a Magnificatot.

2. A 73. zsoltár. A szentmise megértéséhez szükségünk van az egész zsoltár ismeretére, amely a következőképen hangzik.

I. A szenvedés.

Isten, örökre mérthogy elvetettél?
Legelőd nyája ellen haragra mért gerjedtél?
Emlékezzél meg gyülekezetedről,
Mely kezdet óta a tied,
Melyet választál örökös törzsednek
Sion hegyén, ahol lakóhelyed.
Az örök romladékra irányítsd léptedet:
Az ellenség itt mindent tönkretett.

Ellenséged a szent helyen üvöltött,
És zászlóját zászlóul vonta fel.
Nekigyürkőzött, mint aki az erdőn
Fejszét emel.
Faragványait széjjelverte-marta
A bárd, a balta.

Fölgyujtották szentélyed házát,
Neved hajlékát a porig gyalázták.
Szívükben így beszéltek:
«Végezzünk mindahánnyal!»
S az ország minden imádságos házát
Elemésztették lánggal.

Nem látjuk immár jeleit hitünknek,
Nincs többé prófétánk nekünk,
Nincs köztünk senki, aki megmondhatná,
Még meddig szenvedünk?

II. Bizalom Isten segítségében.

Isten, még meddig káromolnak téged?
Meddig gyalázza neved ellenséged?
Kezed és jobbod mérthogy visszatartod?
Vond ki kebledből, vess már véget!

Hiszen hajdantól Isten a királyunk,
Sok szabadítást vitt már végbe nálunk.
Kettéhasítád a tenger vizét,
Sárkány fejét a vízben
Hatalmad zúzta szét.
Szétmorzsoltad a Leviátán-főket,
S a pusztaság-lakóknak
Fölfalni adtad őket.
Patakot, forrást fakasztottál,
Örökvizű folyókat kiszárasztottál.
Tiéd a nap s az éj tiéd,
Holdat, Napot te készítéd.
Tőled való minden határ,
Telet, nyarat te alkottál.

III. Könyörgés segítségért.

Emlékezzél meg mindezekre:
Az ellenség az Istent káromolja,
S a balga nép szidalmat szór nevedre.
Galambod lelkét vadaknak ne add,
El ne felejtsed nyomorékodat!
A szövetségre vesd Urunk szemed,
Mivel az ország minden zug-helye
Erőszakkal, gonoszsággal tele.
Szégyennel vissza a szegény ne térjen,
A nyomorult, az árva
Tégedet hadd dícsérjen!
Kelj fel, Uram, harcold meg harcodat;
Gyalázatodra gondolj,
Melyet a balga hoz reád.
El ne felejtsd ellenségid szavát
S mely egyre nő, a lázadók zaját!

A zsoltár egyike a legsötétebbeknek, a zsidók történetének szomorú korszakát festi. A pogányok behatolnak a templomba, ott törnek-zúznak, megszentségtelenítik és elpusztítják, lerombolják azt. A zsoltáros a régi időkből akar bizalmat meríteni: Isten kiszabadította népét Egyiptomból, tönkretette ellenségeit. Ezek után a természetet figyeli az énekes: a hajnalpír, a Nap, a tavasz minden pompájával Isten alkotása. Igy megerősödve bensőséges könyörgésben kéri Isten segítségét. — Kérdezhetjük, mire céloz az Egyház ezzel a zsoltárral? A megszentségtelenített

templom őmaga, Krisztus misztikus teste, az ellenségtől üldözött, a bűntől megszentségtelenített Isten-egyháza. Ma megemlékezik mindama gyermekeiről, akik a hálaról megfeledkezve, elmulasztják vasárnapi kötelességüket. Mi pedig a zsoltár szavaival könyörgünk összes lanyha keresztény testvéreinkért. Háromszor csendül meg ajkunkon a zsoltár; amikor bemegyünk az Isten házába, evangéliumkor és szentáldozáskor, mert éppen ezen a három helyen ébred fel lelkünkben a részvét és a fájdalom a legélénkebben. Szegények, — mondjuk — nem találják meg az Isten-házába vezető utat, ők nem hallják már Krisztus örömhírét, és nem élvezhetik a mennyei kenyeret, «amelyben megvan minden gyönyörűség» *(comm.)*. Mi azonban hálánk lerovásával iparkodtunk elsimítani az Anyaszentegyház homlokán a fájdalom barázdáit.

Pünkösd utáni tizennegyedik vasárnap.

Keressétek először az Isten országát!

A mai vasárnapot régen Dominica providentiae-nek, az isteni Gondviselés vasárnapjának hívták, mert gyönyörű evangéliumában Isten atyai jósága nyer kifejezést. Vigyük magunkkal ezeket a kedves igéket kísérőül az egész következő hétre! A szentmise két olvasmánya megint a két országot állítja egymással szembe: itt a test, a mammon országa, ott a lélek, az Isten országa *(lecke és ev.)*. Az ellentétekből természetszerűen folyik a következmény: Ragaszkodjunk egész lélekkel Istenhez! A hét vezető gondolata: «Keressétek először az Isten

országát, és a többi mind hozzáadatik nektek» *(ev., comm.)*. Ezekkel a szavakkal fejezzük be a zsolozsmát is *(a Magn. ant.)*, míg reggel, napkeltekor Krisztus vigasztaló szavait halljuk: «Ne aggódjatok, mondván, mit eszünk, vagy mit iszunk? Mert tudja a ti mennyei Atyátok, hogy mire van szükségtek, allelúja».

1. A szentmise (Protector noster). Megint egy szép, örvendező mise. Az Egyház és a lélek ma jegyesi hangulatban vannak. Mennyire vágyódott utána, hogy az «Úr napját» «Isten udvarában», az Ő «hajlékaiban» tölthesse. Itt van az ő «otthona», és most kéri Istent, hogy kegyes tekintetével nézzen le «fölkentjére» (a lélekre, az Egyházra, Krisztus misztikus testére). Az *oráció* nagyszerűen illik az olvasmányokhoz és általában a gyermeki bizalommal telt miseszövegekhez: Őrizd meg Egyházadat örök irgalommal, mert nélküled erőtlen (világiasságra hajlik). A lélek olyan, mint a járni tanuló kisgyermek, egy pillanatra sem szabad elengedni, mert rögtön elterül a földön. Segítő kegyelmednek itt kétirányú tevékenységet kell kifejtenie: elvonni minket a gonosztól, ahogyan az angyal elvonta Lótot Szodomából, és a jóra terelni bennünket, mint ahogyan a pásztor tereli a juhokat. Röviden szólva: nagyon rászorulunk Isten kegyelmére, hogy a Lélek szerint járhassunk. (Igazán mély gondolatokkal telt oráció.) Sz. Pál tanít bennünket, bemutatja, miben áll a jó, és miben a rossz. Vázolja a két országot, a lélek és a test országát. A kegyelem országát, amelyet a Szentlélek alapít meg a lélekben, és a bűn istentelen országát. Ez a két hatalom küzd egymással lelkünkben, lövészárkaik átvonulnak minden ember szívén. Sz. Pál bemutatja a «test cselekedeteit» — de a «lélek gyümölcseit» is. Minden keresztény olyan, mint a Szentlélektől ültetett fa, amely a Lélek drága gyümölcseit termi.

Az egész *szentlecke* a lélek nagy harcterét mutatja be. Látjuk az ellenséget és a szövetségeseket. A keresztény élet küzdelem, nem csendes pásztorélet. «Akik pedig Krisztusé, megfeszítették testüket a vétkekkel és a kívánságokkal együtt!» Ebben a küzdelemben legerősebb fegyverünk a bizalom Istenben. A *graduale* is két tábort jellemez: az Úrban bizakodni — a fejedelmekben reménykedni. Az *allelújavers*ben felcsendül a húsvéti öröm: a húsvéti Győző legyőzte a testet is. Amiről a tanítvány beszél, ugyanazt tanítja a Mester is a hegyi-

beszédben *(evang.)*, amely kétségtelenül a Szentírás egyik legszebb helye. A keresztény sohasem alkudhatik meg azzal, hogy egy kicsit Istennek is szolgál, és egy

---

A kép a két országot ábrázolja: fent Krisztus, alant a kígyók (mammon, a test kívánságai). Krisztus a kereszt trónusán (szentmise) ül, liliomok és madárkák (mi, a hívők közössége) veszik körül. A szentáldozat új ragyogást, új tisztaságot kölcsönöz a liliomoknak (a keresztség megújítása). A madarak részben a kereszten ülnek («keresztre feszíteni testünket»), részben esznek az Úr kezéből (Eucharisztia). A test országának kígyói üldözőbe veszik a liliomokat és a báránykát, a szent angyalok azonban védőgátat emelnek a keresztények ellenségei elé (off.).

kicsit a világba is belekóstol. Krisztus mást akar: mélységes bizalmat Isten atyai jóságában. Mennyi vigaszt nyujtottak már szűkölködő embereknek az evangélium madarai, amelyeket Isten táplál, a mezők liliomai, amelyeket Ő öltöztet ünnepi köntösbe! Figyeljük meg, hogy az egész misén az a bizalmas viszony vonul végig, amelyben Istennel vagyunk: Atya — gyermekek! Ó, ha tudatában volnánk annak, hogy Isten szent Egyháza vagyunk, amelyre angyalok vigyáznak, hogy a világ és a pokol nem árthatnak nekünk, és hogy most indulunk «ízlelni és látni», mily «édes a Krisztus-kenyér». Az *offertorium* megkapó képet nyujt: a keresztények serege királyuk (az oltár) köré gyülekezik, az angyalok serege védőgátat alkot körülöttük, miközben ők az oltárról erősítik magukat a küzdelemre *(off.)*. A szentáldozásban mi vagyunk a madarak és a liliomok, melyeket az Úr táplál és ruház. Bár irtaná ki belőlünk teljesen a világ szellemét! *(secr.)* A *communio*ban újra visszatér a mise vezérgondolata: «Keressétek először az Isten országát...»

2. A 83. zsoltár. A mai vasárnap introitusának zsoltára egyike a legszebb énekeknek; minden további nélkül elfogadhatjuk keresztény imádságnak:

I. Vágyódás.

Mily édesek a te hajlékaid,
Seregek Ura, Istenem!
Sóvárgó vágy emészt a lelkemen
Az Istennek csarnokai felé.
Testem és lelkem ujjongva repes
Az élő Úr felé.

Madárnak háza van, fecskének fészke van,
Fiókáinak hol helyet találjon:
Én oltárodnál, — Seregek Ura,
Én Istenem, királyom.

Boldogok, akik hajlékodban élnek
És mindörökké tégedet dícsérnek.
Boldog, akinek te vagy ereje,
Akinek erős szívében hite.

Kiaszott völgyeken ha jár,
Nyomán források fakadoznak,
Hajnali esők permeteznek,
Áldás vizei patakoznak.

Erőben jönnek, erőben mennek,
És Istennél Sionban megjelennek:

II. És így imádkoznak:

Seregek Ura, Isten, halld imám,
Jákob Istene, figyelmezz reám!
Nézd meg, Uram, népednek pajzsát,
Fölkentednek tekintsd meg arcát!

Csarnokaidban egy nap többet ér
Egyéb napoknak ezrinél.
Szívesebben hevernék Isten házának kapujában,
Mint a gonoszok gazdag sátorában.

Mert nap az Isten és pajzs.
Kegyelmet ád és dicsőséget is.
Meg nem tagadsz azoktól semmi jót,
Kik feddhetetlen járnak.
Seregek Ura, boldog ember,
Kinek reménye nálad!

A zsoltár eredetileg zarándok-ének volt. A mi Jeruzsálemünk az Isten háza az oltárral, az áldozat helyével, de Jeruzsálemünk a mennyország is. A zsoltár egyébként nem szorul bővebb magyarázatra. Néhány verse oly szép, hogy érdemes lenne kívülről megtanulni. Imádkozzuk el néhány napon keresztül, amíg teljesen folyékonyan nem tudjuk: drága-gyöngy lesz ez imádságaink között.

Pünkösd utáni tizenötödik vasárnap.

A halott-támasztó.

Igazi vasárnapi mise, amely fölé odaírhatjuk: h ú s v é t és p a r u z i a. Krisztus kettős értelemben is halott-támasztó: itt a földön kegyelmével lelkileg kelt bennünket új életre, az örökkévalóság honában pedig testünket is feltámasztja. Minden vasárnapi szentmiseáldozat összekapcsolja a húsvétot és a paruziát; megújítja a keresztségi kegyelmet, előre megvalósítja az Úr második eljövetelét, és az élet kenyerében a feltámadás zálogát nyujtja nekünk. A mai mise nagyon szépen kidomborítja ezeket a gondolatokat. Az Egyház megint azt akarja, hogy a n a p folyamán teljesen beleéljük magunkat az evangélium elbeszélésébe.

A kép inkább a misztériumra mutat, mint a történeti eseményre. Krisztus kegyelmével, áldozatával és paruziájával a halottak feltámasztója. Krisztus egyúttal a húsvéti Nap is, amely éretté tesz, és életet ad. A keresztvégű bot Krisztus kezében (igen gyakori az ókeresztény képeken) az evangéliumok liturgikus alkalmazására utal: ezeket a csodákat Krisztus a szentáldozatban lelki módon viszi végbe. Az édesanya az Egyház.

Korán reggel, napkeltekor a Naim felé közeledő Úr Krisztust látjuk: «Jézus egy Naim nevű városba méne; és íme egy halottat vivének ki, egyetlen fiát anyjának». A halott én vagyok; ezzel a meggyőződéssel megyek a vasárnapi szentmisére. Este azonban hálát adok a feltámasztásért: «Nagy próféta támadt közöttünk, és az Isten meglátogatta az ő népét».

1. Átmenet az egyházi őszbe. A pünkösd utáni vasárnapokon eddig mindig visszatekintettünk a multba, húsvét ünnepére, és a jelenre is vetettünk egy tekintetet. Az első mindig a keresztségi kegyelem megújítására ösztönzött bennünket, az utóbbi pedig arra tanított, hogyan kell helyt állanunk a gonosz ellen vívott küzdelemben. Ez volt az eddigi vasárnapok állandó tárgya. Vagy gyógyítást láttunk, mint a keresztség megújításának képét, vagy pedig két országot: az Isten országát és a világ országát. Már többször hangsúlyoztuk, hogy az Egyház nem akart nekünk választást engedni, hiszen már régen választottunk, hanem lélekelemzést végzett, belevilágított szívünkbe, amelyben még mindig két lélek lakozik. A mai vasárnaptól kezdve egy harmadik mozzanattal is találkozunk: az Egyház a jövőbe tekint, az Úr második eljövetelére. Ezzel belépünk az egyházi év utolsó szakába, amely Krisztus második eljövetelére készít elő.

2. A szentmise (Inclina Domine). Ma nem a sugárzó arcú, megdicsőült Isten-gyermek megy az Úr szentélyébe, hanem a gondterhelt, küszködő, száműzött idegen. A hét küzdelmének terhe súlyosodik lelkére. Itt keres «örömet», itt «emelkedik fel» Istenéhez. (Imádkozd el az egész zsoltárt, mert valahányszor az antifóna az első verset emeli ki, a liturgia mindig belevonja az egész zsoltárt gondolatkörébe.) Isten állandó, nagy irgalmasságára van szükségünk, hogy «meg-

tisztítson és megerősítsen», mert nélküle nem nyerhetjük el üdvösségünket *(or.)*. A *szentlecke* az előbbi vasárnap leckéjéhez kapcsolódik. Akkor Sz. Pál a test szerint való élettel ellentétben a lélek szerint való életről beszélt. Most pedig gyakorlati utasításokat ad, amelyeket röviden így fogalmazhatunk : járjunk a lélek szerint. A szentlecke egész tárháza a szebbnél-szebb gondolatoknak. Az Egyház itt néhány olyan gondolatot vés szívünkbe, amelyeknek a közös élet szempontjából igen nagy jelentőségük van : Legyen száműzve a keresztények köréből a hiú dicsőség, irígykedés ; részvét és szelídség uralkodjék a gyengékkel szemben, «hordozzátok egymásnak terhét, s így teljesíteni fogjátok Krisztus törvényét». Tisztelet községünk lelkipásztorával szemben, szeretet hitfeleinkkel szemben ! Az Egyház mindig az eszményt nézi, itt is az Isten szeretetében egyesült község lebeg szeme előtt. A *gradual*eban, de még inkább az *allelújavers*ben a húsvéti Nap áttör a felhők sűrűjén. Az evangéliumban Krisztus áll elénk, a «nagy Úr, hatalmas Király az egész földön», aki életre támasztja a halottakat. Minél jobban belemegyünk a szentmisébe, annál magasabbra emelkedünk. Az *introitus* irgalomért esdő kiáltásától, a veszélyben forgó hívekért aggódó Egyház könyörgésén és Sz. Pál komoly figyelmeztetésein keresztül a *gradual*ehoz jutunk, ahol a Nap már áttör a felhőkön, az *evangélium*ban pedig már fényesen ragyog a húsvét világossága. Most a szentáldozatban akarja az Úr Krisztus elvetni lelkünkbe az isteni élet búzamagvát, hogy egykor majd az örök életet arathassuk *(szentlecke)*. Most támasztja ő a halottakat, mert ma megint «meglátogatta Isten az ő népét ; ma akarja nekem az új «életet» adni, és ennek megvalósítására nyujtja az ő «kenyerét». Az *offertorium*ban szívem mélyéből hálát

adok ezért a halott-támasztásért. A *postcommunio*ban a két ország gondolatai visszhangoznak.

3. H í d é p í t é s. A régi pogány rómaiak a főpapot pontifexnek hívták, ami szóról-szóra lefordítva hídépítőt jelent. Ez az elnevezés valószínűleg onnan van, hogy az áldozatot hídnál mutatta be. A római Egyház ezt a nevet átvette liturgiájába, s a pápára és a püspökökre alkalmazza. Ennek valóban mélyebb értelme van, mert a pap is hídépítő: áthidalja a menny és föld közötti távolságot azáltal, hogy közvetítő Isten és az emberek között. Szeretném azonban ezt a nevet Egyházunkra is kiterjeszteni, amely a legteljesebb érte-

A képen látható három sas-szimbolum azt a gondolatot fejezi ki, hogy a kereszténységtől az Eucharisztián keresztül a paruzia felé megyünk. Az alsó rész a szentatyáknak a 102. zsoltárhoz fűzött magyarázata nyomán a keresztséget jelképezi: «Mint a sas, megújul ifjúságod». A középső motívum egy ravennai kútról való. Sz. Ambrus mondja: Az igazi sasok az oltár körül vannak; ahol Krisztus teste, ott vannak a sasok. Ez tehát az Eucharisztia szimboluma. A felső motívum (paruzia) nagyon gyakori az ókopt művészetben. A sas a másvilági életre való feltámadás szimboluma.

lemben hídépítő, mert aranyhidat ver minden ember élete fölé, születésétől a haláláig. A híd első pillére a keresztség, az utolsó pedig az Úr második eljövetele; közöttük építi a hidat az Eucharisztiával. Amint azt már sokszor megállapítottuk, az őskeresztények számára a jámborság útja ez volt: a keresztségtől az Oltáriszentségen át a paruziáig. Ez a gondolat nagyon szépen kifejezésre jut a mai szentmisében. A naimi ifjú feltámasztása a keresztségben való lelki életrekeltésünket jelképezi, de ezzel a csodával az Egyház egykori feltámadásunkra is előkészít bennünket. A szentmise többi részei tanításokat és kegyelemeszközöket nyujtanak az isteni élet fenntartására. A legkiválóbb eszköz az Eucharisztia: «A kenyér, amelyet majd én adok, az én testem a világ életéért».

Születésem pillanatától magamban hordom a halál csiráját, létem első percétől kezdve reám nehezedik az ősi átok: Por vagy, és vissza kell térned a földbe. Egész életem gyászmenethez hasonló, vétkeim és szenvedélyeim a halottvivők. Ők siettetik a menetet, hogy minél előbb megvethessék ágyamat a föld porában. Krisztus azonban megállítja halottasmenetemet, és kimondja a nagy szót: «Ifjú, mondom neked, kelj fel!» Ez a keresztségben történt, amely új, halhatatlan élet csiráját oltotta belém. Ezt az életet azonban meg kell őriznem, sőt ki kell fejlesztenem. A keresztségben olyan volt a lelkem, mint az újszülött gyermek, akinek növekednie, fejlődnie kell. Ellenség is leselkedik reá, hogy elrabolja tőle az életet. Krisztus azonban újra segítségemre siet, és minden vasárnap, sőt minden hétköznapon is nyujtja nekem a «kenyeret a világ életéért». Ez a kenyér természetesen nem az élet, de bizonyságot tesz az életről, és életet akar kelteni. A mai szentlecke megmutatja, hogyan kell «lélek szerint élni,

és lélek szerint járni». Életünk minden napján építjük az aranyhidat, míg el nem készülünk vele, míg el nem jutunk az Úr dicsőséges eljövetelének napjához.

Belemegyünk az egyházi őszbe! Nagyboldogasszony napjával megkezdődött a gyömölcsszedés ideje. A szűzi menyasszonyok égő lámpással várják a Vőlegényt, az éber szolga felövezett csípőkkel és égő lámpával várja Urát. Az égen már ott ragyog az Emberfiának jele, a nagy arany kereszt (Keresztfelmagasztalás ünnepe). Keresztények, rövid az idő, siessünk, hogy elkészüljünk az aranyhíddal, amely a boldog feltámadásba vezet át.

Pünkösd utáni tizenhatodik vasárnap.

A beteg emberi lélek meggyógyítása.

Megint egy igazi vasárnap! Gondolatai szorosan hozzákapcsolódnak az előző vasárnaphoz. Ott a halott feltámasztásában, itt pedig a vízkóros ember képében jut kifejezésre a húsvét motívuma. Akkor arra figyelmeztetett az Egyház, hogy «lélek szerint járjunk», most pedig a keresztények belső megerősödéséért imádkozik. Ha közös gondolatot keresünk, megtalálhatjuk ebben: A beteg emberi lélek meggyógyítása.

A szentmise (Miserere mihi). Sötét az ég; üldözések, lelki küzdelmek súlya nehezedik a misztikus Krisztusra. A mult vasárnap a Nap majdnem áttörte a felhők sötétjét, — ma az ég egészen borús, és csak egyetlen egyszer (a gradualeban és az allelújaversben) merészkedik ki a Nap. A természet is őszbe hajlik már, a nappalok rövidebbek lesznek, az éjtszakák pedig hosszabbodnak. A lélek éjjelének és a megpróbáltatásoknak szimbolumai ezek. A mai szentleckével meg-

kezdjük Sz. Pál fogságból írt leveleinek olvasását, amelyek még jobban elmélyítik a komoly hangulatot. Ma a paruzia gondolata is megcsendül *(grad.)*, hogy a következő vasárnapokon mindig jobban előtérbe nyomuljon. A mise megrázó Kyrievel kezdődik; a misztikus Krisztus imádkozik, irgalomért könyörög a beteg lelkek számára. Kérését a következő indokokkal támasztja alá: *a)* az Egyház egész nap imádkozik (a zsolozsmában); *b)* Isten «jóságos, kegyes és nagyirgalmú»; *c)* a lélek olyan «nyomorult és szegény»! Isten kegyel-

mére van szükségünk, amely elkészítse útunkat (olyanformán, mint ahogyan a csillag készítette a napkeleti bölcsek útját), s vezetőnk legyen életútunkon (miként Ráfáel vezetője volt Tóbiásnak) *(or.)*, mert csak így tudunk «jócselekedeteket» véghezvinni. — Az Anyaszentegyház a fogoly Pál apostol megindultságával imádkozik, és int bennünket tökéletességre. A *szentlecké*ből rendkívüli melegség árad. Az Egyház könyörög, *a)* hogy mi is megerősödjünk benső (fensőbb) emberré; *b)* hogy Krisztus a hit által szívünkben lakozzék, és *c)* hogy a szeretetben meggyökeresedve és megalapozva

A fenti kép egy capuai mozaikról való. A karmai között halat tartó sas Krisztus szimboluma, aki a keresztségben ragadja meg az embert.

legyünk (a szeretet a lélek fájának gyökere, a lélek épületének alapja). Ha ezek a kérések teljesednek, akkor mi is mélyebben át tudjuk érteni a megváltás nagy művét. Az Egyház szíve (most Sz. Pál képviseli) csordultig tele van, és szavakat keres, amelyekkel méltóképpen kifejezhetné Isten szeretetét és kegyelmét. «Megismeritek Krisztusnak szeretetét is, amely meghaladja a megismerést, és beteltek az Istennek egész teljességével». Az Egyház tehát igazi, bőséges kegyelmi életről kíván gondoskodni. A szentlecke végéhez: Istennek legyen dicsőség az Egyházban s Jézus Krisztusban, szorosan hozzákapcsolódik a *graduale* paruzia-látomása. Igen, amikor Krisztus második eljövetelekor majd maga köré gyüjti a királyokat, amikor a «mennyei Sion», a most üldözött Egyház újjáépül, és szép lesz, mint a felékesített menyasszony, amikor az Úr majd sugárzó fenségben jelenik meg, akkor mindez valósággá válik. Akkor teljes, ujjongó húsvéti öröm tölt el mindent, s az Egyház a megváltás «új énekét», az allelúját énekli. Az *evangélium* a vendégségről szóló példabeszédek közül való, és két gondolatot domborít ki: 1. A beteg emberi léleknek Jézus az orvosa; ez Krisztus tulajdonképpeni vasárnapi munkája. 2. A meggyógyuláshoz vevő út az alázatosságon át vezet. Az Egyház nem hiába ajánlja ismételten is ezt az erényt (lásd a pünkösd utáni 10. vasárnapot), mert ez minden erény alapja, ez az igazi orvosság. A szombati vendégség a vasárnapi szentmise eucharisztikus lakomájának a képe. Ott Krisztus meggyógyít a világ szellemének vízibetegségétől, tanít (az előmisében), és a mennyei eledellel táplál (az áldozati cselekményben). *Felajánlás*kor, a szentmise komoly hangulatának megfelelően, mi is a lelkekért való aggódásunkat visszük az oltárra, hiszen az Egyház kétszer

is, még pedig fokozott hévvel kiált segítségért. Rendkívül hatásos a bővített offertorium a háromszor ismételt visszatérő sorral: «Uram, tekints le reám, és segíts meg engem». Még a communióban sem énekelünk eucharisztikus éneket, hanem hálát adunk azért, hogy ifjúkorunktól kezdve jóságosan vezetett, egyúttal pedig aggódva tekintünk aggkorunk elé. Kérjük, hogy kísérjen végig egész életünkön. Az Oltáriszentség így igazán útravaló lesz. A *communio* egész életünk folyását elénk tárja: az Úr Jézus gyermekségünknek, ifjúkorunknak, öregségünknek és aggkorunknak is az Istene.

Pünkösd utáni tizenhetedik vasárnap.

Ülj az én jobbomra!

A következő hétre az Egyház a kereszténység három nagy igazságát adja elénk. A liturgia nagy gondolatai ezek: Krisztus, az Egyház, a szeretet. 1. Krisztus az Isten fia, aki most megdicsőülten ül a mennyei Atya jobbján dicsőséges eljöveteléig. 2. Az Egyház Krisztus misztikus teste, hatalmas egység, és mi ennek a testnek a tagjai vagyunk. Erre az igazságra építi a liturgia közösségi életét. 3. Szeretet: a legfőbb parancs. A vasárnap gondolata a kereszténység egysége. Ezt az egységet kell megvalósítanunk, a bűnt, a nagy békebontót pedig el kell távolítanunk.

1. A szentmise (Justus es). A mai szentmise világosan mutatja, hogy a liturgia az olvasmányok megválasztásánál, különösen pedig az *evangéliumnál* nem annyira a tanításra, mint inkább a misztérium megjelenítésére és megvilágítására törekszik. Aki a mai

evangélium mélyére iparkodott hatolni, a második részben egészen biztosan nehézségekkel találkozott. Különösen egyszerűbb emberek előtt nehezen érthető ez a részlet. De mindjárt egészen más megvilágításban tűnik fel az evangélium, ha a misztérium takaróját látjuk benne ; akkor éppen ez a nehezen érthető rész lesz a fődolog. A Majestas Domini, az Atyaisten jobbján ülő Krisztus fenségének képe ez. Utána vágyódik az Egyház a számkivetés siralomvölgyében, és íme, a szentáldozatban meglátjuk. Ez a kép nagyszerűen beleillik az egyházi őszbe, amikor a földi élet sötétjében az eljövendő Úr Krisztust várjuk. Vázoljuk röviden a szentmise menetét. Az Egyház hangulata sokkal nyugodtabb, nem olyan sötét, mint a mult vasárnap volt. Számkivetésünk minden megpróbáltatása Isten igazságos ítélete, azért az Egyház irgalomért könyörög *(intr.)*. Legfőbb gondja, hogy a «földi zarándokság útját szeplőtelenül», «az Úr törvénye szerint», «tiszta lélekkel» járja végig, és elkerülje «a gonosz lélek fertőzését» *(or.)*. (Figyeljük meg e kifejezéseket : via, ambulant, sectari, ambuletis = a földi élet zarándokút.) Megint a «fogoly» nemzetek-apostola áll előttünk, és kér (őáltala az Egyház), hogy éljünk «méltó módon kereszténvi hivatásunkhoz, szelídségben (mansuetudo), türelemben és szeretetben, mindenekelőtt pedig igyekezzünk megtartani az egyetértést a béke kötelékével» *(szentlecke)*. Ezzel elérkezett az Egyház a főparancshoz, amelyet a liturgiában ismételten a lelkünkre köt : a szeretethez. Hogy ez a tanítás minél jobban szívünkbe véső dj ék, lelki szemeink elé tárja a hatalmas, hétszeres egységet : 1. Az Egyház egy testet alkot, amelyet 2. egy lélek, a Szentlélek jár át. 3. Mindnyájan ugyanazon egy cél felé törekszünk, a mennyország felé ; 4. egy urunk van, az Úr Jézus Krisztus. 5. Egy

közös hitet vallunk, és 6. mindnyájunkat ugyanazok a szentségek (keresztség, Oltáriszentség) kapcsolnak Krisztussal való nagy egységbe. 7. Mindenekfölött pedig ott áll az Isten, mindnyájunk közös mennyei Atyja. Milyen hatalmas indítékok, hogy ápoljuk a benső lelki kapcsolatokat embertársainkkal, nemcsak, hanem hogy azokat a felebaráti szeretet gyakorlásával külsőleg is kifejezésre juttassuk. Minden keresztténynek e nagy egység megszemélyesítőjének kell lennie. Ez a mi életfeladatunk ; ha ez megvalósult bennünk, akkor «boldog, kiválasztott, erős nép» *(grad.)* lettünk, amelynek erőssége a háromszemélyű Egyisten. A Krisztusban egyesült földi Egyházról könnyű az átmenet a mennyei Sionra, azért az Allelúja már a feltörő honvágy kiáltása Krisztushoz : a «Maranatha». (Az egész 101. zsoltár a száműzött lélek hazavágyódását tolmácsolja.) Az *evangélium*ban maga az isteni Mester beszél az Isten- és emberszeretet nagy parancsáról. Az evangélium csúcspontja az, hogy az Üdvözítő ajkáról halljuk a 109. zsoltár magyarázatát, amelyet oly sokszor imádkozunk a liturgiában. Jézusról szól, a végtelen, örök, az Atyával egylényegű Istenfiúról. A zsoltár azonban a liturgia Krisztus-képe, amely ragyogó színekkel tekint le reánk az ókori bazilikák apszisából. Az evangélium liturgikus gondolata : a megpróbáltatások közepett, a lelkek éjjelében, az Egyház és a lélek vágyódva tekint fel a megdicsőült Úr Krisztusra, aki a mennyei Atya jobbján ül, míg ellenségeit lábai zsámolyává teszi (legyőzi). A szentáldozatban közel van hozzánk a megdicsőült Úr, azért *felajánlás*kor magunkkal visszük képét : rátekintünk Krisztus megdicsőült arcára, és kérjük, hogy ragyogjon fel a szentély és a nép fölött, kérjük, hogy jöjjön el újra, de jöjjön el most is a szentáldozatban, amely a paruzia elővételezése. (A mai offertorium-

ének az ősegyháznak bensőséges paruzia-imádsága.) A *communio* is a megdicsőült Urat látja második eljövetelében, amikor majd megtöri minden ellenségét (nagyon szépen ide illik az egész zsoltár). A *secreta* és a *postcommunio* bűnbocsánatért esdekelnek. Akik finom érzékkel rendelkeznek, észreveszik, hogy egységes gondolat vonul végig az egész misén : minden az eljövendő Királyra vonatkozik. Az *introitus*ban az igazságos és irgalmas Bírót látjuk, az *orációb*an követőiül szegődünk, a *gradualeb*an pedig a teremtő Királyt szemléljük. Az *allelújavers* paruzia-könyörgés. Az *evangéliumb*an a mennyei Atya jobbján ül ; az *offertoriumb*an kérjük, hogy ragyogtassa fel arcát. A *communiób*an a félelmetes Fenség jelenik meg előttünk.

109. zsoltár. Az evangélium mélyebb megértése céljából nézzük meg a híres zsoltárt közelebbről :

I. A Király.

Mondá az Úr (az Atya) az én Uramnak (a Fiúnak) :
«Jobbom felől foglalj helyet,
Míg lábad alá zsámolyul alázom
Mindvalamennyi ellenségedet».
Hatalmad pálcáját az Úr
Messze kinyujtja Sion városából (és így szól) :
«Ellenségeid közepett országolj !
Nálad leszen a hatalom
Szentséges fényességben a győzelmes napon.
Mélységeimből tégedet
A hajnalcsillag előtt szültelek».

II. A Főpap és Bíró.

Megesküdött az Úr és meg nem bánja esküjét :
«Pap vagy te mindörökké
Melkizedeknek rendjekép».
Uram, jobbod felől az Úr s haragja napján
A királyokat szerteszét tiporja.
Ítéletet tesz a népek között

S a harcmezőt özön halott takarja.
Sok főt nagy földön zúz ő szerteszét.
Patakodból iszik útján erőt,
Azért szegi a magasba fejét.

Kifejezetten messiási zsoltár ez; az Úr Jézus maga mondta, hogy Őróla szóló jövendölés. Ragyogó színekkel festi a Messiás győzelmét és diadalát. Két versszakra oszlik: Az első a Megváltót úgy mutatja be, mint az Atya uralkodótársát. Keleti szokás szerint a társuralkodó az uralkodó jobbján foglalt helyet. Hatalmát az idők folyamán Isten ellenségeinek legyőzésével mutatja meg, második eljövetele napján pedig fensége teljes ragyogásában fog megjelenni. Megokolásul hozzáfűzi, hogy a Messiás

Isten legbensőbb lényegéből született öröktőlfogva. A második versszakban a Messiás mint pap áll elénk, még pedig mint a vérontásnélküli áldozatnak Melkizedek rendje szerint való papja. Pap marad, ha a Messiás papi tevékenységét az emberek egy része meg is veti. Befejezésül mint Bíró áll elénk. A régi népek győzőihez hasonlóan fog elbánni ellenségeivel a harag és az ítélet nagy napján. A kép rendkívül szemléletes: halmokat rak a holttestekből, és szétzúzza elleneinek fejét. Ha a zsoltár eredeti szövege és fordítása helyenkint homályos is, imádságunk számára egészen világos, tekintetünk állandóan a Messiáson van, a Királyon, Főpapon és a Bírón.

A képen Krisztus, a pap-király a Melkizedek rendje szerinti áldozatot mutatja be. Angyalok hozzák eléje a földkerekség áldozati adományait, mert hiszen minden szentmise Krisztusnak, az örök Főpapnak egyetlen áldozata.

Ezt a zsoltárt sokszor kellene elmélkedés tárgyává tennünk, s lelkünket kitárva engednünk kellene, hogy hasson ránk. Amit a zsoltáros csak óhajtva sejt, azt mi teljes ragyogásában látjuk. Látjuk Krisztust, a Királyt. De mennyire másképpen valósult meg, mint ahogy olvassuk! Ellenségeit nem erőszakkal teszi lábai zsámolyává, — kegyelme kényszeríti őket térdre. Erről sokat tudna beszélni egy Sz. Pál. Hatalma pálcája, amelyet Sion városából nyujt ki, az Ő szent keresztje, valóban ellenségei közepett országol. És most fellebbenti a zsoltár az örökkévalóság függönyét, és látjuk a Királyt a szentek tündöklő koszorújában. Milyen fenséges kíséret! Köztük leszek én is egykor? — Most pedig az örök Főpapot látom a kereszt oltárán (Ő az áldozópap és az áldozati bárány egy személyben); naponkint látom ezt az áldozatot az oltáron, és én állok a helyében. Csillag vagyok az Ő Napjából, pap, miként Ő, Melkizedek rendje szerint. Majd újra más alakban látom mint Bírót, mint Győzőt. Az Egyház története valóban a Messiás-Bíró világítélete volt. Nem Juliánus volt az egyetlen, akinek a végén be kellett vallania: Győztél, Galileai! Mindez mégis csak halvány visszfénye az utolsó «dies irae»-nek. Adja Isten, hogy ne legyen a rémület napja számomra! — A legmélyebb hódolat, tisztelet és imádás érzésével imádkozzuk mindig ezt a zsoltárt!

Az egyházi ősz.

A misekönyvben a pünkösd után következő vasárnapok sorát betoldás szakítja meg: a 17. és 18. vasárnapok közé be vannak iktatva a kántorböjti misék. Ennek igen nagy a jelentősége. Az Egyház arra akar bennünket figyelmeztetni, hogy most lépünk bele az egyházi év befejező részébe, amelyet egyházi ősznek nevezhetünk. Az őszi kántorböjtöt jelenleg már nem e két vasárnap között üljük meg, mert ezek a mozgó vasárnapok közé tartoznak, és az egyes években igen nagy eltolódást mutatnak. Most mindig szeptember harmadik hetében (Keresztfelmagasztalás után következő szerdával kezdődőleg) van az őszi kántorböjt. A három utolsó vasárnapon már sokszor megcsendült

A Király és Főpap «az ég felhőin» jön, fénylően, «mint a villám», és vele együtt feltűnik «az Emberfiának jele», a kereszt. Leül «fölségének trónjára», az angyalok megfújják harsonáikat, és a világ minden tájáról a trón elé gyüjtik az igazakat. A szentek minden faja képviselve van itt. Eléje járulnak, és mindegyik «hozza Istennek azt, ami az Istené»: jelkép alakjában visszahozza az Istentől kapott ajándékot, mint életének áldozatát, amiért viszonzásul az örök élet koronáját kapja. Igen, Krisztus maga a «minden szentek koronája». A vértanu pálmáját ajánlja fel, miközben a kereszt jelvényét tartja kezében (a vértanuk közös miséinek evangéliumai a kereszthordozásról beszélnek). A másik oldalon Nagy Sz. Gergely közeledik, egy személyben képviselve az egyháztanítót, a pápát, apátot és a szerzetest. Tollat és könyvet ajánl fel, az egyháztanítók jelképeit. A püspök öt talentumot és tömjént áldoz. A hitvalló (nem püspök) felövezetten az égő lámpát tartja az Úr elé. A vállaira vetett zarándokköpenyben egy gabonakévét hoz áldozati ajándékul: életének munkáját és fáradozásait. Előtte liliom nyílik (Justus germinabit sicut lilium). Mögötte szerényen az özvegy, vagy a bűnbánó nő áll. Könnyei korsóját, vagy szeretetének nárdusolaját hozza áldozatul. Mellette egy kenyerekkel telt kosár. Vele szemben a szűz lámpással és olajkorsóval a kezében örvendezve siet a Vőlegény elé. Mellette áldozati ajándéka, az olajoskorsó. Ő tehát bőven el van látva olajjal. Előtte a szűzesség jelvénye, a lilom nyílik.

a paruzia gondolata, a következő vasárnapokon pedig az Úr második eljövetelének várása lesz az uralkodó motívum. Tekintsük át röviden a következő időt.

Ezekben a napokban, amikor kint a természetben a fákról hullani kezdenek a sárgult levelek, az éjtszakák meghosszabbodnak, a hideg növekszik, és az őszi köd végigteríti fátyolát a tájon, üljük az egyházi őszt. Az egyházi év utolsó hetei ezek, élesen körvonalazott gondolat- és hangulattartalommal. Az egyházi ősznek megvan a maga külön misztikája és szimbolikája, amit a liturgia nagy gonddal épít ki. Ez az idő akar bennünket előkészíteni a halálra, vagy az ősegyház kifejezését használva, Krisztus eljövetelére. (A liturgia nem tesz különbséget az Úrnak az egyes ember halálakor, és az utolsó napon való eljövetele között.) Megjegyzendő, hogy a régi liturgia szeme előtt nem annyira az utolsó ítélet lebegett a maga borzalmaival, mint inkább a hatalomban érkező, teljes megváltást hozó fenséges Úr. Az Egyház nem annyira félelmet akar bennünk kelteni, mint inkább a komoly vágy, a jóban való buzgóság lelkületével akar eltölteni, azt akarja, hogy idegeneknek érezzük magunkat itt a földön. Nem egyéb ez, mint a remény istenies erénye, amelyet a liturgia ezekben a hetekben csodálatos változatossággal ajánl figyelmünkbe. Hiszen a remény az ősegyház nyelvén azt jelentette: várni Krisztus második eljövetelét (paruzia). Ez volt az ősegyház életének fő mozgatója, ez nevelte a szenteket, termette a vértanukat, és ez indította őket a világ megvetésére. Az első keresztények nemcsak hittek Jézus Krisztusban, nemcsak szerették Őt, hanem ugyanolyan mértékben várták is második eljövetelét. Ez a remény két irányban nyilvánult meg; negatíve: elszakadni a világ javaitól és gyönyöreitől, idegennek érezni ma-

gunkat a földön, kitépni szívünkből a földhöz kötő szálakat, felszabadítani magunkat az anyagtól. Pozitíve pedig: vágyódás a mennyország után, Krisztusvárás, az erények gyakorlása, hogy tökéletesek legyünk «Krisztus napjára». — Az Egyház azonban nem akar belőlünk utópistákat nevelni, nem vezet át a másvilágba, hanem itt hagy a földön, és azt akarja, hogy földi életünket a Krisztus-várás fényében lássuk és éljük. Ha ennek az időnek liturgikus szövegeit nézzük, a dogmatikus, erkölcstani, aszketikus és misztikus tartalomnak csodálatos gazdagsága jelenik meg előttünk.

A liturgia szövegei fenséges képeket tárnak elénk. Bevezetnek az Egyház fényesen kivilágított menyegzős termébe, ahol a keresztség fehér ruhájában várjuk, míg megjelenik a Király, hogy meglátogassa vendégeit (paruzia). Ez a kép adja ennek az időnek legszebb jellemzését (19. vasárnap). Azután a földi élet babiloni számkivetésébe vezet, óhajtja, hogy a számkivetés szenvedéseit bűnbánó lélekkel viseljük, és ajkunkra adja a száműzöttek énekét: «Babilonnak vizei mellett ültünk, és siralommal Siont emlegettük . . .» (20. vasárnap). Felszerel bennünket a lelki küzdelem fegyvereivel, hogy harcoljunk «a gonosz napon», majd pedig az örök Bíró ítélőszéke elé állít (21. vasárnap). Megmutatja a földi élet börtönét, és vonz az égi haza felé (23. vasárnap). Látjuk az isteni aratógazdát, amint az érett kévéket a mennyei csűrökbe gyüjti, de látjuk a sátánt is, aki az előkészített konkolycsomókat pokoli fáklyájával elégeti (v. ö. az ismert Führich-képet) (5. vasárnap vízkereszt után). Végül az utolsó ítélet gigantikus képe tárul szemünk elé.

Az egyházi év időszakaiban a változó gondolatok és hangulatok tulajdonképpeni hordozói a vasárnapok;

ezt tapasztaljuk itt is. Azért elsősorban belőlük árad felénk az egyházi ősz hangulata. Ezeken kívül azonban még egész sereg forrás és szöveg áll rendelkezésünkre, amelyek mind az őszt hirdetik. Itt vannak ennek az időszaknak ünnepei, amelyek sokszorosan az egyházi ősz szolgálatába szegődnek. A legelső Nagyboldogasszony ünnepe (aug. 15), amely igazi aratási ünnep. Szűz Mária az Egyház kertjének legérettebb gyümölcse. Ide tartozik a Keresztfelmagasztalás ünnepe is (szept. 14). Amikor már növekszik az őszi sötétség, a pokol hatalmának szimboluma, akkor emelkedik fel előttünk a Kereszt. Látjuk az «Emberfiának jelét», amely majd második eljövetelekor feltűnik az égen. — Következik Sz. Mihály arkangyal ünnepe, aki az égi seregek vezére volt a Lucifer és követői ellen folytatott harcban. Ez a küzdelem éppen az idők végén éri el tetőfokát. — Az idők végének hangulatát árasztják a Mindenszentek ünnepe és a Halottak napja is. Mindenszentekkor a liturgia szétlebbenti a mennyország függönyét, és megmutatja a győzedelmes Egyházat. Halottaknapján a sír mellé állít bennünket, és a szenvedő Egyház bánatos mezőire vezet. Krisztus-Király ünnepéből is a világvég hangulata árad. — Novemberben az Egyház két templombúcsút is ünnepel: megmutatja a mennyei Jeruzsálemet a maga ragyogó fényességében, de megmutatja a királyi Menyasszonyt is, aki felékesíti magát Jegyese számára. — Végül a négy téli hónap mindegyikében még egy szűz ünnepe is beletartozik ebbe a záró gondolatkörbe: Cecilia (a Vak), Luca (a Fényeskedő), Ágnes (a Tiszta), Ágota (a Jó)!

Ennek az időszaknak szentírási olvasmányai is teljesen az egyházi ősz hangulatkörében állnak. Az Egyház a liturgiában ugyanis külön terv sze-

rint olvastatja a Szentírás könyveit, amely olvasási rend a lehetőség szerint alkalmazkodik az egyházi évhez. Szeptember az első őszi hónap. A sötétség előtérbenyomulása, a sötétség hadjáratának jelképe, amely éppen az utolsó időkben fogja hatalmát a legerősebben megmutatni. Ebben a hónapban az Egyház a szenvedésről és a hősökről szóló könyveket olvastatja : Jób, Tóbiás, Judit és Eszter a kereszténységnek és az Egyháznak előképei, akiknek ki kell tartaniok végig, hogy elnyerhessék a koronát. Egész októberben a Makkabeusok hősi küzdelmét csodáljuk. Ez egyúttal a pünkösd utáni huszonnegyedik vasárnap szentleckéjének a képe is, amely a lelki harcra való felkészülésről szól. November hónapban azokat a prófétai könyveket olvassuk, amelyek a maguk teljes egészében az utolsó időkhöz illenek. Hirdetik Krisztus országának beteljesülését, s az utolsó időkről, a földi Isten-országának az égbe való átmeneteléről szólnak.

Befejezésül a liturgia az egyházi ősznek még egy forrására mutat rá : a Commune Sanctorumra, a szentek közös miséire. Egészen biztos, hogy az Egyház szándéka az volt, hogy az egyes egyházi időszakok hangulata befolyással legyen ezekre a mindig egyformán hangzó szövegekre. Máskép látjuk őket a karácsony fényében, mint a húsvét ragyogásában, és megint máskép a világvég szürkületében. Arra a meglepő felfedezésre jutunk, hogy a közös misék legtöbbjéből a világvég hangulata árad. Legnagyobb részük az Úr jöveteléről és újra való eljöveteléről beszél. A Szent halálában megtapasztalja az Úr érkezését, mi pedig a szentáldozatban éljük át vele együtt. Ez a szentek miséinek mély értelme. Az egyházi őszben talán jobban meg is értünk egy ilyen misét, mint máskor. A szentek tehát nap-nap után készítenek bennünket

az Úr második eljövetelére, a paruziára. Egyszer mi vagyunk az éber szolga, aki kopogtató Ura elé siet, máskor meg az az ember vagyunk, aki az öt talentumon másik öt talentumot nyert, majd meg a nyoszolyóleányok között állunk, akik olajjal telt lámpájukat az érkező Vőlegény elé viszik.

Az Egyházzal élő keresztény számára tehát igen sok lehetőség nyílik arra, hogy belemélyedjen az egyházi őszbe, s a valóságban látja, hogy az Egyház, Krisztus Jegyese miként emeli fel sóvárgó tekintetét és szívét Vőlegényéhez.

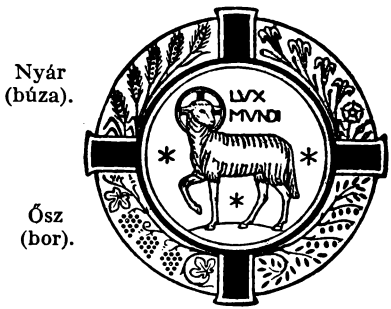

A szeptemberi kántorböjtök.

1. Jelenleg a Keresztfelmagasztalás ünnepét (szept. 14.) követő szerdán, pénteken és szombaton tartja az Egyház az őszi kántorböjtöt. A «hetedik hónap» (September = hetedik hónap, nevét a septem = hét szótól nyerte, mert régen március volt az év első hónapja, és így szeptember a hetedik) évnegyedes böjtje őrizte meg még leginkább a négy évszaki (kántor = quatuor = négy) böjt közül eredeti jelentését, hogy t. i.

hálaadás a termények betakarításáért, és egyszersmind a lelki megújulás napja, míg a többi kántorböjt mind beleolvadt az egyházi időbe. Három motívum vonul végig a három misén : a szüret, a hetedik hónap zsidó ünnepeinek, és a lelki megújulásnak a gondolata. Az őszi kántorböjt eredetileg szüreti ünnepség volt, azért a sok utalás a borra. Egyébként a hetedik hónap zsidó ünnepei a mi kántorböjtünk előképei. Ebben az időben ugyanis a zsidók három ünnepet ültek : a polgári év kezdetét a hónap elején, az engesztelőnapot (hosszúnap) : a zsidók szigorú vezeklőnapját, amelyen a főpap az áldozati vérrel a kezében belépett a szentekszentjébe, és végül a sátorosünnepet, a vidám szüreti hálaünnepet, amely egyszersmind arra is figyelmeztette őket, hogy elődeik a pusztai vándorlás ideje alatt sátrak alatt tanyáztak. A kántorböjt most úgy jelenik meg, mint a zsidók árnyékünnepének beteljesedése. A kántorböjt végre a lelki megújulás komoly ideje is, amelyben imádkoznunk, böjtölnünk és vezekelnünk kell. A kántorböjt tartalma tehát : hálaadás és vezeklés.

Bevezetésül a kántorböjtök hetére I. Leo pápa egyik szép prédikációját halljuk : «Azért van a böjt négy évszakra beosztva, hogy amikor az év folyamán újra és újra találkozunk vele, ráeszméljünk arra, hogy folytonosan tisztulásra szorulunk, és e hányatott életben állandóan rajta kell lennünk, hogy bűneinktől, melyeket testünk erőtlensége miatt és rendetlen vágyainktól beszennyeződve elkövetünk, böjtöléssel és alamizsnálkodással megszabaduljunk. Azért Szeretteim, éhezzünk egy kissé, és vonjunk el valamit megszokott szükségleteinkből, amivel azután a szegényeken segíthetünk. Örüljön a jótevők lelke nagylelkűségük gyümölcsének, mert ha másnak örömet szerzesz, ez téged

is meg fog örvendeztetni. A felebaráti szeretet Isten szeretete, aki a törvény és a próféták teljességét e kettős szeretet egységében állapította meg, hogy senki se kételkedjék abban, hogy Istennek adja azt, amit felebarátjának nyujt. Hiszen maga az Üdvözítő mondja, amikor a szegények táplálásáról és segítéséről szól, hogy: «Amit egynek ezek közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek».

2. Az évszakok szimbolumai. A régi Egyház kántorböjtjei igazi természetünnepek voltak, és azt mutatják, hogy az őskeresztény liturgia mélyen a természetben gyökerezett. A liturgikus év igazi természeti év, épúgy mint a liturgikus nap is igazi természeti nap. Ez azután megmagyarázza azt a tényt, hogy a négy évszaknak nagy szerep jutott a régi egyház szimbolikájában is.

A régi keresztények ezeket a szimbolumokat a pogányoktól vették át, akik szívesen ábrázolták megszemélyesítve a négy évszakot. A keresztények azonban mélyebb tartalmat adtak e szimbolumoknak. Míg ugyanis a pogány ókor számára az évszakok pusztán a természeti erők megszemélyesítői voltak, esetleg még jelképei a földi életnek, a természet gazdagságának és fejlődésének, addig a keresztények számára a másvilági életet, konkréten szólva: a test föltámadását jelképezik. A természet halála és föltámadása ugyanis a keresztények szemében igen alkalmasnak látszott az ember halálának és eljövendő föltámadásának ábrázolására. Ezért ezt a szimbolumot egészen sajátosan — a legrégibb időkben pedig kizárólagosan — a temető művészetében találjuk meg: a katakombák temetkezési helyein és a szarkofágokon. Lehet, hogy csak később, úgy az ötödik században bővült ki a szimbolum jelentése, és terjesztették ki a keresztény kultuszéletre, az Egyházzal való együttélésre. De ezt természetesnek fogjuk találni, ha meggondoljuk, hogy ebben az időben a keresztények tekintete már egy kissé elfordult a haláltól (a vértanuságtól) és inkább a liturgikus életre irányult. Ebben az időben élte virágkorát Rómában a kántorböjt is, amely a négy évszak megszentelését jelentette, amikoris a négy évszakra jellegzetes terményeket (búza, bor, olaj) ajánlották föl. Ezek a termények viszont az Egyház legjelentősebb természeti szimbolumai, s egyszersmind a legfőbb szentségek anyagául is szolgálnak (Eucharisztia, keresztség, pap-

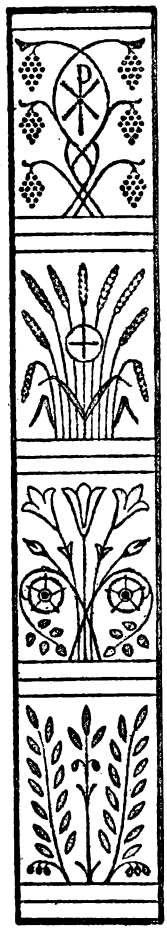

szentelés, utolsókenet). Ebből most már érthető, hogy a keresztények az isteni Bárány köré virágokból, búzakalászokból, szőlőfürtökből és olajágakból font négytagú koszorúban az egyházi év szimbolumát látták az Eucharisztiával és a többi szentségekkel együtt, tehát azt mondhatjuk, hogy a liturgikus életnek a szimbolumát, végül pedig még a természetes évnek, a munkának és a természetnek a jelképét is. Ne feledjük azt se, hogy a tavasz zsengéi, a rózsa és a liliom előkelő helyet foglalt el a régi keresztények liturgikus életében. (Tiszteletreméltó emléke ennek az aranyrózsa megáldása a nagyböjt negyedik vasárnapján. Az «Apostoli rendeletek» [24. fej. 3.] szerint a rózsa és a liliom áldozati adományként is szerepelt: «Ha virágokat hoznak, fogadják el közülük a rózsát és a liliomot».)

Ebből láthatjuk, hogy az évszakok szimboluma az őskeresztény művészetnek két alapgondolatát foglalja magában, amelyekre csaknem minden képet és szimbolumot visszavezethetünk, éspedig a másvilági életbe vetett reménynek és a liturgikus életnek a motívumát. Az évszakok jelképe tehát elsősorban és a legrégibb időben az örök életet, a test feltámadását jelenti, később pedig és ritkábban az Egyházzal való együttélés jelképe.

Lássuk most már ennek a szimbolumnak legjelentősebb formáit. Két időszakot különböztetünk meg: az első négy évszázad temetői sírművészetét, és a későbbi művészetet az ötödik századtól kezdődőleg. A temetői művészet az évszakokat a következőképpen ábrázolja:

1. Fej- és mellképekben, amelyeket az évszakok jellegzetes motívumai koszorúznak.

2. Olyan jelenetekben, amelyekben géniuszok vagy gyermekek a megfelelő évszakokra jellemző munkát végzik: mint virágárus (tavasz), arató (nyár), taposó (szüret), olajszüretelő, vagy vadász (tél).

3. Mint az évszakok terményeiből formált díszítő sávok, koszorúk, csokrok.

Az ötödik század művészetében az évszakok motívuma gyakran koszorú-formában jelenik meg, és az Isten-Bárányának alakját köríti.

Az összes műemlékeken, bármilyen legyen is az ábrázolás, az egyes évszakok virág-motívumai mindig ugyanazok: virágok (rózsa és liliom) a tavasz, kalászok (némelykor közbeszőtt virágokkal) a nyár, szőlőindák és szőlőfürtök (esetleg más gyümölcsök is) az ősz, és olajágak a tél jelképéül.

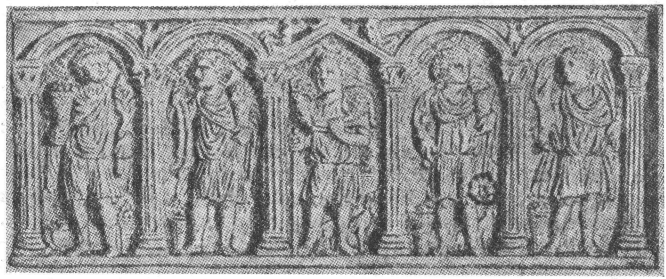

Gyakrabban találkozunk azzal az ábrázolási móddal is, hogy a Jópásztort az évszakokat jelző géniuszok veszik körül. Igy a mellékelt képen egy szarkofágon, amelyet «ad duas lauros» katakombában találtak, és most a lateráni múzeumban őriznek, a középen álló Jópásztor bárányt visz a vállán, míg két oldalán két-két évszak megszemélyesítőjét látjuk az évszakok motívumaival.

Ha már most azt kérdezzük, hogyan értékesíthetjük ezeket a szimbolumokat, elmondhatjuk, hogy a mostani időkben is haszonnal alkalmazhatók. Sajátítsuk hát el a régi egyház természetbarát lelkületét és emelkedett természetérzékét, amely ezeket a szimbolumokat megteremtette, s amelyek most is élnek a liturgiában. Ily módon a feledésbement kántorböjtök visszanyerik régi értékességüket, mert úgy szerepelnek, mint az évszakok megszentelése, konszekrációja. Kutassuk fel mindazokat a nyomokat, amelyeket az Anyaszentegyház liturgiájában nekünk hátrahagyott, és egyre jobban vonjuk be ismét a természetet

A lateráni múzeumben őrzött szarkofág. A Jópásztor 4 géniusszal.

az istentiszteletbe. Fonjuk valóban a négy évszak koszorúját az Eucharisztia isteni Báránya köré. Énekeljük és imádkozzuk tudatosan a Benedicite-t és az összes természet-zsoltárokat. Karoljuk fel az év folyamán előforduló terménymegáldásokat, mint a János-napi boráldást, az aranyrózsát, a kenyérmegáldást, a szőlőáldást, a búzaszentelést, az aratási ünnepet. Különösen becsüljük meg azonban az évszakoknak megfelelő természeti szimbolumokat, amelyeket az Egyház használ: a kenyeret, a bort, az olajat. Legyünk rajta, hogy a hívők ezeket áldozati adományokként ajánlják föl. Díszítsük virággal, főkép rózsával a templomot. Egyes vidékeken megvan az a szép szokás, hogy október utolsó vasárnapján koszorúkkal és gyümölcsökkel ékesítik a templomot. Ez áldozati adományszámba megy; a szegények utóbb leszedhetik a díszeket.

A sok liturgikus szövegből, amely tárgyunkra vonatkozik, csak két helyet emeljünk ki. A pünkösd utáni 12. vasárnap communiója a földi aratást összeköti a liturgikus élettel: «Lakjék jól a föld, Uram, műveid gyümölcsével, hogy kenyeret termelj a földből, és bor vidámítsa az ember szívét: hogy ragyogjon arca olajtól, és kenyér erősítse az ember szívét». Az Egyház egyformán gondol itt a földi aratásra és az Eucharisztiára. Igy a régi egyházban az évszakok szimboluma a hívők gondolatvilágát a természetről bizonyára a természetfölöttire, a liturgikus életre irányította. Szimbolumunknak egyik rendkívül tiszteletreméltó emléke azonban a gyászmise, ahol az introitusban az örvendező 64. aratási zsoltárt énekeljük a koporsó előtt. (Az Egyház kívánsága, amit sok helyen megvalósítanak, hogy a halottat temetés előtt a templomba viszik, s így a koporsó előtt mondják a gyászmisét.) Nem szabad ugyanis felednünk, hogy az első vers az egész zsoltár helyett áll, amelyben pedig ilyen részek is találhatók: «Megkoronázod jósággal az évet, kövérségtől csepegnek nyomodon a vidékek. A sivatag is bőségtől csepeg, a halmok is örömet öltenek, a legelők nyájakba öltözködnek . . .» Nem áll-e itt a gyászmise koporsójánál a Jópásztor, a bárányokkal, és körülötte a négy évszak géniusza? Itt tehát évszázadokon át megmaradt az évszak-szimbolum, mint a test föltámadásának képe, és emléket állított magának. Láthatjuk, hogy a liturgia megőrizte számunkra a régi egyház eszméit, s nekünk csak föl kell keltenünk őket csipkerózsa-álmukból.

Kántorböjt szerdája.

Stáció Szűz Mária római főtemplomában.

Ne szomorkodjatok, az Úrban való örömünk ugyanis a mi erősségünk!

Aki együttél az Egyházzal, ma a kántorböjti misét fogja mondani!

A szentmise (Exsultate). A kántorböjt szerdája mindig Mária-nap, az istentiszteletet mindig Szűz Mária római főtemplomában tartjuk.

A szentmise igen régi, mélyen visszanyúlik az ókorba; erre vall már az is, hogy három olvasmány van benne. Mindjárt az *introitus* úgy hangzik, mint valami örvendező harsonaszó újhold ünnepére; a 80. zsoltárt valóban a sátorosünnepen és újholdkor énekelték. Az első *olvasmány*ban Ámosz, a pásztorpróféta úgy festi a messiási országot, mint termékeny szőlőhegyeket és kerteket. Ilyen gazdagtermésűnek kell lennie a mi lelkünk kertjének is az egyházi év végén. A második olvasmány egy epizódot mond el a zsidók történetéből. A fogságból való visszatérés után «a hetedik hónap első napján» Ezdrás a törvényt olvassa föl a zsidók előtt, melyet feszült figyelemmel hallgatnak. Ezért a lelki megújulás napjaiban nekünk is bele kell mélyednünk az

Isten törvényébe, s meg kell újítanunk Istennel kötött szövetségünket. A szép utolsó mondatot az Egyház a szentmise vezetőmotívumául tette meg: «Menjetek, egyetek kövéret, igyatok rá édes italokat *(áldozati lakoma)*, és juttassatok egy-egy falatot azoknak is, akiknek nincs *(ölajánlás)*, mert az Úr szent napja ez, ne szomorkodjatok tehát. Az Úrban való örömünk ugyanis a mi erősségünk». Fölajánláskor és áldozáskor mindez megvalósul. Az első két olvasmány természeti képekben és az üdvtörténet eseményeiben a lelki megújulást mutatta be, az *evangélium* pedig megmutatja nekünk a szentmise kegyelmi hatását. Bukott természetünk az ördögtől megszállott gyermekhez hasonlít, aki megtisztult ugyan a keresztségben, de egész életünk folyamán az Eucharisztiának kell száműznie (tőlünk távoltartania) az ördögöt, és a kántorböjt maga is ennek az ördögűzésnek a szolgálatában áll, mert «ez a fajta csak imádsággal és böjtöléssel űzhető ki». (Az evangéliumszöveg magja.) — *Fölajánláskor* (miként a többi kántorböjti szerdán is) Isten akaratával szemben való készséges engedelmességet viszünk az oltárra: «Parancsaidról elmélkedem, mert nagyon szeretem őket». Igen szép a *communio*, amelyen átragyog a kántorböjt egész jelentősége: «Egyetek kövéret és igyatok rá édes italokat, és juttassatok egy-egy falatot azoknak is, akiknek nincs; mert az Úr szent napja ez. Ne szomorkodjatok: az Úrban való örömünk ugyanis a mi erősségünk». Ez a vers bemutat nekünk valamit a régi Egyház örvendező kereszténységéből.

Kántorböjt péntekje.

Stáció a 12 szent apostolnál.

Az Egyház mint bűnbánó Magdolna megmossa Vőlegényének lábait.

A szentmise (Laetetur). A mai nap az elmúlt évnegyed nagy bűnbánati és vezeklő napja. Gyüjtsük ma össze az utolsó három hónap «számtalan bűnét, sértését és hanyagságát», és vezekeljünk értük. Lélekben a 12 apostol templomába zarándokolunk, ahol nagycsütörtökön kiengesztelésünk végbement. Azért lépünk ma vezeklőruhában, bűnbánó nőként az Isten-házába, hogy megöntözzük és megmossuk bűnbánó könnyeinkkel az Úr lábait, és egyszersmind fogadjuk Krisztus ajkáról a vigasztaló szózatot: Megbocsáttatik sok bűnöd. Ez a boldog öntudat, hogy valóban megkaptuk a bocsánat kegyelmét, a szentmisének örvendező *(intr.)* és hálaadó *(off.)* jelleget ad. A mai nap igen alkalmas a szentgyónásra. Megkezdődik a mise. Örömmel keressük az *introitus*ban «Isten arcát», vagyis az oltárt. Az egész 104. zsoltár a gondviselő Istent dicsőíti, hiszen milyen jóságos volt irántunk az elmúlt negyedévben az Úr. (Az egész zsoltár igen alkalmas visszatekintésre.) A két olvasmány a bűnbánatnak és lelki megújulásnak van szentelve. Ozeás próféta komoly szavakkal szól lelkünkhöz: «Térj meg, Izrael, a te Uradhoz, Istened-

hez, mert megromlottál gonoszságod miatt. Vegyétek szívetekre az igéket, és térjetek az Úrhoz, és mondjátok neki :. Végy el minden gonoszságot . . .» De halljuk mindjárt a vigasztalást is : «Meggyógyítom sebeiket». Mi több : ha visszatérünk az Úrhoz, ő lesz az a «harmat», amely megtermékenyíti a lélek földjét, és Izrael (az Egyház és a lélek) virágozni fog, mint a termékeny szőlőhegy, mint a liliom és az olajfa. «Térj meg, Izrael!» — hallottuk a szentleckében, s visszhangként felel rá a *graduale:* «Fordulj felénk, Uram!» Az *evangélium* a bűnös nő megtéréséről szóló örökszép történet ; ma az Egyház a bűnbánó Magdolna. Az Egyház az ő Vőlegényének nyomába lép, aki bár ment volt minden bűntől, mégis elborítják a világ bűnei, és azokért vezekel a kereszten. Igy van az Egyház is, a szeplőtelen Jegyes, akin bár semmi ránc sincs, mégis szomorkodnia és vezekelnie kell, mert fiait még bűnök és tökéletlenségek borítják. Mert ami gyermekein jó és szép az, a Jegyesnek és az Anyaszentegyháznak mennyasszonyi dísze, drágaköve, benne a Vőlegény már most is kedvét leli ; míg ellenben gyermekeinek bármily hibája is az Anyát gyalázza meg, és ékességeiből rabol el egy gyöngyszemet. Segítsünk hát Anyánknak eltávolítani az elmúlt negyedév ráncait. A mi bűnbánó lelkünk is Magdolna, aki most a templomban Jézushoz megy, hogy megmutassa bánatát és odaadását. Nagy Sz. Gergely a mai officiumban azt mondja : ha jócselekedeteket végzünk, Krisztus lábait kenjük meg ; ha az Úr Krisztus lábainál állunk, az ő nyomdokát követjük ; ha szeretetet és irgalmasságot gyakorolunk a szegényekkel, könnyeinkkel mossuk lábait. A szentmiseáldozatban azt a boldog híradást hozza : «Megbocsáttatnak bűneid». Lelkünknek megadja, hogy «miként a sasnak megújul ifjúsága» *(off.)*, és leveszi róla a «szégyent és gyalázatot» *(comm.)*.

Kántorböjt szombatja.

Stáció Sz. Péternél.

Ma az engesztelés és a hálaadás napja van.

A szentmise (Venite). Kántorböjt szombatja nagy hálaadási nap számunkra az elmúlt negyedév minden jótéteményeért. Éppen ősszel, amikor a természet gyümölcseit takarítjuk be, válik tudatosabbá előttünk, hogy mennyi testi-lelki jótéteményt köszönhetünk Istennek. A szentmise régen hálaadóáldozat s egyszersmind az Istennel kötött szövetség megújítása volt. Éppen ebben a misében mutatja meg az Egyház, hogy a kántorböjt a zsidó árnyék-ünnepeknek, az engesztelőnapnak és a sátorosünnepnek a beteljesedése, tehát vezeklő- és hálaadó-ünnep. A szentmisét a szombatról vasárnapra virradó éjjel tartották, minden hívőre nézve kötelező volt, és igen ünnepélyesen végezték. A Sz. Péterben gyülekezünk. *Introitus*ként az éjjeli matutinum invitatoriumát énekeljük, ami egyszersmind méltó köszöntése a trónján ülő Isten-Királynak: prostráció (leborulás), ami szokásban volt a régi időben (és ma is megvan a nagypénteki liturgiában). Az olvasmányok bevezetnek bennünket a kántorböjt legmélyebb értelmébe. A hetedik hónap zsidó ünnepeihez, az engesztelőnaphoz és a sátorosünnephez kapcsolódva az őszi kántorböjt vezeklés az elkövetett bűnökért, és hálaadás az aratásért és a megváltásért. Ez a tartalma az olvasmányoknak is. Az első, Mózesnek a zsidó engesztelőnapra (hosszúnap) vonatkozó rendelkezését tartalmazza, a második pedig a zsidók legnagyobb hálaadóünnepéről, a sátorosünnepről szól. A két *graduale* visszhang a megfelelő olvasmányokra.

Az első így kezdődik : «Bocsásd meg, Uram, bűneinket» (engesztelőnap) ; a második pedig az örvendetes 83. templomi zsoltár egy része, amely zsoltár így kezdődik : «Mily kedvesek a te sátraid» (sátorosünnep). A következő két olvasmány Mikeás és Zakariás prófétákból való. Isten vigasztaló üzenete, hogy ő kész megbocsátani a bűnt, és népével «jót tenni», ha az hűséges lesz hozzá. Isten elfogadja a mi vidám böjtölésünket : «A negyedik hó böjtje, az ötödik böjtje, a hetedik böjtje és a tizedik böjtje öröm leszen Juda házának és vigassága és jeles ünnepe». Itt az Egyház a mi kántorböjtölésünkre gondol. Az ötödik olvasmány — miként a többi kántorböjti szombaton is — már a reggeli istentisztelethez tartozik ; a hívő egyházközség a laudest imádkozza, a három ifjú pedig a tüzes kemencében a föltámadás és a vértanuság jelképei. A *szentlecké*ben azt mutatja meg Sz. Pál, hogy az ószövetségi szertartások az Újszövetség előképei : a mi engesztelőnapunk a nagypéntek, amikor is Krisztus, az isteni Főpap saját vérével lépett be a szentek-szentjébe, és örök váltságot szerzett. Minden szentmise a nagypéntek megjelenítése. Ily módon a szentlecke átvezet bennünket a szentmiséhez. A *tractus*ban a Laudate Dominum zsoltárt énekeljük, és hálát adunk Istennek a megváltásban megnyilvánuló irgalmáért és régi ígéreteinek hűséges teljesítéséért. Most azután maga a Főpap jelenik meg, aki «szombati napon tanít» (az előmisében), majd pedig önmagát adja áldozatul (a mise áldozati részében). A terméketlen fügefa a szőlőben és a meggörbült hátú asszony mi vagyunk. Isten a szőlő tulajdonosa, Krisztus a közbenjáró kertész. Mi mindeddig terméketlenek voltunk. De hasonlítunk a meggörbült asszonyhoz is, aki képtelen fölfelé nézni. Krisztus azonban ma, a keresztény sabbaton meg akar minket szabadítani a sátán

bilincseitől, és lelkileg föl akar egyenesíteni. Igy tehát ismét az *evangélium* állítja elénk a megváltás kegyelmét, amelyben a mai szentáldozat útján részesülünk. *Communio*kor ismét a sátorosünnepre gondolunk, mint az Egyiptomból való szabadulás és a pusztai vándorlás emlékére, amelynek beteljesedése az Eucharisztia : megváltásunk emléke és az igazi manna.

Pünkösd utáni tizennyolcadik vasárnap.

Menj be mennyei hajlékodba!

1. A szentmise (Da pacem). A mise részben kiesik a pünkösd utáni vasárnapok sorából. A kántorböjti szombat után következő vasárnap az ősegyházban liturgiátlan nap volt, mert az előző nap istentisztelete egész éjtszakán át, hajnalig tartott. Később, amikor az éjtszakai istentiszteletet szombat reggelre tették át, akkor kapott a mai vasárnap miseszöveget, amely valószínűleg egy régi templomszentelési miséből való. Biztos azonban, hogy ebből a miséből erősen kicseng a paruzia gondolata. A mise megértéséhez szükséges tudnunk, hogy a templom ma a mennyei Jeruzsálemet jelképezi. Ezért a mise vezető-éneke is a «Sion»-dal, a 121. zsoltár : «Örvendeztem, mikor mondták nekem, az Úristennek megyünk hajlokába !» *Introitus:* A harc, a békétlenség és az üldözések világából a béke szentélyébe lépünk, és hangos szóval kiáltjuk : «Adj Uram békességet azoknak, kik Benned bizakodnak». Mit jelent ez? Úristen, add meg nekünk az örök boldogságot, amely után vágyódunk, hogy igazuk legyen prófétáidnak, akik oly ragyogó színekkel festették második eljöveteledet. A papság bevonulása a templomba a mi

mennyországba való bevonulásunknak képe. Mondjuk el ezért a szép 121. zsoltárt egészen: Örvendeztem, mikor mondták nekem ... Az *orációban* tehetetlenségünk tudatában «Urunk irgalmas munkálkodásáért» könyörgünk (ez a szentmise). A *szentleckében* az Anyaszentegyház áll előttünk. A szentlecke is megbontja a megkezdett sorrendet, mert míg a 17. és 19. vasárnapon Sz. Pálnak az efezusiakhoz írt levelét olvassuk, addig ma a korintusiakhoz írt levélből kapunk egy részletet. Az egyházi év vége felé közeledik, az Egyház most visszatekint, s megköszöni a mi nevünkben a sok kegyelmet. Milyen gazdagok is vagyunk mi, Isten gyermekei! Híjával voltunk-e bármilyen kegyelemnek? Krisztus ma is «megerősít bennünket mindvégig» (a szentmisében). Az Egyház feltételezi, hogy «a mi Urunk Jézus Krisztus megjelenését várjuk», és az a legfőbb gondunk, hogy «feddhetetlenek legyünk a mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelének napján». Az Egyház tehát két pillantást engedett tennünk, egyet a multba, hogy hálával teljék el szívünk, és lelkiismeretvizsgálatot tartsunk, és egyet a jövőbe, az Úr Jézus második eljövetelére. Krisztus «eljövetelé»-nek gondolata, lélekben újra a mennyei «Úr házá»-ba vezet bennünket, ahol «békesség és bőség» uralkodik *(grad.)*. Az *allelújavers* az utolsó ítélet látomását tárja elénk, amikor Krisztus a nemzetektől és királyoktól körülvéve, «fölségében» jelenik meg. Az *evangéliumban* az inaszakadt áll Krisztus előtt, aki csodájával bebizonyítja, hogy neki «hatalma vagyon a földön a bűnök megbocsátására». Az inaszakadt minket jelképez, akik szintén hasonló gyógyításban részesültünk. Te is béna voltál valamikor lélekben, mint ez a beteg, az Úr azonban meggyógyított. Ez a k e r e s z t s é g b e n történt. Minden vasárnap, a mai is, a keresztség kegyelméhez kapcsol bennünket,

azt akarja bennünk kifejleszteni és megérlelni. A mai szentmise tehát elsősorban a keresztség megújítása. Még nagyon sok minden béna a lelkedben. A világ, az én,

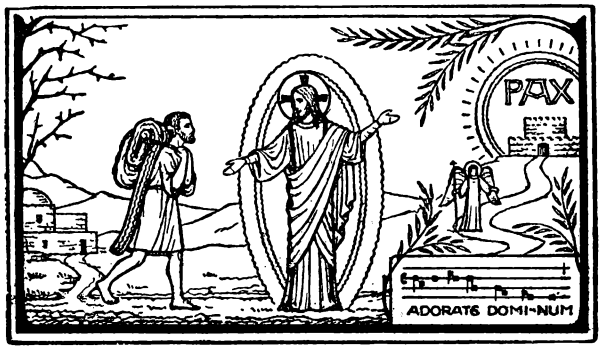

az alacsonyabb természet ólomsúllyal nehezednek reád, lehúznak, úgyhogy nagyon nehezen tudsz emelkedni. Ezért alapította Krisztus az Oltáriszentséget, hogy állandóan új lendülettel telítsen, és meggyógyítsa lelked bénaságát. Az Oltáriszentség útrakészekké akar tenni minket az örök hazába. Az *evangélium* tehát egyesíti a multat (keresztség), a jelent (Oltáriszentség) és a jövőt (Krisztus második eljövetele). Az utolsó ítélet napján mindenestül beteljesedik rajtunk az Úr Krisztus szava: «Fölkele, és hazaméne» (mennyei házába). A *secreta* mély gondolatokat tartalmaz: Isten

A kép alapgondolata: A tövisekkel környezett földi házból a pálmáktól árnyékolt mennyei hajlékba, az örök béke honába megyünk. A keresztény ember, akit az Úr a keresztségben és az Oltáriszentségben meggyógyított a lelki inaszakadtságból, ágyát (élete keresztjét) az égi hajlékba viszi, ahol az örök béke lakozik. Angyalok hívnak az égi hazába (121. zsoltár), hogy szent udvarában leborulva imádjuk az Urat (comm.).

a szent «csere» által, amely az áldozatban valósul meg, a fölséges Istenségnek tesz részeseivé (a csere abban áll, hogy Isten emberré lesz, amiáltal mi isteniekké leszünk). Ezért most azt kérjük, hogy az igazságot ne csak megismerjük, hanem azt «megfelelő élettel» meg is valósítsuk. A *communio* tulajdonképpen áldozatra szólítja fel a hívőket: «Hozzatok áldozati ajándékokat, és jertek udvaraiba». Az ősegyház azonban valószínűleg szószerint értette a latin szavakat: Tollite hostias = menjetek a szentostyáért, és lépjetek be... Ez egyszersmind meghívás is a mennyország szent udvarába, az Úr imádására. A gregorián dallam az «adorate Dominum»-ot egészen művészies hanglejtéssel színezi, az «in aula sancta ejus»-nál pedig a határozatlan phryg befejezéssel szinte az örökkévalóságba vész. A *post-communio*ban ma kivételesen a szent ajándékokért adunk hálát.

2. A trónkészítés szimboluma. Az ókeresztény mozaik-képeken és szobrokon érdekes ábrázolással találkozunk. Trónt látunk, amelyen azonban senki sem ül, csak bizonyos jelvények láthatók, tehát világos, hogy elő van készítve valaki számára, akinek azon helyet kell foglalnia. Ezt a képet hetoimasianak, később megcsonkítva etimasia-nak nevezték, ami a trón előkészítését jelenti. Krisztus második eljövetelének, a paruziának volt ez a jelképe, külső megnyilvánulása a keresztények várakozásának és vágyódásának az eljövendő Krisztus Király után. Az első keresztények már trónját is elkészítették, hogy leülhessen, ha majd eljön, és a trónra rátették hatalmának jelvényeit is.

A legrégibb időből csak egyetlen emlékünk maradt fenn, amelyen a trón Krisztus hatalmának mind a négy jelvényével (insignia) föl van ékesítve. Az «insignia Christi» kifejezés a IV. századból, egy római, Sz. Krizogonusztól származó felirattól ered. Ez a trón Rómában a S. Maria Maggioreban (Szűz Mária római főtemploma), III. Sixtus (432—440) egyik mozaikján látható. A jelvények a következők: a trónon álló diadal-kereszt, a szentírástekercs, a korona és a bíbor királyi-köpeny, amely a trón széke fölé van terítve. Világos, hogy ez Krisztus királyi

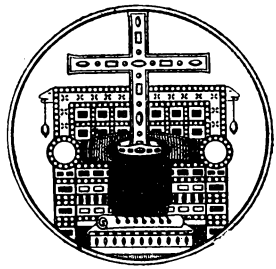

méltóságának ábrázolása, amely nem szorul semmiféle magyarázatra. A jelvényeket más képeken is megtaláljuk, de valamennyit így együtt nem, valamelyik mindig hiányzik. Rendkívül érdekesek Ravennában a két keresztelő kápolnában található trónábrázolások (az V. századból). A katolikusok keresztelő-kápolnája a régibb, mennyezetén egy mozaikkép látható, amelynek középpontjában Krisztus megkereszteltetése áll. Ezt egy második mező veszi körül: a tizenkét apostol jön, mindegyik a maga koronájával, majd pedig egy harmadik mező, váltakozva négy oltár és négy kész trón, márványkorláttal körülvéve. A trónokon a kereszt a bíborköpennyel, az oltárok mindegyikén pedig a négy evangélium valamelyike. A köpeny érdekes drapéria-alakot mutat, felső fele kidudorodik, alsó része pedig szép ráncokban lóg le. Az egyforma aranyszín és a bíborszegély mutatja, hogy a két rész egybetartozik. A bíborszegély a ruhát toga praetexta-vá teszi. A művész tehát a legelőkelőbb királyi köpenyt választotta, aranyszínűt, bíborszegéllyel.

Az ariánusok keresztelőkápolnájában, amely néhány évtizeddel későbbi, ugyanez a mennyezetkép található, csak leegyszerűsítve. A Krisztus megkeresztelkedését ábrázoló kép körül a tizenkét apostol látható, de valamennyien egy trón felé mennek. Ennek a trónnak az a különlegessége, hogy nagy, drágakövekkel ékesített kereszt áll rajta (a másik keresztelő kápolnában kicsinyek voltak a keresztek), alatta négy gyöngyszem, amelyek a koronát pótolják. A bíborköpeny, két arany «L» betűvel díszítve, összehajtva lóg a kereszt két keresztgerendájáról.

Ennek a szimbolumnak különböző változatai vannak, így pl. a trón a Szentlélek galambjával és a Szentírással. A galamb

A trón a római Maria Maggiore-templomban.

jelzi, hogy az evangélium, mely Krisztus szimboluma, Isten szava. Isten Bárányával is találunk trónt, amelynek bizonyára a Titkos Jelenések könyvének trónon álló báránya szolgált mintául. Az utolsó csoportban, amelyet éppen csak megemlítünk, már nem a boldog Krisztus-várás nyer kifejezést, hanem az utolsó ítélettől való félelem ; a királyi jelvényeket a szenvedés eszközei helyettesítik. Ez a világítélet egyik ábrázolási módja, amit a későbbi keleti művészet Etimasia néven ismer. Rómában egy emléke található, még pedig a falakon kívül fekvő Sz. Pál-templomban.

Pünkösd utáni tizenkilencedik vasárnap.

Vendégek vagyunk az Egyház menyegzős-termében.

Az egyházi ősznek fenséges képét mutatja be a mai vasárnap. Fényesen kivilágított menyegzős-termet látunk ; számtalan ragyogó fehér ruhába öltözött vendég ül benne. Várakozással tekintenek valamennyien az ajtóra, amely minden pillanatban kinyílhatik, hogy belépjen a Király, és megszemlélje vendégeit. A terem az Egyház, a vendégek mi vagyunk, keresztények. A fehér menyegzős-ruha a keresztségben kapott Istengyermekség kegyelme, az eljövendő Király az Úr várvavárt második eljövetele. Életünk legfőbb feladata a fehér menyegzős-ruha megőrzése legyen, mert ez az új ember, akit magunkra kell öltenünk igazságban és szentségben *(szentlecke)*, ezáltal teljesítjük az Isten akaratát *(or.)*.

1. A szentmise (Salus populi). A mai szentmiséből az ősegyház hamisítatlan szelleme árad. Szenvedések és külső szorongatások közepett, fehér ruhájában tekint az Úr második eljövetele elé. Az *introitus* egészen más jelenetet tár elénk. Amikor belépünk a templomba, Krisztus áll elénk, és vigasztaló, de egyúttal figyelmeztető szavakat is intéz hozzánk : Ne szo-

morkodjatok, ha most sokat is kell szenvednetek, én veletek vagyok, én vagyok a ti Uratok, nemsokára pedig legnagyobb boldogságtok leszek. Utána azonban figyelmeztetően emeli fel ujját: «Csak egy legyen a gondotok, parancsaimra vigyázzatok!» Az Egyház *imádsága* zarándok-könyörgés. Sietve igyekszünk az örök haza felé, de ekkor az ördög és alacsonyabb természetünk ólomsúllyal kapaszkodik lelkünkbe és testünkbe. Könyörgünk, hogy Isten távoztasson el mindent, ami akadályoz bennünket, hogy «akadálytalanul és szabadon kövessük», ami az övé. A *szentlecke* életünk legfontosabb feladatát tárja elénk: «magunkra ölteni az új embert, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek». Ez az a «menyegzős ruha», amelyről az *evangélium* szól. Le kell vetnünk a bűn ruháját, a régi embert, még «napnyugta» előtt (mielőtt életünk napja leáldoznék). Gyakorolnunk kell a szeretetet, mert Krisztus testének vagyunk «tagjai». Az evangéliumkor felfelé szálló tömjénfüst és a *gradualekor* ég felé tárt kezeink a mennyország után való vágyunk szimbolumai. Az *allelújavers* az *evangéliumkor* belépő isteni Királynak dicsőítése. Az *evangéliumban* Krisztus szól hozzánk. A menyegzős-

Trón galambbal és kereszttel a római S. Alessio-templomban.

ruháról szóló példabeszéd arra tanít, hogy nem elég csak a hit által az Egyházhoz tartozni (a menyegzős teremben ülni), hanem Isten törvényei szerint is kell élnünk, a kegyelem menyegzős ruháját kell viselnünk. A menyegző az üdvösség rendjét jelenti: Krisztus a vőlegény, az Egyház a menyasszony, mi keresztények pedig a vendégek vagyunk. A király látogatása az Úr második eljövetelét jelenti; a menyegzős-ruha a megszentelő kegyelem. Alig van kép, amely keresztény életünket jobban jellemezné, mint ez. Az *evangélium* azonban a vasárnapi szentmise képe is. A templom a kivilágított menyegzős-terem, ahol most összegyülekeztek a hívők, a «menyegzős vendégek». A menyegzős ebéd az Oltáriszentség, a mennyei lakomának jelképe, de egyúttal záloga is. Itt is megjelenik a Király, és meglátogatja vendégeit, előre megvalósítja egykori újrajövetelét. Igy teljesedik be a példabeszéd a vasárnapi szentmisében. Arra legyen a legnagyobb gondod, hogy ne légy az a vendég, akinek nincs menyegzős ruhája. — Az *offertorium* ma a sötét földi zarándokság éneke és képe: «Ha szorongatások között járok is . . .» Az ősegyház joggal énekelte ezt az üldözések közepett, de így kedvesek is voltak áldozati ajándékai az Isten előtt. Ebből merítette minden erejét. A *communio* is képe az Isten törvényei szerint irányított életútunknak. A *postcommunio* a szentmise gondolatait két kérésbe foglalja össze: megszabadulni rossz hajlamainktól, és teljesíteni Isten parancsait. Valóban nagyon szép mise! Figyeljük meg, hányszor említi a parancsok teljesítését *(intr., or., comm., postc.)*. Ezt kívánja tőlünk, mert csak így mehetünk fehér menyegzős-ruhánkban érkező Királyunk elé.

2. Példabeszédünk, beleállítva az egyházi évbe. Jobban megértjük a mai szentmisét, ha a menyegzős-ruháról szóló példabeszédet beleállítjuk az egyházi évbe és a

kereszténynek liturgikus életébe. Ez a példabeszéd arany ívet von az egész egyházi év fölé, és összekapcsolja a karácsonyt, a húsvétot és a pünkösd utáni időt.

a) A példabeszédben menyegzőről van szó, amelyet a király rendez fiának. Mit jelent ez? A megváltás művét, melyet Jézus Krisztus vitt végbe itt a földön. De miért hasonlítja éppen menyegzőhöz? A hasonlat maga régi, amelyet már az Ószövetségben is szívesen használtak, az Újszövetségben pedig különösen Ker. Sz. János (aki násznagynak mondja magát), Sz. János evangelista (aki a Titkos Jelenések könyvében a Bárány jegyesé-

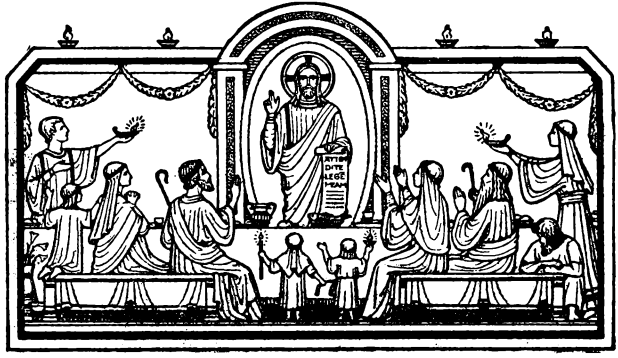

ről beszél) és Sz. Pál alkalmaztak (nagy titok a házasság, Krisztusra és az Egyházra való vonatkozása miatt). Krisztus Urunk pedig az Egyház vőlegényének mondja magát (Mát. 9, 15). Mi tehát az összehasonlítás alapja? A bűn elszakította az embert

A fönti kép kettőt ábrázol: az egyházi őszt és a vasárnapi szentmisét. Az egyház ünnepélyesen feldíszített és kivilágított menyegzőstermében a hívők ülnek keresztelési ruhájukban. Az asztalt szimbolikus ételek takarják: hal (Krisztus), kenyér és bor (Oltáriszentség). Az asztal mellett az emberek minden rétege képviselve van: gyermek, ifjú, szűz, férfi és nő, özvegy és aggastyán. Mindnyájan várakozással tekintenek az ajtóra, amely megnyílik a Király előtt. A Király a törvénytekercset tartja kezében (intr.), vigasztalón és figyelmeztetőn emeli fel jobbját. Egyetlen sötét vendég bújik az asztal mögé, neki nincs menyegzős ruhája.

Istentől, a megváltás azonban újra kapcsolatba akarja hozni Vele. Ennek a kapcsolatnak a lehető legbensőségesebbnek kell lennie, nem a szolga és az úr, nem is csak két barát, hanem a menyasszony és a vőlegény kapcsolatának. Az Úr Krisztusnak az emberiséggel való eljegyzésében három fokozatot különböztethetünk meg. Az első az Ő megtestesülése és születése, amikor az istenség az isteni Ige személyében eljegyezte magát az emberiséggel. A második eljegyzés a keresztfán történt, ahol Krisztus megváltotta, és így Istenhez kapcsolta az emberiséget. A megváltás a keresztségben és mindenegyes ember kegyelmi életében egyénileg tovább folytatódik. A megszentelő kegyelemben Krisztus eljegyzi magát az Isten-gyermekek lelkével. A harmadik fokozat az Egyháznak és a léleknek végleges egyesülése isteni vőlegényével a mennyországban, amit Sz. János olyan megkapóan rajzol a Titkos jelenések könyvében (21, 2): «Én látám a szent várost, az új Jeruzsálemet Istentől leszállni az égből, mint férjének felékesített menyasszonyt».

Az egész karácsonyi ünnepkört, amelynek tárgya Krisztus megtestesülése és születése, menyegzőhöz hasonlíthatjuk. A liturgia segítségünkre siet az összehasonlításban. Ádventben a menyasszony vágyódó hangját halljuk isteni Vőlegénye után; a menyasszony készül fogadására. Karácsonykor a Vőlegény kijön nászteréből (18. zsolt.). Valójában csak a vízkereszt az Egyház menyegzős ünnepe. Gondoljunk csak a híres antifónára: «Ma az égi Vőlegénnyel frigyre lép az Egyház, mert a Jordánban lemosta Krisztus annak vétkeit; ajándékokkal sietnek a bölcsek a királyi nászra, és vízből vált borral vigadoznak a vendégek». Ime, a legideálisabb menyegzős-kép. A karácsonyi ünnepkör végén, Gyertyaszentelőkor pedig így énekelünk: «Ékesítsd föl menyegzős házadat, Sion, és fogadd Krisztust, a Királyt...» Az egész karácsonyi ünnepkör tehát Krisztus menyegzője az Egyházzal.

b) Mivel a város polgárai a meghívást gőgösen visszautasították, a király kiküldte szolgáit az utak szélére, hogy mindenkit behívjanak, jót és gonoszat egyaránt. És megtelt a menyegzőterem. Tudjuk, hogy ez a zsidók eltaszítására és a pogányok meghívására vonatkozik.

A karácsonyi ünnepkör végeztével komoly időszak kezdődik az Egyházban. Követei és őrei a böjtelő időszakban megjelennek az utak kereszteződéseinél, és mindenkit meghívnak a menyegzőre. Ez a böjtelő három vasárnapjának értelme (a szőlőbe küldött mívesek). Az Egyház a katechumenátusba és bűnbánatra

hívja az embereket. Megkezdődik a nagyböjt, amelyben kizárólag a menyegzős ruhát kell megszereznünk. A menyegzős vendégek egyik részének most kell megszőnie (akik a keresztségre készülnek), a többieknek (bűnbánók) ki kell mosniok a ruhát. Hogy mennyire fontos idő ez az Egyházban, kitűnik hosszú tartamából, ünnepélyességéből és komolyságából is. A bűnbánat könnyeivel, böjttel, alamizsnával és imádsággal szőjük és mossuk ruhánkat. Most két fontos nap következik az Egyház életében: a nagycsütörtök és a húsvét éjjele. Nagycsütörtökön a bűnbánókkal együtt levetjük a vezeklő ruhát, és újra felvesszük menyegzős öltözetünket. Húsvét éjjelén a keresztelendők megkapják a hófehér menyegzős ruhát, és velük együtt mi is felvesszük azt. A pap azt mondta keresztelésünkkor: «Vedd a fehér ruhát, és vidd azt mocsoktalanul Isten ítélőszéke elé». Húsvétkor tele van a menyegzős-terem, a vendégek mind itt ülnek, fehér menyegzős ruhában.

c) A király azonban eljön, hogy megszemlélje a vendégeket. Ez az Úr újrajövetelét jelenti, ami az egyes ember számára a halálkor következik be, az egész emberiség számára pedig az utolsó ítéletkor. Akkor csak az állhat meg Isten színe előtt, aki a keresztség kegyelmének fehér menyegzős-ruhájában jelenik meg, akinek pedig ez hiányzik, meghallja az örök Bíró kárhoztató ítéletét. A húsvéttól pünkösdig terjedő idő az Isten-gyermekség boldog ideje; ekkor díszítjük és óvjuk menyegzős ruhánkat. Pünkösdkor azonban nagykorúaknak nyilvánítják a megkeresztelteket, és kiküldik az idegen világba. Megkezdődik az egyházi év utolsó szakasza, a pünkösd utáni idő. Ebben az időszakban az Egyháznak az a legfőbb gondja, hogy tisztán tartsa a menyegzős ruhát. Minden vasárnap utal a keresztségre és húsvétra, az Aspergesben minden vasárnap megmossa a menyegzős ruhát. A vasárnapi szentmise Eucharisztiája pedig a keresztelési ruha legbiztosabb tisztító- és védőeszköze (mundet et muniat). Az Anyaszentegyház nem fárad bele a kérésbe és figyelmeztetésbe, hogy a hívek vessék le a régi embert, és öltsék fel az újat igazságban és szentségben. A pünkösd utáni 17. vasárnaptól azonban az Egyház már vágyódva és várakozással tekint az újrajövő Úr felé. Idegenként, zarándokköntösben megy végig a földön, és gondoskodik róla, hogy legyen lámpájában olaj arra az időre, amikor az Úr megérkezik a menyegzőre. Most az az Egyház legfőbb gondja, hogy gyermekei bűn és büntetés nélkül várhassák az Úr érkezését.

Példabeszédünkben tehát megtaláltuk az egyházi évet. Három

főmozzanatában azonban a keresztény élet magvát is fölfedezzük : a menyegző a megváltás műve, amelyet le akarunk foglalni a magunk számára, a fehér ruha a megszentelő kegyelem, amelyet Isten parancsainak teljesítésével őrzünk meg, célunk pedig az Úr újrajövetele, amit egész életünk folyamán szemünk előtt tartunk, és amelyet a kegyelemben minden szentmisében elővételezhetünk.

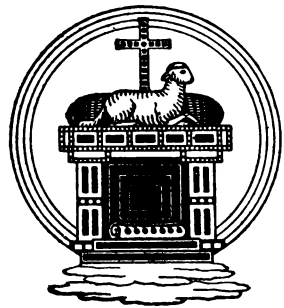

Pünkösd utáni huszadik vasárnap.

Babilonnak vizei mellett ültünk és sírtunk.

A liturgia tovább szövi a remény gondolatát, csakhogy most inkább negatív oldalról vizsgálja, és a száműzetés képét állítja elénk. Földi életünk a mennyei hazából való számkivetés ideje. Idegeneknek kell magunkat éreznünk a földön *(off.)*, a földi számkivetést a bűnbánat szellemében kell elviselnünk *(intr.)*, jól ki kell használnunk az időt («értékesítsétek az időt» *lecke)*, azáltal, hogy kiirtjuk lelkünkből a bűnt *(or., secr.)*, és Isten törvényei szerint járunk *(intr., lecke, comm.)*. Legfőképpen pedig

Trón báránnyal, kereszttel és könyvvel (diadalív Sz. Kozma és Damján templomában, Rómában).

ápolnunk kell szívünkben a szent honvágyat az örök haza után *(ev., grad., off., comm.)*. Az egész mise középpontja az *offertorium*, benne tör fel a mennyország után való vágyódásunk (a remény) : «Babilonnak vizei mellett ültünk, és siralommal Siont emlegettük».

1. A szentmise (Omnia quae). Az egyházi ősz vasárnapi miséi között a mai a leghangulatosabb, egészen áthatja a mennyország után való vágy és a számkivetés keserűsége. A lélek ma szegény száműzöttként lép az Isten házába, és bevallja a Babilonban tüzes kemencébe vetett három ifjúval, hogy megérdemelte bűnei miatt a reámért szenvedéseket (az élet minden keserűségét a bűnbánat szellemében kell elviselnünk), de visszavágyik hazájába, melynek előképét látja a szentélyben. A bevonuló, fehérbeöltözött papok seregében a szeplőtelen életút szimboluma tárul szeme elé *(intr.)*. Az *oráció* is ugyanebben a gondolatkörben marad : bocsánat és békesség. A *szentlecke* feltételezi idegenvoltunkat : hazátlanok vagyunk itt a földön, azért ne is érezzük jól magunkat itten. De igen jól ki kell használnunk a drága időt, úrrá kell lennünk felette, «értékesítenünk» kell, mert rossz napokat élünk. Távol legyen tőlünk, hogy e világ borától megrészegedjünk, inkább a Szentlélek kegyelmétől kell «megrészegednünk». A számkivetésben legszívesebben honi dalokat (zsoltárokat) énekelünk. A *graduale* a mennyei haza után való vágyódásról szól és annak zálogáról, az Eucharisztiáról. Különösen szép az *allelújavers:* kész az én szívem az Úr fogadására újrajövetele alkalmával, már hangolom is a húrokat, hogy énekelhessem az örök húsvéti éneket, az alleluját. Amit eddig a számkivetés képében láttunk, ugyanazt állítja elénk az Egyház az evangélium elbeszélésében : életünk legfőbb gondja beteg lelkünk gyógyítása kell hogy legyen, amit a királyi ember bizal-

mával kell kérnünk. «Jöjj le, mielőtt lelkem meghalna!» — kiáltjuk. Jöjj le most a szentáldozatban hozzám, hogy lelkem meggyógyuljon, jöjj le újrajöveteledkor (halálomkor) ebbe a siralomvölgybe, hogy testem és lelkem meggyógyuljon és feltámadjon. Átváltoztatáskor valóban leszáll az Úr, és a megváltás új kegyelmét hozza lelkemnek ; ugyanaz ő, aki egykor az utolsó ítéletkor fog eljönni «ítélni eleveneket és holtakat». Az *offertorium* ma a földi számkivetés útja, azért a honvágy szívbemarkoló dalát énekeljük (imádkozd el az egész 136. zsoltárt!). Az offertorium az egész misére ráüti bélyegét. A *secreta* azt mondja, hogy az Oltáriszentség a lélek betegségeinek orvossága. Ki kell irtanunk a hibákat, még mielőtt véget érne számkivetésünk. — Egyetlen vigaszunk földi számkivetésünkben, hogy reménykedünk a mennyországban. Az Oltáriszentség «megvigasztal nyomorúságunkban» *(comm.)*. A legelső követelmény azonban, «hogy Isten parancsainak engedelmeskedjünk» *(postc.)*.

Az Egyház szívesen veszi, ha a nap folyamán annyira beleképzeljük magunkat az evangélium elbeszélésébe, mintha mi magunk éltük volna át. Ezt akarják a napfordulók antifónái is: «Volt Kafarnaumban egy királyi ember, kinek fia beteg vala. Midőn ez meghallotta, hogy Jézus Galileába érkezett, kéré, hogy gyógyítsa meg fiát». (A *Ben. ant.)*. «Megérté tehát az atya, hogy éppen abban az órában mondotta neki Jézus : A te fiad él. És hitt ő és egész háza.» (A *Magn. ant.)* Itt újra megfigyelhetjük az Egyház szándékát : a nap két határánál a gyógyítás történetének elejét és végét olvastatja, tehát az egész nap beletartozik ebbe a misztériumjátékba.

2. A 136. zsoltár. Kevés zsoltár van, amely első olvasásra olyan mély hatást gyakorolna ránk, mint ez a megrázó elégia :

Babilonnak vizei mellett ültünk
És siralommal Siont emlegettük.
Hegedűinket ama földön
Fűzfákra függesztettük.
Mert, akik minket megigéztek,
Hallani vágytak énekünk,
És gyötrőink örömdalt követeltek:
«Sion dalaiból daloljatok nekünk!»
Az Úr dalát dalolnunk hogy lehetne
Idegen földön számkivetve?
Ó Jeruzsálem,
Hamikor rólad elfeledkezem,
Száradjon el a jobbkezem!
Ragadjon ínyemhez a nyelvem,
Ha rólad nem emlékezem,
S Jeruzsálemet minden örömem közt
Legcsúcsra nem teszem!
Ne feledd, Uram, Édom fiait,
Ne feledd, Uram, ama napot el,
Hogyan kiáltozának:
«Rontsátok el, rontsátok el!
Fenekestül bontsátok el!»
Babilon lánya, pusztulás leánya,
Boldog lesz, aki megfizeti néked,
Amiket kezed rajtunk végbevitt!
Boldog, akinek keze megragadja
És a sziklákhoz csapja
Kisdedeid!

Lélekben Babilonba szállok. Az Eufrát partján imádságra gyülekeznek a zsidók. Látom az énekeseket, akik valamikor Jeruzsálemben, az ünnepi istentiszteleten énekelték dalaikat, most pedig szomorúan telepszenek le a folyó partján. (A zsidók imádságuk előtt megmosakodtak, azért idegenben szerettek a folyók mellett imádkozni.) Istentiszteletüket egy énekkel, egy Sion-dallal — így hívják azokat — szeretnék bevezetni. De nem, ezt nem tudják megtenni. Néma fájdalommal, könnyes arccal a templomra, Jeruzsálem Sion-hegyére gondolnak, és a fűzfákra aggatják hárfáikat. A zsidók énekei messze földön híresek voltak, azért Babilon bennszülöttei kényszerítették a foglyokat: «Sion dalaiból daloljatok nekünk!» De nem, erre egy zsidó sem volt kapható: «Az Úr dalát dalolnunk hogy lehetne, idegen földön számkivetve?» Valamelyikük esküre emeli kezét, és hango-

san kiáltja: «Ó Jeruzsálem, hamikor rólad elfeledkezem, száradjon el a jobbkezem; ragadjon ínyemhez a nyelvem, ha rólad nem emlékezem, s Jeruzsálemet minden örömem közt legcsúcsra nem teszem». Látom, hogy ökölbe szorított kézzel fenyegeti földieit, az edomitákat, ellenségeik segítőit, akik a babiloniaiakat felbíztatták: «Rontsátok el, rontsátok el, fenekestül bontsátok el!» Két öklét Babilon felé emeli a zsidó, és szörnyű átkot kiált reá: «Boldog, akinek keze megragadja, és a sziklához csapja kisdedeid!» Ez a 136. zsoltár tartalma, amelyet az Egyház a mai szentmisében énekeltet velünk. Hogyan használhatjuk fel imádságunkban? A mi életünk is számkivetéshez hasonlít. Hazánk a mennyország, számkivetésünk helye pedig a föld. Éppen most az egyházi ősz idején arra szólít fel bennünket az Egyház, hogy lelkünk minden vágyát a mennyországra irányítsuk. A mi Jeruzsálemünk a mennyei Sion, ahol örökre egyesülünk Krisztussal és a szentekkel. A mi szívünket is olyan honvágynak kellene emésztenie, mint amilyent a zsidók ebbe a zsoltárba beleénekeltek. A zsoltár tehát a mennyei haza utáni honvágy dala.

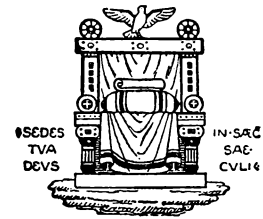

Pünkösd utáni huszonegyedik vasárnap.

Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

Az egyházi ősz a legkülönfélébb gondolatokat, hangulatokat és követeléseket állítja elénk. A mult vasárnap lírai hangulatú miséjében mélységes honvágy, mennyei

A trón könyvvel és galambbal. (A Capua melletti S. Prisco templomban.)

hazánk utáni vágyódás töltötte el szívünket, és a száműzetés képében láttuk a földi életet. A mai szentmise a tetteket hangsúlyozza : harc üdvösségünk ellenségeivel, türelem, megbocsátó szeretet, — ezek a mai nap követelményei. A vágyódás félelemmé és aggódássá változik, mert az ítélet napján számot kell adnunk. Újra az eljövendő Krisztust látjuk, de most mint Király jelenik meg, aki irgalmas és nagylelkű a megbocsátásban, de szigorú az ítéletben. Ha a mai vasárnap tárgyát röviden meg akarnánk határozni, azt kellene mondanunk : a keresztény élet Krisztus újrajövetelének fényénél.

1. A szentmise (In voluntate). Valami mélységesen komoly hangulat vonul végig a mai szentmisén ; ellenségtől körülrajozva, az eljövendő ítélet bizonyosságának tudatával közeledik a lélek a szentélyhez. A templom apszisában a bölcs Itélőbírót látja trónján ülni. Az *introitus* szép helyzetképet tár elénk : Krisztus a világ Királya, a teremtmények seregétől körülvéve ítélőszékén ül. Ez előtt a kép előtt énekeljük el az ismert zarándokdalt a szeplőtelen életútról. Az *orációban* oltalomért könyörög az Egyház : «Családodat őrizd meg, hogy minden bajtól mentes legyen, és jótettekkel áldozzon nevednek». A *szentlecke* az Egyház végső napjaiba helyez bennünket, «a gonosz nap»-ba, amikor majd újra eljön Krisztus (halálunkban). A *graduale* visszhang a szentleckére : az örök Isten segítőnk a küzdelemben. Az *allelújavers*ben visszatér a paruzia gondolata : a földi élet szolgaságából menjünk haza a mennyország ígéretföldjére, ahol örökké hangzik az allelúja. Az *evangélium* szerint (Máté 18, 24—35) Krisztus újrajövetele a számadás nagy napja. Isten királyi bőkezűséggel osztogatja kegyelmét, kész itt a földön bűneinket megbocsátani, ha gyakoroljuk a megbocsátó szeretetet. Ha egykor az

ítélet napján irgalmat akarunk találni, akkor már most meg kell nyernünk szószólónknak a megbocsátó szeretetet. A szeretetlenség és kegyetlenség kemény büntetésben részesül. Krisztus Király irgalmas tette, amelyet egykor kereszthalálával vitt végbe, ma a szentáldozatban valósággá lesz, elengedi óriási adósságomat. Viszontajándékom legyen a felebaráti szeretet. — Különösen szép az *offertorium*, amely egész történetet foglal magában; a szentleckének illusztrációjaként elénk állítja a béketűrő Jóbot. Ez a béketűrő Jób az Egyház, de nekem is Jóbnak kell lennem. Bemutatja előttünk az életküzdelmet: Isten gyermeke mostohagyermek itt a földön, «a sátán követeli őt magának, hogy megkísértse». Ne keressünk boldogságot e földön; Isten nagy kegyelme a szenvedés, mely arra való, hogy idegeneknek érezzük itt magunkat. Ez a küzdelmekkel teli élet legyen ma az én áldozati adományom. A *communió*ban epedve-vágyakozó kiáltás tör fel lelkünkből: Ki innen, a földi élet küzdőteréről, reménységünk hazájába!

2. A vasárnap három tanítása. A fönti kép a mai szentmise illusztrációja. Triptichon, középen

az isteni Itélőbíró, újrajövetele alkalmával *(ev.)*. Az egyik oldalon a fegyverbe öltözött harcos a gonosz napon *(ep.)*, a másik oldalon pedig a béketűrő Jób *(off.)*. Ez a mai vasárnap három tanítása: A keresztény élet Krisztus újrajövetelének fényénél, tekintettel *a)* a felebaráti szeretetre (megbocsátó szeretet), *b)* a kísértésekben való küzdelemre, és *c)* a megpróbáltatásokban való türelemre.

a) A kép középpontjában tehát az örök Bíró áll! Idézzük emlékezetünkbe a megkapó példabeszédet az irgalmas és mégis oly szigorú Bíróról! Egy szavával elengedi bűneink óriási tartozását, mi pedig nem akarjuk megbocsátani az emberek apró sértéseit. Egész lényünk fellázad a példabeszéd hallatára, és méltó elégtételnek tartjuk, hogy a kegyetlenség megkapja a maga büntetését. Ez a lelketlen ember azonban te vagy! Tanulság: Gyakorolnom kell a megbocsátó szeretetet, ha irgalmat akarok az ítélet napján. Krisztus ezt a tanítást a Miatyánkban is hangsúlyozza ... (Ez a példabeszéd megvalósul minden szentmisében: Isten a szentáldozatban elengedi óriási adósságunkat, mi pedig a békecsókban megbocsátjuk embertársaink apró hibáit.)

b) Az élet küzdelem. Pünkösd után már több vasárnap is foglalkozott ezzel a kérdéssel (a két ország); ma a tárgyalásnál elsősorban a harc kimenetelét nézzük. Isten akarata, hogy kiküzdjük magunknak a mennyországot («Nem jöttem békét hozni, hanem kardot»). A küzdő egyháznak vagyunk a tagjai, ellenségeink az ördög, a világ, a test és saját énünk. De nem állunk egyedül a küzdelemben, az Egyház felvértez bennünket (a szentlecke ránk adja az egész harci felszerelést). A vasárnapi szentmise a heti küzdelem legjobb gyakorlótere: az előmise tanítása kezünkbe adja a kardot és

a pajzsot, az áldozati cselekmény és a szentáldozás pedig erőt és kegyelmet nyujt. Krisztus áldozati halála a legfökéletesebb előképe annak a hősies küzdelemnek, amelyet hadvezérünk, Krisztus, a Golgota harcterén vívott.

c) Beleéljük magunkat a béketűrő Jób szerepébe. Az Egyház megmondja, mi a legnehezebb küzdelem: Türelem, úrrá lenni az élet fölött! A háza szemétdombján kuporgó Jób a te életednek a képe, hivatásoddal, sorsoddal, bajaiddal. Mit adhatsz az örök Bírónak? Türelmes, egészen Istennek szentelt életet. Három dolgot akar tehát az Egyház az egykori számadás fényénél lelkünkbe vésni: gyakorold a megbocsátó szeretetet, harcold meg jól harcodat, és tarts ki mindvégig türelemmel.

Pünkösd utáni huszonkettedik vasárnap.

Adjátok meg az Istennek, ami Istené!

Az Egyház nem veszi le tekintetét a közelgő «Krisztus napjá»-ról, és kérve-kér, hogy a földi életet az Úr újrajövetelének, paruziájának fényénél tekintsük. A mai szentmise főgondolata: Az ítélet napjára a legjobb előkészület *(ep.)* hivatásbeli kötelességeink pontos teljesítése («Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené»). «Tisztáknak és kifogástalanoknak kell lennünk Jézus Krisztus napjára, gazdagon megrakodva egy igazságban eltöltött élet gyümölcseivel.» Az előmise szépen, fokozatosan előrehaladva, hozza kötelességeinket (hogy ezt akarta-e eredetileg is, azt most ne kutassuk), amelyekkel környezetünknek tartozunk: atyai gondoskodás az alattvalókkal szemben

(Sz. Pál példájára, *ep.)*, testvéri, szerető bánásmód a velünk egyformákkal *(grad.)*, köteles engedelmesség az elöljárókkal szemben, és szívünk egész átadása Istennek *(ev.)*.

A napfordulók antifónái az evangélium elbeszélésébe vezetnek bennünket: «Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy, és az Isten útját igazságban tanítod, allelúja». (A *Ben. ant.)* A farizeusok ajkáról ugyan képmutató gúnnyal hangzottak ezek a szavak, mi azonban ezekkel teszünk hitvallást Megváltónk, Tanítónk mellett. Ebből megtanulhatjuk, hogy hogyan aknázza ki a liturgia a Szentírás szavait. «Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené, allelúja». (A *Magn. ant.)* Ezeket a fenséges szavakat ismételjük röpimaszerűen a hét folyamán.

1. A szentmise (Si iniquitates). A bűnbánat komolyságával és aggódó lélekkel lépünk ma a szentélybe, hiszen ez az ítélet elővételezése. Bűnökkel terhelten, a földi számkivetés mélységéből Istenhez kiáltunk bocsánatért *(intr.)*. Imádkozzuk az erős érzelmi hullámzású 129. zsoltárt, bűnbánatunk és az Úr újrajövetele utáni vágyakozásunk kifejezésére. A bensőséges, bízó hangú *orációb*an nincs meghatározott kérés, de úgy tekinthetjük, mint aranycsészét, amelybe beleöntjük napi és heti könyörgéseinket, t. i. hogy hűségesen teljesíthessük hivatásbeli kötelességeinket, és állandóan gyarapodjunk a tökéletességben, egészen a végső napig. A *szentleckéb*en (a filippiekhez írt levél Sz. Pál legkedvesebb és legszemélyesebb jellegű írása) a lelkek nagy pásztora szól szeretett egyházához. Bensőséges melegség és gyengédség árad a sorokból. Az apostol főgondja az, hogy a jó mű készen legyen *Jézus Krisztus napjára* (újrajövetelére). Gyarapodnunk kell a szeretetben, hasonlítanunk kell a gyümölccsel megrakott fák-

hoz! Képzeld el, hogy az Egyház, a gyengéd, aggódó anya mondja neked ezeket a szavakat. A világgal és az ördöggel folytatott küzdelemben nagy vígaszunk nekünk, kereszténveknek, a szent közös élet. A *graduale* erről az eszményről énekel. És mikor ezt hallom, a vasárnapi szentmisére összegyülekezett községre gondolok, vagy egy boldog családi körre, békés szerzetesi testületre. (Éljen bennünk otthontépítő lélek!) Az *evangélium* az adópénzről szól. Aligha van még egy jelenet a Szentírásban, amely annyira isteni nagyságában mutatná be a Megváltót ellenségei előtt, mint éppen ez. Mit mondanak nekünk Krisztusnak az adópénzről szóló fenséges szavai: «Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené»? Ugyanazt, amit a szentlecke is tanít: Keresztény, teljesítsd itt a földön kötelességedet. Kötelességeink vannak Istennel és az emberekkel szemben. Ez a törvény két táblája. Amint a szeretet parancsa magában foglalja Isten és felebarátaink szeretését, és miként ezek nem zárják ki, sőt kiegészítik egymást, úgy egészíti ki egymást ez a kétirányú kötelességünk is. Isten áll elöljáróid személye mögött, Ő szentesíti azok parancsait. Igy mindkét olvasmány ugyanazt a gondolatot hangsúlyozza: a Krisztus napjára való gondolás indítson tevékeny, kötelességteljesítő életre. Az *offertorium*ban Eszter királyné nehéz szükségében azért esedezik, hogy helyesen tudjon szólni a király előtt. Mi is helyes szavakért esdekelünk Krisztus Királyunk előtt, amelyekre az Egyház a liturgiában tanít meg bennünket. A *secreta* a szentmise komoly hangjának megfelelően bűnbocsánatért könyörög, és minden viszontagságban oltalomért esdekel. A *communio* is sürgető segélykiáltás. Az Eucharisztia az ítélet elővételezése; most mint barátunk jön hozzánk az Úr, egykor azonban mint ítélőbíránk fog

megjelenni. A szentmise az Úrról való megemlékezés *(poste.)*. A szentmisén tehát két gondolat vonul végig; egy, amely inkább negatív: bűneim miatt rettegés fog el az ítélettől, és egy pozitív: komoly keresztény életet élek, hogy megállhassak az ítélet napján.

2. A z e v a n g é l i u m. Mélyedjünk el az evangéliumba. Jézus földi életének utolsó napjaiban történt; a Megváltó éppen a templomban volt. A zsidók feléje tódulnak, kényes kérdéseket intéznek hozzá, hogy alkalmat találjanak bevádolására. A legveszélyesebb és legrosszakaratúbb kérdést a mai evangélium tartalmazza. Először hízelegnek neki: Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy, és igazságot tanítasz; azt is tudjuk, hogy nem tekinted az emberek személyét, nem hízelegsz nekik, akármilyen hatalmasak és befolyásosak legyenek is. Mondd, mit gondolsz: Szabad-e nekünk, zsidóknak adót fizetnünk a pogány császár számára? Talán azt kérdezzük, hol itt a rosszindulat? Hogy ezt megértsük, ismernünk kell a zsidó nép politikai helyzetét Krisztus Urunk korában. A zsidó nép egykor Isten uralma alatt állott, Isten volt a királyuk. (Theokrácia.) Később királyt választottak maguknak, de az is Isten kegyelméből uralkodott. Pogány császár uralma alá azonban sohasem akartak kerülni. Ezt súlyos sértésnek tartották Istennel szemben. Most, Krisztus Urunk idejében azonban a hatalmas római császár uralkodott Zsidóországban, és a zsidók nehéz szívvel fizették a vámot és az adót az idegen úrnak. Hát hogyan képzelték el a zsidók a Messiást? Hatalmas királyt vártak, aki lerázza az idegen igát, és őket nagy néppé teszi. Igy már megértjük, miért rosszindulatú a kérdés. A farizeusok azt akarták mondani: Te Messiásnak tartod magad, helyeselheted-e, hogy mi, az Isten szabad népe, adót fizessünk a pogánynak? Nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a rómaiak állandóan lesben álltak, tudták azt, hogy a zsidók fogcsikorgatva hordják igájukat, azért minden lázító kísérletet vérbefojtottak. A farizeusok kérdése kétélű kard volt. Ha Jézus azt mondja: Igen, kell adót fizetnetek, akkor kihívja maga ellen a nép haragját. Ha pedig azt mondja: Nem, nem kell adót fizetnetek, a Messiás felszabadít benneteket, akkor biztosan kedvükre beszélt volna, mert ezt a feleletet várták. Akkor azonban rögtön feljelentették volna Pilátusnál, és egészen biztos, hogy Jézust felségsértés miatt kivégezték volna. A tervet mesterien kiagyalták; ez volt a legveszélyesebb támadás az Úr Jézus ellen. Ezzel szemben mily csodálatos az Úr isteni nyugodtsága és fel-

sőbbsége. Ellenségeinek hízelgése teljesen hatástalan reá, átlát képmutató ravaszságukon. Azután súlyos szavakat mond, amelyeknek mélységébe teljesen behatolni sohasem fogunk. Kér egy adópénzt, vagyis egy rendes forgalomban levő pénzdarabot. Neki magának nincs pénze, azért kér egy dénárt. A dénár a rómaiak ezüstpénze. A pénzen Tiberius császár képe volt látható, latin körírással. Most így szól: Nézzétek ezt a képet, kié a kép? A felelet: A császáré! Ezzel önmaguk adták meg kérdésükre a választ. A császártól kapták a pénzt, a kép és a felírás világosan bizonyítják, hogy itt a császár valóban úr. Aki elfogadja a császártól a pénzt, annak adót is kell fizetnie a császárnak. Krisztus röviden csak ennyit mond: «Adjátok meg a császárnak, ami a császáré», majd hozzáteszi: «De adjátok meg Istennek is, ami Istené». Mit mond ezzel Jézus? Meg kell adnunk tényleges felsőbbségünknek, ami azt megilleti, engedelmeskednünk kell mindabban, ami hatáskörébe tartozik. Ma a császár az, holnap talán a köztársasági elnök; hogy minek nevezzük, teljesen mellékes. Ne felejtsétek el azonban, hogy Istennek is meg kell adno-

tok, ami őt hatáskörében megilleti. Ez az egyszerűségében és mélységében kikezdhetetlen válasz a támadókat meghátrálásra kényszerítette.

Ebben a rövid krisztusi szóban rendkívül sok rejlik. Először is azt mondja az Úr, hogy az ember két világ gyermeke, egy látható, földi és egy láthatatlan, földöntúli világé. Mindkettőbe bele kell illeszkednie. Mint Isten gyermekének és Isten országa polgárának kötelességei vannak legfőbb Urával szemben. Sokan azt gondolják, hogy a kereszténynek egyáltalában nem kell törődnie a világgal, fel van mentve minden földi kötelezettség alól. Szó sincs róla. Éppen azért, mert Isten országának vagy

A kép az offertoriumot ábrázolja: Eszter a királynál népéért könyörög.

a polgára, azért kell teljesítened kötelességeidet világi elöljáróiddal szemben is. Isten családba, községbe, országba állított bele, amivel együtt kötelességeket is rótt rád, szüleiddel, a világi felsőbbséggel szemben. E kötelességek nincsenek egymással ellentétben. A kereszténynek kell a legmegbízhatóbb állampolgárnak lennie, a legjobb alattvalónak a családban, a gyárban, az üzemben. Ez a földi elöljárókkal szemben tanusított engedelmesség nem emberszolgálat, hanem a maga teljes egészében Istenszolgálat. A keresztény azt mondja: «Isten helyettese vagy, Istentől kaptad hatalmadat, koronádat, ezért, és csakis ezért tisztellek, vagyis Isten uralkodói hatalmát tisztelem benned; természetesen csak e hatalom korlátain belül. Ha Isten akaratával ellenkezőt parancsolsz, megszűntél Isten helyettese lenni, és én Istennek engedelmeskedem!»

Nagyon természetes, hogy a Megváltó nem mulasztja el, hogy ezt is hozzátegye, jóllehet nem kérdezték Tőle: Legyetek jó állampolgárok, de még inkább legyetek jó polgárai az Isten országának: «Adjátok meg Istennek, ami Istené!» De mi az Istené? Minden, amid van, ami vagy, minden az Istentől és Istenért van, azért ne tarts meg semmit a magad számára. Tested, lelked, értelmed és akaratod, szíved és érzületed az Övé; add tehát Neki. Megint itt állunk Isten országának nagy törvénye előtt: Legyen meg a Te akaratod, miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is!

Pünkösd utáni huszonharmadik vasárnap.

A mi hazánk a mennyekben van.

Mindjobban közeledünk a véghez. Az Egyház művészi drámaisággal fejti ki előttünk a paruzia gondolatát. A pünkösd utáni 18. vasárnaptól kezdve végigjátszatta velünk a paruzia hangulatának egész skáláját, a mennyei haza után való epedő honvágytól az ítélettől való üdvös félelemig. A mai vasárnap fölé odaírhatjuk: Boldog hazatérés. Az egész misén egységes gondolat vonul végig: Hiszem a testnek feltámadá-

sát. A mi hazánk az égben van, Krisztus újjáalakítja testünket, nevünk bele van írva az élet könyvébe *(szentlecke)*. Az evangéliumi gyógyításban és a leányzó feltámasztásában Krisztus eljövetelének hatásait, a

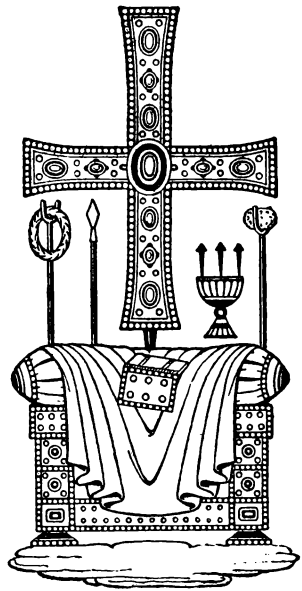

betegségektől való szabadulást és a test feltámadását szemlélhetjük *(ev.)*. Szabadulásért esdeklünk vétkeink bilincseiből *(or.)*, és vágyakozva kiáltunk fel a testi élet börtönéből *(grad., off.)*.

1. A szentmise (Dicit Dominus). A mai vasárnap énekei sokkal örvendetesebbek, sokkal vigasztalób-

Trón a szenvedés eszközeivel a római Sz. Pál-templomban.

bak, mint az utóbbi vasárnapokéi. Legtöbbjükön a h a z a t é r é s gondolata vonul végig *(intr., all., off.)*. Ma belépünk a szentélybe, és az ott trónoló Úr meglep bennünket az örömhírrel: Vége a számkivetésnek. Ő nem bíránk akar lenni, hanem «békeszerzőnk»: üdvözíteni akar bennünket. A béke szó itt ugyanis örök boldogságot jelent. Az utolsó ítélet napja ne legyen a Dies irae (a harag napja), hanem hazatérés az örök hazába (ez a béke). Mily kedvesen cseng a 84. zsoltár: az ünnepi köntösben bevonuló papság a hazatérő Istengyermekek szimboluma. A száműzetés ideje már a vége felé közeledik, küszöbön áll a mennyei Jeruzsálembe való hazatérés. «Az igazság és a béke csókot vált.» (A mai misére való előkészületül el kellene olvasnunk az egész zsoltárt.) A bilincseknek le kell hullaniok. Ezeket a bilincseket nem emberek kovácsolták, nem olyanok, mint amilyeneket Pál hord *(szentlecke)*, hanem a bűn bilincsei, amelyektől való szabadulásért könyörgünk az *orációban*. Az Egyház megint mint gyengéd, könyörgő édesanya áll gyermekei előtt *(lecke)*. (Sz. Pál beszél így az Egyház nevében a filippiekhez). A hazatérés szemléletében megható szavakkal, könnyek között kéri a lanyhákat, hogy ne legyenek «Krisztus keresztjének ellenségei», ne legyen «istenük a hasuk», és ne éljék e világnak életét. A hűségesekhez, «akiknek neve az élet könyvében van», «öröméhez és koronájához», kedves, bátorító szavakat intéz, hiszen ők idegeneknek érzik magukat a földön, és hazavágyódnak; az ő «hazájuk már a mennyekben van». Ők mennyei életet élnek, hazájuk az ég, «onnan várják Üdvözítőjüket, az Úr Jézus Krisztust, aki gyarló testüket újjáalakítja, és hasonlóvá teszi az ő dicsőséges testéhez». (Ez a *szentlecke* főgondolata, és egyúttal az e v a n g é l i u m magyarázata is, mert amit a szentlecke tanít, azt

az *evangélium* képben állítja elénk. Krisztus az Eucharisztiában most alakítja újjá a lelkeket, feltámasztja őket a lelki halálból, és kigyógyítja betegségükből. Egykor testünket is fel fogja támasztani, és meggyógyítja azt.) Akkor megtudjuk majd, hogy az, amit mi halálnak neveztünk, csak álom volt. Annyira beleéljük magunkat a boldog hazatérés gondolatába, hogy szinte már jelennek képzeljük, és lelkes örömmel felkiáltunk: «Kiszabadultunk» a siralomvölgyéből, megmenekültünk sanyargatóinktól *(grad.)*. Az *alleluja* a feltámadás hitétől átmagasztosult vágyódás az Úr újrajövetele után (az ismert

A kép megint kiemeli az evangéliumot történeti korlátaiból. Lent az asszonyt látjuk, aki meggyógyul Jézus ruhájának érintésétől. A középső mező a leányzó feltámasztását ábrázolja. Krisztus keresztet hord kezében, ami azt jelenti, hogy keresztáldozatával támasztja fel az embereket a lelki halálból, és ezzel egyesíti majd egykor a testet a lélekkel. Fent az Isten-gyermekének hazaérkezését látjuk, aki nem volt ellensége a keresztnek (lecke). A kereszt az ő zarándokbotja az ég felé. Az «élet könyvét» is látjuk.

129. zsoltár). Az offertorium és a communio is a mennyei Atya házába hazaérkező lélek dalai, az elsőből mélységes vágyódás *(off.)*, az utóbbiból pedig örvendező hit tör fel *(comm.)*. A bővített communio a 129. zsoltár. A vágynak és a bűnbánatnak ez az éneke, összekapcsolva Krisztus Urunk ígéretével, hogy imádságaink meghallgatást nyernek, különösen hatásos. A mai szentáldozatban is valóra válik az, amit a *szentlecke* és az *evangélium* hirdet, hiszen az Eucharisztia jövő dicsőségünknek a záloga. Az Oltáriszentségben vetjük el földi testünk újjáalakításának magvát, az Oltáriszentséggel való érintkezés pedig egészséges fiatalságot kölcsönöz lelkünknek — de testünknek is. Igy tehát az *evangélium* is a szentáldozat hatását mutatja.

2. A test feltámadása. Ma hitvallásunk utolsóelőtti ágazatát állítja elénk az Egyház: Hiszem a testnek feltámadását. Az Egyház szokásához híven szemléletesen és plasztikusan fejti ki ezt a hitigazságot, és mindjárt gyakorlati következtetéseket is von belőle.

a) Elsősorban a test feltámadásának tényét tanítja, mégpedig képekben, a vérfolyásos asszony meggyógyításában és Jairus leányának feltámasztásában. Az Egyház ezzel lelkünkbe akarja vésni: Lássátok, amiként a beteg asszony az Úr ruhájának érintésétől azonnal meggyógyult, úgy lesz majd az utolsó napon is; ott is megszűnik minden betegség, minden szenvedés. És miként a leányka Krisztus szavára feltámadt halottaiból, úgy kelnek majd ki a halottak is sírjukból, és virulnak üde szépségben. Ha ezekben a napokban a temetőben járunk, mi is elmondhatjuk a Megváltóval: Ezek, akik itt a sírokban feküsznek, csak alszanak. Amit eddig halálnak neveztünk, csak alvás. Igen, higgyünk erősen a test feltámadásában!

b) Az Egyház azonban nem elégszik meg azzal, hogy lelkünkbe vési a feltámadás tényét, azt is megmondja, milyen lesz a feltámadás. Itt a nemzetek apostola áll előttünk, és a szentleckében szól hozzánk: Mi keresztények nem tartozunk ide a földre, égi polgárok vagyunk, hazánk a mennyország. Ha lábunkkal a földön állunk is, szívünk már az égben van. Természetes, hogy most még magunkkal cipeljük gyarló testünket, mely alá van vetve a betegségeknek, gyengeségeknek, bűnnek és a halálnak. Ez azonban másképp lesz egykor. Várjuk a mi Urunkat Jézus Krisztust újrajövetelében; Ő átalakítja a mi gyarló testünket, és hasonlóvá teszi az Ő dicsőséges testéhez. Milyen mélységes vigasz árad ezekből a szavakból! Tehát már tudjuk, hogyan támadunk fel az utolsó napon: a lélek egyesül testünkkel, de testünk megdicsőült test lesz, és feltámadásában hasonlít Krisztus testéhez. Milyen volt a feltámadt Krisztus megdicsőült teste? Hozzáférhetetlen volt a szenvedéseknek, nem volt alávetve az anyagcserének, átszellemült, halhatatlan, fenségesen szép volt. Keresztények, töltsön el bennünket a remény, hogy a mi testünk is így dicsőül meg.

c) Most kezdődik a mi feladatunk. A túlvilági testi megdicsőülést meg kell előznie itt a földön a lelki megdicsőülésnek. Először itt a földön kell átszellemülnünk, csak akkor értünk meg arra, hogy testünk és lelkünk is megdicsőüljön. Erre vonatkozólag is nyujt a szentmise eszközöket: 1. A szentlecke azt mondja: El a testi embertől! Sz. Pál könnyek között panaszolja, hogy sok keresztény úgy él, mint Krisztus keresztjének ellensége; ezeknek istenük a hasuk, s a végük pusztulás. 2. Az oráció azért könyörög, hogy kiszakíthassuk magunkat a bűn bilincseiből, amelyekbe gyengeségünk miatt estünk. 3. Ezért adja az Egyház két-

szer ajkunkra a vágyódó kiáltás szavait: «A mélységből kiáltok hozzád, Uram». A földhöztapadtságból szabadulásért kiáltunk. 4. A megdicsőült test tulajdonságainak megfelelő erényekkel kell felékesítenünk magunkat. Ha ott túl hozzáférhetetlenek leszünk a szenvedéseknek, akkor már itt a földön meg kell szabadulnunk minden kényességtől, le kell győznünk a fájdalmakat és az élet nehézségeit. Ha ott fent átszellemülteknek kell lennünk, akkor már itt függetlenítenünk kell magunkat az érzéki csábításoktól, a szemek és a test kívánságaitól. Ha ott fent teljesen levetjük az anyag kötelékeit, akkor itt a földön kell buzgólkodnunk, hogy minél több jót tehessünk. Végül, ha testünk ott túl majd sugárzó szépségben és viruló ifjúságban pompázik, akkor itt a földön is gondoskodnunk kell a lélek szépítéséről.

Van egy eszközünk, amellyel előkészülhetünk a test feltámadására és megdicsőülésére. Ez az eszköz az Eucharisztia, a megdicsőülés szentsége, amely által «az istenség részeseivé leszünk». Krisztus szentséges testével való érintkezés átalakítja a mi testünket a maga hasonlatosságára. Miként a mai evangélium beteg asszonya meggyógyult az Úr Krisztus ruhájának érintésétől, úgy gyógyul meg a mi lelkünk is a Krisztus testével való érintkezéstől az Oltáriszentségben, és így előkészítjük testünk és lelkünk megdicsőülését.

Krisztus királyságának ünnepe.

Október utolsó vasárnapján.

(dupl. I. cl.)

Krisztus, te vagy a dicsőség Királya!

1. «A mi Urunk Jézus Krisztusnak, a Királynak ünnepe», így vezeti be a Martyrologium. Ma a legújabb Úr-ünnepet üljük, melyet XI. Pius pápa 1925 dec. 11-én rendelt el. Az ünnep újra vissza akarja vinni a mai embert a keresztény ókor Krisztus-képéhez, az isteni Királyhoz, aki a mennyei Atya jobbján ül, és az idők végén ismét eljön hatalommal és fönséggel. Ez a király-kép tulajdonképpen sohasem halványodott el a liturgia szentélyében, végigkísér bennünket az egyházi éven, sőt a breviáriumban és a misekönyvben mindennap elénk áll, tény azonban, hogy a katolikus nép nagyon elfelejtette. Krisztus királyságának gon-

dolata újra értékes, komoly tartalommal fogja telíteni népünknek könnyen érzelgősségre hajló vallásosságát, újra a liturgia király-képéhez vezeti a hívőket. Mi, a liturgia hívei az új ünnepben az apostoli Szentszéktől jövő ünnepélyes igazolását látjuk liturgikus törekvéseinknek.

2. A Krisztus-kép. *a)* A századok folyamán. Milyennek látta a kereszténység a Megváltót? Az Úr Jézus nyilván nem változott, mégis másnak látták, a szerint, hogy istenségét, vagy emberségét hangsúlyozták jobban. Ez áll már a legrégibb apostoli időkre is. A szinoptikus evangéliumok (Máté, Márk, Lukács) elsősorban az Emberfiát, a Zsidóországban vándorló, tanító és gyógyító názáreti Jézust rajzolják. Sz. János már inkább mennyei világosságban szemléli Krisztust, és Titkos Jelenéseiben a megdicsőült mennyei Királyt látja, aki «fejedelme a föld királyainak». A fiatal Egyház ezt a fenséges Krisztus-képet vitte temetőibe és templomaiba. Az ókeresztény bazilikák apszisából a «Majestas Domini»-nek ez a tipikus képe tekintett le a mozaik csillogó színeiben. Érzékelhető kifejezése volt ez annak a hitnek, hogy a szentmisében, az oltár trónusán megjelenik a megdicsőült mennyei Király, hogy a miseáldozat megjelenítése Krisztus újra való eljövetelének. Ez a Krisztus-kép élt a kereszténység lelkében egészen a kora középkorig ; a feszületeken a királyi díszbe öltözött koronás Triumphator trónolt. A későbbi középkorban egészen más Krisztus-kép jelenik meg. A keresztes háborúk újra az Úr földi életét, főként pedig «kínszenvedését» idézték a hívők emlékezetébe. Újra inkább az Ember-Krisztust akarták látni és szemlélni. Ekkor lépett fel egy nagyszerű művész, aki két Jézus-képet festett, amelyek irányadók maradtak a következő századokban egészen

napjainkig: Assziszi Sz. Ferenc ajándékozta a világnak az édes betlehemi kisdedet, és a kereszten függő fájdalmak férfiát. Most elhalványodnak az apszisok arany király-képei. A germán népek érzelmes és résztvevő lelkülete a szeretet elragadtatásával fordul az Ember-Krisztus, főként annak szenvedése felé. A népájtatosság, amely leghívebb kifejezője egy nép vallásos érzéseinek, ekkor hozta legszebb virágait. Így maradt a helyzet egészen napjainkig. A legújabb időkben a Krisztus-képeknek még egy típusával találkozunk, amely azonban csak természetes továbbfejlődése a középkor Krisztus-képének. Ez a Jézus Szíve-kép, az Istenember jóságának és szeretetének kifejezése, ahogyan azok a szenvedés és az Oltáriszentség misztériumában megnyilvánulnak.

b) A liturgia Krisztus-képe. Láttuk a népájtatosság Krisztus-képét, most az a kérdés, milyen volt a liturgia Krisztus-képe? Természetes, hogy a liturgiát, az Egyház hivatalos istentiszteletét is befolyásolják a vallásos áramlatok, olyan az, mint egy anyakönyv, amelyben az egyháztörténelem minden korszaka megörökíti a nevét. Így megtalálható benne minden század Krisztus-képe is. A liturgia fönséges dómjában megtaláljuk az emberi, a szenvedő Krisztust, megtaláljuk Jézus isteni Szívének képét is. Ez azonban nem a liturgia igazi képe, ez úgy fest, mint a barokk oltárokkal díszített gót templom. A liturgia klasszikus stílusa csak egy Krisztus-képet ismer, a sugárzó fönségben megjelenő isteni Királyt. Hálás dolog volna a liturgia Krisztus-képét az egyházi év eseményeiben, a misekönyv és a breviárium szövegeiben felkutatni. Csak néhány kikapott részletre mutatunk rá. Az egész advent folyton növekvő vágyakozással várja az «eljö-

vendő Királyt». A breviárium énekeiben állandóan visszatér a «Rex» és «venit» kifejezés. Karácsonykor nem annyira a betlehemi kisdedet ünnepli az Egyház, mint inkább a «Rex pacificust, — a béke királyát», aki megdicsőítette magát. Ezek után király-ünnep következik, egyike az Egyház legnagyobb ünnepeinek: az Epiphania. Mint egykor a keleti uralkodók ünnepi látogatást tettek a városokban, az isteni Király is megjelent a maga városában, a templomban (Theophania) és rásugározta a világra fényességét. A vízkereszt után következő vasárnapok változó énekei klasszikus fogalmazásban mind a királyság gondolatát hangsúlyozzák. Gyertyaszentelőkor, a karácsonyi ünnepkör záróünnepén is jegyesi szeretettel járul az Egyház a királyi Vőlegény elé: «Ékesítsd fel menyegzős házadat, Sion, és fogadd Királyodat, Krisztust . . .» A téli ünnepkört röviden ezekkel a szavakkal jellemezhetjük: Krisztus Király megalapította a földön a világosság birodalmát. Ha most átmegyünk a húsvéti ünnepkörbe, látjuk, hogy bár a szenvedés eltakarja királyi méltóságának sugárzó fényességét, az Egyház szeme előtt mégsem a szenvedő Krisztus lebeg, hanem a királyi küzdő hős, aki a Golgota küzdőterén megvív az «erőssel» és győztesen hal meg. Nagyböjtben és a szenvedés idején is a Királyt látja az Egyház. Lélekbemarkoló a liturgia hódolata a Király előtt virágvasárnapon, amikor pálmákkal kíséri ünnepélyes körmenetben, és a bezárt templomkapu előtt a «Gloria laus et honor tibi sit Rex Christe Redemptor-t, — Dícséret, tisztelet és hódolat neked, Krisztus Király»-t énekli. A nagypéntek megrendítő liturgiájában a kereszten függő fájdalmak férfiát szemléli ugyan, de ugyanakkor, sőt még inkább, a kereszten trónoló Királyt látja Benne. A «Vexilla Regis — Királyi zászlók lobognak» himnusz híven ki-

fejezi azt a lelki hangulatot, amelyből a nagyhét kifejlődött. Jellegzetes a következő zsoltárvers is (95. zsolt.): Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit — régen mindig hozzátették: a l i g n o; «hirdessétek a nemzetek közt, hogy a keresztfáról uralkodik az Úr». A húsvéti időben az Egyház minden figyelme a Győzőre, a megdicsőült Krisztusra irányul, úgyhogy a királyság gondolata nem nyomulhat előtérbe. Az örömteli időszak vége felé azonban még egy fenséges ünnepet ülünk, Krisztus-Király trónralépését, az Úr jellegzetes diadalünnepét a megváltás művének befejezése után: Krisztus mennybemenetelét. Az egyházi év utolsó részében, pünkösd után sem tűnik el előlünk a Krisztus-Király képe. Az Úrnapja, király-ünnep: «Krisztus-Királyt, a népek fejedelmét, imádjuk» *(invit.)*. Az Úr színeváltozásának ünnepe különösen a görög egyházban, az egész nyári időszaknak kiemelkedő királyságünnepe: «Krisztust, a dicsőség legfölségesebb Királyát imádjuk». Amikor pedig az egyházi év vége felé közeledünk, az Egyház epedő vággyal várja a dicsőség eljövendő Királyát. — Minden mást mellőzve csak még a napi officiumra mutatunk rá. Mindennapi zsolozsmánkat azzal kezdjük, hogy alázatos hódolatunkat nyilvánítjuk a Király előtt: «Az apostolok, a vértanuk, a hitvallók, a szűzek Királyát, jöjjetek, imádjuk». A laudest naponkint királyzsoltárral kezdjük: «Az Úr király» (a hétköznapok laudesében az első zsoltárok válogatott király-énekek). Igy tehát mindjárt a nap küszöbénél Krisztus Király képe áll az Egyház szeme előtt. A prímában naponkint megújítjuk elismerő hódolatunkat: «Az örökkévalóság Királyának tisztelet és dicsőség». Legyen elég ennyi: a régi liturgia Krisztust királynak látja a bazilika (= királyi ház) közepén, az oltár trónusán.

c) A Szentírás Krisztus-képe. Krisztus királyi méltóságáról már a próféták is bizonyságot tesznek. Dávid látja a béke királyát (71. zsolt.), a főpap-királyt, aki Isten jobbján ül, és ellenségeit lábai zsámolyává teszi (109. zsolt.). Halljuk a királyi méltóságába beiktató okmányt: «Sionnak, az ő szent hegyének királyává tett meg engem» (2. zsolt.). A nászénekben a bölcs, győzelmes királyt látjuk az Egyház, a királyné mellett (44. zsolt.). Izaiás nagyon gyakran beszél róla, mint hatalmas királyról. Ugyanezt mondhatjuk a többi prófétáról is. — Születésének hírüladásakor az angyal kizárólag királyságáról beszélt: «Az Úristen neki adja Dávidnak, az ő atyjának királyi székét, és országolni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem leszen vége». Ha itt a földön szegénységben és alázatosságban járt is, mindig tudatában volt királyvoltának. Gyönyörűen látjuk ezt szenvedésében. Erről beszél a mai ünnep evangéliuma. Pilátus előtt a halál kapujában megvallja: «Én király vagyok». Bizonyára Isten rendelte, hogy keresztjének felirata így hangzott: «A názáreti Jézus, a zsidók királya». Mennybemenetelekor elfoglalta dicsőségének királyi székét. «Ott ül a mindenható Istennek jobbja felől», imádkozzuk a Hiszekegyben. Most ő a világ királya az idők végéig, akkor majd eljön hatalomban és dicsőségben, «ítélni eleveneket és holtakat». Csak az utolsó ítélet után adja vissza hatalmát az Atyának, «hogy az Isten legyen minden mindenekben». (Kor. I. 15, 28.)

3. A mai ünnep. A liturgia hívei teljesen együtt haladhatnak az Egyházzal. Már a megelőző nap első *vesperás*ban meghúzzuk az ünnepre hívó harangot. Itt mindjárt a Király áll előttünk: Krisztus, a béke királya, akinek országa örökkévaló, akinek szolgája a föld minden királya. — Este, az éjtszaka csend-

jében elmondjuk közösben, vagy legalábbis lelkileg csatlakozva a világegyház nagy közösségéhez, a *matutinum*ot, az ünnep imádság-drámáját. A zsoltárok könyvének nyolc király-zsoltára az antifónákkal körülvéve világosan és szépen kifejezi az ünnep titkát. Az olvasmányok igen megfelelően vannak kiválasztva. Az első nocturnusban (épúgy, mint a *szentleckéb*en) Sz. Pál krisztológiai levelét, a kolosszaiakhoz írt levelet olvassuk, amely mesterien kifejti Krisztusnak a világ és az Egyház fölött való teljes királyi hatalmát. A második nocturnusban XI. Pius körlevelének legszebb részét olvassuk, amelyben hitelesen megállapítja az ünnep tartalmát és jelentőségét. A harmadik nocturnus a legfontosabb olvasmánynak, az evangéliumi szakasznak szellemes magyarázatát hozza a nagy egyházatyától, Sz. Ágostontól. Az olvasmányok responsoriumai szinte csokorba kötik a Krisztus királyságáról szóló legmélyebb, hangulatos szentírási helyeket (az első négy az Ószövetségből van véve, a négy utolsó az Újszövetségből). Korán reggel, napkeltekor a laudesben az isteni Nap-Királyt köszöntjük, «aki kiragadott minket a sötétség hatalmából, és méltókká tett arra, hogy részünk legyen a szentek sorsában, a világosságban». Ilyen előkészület után megyünk a *szentmisére*. Az *introitus* antifónája Sz. János látnoki tekintetével a mennyei Király trónja elé állít bennünket. A Király a megölt isteni Bárány, aki most is királyi fenségében jelenik meg, és királyi hódolatot vár mindenkitől. Az *introitus* zsoltára, a 71. zsoltár, emelkedett hangon énekel Krisztus béke-királyságáról. A *szentleckéb*en a nemzetek apostola, miután hálát adott azért, hogy tagjai lehetünk Isten országának és az Ő családjának, ennek az országnak és családnak hatalmas és fenséges királyáról beszél. Krisztus «a láthatatlan Isten-

nek képmása», «Benne teremtetett minden», «Ő előbb van mindennél, és minden Őbenne áll fenn», Ő «az Egyháznak feje», «Övé legyen az elsőség mindenben». Az istenemberi Királynak magasztos, mélyretekintő jellemzése ez, amelyet az Apostol egyik nagyon kedves egyházának küldött. A közbeeső énekek tartalma és hangulata alkalmazkodik az olvasmányokhoz, visszhangjai a szentleckének, és bevezetései az evangéliumnak. A *graduale* lelkes hódolat a Király előtt (71. zsolt.); az *allelújavers* Dániel egyik jövendölését alkalmazza a világ örökkévaló Királyára. Az *evangélium*ban Krisztus megkötözve áll Pilátus előtt. A világhódító római császár hivatalos képviselője bírói székében ül, és felteszi Krisztusnak a kérdést: «Király vagy-e te?» «Én király vagyok»; a válasz nem lehetett volna határozottabb, világosabb és igazabb. Annak a szájából jött, akit kevéssel később tövissel koronáztak, királyi palásttal és jogarral nyilvános gúny tárgyává tettek, és aki mint az idő és örökkévalóság Királya mindörökké uralkodik mennyei trónusán. — Sz. Jánosnak, a szeretett tanítvány evangéliumának ezt a részletét eddig csak a nagypénteki passióban énekelték. Most mint evangélium járja be a földkerekséget Jézus Krisztus királyságának magasztos ünnepén. Az ünnep liturgiája itt szárnyal legmagasabbra. A két utolsó körmenetet két király-ének kíséri: a 2. zsolt. *(off.)* és a 28. zsolt. *(comm.)* A szentáldozatban Krisztus megjelenik közöttünk: «Trónol az Úr mint Király örökké, népét az Úr békességgel áldja meg» *(comm.)*; a szentáldozás ma királyi lakoma. — A vasárnapról ma csak az *evangélium*ot és az *orációk*at vesszük, az egész vasárnapi misét a következő hét valamelyik napján mondjuk, amelyre nem esik szentnek ünnepe.

Vízkereszt utáni negyedik, vándorló vasárnap.

Krisztus megjelenik hatalmában.

1. Amely évben korán esik a húsvét, a vízkereszt utáni 6 vasárnap közül néhányra nem kerülhet sor, s így a hetvenedvasárnap előtt kiesnek ; viszont ugyanennyi vasárnap miseszövege hiányzik a pünkösd utáni vasárnapoknál (24 pünkösd utáni vasárnapi miseszöveg van mindössze). Ilyen esetben tehát a kiszorult miseszövegeket a pünkösd utáni utolsó (24-ik) és utolsóelőtti (23-ik) miseszöveg közé iktatjuk. Az ilyen vasárnapokat vándorló vasárnapoknak nevezzük. A vasárnapi miseszövegek ezen áthelyezése érdekes bepillantást enged a liturgikus szövegek szerkezetébe. Az egész miseszöveget átvesszük az olvasmányokkal és a könyörgésekkel együtt, csak az énekek *(intr., grad., off., comm.)* maradnak ugyanazok, mint a pünkösd utáni 23. és 24. vasárnapon. Ez azt mutatja, hogy az éne-

kek az egyházi idő hangulatát fejezik ki, míg az olvasmányok különböző időkbe is beillenek. Nézzük csak ezt a vasárnapot. Mit akart mondani a tengeri viharról szóló evangélium a vízkereszt utáni időben? Mindenekelőtt hatalmas epifánia volt, vagyis az Istenfiának a világ előtt való bemutatkozása, de egyszersmind alkalmas átmenetül is szolgált a karácsonyi ünnepkörből a húsvétiba. Karácsonykor ugyanis Krisztus fölépítette Siont (az Egyházat), és megjelenik benne fönségében, mindazáltal nem «békét jött hozni, hanem kardot». Az Isten városát sötétség veszi körül, miként a hajót a vihar és a hullámok. Most azonban az egyházi év végén egészen más gondolatokat kelt bennünk. A hullámoktól hányatott hajócska most is az Egyház, az idők folyamában, főkép a történelem végén, a vihar lecsillapítása azonban a paruzia, az Úr újrajövetele az ő fönségében. Akkor majd egyszerre elcsitul a pokol vihara, és az Úr, aki most úgy tűnik föl, mintha aludnék, fölemelkedik az ő Egyházában, és egyszerre nagy csendesség lészen.

A húsvét gondolata természetesen mind a két vasárnapon érvényesül: ha vízkereszt után mondjuk a miseszöveget, épúgy, mint pünkösd után, hiszen minden vasárnap húsvét. A tengeri viharról szóló szakasz Krisztus húsvéti küzdelmének és győzelmének a képe. Minden vasárnap megüljük Krisztus halálának és föltámadásának emlékét, de egyszersmind az ő mibennünk való halálát és föltámadását is. És ha az egész héten keresztül a vihar és a hullámok hánytak volna minket ide-oda, a vasárnapi szentmisében az Úr beszáll a hajócskába, parancsol a viharoknak, és teljessé teszi föltámadási győzelmét. Minden vasárnap kiküzdünk magunknak valamit a lélek eme húsvéti győzelméből. Igy azután minden vasárnap egy-egy szem

abban a nagy láncban, amely a keresztségtől egészen a végső küzdelemig és győzelemig húzódik.

2. A szentmise (Dicit Dominus). Az énekek a pünkösd utáni 23. vasárnapról valók. Érdemes engedni, hogy mély hatást gyakoroljanak ránk ezek az énekek, mert igen jellegzetesek, és az egyházi év utolsó hetének hangulatába helyeznek bennünket. Ma ugyanis belépünk a szentélybe, és a trónján ülő Úr azzal az örömhírrel lep meg, hogy száműzetésünk véget ért. Ő nem bíránk, hanem boldogítónk, a «béke» megadója akar lenni. Milyen kedvesen hangzik a 84. zsoltár: az ünneplőbe öltözött, oltárhoz vonuló papság az istenfiak hazatérésének szimboluma. Milyen kontrasztot képez ezzel szemben a tengeri viharról szóló evangélium, és a hozzávaló oráció: Ime, ilyen az emberi élet, ilyen az Egyház élete a földön, «ilyen veszélyek környékezik». Milyen megkapóan hangzik a viharban álló, hullámoktól elborított hajócskából az allelújavers és az offertorium De profundis-a: «A mélységből kiáltok Hozzád, Uram!» Az Egyháznak ma valóban sikerül a mennyország utáni vágyat öntenie szívünkbe, s hogy a földi életet úgy állítsa elénk, mint száműzetést, sőt mint viharos tengert. A honvágy és a számkivetettség fájdalmának két heves érzelme között két nyugodthangú tanítást is hallunk: a felebaráti szeretetről *(szentlecke)* és a bizakodó imádságról *(comm.)*.

Vízkereszt utáni ötödik, vándorló vasárnap.

Gyüjtsétek össze a konkolyt elégetésre, a búzát pedig hordjátok a csűrömbe.

Ez a miseszöveg, ha az egyházi év végén mondjuk, evangéliumában igen szép gondolatokat nyujt nekünk. Mi volt a mondanivalója ennek a konkolyról szóló evangéliumnak a vízkereszt utáni időben? A hasonlatban három részt különböztethetünk meg. 1. A búza és a konkoly elvetése. 2. A gazda magatartása a konkollyal szemben a búzaérés ideje alatt. 3. Az aratás. A vízkereszt utáni időben a példabeszédnek inkább a második részét vesszük figyelembe. Krisztus áll itt előttünk, mint bölcs és türelmes bíró és király, aki egyaránt engedi nőni és megérni a jó és rossz vetést.

Most azonban, az egyházi év őszén, amikor tekintetünk az élet és a világ végére mered, az Úr megmutatja nekünk a mennyet és a poklot. Az Egyház elhúzza tekintetünk elől a másvilág függönyét, s egy pillantást enged a pokol füstölgő mélységébe, de egyszersmind a mennyország üdvözültjeire is. Megvilágítja továbbá a gonoszság titkát, mert éppen az utolsó időkben, a világ végén fogja mégegyszer fölemelni fejét a gonosz. Végezetül arra is gondolunk, hogy Krisztus a mai szentmisében is akarja vetni a jó magot,

az isteni búzaszemet a mi szívünkbe, és ennek igazi keresztény életté kell kifejlődnie. (A húsvéti gondolat.)

1. Vasárnapi gondolatok. Az énekek a 23. vasárnapról valók, így hát már ismerjük azokat. Aki szeretettel beleéli magát ezekbe a gondolatokba, kihallja belőlük az egyházi év őszének minden motívumát (a félelemtől és a földi élet zarándokútjától kezdve a honvágyig és a mennyország utáni vágyódásig). Az olvasmányok az Egyház két ellentétes képét nyujtják: egy kedveset és egy komorat, egy ideálisat és egy reálisat. A szentleckében Sz. Pál az ideális keresztényi életet festi, a szenteknek egy közösségét, amelyet az erények egész koszorúja ékesít. A szeretet mint királynő uralkodik benne, és nyomában jár Krisztus békéje. Bepillantást enged az istentiszteleti és magánéletbe, látjuk, milyen gazdag az Isten igéje ebben

a községben, halljuk, amint zsoltárokat és lelki énekeket zengenek; otthon azonban egészen Krisztus nevében élnek. Az evangélium ennek ellenkezőjét mutatja be: újra egy keresztény község áll előttünk, amely azonban telve van emberi gyengeséggel, bűnnel, sőt súlyos botrányokkal, lanyhasággal, közömbösséggel, a keresztények féltékenységével. Ez fáj nekünk, de az Üdvözítő segít minket abban, hogy megoldhassuk az Egyházban és a lélekben található rossz rejtélyét. Heti programmunk: ami engem illet, az ideális képet iparkodom megvalósítani magamban és környezetemben, másokkal szemben pedig meg akarom tanulni utánozni Isten türelmét a rosszal szemben, és hogy ne botránkozzam rajta; de gondolok a pokolra is.

2. A szentmise (Dicit Dominus). Az Egyház és a lélek «Krisztus napját» várja. Halljuk már a szelíd király barátságos hívását, s látjuk miként vonulnak vissza hazájukba a száműzöttek *(intr.)*. Az oráció oltalomért esd az utolsó napon: «Őrizd meg családodat; egyedüli reménysége a mennyei kegyelem». Ezután az Egyház két tanítást köt a szívünkre: 1. Közel van a vég, meg kell valósítani az eszményt; élj úgy, mintha az Úr napja csakugyan egész közel volna. Az úrjövet idején élj tökéletes keresztény életet, öltsd magadra a nagy király fogadására «az irgalom indulatát, a jóságot, az alázatosságot, a szelídséget és a béketűrést» *(szentlecke)*. A 2. tanítás: Van pokol és mennyország: a konkolyt elégetik, a búza pedig a mennyei csűrbe kerül. Megrázó az a kép, amelyet az Üdvözítő az utolsóítéletről fest: ott alant a szerencsétlen elkárhozottak égő kötegei világítják meg piszkos-rőt lángjukkal a sötét lapályokat, és betöltik zűrzavaros dühöngő ordítozásukkal; fönt ellenben a megdicsőültek serege mint fönséges lenyugvó napok ragyogva vonul-

nak be az örökkévalóság nyitott kapuján. A vággyal teljes De profundist *(off., allelújavers)* a hasonlat gondolatvilágában így imádkozhatjuk: mennyi konkoly van az én lelkemben! Bárcsak eltávolítaná ez az «engesztelő áldozat» lelkemből ezt a dudvát, és «a jóra vezetné ingatag szívünket» *(secr.)*. Az Eucharisztia «az örök üdvösség záloga»; az evangéliumra alkalmazva: az isteni arató már ma is a mennyei csűrbe gyüjti érett kévéinket *(postcomm.)*.

Vízkereszt utáni hatodik, vándorló vasárnap.

A mustárfa a misztikus Krisztus.

Egyre inkább közeledik a vég. Az Isten-országa megérik. K í v ü l r ő l nézve hatalmas fához hasonlít, melynek ágain a föld népei laknak; b e l ü l r ő l pedig az egész embert átjárja, mint a kovász a lisztet. E kettős munkájában segítjük mi is apostolkodásunkkal és önmagunk tökéletesítésével. Az egyházi év vége felé tartsunk lelkiismeretvizsgálatot, megérdemeljük-e az Anyaszentegyháznak azt a dícséretét, amelyben a mai szentlecke által részesít minket.

1. V a s á r n a p i g o n d o l a t o k. Igen nagy örömmel tölti el a keresztény lelket, ha az évszázadokon keresztül végigkíséri az Egyház növekedését és tevékenységét. Mint került ki kis mustármagként az utolsóvacsora teremből, hogyan növekedett folytonosan először Jeruzsálemben, azután Palesztinában, majd Sz. Pál révén a pogányok között. Az első évszázadban már nincs olyan város a római birodalomban, ahol nem vetette volna meg a lábát. A háromszázéves ül-

dözés nem tudta föltartóztatni diadalútját, a vértanuk vére a keresztények magvává lett. Most azután a germán népek felé fordult, s itt ugyanaz lett az eredmény: néhány évszázad alatt keresztényekké tette őket. És ez nemcsak *külső növekedés* volt, hanem *belső átalakítás* is. Valóban megújította a föld színét. Gondoljunk csak a rabszolgaságra, a nőnek és a gyermeknek társadalmi helyzetére. A kereszténység valóban kovásznak bizonyult.

De bármily épületes legyen is ez a kép, nekünk, akik a liturgiából élünk, mégis csak nagyon külsőséges. A mustármag a *misztikus Krisztus*, Ő növekszik hatalmas fává. Mindenki, aki a keresztség által tagjává vált, egy ág rajta, és az marad még halála után is. A választottak számát Isten határozta meg, s mihelyt ez az utolsó ág is beiktatódik ebbe a mustárfába, az Egyház elvégezte feladatát. Mi most az egyházi év végén megvizsgáljuk, mennyire nőtt már ez a mustárfa. A kovász a bennünk lévő *isteni élet*; ennek minden ízünket át kell járnia. A szenteknél sokkal jobban láthatjuk, mit jelent ez. Egész életüket áthatotta. De most már megtaláltuk a módját annak is,

hogyan alkalmazhatjuk önmagunkra e két hasonlatot. Igen jól beillenek az egyházi év végébe: Hogyan növekedett bennem Krisztus? Miként működött bennem, mint kovász? És itt segítségünkre lehet a szentleckę: volt-e tevékeny hitünk, áldozatkész szeretetünk, állhatatos reményünk Jézus Krisztusban? — És még egy gondolat. Az Eucharisztia mustármag és kovász is. Minden vasárnap elveti az isteni Magvető ezt a magocskát a lélekbe, és ennek a hét folyamán fává kell serdülnie, mely leveleket, virágokat és gyümölcsöt hoz. Az «Anya»-szentegyház, mint a példabeszéd háziasszonya, minden vasárnap belekeveri a lélek lisztjébe az Eucharisztia kovászát (fermentumnak — kovásznak — hívták régen a pápa által küldött Eucharisztiát), most hát meg kell kovászosodnia lelkünknek. Ez az Eucharisztia föladata: az Oltáriszentség ugyanis nem mustárfa, nem kovászos kenyér, hanem magocska és kovász, erő és kegyelem, amely csak az emberi akarat hozzájárulásával válik hatékonnyá.

2. A szentmise. (Dicit Dominus). Újra az utolsó napok hatása alatt állunk. Az *introitus*ban halljuk a Bíró szelíd és ugyanakkor komoly szavát: «Az én gondolataim a békesség gondolatai, s nem a büntetésé . . .» Az oltárhoz vonuló pap személyében magunkat látjuk, amint hazatér a mennyei Atya házába. Az *orációb*an annak tudatában, hogy egy új nap előtt állunk, visszatérünk mindennapi életünkre: hogyan is kellene beszélnünk és cselekednünk, miként kellene éreznünk és gondolkoznunk, hogy elnyerjük Isten szent tetszését. Ha eljönne most az Úr (már pedig minden szentmise az Ő újrajövetelének elővételezése), milyennek találná a világot, az Egyházat, az én lelkemet? Sz. Pál bemutatja nekünk egy mintaszerű egyházközség képét. Hogy állunk mi hit és szeretet dolgában?

Megmutatkozik-e mibennünk is az evangélium ereje és teljessége? Példaképül szolgálunk-e a többi hívőknek? És várjuk-e valóban a mennyből jövő Üdvözítőt? Ezt az eszményt szemlélve és az Urat várva újra mélységes vágyakozással énekeljük a De profundist. Az *evangélium* egészen beleillik ebbe a gondolatkörbe. Az Isten-országának itt a földön teljesen ki kell fejlődnie. Ennek két oldala van : kifelé, minden megváltásra képes embernek bele kell iktatódnia Krisztus titokzatos testébe, és így az Egyház fájának ki kell fejlesztenie teljes koronáját. De az isteni élet kovászának belülről is teljesen át kell járnia az egész masszát. Ha ez az időpont elérkezett, és Isten úgy akarja, az Egyház visszatér hazájába, az örök menyegzőre. A két hasonlatnak a szentmisével való kapcsolatát már említettük ; az Eucharisztia mustármag és kovász, amely csak a mi hozzájárulásunk által tudja kifejteni hatását. Ezért hát ez a mai szentmise is a kovászhoz hasonlóan «tisztítson, javítson, vezessen és oltalmazzon minket» *(secr.)*.

3. A fermentum. A régi pápai miséknél szokásban volt, hogy a mise elején két akolhytus egy edényben az előző szentmisében konszekrált, és mostanra megőrzött kenyérdarabot vitt az oltárhoz. Ezt az Eucharisztiát, amelyet sancta-nak neveztek, mise közben a Pater noster után a kehelybe helyezték. Ezzel akarták kifejezésre juttatni az előbbi és a jelen szentmisének összefüggését. Róma egyéb templomaiban ehelyett a fermentumot (fermentum = kovász) tették a kehelybe, vagyis egy olyan konszekrált kenyérdarabot, amelyet a pápa vasár- és ünnepnap az apostoli Szentszékkel való közösség jeléül küldött Róma többi templomainak. A virágvasárnap előtti szombaton a pápa a szomszédos püspököknek is elküldte a fermentumot a közeledő húsvétra. A fermentum eszerint fölségesen jelképezte az Egyház egységét és a szentmiseáldozat azonosságát.

Pünkösd utáni huszonnegyedik és utolsó vasárnap.

Az Emberfia eljön nagy hatalommal és dicsőséggel.

1. Vasárnapi gondolatok. Nem mesteri vonása-e az Egyháznak, hogy az egyházi év utolsó vasárnapján a megváltás drámájának utolsó jelenetét,

Krisztus újrajövetelét vonultatja el lelki szemeink előtt? Kérdem, milyen lélekkel nézzük ezt a hatalmas eseményt, amely mindnyájunkat kell hogy érdekeljen, hiszen minekünk is részt kell benne vennünk?

Mit szól ehhez a történelem? Három időszakot különböztethetünk meg: Krisztus, a keresztény ókor, a középkor.

a) Krisztus gyakran szól újrajöveteléről; a legrészletesebben hatalmas eschatologikus beszédében, amely-

A mennyei lajtorja gyakran szerepel mint jelkép a martirakták-ban. (Ez a kép Sz. Márk és Marcelliánus arkosoliumáról való.) A létra alatt vergődik az összetaposott kígyó (a sátán). A létra búzaföldön áll (Eucharisztia). A létra tetején Krisztus monogrammja látható. Ez a szimbolum tehát szépen mutatja a keresztény életet.

ből a mai evangélium is való. Az Egyházzal együttélő kereszténynek ismernie kell ennek a beszédnek legalább is a gondolatmenetét. Krisztus nem a kíváncsiságot akarja vele kielégíteni, beszédének az a célja, hogy hatalmas feszültséget vigyen bele a keresztény életbe, mert beszéde ebben csúcsosodik ki: a vég bizonytalan (ez áll a halálról is; a halál Krisztus eljövetele az egyén számára). A súlyos következmény ebből: mindenkor készen kell állnunk. És Krisztus hogy ezt a következményt erősen hangsúlyozza, négy hasonlatot mond el, amelyek mind ugyanarról szólnak, és pedig: példabeszéd a tolvajról, a sáfárról, az okos és balga szűzekről, a talentumokról.

b) Hogyan nézte az ősegyház Krisztus második eljövetelét? Már tudjuk. Bensőséges vággyal sóvárgott a visszatérő Úr után. A szűzesség koszorújával és a vértanuság pálmájával a kezében örömmel ment az Úr elé. A Maranatha, vagyis a «Jöjj, Urunk» volt minden imádságának refrénje.

c) Egészen másképpen gondolkozott a középkor. Üdvös félelem járta át minden tagját, ha az utolsó ítéletre gondolt. A gyászmise «Dies irae»-je bizonysága annak, mennyire megrendítette ez a középkort. «Akkor szegény én mit tegyek, — Oltalmamra kiket vegyek? — Hol a szentek is rettegnek. — Szűmbe szállva fohászkodom, — szégyen terül el arcomon . . .»

d) És mi? Az ókor vágyakozott, a középkor rettegett, — mi egyiket se tesszük. Nem vágyunk utána, nem is rettegünk tőle. Nincs meg bennünk az ősegyház enthuziazmusa, de hiányzik belőlünk a középkor naiv hite is. Mit tegyünk tehát? Térjünk vissza az Üdvözítő szándékához: legyetek készen mindenkoron! Éljünk Krisztus eljövetelének tudatában. Ezt az ívet feszítsük ki hitünk temploma fölé. És én azt

hiszem, hogy így gondolkozik az Egyház és a liturgia is. Milyen nyomatékosan figyelmeztet minket arra, hogy Krisztus eljövetelére való tekintettel gazdagodjunk a jócselekedetek gyümölcseivel, és gyarapodjunk kitartásban és türelemben *(szentlecke)*. Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy az Egyház a szó után tettel jön. Az előmisében tanított az Egyház. A szentmise áldozati része azonban az Úr eljövetelét titokzatos közelségbe hozza, hiszen a szentmise maga is Krisztus eljövetele, természetesen egészen más módon. A szentmise az Úr kegyelemben való érkezése. «Az én gondolataim a békesség gondolatai, s nem a büntetésé». De ez is ítélet. A büntetés ítéletét ő maga vette magára halálában, amelyet most a szentmisében megjelenít. A maga számára a kereszthalál ítéletét tartotta meg, számunkra pedig ez a szava: «Jöjjetek, atyámnak áldottai . . .»

2. A szentmise (Dicit Dominus). Megragadó és fönséges pillanat az, amidőn a szentmisében közvetlenül a konszekráció után az Egyház kifejezi a megváltás nagy titkában való hitét: «Ezért megemlékezünk . . . ugyanazon Krisztusnak boldogító szenvedéséről, halottaiból való feltámadásáról, valamint dicsőséges mennybemeneteléről . . .» Az Egyház azt akarja ezzel mondani: Krisztus most jelen van egész megváltási művével együtt. Ezért sorolja fel annak fő fázisait, a szenvedést, a föltámadást és a mennybemenetelt. A régi időben, s a keleti egyházban még most is a fölsorolás végén ott találjuk Krisztus újrajövetelét is. Az Oltáriszentség misztériumában megjelenő Krisztus eszerint az újrajövetel Ura, Krisztus, «nagy hatalomban és fölségben». A szentmise tehát az Úr eljövetelének elővételezése, előzetes megvalósítása. Ha ez így van minden szentmisében, így van elsősorban

ma, amikor az Egyház Krisztus eljövetelének liturgikus ünnepét üli. Ma megvalósul a liturgia szent játékában az, amire heteken át készültünk, amit vártunk, ami után vágyakoztunk. Ma fejeződik be az egyházi év szent drámája.

A lélek ma félelemmel közeledik az istenházához, mert ez ma a világítélet színhelye. Ezért már a küszöbön fogad bennünket a mennyei Atya, és megvigasztal: «Az én gondolataim a békesség gondolatai és nem a büntetésé». Ezért szorongó templombamenetelünk a mennyei Jeruzsálembe való örömteljes hazatéréssé változik át (a 84. zsoltár a megváltásról szól, és egészen ide illik). A *Confiteor* ma igazán a helyén van, hiszen ítélet-jelenet: az örök Bíró előtt állunk, s a szentek a vádlóink, de egyszersmind közbenjáróink is. A *Kyrie* száműzetésünk éneke, ezzel szemben az *Allelúja* az istenfiak mennyei honi dala. Az *orácio* már úgy hangzik, mint adventben (Excita), igazi évvégi könyörgés: hogy a következő üdvösségévet buzgóbban használjuk föl, mint eddig. Ezután az Anyaszentegyház lép fel, és a megbilincselt Pál apostol mélyen átérzett szavaival szól hozzánk *(szentlecke)*. Az Egyház nem álmodozó, nem ragad minket a felhőkbe, hanem kérlelve

és könnyezve készít elő arra, hogy méltókká legyünk a visszatérő Úr elé menni. Mint egy hűséges és gondos anya beszél hozzánk, és könyörög előttünk. A kereszténynek termékeny fához kell hasonlítania, föl kell fegyvereznie magát az életben türelemmel és kitartással, és örömmel meg hálával kell vágyakoznia az Úr eljövetelének napjára. Bármennyire komoly is az ítélet, nem szabad megrémülnünk. Hálásaknak kell lennünk azért, hogy «méltókká tett minket arra, hogy részünk legyen a szentek sorsában a világosságban... és áthelyezett szeretett Fiának az országába». A győzelem örömével zengjük a *gradualet*, és vágyakozó szívvel az *Allelújá*t, amelyet nemsokára a mennyei Sion utcáin fogunk boldogan énekelni. Most azután az *evangéliumban* maga az Úr festi le előttünk igen szemléletesen az Ő napját. De az Úr sem akar minket megrémíteni, hiszen «egybegyüjteni» akarja választottait, hogy «szenteinek sorsában részesítse őket.» Ezután az áldozat bemutatására vonulunk. Mi az áldozati ajándékunk? Az ember kétféle vágyat ápolhat magában: a földi élvezetek után való vágyat, vagy a mennyország vágyát. Ma ezt az utóbbit helyezzük az áldozatbemutató paténára, és a De profundis-ban fejezzük ki *(off., secr.)*. A szentáldozatban megjelenik Krisztus, a dicsőség Királya. Most még az eucharisztikus színek ruháját hordja, de mégis ugyanaz a Krisztus, aki majd nagy hatalomban és dicsőségben fog eljönni. Az áldozásban betér minden lélekbe. Atyjának trónjáról vigasztalóan így szól hozzánk: Én fölmagasztaltattam, kérjétek hívő lélekkel, és nektek is megadatik. Az Üdvözítő eme szavainak záloga az Eucharisztia.

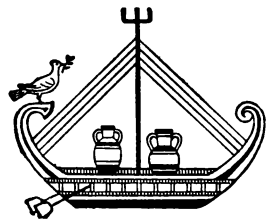

Az év vége.

Milyen érzés tölti el lelkünket, amikor dec. 31-én, Szilveszter-estén megszólal templomunk nagyharangja, és évvégi hálaadásra hív? Seregestül érkeznek a hívők a templomba, még olyanok is eljönnek, akik az egész év folyamán elkerülték az Isten-házát. Sajátos hangulat üli meg a lelkeket, amelyben egybefolyik a hála, a fájdalom, a bánat és bizonytalanság érzése. S amikor a plébános, a lelkek pásztora és atyja megszólal, visszatekint az elmúlt évre, és kitekint a jövőbe, könny gyűlik soknak a szemébe, s utána a szívek mélyéről tör fel az ének: Te Deum laudamus! Ritkán fogja el az év folyamán a lelkeket olyan megindultság, mint ezen a napon. Úgy veszünk búcsút az óévtől, mint valami meghitt baráttól, az újévet pedig úgy köszöntjük, mint valami jövevényt, akit csak arra kérünk, hogy ne hozzon ránk bajt.

Ez az évvégi hálaadás kétségtelenül szép, csak ápoljuk és fejlesszük tovább. De ilyenkor valahogy mindig megszáll egy igen szomorú gondolat, az t. i., hogy a mai

---

A kép hajót ábrázol (az Egyház), mely edényeket visz (a keresztény ember a kegyelem edénye). Az Egyház hajója Krisztus edényeit az örökkévalóság partjára szállítja. Az olajágat vivő galamb a lelket jelképezi. (Egy katakombai sírkő nyomán.)

ember egészen világias, a polgári évben él, amennyiben az egyházi, a kegyelmi év a legkisebb benyomást sem gyakorolja reá. Hangtalanul, zajtalanul hanyatlik le az elmúlt egyházi év az örökkévalóságba, hangtalanul, zajtalanul kél fel az új egyházi év az első adventi vasárnappal, és mi keresztények egyáltalán nem gondolunk arra, hogy most új év kezdődik. Pedig mi az egyházi év a polgári évvel összehasonlítva? A dec. 31. épp olyan nap, mint a jan. 1. Dec. 31-én az óév nem úgy búcsúzik tőlünk, mint valami ezüsthajú, végelgyöngülésben szenvedő aggastyán, és jan. 1-én nem úgy érkezik az új év, mint a kis Jézus ; mindez merő beleolvasás, hisz az idők folyamán az új év nem is egyszer változtatta a helyét. Az egyházi év ezzel szemben valóban egy új szakaszt jelent lelkiéletünkben. Az egyházi év a misztikus Krisztusnak egy életéve. Az Üdvözítő földi életében mintegy 33 évet élt, a misztikus Krisztus nem tudom hány ezer évig él, és Ő él az én lelkiéletemben is, nem tudom hány évtizedig. De egy ilyen egyházi év valami jelentőségteljes, valami fogható, valami valóság, egy életszakasz, amelyet a mi lelki anyánk, az Anyaszentegyház ad elénk : iskolaév az Isten iskolájában. Az egyházi évet többre kell becsülnünk, mint a polgári évet.

Természetesen nem kívánja az Egyház azt, hogy az egyházi év végén külön évvégi ájtatosságot tartsunk. Miért nem? Azért, mert már a földön is az örökkévalóságban él. Az egyik nap úgy illeszkedik a másikhoz, mint egy lánc szemei, az egyházi év vége úgy megy át az új évbe, mint egy gyűrű, amely folytonos, és így nincs is vége. Az Egyház ünnepeinek és szent időinek nincs végük, hanem az örökkévalóságban csengenek ki. Ezért nem búcsúzik az Egyház az elmúlt egyházi évtől.

Mi azonban használjuk föl az egyházi év utolsó hetét arra, hogy kiki önmagába mélyedve visszatekint a multba, és egy pillantást vet a jövőbe. Válasszunk ki magunknak ezen a héten három nyugodt napot: az egyik legyen a bánat és vezeklés napja az elmúlt évben elkövetett «számtalan bűnünkért, sértésünkért és hanyagságunkért» (hol is imádkozzuk ezt? — fölajánláskor); a második legyen a hálaadás napja a vett jótéteményekért; a harmadik pedig irányuljon a következő évre, legyen a kérés napja.

1. Az első nap. Üssük csak fel «életünk könyvét», éspedig az egyházi év lapjait. Mit olvashatunk itt? Mennyi sötét folt és pont mered itt elénk! Hisz milyen hanyagok voltunk az Úr szolgálatában. Hányszor vetette el az isteni Magvető a kegyelem búzaszemeit szívünkbe, de hányszor hullott a mag letaposott talajra, útfélre, sziklára, vagy tövisek közé, és nem kelt ki. Szenvedélyeink ólomsúlyként nehezedtek lelkünkre, és megbénították égbe szárnyaló lendületét. Nem tartottuk meg hűségesen keresztségi fogadalmunkat. Ellene mondottál-e az ördögnek? És minden cselekedeteinek? És minden pompájának? Bizony nem valósítottuk meg mindenestül keresztségi fogadalmunkat. Mindkétfelé kacsintgattunk. Egy kicsit tréfálódzni akartunk az ördöggel, és ugyanakkor örülni akartunk Krisztussal is. Nem húztunk éles határt az Isten országa és e világ birodalma között. Vajjon a keresztségben kapott fehér ruhánk az egész év folyamán tiszta és szeplőtelen maradt? Nem aludt ki egyszer sem égő lámpásunk, amelyet a húsvéti gyertyán gyujtottunk meg? Kéznél volt-e mindig Isten-szeretetünk olaja, hogy föltölthessük mécsesünket? Ó, milyen kicsinyeknek kell most éreznünk magunkat az Úr színe előtt! Ő ebben az évben újra

öt talentumot adott nekünk, s ma eljön, hogy számadásra vonjon. Elmondhatjuk-e a hű szolgával, hogy: «Ime, még ötöt szereztem hozzá?» Mily kevés is az a jó, amit tettem, s mily nagy a rossz, amit elkövettem! S lélekben most az örök Bíró előtt állok. Mintha egy hatalmas Confiteorban volnék. Előttem állnak az összes szentek — ők az én vádlóim. Hogy imádkoztak értem, hogyan vetették latba értem érdemeiket, és életük is folytonos prédikáció volt számomra! És mégis oly kevés gyümölcsöt termettem. Rossz fa voltam az Úristen kertjében. Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem! Mondjuk el ma ismételten ezt. S tegyük hozzá: «Bocsásd meg a mi vétkeinket». Lépjünk át bűntelenül az új egyházi évbe!

2. A második nap. Mi volt az elmúlt egyházi év? Az isteni életnek, a kegyelmi életnek, Krisztus mibennünk való életének egy éve. Tudod, mit jelent ez? Nézz csak meg egy fát tavasszal. Hogyan duzzadnak rajta a rügyek! A nedvek nem akarnak tovább is a gyökerekben és a törzsben maradni, hanem feltörnek, s minő gyorsasággal szöknek virágba és levelekbe! Így lüktetett lelkünkben is a kegyelmi élet. Ó, ha szemmel megláthatnók mindazt a kegyelmet, amelyet ez az egyházi év kínált nekünk! Igen-igen, mondjuk csak ki, hogy igazi szerencsefiak vagyunk. Mert nem azok a szerencsefiak, akik selyemben és bársonyban suhognak, akik az aranyban vájkálnak, hanem mi vagyunk azok. Mégha szakadozott kabátot hordunk is, mégha a Gondasszonyság néz is ki ablakunkon, mi vagyunk az igazi szerencsefiak, mert mienk a hit és a kegyelem. Mi királyfiak, istenfiak, a mennyország gyermekei vagyunk. Ezt ma újra élénken a tudatunkba kell idéznünk. És ha az Isten ebben az évben kemény, nehéz keresztet ácsolt is számunkra, és helyezett vállainkra, ez az ő

szeretetének volt jele, rendjel volt, mellyel derék vitézeit tüntette ki.

És az Úristen igazságos jutalmazó. Egy jótett sem hull a földre a nélkül, hogy ő meg ne látná. Angyalai minden sóhajt, minden imádságot, minden jó gondolatot, minden jóelhatározást fölszedtek, és arany tömjéntartóban az Isten színe elé vittek. És éppen ezek az igénytelen cselekedetek, amelyeket senki sem értékel, éppen ezek becsesek az Úr szemében! Ti derék, becsületes emberfiak, a ti könnyeitek, a ti izzadságtok csöppenként mind összegyüjtetnek egy korsóban, és egykor ragyogni fognak a mennyben, mint gyémántok és drága kövek. Bensőséges hálával mondjunk ma köszönetet mindezért. Teli tüdővel, megindult lélekkel, egész szívvel énekeljük: «Te Deum laudamus!» «Hálát adunk neked, a te nagy föiségedért.» «Valóban méltó és igazságos, hogy mi neked m i n d e n k o r és m i n d e n h o l hálát adjunk.»

3. A h a r m a d i k n a p. Most pedig vessünk egy pillantást az új egyházi évre. Mit hoz ez nekünk? Minden ott van egy ilyen év ölén: élet és halál, mennyország és pokol, erény és bűn, boldogság és boldogtalanság. Ki tudja, mit rejteget számunkra? Csakhogy mi keresztények nem vak és cselvető sorsnak megyünk ám elébe! Nem, a mi számunkra, keresztények számára, örvendetes kilátás nyílik: Isten kezébe van letéve a mi sorsunk. Jóságos atya vigyáz reánk nagy gondossággal. Úgy őriz ő minket, mint a saját szemefényét, úgy vesz a szárnyai alá, mint a tyúk a csibéit. Egyszülött, szerelmes Fiát a halálba küldte érettünk; nem elég kezessége ez végtelen atyai szeretetének? Igen, a te kezeidbe ajánlom, ó Uram, testemet és lelkemet a következő évre. Csak munkálkodjál és teremts tovább is bennem, hogy érett és tökéletes legyek Krisztus napjára, amikor majd

értem jössz. Csak őrizd meg bennem kegyelmedet, s ne engedd, hogy tőled valaha elszakadjak. Minden más közömbös előttem. Ha azt akarod, hogy meghaljak ebben az évben, legyen meg a te akaratod! Ha fájdalommal, szegénységgel, megpróbáltatásokkal látogatsz meg, legyen meg a te akaratod, csak adj kegyelmet, hogy el tudjam viselni. Ha földi jólétet és boldogságot tartogatsz számomra, legyen meg a te akaratod, de akkor adj kétszeres kegyelmet, hogy a jóban megmaradjak. Tégy velem, amit akarsz, csak egyet kérek tőled, hogy megmaradjak a te szeretetetben.

Igy azután telve bizalommal és Istenre hagyatkozva lépünk az új egyházi évbe.

A kép edényt ábrázol: a keresztény ember a kegyelem edénye, s Krisztussal van telve. (Katakombai kép nyomán.)

SZENTEK ÜNNEPEI.

Június 2.

Sz. Marcellin áldozópap, Péter exorcista, Erazmus püspök, vértanuk.

(simpl.)

A jelen világ szenvedései és a jövendő dicsőség.

1. A szentek. Az első kettő eredetileg Rómában, Tibor sírboltjában volt eltemetve. Marcellin sírja jelenleg a németországi Seligenstadtban van. Erazmust Gaetaban (Olaszország) temették el. Erazmust püspöki díszben, szurokkal telt üsttel és motollával ábrázolják. *Életük:* Péter exorcistát Diokleción alatt börtönbe vetették; ott a börtönfelügyelő leányát megszabadította a gonoszlélektől, mire az egész házanépével megtért. Péter elvezette őket Marcellin paphoz, aki megkeresztelte mindnyájukat. Ezért őt is bebörtönözték, és kegyetlenül megkínozták. Végül mindkettőjüket lefejezték (303 körül). Damazus pápa egy feliratban elmondja, hogy még gyermekkorában magától a hóhértól hallott részleteket a két szent kivégzéséről. Erazmus, püspök volt Campaniában. Őt folyékony ólommal öntötték le, mindazonáltal sértetlen maradt. Azután izzó érctunikába öltöztették, de ez sem ártott neki. Végül is természetes halállal halt meg. Egyike a 14 segítő-szentnek. *Alkalmazás:* Egy exorcista, egy pap és egy püspök: a «szent rend»-nek három képviselője áll elénk, mint Krisztus vértanuja. Feláldozták életüket, mert szent hivatalukban a lelkek ügyét szolgálták. Dolgozzunk azon, hogy a papság és a nép közötti kapcsolat minél

bensőségesebbé és gyümölcsözőbbé váljék. Éppen a liturgikus megújulás nagy segítőnk és irányítónk ebben.

2. A szentmise (Clamaverunt). A misében sok saját szövegű rész van. Az *introitus*ban halljuk a kínzó szenvedéseikben Istenhez kiáltó vértanukat, de nyomban utána látjuk őket megszabadulva, a mennyei dicsőségben, s azért dicsőítő énekbe kezdünk. A *szentlecké*ben Sz. Pál gyönyörű gondolatával találkozunk, hogy «amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövendő dicsőséggel». Itt a földön minden teremtmény sóhajtozik és vajúdik ; ezt tesszük mi is, az Isten fiai, és várjuk testünk megváltását. Mily szépek ezek a gondolatok a vértanuságra vonatkoztatva ! A *graduale* megismétli az introitus zsoltárát (a 33. zsoltár kedvelt zsoltára az ősegyháznak), és hozzáadja a verset: «Közel van az Úr a megtört szívűekhez». Az *allelújavers* arra emlékeztet bennünket, hogy a szentek lelkipásztorok is. Őket Krisztus választotta ki, hogy gyümölcsöt teremjenek, még pedig maradandót. Az *evangéliumban* az Úr Jézus az Ő második eljövetelének előjeleiről beszél, amelyek közé tartozik a vértanuság is : «Kezet vetnek rátok, üldözni fognak, királyokhoz és helytartókhoz hurcolnak, és gyűlöletesek lesztek mindenki előtt». Mindez betűszerint beteljesedett szentjeinknél. Nekünk is, akiket Krisztus misztikus testének köteléke köt össze velük, Krisztus tanuinak kell lennünk : «Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket». Hozzuk ma áldozatul az oltárra legalább életünk kis vértanuságát. A *felajánlási* és *áldozási* énekben égi dicsőségükben látjuk a szenteket.

Június 4.

Caracciolo Sz. Ferenc hitvalló.
(dupl.)

«Szívem Istene s osztályrészem mindörökké az Isten!» (grad.)

1. Sz. Ferenc. † 1608 jún. 4. Sírja Nápolyban van a S. Maria Maggiore templomban. Nyíllal és szentségmutatóval ábrázolják. *Élete:* A «kisebb szabályozott papok» szerzetének alapítója, és később a «tiszteletreméltó atya, az isteni szeretet hirnöke» neveket érdemelte ki. Nagy érdemeket szerzett Isten Egyházában az Oltáriszentség tiszteletének terjesztésével, és szerzetében bevezette az éjjeli szentségimádást. Gyermeki szeretettel tisztelte a Boldogságos Szűzet, s legnagyobb öröme az volt, ha másoknak szolgálhatott. Az Úr megadta neki a jövendölés tehetségét, a szellemek megkülönböztetésének és a szívek ismeretének ajándékát is. 44 éves korában, amikor a lorettói templomban ájtatoskodott, megérezte, hogy közeledik már élete vége. Nyomban útrakelt, és az Abruzzókban fekvő agnonai kolostorba vonult. Amint a kapun belépett, felkiáltott: «Ez az én nyugvóhelyem!» Nem sokkal utána halálos láz tört ki rajta. Megható áhítattal vette fel a haldoklók szentségeit, és csendesen elhúnyt az Úrban, 1608 jún. 4-én. *Alkalmazás:* Az Egyház különösen imádságos buzgalmát és bűnbánati szellemét hangsúlyozza. Ennek a kettőnek követését kívánja tőlünk is. «Add meg szolgáidnak, hogy utánzásában úgy haladjunk, hogy szüntelenül imádkozzunk, és testünket szolgálatba hajtsuk». Nem könnyű, amit az Egyház itt tőlünk kíván, de segítséget is ad hozzá: szentünknek példáját és az Oltáriszentséget.

2. A szentmise (Factum est). A mise bővelkedik saját részekben, amelyek szentünk hősi erényeit, az imádkozásban való buzgalmát magasztalják: «Szívem olyan lett testem belsejében, mint a megolvadt viasz; mert emészt engem a buzgóság házadért» *(intr.)*. «Amint kívánkozik a szarvas a forrás vizéhez, úgy kívánkozik lelkem tehozzád, Isten». «Uram, mily bőséges az édességed, melyet elrejtettél a téged félőknek». A *szentlecke* nyomatékkal utal korai halálára: «Mivel hamar tökéletessé lett, hosszú időt töltött be. Mert lelke kedves volt Isten előtt, sietve kiragadta őt a gonoszság közepéből». Az *evangéliumban* az «éber szolgát» látjuk, önmegtagadással felövezett csípőkkel, és az istenszeretet lámpásával kezében.

Június 5.

Sz. Bonifác püspök, vértanu.

(dupl.)

Németország vallási egységéért.

1. Sz. Bonifác. † 754 jún. 5. Sírja Fuldában van. Püspöki jelvényekkel ábrázolják, kezében fejszével, lábainál a kidöntött tölggyel. *Élete:* Németország nagy apostola és egyházi szervezője, eredetileg bencés szerzetes volt. Első térítőkísérlete (716) eredménytelen maradt. Második térítőútja előtt Rómába ment (718), s magától a pápától kapott megbizatást a térítésre. Erre Sz. Willibrord püspök szolgálatában három évi megfeszített munkával kereszténnyé tette Frieslandot. 722 nov. 30-án II. Gergely pápa püspökké szentelte, 724-ben új lendülettel folytatta térítő munkáját, és Hessenbe ment. Geismar, edermenti falucskában egy magaslaton állott Donnár tölgye, a germánok nagy

tiszteletben tartott nemzeti szentélye. Bonifác a tölgyet kivágatta, fájából pedig kápolnát épittetett Sz. Péter tiszteletére. Ez a merész tette megpecsételte a kereszténység győzelmét ezen a területen. Sok akadályt gördített útjába a régi papság, és az udvarban élő papok, akiknek méltatlan életmódját megrovásban részesítette. Semmi sem tudta elkedvetleníteni, sem buzgalmát lelohasztani. Csendben, szerényen dolgozott tovább, egyedül csak az Istenben bízva, akinek segítségéért folytonos imádságával könyörgött, és imádkoztatott angliai lelki-testvéreivel is. Reménye nem is csalta meg. A megtértek száma rohamosan emelkedett. 731-ben III. Gergely pápától megkapta az érseki hatalom jelvényét, a palliumot. Térítő munkáját a német egyház megszervezésével tetőzte be. Méltó püspököket állított az egyházmegyék élére, s megállapította ezek határait. Gondoskodott a papság és a nép vallási életéről. 742—747 között nagy nemzeti zsinatokat tartott. 744-ben megalapította a fuldai kolostort, amely Középnémetország vallási életének középpontja lett. 745-ben Mainzot választotta érseki székhelyéül. 13 egyházmegye tartozott érseksége alá. Ezzel Németország egyházi szervezése befejezést nyert. Nagyszerű tettekben gazdag életét, amiként a missziókban kezdte, a missziókban is fejezte be. Amikor 754-ben meghallotta, hogy a frízek egy része megingott hitében, elbúcsúzott papságától, és a halál közeledtét érezve, magával vitte szemfedőjét. Mint 74 éves aggastyán, fiatalos lendülettel fogott az újraépítés munkájához, de a befejezést már nem érhette meg. Dockumnál, ahol éppen az újonnan megkereszteltek akarta a bérmálás szentségét kiszolgáltatni, vad pogány csapat támadta meg, és kegyetlenül megölte.

2. A szentmise (Exsultabo). A misének gyönyörű saját részei vannak, amelyek Németország nagy

apostolát jellemzik és dicsőítik. Az *introitus*ban az Egyház ujjong Németország megtérésén. A zsoltárvers (átvitt értelemben véve) szentünk térítő munkáját magasztalja. A *szentlecke* felszólít, hogy dicsérjük azokat, akik atyáink a szent hitben (ezek között Bonifác az első helyen áll), lépjünk nyomdokaikba, és emlékük az Egyházban soha ki ne haljon. A *graduale*ban a szent vértanu meghív, hogy vegyünk részt Krisztus szenvedéseiben, miként ő tette, hogy majd egykor Krisztus örömeiben is részesülhessünk. Az *allelújavers* Isten szavával felel a gradualera: Bonifác az örök dicsőség részese. Az *evangélium*ban maga Krisztus Urunk beszél a nyolc boldogságról, a szentség királyi országútjáról. Hirdeti a vértanuk dicsőségét: Boldogok vagytok, midőn üldöznek benneteket... Az *offertorium* a szent hittérítőt állítja elénk, amint Isten oltalma alatt járja Németország földjét. A *communio* a győztest mutatja be a mennyei jutalommal, hogy t. i. Krisztussal együtt ül a trónon, és mi is ennek a jutalomnak a zálogát veszszük a mennyei eledelben.

Június 6.

Sz. Norbert érsek, hitvalló.

(dupl.)

Imádságunkat és áldozatunkat ma a premontrei rendért ajánljuk fel.

Sz. Norbert. † 1134 jún. 6. Sírja eredetileg Magdeburgban volt, 1627-ben a harmincéves háború idején pedig a prágai Strahow-kolostorba vitték át csontjait. Mint püspököt ábrázolják, kezében a szentségmutatóval. *Élete:* Sz. Norbert, a premontrei rend ala-

pítója, fiatal korában — jóllehet klerikus volt — nagyon világias életet élt. 1115-ben azonban egy rendkívüli esemény egészen új irányt adott életének. Lovagló útján hirtelen vihar lepte meg. A villám előtte vágott le, lova ledobta, és ő szózatot vélt hallani, amely szemrehányást tett neki eddigi élete miatt. Ennek hatása alatt, Sz. Pál példájára, egészen átalakult, és elhatározta, hogy búcsút mondva minden gyönyörnek és gazdagságnak, szigorú szegénységben fog élni, és életét teljesen az igehirdetésnek szenteli. Szándékát meg is valósította. 1120-ban megalapította a Sz. Ágoston szabályai szerint élő premontrei kanonokok rendjét, amelyet II. Honorius pápa erősített meg (1126). 1125-ben Magdeburg érsekévé választották. 1126 júl. 13-án mezítláb vonult be a városba, és székesegyházába. Amikor be akart lépni az érseki palotába, a portás nem engedte be szegényes ruhája miatt, s midőn mások figyelmeztetésére bocsánatot kért, az új érsek így válaszolt: «Te jobban ismertél és világosabb szemmel nézel engem, mint azok, akik ide kényszerítenek, ahová nekem, szegény kis embernek sohasem lett volna szabad belépnem». A mise a püspök-hitvallók közös miséje (Statuit, l. 585. old.).

Június 9.

Sz. Primus és Felicián vértanuk.

(simpl.)

Testvéri szeretet egészen a halálig.

1. A Szentek. A vértanuk tetemei először Mentanaban (Olaszország) nyugodtak, I. Theodorus pápa (†649) azonban átvitette azokat Sz. Istvánnak a Caelius

halmon fekvő templomába (mozaikképük ott látható). *Életük:* A két testvért Diokleción alatt hitük miatt elfogták, és egymástól elkülönítve bebörtönözték. Először Feliciánt kínozták meg, azután Primust vezettette elő a bíró. «Látod, mennyivel okosabb volt testvéred nálad ; engedelmeskedett a császárok parancsainak, s most nagy megtiszteltetésben van része. Ha követed példáját, te is hasonló kegyben és megtiszteltetésben részesülsz». Primus így válaszolt : «Angyal adta tudtomra, hogy mi történt testvéremmel. Bárcsak a halálba is együtt mehetnénk, miként érzésben és akarásban is teljesen egy vagyok vele». Erre a cirkuszban oroszlánok elé dobták őket, azok azonban lábaikhoz feküdtek és hízelegtek nekik. Több mint 12.000 ember volt tanuja e jelenetnek, és ezek közül ötszázan családjukkal együtt a keresztény hitre tértek. Végül mindkét szentet lefejezték (303 körül). *Alkalmazás:* A testvéri és baráti szeretetnek legmélyebb indítéka a Krisztus Urunkkal való kegyelmi kapcsolat. A testvéri szeretetnek a megpróbáltatásokban kell igazán helytállania.

2. A szentmise (Sapientiam l. 579. old.). A mise különböző közös misékből van összeállítva. Az Egyház dicsőíti a szentek életbölcseségét, amely megnyilvánult életükben és halálukban. A *szentlecke* azt hangsúlyozza, hogy a vértanuk szenvedéseik ellenére is örökké élnek, és a mennyországban elnyerik megérdemelt jutalmukat. Az *evangélium*ban az Úr Jézus hálát ad a mennyei Atyának azért, hogy országának javait elrejtette a világ nagyjai elől, és kinyilatkoztatta a kisdedek előtt. Ez szemmel láthatólag megvalósult az első századokban. A büszke császárokat már elfelejtették, — Krisztus szegényeit pedig, mint a mi szentjeinket is, hódolattal veszi körül a nép, és diadalmenettel viszi Rómába. A *communio* azt mutatja, hogy régebben más volt az

evangélium (Ján. 15, 12—16.). A gyümölcs, amelyről az Úr Jézus beszél, a vértanuság és az örök korona.

Június 10.

Szent Margit királyné, özvegy.

(semid.)

Imádkozzunk jó édesanyákért.

Sz. Margit. † 1093 jún. 10. Ereklyéinek legnagyobb része a spanyol Eskorial-kolostorban van. Szegényeket gyámolító királynéként ábrázolják. *Élete:* A zsolozsma (breviárium) a következőket mondja róla : «Magyarországon született (1045 körül), ahol atyja száműzetésben élt. Itt töltötte gyermekéveit bensőséges jámborságban. Később Angliába került, amikor atyját annak nagybátyja, III. Sz. Eduárd angol király hazahívta, és atyái birodalmának legmagasabb méltóságával tüntette ki. Nem sokkal azután azonban, amikor szüleinek szerencsecsillaga megint lehanyatlott (atyja 1057-ben hirtelen meghalt), újra elhagyta Angliát. A vihar, vagy inkább az isteni gondviselés különleges irányítása Skócia partjaira sodorta. Itt anyja akaratából feleségül ment Skócia királyához, III. Malcolmhoz (1070). A 30 év alatt, amíg férje uralkodott, szentségével és segítő felebaráti szeretetével igazi áldása lett az országnak. Margit a királyi udvar pompája közepett is önsanyargatásokkal és virrasztásokkal keményen féken tartotta testét, és az éjtszaka legnagyobb részét buzgó imádságban töltötte. A legcsodálatosabb azonban a szent királynéban az az izzó szeretet, amellyel felebarátait, különösen a szükségben szenvedőket felkarolta. Nemcsak számtalan szerencsétlent támogatott alamizsnájával, hanem napon-

kint mintegy 300 szegényt táplált, saját maga szolgálta ki őket, megmosta lábaikat és csókolta sebeiket». Sz. Margit Skócia védasszonyának méltóságára emelkedett. Még két jellemző vonás életéből : A királyné gyakran sürgette lelkiatyját, hogy kíméletlenül tárja eléje minden hibáját. Több nemzeti zsinatot hivatott össze, ahol maga is buzgólkodott, sőt szóval is síkraszállt az Egyház parancsai érdekében. *Alkalmazás:* Az Egyház imádsága «a szegények iránt való szeretetét» emeli ki, és így könyörög Istenhez : «az ő közbenjárására és példájára szívünkben az irántad való szeretet szüntelenül növekedjék». Ezt az erényt nekünk is, ma is, különös gonddal kell ápolnunk. «Amit a legkisebbnek tettetek, nekem tettétek» — mondja az Úr. — A mise a szent asszonyok közös miséje (Cognovi, l. 603. old.).

Június 11.

Sz. Barnabás apostol.

(dupl. maj.)

Tégy másokat is apostolokká!

Sz. Barnabást, bár nem tartozik a szoros értelemben vett apostolok közé, már a keresztény ókor ezzel a megtisztelő névvel tüntette ki. Lévi törzséből származott, eredetileg Józsefnek hívták, és a mellékneve volt Barnabás, azaz a Vigasztalás-fia. Hellenista, vagyis Palesztinán kívül lakó, görögül beszélő zsidó volt. Ciprus szigetén született, nem sokkal Krisztus Urunk halála után megtért, és csatlakozott az első jeruzsálemi keresztény községhez. Nagy dicsősége Barnabásnak, hogy Jeruzsálemben pártfogásába vette a csak imént

megtért Pált, akkor, amikor a tanítványok az egykori keresztényüldözőt érthető bizalmatlansággal fogadták. Ő vezette Pált az apostolokhoz. Még nagyobb érdeme az egyetemes Egyházban, hogy elsőnek ismerte fel, mit jelent Pál az evangélium számára. Tarzusba utazott, és onnan magával vitte Pált segítőtársul Antiochiába. Az első térítőutat (45—48 körül Kr. u.) együtt tették meg, és úgy látszik, hogy legalább annak első részén Barnabás vitte a vezető szerepet. (Ap. Csel. 13—14.) Barnabás külső megjelenésében is tekintélyes egyéniség volt, amiért is a lisztrai pogányok Jupiternek tartották. Az úgynevezett apostoli zsinaton (50 körül) Barnabás Pál társaságában jelent meg. A második térítőút előtt nézeteltérés támadt közöttük (Márkot illetőleg), és külön-külön indultak apostoli útjukra. Barnabás Márkkal Ciprus szigetére ment. Itt elhallgat eddigi forrásunk, az Apostolok Cselekedeteinek könyve, sőt más megbízható történeti források sem szólnak többet Barnabásról. A Szentírásból még annyit tudunk, hogy Sz. Pálhoz hasonlóan ő is kézimunkával kereste kenyerét. (Kor. I. 9, 5—6.) Halálának helye és ideje ismeretlen. Állítólagos holttestét Szalamiszban találták meg 488-ban. Neve ősidőktől fogva bent van a szentmise kánonjában.

A szentmise (Mihi autem). A mise szentünket az apostolok sorába állítja. Az *introitus*ban hódolatunkat nyilvánítjuk «Krisztus barátai», az ország «fejedelmei» előtt. A *szentlecké*ben Barnabás első antiochiai szereplését olvassuk, ahová az apostolok küldték. «Derék férfiú volt, telve Szentlélekkel és hittel». Innen, első missziós tevékenységének színteréről «ment Tarzusba, hogy elhozza Sault». Egy évet töltött azután vele Antiochiában. Befejezésül apostollá való választását és felszentelését halljuk: «A Szentlélek így szólt hozzájuk (az apostolokhoz): Különítsétek el nekem Sault és

Barnabást a munkára, amelyre meghívtam őket. Erre böjtöt tartottak, imádkoztak, rájuk tették kezüket, azután útra bocsátották őket». A *gradualeban* a misszióba induló szenteket látjuk. Az *evangéliumban* maga Krisztus Urunk adja meg a hittérítőknek az utasításokat: «Úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé . . .» Előre megmondja neki a vértanuságot. Jutalmul az Egyház hódol nekik, mint az ország «fejedelmeinek», mi pedig ma trónraemelésüket ünnepeljük, amelyben a szentáldozás által titokzatosan részt is veszünk.

Június 12.

Fakundói Sz. János hitvalló.

(dupl.)

Boldogok, akik a békéért dolgoznak.

Sz. János. † 1479 jún. 11. A spanyolországi Szalamankában van eltemetve. Képei az Ágoston-remeték ruhájában ábrázolják, amint a tengeren jár. *Élete:* János előkelő családból származott. Súlyos betegségében fogadalmat tett arra, hogy ha felgyógyul, szigorúbb életmódot fog folytatni. Elhatározásának megvalósítását azzal kezdte, hogy két ruhája közül a jobbikat odaadta egy majdnem teljesen mezítelen koldusnak, azután pedig belépett a szalamankai Ágoston-remeték kolostorába (1463), amely szigorú szabályai és fegyelme miatt nagy tekintélynek örvendett. Gyakran részesült abban a kegyelemben, hogy a szentmisében az Urat láthatta, a legmélyebb titkokat az Istenség ősforrásából meríthette, beláthatott a szívek rejtekébe, és pontosan előre tudta a jövendőt. Testvérének hétéves halott leányát is életre támasztotta. Valószínűleg megmérgez-

ték, és úgy halt meg. *Alkalmazás:* Szentünknek különleges kegyelemajándéka az volt, hogy kibékítette a perlekedőket, terjesztette a békét. Ez legyen ma a mi erénygyakorlatunk is. Milyen könnyen perlekedünk, veszekedünk! Részesedni akarunk az Úr boldogságában? Boldogok a békességesek. Fontoljuk meg, hogy a béke-köszöntés a szentmisében, a békéért való imádság, és a békecsók nem üres szertartások. A m i s e (Os justi) a hitvallók közös miséje (l. 592. old.). Az Egyház a szent békeapostolra való tekintettel az *orációban* a béke ajándékáért könyörög az Istenhez, aki a béke szerzője, és a szeretet kedvelője.

2. Sz. Bazilides, Cirinus, Nábor és Nazarius. Bazilides katona volt Rómában, Nábor és Nazarius pedig Milánóban. Az utóbbiak holttestét Sz. Ambrus találta meg a mai napon. Dioklecián alatt szenvedtek vértanuhalált. Cirinus vagy Quirinus Sziszeknek volt nagynevű püspöke. Sz. Ambrus Milánóban, az apostolok templomában Sz. Nazarius sírjára gyönyörű költeményt vésetett, amely így fejeződik be: «Akit a kereszt győzelemre segített, abban a kereszt békét is teremtett».

Június 13.

Páduai Sz. Antal hitvalló.

(dupl.)

Közbenjárónk minden szükségünkben.

1. Sz. Antal, eredeti nevén Ferdinánd, egyike a legnépszerűbb szenteknek: közbenjárásának erejét minden ügyünkben nagyra becsüljük. Lisszabonban született 1195-ben. A *páduai* melléknevet halálának, illetve sírjának helyétől kapta. Először ágostonrendi kanonok volt, majd 1220-ban Koimbrában Sz. Ferenc rendjébe

lépett. A vértanuság utáni vágyból Afrikába akart hajózni, de a vihar Szicíliába sodorta. Innen Itáliába ment, és ezentúl mint népszónok működött. Rendkívüli sikereket ért el. Szavának erejét Isten csodajelekkel nyomatékozta, úgyhogy gyakran a szabadban kellett felállítania szószékét. Ezrével tódult a nép, hogy őt hallja. A természet és kegyelem feltűnő módon képesítették a szónoklásra. Maga volt a megtestesült evangélium. 1231 jún. 13-án halt meg Páduában, ahol ereklyéit nagy tiszteletben tartják. Halála után egy évvel már a szentek közé iktatták. — Sz. Antal jelenleg egyike a nép legtiszteltebb szentjeinek. Minden szükségében hozzá fordul. Ebben a gyermeki tiszteletben van valami megkapó, mert aprólékos ügyeinkben is kereshetünk és találhatunk meghallgatást. A tiszteletnek ez a módja azonban túlságosan önző, s a babona felé hajló, miértis tisztulásra és megnemesítésre szorul. Elsősorban a megerősödő liturgikus szellem tanít meg bennünket a szentek nemesebb, helyes, krisztocentrikus tiszteletére. A szentekben magát az Istent tiszteljük!

2. A szentmise a közös (Os justi, l. 592. old.) miséből vett részeken kívül saját-szövegű részeket is tartalmaz. Újra az éber szolgát látjuk magunk előtt, aki egész éjen át felövezett csípőkkel és égő mécsessel várja hazatérő urát. Ma beteljesedett vágyódó várakozása, és leülhet a mennyei lakomához. A *szentlecké*ben maga Sz. Antal szól hozzánk, elénk tárja a földi életben szenvedett megaláztatásait, és hogy mi telve vagyunk önszeretettel és nagyravágyással.

Június 14.

Nagy Sz. Vazul püspök, egyházdoktor.

(dupl.)

«Láttam a pásztort, amint értünk való imádságokat vitt Isten színe elé a szellem szárnyain.» Ilyennek festi őt Sz. Efrém.

Sz. Vazul. † 379 jan. 1. (Ma van püspökké szentelésének napja.) Sírja a kappadóciai Cezáreában van. Görög püspöki díszben ábrázolják, galambbal a vállán. *Élete:* Nagy Sz. Vazul Cezárea érseke, elsőszülött férfitagja annak a családnak, amelyből négy fiú közül három (köztük Nisszai Sz. Gergely) emelkedett püspöki méltóságra. Vallási neveltetésére nagy befolyást gyakorolt szentéletű nagyanyja, Makrina. Azt írja róla: «Sohasem felejtem el azokat a mély benyomásokat, amelyeket ennek a tiszteletreméltó asszonynak szavai és példája hagytak lelkemben». Páratlanul bensőséges barátság fűzte Naziánzi Sz. Gergelyhez (l. máj. 9.), amely ifjúságuktól egészen a sírig tartott. Miként Sz. Benedek a nyugati, úgy Sz. Vazul a keleti szerzetesség atyja és megteremtője. Mint püspök bátor és hőslelkű védője volt a katolikus hitnek az arianizmus tévedéseivel szemben. Különösen Valens császárral szállt szembe félelmet nem ismerő nyiltsággal, aki minden eszközt megragadott, hogy az arianizmust tegye államvallássá. Vazul messze kimagasló szellem volt, korának fénylő világossága. Mialatt ez a fáklya bevilágította és felmelegítette a világot, felemésztette önmagát. Miközben szelleme óriássá nőtt, teste elsorvadt, úgyhogy negyvenkilenc éves korában már aggastyánnak látszott. Az egyházi élet minden terén nagyszerűt alkotott. Kiváló volt mint

hittudós, hatalmas mint szónok, szellemes mint író; megalkotta két szerzetesszabályzatát, megreformálta a keleti liturgiát. 379-ben halt meg 49 éves korában, annyira lesoványodva, hogy csonton és bőrön kívül egyéb alig volt rajta. Úgy látszott, mintha egyedül hatalmas szelleme éltette volna ezt a porhüvelyt.

2. A szentmise (In medio). A mise az egyházdoktorok közös miséje (l. 589. old.), de más evangéliummal. Ma valóban a tanítót látjuk, akinek a száját Isten megnyitja a gyülekezet közepett. A *szentlecké*ben Sz. Pál beszél tanítványának, Vazulnak, a szónok és a tanító tisztéről. A tanítvány híven követte mestere szavait. Az *evangélium* az Úr Jézusnak a kereszthordozásról szóló prédikációja, amelyet Vazul életével megvalósított. Gyűlölte életét, és hordozta keresztjét az Úr nyomában.

3. Életéből: Valens 372-ben elküldötte Modesztus prefektust Kappadóciába, Vazulhoz, hogy ott az arianizmust uralomra juttassa. A prefektus rátámadt a szent püspökre, hogy hogyan merészel más hitet vallani, mint a császár, és vagyonelkobzással, számkivetéssel, kínzásokkal és halállal fenyegette meg. A bizantin zsarnokság szavaira Vazul a hívők fensőbbséges nyugalmával felelt: «Más nem fenyeget? Ezek közül egyik sem érint. Akinek semmije sincs, attól bajos javakat elkobozni. Száműzetést nem ismerek, mert Isten nagy világában mindenütt otthon vagyok. Kínzás már nem árthat az én összeaszott testemnek. A halált örömmel üdvözlöm, mert gyorsabban visz Istenhez; jó ideje meghaltam már, és igyekszem a sír felé». A prefektus sértődötten kiáltott fel: «Így, és ilyen merészen még senki sem beszélt velem!» «Akkor bizonyára még nem is akadt dolgod püspökkel» — válaszolta Vazul. A prefektus a császárhoz sietett és így szólt: «Uram, császárom, az Egyháznak ez az elüljárója legyőzött bennünket. Erősebb a fenyegetéseknél, szilárdabb a szavaknál, és hatalmasabb minden rábeszélésnél».

Június 15.

Sz. Vitus, Modesztus és Kreszcencia vértanuk. (simpl.)

Az alázatosság az erények alapja.

1. A napi szentek 305 körül szenvedtek vértanuságot, jún. 15-én. Eredetileg Rómában temették el őket, de Sz. Vitus ereklyéit idővel különböző helyekre vitték szét. Egyik karja Prágában van Sz. Vitus templomában. Vitust forró szurokkal telt üsttel ábrázolják. *Életük:* A hagyomány szerint Vitus gyermekkorában, atyja tudta nélkül keresztelkedett meg. Amikor ez tudomást szerzett a dologról, a bíró előtt megbotoztatta a fiút. De még súlyosabb büntetéseket is helyezett kilátásba, ezért Vitus, egy angyal parancsára, tanítójával, Modesztussal és dajkájával, Kreszcenciával együtt Szicíliába távozott. Hitük miatt azonban itt is üldözésnek voltak kitéve. Forró olajjal telt üstbe dobták őket, ott azonban a három ifjú módjára hálaéneket zengtek. A vadállatok sem ártottak nekik. Végül mindhárman elnyerték a vértanuság koronáját. Vitus egyike a 14 segítő-szentnek. *Alkalmazás:* Az Egyház mai könyörgése a szentek példájának követése által alázatosságra tanít bennünket: «Add meg, kérünk, Urunk, Egyházadnak Sz. Vitus, Modesztus és Kreszcencia vértanuid közbenjárására, hogy ne kevélykedjék, hanem a neked tetsző alázatban gyarapodjék, és így a gonoszat megvetve, a szeretet szabadságával mindazt, ami jó, gyakorolja».

2. A szentmise (Multae tribulationes). A mise majdnem kizárólag saját-szövegű részekből áll, amelyek, miként ez az ősi miséknél általános, a vértanuságot dicsőítik. Mindjárt az *introitus*ban biztosít bennünket az Egyház, hogy a vértanuk minden szenvedésükben Isten kezében vannak. Isten megőrzi őket az örökkévalóság számára. Közben a hívők közössége az ősegyház kedvelt zsoltárát, a 33. zsoltárt énekli. Ugyanezzel a gondolattal foglalkozik a *szentlecke* is: Mi az igazak (justi =

igazak, a liturgia szokásos kifejezése) sorsa itt a földön, és mi az égben? Itt nagy kínokat kell elviselniök, de olyanok ők, mint az arany, amely a szenvedések tüzében tisztul. Isten halálukat kedvesen fogadta, egészen elégő áldozat gyanánt. Ott túl azonban fényleni fognak, mint a szikra, és résztvesznek Krisztus Urunk királyságában. A *graduale* visszhangként felel a szentleckére, az *allelújavers* pedig valóságos «Te Deum» a szentek részéről. A mai *evangélium* a misekönyvben sehol máshol nem fordul elő. A küldetésből visszatérő 72 tanítvány örvendezik a végbevitt csodákon. Krisztus megerősíti, hogy hatalmat adott nekik «kígyókat és skorpiókat taposni és az ellenség minden ereje felett»; ennél azonban sokkal inkább kell örülniök a fölött, hogy ők Istennek fiai, «hogy neveik be vannak írva a mennyekben». Az evangélium ugyan elsősorban Sz. Vitus csodatevő erejére utal (csodás közbenjárását különösen veszett kutyák harapásánál és mérges kígyók marásánál mutatja meg), az Egyház azonban a szentek helyes tiszteletére is tanít bennünket általa. A szentek nem arra valók, hogy földi szükségeinkben segítsenek bennünket, hanem tulajdonképpeni rendeltetésük az, hogy örök üdvösségünket biztosítsák. Krisztus misztikus testének megdicsőült tagjai segítsék a még meg nem dicsőülteket a megdicsőülésre. A *felajánlás*hoz a keresztények kedvelt felkiáltásával megyünk: «Csodálatos az Isten az ő szentjeiben!» A *communio* a szentleckének csak egyetlen versét ismétli: «A szentek békességben vannak». A «békesség» szó a boldogságot jelenti. Ebből a békéből egy rész az Oltáriszentségen keresztül a mi lelkünkbe is árad. A *postcommunio* azt hangsúlyozza előttünk, hogy a mennyei eledel testünknek is, lelkünknek is hasznára válik.

Június 18.

Szíriai Sz. Efrém hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.)

Sz. Márk és Marcellianus vértanuk.

Légy te is a Szentlélek hárfája!

1. Szíriai Sz. Efrém. † 373 jún. 9. A szíriai Edesszában temették el. Diákonus-ruhában, könyvvel a kezében, vagy az égben tüzes oszloppal ábrázolják.

Élete: Szíriai Sz. Efrém diákonus és egyházdoktor, hazája egyházatyái között a legelőkelőbb helyet foglalja el. Fáradhatatlanul küzdött a számos szekta, különösen az ariánusok ellen a katolikus Egyház igazáért, és ebben a küzdelemben a lángoló buzgalmat a tévelygőkkel szemben érzett résztvevő szeretettel tudta párosítani. Rendkívül termékeny író, a szír egyház «aranyszája», azonkívül kiváló költő is. Vallásos költeményeit a keleti egyházak felvették liturgiájukba. A szírek a «Szentlélek hárfájának» nevezték. A mise az egyháztanítók közös miséje. (In medio. L. 589. old.)

2. «A Szentlélek hárfája!» Csodálatos név. Egyik költeményében gyönyörű utalás található erre vonatkozólag: «A trombita hangja a süket (lélek-) hárfák felé harsogja: Ébredjetek, dícsérjétek és magasztaljátok a Vőlegényt énekekkel! Hatalmas zúgás támad majd, amikor a sírok megnyílnak, mindenki hárfája után nyúl, és öröménekbe kezd: Dicsőség Annak, aki lesujt, dicsőség Annak, aki újra feltámaszt! Bár zengne a feltámadáskor az én citerám is dicsőséget az Úrnak!» Minden keresztény, a szentek pedig különösképpen az Isten hárfái: példájukkal és tanításukkal zengnek az Egyházban. Ünnepeiken azonban teljes erővel szólalnak meg ezek a hangszerek: Isten Lelke járja át őket, és a liturgia szövegeiben és dallamaiban az Isten ujjai érintik őket. «Jó az Istent magasztalni, neki énekelni... a tízhúrú hárfán.» A szent a megdicsőülés hárfáján szól hozzánk, mi pedig énekeinket, és mindazt, amit ma mondani akarunk, az ő húrjain küldjük az Istenhez.

3. Sz. Márk és Marcellianus. Holttestük eredetileg a Kallixtus-katakombában nyugodott, a IX. században azonban átvitték Sz. Kozma és Damján templomába. *Életük:* A hagyomány szerint Rómában születtek, ikertestvérek és diákonusok voltak. Keresztény vallásuk miatt elfogták, és lábaikkal egy cölöphöz szegezték őket. A bíró felszólítására: «Szerencsétlenek, térjetek jobb belátásra és szabadítsátok meg magatokat ezektől a kínoktól», így feleltek: «Soha ünnepi lakomákon nem töltött el bennünket akkora öröm, mint most, amikor szenvedhetünk azért a Krisztusért, akinek szeretetébe csak most kezdünk belegyökerezni. Bár adná meg azt a kegyet, hogy mindaddig viseljük ezeket a kínokat, amíg a mulandó porhüvely takar bennün-

ket!» Szenvedéseik közepette is, éjjel-nappal szent énekeket zengtek, míg agyon nem nyilazták őket.

Június 19.

Falkonieri Sz. Juliána szűz.

(dupl.)

Sz. Gyárfás és Protáz vértanuk.

Hogy halálküzdelmünkben a szent útravaló erejében és vigasztalásában részesülhessünk.

1. Sz. Juliána. † 1341 jún. 12. Firenzében, az Annunciáció-templomban van eltemetve. A szerviták harmadrendjének ruhájában, szíve fölött ostyával ábrázolják. *Élete:* A szent az előkelő Falkonieri-családból született 1270-ben, koros szülőktől. Nagybátyja, boldog Falkonieri Elek, azt szokta mondani, hogy az édesanya nem is leányt, hanem angyalt hozott a világra. Tizenötéves korában lemondott örökségéről, és Benito Sz. Fülöp kezéből elsőnek vette fel a «köpenyesek», a szerviták harmadrendjének ruháját. Példáját sok nő követte, sőt édesanyja is lelki-vezetésére bízta magát. Benito Sz. Fülöp az ő gondjaiba ajánlotta a vezetése alatt álló szervitarendet. Az állandó böjt és szigorú önmegtagadás súlyos gyomorbajt okoztak, úgyhogy semmiféle ételt, sőt az Oltáriszentséget sem vehette többé magához. Halála előtt kérte lelkiatyját, hogy tegye legalább keblére a szentostyát. Ekkor történt az ostya-csoda, amelyet az Egyház imádsága és a breviárium említenek: a szentostya eltűnt, ő pedig mosolygó arccal elszenderült 1341 jún. 12-én. Holttestén, szíve fölött bevéssődve ott látták a Keresztrefeszített

képét, a szentostya lenyomatát. A mise (Dilexisti) a szűzek közös miséje (l. 599. old.).

2. A szent útravaló. A pogányok aranypénzt tettek a halott szájába, hogy megfizethesse Charon révésznek a fuvardíjat, amiért átszállította őt a holtak vizén. Ez a pénz volt a pogányok útravalója. A keresztények azonban már a régi időben is az Oltáriszentséget adták erősítőül a haldoklóknak az útra, sőt egyenesen a halottak mellére helyezték a szentostyát. Az Egyház ugyan nem helyeselte ezt az eljárást, de mégis mutatja az első keresztények hitét a test föltámadásában, amelynek záloga az Eucharisztia. Az Egyház a haláloságyon történő szentáldozást — amelyet «viaticum»-nak, útravalónak nevez — különös kiváltságokkal ruházta föl. A pap az áldoztatásnál más szavakat használ, mint egyébként, és pedig: «Fogadd, testvér (nővér), a mi Urunk, Jézus Krisztus útravalóját, aki őrizzen meg téged a gonosz ellenségtől, és vezessen az örök életre. Amen». Ha a haldokló azután hosszabb ideig életben marad, ismételten is részesülhet az útravalóban, sőt megkaphatja akkor is, ha aznap már áldozott. Természetesen nem szükséges, hogy a beteg a szent útravaló vétele esetén éhgyomorral legyen. Huzamosabb betegség esetén az Egyház még a nem útravalóként vett szentáldozást is megkönnyítette az egyházi törvénykönyv 858. kánonjának 2. §-val, mely így hangzik: «Azok a betegek, akik már egy hónapja feküsznek, és nincs remény arra, hogy hamarosan fölépülnek, a gyóntató bölcs tanácsa szerint hetenként egyszer vagy kétszer áldozhatnak, még abban az esetben is, ha előzetesen valami orvosságot vagy folyadékot vettek magukhoz».

A betegek áldoztatásához és a szent útravaló kiszolgáltatásához két dologról kell gondoskodnunk: az Oltáriszentség elkíséréséről és a betegszoba előkészítéséről.

Az Egyház azt kívánja, hogy amennyiben lehetséges, az Oltáriszentséget ünnepélyesen vigyék a beteghez, sőt egyenesen körmenetben, amelyen a hívők is résztvehetnek. A plébánosnak a harang megkondításával kell meghívnia a hívőket, maga pedig karingben, stólával (vagy fehér vecsernyeköpenyben) és selyem vállkendővel letakarva viszi a Szentséget, előtte a ministráns égő lámpával, és ministránsok, jámbor társulatok tagjai, a hívők égő gyertyákkal vagy lámpákkal. A Római Szertartáskönyv előírása szerint (az Esztergomi Rituálében ez nincs bent) még egy kis mennyezetet is kellene vinni az Oltáriszentség fölött. Az Egyház búcsúkat ad azoknak, akik a Szentséget elkísérik, és ezeket a búcsúkat még a jubileumi búcsú idején is el lehet nyerni.

Nagyobb városokban azonban, és ahol a lakosság nem katolikus, sajnos, nem lehet ilyen ünnepélyes módon vinni az Oltáriszentséget. Ilyen esetben a pap rendes utcai öltözetben, nyakba akasztott selyemtarsolyban, kabátja alá rejtve viszi az Úr szent testét, de ekkor is elkísérheti őt egy világi férfi vagy fiú, mert az Egyháznak az az óhaja, hogy a pap ne menjen egyedül.

A betegszobában is meg kell tenni az előkészületeket a nagy «látogatásra». Egy asztalt fehér vászonterítővel kell letakarni (ezt jó előre elkészíteni, és a többi szükséges felszereléssel együtt külön helyen tartani, hogy szükség esetén ne kelljen sokat keresgélni), az asztalra (Gyertyaszentelőkor megáldott) két gyertyát helyezünk, s hacsak lehetséges, feszületet állítunk közéjük, továbbá két edényt és egy fehér vászonkendőt, amelyet áldozás előtt a beteg mellére teríthetünk. Egyébként rendbehozzuk, s a lehetőség szerint föl is díszítjük a betegszobát. Ha pedig az utolsókenetet is fölveszi a beteg, akkor egy tányérra 6 vattacsomócskát, egy másikra pedig egy kevés sót és kenyérbelet is teszünk, hogy segítségükkel a pap letörölhesse ujjáról az ott maradt szentolajat.

3. Sz. Gyárfás és Protáz. A két testvér Kr. u. 170 körül halt vértanuhalált Milánóban, és az ősegyház legtisztteltebb szentjei közé tartoznak. Életükre vonatkozólag nagyon kevés megbízható adat áll rendelkezésünkre. Történeti tény, hogy holttestüket Sz. Ambrus találta meg. Sz. Ágoston is jelen volt a feltalálásnál, és Vallomásaiban (9, 7) lelkesedéssel ír róla. Sz. Ambrus e szentek tetemei mellett temettette el magát. 1864-ben találták meg ereklyéiket a régi milánói bazilika főoltára alatt, porfírszarkofágban.

Június 20.

Sz. Szilvér pápa, vértanu.

(simpl.)

Sohasem voltam, és nem is leszek hűtlen a kötelességemhez!

1. Sz. Szilvér. † 538 jún. 20. Palmaria szigetén temették el. Számkivetettként, zarándokruhában, kezében egy darab kenyérrel ábrázolják. *Élete:* I. Szilvér

(536—8) pápa és vértanu volt. Nem akarta a Theodora császárnő által kinevezett monofizita Anthimus patriarkát megerősíteni, ezért a császárnő a Rómában székelő Belizár hadvezérrel letétette, és szerzetesruhába öltöztette. Kisázsiába száműzték, de Jusztinián császár Patara püspökének kérésére hazaengedte. Belizár azonban Vigilius ellenpápa fondorkodására újra Palmaria szigetére száműzte. Állítólag innen írta Amator püspöknek: «A szomorúság kenyerével táplálkozom, és a szorongatottság vize az italom, de kötelességemhez sohasem voltam hűtlen, és nem is leszek». A száműzetés nélkülözései vitték sírba.

2. A szentmise (Statuit). A mise a püspökvértanuk közös miséje (l. 568. old.), de saját szentleckéje van, amelyet Sz. Júdás leveléből veszünk. A száműzött pápa int benne minket a hit szilárd megvallására, mert «az utolsó időben» hamis tanok terjednek el. Lelkünkre köti a három isteni erényt: «Ti ellenben, szeretteim, épüljetek szentséges hitetek alapjára . . . tartsátok meg magatokat az Isten szeretetében, várván a mi Urunk Jézus Krisztusnak irgalmasságát az örök életre».

Június 21.

Gonzaga Sz. Alajos hitvalló.

(dupl.)

Ha nem követtük ártatlanságában, kövessük bűnbánatában!

1. Sz. Alajos. † 1591 jún. 21., 24. életévében. A római S. Ignatio kereszthajójában, a tiszteletére szentelt kápolnában nyugszik. Képein jezsuita-ruhában, kereszttel, liliommal és halálfejjel ábrázolják. *Élete:* An-

gyali ifjú, a vezeklő ártatlanság; «rövid időn vége lévén, sok időt töltött be». Lelkiatyja, Bellarmin, aki ott volt halálos ágyánál, másokkal együtt bizonyította, hogy Alajos sohasem követett el halálos bűnt. Minden erénye között legjobban angyali tisztasága ragyogott, amelyet Isten különös kegyelméből soha, még tisztátalan gondolat sem árnyékolt be. Főúri családból született 1568-ban. Kilencéves korában Flórencben a Szűzanya oltára előtt letette a szűzesség fogadalmát. Borromei Sz. Károly részesítette az első szentáldozásban. Apródi szolgálata közben, amelyet a spanyol udvarban teljesített, nem mert a császárnénak, osztrák Máriának az arcába nézni. Rendkívül önmegtagadó életet élt. Öt óráig is imádkozott egyfolytában, a nélkül, hogy a legkisebb szórakozottságot érezte volna. Három évi kemény küzdelem után végre megnyerte atyja beleegyezését, hogy a Jézustársaságba léphessen (1585). A betegek ápolása közben pestist kapott, és életének 24. évében, 1591-ben meghalt. Közvetlenül halála előtt még azt óhajtotta, hogy ostorozzák meg, és fektessék a puszta földre. *Alkalmazás:* Az Egyház hőseinek könyve (Martyrologium) két eseményt emel ki életéből: «A fejedelmi trónról való lemondással, és ártatlan életével páratlan dicsőséget szerzett magának».

2. A szentmise (Minuisti). A mise tipikus példája az új miseformuláknak, amelyben visszatükröződik a szentnek élete. Az *introitus*ban megénekeljük az angyali ifjú ártatlanságát: «Kevéssé tetted őt kisebbé az angyaloknál... Dícsérjétek az Urat angyalai mind!» A *könyörgést* is klasszikusnak kell mondanunk. A kérés indokolása: Az Úristen Alajosban «csodálatosan bűntetlen életet bűnbánattal egyesített», a kérés pedig: «ha nem követtük ártatlanságában, kövessük bűnbánatában» (a latin még sokkal tömörebb: inno-

centem non secuti, paenitentem imitemur). A Communeból vett *szentlecke* ma sokkal hatásosabb, mint máskor: A fejedelmi ifjú a császári udvarban «véthetett volna, és nem vétett». A *graduale* és az *allelújavers* hivatásának egész történetét felöleli: Már anyja méhében kiválasztotta őt az Úr; gyermekségében Istennek szentelte magát, és ifjúkorában szerzetbe lépett. Az *evangélium*nak is mélyebb értelme van ma. Szentünk angyali ártatlanságáról beszél, amely bevezetője az «angyali» életnek a mennyben. Utána pedig Alajos nagy Isten- és emberszeretetét magasztalja. A *felajánlás*ban az Úr hegyeit járó szentet látjuk. Mély gondolatokkal van telítve a *secreta* is. Sz. Alajossal együtt, menyegzői ruhával ékesítve az égi lakománál látjuk magunkat. A szentnek ruhája azonban drágagyöngyökkel (a bűnbánat könnyeivel) van díszítve. A szent*áldozásban* az «angyali eledelt» élvezzük, és könyörgünk, hogy mi is angyali életet élhessünk, s a hálaadásban mindenkor megmaradjunk. Ennek a szentmisének minden sajátszövegű része megérdemli, hogy elmélkedjünk rajta.

Június 22.

Sz. Paulinus püspök, hitvalló.

(dupl.)

Fölkentemnek szövétneket készítek.

1. Sz. Paulinus. † 431 jún. 22. Ereklyéi Nólából Beneventbe, innen pedig Rómába kerültek, Sz. Bertalan templomába. X. Pius újra visszavitette őket Nólába. *Élete:* Pontius Meropius Anicius Paulinus 353-ban született, előkelő család sarjaként, Bordeauxban. Kiképeztetését Ausonius rétor iskolájában nyerte. Egészen fiata-

lon szenátor, sőt konzul lett. Mint Campánia helytartója, Nólát választotta székhelyéül. Itt Nólai Sz. Félix megismertette a kereszténységgel, majd lemondott méltóságairól, és visszatért hazájába, Galliába. Szemevilágát Toursi Sz. Márton közbenjárására nyerte vissza. Spanyolországban, ellenkezése dacára, pappá szentelték. Innen visszatért Nólába, legkedvesebb szentjének, Sz. Félixnek sírja mellé, ahol 409-ben püspökké választották. Iró és költő volt, érintkezett kora legnevesebb szentjeivel, Sz. Ambrussal, Sz. Ágostonnal. Amikor a vandálok Nólát is feldúlták, mindenét szétosztotta a szegények között. Amikor egy özvegyasszony, fia váltságdíjáért könyörgött nála, önmagát adta rabságra a fiú helyett. Az Úristen visszavezette nyájához, és ott halt meg 431-ben, 78 éves korában. A zsoltáros szavaival ajkán húnyta le szemeit: «Fölkentemnek szövétneket készítek» (131. zsolt.). Legfőképpen a szegények iránt való szeretetével tűnt ki.

2. A szentmise (Sacerdotes). A mise egyes részei különböző közös misékből valók, és részben a Szent életét tükrözik vissza. Az *introitus*ban és a *gradualeban* a tiszteletreméltó püspököt látjuk. A *szentleckében* Paulinus Krisztus szegénységét hirdeti: «bár gazdag volt, értetek szegénnyé lett, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek». Az *evangéliumban* az Úr szájából ugyanezt a tanítást halljuk: «Adjátok el, amitek van, és adjátok oda alamizsna gyanánt». Szentünk ezt betűszerint megvalósította, azért olyan hatásos a prédikációja. Ő is «hű és okos szolga volt, akit ura háznépe fölé rendelt». Nemcsak az Eucharisztia búzáját adta övéinek, hanem «a maga idejében» földi búzáját is kiosztotta közöttük mérték szerint, amikor pedig már semmije sem volt, önmagát adta rabszolgaságba. A saját szövegű *secreta* (egyesítsük a tökéletes

szeretet áldozatát az oltár áldozatával) és a *post-communio* (az irgalmas szeretetet és alázatos lelkületet Sz. Paulinus is ebből az isteni forrásból merítette) külön elmélyedést érdemelnek.

Június 23.

Keresztelő Sz. János vigiliája.

Sokan örülnek majd az ő születésén.

1. A vigilia. Ma olyan ünnepre készülünk, amely legszorosabban beletartozik az egyházi évbe, az Úr előhírnökének születésére. Hat hónappal vagyunk karácsony előtt. Némileg az advent hangulata vonul végig ezen az ünnepen, amely az Úr születésének második hírüladása (az első Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén volt). Az ünnep tulajdonképpen a megváltás ünnepei közé tartozik; az elkövetkezendő megváltás fölötti öröm ünnepe. A mai vigilia tárgya Ker. Sz. János születésének megígérése, Gábor arkangyal hozta ezt hírül Zakariásnak a templomban. Már a szentmise elején halljuk ezt az ígéretet, az *evangélium* azután részletesen előadja, a papi zsolozsmában pedig Sz. Ambrus behatóan foglakozik vele. Homiliájában kifejti, hogy a Szentírás nemcsak a szent férfiakat, hanem azok szüleit is dicsőíti. Ezt látjuk pl. Sámuelnél, Izsáknál, és most itt, Zakariásnál, akinek papi osztályát is megnevezi, sőt még Erzsébet őseiről is történik említés. A szentmise *leckéje* betűszerinti értelemben Jeremiás próféta meghívását adja elő, amit a liturgia itt Sz. Jánosra vonatkoztat. Ez nagyszerűen rá is illik arra az előhírnökre, aki már anyja méhében megtisztult az eredeti bűntől, és akit az Úr bátorszavú bűnbánathirdetőnek rendelt: «Mielőtt alkottalak téged anyád

méhében, ismertelek ; és mielőtt kijöttél anyád méhéből, megszenteltelek téged, és prófétául rendeltelek a nemzeteknek». «Ime, ma a nemzetek fölé rendellek téged, és az országok fölé, hogy gyomlálj és ronts, veszíts és széthányj, építs és ültess».

2. Ker. Sz. János jelentősége. A vigiliáknak bizonyára az is feladatuk, hogy segítsenek beleélni bennünket az ünnepbe, a szentek életébe. Éppen ezért ma kezembe kellene vennem az Evangéliumot, hogy tanulmányozzam annak a nagy embernek az életét, akit maga az Úr dícsért meg oly fönséges dicsérettel. A Szentírás kevés szent életéről beszél oly részletességgel, mint az övéről : fogantatása, születése és körülmetéltetése (Luk. 1. fej.), fellépése, tanítása, bizonyságtétele Krisztusról (Luk. 3. fej., Máté 3. fej., Ján. 1. fej. és 3, 22—36), fogsága és vértanuhalála (Márk 6, 14—29) mind megtalálhatók a Szentírásban.

Kérdezhetjük, miért juttat a liturgia Ker. Sz. Jánosnak olyan kiváltságos helyet? Ha nagy is egyénileg, — hiszen egyike a legnagyobbaknak «az asszonyok szülöttei közt» — tulajdonképpeni jelentősége mégis abban van, hogy előrehirdette a Megváltó eljövetelét, és előkészítette az Ő útját. Röviden így fejezhetjük ki : Krisztus a Nap, János a hajnalpír. A liturgia, amely Krisztus megjelenését drámailag állítja elénk, azt akarja, hogy az Útkészítő mindig előtte járjon. Ezt mutatja néhány példa : *a)* Télen, amikor a Nap már emelkedik, ünnepli az Egyház Krisztus Urunk születését ; nyáron, amikor a Nap már újra hanyatlani készül, ünnepeljük Ker. Sz. János születését (dec 25—jún. 24). A liturgia valóraváltja az Útkészítő szavát : «Őneki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem». *b)* Ádventben, mielőtt karácsonykor az isteni Napnak kellene feltűnnie, a hajnalpír, Ker. Sz. János jár előttünk. *c)* A laudesben, mielőtt felkelne a reggeli Nap, az eucharisztikus Napnak a jelképe, az Egyház a Benedictusban az előhírnököt magasztalja. *d)* Amikor végül a halálban a keresztény számára feltűnik az örök Nap, a sírnál az Egyház újra a Benedictust énekli. — János a liturgiában még most is az Úr előhírnöke.

3. Martyrologium : «Az arábiai Philadelphiában Zenó, és rabszolgája, Zenas, vértanuságot szenvedtek. Amikor Zenót megbilincselték, Zenas megcsókolta a bilincseket, és könyörgött, hadd oszthassa meg urával a kínokat. A katonák őt is elfogták, és gazdájával együtt nyerte el a vértanuság véres koszorúját».

Június 24.

Keresztelő Sz. János születésnapja.

(dupl. I. cl.)

János égő és világító szövétnek volt. (Ján. 5, 35.)

Ez az ünnep egy darab ádventet képvisel itt a pünkösd közvetlen közelében, és mutatja azt a csodálatos összefüggést, amellyel a hittitkok az egyházi év folyamán egymásba kapcsolódnak. Még szinte ennek az egyházi évnek a közepén vagyunk, és máris bontakozik a következő, miként a faágakon a levelek tövében már ott szunnyadoznak az eljövendő tavasz bimbói.

1. Az ünnep. Az összes szenteket haláluk napján ünnepeljük, mert akkor vonultak be a mennyei hazába (natale = születés az örök életre). A Boldogságos Szűz Máriának és Ker. Sz. Jánosnak azonban megüljük földi születésnapját is. A többi embert születésében az eredeti bűn átka nyomta, amiért Istennek nem tetszhettek, Szűz Mária azonban már fogantatásának első pillanatától kezdve ment volt az eredeti bűntől (azért az ő fogantatását is megünnepeljük), Sz. János pedig anyja méhében, Szűz Mária látogatása alkalmával tisztult meg az eredeti bűntől. Ez a mai ünnep dogmatikai igazolása. Sz. Ágoston a breviáriumban így indokolja meg az ünnepet: «Az Úr szentséges születésnapja kivételével egyetlen szent születésnapját sem ünnepeljük meg, egyedül Ker. Sz. Jánosét. Tudjuk, hogy a többi szenteknél és Isten egyéb kiválasztottjainál azt a napot üljük meg, amely a fáradalmak bevégzése és a világ győzedelmes leküzdése után, erről a világról az örök boldogságra szülte őket. A többiek érdemeinek betetőzését haláluk napján magasztaljuk. Sz. János-

nak szent a születésnapja és halandó életének kezdete is. Ennek magyarázata bizonyára az, hogy az Úr Ker. Sz. János útján tudatta az emberekkel eljövetelét, nehogy fel ne ismerjék, ha váratlanul jelenik meg. János az Ószövetség jelképe volt, és a törvényt képviselte. Ezért volt János a Megváltó előhírnöke, miként a törvény is megelőzte a kegyelmet».

2. A szentmise (De ventre). Az egész misén az Előhírnök meghívásának gondolata vonul végig. Már az *introitus*ban őmaga áll elénk, és elmondja megszentelődését anyja méhében. Az Izaiás és Jeremiás próféták meghívásáról szóló szentírási helyeket a liturgia Ker. Sz. Jánosra vonatkoztatja. A breviárium első nocturnusának olvasmányai Jeremiás próféta meghívásáról szóltak, a szentmise *leckéjé*ben pedig Izaiás meghívását olvassuk. (Az introitus is erről szól.) Mind a kettő ugyanazt a gondolatot hangsúlyozza: Ker. Sz. Jánost Isten már születése előtt kiválasztotta az előhírnök és bűnbánathirdető tisztségére. Az Ószövetségből vett *graduale* a szentlecke visszhangja, az *allelújavers* pedig, amely az evangéliumnak egy részlete, mintegy az evangéliumnak előhangja: János az Úr színe előtt fog járni, és előkészíti az ő útját. Az *evangélium*ban Ker. Sz. János születését és körülmetéltetését olvassuk. Emlékezetes családi ünnep ez, amelyen a némaságból csak az imént csodálatosan meggyógyult Zakariás a gyermeket körülmetéli, és prófétai hála-

énekbe, a Benedictus-ba kezd, amelyben már látja a «felkelő Nap» hajnalpírját. Ezen az ünnepségen a legnagyobb valószínűség szerint Mária, az áldott isteni jegyes is résztvett. Előképe ő egy másik isteni jegyesnek, az Anyaszentegyháznak, amely ezt az eseményt most a szentmisében jeleníti meg előttünk. A szentáldozatban megjelenik az «Oriens ex alto», előhírnöke kíséretében. A szentáldozásban én is a Magasságbeli prófétája leszek, propheta Altissimi, arra hivatva, hogy járjak egész nap az «Úr színe» előtt, és készítsem az Ő útjait.

3. Gondolatok a szentmiséhez. A mise rendkívül személyes jellegű: «Én és te»; ezekben a magán- és párbeszédekben váltakoznak a szövegek. Ki ez az «Én és te?» Elsősorban Ker. Sz. János. A liturgiát drámailag és konkréten kell magunk elé állítanunk. János jelen van és beszél, beszél az *introitus*ban, főként pedig a *szentlecké*ben (az Egyház különös előszeretettel szólaltatja meg a leckében a napi-, vagy a stációszentet). Ma Jánossal benső kapcsolatban vagyunk, azért rajta keresztül mi is megszólalunk az *introitus*ban és a *lecké*ben. Anyja méhében való megszentelődésében (ez az ünnep értelme) azáltal veszünk részt, hogy valamennyien hivatalosak vagyunk a hit szerinti életre és a kegyelemre. — Figyeljük meg a *gradualet*, amelyben a második vers így végződik: «és szólt hozzám»; így a liturgia sohasem szokott befejezni semmit sem. Ebből az következik, hogy a graduale a régi éneklési módot tételezi fel, amelynek alkalmazásával szép, drámai, váltakozó ének alakul ki:

Előénekesek (Isten): Mielőtt alkottalak téged anyád méhében, ismertelek;

Nép (elmélkedve ismétli): Mielőtt alkottalak téged anyád méhében, ismertelek.

Előénekesek (János): Az Úr kinyujtotta kezét, illette számat és szólt hozzám:

Nép (Isten): Mielőtt alkottalak téged anyád méhében, ismertelek.

Figyeljük meg ennél az ünnepnél az Egyház emelkedett érzéseit is: laetitiam, honorabilem, gratiam gaudiorum, cumulamus; vagyis az Egyház ma ünneplő örömet, örvendező áldozati lelkületet akar bennünk felkelteni. Még egy megfigyelés: A szent-

mise «én»-nel kezdődik (az *introitus* szereti ezt az «én»-t, mert a mise elején mindenki a saját énjét hozza áldozatul); ez az «én» lassankint «mi»-be megy át; a vége felé pedig, a szentáldozásnál a «mi» «te»-be oldódik fel, mert most minden lélekbe külön-külön árad a kegyelem.

Június 25.

Sz. Vilmos apát.

(dupl.)

Önmegtagadás és magány.

Sz. Vilmos. † 1142 jún. 25. Holtteste a Monte-Verginen általa épített Szűz Mária-templomban nyugszik. Szobra a római Sz. Péter-templomban a rendalapítók között látható. *Élete:* Sz. Vilmos Vercelliben született. 14 éves korában szegényes bűnbánó-ruhában elzarándokol a spanyolországi Compostellába, Sz. Jakab sírjához. Visszatérte után egy kopár hegyre vonul, ahol szigorú bűnbánó életet él. Virgilius hegyén, amelyet ettől kezdve Montevergine-nek, Szűz-hegynek neveznek, kolostort épít, és megalapítja a Sz. Benedek szabályai szerint élő remeték kongregációját. Sok csodát művelt. Egy szemérmetlen csábító asszony előtt izzó szénparázson hengergette meg magát, és sértetlen maradt. Ettől kezdve II. Rogerius nápolyi király is tisztelői közé állt. *Alkalmazás:* Vilmos életében a Sz. Jakab sírjához tett zarándokút fordulópontot jelent. Nem mehetnénk most nyáron mi is ilyen zarándoklatra a környékünkön levő szentek sírjaihoz? Ismered egyáltalában plébániatemplomod ereklyéit? Végelemzésben minden templombamenés zarándoklat a szentek sírjához! — A mise (Os justi) az apátok közös miséje (l. 592. old.).

Június 26.

Sz. János és Pál vértanuk.

(dupl.)

Két olajfa, két fényeskedő gyertyatartó az Úr előtt.

1. Sz. János és Pál. † 362 jún. 26. Rómában, a saját házukban épült bazilikában vannak eltemetve. *Életük:* A nem feltétlenül hiteles akták a következőket mondják. A két római vértanutestvér, János és Pál, kamarása volt Nagy Konstantin leányának, Konstanciának, aki hűségük miatt jelentékeny vagyont hagyott rájuk. Ezt ők szegény keresztények élelmezésére fordították. Amikor a hitehagyott Julián (361—363) felszólította őket, hogy lépjenek szolgálatába és bizalmasai közé, a kérést megtagadták, és nyiltan szemébe mondták, hogy nem vállalnak közösséget azzal, aki Jézus Krisztust megtagadta. A császár tíz nap gondolkodási időt adott, és halállal fenyegette meg őket, ha ennek elteltével nem lépnek szolgálatába, és nem áldoznak Jupiternek. A testvérek ezt az időt arra használták fel, hogy vagyonukat a szegények között szétosszák, hogy így annál akadálytalanabbul mehessenek Istenhez, és minél több jót tehessenek, «amiért majd befogadják őket az örök hajlékokba». (Luk. 16, 9.) Inkább a halált választották tehát. Saját házukban fejezték le őket. A római Egyház nagy tiszteletben részesíti a vértanu testvérpárt, nevüket belevette a szentmise kánonjába és a mindenszentek litániájába. Legszebb erényük irgalmas szeretetük a szegények iránt. Rómában vannak eltemetve a róluk elnevezett stációtemplomban. (L. a hamvazószerda utáni pénteken az alamizsnamisét.)

2. A szentmise (Multae tribulationes). A mise

ősrégi, és sok sajátszövegű része van. Az *introitus*ban a bízóhangú 33. zsoltárt énekeljük: az igazat (Justus = az ősi liturgiában vértanut jelent) sok bántódás éri, de Isten megóvja őt. A *könyörgés* emelkedett hangon ünnepi örömre hív fel bennünket. Figyelemreméltó az a gondolat, hogy a közös hit és közös vértanuság inkább tesz testvérekké, mint a vérség köteléke. A *szentlecke* a szegények iránt tanusított szeretetükre utalva, irgalmasság férfiainak, «viri misericordiae»-nak nevezi e szenteket. A *graduale* a testvériség gondolatát nyomatékozza: «Ez az igazi testvériség, amely erősebb a világ gonoszságainál, követi Krisztust, és a mennyei ország dicsőségét bírja». Az *evangélium*ban Krisztus az ő nevének bátor megvallására hív fel bennünket, és jutalmat ígér Isten angyalai előtt. A mai nap szentjei beigazolták ezeket a szavakat.

3. A zsoltozsmában vannak saját szövegű részek (antifónák és responsoriumok), amelyek főként szentjeink testvériségét és a szegények iránt való szeretetét dicsőítik.

«Ezek ketten az irgalmasság férfiai, akik az Úr színe előtt állnak,
Az egész földkerekség parancsolója előtt.
Olyanok ők ketten, mint az olajfa, mint a fényeskedő gyertyatartó az Úr színe előtt.» (Resp.)

Június 27.

Sz. László magyar király, hitvalló.

(dupl. maj., Magyarországon.)

László királynak vitéz lovagságát . . .

1. Sz. László. † 1095 júl. 29. A mai nap kanonizációjának (1192) emlékünnepe. Először a somogyvári apátsági templomban temették el, majd rövide-

sen a váradi székesegyházba vitték át testét. Ereklyéi utóbb különböző hazai és külföldi templomokba kerültek. *Élete:* Béla herceg (a későbbi I. Béla magyar király) és Rikeza lengyel hercegnő fia, Lengyelországban született 1046 körül. Atyjától vitézséget és lovagias lelkületet, kolostorban nevelkedett édesanyjától pedig mély keresztény hitet és igazi jámborságot kapott életútjára. Vitézségével először 22 éves korában, a cserhalmi ütközetben tűnt ki, amikor egymaga hat kunt vágott le, és megszabadított egy elrablott magyar leányt. Ezzel a tettével egyszerre megnyerte a magyarok bizalmát és rajongó lelkesedését, s a nép képzelete már ekkor elkezdte szőni alakja köré a legendák sorát, mely halála után is folytatódott. Nagy szerepük volt ebben a költőknek is. Az egyik ének így lelkesedik érte: «Tagodban ékes, termetedben díszes, Válladtul fogva mindeneknél magasb, Csak szépséged császárságra méltó, Hogy szent korona téged méltán illet.» 1077-ben került a királyi trónra, és 18 éven át dicsőségesen országolt. Míg Sz. István halála után gyönge királyok alatt pártoskodástól, belháborúktól, ellenséges betörésektől, pogány lázadásoktól szenvedett az ország, László király minden téren rendet teremtett. Az országba betörő kunokat ismételten megverte és letelepítette, az ország területét megnagyobbította, a pogány magyarokat véglegesen megnyerte a kereszténységnek, s ezzel betetőzte Sz. István munkáját. Sok bencés apátságot alapított, támogatta VII. Gergelynek a papság erkölcsi színvonala emelésére irányuló törekvéseit, szigorú törvényeket hozott a lopás és rablás ellen, és megszilárdította a keresztény erkölcsöket. Nemcsak termetével, hanem lovagias lelkületével, nemes erkölcsi felfogásával is magasan kiemelkedett kortársai közül. Halálát szélütés okozta, amely után még

egy napig élt, és fölvette a végső szentségeket. Szenttéavatása III. Béla idejében történt, kinek kérésére III. Celesztin pápa két bíborost küldött a sírjánál történt csodák megvizsgálására. A bíborosok a szemük láttára történt csodák hatása alatt 1192 jún. 27-én elrendelték a király holttestének ünnepélyes fölemelését, ami másnap, vasárnap meg is történt, és ezzel a szent az akkori gyakorlat szerint a szentek közé iktattatott. Ettől kezdve egészen a XVIII. századig jún. 27-e, Sz. László király napja parancsolt ünnep volt hazánkban. *Alkalmazás:* Sz. László a montecassinói apáthoz küldött levelében alázatosan azt vallja, hogy a világi méltóság érdekeit sajnos alig lehet másként, mint bűnök által előmozdítani. De éppen az Istentől adott csodák, szenttéavatása és népének nagy tisztelete mutatják, hogy ő össze tudta egyeztetni a keresztény erkölcsi követelményeket állásának kötelezettségeivel. A kereszténységnek meg kell mutatnia, hogy nem áll tehetetlenül az élettel szemben, sőt hogy a «jámborság mindenre jó, és bírja ennek és az örök életnek az ígéretét». Kétségtelen azonban, hogy a kereszténységet nem képviselhetik filiszter lelkek, és hogy nem egyszer hősiességet kíván. Ezért eszményképei a keresztény életnek a szentek.

A szentmise a hitvallók közös miséje (Os justi, l. 592. old.) saját orációkkal.

2. Isten vitéze. «A magyar kereszténység vitéze Sz. László. Benne virágzott ki jellemző típussá a magyar kereszténység; benne forrt össze a keresztény szentség a nemzeti szellemmel. Addig a kereszténység idegen földbe ültetett fa volt; öntözte azt István könnyeivel, a hithirdetők keresztvízzel, a vértanuk vérükkel; meg is fogamzott, de még nem gyökeresedett meg úgy, hogy magába tudta volna szívni a föld sajátos elemeit, s ez elemek szerint színt, alakot, életet ölteni.

A kereszténység még nem volt magyar.

Sz. István a nép apostola volt; hozzá emelte föl a nép tétovázó tekintetét, s egy szinte érthetetlen szentség sugárzott feléje... Hullámzott a kereszténység sorsával a nép érzelme s bizalma is iránta, s a pogányság tényleg fölütötte fejét, üstökbe kötötte haját s vadul tombolva kísérlette meg összetörni István művét. A magyar életet, a magyar eszményt kellett tehát kereszténnyé tenni, hogy ez a kereszténnyé lett nemzeti eszmény nyissa meg a hitnek a nép szívét. Ez a magyar eszmény Lászlóban lett kereszténnyé és szentté.

Sz. László nem tanít; ő nem apostol; de ő küzd, harcol s győz a kereszténységért. A nép hajlamait, harci hagyományait, bátorságát, vitézségét lépteti be az eddig inkább csak tűrő, szenvedő, csöndes megadású kereszténységbe, s ezzel vezeti be az Egyházat a magyar népéletbe. A népnek ugyanis a hős, a dalia, a vitéz harcos tetszik. Az ősi dicsőség pogány egén ott ragyogtak a hősök; a magyar kar, a bátor szív, melytől egy világ reszketett, nem szűnt meg lelkesíteni a népet, s eddig ez mind hiányzott a kereszténységben; az emberek meg voltak ugyan keresztelve, de a nép még nem; mert a nemzet akkor válik kereszténnyé, mikor eszményeit keresztelik meg.» (Prohászka.)

Június 28.

Sz. Péter és Pál apostolok vigiliája. Sz. Irén püspök, vértanu.

(dupl.)

Éjjeli virrasztás Sz. Péter sírjánál.

1. Apostolvigilia. Szálljunk vissza lélekben az ősegyház korába. Este van, a római keresztény község összegyűl a szikla-ember sírjánál, és egész éjjel ki akar ott tartani. Elhozta a betegeket is, hogy az apostol sírjánál gyógyulást nyerjenek. Megkezdődik az istentisztelet. Először a szent emlékét idézik fel, azután felemelkedik sírjából az Egyház kulcstartója, megjelenik

a tanítvány, Krisztus apostola, amint a tengeren jár, kéz a kézben a Mesterrel. Látják őt a szenvedés éjjelén, amikor «keservesen sírt», és a Feltámadott előtt: «Jobban szeretsz-e engem ezeknél?» Megjelenik a zsenge Egyház vezére Heródes fogságában. Hallják pásztorleveleit, szavait a hívek «királyi papságá»-ról. Áhítattal hallgatják vértanusága elbeszélését. Mindezek közé a képek közé pedig belefonja a római Egyház zsoltárait és himnuszait. Most reggel felé pedig «az ige testté lesz» a szent misztériumban. Következik a szentmise, amelyből a megváltás kegyelme Péter kezén keresztül árad a hívek lelkébe. — Lélekben egyesülve az ősegyházzal, így üljük meg a vigiliát.

2. A szentmise (Dicit Dominus). Ez a vigiliamise valószínűleg régibb, mint az ünnep miséje. A vezető gondolat az Úr jövendölése Péter kereszthaláláról, azért már az *introitus*ban ez csendül meg. A kísérő zsoltár a 18., amelyet már ősidőktől fogva «Apostolus»-nak neveznek, és amelyet itt az apostoli prédikációra vonatkoztatunk. A lecke azt beszéli el, hogyan gyógyította meg Péter a sántán született embert (az ünnep első nocturnusának olvasmánya). Az apostol az Egyház feje, s az ő szava ma is és folytonosan ezt hangoztatja felénk: «Jézus Krisztus nevében kelj fel és járj». Az *evangélium* elvezet bennünket a Genezáreti tó partjára, ahol a feltámadt és megdicsőült Úr, a tanítványaival elköltött titokzatos ebéd után Pétert Egyháza pásztorává teszi, és egyúttal vértanuságát is előrejelzi: «Ezt pedig mondá, jelezvén, minő halállal fogja Istent megdicsőíteni». Legyünk mi is Péterré; a *szentáldozás*ban tőlünk is megkérdezi az Úr: «Jobban szeretsz-e engem ezeknél?» S erre azt felelem: «Uram, Te mindent tudsz, Te azt is tudod, hogy szeretlek Téged».

3. Sz. Irén. A misét ugyan a liturgia szellemében a vigiliáról vesszük, de a zsolozsmában megemlékezünk arról a szentről is, aki oly nagyjelentőségű szavakkal mutatott rá a római Egyház elsőségére. *a)* Irén püspök és vértanu, Polikárpnak, Sz. János apostol tanítványának nagynevű tanítványa, kiváló egyházi író volt. Életprogrammja bennfoglaltatik a nevében: «békeszerző». 149 körül született Szmirnában, és Polikárp püspök vezetése alatt nagy előhaladást tett. Később Galliába került, és Lyon püspöke lett. A húsvét-vitában, amely I. Viktor pápa és az ázsiai püspökök között folyt le, a közvetítő és békéltető szerepét töltötte be. Számos írása közül fennmaradt «Az eretnekek ellen írt öt könyve». A harmadik könyvben (III. 3, 2) az apostoltanítványokra hivatkozva nagyfontosságú és fönséges tanuságot tesz a római Egyház mellett, mint amely híven, folytonosan és biztosan megőrizte az isteni kinyilatkoztatást, püspökei sorában pedig sehol sincs megszakítás. A híres mondat így hangzik: «Ehhez az Egyházhoz kell igazodnia nagyobb előrangja miatt minden más egyháznak, vagyis az összes hívőknek». Irén 202-ben vértanuhalált halt. *b)* A mise majdnem kizárólag sajátszövegű részekből áll, amelyek szentünk életét mutatják be. A több imádságban és énekben céltudatosan ismétlődő «béke» szó, — szójáték a szent nevével. (A görög eiréne szó békét jelent.) «Békében és igazságban járt velem» *(introitus)*. «Azok között, akik a békét gyűlölik, békességes voltam. (Zsolt. 119, 7.) A *könyörgés*ben kétszer szerepel a béke szó, s a *gradual*eban, *secretá*ban és a *postcommunio*ban is előfordul. (A két utóbbi az ősi, pro pace: a békéért mondott miséből való.) A *szentlecké*ben Sz. Pál Timoteushoz intézett szavaival az apostoltanítvány, Polikárp inti hűséges tanítványát.

Az *evangélium* szavait, amelyekkel az Úr bocsátja útra tanítványait, Irén életével valósította meg. Nem ijedt meg ellenségeitől, és megvallotta az Úr nevét.

Június 29.

Sz. Péter és Pál apostolok.

(dupl. I. cl.)

«Ma lépett fel Simon Péter a kereszt fájára, allelúja,
Ma ment fel Krisztushoz a mennyország kulcstartója örvendezve;
Ma hajtotta le fejét Krisztus nevéért Pál apostol, a földkerekség fényessége
És elnyerte a vértanuság koronáját, allelúja.»
(A Magn. ant. a II. vesp.-ban.)

A római Martyrologium a következő szavakkal vezeti be az ünnepet: «Rómában Sz. Péter és Pál apostolok születésnapját üljük, akik Nero császár alatt szenvedtek vértanuságot. Az elsőt ebben a városban, fejjel lefelé keresztre szegezték, s a Vatikánban temették el, most pedig az egész földkerekség tisztelete övezi. A másikat lefejezték, s az ostiai úton temették el, és hasonló tiszteletben részesül». Minthogy régen a szentek ünnepeit mindig a sírjuknál ülték meg, a mai napon két istentiszteletet tartottak, egyet a Vatikánban Péter sírjánál, a másikat pedig Pál sírjánál. Ma a két apostolt együtt ünnepeljük. Mivel azonban a mai misében és zsolozsmában Péter személye nyomul előtérbe, azért a következő napot, jún. 30-át a nemzetek apostolának, Sz. Pálnak szenteljük.

1. P é t e r t eredetileg Simonnak hívták. A névváltoztatás magától Krisztustól ered, aki ezt már az

első találkozás alkalmával jelezte, az apostolválasztásnál pedig állandósította, hogy így a névben is kifejezze a főapostol jellembeli tulajdonságait és jelentőségét az Egyházzal kapcsolatban. A Péter szó (héberül Kephas) ugyanis sziklát jelent. Péter a Genezáret-tó mellett, Betszaidában született, és öccsével, Andrással együtt halászattal foglalkozott. Kafarnaumban lakott, és nős ember volt. Péter háza gyakran vált az Úr működésének színhelyévé, mert kafarnaumi tartózkodása alatt mindig ott szállt meg az Úr. Péter testvérével, Andrással és Jánossal együtt az Úr első tanítványai közé tartozik (Ján. 1, 40—50). Később, a csodálatos halfogás után, a Genezáret-tó partján az Úr felszólította őt, hogy kövesse állandóan, mire otthagyta családját, foglalkozását, és az első lett a tizenkét apostol sorában. Ettől kezdve állandóan az Úr mellett találjuk, mint az apostol-testület szószólóját (Ján. 6, 68; Mát. 16, 16), vagy mint kitüntetett apostolt (Jairus lányának feltámasztásánál, a színváltozásnál és a haláltusánál az Olajfák-hegyén). Heves természete sokszor elhamarkodott, meggondolatlan szavakra és cselekedetekre késztette, de árulása a szenvedés éjjelén jótékony iskola volt számára, megszüntette jellemgyengeségeit. Ez az eset alázatossá tette. Krisztus feltámadása után reá ruházza a főpásztori hivatalt. A mennybemenetel után mindig az előtérben áll: ő mondja az első pünkösdi prédikációt, ő veszi fel az első pogányt (Kornéliuszt) az Egyházba (Ap. Csel. 10, 1 sk.); Pál is Jeruzsálembe megy, «hogy Pétert lássa». A börtönből való csodálatos kiszabadulása után «útra kelvén, eltávozott más helyre» — valószínűleg Rómába. Ettől kezdve forrásaink szűkszavúak. Tudjuk, hogy részt vett Jeruzsálemben az úgynevezett apostoli zsinaton (Ap. Csel. 15, 1 sk.), és hogy járt Antiochiában (Gal. 2, 11 sk.).

Biztos, hogy mint apostol működött Rómában, hogy annak első püspöke volt, és hogy Rómában vértanuhalált halt, mégpedig keresztrefeszítés által (67 Kr. u.). A hagyomány szerint ő volt Antiochia első püspöke (l. Péter antiochiai székfoglalását febr. 22). Két levele maradt ránk, amelyek egyúttal az első pásztorlevelek a keresztény hívekhez. Sírja a világ legfönségesebb temploma, amelynek kupolájáról ezek a szavak ragyognak le: «Te Péter vagy (azaz kőszál) és erre a kősziklára építem Egyházamat».

2. A szentmise (Nunc scio). A vigilia miséje Péter vértanuságát nyomatékozta, ma pedig az Egyház alapját ünnepeljük. A vezető gondolat az Úr Jézus szava: «Te Péter vagy, és erre a kősziklára építem Egyházamat». A mise Péter drámai szavaival kezdődik: «Most igazán tudom, hogy az Úr elküldte angyalát, és kimentett engem Heródes kezéből . . .» Ez a jelenet éjjel játszódik le. Megjegyzendő, hogy ezt a misét régen in aurora, azaz hajnalban mondták. A *szentlecke* Péter csodálatos megmenekülését mondja el. Ez a példa azt is megmutatja, hogyan oltalmazza

Isten a pápaságot és az Egyházat. Az *evangélium* Fülöp Cezáreájába vezet bennünket, és tanui leszünk annak a nagy napnak, amelyen az Úr Krisztus lerakta Egyháza alapköveit. A *szentáldozás*ban én is Péterré, kősziklává leszek, amelyre Krisztus Egyházát akarja építeni.

3. A zsolozsmából. A matutinum második nocturnusában Nagy Sz. Leó pápának ezen az ünnepen mondott szentbeszédét olvassuk: «Minden ünnepünket az egész keresztény világ megüli, mert közös hitünk és kegyeletünk azt kívánja, hogy ami mindnyájunk üdvössége érdekében történt, azt mindenütt közös örömmel is ünnepeljék. Mégis, ezt a mai ünnepet, az egész világon megnyilvánuló közös tiszteleten kívül a mi városunknak (Rómának) egész különös örömmel kell megülnie, hogy ahol a két legkiválóbb apostol olyan dicsőségesen fejezte be életét, ott vértanúságuk napján a legnagyobb öröm uralkodjék. Mert ezek azok a férfiak, akik által neked, ó Róma, az evangélium fénye fölragyogott, úgyhogy aki addig a tévedés tanítója voltál, az igazság tanulójává lettél. Ezek a te igazi atyáid és pásztoraid, akik, hogy téged a mennyországba átültessenek, sokkal jobban és sokkal szerencsésebben alapítottak meg, mint azok (Romulus és Remus), akik első alapfalaidat vetették meg, és akik közül az, akinek nevét viseled (Romulus), testvérgyilkossággal szennyezett be téged. Ezek az apostolok azonban azok, akik téged olyan nagy dicsőséghez juttattak, hogy szent nemzet, választott nép, papi és királyi város, és Sz. Péternek székhelye lévén, a világ fejévé lettél, és hogy a keresztény vallás által messzebbre terjeszted ki hatalmadat, mint földi hatalmaddal. Mert jóllehet, sok győzelmeddel tengereket és szárazföldeket vetettél hatalmad alá, mégis sokkal kevesebb az, amit háborús győzelmekkel hódítottál meg, mint amit a keresztény béke által.»

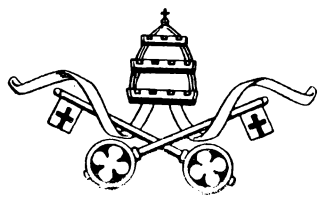

Június 30.

Sz. Pál apostol emlékezete.

(dupl. maj.)

Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és az ő kegyelme bennem nem volt eredménytelen.

Ezt a mondatot írhatjuk e kiváltságos ember élete fölé. Benne szemlélhetjük a kegyelem erejét, de az emberi akarat együttműködését is. Isten minden különös érdem nélkül hívta őt, ő követte a hívó szót, és egészen átadta önmagát hivatásának. A mai ünnep a kegyelem dicshimnusza.

1. Sz. Pál. Nekünk, a liturgia híveinek ismernünk és tanulmányoznunk kell a nagy apostol életét és írásait, mert senki sem szól hozzánk az év folyamán gyakrabban, mint ő. Pál, akit megtérése előtt Saulnak (ez volt a római neve) hívtak, Cilicia római tartomány Tarzus nevű városában, Benjamin törzséhez tartozó zsidó családból született (2—3 évvel később, mint az Úr Jézus). A farizeusok pártjának szigorúan vallási és nemzeti alapon álló szellemében nevelkedett, és megvolt a római polgárjoga, amelynek gyakran hasznát vette. Kora ifjúságában Jeruzsálembe ment, hogy törvénytudóvá képeztesse ki magát. Itt az ünnepelt Gamálielnek volt tanítványa. Elsajátította a sátorkészítés mesterségét, amelyet még apostol korában is gyakorolt. Jézus fellépése idején már nem volt Jeruzsálemben, életében sohasem látta az Urat. Jeruzsálembe való visszatérése alkalmával ott már virágzó keresztény községet talált. Rögtön ellenségei közé lépett. Sőt amikor István a törvényt és a templomot támadta, megkövezésénél az elsők között volt. Ez az

esemény a kolerikus embert a keresztényüldözők vezérévé tette. Üldöző dühe a damaszkuszi vállalkozással hágott tetőfokra, amely azután megtérésével (Kr. u. 34 körül) végződött. (L. Pál fordulását, jan. 25-én.) Megkeresztelkedése és első prédikációkísérletei után Arábia pusztáiba vonul (34—37), hogy előkészüljön hivatására. Itt az Úr Krisztus bizalmas érintkezésre és nagy kinyilatkoztatásokra méltatta. Damaszkuszba visszatérve prédikálni kezdett, de a zsidók gyilkos merénylete elől menekülni volt kénytelen. Most Jeruzsálembe siet (első útja), «hogy lássa Pétert». Barnabás bemutatja őt a keresztény községben, de a zsidók gyűlölete rövidesen innen is menekülésre kényszeríti. A következő éveket (38—42) Tarzusban tölti, ahonnan Barnabás hívására Antiochiába, a megtért pogányokból újonnan alakult egyházközségbe megy (42). Egy évet töltenek itt a lelkek szolgálatában. 44-ben másodszor megy Jeruzsálembe, hogy elvigye az antiochiaiak adományát az éhező testvéreknek. Visszatérése után, Barnabással együtt Cipruson és Pamfilián (Kisázsia) keresztül első térítőútjára indult (45—48) (Ap. Csel. 13—14. fej.). Az apostoli zsinat harmadszor is Jeruzsálembe hívja (50). A zsinat határozataitól fellelkesítve, fokozott buzgalommal fog a pogányok térítéséhez, és Kisázsián keresztül második térítőútjára (51—53) indul, majd átmegy Európába : Filippibe, Tesszalonikába (kedvelt egyháza), Beröába, Athénbe és Korinthusba. Közel két évig marad Korinthusban, és megveti alapját az egyik legjelentősebb egyházközségnek. 54-ben negyedszer van Jeruzsálemben. Harmadik térítőútja Efezusba vezet, ahol három esztendőn keresztül nagy sikerrel működik. Meglátogatja az európai egyházakat, s azután, most már ötödik ízben, Jeruzsálembe megy (58 pünkösd). Itt fogságba vetik, s a zsidók

bevádolják, hogy megveti a törvényt. Két évig marad Cezáreában vizsgálati fogságban, végül, hogy ki ne szolgáltassák a zsidóknak, a császárhoz fellebbez. 60-ban indul el hajón Rómába. Malta szigeténél hajótörést szenvednek, végre 61 tavaszán megérkeznek Rómába. 63-ig fogságban tartották, de fogsága enyhe volt, bérelt lakásban tartózkodhatott. A császárhoz való fellebbezése felmentéssel végződött. Élete utolsó éveit utazások töltik ki: elment Spanyolországba és régi egyházközségeibe. 66-ban másodszor jön Rómába, ahol elfogják és 67-ben elnyeri a vértanuság koronáját: karddal lefejezik. 14 levele becses örökség számunkra, amelyek mély betekintést engednek ebbe a nagy lélekbe. Ő egészen «nagy a mennyek országában».

2. A szentmise (Scio cui credidi). Ma lélekben elzarándokolunk a nemzetek nagy apostolának sírjához, az örök város falain kívül fekvő templomba. Évközben gyakran gyülekezünk egybe stációs istentiszteletre ebben a gyönyörű templomban; sok keresztény nemzedék merített már ebből a sírból erőt és kegyelmet. — A szentmise megértése szempontjából megint az lesz a legjobb, ha elképzeljük, hogy Pál jelen van, és velünk együtt mutatja be az áldozatot. Azonkívül rögtön misztikus kapcsolatba lépünk vele, az ő szava a mi szavunk is lesz. Már az *introitus*ban megszólal, és én vele mondom: Bízom abban, aki a reám bízott kegyelemkincset meg tudja őrizni addig a napig. A 138. zsoltár azzal a boldog meggyőződéssel tölt el, hogy Pállal együtt öröktől fogva a kiválasztottak között vagyok. A *szentlecké*ben maga Pál mondja el az apostolságra való meghívatását; keresztényüldözőből Krisztus tanítványává, és a nemzetek tanítójává lett. Az *evangélium*ban az Úr megjósolja tanítványának az üldöztetést, megostoroztatást, árulást, amely

honfitársai részéről fogja érni, végül pedig a vértanuhalált. Mindez beteljesedett Pál életében (hiszen a sírjánál állunk!). A *felajánlás*ban a nemzetek apostolának vezetése alatt az oltárhoz hozzuk életünk áldozatát, a *szentáldozás*ban pedig vele együtt részesedünk a százszoros jutalomban. Igy a szentmise alatt az apostol sírjánál a szenvedés és megdicsőülés közösségébe léphetünk vele. Véleményem szerint ez a legmélyebb értelme a vértanu-ünnepeknek, sőt minden ünnepnek. Részesedünk a szent érdemeiben és jutalmában.

Július 1.

Az Úr Jézus Szentséges Vérének ünnepe.

(dupl. II. cl.)

Istenünk kiontott vére, megváltásunk drága bére!

Ez a népszerű ünnep a nagypénteken, az Úr halála napján, a Kereszt ünnepein, Úrnapján és Jézus Szíve ünnepén is túl vezet bennünket, és feltárja előttünk a Megváltó szentséges vérének végtelen értékét. Az egész július hónapot a «drága vér» tiszteletére szenteljük (szándékosan került az ünnep a hónap első napjára).

Az ünnep nem tartozik a szigorúan klasszikus liturgiához, mert reflexióból, elmélkedésből keletkezett, már pedig az ősi liturgia ünnepeiben jobban szereti a gondolatoknál a tetteket. Másrészt ez az ünnep nagyon megfelel a Krisztus szenvedésébe szívesen elmerülő lelkeknek. Ebből a szempontból nagy előnye az ünnepnek, hogy hitünk középpontjába, a megváltáshoz vezet. Az ünnep szellemének megfelelően össze-

gyüjtjük azokat a képeket, amelyeket az Egyház ma a breviáriumban és a misekönyvben a Szent Vére vonatkozólag elénk tár. A képeket három csoportba osztjuk: 1. előképek az Ószövetségből, 2. történeti ké-

pek: Urunk legszentebb vérének története, 3. szimbolikus képek.

1. Három előkép. *a)* Az Egyház az emberiség bölcsőjéig vezet vissza bennünket. Kain és Ábel áldozatot mutatnak be; Ábel áldozatára Isten kedvesen tekint, Kainéra azonban nem. Ebből származott a bűn, az irígység, és végül a testvérgyilkosság. A szomjas föld nagymohón itta be Ábel vérét, de a vér boszszúért kiáltott az égre a gyilkos ellen. Ime, Krisztus vérének előképe, amely a Kálvárián megváltásért kiált.

b) Néhány évezreddel később vagyunk; a zsidókat sanyargatják az egyiptomiak. Isten megparancsolja a népnek, hogy vágjanak le egy húsvéti bárányt, és annak vérével kenjék meg az ajtófélfákat, mert az ilyen házak mellett elmegy a halál angyala. Ahol azonban az ajtók nincsenek vérrel bekenve, ott minden elsőszülött férfiút megöl, a király elsőszülöttétől le a szol-

gáló elsőszülöttéig. Ez a vér az ajtófélfákon Krisztus vérének előképe. «Megmenthet a bárány vére egy embert? Nem, de mint a megváltó vér előképének, van ereje.» Ha az öldöklő angyal ott találja az emberi szív küszöbén az isteni vért, továbbmegy, s a lélek megmenekült.

c) Izaiás próféta látomásában egy ember áll előtte, aki szőlőt sajtol (Keleten szokásos volt a vörös szőlőt a sajtóban megtaposni). A próféta megkérdezi az embert: «Miért oly vörös a ruházatod?» A felelet: «Egymagam tapostam a sajtót, és a nemzetek közül senki sem volt velem». A sajtótaposó maga Krisztus, akinek ruhája a megváltó vértől vörös.

2. Történeti képek. Az Egyház megmutatja az első vércseppeket, amelyek felragyognak Jézus körülmetélése napján. Az Olajfák hegyén, az éjjeli holdfényben, a halálfélelem sajtolta vér festi meg Istenünk arcát. A szerencsétlen Júdás kétségbeesésében a templomba szórja a vérdíjat: «Ártatlan vért árultam el!» Az Egyház tovább vezet bennünket az ostorozás helyére, és legmélyebb megaláztatásában mutatja be az Urat: a durva csapások alatt a padlón szertefreccsen az isteni vér. Krisztust Pilátushoz viszik, aki megmutatja a vértől borított testet a néptömegnek: Ecce homo! Végigmegyünk Jeruzsálem utcáin, és a véres lábnyomokat követve érünk fel a Golgotára. A keresztfáról csepeg a vér, egy katona megnyitja az Úr oldalát, és vér meg víz folyik ki belőle.

3. Két szimbolikus kép. *a)* Ádám elragadtatásában álmot lát: Isten megnyitja oldalát, kiveszi bordáját, és megalkotja Évát, minden élők anyját. Tovább megyünk, és lélekben látjuk az isteni Ádámot, Krisztust. A halál álmát alussza, megnyitott szívéből vér és víz folyik ki, a keresztségnek és az

Eucharisztiának, a második Évának, az Egyháznak, minden élők anyjának szimbolumai.

b) Az engesztelésnapi zsidó istentiszteletet látjuk magunk előtt. A főpap egyszer egy évben bemegy a Szentek-szentjébe, és ott széthinti a bakok és bikák vérét, engesztelésül a nép bűneiért. Az Egyház magasztosabb értelmet ad ennek a képnek: Krisztus az isteni főpap, aki egyszer, nagypénteken ment be a mennyek országának nem kézzel készített, és nem is a bakok és bikák vérével meghintett szentélyébe, és saját vére által örök váltságot szerzett az emberiségnek. Ezt a képet állítja ma elénk a szentlecke.

Zárókép. Az Egyház a végítélet elé állít bennünket. Mennyei istentiszteletet látunk magunk előtt: középen az oltáron véresen áll a megölt, és mégis élő Bárány, körös-körül az üdvözültek megszámlálhatatlan serege, a Bárány vérében megmosott fehér ruhában. A megdicsőültek serege a megváltás énekét énekli: «Te megváltottál minket önvéreddel minden törzsből, népből és nemzetből!» — A gondolatról most áttérünk a tettre. Oly szerencsések vagyunk, hogy ezt az isteni vért valóban magunk között láthatjuk, áldozatul mutathatjuk be a mennyei Atyának az egész világ bűneiért, sőt magunkhoz is vehetjük.

Július 2.

Sarlós Boldogasszony.

(dupl. II. cl.)

Magasztalja lelkem az Urat.

1. Szűz Mária látogatása Erzsébetnél, a középkorban lett ünneppé. A keleti egyház már régi idők óta Mária-ünnepet (Mária fátyolának elhelyezése Konstantinápoly külvárosában, Blacher-

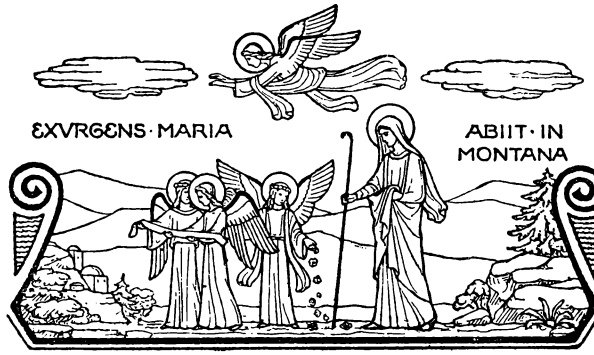

naeban) ül júl. 2-án. Ez a körülmény, és Sz. János születésének közvetlen közelsége érthetővé teszi, miért került ez az ünnep a mai napra. Az Istenanya látogatása Erzsébetnél éppen Ker. Sz. János születésével van kapcsolatban. Ugyanis nem sokkal az Úr születésének hírüladása után, Mária elment rokonához, Erzsébethez, Juda hegyei közé, ahol a két szent asszony emlékezetes találkozója történt. Ez a találkozó volt születésnapja a liturgiában gyakran használt és nagyrabecsült Magnificat-nak. Mária mintegy három hónapig maradt Erzsébetnél, és valószínűleg résztvett János körülmetélésének ünnepén is, amikor Zakariás a Benedictus-himnuszban énekelte el szívének hálaját. Aztán visszatért Názáretbe, ahol súlyos megpróbáltatás várt reá.

2. A szentmise (Salve). A Szűz Mária közös miséjéből vett részeken kívül vannak a misének sajátszövegű részei is. A *szentlecke* a jegyesi szeretet képében állítja elénk Szűz Mária istenanyai méltóságát és szeretetét isteni gyermeke iránt. A hegyeken való átkelésére utalnak a következő versek: «Csitt! A kedvesem íme itt jő! Ugrál hegyeken át, szökell halmokon

át!» — Ezeknek a soroknak felelnek meg az *evangélium* következő szavai: «Mária útra kelvén, sietve méne a hegyek közé, Juda városába». A szentáldozatban osztozunk az isteni jegyes boldogságában, és hozzá hasonlókká leszünk; minket is «meglátogat az Úr» kegyelmével és világosságával, mint ahogyan meglátogatta Ker. Sz. Jánost és Erzsébetet.

3. A zsolozsma olvasmányait az Énekek Énekéből vesszük (2, 1—17). Az Énekek Éneke egyike annak a három szentírási könyvnek, amelyet Salamonnak tulajdonítunk. Szószerinti értelemben Salamonnak és egy pásztorleánynak szerelmét énekli meg. A cselekmény főbb mozzanatai: a szerelmesek vágyódása a házasság után, majd énekek és párbeszédek következnek, amelyekben kölcsönös vonzódásukat juttatják kifejezésre, és végül az akadályokról hallunk, amelyek egybekelésük útjában állnak. A keresztény szentírásmagyarázók magasabb értelmet adnak az Énekek Énekének; szerintük Krisztusnak és az Egyháznak, illetve az Istennel egyesült léleknek kölcsönös szeretete jut benne kifejezésre. Nekünk, nyugatiaknak nem szabad megbotránkoznunk az Énekek Énekének érzéki, természetes képein. A mai zsolozsma bemutat egy mintát:

«Csitt! A kedvesem íme, itt jő! Ugrál hegyeken át, szökell halmokon át; olyan a kedvesem, mint a gazella, mint a szarvasborjú; már itt is áll a házunk fala mögött, benéz az ablakon, nézdel a rácson át. Ime, a kedvesem mondja nekem: ‚Kelj fel szaporán, barátnőm! Jöjj, galambom, szépem! Mert a tél már elmúlt, az eső elállt, elvonult, földünkön előbújnak a virágok, eljött a szőlőmetszés ideje, s a gerle szava hallatszik földünkön. A füge már kihajtja első gyümölcsét, s a virágzó szőlő illatot áraszt'.»

4. Sz. Processus és Martinianus. Amikor Péter és Pál a tarpeji halmon fekvő mamertini börtönben sínylődtek, az apostolok tanításának és csodáinak hatása alatt két börtönőr, Processus és Martinianus negyven más emberrel együtt a keresztény vallásra tért, és a sziklából hirtelen előtörő vízben azonnal meg is keresztelkedtek. Utána segítségére akartak lenni az apostoloknak a börtönből való menekülésben. Hitükért vértanuhalált haltak (67 körül). A két vértanu holtteste jelenleg a római Sz. Péter-templomban nyugszik.

5. A Magnificat. A mai ünnep születésnapja a Boldogságos Szűz igen nagy tiszteletben álló hálaénekének:

Magasztalja lelkem az Urat,
És szívem örvendez megváltó Istenemben,
Mert megtekintette szolgálója alázatosságát;
Ime, mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék.
Mert nagy dolgokat cselekedett velem a Hatalmas,
És Szent az Ő neve;
És irgalma nemzedékről nemzedékre száll
Az Őt félőkre.
Nagy dolgokat művelt karja erejével,
Szétszórta mind, kik szívük dagályában
Fennen hordozzák fejüket.
Hatalmasokat levetett székükből
És felemelte a kicsinyeket.
Az éhezőket jóllakatta jókkal
És gazdagokat üresen bocsátott el.
Megemlékezett fiáról, Izraelről
És irgalmasságát nem felejtette el,
Amint egykor megígérte atyánknak, Ábrahámnak
És magvának mindörökre. (Luk. 1, 46—55.)

A Magnificat a Boldogságos Szűz hálaéneke az istenanyai méltóságért, és az emberi nem megváltásáért. Hogy teljesen megérthessük ezt a fönséges imádságot, bele kell magunkat élnünk abba az órába, amelyben született. Szűz Mária megtudja az angyaltól, hogy ő lesz az Isten anyja. Még nem érti át a kegyelem magasztosságát, és nincs senki, aki előtt csordultig telt lelkét kitárhatná. Elmegy tehát Júda hegyei közé rokonához, Erzsébethez, aki hasonló kegyelemben részesült. Erzsébet az isteni kegyelemtől megvilágosítva úgy köszönti és fogadja Máriát, mint Urának anyját. Mária ekkor már nem tudja többé visszafojtani érzéseit, lelkéből kitör a hála, imádkozó áhítattal elénekli a Magnificatot, amelyben köszönetet mond istenanyai méltóságáért, és az emberi nem megváltásáért. Ez az imádság három szakaszra oszlik:

1. szakasz: *a)* Hála a személyének jutott kegyelemért és felmagasztaltatásért,
b) Isten három tulajdonságának: mindenhatóságának, szentségének és irgalmasságának magasztalása.

2. szakasz: Annak dicsőítése, hogy milyen bölcsen kormányozza Isten az embereket (kevélyek és alázatosak).

3. szakasz: Isten beteljesíti a messiási jövendöléseket.

A Magnificat gondolatmenete és körülírása:

1. *a)* Lelkem túláradó örömében hálát adok az Úrnak. Miért? Rendkívüli kegyelmet (istenanyai méltóság) gyakorolt velem, alacsonyszármazású, méltatlan szolgálójával. A kegyelem következménye, hogy hódolattal vesz körül az egész emberiség. *b)* Felmagasztalt engem az Isten, a Mindenható, a Szent, az Irgalmas. A Fiúisten megtestesülése és a megváltás, amelyek az én kitüntetésemmel veszik kezdetüket, a legnagyobb művei ennek az isteni mindenhatóságnak. Bennük nyilvánul meg Isten szentsége, útálata a bűnnel szemben, és nagy-nagy irgalmassága a bűnös emberiség iránt.

2. Isten tulajdonságainak felsorolása után Szűz Mária saját személyéről az isteni üdvrendre tér át, és a középső szakaszban az isteni kiválasztás és az örök isteni végzések indítékait tárja elénk: Isten hatalma abban nyilvánul meg, hogy megszégyeníti a hatalmasok üres gőgjét, s a világ szemében erőtleneket és alacsonysorsúakat választja ki.

3. Ez után az elmélkedés után Szűz Mária örömmel állapítja meg, hogy Isten Izraelt meg akarja váltani, mert irgalmassága és hűsége készteti erre. Irgalmassága, mert a nép önmagán nem tud segíteni, hűsége, mert Isten a megváltást megígérte az atyáknak.

Miként az ószövetségi és ókeresztény költészet általában, ez az ének is a legegyszerűbb műformát mutatja. Világosan kitűnik a gondolatritmus és a mondatok szokásos párhuzama. Lehetséges, hogy Szűz Mária lelkének kiáradó öröme az alatt a három hónap alatt nyerte végső költői alakját, míg Zakariás házában tartózkodott. — A Magnificat gyorsan bevonult a liturgiába, a zsolozsmában már a negyedik században imádkozták, és állítólag Sz. Benedek illesztette bele a vesperásba.

Július 3.

II. Sz. Leó pápa.

(semid.)

A liturgia pápája és a szegények atyja.

1921-ben jún. 28-ról a mai napra tették át ezt az ünnepet. Jún. 28-án hajdan I. Sz. Leó pápa hamvainak a Sz. Péter-templomba való átvitelét ünnepelték.

Az ünnep neve S. Leonis secundo volt, amiből félreértés következtében idők folyamán II. Leó lett.

1. II. Leó pápa. † 683 jún. 28. Rómában, a Vatikánban van eltemetve. *Élete:* II. Leó pápa 682—683 kormányozta az Egyházat. Sziciliában született, kitűnt az egyházi és klasszikus irodalomban való jártasságával, latin és görög nyelvtudásával és zenei képzettségével. Megjavította az egyházi himnusz- és zsoltáréneklési módot. Jóváhagyta és megerősítette, sőt latinra is lefordította a hatodik egyetemes zsinat határozatait, amely zsinatot a pápai követek elnöklete alatt IV. Konstantin császár, a konstantinápolyi és antiochiai pátriárkák és 107 püspök jelenlétében Konstantinápolyban tartottak (680—81). Leó valóban atyja volt a szegényeknek. Nemcsak alamizsnájával, bőkezű adományaival, hanem szóval és tettel egyaránt enyhítette az özvegyek és árvák nyomasztó helyzetét. *Alkalmazás:* «Utánozzuk élete példáját», mint ezt az Egyház kéri könyörgésében, kössük össze a liturgiát a szegények áldozatrakész szeretetével. Ennek egyik módja volna, ha a felajánláskor karitatív célokra adakoznánk. Legyünk atyái vagy anyái a szegényeknek!

2. A szentmise. Ma a római Sz. Péter-templomban mutatjuk be a szentmiseáldozatot, ami egészen helyénvaló Sz. Péter ünnepének nyolcadában. Íme az apostolfejedelemnek egy szent követője! A *mise* (Sacerdotes) a püspök-hitvallók közös miséinek második miséje. Magyarázatát l. 587. old.

3. A Magnificat. Figyeljük meg ma, hogyan használja a liturgia ezt az éneket. A Magnificat a vesperás csúcspontja. Ez legjobban akkor tűnik ki, ha ünnepélyes vesperáson veszünk részt. Akkor láthatjuk, hogy a Magnificatot a többi zsoltárnál ünnepélyesebben éneklik, és alatta az oltárt is megfüstölik. A Magnificat hálaima, még pedig fenséges megnyilvánulása a legörvendezőbb hálának. Ki az, aki hálát ad? Az Egyház és a

lélek. Az ég és föld legdicsőbb teremtményének, a Boldogságos Szűz Máriának szavait és érzéseit veszik ajkukra, hogy hálát zengjenek. Szűz Mária — úgy mondhatnók — a mi követünk, hálánk tolmácsolója. Mit köszön az Egyház és a lélek? Mindenekelőtt a megváltó kegyelmekért ad hálát, amelyekben Isten a nap folyamán részesít bennünket, különösen pedig az ünnep kegyelméért. Az Úristen ugyanis különleges kegyelmeket köt az egyházi év egyes ünnepeihez. Mindezekhez a lélek hozzáadja személyes háláját azokért a jótéteményekért, amelyeket Istentől kapott. Röviden, a Magnificatban az Egyház és a lélek hálát ad Istennek minden kegyelméért és jótéteményéért. A hála indítóoka Szűz Máriánál és az Egyháznál egészen hasonló: Mária szíve alatt hordja az isteni Megváltót, az Egyház pedig ölében tartja a misztikus Megváltót, a megváltás minden kegyelmével együtt; a lélek pedig szívében hordja a Megváltót, azáltal, hogy a kegyelem állapotában van, vagy pedig, hogy reggel a szentáldozásban magához vette Őt. Az Egyház és a lélek minden kegyelmet összefoglalnak, örvendezve hálát adnak, s hálálkodva örvendeznek Megváltó Istenükben. E fönséges ének minden gondolata, Szűz Mária minden érzése alkalmazható az Egyházra és a lélekre.

Magasztalja lelkem az Urat, és szívem örvendez Megváltó Istenemben. Ennek oka: megtekintette szolgálója alázatosságát. A szegény lélek, amelyet az eredeti bűn koldussorsra juttatott, emlékezetébe idézi bűnösségét, az akarat gyengeségét, a rosszra való hajlandóságot. Itt nem lehet jogról beszélni, tisztára isteni kegyelem, hogy felemelkedhetett. Az Egyház pedig nem a szegény számkivetett-e? — Az Úristen mégis felemelte őket, s a földkerekség minden népe boldognak hirdeti az Egyházat és a lelket. Az Egyház a népek anyjává lett, a «szegény lélek» pedig Isten templomává, Isten fiává. Milyen kitüntetés, milyen nagy jó a megszentelő kegyelem! — Nagy dolgokat cselekedett ma velünk a Mindenható, a Szent, az Irgalmas. Az Egyházzal: hányan tértek meg ma, hányan lettek újra Isten gyermekeivé, hányan jutottak a mennyországba! A lélekkel: mennyi kegyelmet, mennyi érdemet adott a mai napon, ráadásul még az ünnep kegyelmeit is! Mennyire megmutatta a hozzá hűségesekkel szemben mindenhatóságát Ő, aki a szíveken uralkodik, szentségét a bűn legyőzésével, irgalmasságát a bocsánatban!

Az imádság második fele tanít és vigasztal bennünket. Tanítása így szól: maradj kicsiny, maradj mindig idegen ezen

a földön, légy alázatos. Gondolj nagy mintaképünkre, a B. Szűz Máriára. A szegény szolgálót felmagasztalta az Úr, az éhezőket jóllakatta jókkal. Rövid a tanítás, de ezekben a tömör mondatokban az Isten-országának alaptörvénye van lefektetve, amelyet így fejezhetünk ki: a l á z a t o s s á g. Fönséges vigaszban is részesít az Egyház, amely megragadja lelkemet: kint tombolnak az Egyház ellenségei, sárba rántják az Egyházat, megfosztják javaitól; a gazdagok, a jóllakottak, a gőgösek gúnyosan mennek el mellette, miközben az Isten házának félhomályában, a tömjénfüst felhőiben naponkint ég felé tör a szegény Egyház Magnificatja: «Szétszórta mind, kik szívük dagályában fennen hordozzák fejüket. Hatalmasokat levetett székükből, és gazdagokat üresen bocsátott el». Az Egyháznak mindig igaza lett, a kevélyek mind lebuktak trónusukról, az Egyház pedig 2000 éves multjára tekint vissza. Mily vigasztalás ez számunkra! Itt is áll: «Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak».

Végül hálát adunk megváltásunkért és kiválasztásunkért! Hiszen mi vagyunk «Izrael, az Ő fia». Hálatelt szívvel emlékezünk meg Isten hűségéről és irgalmasságáról: a bűn miatt adósai voltunk, — s Ő mégis megtartotta ígéretét. A mai nap is hozzájárult az isteni igéretek megvalósulásához — szívből köszönjük Neki!

J ú l i u s 4.

Sz. Péter és Pál apostolok nyolcadának hatodik napja.

(semid.)

Róma két fénylő szeme.

Az apostolfejedelmek nyolcadának megvan az a kiváltsága, amit ezenkívül csak húsvét és pünkösd nyolcadánál találunk meg, hogy több miseformulája van. A régi időben ez gyakori volt, amint ezt a legősibb misekönyv (Sacramentarium Leonianum) tanusítja.

1. A s z e n t m i s e (Mihi autem). Ma tehát a nyolcad alatt külön misét mondunk, azt, amely egyúttal

az apostolfejedelmek votiv-miséje is. A változó énekrészek ugyanazok, mint amiket az apostolok miséiben általában használunk. Az *introitus*ban az Isten barátait és a mennyek országának fejedelmeit ünnepeljük. A *szentlecke* azt beszéli el, hogy «az emberek kivitték betegeiket az utcára, hogy amikor Péter jön, legalább az árnyéka érje valamelyiküket, és megszabaduljanak betegségeiktől». Ehhez hasonló reményt tápláltak magukban az első keresztények is, azért keresték fel oly szívesen a szent vértanuk, az apostolfejedelmek sírját, és ott mutatták be a szent áldozatot. Felfogásuk szerint az Oltáriszentség, hogyha a szentek sírjáról veszik, kettős erővel hat, egyrészt mint Krisztus Urunk teste, másrészt, mint a vértanu ereklyéje. Nemcsak lelki bajaikban, hanem testi betegségekben is innen reméltek gyógyulást, ezért az is előfordult, hogy a betegeket egész éjjel a szentek sírjánál hagyták. Az *evangélium* is a mise misztérium-jellegére utal: Krisztus Urunk megígéri Péternek, hogy azért, mert elhagyta a világot és követte a szenvedés útján, majd vele együtt uralkodik és ítélkezik, «midőn az Emberfia fölségének trónján fog ülni». A *communio*ban az Egyház megismétli ezt az ígéretet, amivel kifejezésre akarja juttatni, hogy a szent áldozat Krisztus paruziájának (eljövetelének) megjelenítése, amelyben mi a «százszoros» jutalom zálogát vesszük. A *graduale* úgy magasztalja az apostolokat, mint a királynő-egyház fejedelmi sarjait. Az *allelújavers* Krisztus figyelmeztetésére emlékeztet bennünket: «Péter, egykoron megtérvén, erősítsd meg testvéreidet». Az *offertorium*ban a missziós útra induló apostolokat látjuk.

Július 5.

Zaccaria Sz. Antal Mária hitvalló.

(dupl.)

Sz. Pál apostol szellemével Krisztushoz.

Sz. Pál apostol nagy tisztelőjének ünnepe igen jól beleillik az apostolfejedelmek nyolcadába.

1. Sz. Antal. † 1539 júl. 5. Milánóban, Sz. Barnabás templomában temették el. *Élete:* Antal 1502-ben született Felsőolaszországban. Ifjúkorában humanisztikus tanulmányoknak adja magát, és orvostudományokkal foglalkozik. Nemsokára azonban észreveszi, hogy Isten a lelkek gyógyítására hívja. Pappá szentelve atyai szeretettel karolja fel az idegeneket, nyomorultakat és a szegényeket. Honfitársai a «haza atyja» és az «angyal» nevekkel illették. Szerzetesrendet alapít szabályozott papok számára, akiket kedvenc apostoláról paulánusoknak nevez. Jelenleg barnabitáknak hívják őket. Terjesztette Krisztus Urunk szenvedésének és kereszthalálának tiszteletét, 1534-ben meghonosította a 40 órai szentségimádást, és szorgalmazta a gyakori szentáldozást. Még csak 36 éves volt, amikor 1539-ben meghalt. *Alkalmazás:* «Sz. Pál apostol szellemével Krisztushoz!» — ezt óhajtják, és ezen dolgoznak napjainkban is a liturgia barátai. Az egyházi év folyamán mintegy százszor szól hozzánk a nemzetek apostola a szentmise leckéjében, így ma is. S ezenkívül hányszor halljuk a zsolozsmában! Az Egyház ma liturgikus könyörgésében szentünk előtt, és vele imádkozik, «hogy megtanuljuk sz. Pál apostol szellemében Jézus Krisztus kimagasló tudományát».

2. A szentmise (Sermo). A saját mise változó részei a szent életét tükrözik vissza. Az *introitus* Sz. Pál

egyszerű, de erőteljes tanításmódjáról beszél. A *szentlecke* lelkipásztori utasításokat tartalmaz, amelyeket Sz. Pál legkedvesebb tanítványához, Timóteushoz intézett. A liturgia a hűséges Sz. Pál-tanítványra, Zaccaria Antalra érti, amivel egyúttal jelezni akarja, hogy Antal teljesen Sz. Pál szellemében működött. Az *evangéliumban* az Úr Jézus felszólítását halljuk a gazdag ifjúhoz: Kövess engem! Szentünk követte az Úr Krisztus hívását. A többi, legapróbb ének és imádság is mélyértelmű utalásokat tartalmaz szentünk életére.

Július 6.

Sz. Péter és Pál apostolok nyolcada.

(dupl. maj.)

«A föld dicsőséges fejedelmei halálukban sem váltak el egymástól, miként életükben is szerették egymást.» (A Ben. antifónája.)

Mégegyszer odaállunk az apostolfejedelmek sírjához; nevükkel nap-nap után találkozunk a liturgiában. «Péter apostol és Pál, a nemzetek apostola, ők tanítottak meg bennünket, Uram, a te törvényedre.»

1. A szentmise (Sapientiam). Ennek a misének is vannak saját részei. A miseszöveg régi eredetű, és misztérium-jellegű. A misztérium-cselekményt az *evangéliumban* találjuk meg az első kenyérszaporítást követő emlékezetes jelenetben: Krisztus kitér a nép hódolata elől, amellyel királlyá akarják tenni, tanítványait a tó túlsó partjára küldi, ő pedig felmegy a hegyre, és az egész éjjelt imádságban tölti. A tanítványok eközben a hajócskában szél ellen eveznek. A negyedik őrváltás idején (reggel felé), az Úr átmegy a tavon, és megjelenik az apostolok előtt. A hirtelenkedő Péter az Úr elé siet a vizen, de mivel kétely szállta meg a lelkét, süllyedni kezdett, és az Úr húzta ki a mélyből. Gyönyörűen látjuk ebben a mi életünk képét. A világ éjtszakájában ellenkező szélviharokkal küzködünk, miközben Krisztus a magasságokban (az Atyának jobbján) imádkozik. De itt a földön sem vagyunk egyedül. Naponkint lejön hozzánk az élet hajójába a «negyedik őrváltás» idején (a szentmisében). A süllyedő Péter, akinek az Úr jobbját nyujtja, kedvelt képe a római liturgiának. A régiek a keresztség előképét látják benne, amely megóvja az embert az elmerüléstől, és átmenti az Egyház hajójába. Ez a magyarázata a keresztség szertartásában szereplő következő exorcizmusnak: «Nem kisebb valaki parancsolja ezt neked, átkozott lélek, mint az, aki biztosan járt a tengeren, s aki a süllyedő Péternek kezét nyujtotta». A szentmise *könyörgése* is majdnem ugyanezekkel a szavakkal kapcsolódik ehhez a jelenethez. Alig is találunk eseményt, amely Pétert minden jó és rossz tulajdonságával hívebben jellemezné, mint éppen ez.

2. A zsolozsma. Újra gyönyörű dicsőítő beszédet olvashatunk, amelyet Aranyszájú Sz. János mondott a két apostolról. «Milyen hálát zengjünk nektek, szent apostolok, akik oly

sokat tettetek értünk? Felidézem emlékedet, Péter, és elámulok ; reád gondolok, Pál, — és nem tudom visszatartani könnyeimet. Nem tudom, mit mondjak, miről beszéljek, ha szenvedéseiteket szemlélem ! Hány börtönt megszenteltetek, hány bilincset tettetek dicsővé, mennyi kínzást viseltetek el és mennyi gyalázást vettetek magatokra ! Hogyan vittétek Krisztust, és hogyan örvendeztettétek meg tanításokkal a községeket. Áldott legyen nyelvetek ! Tagjaitokat vér borítja az Egyház miatt. Ti mindenben követtétek Krisztust. Az egész földet bejárja szózatotok, és szavatok elhat a földkerekség határáig (18. Zsolt.). Örülj Péter, mert vihetted Krisztus keresztfáját. Mesteredhez hasonlóan kereszten akartál meghalni, de nem úgy, mint Krisztus Urunk, hanem fejjel lefelé, mint aki a földről az égbe veszi útját. Boldog szegek, amelyek átszúrták azokat a szent tagokat ! Lelkedet teljes bizalommal az Úr kezeibe tetted le, te, aki nagy buzgalommal szolgáltál neki, és jegyesének, az Egyháznak, aki lángoló szívvel szeretted az Urat, te a leghűségesebb az összes apostolok között. — Örvendj te is, Sz. Pál, akinek fejét karddal vágták le, s akinek érdemeit nem lehet szavakkal kifejezni. Miféle kard járta át a te szent torkodat? Nem volt-e ez az Úrnak eszköze, amelyet megcsodál az ég és tisztel a föld? Mi fogta fel véredet? Tejnek látszott hóhérod ruháján, akit te csodálatosan gyengéddé, sőt hívővé tettél pribékjeivel együtt. Legyen koronám ez a kard, Péter szegei pedig diadémban csillogó drágakövek.» (Sz. Pál lefejezésénél a legenda szerint vér helyett tej freccsent a katona ruhájára, aminek hatása alatt Longus prefektus és Celsus centurio megtértek.)

Július 7.

Sz. Cirill és Metód püspökök, hitvallók.

(dupl.)

Mily kedvesek azok léptei, akik a békét hirdetik!

1. A szentek. Cirill † 869 febr. 14., Metód † 885 ápr. 6. Cirillt a római Sz. Kelemen-templomban temették el, Metódot pedig Welehradban, Szűz Mária templomában. *Életük:* Szentjeink a szlávok apostolai.

Testvérek voltak, és Tesszalonikában születtek. III. Mihály (856—867) keletrómai császár a kiváló képzettségű papokat Nagymorvaországba küldte, ahol sok fáradsággal és nagy nehézségek leküzdése után megtérítették a szlávokat. A Szentírást szláv nyelvre fordították, és külön írást találtak fel (az úgynevezett glagolit írást), amelyet a keleti egyház liturgiájában még most is használnak. 867-ben Rómába mentek, ahol II. Adorján pápa (867—872) nagy kíséret élén, ünnepélyesen fogadta őket. Beszámoltak működésükről. Az irígység azonban sok ellenséget szerzett nekik a papság körében, állítólag liturgikus újításaik miatt. De fényesen igazolták eljárásukat, és maga a pápa szentelte őket püspökökké (868). Cirill nem sokkal ezután meghalt Rómában, 42 éves korában. Először abban a sírban temették el, amelyet II. Adorján a maga számára építtetett. Később átvitték a Sz. Kelemen-bazilikába, ahol jelenleg is nyugszik. Temetése valóságos diadalmenet volt. Metód visszatért Morvaországba, és a bulgárok, dalmaták és Karinthia lakói között térített. Amikor újra bevádolták, Rómába ment, ahol a szláv nyelvnek liturgikus használata dolgában is tisztázta magát. A pápa érsekké nevezte ki. Morvaországba visszatérve, megtérítette a cseh herceget és annak feleségét, hirdette az Isten igéjét Csehországban, Lengyelországban, sőt a lembergi püspökség felállítása után állítólag Moszkvában is járt, és Kiewben püspökséget alapított. Innen visszatért, és Morvaországban halt meg. Welehradban, a Szent Szűz templomában temették el nagy tisztelettel.

2. A szentmise (Sacerdotes) egyes részei a püspökök közös miséjéből (l. 587. old.) valók, a többiek saját szövegűek. A szentmise célzatosan mindenütt többes számban beszél a szentekről, hiszen két szentet

ünneplünk (a liturgia ilyen csekélységekre is figyelemmel van; lásd *intr., szentlecke, grad., evang., off.)* Az előmise szentjeinket mint püspököket magasztalja, akik méltóságukat a Főpaptól nyerték *(lecke, all.)*. Ezek a gondolatok csodálatos mélységet kölcsönöznek a mai szentmisének: Krisztus az örök főpap bemutatja a maga áldozatát, amellyel egyesül a két szent püspök életének áldozata. A pap az oltárnál Krisztust és szentjeinket helyettesíti, a papság pedig belekapcsolódik ebbe a szent áldozatba. A 72 tanítvány küldéséről szóló *evangélium* a szentek missziós tevékenységére céloz. Ugyanezt mondhatjuk az offertoriumról és a communioról is. Elámulunk a szlávok apostolainak bámulatos sikerein, és magasztaljuk Isten csodáit az ő szentjeiben *(off.)*. Azt is megtudjuk, honnan vették a szentek az erőt munkájukhoz: a reggeli mise szürkületében az Úr beszél hozzájuk *(comm.)*. A liturgia különös előszeretettel ünnepli az egyes népek apostolait. Ma a keresztény szláv népek hatalmas ágát látjuk az Egyház fáján. Mai szentmisénk hála- és könyörgő-áldozat. H á l a azért, mert a szlávok természetüknél fogva vallásosak és jóindulatúak a kereszténységgel szemben, és k ö n y ö r g ő áldozat, mert nagyon sokan a szlávok közül — számuk meghaladja a százmilliót — elszakadtak az Egyház egységétől. Adja az Isten, hogy a mélyen vallásos orosz nép, amelynek most oly súlyos próbát kell megállania, visszataláljon az egy akolba, és hogy a cseh nemzet is kiheverje a jelenlegi súlyos vallási válságot!

Július 8.

Sz. Erzsébet királyné, özvegy.

(semid.)

Erzsébet, a béke és a haza anyja, adj nekünk békét!

1. Sz. Erzsébet. † 1336 júl. 4. Coimbrában (Portugália), a klarisszák kolostorában van eltemetve. Királynéként szokták ábrázolni, rózsákkal. *Élete:* Egy szent a királyi trónon! Erzsébet portugál királyné (szül. 1271) szent uralkodó, példás családanya és országának is édesanyja. Különös adománya volt a békeszerzés. A mise *orációja* így szól: «Isten, ki Sz. Erzsébet királynét más jeles adományok mellett a háborús düh lecsillapításának kiváltságával is feldíszítetted . . .» A breviárium a következőket beszéli el: Már születésekor is megnyilvánult, hogy milyen eredményes békeközvetítő lesz később a királyok és országok között, mert a születésén kelt örömben kibékült egymással atyja és nagyatyja, akik eddig viszályban éltek . . . Dénes portugál királynak (1279—1325) lett a hitvese. Mint feleség époly buzgósággal törekedett az erényekben előrehaladni, mint gyermekeit istenfélelemre nevelni. Férjének is akart tetszeni, de még inkább Istennek. Az évnek csaknem fele részében pusztán kenyéren és vizen böjtölt. A pénz, amelyet a szegényeknek akart kiosztani, hogy a király ne láthassa, télvíz idején viruló rózsává változott. Miként leány korában a hajadonoknak, házasságában a hitveseknek, úgy Dénes király halála után visszavonult életével és erénygyakorlataival az özvegyeknek lett példaképe. Férje temetésén a klarisszák szerzetesöltönyében jelent meg, erős lélekkel és megadással viselve sorsát.

2. A nap liturgiája. A mise a szent

asszonyok közös miséje (Cognovi, l. 603. old.). Az *orácio* kiemeli, hogy különös adománya volt a kibékítés. A *zsolozsma* saját énekekkel tünteti ki: «Te Jeruzsálem dicsősége, te Izrael öröme, te népednek ékessége vagy». *(A Ben. antif.)* «Erzsébet, a béke és a haza anyja, ki az égben diadalmaskodsz, adj nekünk békét!» *(A Magn. antif.)*

Július 10.

Sz. Felicitas özvegy és hét fia, vértanuk; Rufina és Secunda szűz, vértanu.

(semid.)

1. A szentek. Felicitas özvegy és hét szent fiának ünnepe († 162 körül) a római Egyház legrégibb vértanuünnepei közül való. A hét testvért, Sz. Felicitasnak a fiait, Marcus Aurelius császár (161—180) üldözése alatt a római prefektus, Publius először hízelgésekkel, majd meg kegyetlen megkínzatás fenyegetésével próbálta a keresztény hit elhagyására bírni. Mivel azonban hitük bátor megvallásában anyjuk buzdítása is megerősítette őket, állhatatosan kitartottak, s ezért a legkülönfélébb módon szenvedtek vértanuhalált. Januarius ostorcsapások alatt húnyt el, Félixet és Fülöpöt szintén agyonostorozták, Silanust sziklahasadékba taszították, Alexandert, Vitalist és Martialist lefejezték. Négy hónappal később az anya is vértanuságot szenvedett. Különböző katakombákban temették el őket. Silanust anyjával együtt a VIII. században Sz. Zsuzsanna római templomában helyezték örök nyugalomra, s most is ott nyugszanak. Alexander, Farfa apátsági templomába került. — A két római nőtestvér, Rufina és Secunda vonakodtak megházasodni, mert Istennek szentelték magukat. A bíró elé kerültek. Ez

először Rufinát kínoztatta ütlegekkel. Míg ez a kínzást szenvedte, nővére, Secunda így szólt a bíróhoz: «Miért éppen nővéremet tünteted ki efféle kínzással, engem meg gyalázatomra fenyítetlenül hagysz? Csak hadd szenvedjük mind a ketten ugyanazt a vértanuságot, hisz mindketten ugyanazt a hitet valljuk!» Végül lefejezték őket. Holttestük a XII. század óta a lateráni bazilikában nyugszik.

Lelkünk kiszabadult, miként a madár a vadász tőréből. Elszakadt a háló, és mi megszabadultunk. (Graduale.)

2. A szentmise (Laudate pueri). Igen régi, és saját szövegekből áll. Tulajdonképpen az egész a hitben szilárd anyának magasztalása, aki gyermekeit vértanuságra lelkesíti. Már az *introitus*-ban a boldog anyát látjuk, amint hét fia körülveszi őt az égben. Itt a földön ugyan «gyermektelen» volt, most azonban az égben «örvend az ő gyermekeinek» (a 112. zsolt. az introitusban igen erőteljesen érvényesül, és nagyon jól ide illik). A *szentlecke* az «erős asszony» ismert dícsérete. «Kiállnak fiai és boldognak hirdetik!... Sok nő gyüjtött már vagyont, de te túltettél valamennyin. A kedvesség csal, a szépség mulandó, de az istenfélő asszony dícséretet érdemel...» A *gradualé*-ban mint kiszabadult madarak magasztalják a vértanu-testvérek az Urat az égben. Vértanuságuk kimenekedés volt a földi élet csapdájából (ez a rész az

Kép: Az őskeresztény szimbolika szívesen ábrázolja a lelket madár (galamb) alakjában.

aprószentekre emlékeztet minket). Az *alleluja* időmértékes himnusz, az igazi testvéri szeretetet magasztalja, melyről a közösen elszenvedett halálban tanuskodtak. Igen szép az *evangélium* alkalmazása a mi ünnepünkre. Azt az epizódot halljuk az Úr Krisztus életéből, amikor jelentik neki, hogy kint állnak anyja és atyjafiai, s keresik őt. Ő azonban tanítványai felé tárja kezeit, és így szól: «Ime, az én anyám és az én atyámfiai! Mert aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az az én fivérem, nővérem és anyám». A liturgia azt akarja nekünk mondani, hogy a szent vértanuanya és az ő hét fia, nemkülönben a két vértanu nővér Krisztusért elszenvedett halálukkal (ez volt számukra az Atya akarata) Krisztus anyjává, fivérévé és nővérévé lettek. Mi pedig, akik a szentáldozatban ezekkel a szentekkel egyesülünk, részesedünk az ő dicsőségükben is. Mi is az Úr Krisztus anyjává, testvéreivé és nővéreivé válunk. És amikor majd a szentáldozáshoz járulunk, újból ugyanezt a szót halljuk Krisztus ajkáról: igen, éppen az Eucharisztia által részesedünk mi a Krisztus-anyaság, testvérség és nővérség méltóságában. Vérrokonai leszünk Krisztusnak, hiszen az ő vérét vesszük. Valóban, nagyszabású ez a miseszöveg.

Július 11.

I. Sz. Pius pápa, vértanu.

(simpl.)

A jó pásztor vérét ontja juhaiért.

1. I. Sz. Pius. † 155 táján, júl. 11-én. Sírja Rómában van a Vatikánban. *Élete:* 140—155-ig volt pápa. A zsolozsma ezeket mondja róla: «Ő rendelte

el a húsvétnak vasárnapon való ünneplését (szemben a quattuordecimanusokkal, akik mindig Nisan 14-én kívánták ünnepelni). Pudens szenátor házát ő alakíttatta át templommá, a pápa címtemplomává tette, és mint ilyent, a «Pásztor»-ról nevezte el. Gyakran mutatta be itt a szentáldozatot, és sokaknak szolgáltatta ki ugyancsak itt a keresztséget. (Neve tehát szoros vonatkozásban van Sz. Pudenciána templomával.) Hivatala gyakorlása közben jó pásztorként vérét ontotta juhaiért, és az ő legfőbb Jópásztoráért dicsőséges vértanuhalált szenvedett július 11-én. A Vatikánban temették el». Pápasága alatt írta testvére, Hermas az ő «Pásztor»-át, mely az apostoli atyák legrégibb művei közül való. *Alkalmazás:* A pápa úgy áll előttünk, mint «a legfőbb jó pásztor». Szentünk első a pápák sorában, aki a «Pius — Kegyes» nevet viseli. «Dicsőséges vértanuhalálban vérét is ontotta» juhaiért. Az ő idejében igen elevenen élt a hívők lelkében a pap pásztori hivatása. Fivére is így állítja azt elénk munkájában, melynek a «Pastor — Pásztor» címet adta, s a pápa címtemploma is a Pásztortól kapta nevét: Ecclesia Pastoris. Milyen korán, mennyire szorosan egybekapcsolódik a liturgia és a lelkipásztori hivatás!

2. A szentmise (Statuit). A vértanu főpapok közös miséje (l. 568 old.). — Megpróbálok a szenttel együtt, és az ő szellemében részt venni a szentáldozaton. A szentmisének négy része van: első a tanítás, azután jön a fölajánlás, majd az átváltozás és végül az áldozati lakoma. A szent vértanu ajkáról veszem át, és így imádkozom a Kyriét. Mennyire a lelke mélyéből hívta segítségül az Urat vértanusága percében: Uram, irgalmazz nekünk! Azután jön a Gloria, az ő dícsérő és hálaadó éneke. Sőt Pius a mi igehirdetőnk is: a *szentlecke* és *evangélium* azt hirdetik: «Boldog az az ember, aki a próbát kiállja!» Ő bátran mondhatja ezt, hisz ugyancsak kiállta. Ma el is nyeri az «élet koronáját». És most felém fordul: Hol a te próbatételed, kísértésed? Miként állod meg helyedet? Erre kemény tanítás hangzik

ajkáról minden szeretteinek, sőt tulajdon lelkének a «gyűlöletéről!» Mindazt, ami csak kedvét szolgálhatná a természeti embernek, oda kell adni Krisztusért! Aki nem vállalja tulajdon élet-keresztjét a hivatás, a környezet, az életsors minden tövisével együtt, nem lehet Krisztus tanítványa. Te tornyot kívánsz építeni, t. i. az Isten-országot tulajdon lelkedben, de hát befejezetlen maradjon ez a mű? Hány keresztény hasonlít félbemaradt építményhez! A vértanunak van joga így beszélni, mert prédikációját vértanui halálával igazolta. Most következik a *fölajánlás.* Ez Pius utolsó fölajánlási menete — a halálba. Mekkora önfeláldozást, önátadást jelent ez! Megpróbálom követni. Az *átváltozás:* minden földi áldozat Krisztus áldozatába való bekapcsolódással válik kedvessé Isten előtt. A vértanu halálakor Krisztus hal meg a vértanu testében. A *szentáldozás* nem egyszerűen communio — egyesülés az Úr Krisztussal, hanem egyszersmind részvétel szentünk megdicsőülésében is.

Július 12.

Gualbert Sz. János apát.

(dupl.)

Sz. Nábor és Félix vértanuk.

Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek.

Az ellenségszeretet gondolata vonul végig a mai egész napon. Az Egyház szívesen ragad ki egyet a szentek erényei közül, és állítja elénk követendő például. Szentünk a hősies ellenségszeretet példaképe.

1. Sz. János. † 1073 júl. 12. Sírja Flórenc mellett, Passignano-kolostorban van. *Élete:* Szentünk (szül. 995) firenzei nemesi családból származott. Atyja a katonai pályára szánta. Egyetlen fivérét, Hugót azonban egyik rokonuk meggyilkolta. János utóbb egy nagypénteken fegyveresei társaságában egy szűk hegy-

szorosban találkozott a fegyvertelen gyilkossal. A menekülés lehetetlen volt. A gyilkos térdrehullva, karjait keresztbe téve könyörög kegyelemért, János pedig, akit ez a látvány mélyen megkapott, nemcsak hogy nem bántja, hanem testvérévé is fogadja. Ezután folytatja útját, és Sz. Minias templomába megy. Olyan áhítattal könyörgött itt a Keresztrefeszített képmása előtt, hogy úgy látszott, mintha a megfeszített Üdvözítő hozzáhajtotta volna fejét. Ez annyira megindította, hogy atyja minden ellenzése dacára elhatározta, hogy életét egészen Istennek szenteli. Lenyírta haját, s felöltötte a szerzetesi ruhát. Rövid idő alatt a tökéletesség olyan magas fokára emelkedett, hogy egész élete és tevékenysége mintaképül szolgált másoknak. Ő alapította meg a bencésrend egyik ágát, a vallumbróziak rendjét.

2. A szentmise (Os justi) az apátok közös miseszövege (l. 591 old.). Saját szöveg az ellenségszeretetről szóló *evangélium*. Krisztus így tanít a hegyibeszédben: «Hallottátok, hogy mondatott: Szeresd felebarátodat, és gyűlöljed ellenségedet. Én pedig mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket; jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek, és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitokért, hogy fiai legyetek Atyátoknak, ki a mennyekben vagyon, ki napját fölkelti jókra és gonoszokra, s esőt ad az igazaknak és hamisaknak». Végezzünk ma komoly lelkiismeretvizsgálást, hogy állunk mi az ellenségszeretet dolgában! Gondoljunk csak arra, hogy az Egyház majdnem minden nap békecsókot adat nekünk a szentáldozás előtt. Komoly figyelmeztetés ez, hogy mielőtt a béke fejedelmét szívünkbe fogadnók, béküljünk ki minden emberrel. Ellenségeink iránt való szeretet legyen a mai szentmise áldozati ajándéka és kegyelme.

3. Sz. Nábor és Félix. A Martyrologium a következő-

ket mondja: «Milánóban Sz. Nábor és Félix vértanuk halála, akik Maximianus császár alatt szenvedtek vértanuságot. Maximianus Herkuleus seregében katonáskodtak, keresztény hitük miatt Milánóban törvény elé állították őket, Lodi-ban (Itália) fejüket vették (303 vagy 304). A két szent vértanu teteme Milánóban talált nyugvóhelyet». Mikor a XII. században Barbarossa Frigyes elfoglalta Milánót, Sz. Nábor és Félix ereklyéit Reinalt kölni érseknek ajándékozta. Reinalt nemcsak Nábor és Félix tetemeit, hanem a három napkeleti bölcs testét is Kölnbe szállíttatta. Még most is ott őrzik ezeket a szent relikviákat a dóm egyik gyönyörű kápolnájában.

Július 13.

Sz. Anaklétus pápa, vértanu.

(semid.)

Együtt a szenvedésben és a vigaszban.

1. Sz. Anaklétus. Szentünk minden bizonnyal azonos Klétussal, Linus utódjával és Kelemen elődjével. A breviárium a következőket mondja róla: Athénből származott, és Trajánus császár uralkodása alatt (98—117) volt pápa. Ő rendelte el, hogy a püspökszentelést három püspök, az alsóbbrendű klerikusok szentelését pedig saját püspökük végezze nyilvánosan (ma is ez az egyházi előírás). Ő rendelte el azt is, hogy átváltozás után mindenki áldozzék. Sz. Péter sírját fölékesítette, és a pápák számára a Vatikánban külön nyugvóhelyről gondoskodott. «Kormányozta Isten Egyházát, és megdicsőítette dicsőséges vértanuhalállal.» (Martyrol.) 112-ben halt meg, a Vatikánban temették el. *Alkalmazás:* A szent pápa liturgikus intézkedései a papszentelésre irányítják figyelmünket. Nyár van, azokat a hónapokat éljük, amikor olyan sok ifjú klerikus részesü az egyházi rend fokozataiban. A mi szá-

munkra, kik szeretjük a liturgiát, ezek a szentelések, kezdve a legalsóbb fokozaton, föl egészen a betetőzésig a püspökségben, az igazi együttérző öröm és bensőséges, imádságos jókívánságok alkalmai. Mit tudunk a szentrendekről, mennyire becsüljük meg, és mivel támogatjuk a papjelölteket, mit teszünk atekintetben, hogy a mai ugyancsak nem szent világban a fölszentelt személyeknek újra megbecsülést szerezzünk? — A szentmise szövege a vértanuk második közös miseszövege (Sacerdotes) az első közös szövegből vett *evangéliummal* (l. 572. old.).

Július 14.

Sz. Bonaventura püspök, egyházdoktor.

(dupl.)

A szeráfi doktor Krisztus-misztikára tanít meg minket.

1. Sz. Bonaventura. † 1274 júl. 14. Sírja Lyonban volt, de a fanatikus kálvinisták 1562-ben összeégették szent tetemeit. Csak a fejét sikerült megmenteni. *Élete:* «Bonaventura egészen egyedül áll szentségével, kimagasló tudásával és ékesszólásával. Ragyogó élettel ékeskedett, szeretettel teljes szív, megnyerő magatartás jellemzik; jóságos és nyájas, jámbor és könyörületes szívű, minden erénnyel tündöklő, kedves az Isten és az emberek előtt... Az Úr olyan varázslatos szeretetreméltósággal ajándékozta meg, hogy aki csak látta őt, szeretettel telt el iránta». Igy fejezi be a lyoni zsinat aktáinak szerzője a róla való értesítését. Már fiatal éveiben ünnepelt tanító és magával ragadó szónok volt. 36 éves korában Sz. Ferenc rendjének egyetemes főnöke lett, s rendjében most is an-

nak második alapítójaként tisztelik. Nagy teljesítmény volt a lyoni zsinaton való szereplése. Erényességének és tudományának, talpraesett ügyességének és nyájasságának köszönhető elsősorban az az örvendetes eredmény, hogy a görögök oly gyorsan rászánták magukat arra, hogy visszatérnek az Egyház egységébe. Mint egyháztanító a «szeráfi» jelzőt viseli : doctor seraphicus. Egyaránt kiválik mint éleselméjű skolasztikus és mint mélyenjáró misztikus. A tőle származó «Sz. Ferenc legendája» a középkor igen kedvelt olvasmánya volt. Mikor Aquinói Sz. Tamás hallotta, hogy Bonaventura Sz. Ferenc életének megírásán fáradozik, így szólt : «Engedjük dolgozni a szentet a szentért». Kortársai állítólag azt mondták róla, hogy nála nincs szebb, szentebb és tudósabb. — A szentmise az egyháztanítók közös miseszövege (l. 589 old.).

2. Az egyháztanító. Ki az egyháztanító (Doctor Ecclesiae)? Azoknak a szenteknek adja az Egyház ezt a megtisztelő címet, akik tudományosságuk és írásaik által különösképpen kitüntették magukat. Világos, hogy nem egyszerűen a tudományosságról van itt szó, hanem arról az életbölcseségről, melyet az illető képvisel. Az élet tanítómesterének «doctor vitae»-nek *(orációj)* kell lennie. Eddig 28-an kapták meg ezt a kitüntető címet. Az Egyház azt tartja, hogy az egyházdoktorok, akárcsak a szűzek az égben, megkülönböztetett dicsőségben fognak részesülni. Az Egyház azzal tiszteli meg őket, hogy miséikben Credo-t mondunk. — Mire tanít bennünket az egyháztanító? Két dologra. Hogyan tanítsunk, és hogyan tanuljunk. Amint lehet beszélni egyetemes papságról, úgy beszélhetünk a hívők egyetemes tanítóhivataláról is. Természetesen csak a püspökök tartoznak a tanító-egyházhoz, a papok és a laikusok a tanuló-egyházat alkotják. Mégis nagyon sokszor nyílik alkalma a laikus hívőnek a tanításra, sőt sokszor kötelessége is tanítani. Igy a dolog természete szerint elsősorban az anya a gyermekek hitoktatója, mégis mily ritkán végzik jól ezt a fontos föladatot ! Azután a legnemesebb baráti szolgálat tanítani másokat akár szóval, akár írásban. Éppen manapság sokszor lehet rá szükség, hogy pap hiányában egy-egy rátermett laikus vegye kézbe a liturgikus

közösség oktatását és vezetését. — Az egyháztanító tanítói munkája másrészről készséges és tanulékony lelkületet kíván. Tekintsünk csak magunkba, van-e bennünk elég iparkodás, hogy vallási ismeretekben továbbképezzük magunkat. Hallgatunk-e szentbeszédet? Olvasunk-e tanító, vallásos könyveket? Olvassuk-e rendszeresen a Szentírást? A művelt keresztény nem mellőzheti egészen a szentatyák és az egyháztanítók írásait sem.

Július 15.

Sz. Henrik császár, hitvalló.

(semid.)

Egy német császár a szentek sorában!

1. Sz. Henrik. † 1024 júl. 13. Sírja Sz. Péter és Pál apostolok bambergi dómjában van. Császári öltözetben, liliommal és templommal ábrázolják. *Élete:* Henrik és Kunigunda szent házaspár a német császári trónon. II. Henrik (1002—1024) mint uralkodó a méltóságos és kegyes magatartást erőteljes önállósággal egyesítette. A zsolozsma így emlékezik meg róla: Minden munkáját imádsággal kezdte. Harc közben ismételten látta, hogy Isten védőangyala és más vértanu pártfogók küzdenek az oldalán, és oltalmazzák életét. A barbár népeket inkább imádsággal győzte le, mint az erőszak fegyverével. A még pogány Pannoniát azzal nyerte meg a keresztény hitnek, hogy nőtestvérét feleségül adta Istvánnak, aki fölvette a keresztséget. Vagyonát és birtokait templomok és kolostorok alapítására fordította. Egy alkalommal császári ékszereit is elküldte a Cluny-i apátságnak, hogy így Istennek áldozza azokat. Még a házasságában is rendkívüli hűséggel őrizte meg a szűzi tisztaságot, és közvetlenül halála előtt feleségét, Kunigundát érintetlenül küldte

vissza rokonaihoz. (Az újabb kutatások nem igazolják ezt a hagyományt.) A római liturgiában azzal állított magának maradandó emléket, hogy az ő kérésére vették föl a szentmisébe a Credo-t. *Alkalmazás:* «Miként neki megadtad, hogy kegyelmed bőségének segítségével legyőzze a világ csábításait, őt követve mi is elkerüljük e világ hízelgéseit, és tiszta szívvel hozzád jussunk» *(orácio)*. Éljünk az állapotunknak megfelelő tisztaságban. Semmi sem természetesebb, mint az, hogy aki liturgikus életet akar élni, éljen tisztán. — A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miseszövege (l. 592. old.).

Július 16.

Kármelhegyi Boldogasszony.

(dupl. maj.)

Fejed mint a Kármel.

1. Kármelhegyi Boldogasszony. A mai nap a kármelitarend főünnepe. A palesztinai Kármelhegyen remetetelep keletkezett, melyet Berthold keresztes vitéz 1150 körül nyugati mintára szerzetté alakított. A szerzetesek később a szaracénok zaklatásai miatt Európába költöztek át. A július 16-ra virradó éjjel (1225-ben) fölszólította a Bold. Sz. Szűz III. Honorius pápát, hogy erősítse meg a kármelita rendet *(a brev. 5. olvasmánya)*. Mivel azonban a szerzet még ezután is sok zaklatásnak volt kitéve, a hatodik generális, Stock Sz. Simon arra kérte Szűz Máriát, hogy adjon valamilyen jelt, mely pártfogásának lesz a záloga. Erre 1251 júl. 16-án a skapulárét adta a Bold. Szűz, mint anyai szeretetének különös jelét. Ezért a

mai ünnepet a skapuláré ünnepének is nevezik. A skapuláré vállruha, melyet több szerzetesrend tagjai viselnek, különösképpen azonban a kármeliták. Világi hívők számára kisebb alakban készítik, hogy ők is viselhessék, és így a hordásához kötött különleges kegyelmekben és kiváltságokban részesedhessenek. Ilyen például a szombatkiváltság. Az úgynevezett Bulla Sabbatinaban XXII. János pápa azt biztosítja a skapuláré viselőinek, hogy haláluk után hamarosan, elsősorban a haláluk utáni szombaton megszabadulnak a tisztítótűz szenvedéseitől. A szombatkiváltságot legutóbb 1908 júl. 4-én erősítette meg a S. C. Ind. *Alkalmazás.* Az Isten-anyától kapott ruha arra emlékeztet, hogy nekünk, kereszténveknek apostolkodnunk kell a divat túlkapásaival szemben. A ruha szimbolum, mely a viselő személyére enged következtetni. Amilyen a szíve, olyan legyen a ruhája is a kereszténynek: egyszerű, illedelmes, szóval olyan, hogy a külsőről a belsőre lehessen következtetni. A templomba is a hely szentségéhez illő öltözetben kell menni!

2. A szentmise (Gaudeamus) részben Szűz Mária közös miseszövegeit adja *(evang.*, lásd a 560. old.), részben saját szövegekből áll. Örvendező felkiáltással kezdjük: Mária-ünnepet ülünk, sőt még az angyalok is velünk ünnepelnek az égben *(intr.)*. Az Egyház menyegzős éneket is zeng hozzá (44. zs.): az ünnepi, liturgikus ruhákban bevonuló pap az égi menyasszony képe, aki most érkezik a menyegzőre. (Ez a gyakrabban szereplő *introitus* a görög liturgiából származik.) A *szentlecké*ben mint igehirdetőnk áll elénk Mária, és pártfogói hivatásáról beszél: «Anyja vagyok én a szép szeretetnek, a félelemnek, beismerésnek és a szent reménynek. ... Jertek hozzám mind, kik megkívántok engem, és teljetek el gyümölcseimmel!» Az *evangélium*

a Szűz Mária-misék ismert szakasza, melyben az Úr Krisztus boldognak mondja ugyan anyját, de vele mindazokat is, akik hallgatják és megőrzik Isten igéjét, és így a lelki-szellemi Isten-anyaságnak részesei. Az *offert.* és a *communio* kivételesen két, az Egyháztól fogalmazott kérő imádság a Bold. Szűzhöz. Különösen szép fölajánlási imádság az *offertorium*: «Emlékezzél meg, Isten Szűzanyja, az Úr előtt állva, hogy jó szót szólj értünk . . .» — Ha valakinek az olvasók közül megvan Szűz Mária officiuma, együtt imádkozhatná ma az Egyházzal az egész zsolozsmát.

Július 17.

Sz. Elek hitvalló.

(semid.)

Elhagyta házát, atyját, hitvesét Krisztusért.

1. Sz. Elek. Hogy mennyi mindabból történeti valóság, ami szentünk személyéről és életsorsáról fönnmaradt, vajjon Keleten avagy Rómában élt-e «Istennek embere» (a keletiek nevezik így), arról most nem szólunk. Az Alexius-legenda mindenképpen a legvonzóbb legendák közül való. Igen tanulságos és épületes. Fölséges illusztrációja a keresztény tökéletesség-eszménynek: Krisztusért a szegénységet és a gyalázatot is magunkra kell vállalni. Mert van-e nagyobb heroizmus, mint 17 esztendőn át az atyai ház küszöbén ülni, tulajdon szolgáinak pajkos bántalmazásait elviselni, ismeretlen kolduskénti megmaradni atyja előtt, anyja előtt, hitvese előtt, akik még mindig őt siratják, s mindezt Krisztus iránt való mindent legyőző szeretetből! És ha föltételezzük, hogy az egész legenda csak

költemény, mely híjával van minden történeti magnak, még akkor is csodálatraméltó az a hit, amely ilyen eszményt tudott kigondolni. A breviárium így szól róla: Az előkelő római családból származó Alexius Krisztus iránt érzett lángoló szeretetből különös isteni intésre menyegzőjének éjtszakáján elhagyta szűzi hitvesét, és zarándokként fölkereste a keresztény világ leghíresebb templomait. 17 évet töltött zarándokságban anélkül, hogy fölismerték volna. Ezután Edesszában, Szíria városában a Bold. Szűz képe nevén szólítja, ő pedig attól félve, hogy felfedezik, hajón hirtelen elhagyja ezt a vidéket. Róma kikötőjében találkozik atyjával, aki őt mint ismeretlen koldust irgalmasan házába fogadja, s itt újabb 17 évet tölt el teljes ismeretlenségben. Halála után találták meg sajátkezű életírását, melyben elárulja nevét és származását. Első Ince pápa idejében halt meg (417 júl. 17). — A mai szent élete megmutatja nekünk, hogy milyen egészen rendkívüli útjai lehetnek az Úr Krisztus iránt való szeretetnek, amit mi csak csodálhatunk, de nem utánozhatunk. De megmutatja azt is, hogy milyen hősi fokra tud lendülni ez a szeretet. Töltsön el ma minket is ez a nagy szeretet az Úr Krisztus iránt, s legyen serkentőnk áldozatos jó cselekedetekre.

2. A szentmise (Os justi) részben közös, részben saját szövegekből áll. (A közös szövegrészek magyarázatát lásd a 592 oldalon.) Saját szöveg a *szentlecke* és az *evangélium;* mindegyik a szegénységről beszél. «Mert nem hoztunk semmit sem magunkkal a világra: kétségtelen, hogy el sem vihetünk semmit. Ha tehát van eledelünk s ruházatunk, elégedjünk meg velük. Mert akik gazdagok akarnak lenni, kísértésbe esnek, az ördög kelepcéjébe... minden bajnak gyökere ugyanis a kapzsiság» *(szentlecke).* Milyen erőtel-

jesen hatnak ezek a szavak Sz. Alexius ajkáról; ő a legkeményebb következményeit is levonta! A szülői házban való tartózkodás nagy kísértés volt számára, amit ugyancsak derekasan kiállt *(all.)*. Ő «mindent elhagyott, és követte az Urat», ezért most «az újjászületéskor, mikor az Emberfia az ő fölségének trónusára ül», vele együtt fog uralkodni. Ő ugyancsak szó szerint vette az Úr szavát, hogy el kell hagynunk «otthont, szülőt, hitvestársat Krisztus nevéért» *(ev.)*. Most «kapja meg a százannyit, és bírja az örök életet.» Áldozáskor a szentmisében részesedhetünk az ő megdicsőülésében. Sz. Bonifác és Sz. Alexius temploma az Aventinuson szentünk néhány emlékét őrzi. A kriptában halála helyét mutogatják, megvan házuknak a kútja is, s látható az a lépcső, melynek zugában oly hosszú ideig lakott.

Július 18.

Lellisi Sz. Kamill hitvalló.

(dupl.)

Sz. Szimforóza és hét fia.

Beteg voltam, és meglátogattatok engem.

A most következő három napon az irgalmas felebaráti szeretet hőseit ünnepli az Egyház: Lellisi Sz. Kamillt, Páli Sz. Vincét és Aemiliani Sz. Jeromost. Hogy ebben célzatosság vezette az Egyházat, kitűnik abból, hogy egyiket se a halála napján ünnepeljük. Az első a betegekkel szemben, a második a szegényekkel, a harmadik az árva gyermekekkel szemben gyakorolta különösképpen az irgalmas felebaráti szeretetet.

1. Sz. Kamill. † 1614 júl. 14. Sírja Rómában van Mária Magdolna templomában (a leckeoldal egyik mellékoltára alatt). Szentünk anyja már 60 éves volt, mikor fia megszületett. Mint ifjú a világ bűnös örömeibe merült, 25 éves korában azonban, Gyertyaszentelő napján megtért. Kétszeri próbálkozása, hogy a kapucinus rendbe vétesse föl magát, meghiúsult a lábán lévő, nem gyógyuló seb miatt. Rómában a gyógyíthatatlan betegek kórházában talált befogadásra, ahol azután az erényekben való buzgósága miatt reá bízták a beteggondozás vezetését. Minden elképzelhető lelki és testi jóval sietett a rábízott betegek segítségére. 32 éves korában tanuláshoz látott, és nem szégyelt egy sorban ülni a gyermekekkel az iskolapadokban. Pappászentelése után szabályozott papi társaságot alapított, «a jó halál atyáinak rendjét», akik negyedik fogadalmukkal arra kötelezik magukat, hogy a pestisbetegek gondozását is vállalják, még életük kockáztatása árán is. Törhetetlen bátorsággal tartott ki éjjelnappal a betegek ápolásában, s magára vállalta a legalacsonyabbrendű munkákat is. Irgalmas szeretete akkor ragyogott legtisztább fénnyel, amikor Rómát járványok, majd éhínség sujtotta, és amikor Nolában a pestis dühöngött. Ötféle betegségben gyötrődve, amit azonban ő az isteni irgalom megnyilvánulásának tekintett, 65 éves korában halt meg Rómában, ajkán az Egyház imádságának szavaival, melyekkel a haldoklókért könyörög: «Ragyogjon föl előtted Jézus Krisztus szelíd és ünnepélyes arca». XIII. Leó a kórházak és gyógyintézetek védőszentjének nyilvánította, és nevét fölvette a haldoklókért mondandó litániába.

2. A szentmise (Maiorem hac) példája azoknak az újabb miseformuláknak, melyek a szent életét és erényeit tárják elénk. Az *introitus* megadja az egész

mise alapeszméjét: «Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért». Ehhez azután a betegek zsoltárát, a 40. zs.-t imádkozzuk. Az alapgondolatot szépen kifejti és illusztrálja a *szentlecke* és az *evangélium* (mindkettő Sz. Jánostól, a szeretet tanítványától való). A *szentlecke* kizárólag a felebaráti szeretetről beszél: «Mi tudjuk, hogy a halálból átvitettünk az életbe, mivel szeretjük testvéreinket». «Mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos.» «Abban ismertük meg Isten szeretetét, hogy ő életét adta miérettünk; tehát nekünk is életünket kell adnunk testvéreinkért.» «Fiacskáim, ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal.» Ezekben a szavakban benne van a szeretet parancsának egész mélysége. Az *evangélium*ban maga a Mester szól hozzánk, még pedig búcsúbeszédében: «Az az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket». «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.» Ezek azok a szavak, melyeket nagyon mélyen szívünkbe kell vésnünk. Azonban nem maradnak puszta szavak, mert a szentáldozatban «tetté és igazsággá» válnak, hiszen mi «megújítjuk a mi Urunk Jézus Krisztus mérhetetlen szeretetének művét» *(secreta)*, az ő keresztáldozatát. Megragadó a *communio éneke:* igen, a szentáldozás valóban elővételezése az Úr második eljövetelének, amikor majd ezekkel a szavakkal szól hozzánk: «Beteg voltam, és meglátogattatok engem. ... amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek». A *postcommunio*ban jó halálért esdünk; a mai szentáldozásunk legyen útravalónk halálunk óráján.

3. Sz. Szimforóza. «Tivoliban (Középitália) Sz. Szimforózának, Getulius hitvesének és hét fiának vértanusága. Hadrianus bíró először az anya arcát verette hosszú ideig, majd hajá-

nál fogva fölakasztatta, végül egy szikladarabot kötöztek reá, és folyóba taszították. Fiait oszlophoz kötözték, tagjaikat kificamították, majd válogatott kínzásokkal halálra gyötörték.» *(Martyrol.)* Vértanúságuk éve 138. Testi maradványaikat később Rómába vitték a halpiac mellett épült Sz. Mihály-templomba.

Július 19.

Páli Sz. Vince hitvalló.

(dupl.)

«*Vince mindig hű volt önmagához*» *(sibi semper constans), mondja róla a breviárium.*

1. Sz. Vince. † 1660 szept. 27. Sírja Párizsban van a Sz. Lázár-kolostorban. Talált gyermekkel a karján ábrázolják. *Élete:* Szent Vince a lazaristák és az irgalmas nővérek alapítója, és patronusa minden olyan vallásos társulatnak, melynek célja az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlása. «Vincens» annyit jelent, mint győző; s ő valóban legyőzte a világot szeretetével. Már kisgyermek korában nagy szeretetet tanusított a szegények iránt. Eleinte pásztorfiú volt, majd teológiát tanult, s rövidesen pappászentelése után a törökök fogságába került. Mint rabszolga megtérítette urát, s vele együtt Rómába, majd Franciaországba menekült. Eleinte lelkipásztorkodott, majd a gályarabok főpártfogója lett. Mintegy 40 évig vezette a Vizitációsrendet. Szinte megszámlálhatatlanok azok a művek, melyekkel a felebaráti szeretetet gyakorolta: keresztény rabszolgák kiváltása, lelenc gyermekekről való gondoskodás, veszélyben forgó fiúk és lányok segítése, bukott nők, gályarabok, beteg zarándokok, elmebajo-

sok és koldusok fölkarolása. Mint a király lelki tanácsadója nagy befolyást gyakorolt az egyházi méltóságok betöltésére. Szerény, alázatos és szegény maradt, bár kezein vagy 50 millió frank ment keresztül. Azt mondta róla valaki, hogy egyedül csak ő tudta volna megakadályozni a francia forradalmat.

2. A szentmise (Justus ut palma) a hitvallók közös miséjéből való (l. 594 old.), a tanítványok küldéséről szóló evangéliumi szakasszal. Amikor szent rendalapítókról mondjuk a misét, nemcsak az alapító, hanem egész szerzete is velünk van. Krisztus fáján sarjadozó ághoz hasonlítanak, mely mindig új és új virágokat hoz. A szentmisében ebben az értelemben is végbemegy a megváltás munkája, mert a szeretet nagy hőseinek tüzénél a mi szívünk is lángra gyúl, és az Eucharisztiából nyomban kegyelmi erőt is merítünk hasonló szeretetre. Igen fontos, hogy a közös szövegrészeket vonatkozásba hozzuk szentünkkel. Sz. Vince a pálma és a cédrus Isten nagy kertjében *(intr.)*; a *szentlecké*ben ő szól hozzánk, és megszégyenít minket: őt megvetették, üldözték, utcasöpredékként kezelték, mi meg hajhásszuk a tiszteletet, s bölcseknek szeretnénk látszani ... Az *evangélium*ban ő vonul misszióspapként (lazaristák) a világba; kísérjük el őt legalábbis imádságunkkal («kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába») és alamizsnánkkal. Az *áldozás* megint csak a «százszoros jutalomnak» és az örök életnek a záloga.

Július 20.

Aemiliani Sz. Jeromos hitvalló.

(dupl.)

Sz. Margit szűz, vértanu.

Az Isten-gyermekség lelkülete.

1. Sz. Jeromos. † 1537 febr. 8. Sírja Somascában (Lombardia), a Sz. Bertalan-templomban van. *Élete:* Az irgalmas felebaráti szeretet harmadik hőse, «az árvák atyja», Velencében született, és eleinte katonatiszt volt. Egy csata során foglyul esik és rettenetes börtönbe kerül. A Szűzanya közbenjárására azonban csodálatos módon megszabadul, és bilincseit Mária oltárára helyezi. Velencében az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásába kezd, főkép árva gyermekeket vesz gondozásába, s számukra árvaházakat alapít. Főalapítása Somasca-ban történt; innen is nyeri nevét a szabályozott papoknak tőle alapított új szerzete (szomaszkaiak). Pestisbetegek ápolása közben halt meg 1537 febr. 8-án, 57 éves korában. *Alkalmazás:* Ha elhagyott árva gyermekről tudsz, tégy vele jót. Vedd gondjaidba, légy tanácsadója, barátja, atyja, anyja. Gondold meg, hogy az Úristen az árvák atyja, s ő meg fog téged jutalmazni az Isten-gyermekség lelkületével.

2. A szentmise (Effusum). Miseformánk az új összeállítású szövegek minden előnyét és hátrányát egyesíti magában. Szerkesztője nagyon ki akarta emelni szentünknek az irgalmas szeretet gyakorlása körül szerzett érdemeit. Konkordancia segítségével nem volt nehéz összeszedegetnie a Szentírásból olyan szövegeket, amelyek az özvegyek és árvák iránt való szeretetre vonatkoznak. (Igy vélekedik Schuster: Lib. Sacr. 8.

kt. 79. oldalán erről az új miseszövegről.) Az *introitus*-ban az árvák nyomorúságáról hallunk. A *szentlecke* a szegények szeretetét ajánlja, és egyben jutalmat is ígér érte: «Szegd meg kenyeredet az éhezőnek . . . akkor, miként a hajnal fölkél a te világosságod . . .» Az *evangélium*ban magát a Megváltót látjuk, mint a gyermekek nagy barátját. Minden időn át hangzik szava: «Engedjétek a kisdedeket hozzám jönni, . . . mert ilyeneké a mennyek országa». A gazdag ifjúban, akit fölszólít az Üdvözítő, hogy adja el mindenét, a mai nap szentjét látjuk. (Figyeljük csak meg itt a Szentírás liturgikus alkalmazását: az evangéliumi gazdag ifjú nem követte az Úr szavát; de ezt a körülményt a liturgia teljesen figyelmen kívül hagyja.) Az *offertorium*ban szép kép tárul szemünk elé: amíg mi áldozati ajándékainkat az oltárra helyezzük, ugyanakkor angyal viszi adományainkat és imádságainkat arany csészében Isten színe elé! A *communio*ban tanít minket az Egyház: «A tiszta és szeplőtelen vallásosság az Isten és Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és özvegyeket, . . . és magát szeplőtelenül megőrizni e világtól». Ez volna áldozatunk legszebb gyümölcse és egyben a tökéletes hálaadás is. Vigyük magunkkal a mai szentmiséből azt a tanítást, hogy a keresztény istentisztelet nemcsak imádság, hanem sokkal inkább szeretet és élet. Az Egyház azonban az *orációb*an még egy szép alkalmazást kínál: Jeromos, aki itt a földön az árvák atyja volt, emlékeztet bennünket a mennybéli Atyára, aki minket, akik mindnyájan szegény árvák voltunk, gyermekeivé fogadott. A keresztség által lettünk fogadott gyermekeivé; az Egyház az ő nagy árvaháza. Bárcsak minél nagyobb hűséggel ápolnánk magunkban az istengyermekség lelkületét!

3. Sz. Margit. «Antiochiában a szent szűznek, Margitnak

vértanusága», mondja róla röviden a Martyrologium. A görög egyház régtől fogva nagy vértanuját tiszteli benne. Szívesen ábrázolják sárkánnyal, aminek természetesen szimbolikus jelentése van. Szentünk legendája szerint egy alkalommal a sárkány alakjában jelent meg neki a gonoszlélek, hogy megkísértse. A 14 segítő-szent sorából való. Meghalt 307-ben.

Július 21.

Sz. Praxedis szűz.

(simpl.)

A diákonus-szolgálat készséget jelent.

1. Sz. Praxedis. † 160 (?) júl. 21. Rómában a Priscilla-katakombában nyugszik nővére mellett. I. Paschalis pápa (817—824) vitette át testi maradványait sok más vértanu (2300) tetemével együtt a Sz. Praxedisről nevezett ősi templomba, amely így egyike Róma legtiszteletreméltóbb szentélyeinek. *Élete:* Az őskeresztény egyház egy szűze, aki minden vagyonát, munkabírását egészen az Egyház szolgálatába állította. Pudenciánának a nővére (ünnepe május 19). Antoninus császár uralkodása alatt gyakorolta az irgalmas szeretetet, s különösképpen a vértanuk körül buzgólkodott. «Az egyiket elrejtette házában, a másikat bátor hitvallásra bíztatta, ismét másokat eltemetett, a börtönben sínylődőket ellátta minden szükségessel. Amikor már nem tudta tovább nézni a keresztények szörnyű szorongattatását, az Úrhoz fordult, hogy ha akarja, vegye el őt e siralomvölgyből. Így is történt. Júl. 21-én az Úr magához hívta, hogy felebaráti szeretetéért és jámborságáért megadja neki az égi jutalmat. Testét a Priscilla-katakombában atyja és nővére sírjában helyezték nyugalomra.» *(Breviárium.) Alkalmazás:* Elevenítsük föl újra az őskeresztény diakonissza intéz-

ményt! A diakonissza a segítő szolgálatot gyakorolta az Egyházban, és az irgalmasság cselekedeteit a betegekkel, az ínségesekkel, a foglyokkal és a jövevény keresztényekkel szemben. Ilyen szeretetszolgálatra ma is bőven nyílik alkalom.

2. A szentmise (Loquebar) mindenestül a szent szűzek közös miseszövege, de több közös miseszövegből összeállítva. Figyelemmel van arra, hogy bár szentünk üldözésektől hányatott időben élt, ő maga mégsem volt vértanu. Az *introitus*ban Praxedis áll előttünk, és az ő «bizonyságáról» beszél, de egyben bensőséges lelkületéről és Isten parancsolatainak odaadó szolgálatáról is. Az *orációb*an ezt a lelkületet kérjük a magunk számára is. A *szentleckéb*en Sz. Pál szól, és általa az Egyház a szűzességről. Mély és fölséges gondolatok, melyeket elmélkedésre elénk ád. Először is megállapítja, hogy a szűzesség a tökéletesebb állapot, mindazáltal a házasállapot is szent, és érdemes rá törekedni. A fődolog, hogy lelkületben szűz legyen az ember azáltal, hogy a mulandó dolgok fölé emelkedik. Ezt a gondolatot ő így fogalmazza meg: «Az idő rövid; most már az van hátra, hogy azok is, akiknek feleségük van, olyanok legyenek, mintha nem volna, és akik sírnak, mintha nem sírnának, és akik örvendeznek, mintha nem örvendeznének; akik vesznek, mintha nem volna birtokuk, akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének; mert elmúlik ennek a világnak az alakja». Az elrejtett kincsről és a drágagyöngyről szóló *evangélium* rámutat a szűzesség és a szentség legmélyebb forrására. Praxedis megtalálta a kincset és a gyöngyöt, s mindent odaadott érte. *Communio*kor ugyanezt a kis részt olvassuk az evangéliumból, s ebből megértjük, hogy számunkra az a kincs és az a drágagyöngy az Eucharisztia.

Július 22.

Bűnbánó Sz. Mária Magdolna.

(dupl.)

Mivel nagyon szeretett.

1. Mária Magdolna. Azokat a személyeket, akik az Úr közvetlen környezetéből valók, különös ünnepélyességgel veszi körül a liturgia. Mária Magdolna mind a misekönyvben, mind pedig a zsolozsmában a «poenitens», a bűnbánó jelzőt viseli. Egészen egyedülálló megjelölés ez az Egyház szertartáskönyveiben. Vajjon ki ez az asszony? Az evangéliumok három olyan személyről szólnak, aki itt szóba jöhetne. 1. Az «asszony, aki bűnös volt», és a farizeus Simon lakomáján a Megváltó lábait könnyeivel öntözte (Luk. 7, 36. köv., a mai *evang.)*. 2. A bethániai Mária, Lázár és Márta nővére, akiről Lukács (10, 38 s köv.) és János (11, 2 és 12, 3) beszél (nyolc nappal később ünnepeljük Mártát). 3. Mária Magdolna, egy a Krisztus-tanítványok csoportjához tartozó nők közül, akiből az Úr hét ördögöt űzött ki (Márk 16, 9 ; Lukács 8, 2), akivel az Úr halála

és föltámadása alkalmával találkozunk újra. Vajjon valóban három különböző személyt emlegetnek-e az evangéliumok, vagy egy és ugyanazon szereplőről van szó, erre nézve a legrégibb időktől ingadozók a vélemények. Sz. Ágoston és N. Sz. Gergely azonosságuk mellett szólnak, és a római liturgia követi őket ebben. A Szentírás is ad számunkra olyan fogódzópontokat, hogy kitarthatunk e mellett az egyházi hagyományos felfogás mellett.

Próbáljuk meg a Szentírás helyei alapján összeállítani szentünk életének főbb mozzanatait. Magdolna vallásos családból származott, de mint serdült leány rossz útra tévedt. Az Üdvözítő egyéniségének és tanításának hatása alatt azonban megtér, és az okozott botrányt azzal igyekszik jóvátenni, hogy nyilvánosan a bánat könnyeivel öntözi a Megváltó lábait. Ettől fogva azoknak a jámbor asszonyoknak sorába tartozik, akik követték az Urat missziós útjain, hogy neki szolgáljanak. Látjuk őt testvéreivel: Lázárral és Mártával együtt a vendégszerető bethániai házban, ahol az Úr lábainál ülve lesi ajkáról a szavakat, ott áll előttünk Lázár föltámasztásánál, és az utolsó bethániai lakoma alkalmával drága kenettel keni meg az Urat, elővételezve az ő temetését. Ekkor maga az Üdvözítő adja nekünk az utasítást az ő ünneplésére: «Bizony mondom nektek, ahol csak hirdetni fogják ezt az evangéliumot az egész világon, azt is majd elmondják, amit ez cselekedett az ő emlékezetére». Krisztus szenvedése közben Szűz Máriával és Sz. Jánossal együtt kitart a kereszt alatt, s résztvesz az Úr temetésében. Ő láthatja meg először a Föltámadottat. Ő viszi az első hírt az Úr föltámadásáról az apostoloknak is (János 20, 18). Ez az alapja annak, hogy Apostola apostolorumnak nevezik, és Szűz Mária mellett az egyetlen nő,

akinek miséjében Credo-t mondunk. További életsorsáról semmi bizonyosat sem tudunk. Érdekes, hogy a görög egyház ugyanezen a napon az «apostolokhoz hasonló»-nak az ünnepét üli, a nélkül, hogy egy szót is szólna a bűnös asszonyról, vagy bűnbánóról. A hagyomány szerint Lázár Cyprus szigetén halt meg, ahonnan tetemét 899-ben a konstantinápolyi Lazarion-ba vitték. Ugyanide hozták át Efezusból Mária Magdolna holttestét is. A IX. században egyes relikviáik az elszászi Andlau-kolostorba kerültek.

2. A szentmisében (Me exspectaverunt) szép misztériumcselekmény megy végbe, amelynek folyamán a szenttel azonosíthatjuk magunkat. Az *introitus*-ban Máriával együtt mi is kiszabadítjuk magunkat a világ ölelő karjai közül, és rálépünk a krisztusi ártatlanság útjára («Boldogok, kiknek útja szeplőtelen, kik az Úr törvénye szerint járnak»). A szentleckét az Énekek énekéből vesszük; ez megsejtet valamit a bűnbánó nagy szeretetéből: «Megleltem, akit szeret a lelkem; megragadtam, el nem engedem . . .» «Tégy engem, mint a pecsétgyűrűt a szívedre, mint a pecsétgyűrűt karodra; mert erős a szerelem, mint a halál.» Az *evangélium* elmondja azt az örökszép jelenetet, amelyben a bűnös asszony könnyeivel öntözi az Üdvözítő lábait, és hajával szárítgatja, azután pedig hallja a megbocsátás szavát: «Megbocsáttatott az ő sok bűne, mert nagyon szeretett». A szentáldozatban ennek a jelenetnek misztikus valósággá kell válnia. *Fölajánlás*kor mi is odajárulunk az Úr lakomájához, könnyekkel öntözzük lábait, drága kenettel kenjük meg (a szegények iránt tanusított irgalmas cselekedetek alakjában szívesen veszi ezt tőlünk az Úr). A *communio*ban mi is halljuk a megbocsátás szavát; az Eucharisztia látható jele ennek.

Július 23.

Sz. Apollináris püspök, vértanu.

(dupl.)

Sz. Liborius püspök.

Ha majd megjelenik a pásztorok fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koronáját (szentlecke).

1. Sz. Apollináris. † 75 körül, júl. 23. Sírja Ravenna mellett, Classe-ben van, ahol a tiszteletére emelt híres bazilika áll, mely még ma is igen gazdag régi mozaikokban és ősi liturgikus emlékekben. *Élete:* Mi, északiak, nem igen ismerjük az ősegyháznak ezt a martír-püspökét. Nemhiteles okmányok szerint Sz. Péter apostolnak volt a tanítványa, majd Ravenna első püspöke lett. A zsolozsma elmondja róla, hogy mennyit kellett szenvednie keresztény hitéért ravennai pogány papok és mások részéről. Ravenna, mint császári székhely, igen tekintélyes város volt, jelentőségét a püspökség és annak szent alapítója még csak növelte. Sajnos, későbbi érsekei visszaéltek, hatalmi helyzetükkel és ki akarták magukat vonni a római püspök fönnhatósága alól. A szentmise az alázatra és a római pápa iránt való alárendeltségre utal, ami azt mutatja, hogy Apollináris Sz. Péter tanítványa volt, és a szentleckében magát a mestert szólaltatja meg. Az evangéliumban Krisztus is az alázatosságról beszél.

2. A szentmise (Sacerdotes) igen régi, és sok saját szövege van. Ilyen elsősorban a két olvasmány, amely nem szerepel a közös szövegek között. Megérezzük ebből, hogy a liturgia mint tiszteletreméltó püspököt kívánta szemeink elé állítani. Ezért hívja az *introitus* «Isten papjait» és a «szenteket és aláza-

tos szívűeket» (laikusok) Isten dícséretére ; ezek állnak sorfalat, míg közöttük a mi tiszteletreméltó «papunk» (sacerdos ; lásd *orácio)*, Apollináris, az oltárhoz vonul. A *szentlecké*ben Péter, helyesebben Sz. Péter tanítványa szól hozzánk. Úgy áll elénk, «mint elöljárótárs és mint Krisztus szenvedésének tanuja», egyben «mint részese az ő dicsőségének, mely a jövőben fog kinyilváníttatni». Szavait azonban elsősorban utódjaihoz intézi, majd az összes lelkipásztorokhoz: «Legeltessétek Isten nyáját, mely rátok bízatott, gondját viselvén nem kényszerűségből, hanem szabadakaratból Isten szerint, sem nem rút nyerészkedésből, sem nem mint uralkodók a választottak fölött, hanem szívből, mint a nyájnak példaképei. S ha majd megjelenik a pásztorok fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koronáját.» A szentet ravennai sírtemplomának apszis-mozaikja püspökként ábrázolja, amint a virágos paradicsomban körülveszi őt nyája. Most azután a püspök a laikusokhoz fordul. Az engedelmességet, alázatot, józanságot, éberséget, a gonoszlélek ellen való harcot köti szívükre. Megkapóan szép szavak, ahogy azokat a vértanu ajkáról halljuk. A *graduale* és az *alleluja* a «fölkentről» énekel, a Melkizedek rendje szerint való főpap helyetteséről. Az *evangéliumban* tanítványai körében látjuk az Urat az utolsó vacsorán. Az alázatosságról és a Vele való szenvedés és megdicsőülés közösségéről beszél nekik. Áll ez Apollinárisra is : mivel nagy volt, kicsinynek kellett lennie a világ szemében, és «kitartott Krisztussal a megpróbáltatásokban». Ezért most «az Atya országában ehet és ihat az ő asztalánál, és trónuson ülhet». A szentmisében mi is részesedünk szenvedésének érdemében s egyben megdicsőülésében is.

3. Sz. Liborius. Le Mans püspöke volt (348—397), és áldásosan működött. Sok epeköves beteget meggyógyított. Ünne-

pét XI. Kelemen pápa rendelte el, aki szintén ebben a betegségben szenvedett, de a szentközbenjárására meggyógyult. A IX. században holttestét átszállították Paderbornba (Westfália), hogy a szent ereklyék is segítsenek a szászok megtérítésénél; most is ott nyugszik.

4. Éljünk a szentmiséből. A napi szentmise lelki erőforrás, amelyből okulást és kegyelmet merítünk. Nézzük csak a mai szentleckét, tekintsük úgy, mint a napi szent hozzánk intézett beszédét, s próbáljunk meg a szerint élni. Milyen sok mély gondolatot és tanítást találunk itt! Benne van a napnak az Úristen kedve szerint való elmélkedési anyaga. De nemcsak tanítani akar bennünket a szentmise, az Eucharisztia nyomban a kegyelmet is megadja a tanítás megvalósításához. Igy lesz az Isten igéje testté és kegyelemmé.

Július 24.

Sz. Jakab apostol vigiliája. Sz. Krisztina szűz, vértanu.

Én pedig bőven termő olajfa vagyok az Úr házában.

1. Vigilia. Az apostolok ünnepeit ünnepélyesen üli meg az Egyház (dupl. 2. cl.), és gondosan előkészít azokra (vigilia). A régi időben a vigilia éjtszakai előkészület volt. Az ünnep előestéjén összegyülekeztek a keresztények, az egész éjtszakát «átvirrasztották», imádkoztak, énekeltek, szent olvasmányokat hallgattak, s reggelfelé bemutatták az eucharisztikus áldozatot. A régi vigilia-misék az ősegyház szellemét lehelik. Magyarázatukat lásd a 563. oldalon.

2. Sz. Krisztina. † 300 júl. 24. Sírja Palermóban van (Szicilia). Mint szűzet ábrázolják különféle kínzóeszközökkel. *Élete:* Két ilyen nevű szentet kell megkülönböztetnünk. Az egyik Bolsenából való, a másik pedig Tyrusban élt, és a keletiek mint nagy vértanu nőt tisztelik. Mindkettőnek ma üljük ünnepét. A nyugati szentről így szól a Martyrologium: «A toscanai Bolsenában Krisztina szűz és vértanu halála napja. Keresztény hitének

jeléül (a tizenegyesztendős leány) összetörte atyja arany- és ezüstbálványait, és elosztogatta a szegényeknek. Ezért atyja parancsára kegyetlenül megostorozták, és más kínzóeszközökkel is kegyetlenül gyötörték, majd súlyos követ kötöttek a nyakára, és tóba vetették, egy angyal azonban megmentette. Később egy másik bíró idejében, aki atyja után következett, még borzalmasabb kínzatásokat szenvedett el a legnagyobb állhatatossággal. Végül is azzal tetőzte be győzelmeit, hogy tüzes kemencébe vetették, de a tűz sem ártott neki, öt napon keresztül sértetlen maradt. Ekkor mérges kígyókat bocsátottak reá, de Krisztus erejével ezeket is legyőzte. Végre nyilakkal lőtték őt, és nyelvét is kiszakították.» 1880-ban megtalálták sírját. Csontmaradványaiból arra lehet következtetni, hogy még egészen zsenge gyermekkorban szenvedte el ezt a sokszoros vértanuságot; alig lehetett 14 éves. *Alkalmazás:* Vannak ma is gyermekek, akik meg merik mondani atyjuknak, anyjuknak, ez és ez nem való a mi keresztény házunkba. Sőt olyanok is akadnak, akik egész következetesen leszámolnak az újpogány képekkel, könyvekkel, és vállalják ennek következményeit is.

Július 25.

Az id. Sz. Jakab apostol.

(dupl. II. cl.)

Kelyhemet ugyan isszátok.

1. Az id. Sz. Jakab. † 42 húsvét táján (mai ünnepe ereklyéi átvitelének napja). Sírját a VI. században még Jeruzsálemben tisztelték, a IX. század óta azonban Compostellában (Spanyolország) van sírja, amely századokon át Róma és Jeruzsálem mellett a hívők leghíresebb zarándokhelye. *Élete:* Az idősebb Jakab apostol egyike az Úr legkedvesebb három tanítványának. Az elsők közül való, akiket az Úr meghívott. Az Üdvözítő őt fivérével, Jánossal együtt a Mennydörgés fiainak nevezte el. Jelen lehetett az Úr tábor-

hegyi színeváltozásánál, de legmélyebb lesujtottságában is láthatta az Olajfák hegyén. Ő az első az apostolok között, aki «kiitta az Úr kelyhét», vagyis elsőnek szenvedett az apostolok közül Krisztusért vértanuságot. Kard által halt meg Heródes alatt Krisztus után 42-ben («Jakabot, János testvérét karddal lefejeztette», mondja egész röviden az Ap. cselek. 12, 2). Apostoli tevékenységéről semmit sem tudunk. Legendája elbeszéli, hogy mikor a vesztőhelyre kísérték, olyan elszánt bátorságot tanusított, hogy a poroszló ennek hatása alatt rögtön Krisztus tanitványának vallotta magát. Bocsánatot kért Sz. Jakabtól. Az apostol megcsókolta őt, és így szólt: Béke veled! Együtt fejezték le őket. Ez a Mester iskolájának szelleme és cselekvésmódja. Minekünk is egyesítenünk kell magunkban Krisztus szeretetét a testvéri szeretettel.

2. Sz. Kristóf. Egyike a 14 segítő-szentnek, akit ősidőktől fogva Keleten is, Nyugaton is nagy tiszteletben részesítettek. A régi martyrologiumok csak annyit tudnak róla, hogy Krisztusért vértanuságot szenvedett. Csak később fonta körül alakját a legendák koszorúja. Ezek szerint az óriástermetű Kristóf csak a leghatalmasabb Úrnak akart szolgálni. Először a császárt gondolta ilyennek, majd az ördögöt, végül fölismerte, hogy Krisztus a világ leghatalmasabb Ura. Ettől kezdve nagy hűséggel szolgálta őt. Mivel óriási termetű volt, ezt úgy hasznosította, hogy folyógázlón vándorokat és zarándokokat szállított keresztül. Egy alkalommal egy kis gyermek kérte meg, hogy vigye át a folyón. Vállaira kapta, de útközben mind súlyosabb és súlyosabb lett a terhe, úgyhogy már alig bírta. Ekkor elárulta magát a gyermek: «A világ Urát vitted vállaidon». Az Úr Krisztus volt a gyermek. (Christophorus = Krisztushordozó; ebből lett a magyar Kristóf.)

3. A szentmise (Mihi autem). Ma Compostellában veszünk részt a szentmisén, mert a liturgia szellemében mindig a napi szent sírjánál mutatjuk be azt. Éppen ott gondolkodhatunk el azon, hogy miként folytatódik

az Egyház történetében egy-egy szentnek az élete és a tevékenysége, hogy mennyi hitet és jámborságot gyujtott itt lángra. A szokásos apostolszövegeken kívül néhány szép saját részlete is van a misének. Az *introitus*-ban megint az «én» az, aki az ünneppel szemben állástfoglal. Úgy állnak előttem Jakab és az Úr többi tanítványai, mint Krisztus b a r á t a i és az Isten-ország f e j e d e l m e i ; tisztelem őket. Maga a zsoltár is magasztalja a kegyelmi kiválasztást : mind az apostolét, mind pedig az enyémet. «Uram, te megvizsgáltál és ismersz engem ; tudod, ha leülök és ha fölkelek». Ismeri életemet, ő vezette úgy ifjúságomat, hogy most az ő gyermeke lehetek. Az *orácio* igen tartalmas, de fölépítése már eltér a szokásos típustól. Miért könyörgünk ebben? «Légy Urunk néped megszentelője (sanctificator) és oltalmazója (custos)». Amint egykor a zsidók egyik kezükben karddal, a másikban kőmíves szerszámmal építették a templomot és tartották távol az ellenséget, úgy építsen az Úr is az ő templomán (Egyház és lélek) azzal, hogy megszenteli és ellenségeitől megóvja. Ez azután kettőt eredményez : *a)* a keresztények Istennek tetsző földi zarándokokká válnak (conversatio-életmód), *b)* de egyben Isten igaz szolgáivá is ; vagy más szóval erényekben gazdag életet élnek, és Istennek «nyugodt lélekkel szolgálnak». Ezt kell Sz. Jakab közbenjárásával elérnünk. A *szentlecké*ben Sz. Jakab komoly feddőbeszédet intéz hozzánk : Mi, apostolok, halálra szánt emberek vagyunk, bolondoknak tartanak minket, éhezve, ruhátlanul, meggyalázva járunk a világban, és ti, akik keresztények vagytok, nem akartok minket ebben követni. — Nem feltűnő-e az, hogy az apostol ünnepén, amelyet az ő tiszteletére ülünk, olyan részletet mond el róla az *evangélium*, amely nem válik dicsőségére? Mégis ezt a helyet választotta az Egyház, mert benne az Úr megjövendöli

Sz. Jakab vértanuságát. Állítsuk csak egy kicsit szembe egymással a két olvasmányt. Az *evangéliumban* az apostol miniszteri széket kíván magának a földi Istenországban, a *szentlecke* pedig elmondja, miként itta ki az Úr kelyhét, hogy viselt el gyalázatot és szegénységet, mint lett az emberek kivetettje. Nehéz nagyobb ellentétet elképzelni, mint azt, amit Sz. Jakab kér, és ami valójában reá vár. Tehát két képet látunk itt : az egyik az apostol a Szentlélek kiáradása előtt, a másik ezután. A *gradualéban* az Egyház menyegzős-énekét zengjük ; mi szólítjuk meg az Egyházat : Anyánk, ezek a te legdrágább gyermekeid, az Isten-országának fejedelmei. Az *allelúja-énekben* Krisztus szól apostolaihoz : «Én választottalak titeket a világból, hogy elmenvén, gyümölcsöt teremjetek és a ti gyümölcsötök megmaradjon». Ez rám is vonatkozik. A *fölajánlási* menet ma missziós út ; látjuk Jakab apostolt, amint Hispániába utazik, — mint a fölkelő Nap, melyről a 18. zsoltár szól. — A *secreta* föltételezi a nép fölajánlási körmenetét : «Néped felajánlott adományait, kérünk Urunk, Sz. Jakab boldogító szenvedése (beata passio) tegye kedvessé előtted». *Communio*kor égi dicsőségében látjuk az apostolt, amelyben mi is részesedhetünk. «Ti, kik engem követtetek, trónon fogtok ülni . . .» Tehát azt, amit Krisztus itt a földön Jakab apostoltól megtagadott, hogy az ő jobbján üljön, most megadja neki az égben sokkal mélyebb értelemben ; de nemcsak neki, hanem nekünk is ezt helyezi kilátásba. Igy tehát az *evangélium* ránk is vonatkozik, mégpedig mindkét mozzanatában, akár az Úr kelyhének ivására (Eucharisztia és Krisztus szenvedésében való részvétel), akár az Úr mellett elfoglalandó trónra gondolunk.

Július 26.

Sz. Anna, a Bold. Szent Szűz anyja.

(dupl. II. cl.)

«Anna» kegyelmet jelent; te a kegyelem gyermeke vagy.

1. Sz. Anna. «A Bold. Szűz Mária Anyja», így címezi őt hivatalosan a liturgia, ez az ő legnagyobb méltósága. Ezért a mai napot is nem annyira egy szent ünnepének, mint inkább megváltásunk egyik emléknapjának és az Úr ünnepének kell tekintenünk. Anna ugyanis testszerinti nagyanyja Megváltónknak. A Szentírás semmit sem mond róla, még a nevét sem említi. Az apokrif Protoevangelium Jacobi értesít minket a jámbor és törvénytisztelő házaspárról, Joachimról és Annáról. Gazdagok voltak, de jótékonykodók is. Évi bevételüket három részre szokták osztani: egy részt adtak a szegényeknek, egyet kapott a templom, a harmadikból ők maguk éltek. Azonban nagy fájdalom kísérte végig egész életüket, mert nem volt gyermekük, pedig ugyancsak állhatatosan könyörögtek ezért az Úrhoz. Annának még saját szolgálóitól is szégyent és megaláztatást kellett elviselnie, és egy alkalommal magát Joachimot is visszautasították a papok, mikor a templomban áldozatát akarta az Istennek fölajánlani, mint olyan embert, aki Isten áldásából ki van rekesztve. Az oltártól visszautasíttatva mérhetetlen fájdalom töltötte el szívét. Joachim a magányba menekül, s így panaszolja az Úrnak baját. Ekkor angyali követ híradását veszi: «Joachim, imádságod meghallgatásra talált. Lányod fog születni, akit nevezz Máriának; legyen az Úrnak szentelve gyermekségétől kezdve, és a Szentlélekkel lesz telve». Ugyanabban az órában Annának is hasonló jelenésben volt része. Mind a ketten

a templomba sietnek, hogy hálát adjanak Istennek. Örömtől sugárzóan a szentély arany kapujánál találkoznak össze. Mennyi a valóságmagva ennek a legendának, nem tudjuk. Egy dologra mindenesetre megtanít bennünket. A nagy embereknek a szenvedés iskolájában kell érniök a nagy feladatokra, és akinek rész jut a megváltás munkájából, annak kereszthordozónak kell lennie. De ha semmit sem tudnánk Sz. Annáról, akkor is elképzelhetnők-e Mária anyját és Krisztus nagyanyját másképp, mint nemes, erős, egészen kialakult női egyéniséget? Az a közmondás, hogy az alma nem esik messze a fájától, fordított sorrendben is áll. A mise szövege is segít abban, hogy milyennek képzeljük el Sz. Annát. A *szentlecke* erős (derék) asszonynak rajzolja, aki gondos előrelátással tartja rendben háza táját, ügyel cselédeire, támogatja a szegényt, és szolgál urának. Az *evangélium* rámutat nagyságának titkára és forrására: kincset talált, az istenszeretet kincsét; ennek megszerzéséért mindent odaad, minden erejét munkába állítja. Még egy gondolat: hálás szívvel emlékezzünk meg ma nagyanyáinkról! Magam előtt látom ezeket a jóságos, derék asszonyokat, amint szobácskájukban ülnek olvasóval a kezükben, s gyermekeikért meg unokáikért imádkoznak. Hitünket Isten után leginkább anyánknak és nagyanyáinknak köszönjük.

2. A szentmise (Gaudeamus) szövegei legnagyobbrészt a szent asszonyok közös miseszövegéből valók (l. 602. old.). Ha az Egyház egy napot különös ünnepélyességgel akar megülni, akkor igen szívesen vezeti be egy, a görög liturgiából vett *introitus*sal, melynek szövege és dallama is állandó: «Örvendezzünk mindnyájan az Úrban, ünnepet ülve Sz. Anna tiszteletére, kinek ünnepén örvendeznek az angyalok, és együtt

magasztalják az Isten Fiát». Örvendezve gyülekezünk tehát Sz. Anna körül, hogy az ő unokájának áldozatában részesedjünk. Nemcsak a föld, hanem a menny is örömünnepet ül. A többi énekrészek is az Egyház menyegzős-énekéből, a 44. zsoltárból valók, mely Krisztusnak és az Egyháznak menyegzőjéről zeng. A papság bevonulása a menyegzős menet; Sz. Anna a menyasszony, mi utána megyünk. *Fölajánlás*kor elhozzuk nászajándékunkat. Az áldozati ajándékok asztalán ott van a menyasszonyi dísz; így most valóban ott áll a királyi menyasszony vőlegénye mellett (oltár), menyegzős ékességében. A *szentlecke* az «erős (derék) asszonyról» (mulier fortis) szóló ismert részlet a Bölcseség könyvéből: «Derék asszonyt ki talál? . . .» Ma megtaláltuk Sz. Anna személyében. És vajjon mit jelent a gyöngy, meg a kincs az ő életében *(ev.)*? Az Istenszeretet volt az; a mi számunkra Krisztus szeretete, az Isten országa. «Anna» annyit jelent, mint a «kegyelem gyermeke». Úgy látszik, a könyörgés utalás erre a jelentésre. Ma a szent áldozatban váljon a mi lelkünk újból Annává, a kegyelem gyermekévé.

Július 27.

Sz. Pantaleon vértanu.

(simpl.)

A keresztény orvosokért.

1. Sz. Pantaleon. † 305 körül, júl. 27. Sírja először Konstantinápolyban volt, most St. Denis-ben van Páris mellett; fejét Lyonban őrzik. Ravello-ban, Amalfi mellett üvegedényben a vére látható, mely időn-

kint folyékonnyá válik. *Élete:* Nikomédiából való, híres «ingyen gyógyító» orvos, ő tudományát az Isten országának szolgálatába állította. A legenda szerint császári orvos volt. A bűnös udvari élet hatása alatt először elfordult hitétől. Hermolaus azonban, egy buzgó pap, édesanyja erényes életének szép példájára való utalással olyan belső átalakulást indított meg Pantaleon lelkében, hogy minden vagyonát kiosztotta a szegények között, orvosi tudományát pedig a legnyomorultabb és legszegényebb betegek javára kezdte gyakorolni. «Maximianus császár, keresztény hite miatt elfogatta, kínpadra vonatta, és fáklyákkal süttette. Kínjai közepett azonban megjelent neki az Úr, aki megerősítette. Végül is karddal átszúrták, s így halt vértanuhalált.» *(Martyr.)* Az orvosok védőszentjeként tiszteljük, ő is a 14 segítő-szent sorából való. *Alkalmazás:* A testi egészség fontosságát is hirdeti a kereszténység, természetesen mindig magasabb céloknak, a lélek üdvösségének alárendelten. Maga a liturgia is ugyancsak sok imádságot és áldást ismer, amelyek mind arra valók, hogy a beteg testen segítsenek. A liturgia az egész ember istentisztelete; a testnek is ki kell vennie abból a részét. — A mise (Laetabitur, l. 576. old.), a negyedik szöveg a vértanuk közös miséi között. A görögöknél vértanunk Panteleemon néven szerepel. Ezt a nevet állítólag maga Krisztus adta neki, azzal az ígérettel, hogy mindenki számára megszerezheti Isten irgalmát. (Magyarországon is nagy tiszteletben állott; erre vall, hogy községet is neveztek el róla: Pentele.)

Július 28.

Sz. Nazarius és vértanutársai.

(semid.)

A vértanuk átvonulnak a Vörös-tengeren.

Egészen kivételes eset, hogy különböző állapotbeli szenteket együtt ünnepelünk.

1. Sz. Nazarius, Celzus, Viktor és I. Ince. Mind július 28-án haltak meg, de különböző években. Sírjuk: az első kettőé Milánóban, az utóbbi kettőé Rómában, a Sz. Péterben. Ma négy különböző állapotbeli, más és más időben élt szentet ünnepelünk. Nazariust Linus pápa keresztelte meg, ez pedig a gyermek Celzust tanítgatta, és meg is keresztelte. Trierben és Milánóban szenvedtek vértanuságot hitükért; 68 körül lefejezték őket. Nazarius holttestét Sz. Ambrus vitette át 395-ben a számára készíttetett szép síremlékbe. — I. Viktor pápa (189—198) afrikai származású volt; tőle való többek között az a rendelkezés, hogy szükség esetén a keresztség bármilyen természetes vízzel kiszolgáltatható. A húsvétnak egységes időpontban való megülésén fáradozott. — I. Ince 401—417 között volt pápa. Egyike a legnagyobbaknak az első századok pápái között. Dekretumai igen nagyjelentőségűek. Krisztus Urunk sírbannyugvásának em-

---

Vért tartalmazó edény pálmaágakkal: a vértanu-sírokat jelzi a katakombákban.

lékére ő rendelte el a szombati böjtöt. Liturgiatörténeti szempontból fontos a Decentius gubbioi püspökhöz intézett levele, melyben a diptychákról, a békecsókról és a sacrum fermentum-ról ír. Az ő pápasága idejében zárta körül seregével a nyugati gót király, Alarich Rómát (410). A pápa a keleti császárhoz, Honoriushoz ment Ravennába, és tőle kért segítséget; közben a gótok elfoglalták és kifosztották a várost. Ince az igaz Jóbhoz hasonlít, akit az Úr kivitt a bűnös Szodomából, mielőtt megsemmisítette a várost. (Sz. Nazariust már jún. 12-én ünnepeltük.)

2. A szentmise (Intret) nagyrészt a vértanuk közös miséje (l. az 578. old.). Csak a *szentlecke* saját. Ez a szövegrész a vértanuságot igen szellemesen az izraeliták Vörös-tengeren való átvonulásához hasonlítja. Az valóban a vér «Vörös-tengere» volt, amin nekik épségben kellett átjutniok az örökkévalóság partjára, miközben nappal a szent felhő óvta őket, éjjel pedig tűzoszlop. Ellenségeiket azonban elnyelte a tenger. — Szép a *secreta:* «Add meg nekünk, mindenható Isten, hogy ez adományokkal, miket szentjeid tiszteletére hoztunk, egyrészt neked adva tetszésedre lehessünk, másrészt tőled visszakapva (mint konszekráltat) életet nyerhessünk». (Az ősegyház igen szépen gondolta el: áldozáskor megszentelve [konszekrálva] kapjuk vissza adományainkat.)

Július 29.

Sz. Márta szűz.

(semid.)

Márta, Márta! Sok a gondod, és sokat vesződöl; pedig egy a szükséges.

1. Sz. Márta. Éppen nyolc nappal Mária Magdolna ünnepe után üli meg az Egyház az ő kevésbbé ismert nővérének emlékezetét. Attól a kevéstől eltekintve, amit az evangéliumból tudunk, semmi megbízható adatunk sincs róla. Az csak késői és minden történeti alapot nélkülöző legenda, hogy testvéreivel, Lázárral és Mária Magdolnával együtt Spanyolországba költözött, és ott telepedett meg. Márta alakja úgy él lelkünkben, mint anyai gondosságú háziasszony, és az Üdvözítőnek hozzáintézett szava az élet gondjai közepett mindig úgy csengjen fülünkbe, mint legfőbb célunkra intő figyelmeztetés: «Márta, Márta! Sok a gondod, és sokat vesződöl; pedig egy a szükséges». A két nővérben a kétféle vallási életeszmény áll elénk: a szemlélődő és a tevékeny. (Az ünnep csak nagyon későn került a Missaleba.)

A szentmise (Dilexisti) a szűzek közös miséje (l. 599. old.), az *evangélium* azonban az Úr Mártánál és Máriánál tett látogatását mondja el. Szépen magyarázza ezt Sz. Ágoston a *matutinum*ban: «A mi Urunk Jézus Krisztus szavai, melyeket az imént hallottunk az evangéliumból, arra figyelmeztetnek bennünket, hogy egy dolog van, amire a világ sokféle foglalatosságai között törekednünk kell. Törekszünk pedig utána vándorok módjára, nem pedig mint állandó lakosok,

mint akik úton vannak, de még nem érkeztek haza, mint akik vágyódnak utána, de még nem birtokolják. Mindazáltal törekszünk feléje, mégpedig lustaság nélkül, szüntelenül törekszünk, hogy végre elérjük. Márta és Mária nővérek voltak, nemcsak test szerint, hanem lélek szerint is. Mindkettő az Úron csüngött, mindkettő a náluk lévő Úrnak szolgált. Miként a vendéget szokás, úgy fogadta őt Márta, de mégis mint szolgáló az Urát, beteg Orvosát, teremtmény Teremtőjét. Az, aki lelkitáplálékra szorult, fogadja az Urat, hogy testileg felüdítse».

Július 30.

Sz. Abdon és Szennen vértanuk.

(simpl.)

Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért.

1 Sz. Abdon és Szennen. Vértanuságuk 250 körül, júl 30-án. Rómában a Pontianus-katakombában voltak eltemetve. A hetedik században hozták felszínre ereklyéiket a katakombákból, és IV. Gergely 826-ban ezeket Sz. Márk templomába vitette. *Életük:* Abdon és Szennen, két perzsa keresztény, Decius császár uralkodása alatt (249—251) került a törvény elé, mert a temetetlenül szerteheverő vértanutetemeket saját birtokukon eltemették. A zsarnok uralkodó parancsára bilincsbe verték őket. Mikor azután állhatatosan megmaradtak Krisztus megvallásában és vonakodtak áldozatot bemutatni a pogány isteneknek, súlyos börtönbe kerültek. Később, mikor Decius Rómába visszatért, diadalmenetében bilincsbe verten nekik is föl kellett vonulniok. Rómában azután újra bálványszob-

rok elé hurcolták őket, de megvetésüket fejezték ki a bálványokkal szemben. Büntetésül medvék és oroszlánok elé vetették őket, de a vadak nem nyúltak hozzájuk. Végül is karddal végezték ki mindkettőt, s lábuknál fogva a Napisten szobra elé cibálták testüket. A keresztények azonban titokban elragadták a szent tetemeket, s Quirinus diákonus saját házában, Sz. Pongiánus cemetériumában temette el. Itt még most is egy régi falfestmény hirdeti emléküket: perzsa viseletben állnak előttünk, amint az Úrtól átveszik a győzelmi koronát. *Alkalmazás:* Szentjeink buzgón gyakorolták a holtak eltemetésének irgalmassági cselekedetét; viszonzásul ők is eljutottak a Krisztusért vállalt dicsőséges vértanuságra. Vértanukat temettek el, s őket is vértanukként helyezte nyugalomra a keresztényi szeretet. Ez figyelmeztetés számunkra is, hogy buzgólkodjunk a holtak liturgikus eltemetésében és sírjuk gondozásában.

2. A szentmise (Intret) részben a vértanuk közös miséje (l. 578. old.), saját szövegű azonban a *két olvasmány* és a *könyörgések*. A mai szentmise arra is jó példa, hogy milyen drámai volt a régi liturgia. Négyes szereposztású a mai szent játék: a vértanuk, Krisztus, a kar (mi) és az Egyház. Képzeljük el, hogy ott vagyunk vértanuink sírjánál. Az éjtszakai virrasztás közben (vigilia) éppen most olvasták föl vértanuságuk hiteles történetét (martyr-akta), s készülünk a szentmiseáldozat bemutatására. Itt vannak velünk együtt a szent vértanuk is. A kórus azokat az érzelmeket jutattja kifejezésre, amelyek a szent cselekmény alatt eltöltik. Ez eleinte a természetes megindultság: halljuk a maga valóságában a megbilincselt vértanuk nyögését, látjuk őket, amint börtönben sínylődnek, előttünk ömlik ki vérük. Ekkor azonban feltámad ben-

nünk a természetes ember, és igazságért kiált. Most azután az Egyház szólal meg. Gyermekei javát keresi, s így azért könyörög, hogy «a szent vértanuk érdemei által elnyerhessük bűneink bocsánatát» *(orácio)*. Most maguk a vértanuk lépnek elő (a *szentlecké*ben szívesen szólaltatja meg a liturgia a napi szentet), keresztényi életmódjukról beszélnek nekünk, és bátorítanak : «Testvérek, viselkedjünk mindenben Isten szolgáiként, sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban, verésben, tömlöcben . . .» Szentjeink szóról-szóra elmondhatják magukról ezeket a szavakat, minket pedig körülményeinkhez illő vértanuságra intenek : «fáradságban, virrasztásban, böjtölésben, tisztaságban, béketűrésben, nyájasságban, nem színlelt szeretetben . . .» Minden körülmények között, gazdagságban vagy szegénységben, akár becsülnek, akár gyaláznak minket, az Istennek kell szolgálnunk. S ők megint a tulajdon életükre utalnak : «csábítóknak tartottak bennünket, pedig igazmondók voltunk, halálra váltunk, s mi mégis élünk, szükséget szenvedtünk, mégis sokakat gazdagítunk, nincs ugyan semmink, mégis mindennel rendelkezünk». Igen találó és megragadó ez a szentlecke mai szentjeink ajkán. Mi pedig, a kar, ilyenformán gondolkozunk a vértanuságról : «Dicsőséges az Isten az ő szentjeiben : csodálatos, fölségében» *(grad.)*. «Az igazak lelkei Isten kezében vannak» *(all.)*. Most Krisztus, a vértanuk királya áll elénk. Hegyibeszédének boldogságait halljuk ajkáról. Boldogoknak hirdeti vértanuinkat : «Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért . . . Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket, és hazudván minden rosszat mondanak rátok énérettem. Örüljetek és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben» *(evang.)*. A kar megint csak nem tud mást mondani, mint azt ; «Csodá-

latos az Isten az ő szentjeiben» *(offert.)*. Most azután kezdődhet az áldozat, Krisztus áldozata a vértanuk sírja fölött. Kettős az áldozat, és mégis csak e g y: együtt hozzák a fő és a tagok. Egyház-Anyánk újra azt kéri, hogy a «vértanuk születésnapjának emlékére bemutatott áldozatunk oldozza föl gonoszságunk bilincseit» *(secr.)*.

Július 31.

Sz. Ignác hitvalló.

(dupl. maj.)

Mindent Isten nagyobb dicsőségére.

Jézustársasága, vagy másszóval a jezsuita-rend gondviselésszerű bástya volt a XVI. század téves tanításaival szemben, és az egyházi élet minden területén, az ifjúság nevelése körül, a lelkipásztorkodásban, a missziókban, a tudomány minden ágában nagyot alkotott. A szerzet olyan férfiakat termett, akik tovább élesztették az alapító tüzes buzgóságát (Ignatius annyit jelent: tűzember). A lelkigyakorlatok könyvével Sz. Ignác megszámlálhatatlan lelket térített meg, és mind a szerzetesek, mind pedig a világiak számára a lélekmegújítás hathatós eszközét nyujtotta. A lelkigyakorlatos könyv azóta is a legtöbbet forgatott lelkiolvas-

A pálmán álló főnix-madár az őskeresztényeknél a vértanuság és a föltámadás szimboluma.

mány, mely Szalézi Sz. Ferenc szavai szerint több lelket térített meg, mint ahány betűje van.

1. Sz. Ignác. † 1556 júl. 31. Sírja Rómában van a del Gesù-templomban, mely a jezsuiták első profesz-szusháza mellett épült. *Élete:* 1491-ben született, mint apród a spanyol udvarba került, és a katonai pályát választotta. Mikor Pampelona városában (1521) sebesülten feküdt, nagy lelki változás ment benne végbe. Fölgyógyulása után Montserratba zarándokolt, és Manrézában szigorú vezeklést folytatott; itt írta meg a lelkigyakorlatok könyvét is. Meglett férfi korában fogott a komolyabb tanuláshoz (1528—35). Társakat gyüjtött maga köré, és velük a párizsi Montmartren lévő kápolnában megvetette rendjének alapját 1534-ben. Most megkezdte reformtevékenységét, mely a vallásos élet minden területét felölelte. Egy alkalommal azt mondotta, hogy ha az Isten választást engedne neki, inkább óhajtana tulajdon lelki üdvösségét illetőleg bizonytalanságban Istennek és felebarátainak szolgálni, mint üdvössége biztos tudatában most mindjárt meghalni. Néri Sz. Fülöp és többen mások is gyakran látták, hogy szentünk arca égi fényességben ragyog. Végül is 65 éves korában ment be Urához, akinek nagyobb dicsőségét állandóan ajkán hordta, és minden alkotásával szolgálta.

2. A szentmise (In nomine Jesu). A szentmise az énekekben találóan fejezi ki szentünk életét és alapelveit. Mindjárt az *introitus*ban rendjének jelmondata hangzik felénk: Omnia ad maiorem Dei gloriam (Mindent Isten nagyobb dicsőségére)! A *szentlecké*ben Sz. Ignác beszéli el az evangélium szolgálatában végzett fáradozásait, s minket is követésére buzdít. A 72 tanítvány kiválasztásáról és küldéséről szóló *evanglium* a nagy misszionáriusok sorába állítja szentünket, akik

Krisztus nevében bejárják a világot. Különösen hatásos a *communio*ének : «Tüzet jöttem bocsátani a földre, és mit akarok mást, mint hogy fölgyulladjon?» Ignem — Ignatius valóban Prometheus volt, aki isteni tüzet hozott a földre. Hol találjuk meg újra ezt a tüzet, ha a szív kihül? Az Eucharisztiában. A *secreta* azt mondja, hogy «Isten a szent misztériumokba helyezte minden szentség forrását.»

3. Két lelkiélet-eszmény irányította századokon át az Egyház vallásos életét : az egyiket objektív, a másikat szubjektív jámborságnak nevezhetnők. A vallás és a lelkiélet az Isten és az ember közötti kapcsolatot mutatja be. A szerint, amint valaki az emberi vagy isteni oldalt hangsúlyozza erősebben, válik jámborságunk szubjektívvé, vagy objektívvé. Általában azt mondhatjuk, hogy a Kelet jobban hajlik az objektív, inkább a passzív jámborság felé, vagyis hagyja, hogy az Isten vezesse, vigye őt, míg az emberi inkább háttérbe szorul. Nyugat vallásossága aktív és szubjektív. Akaratával akar dolgozni, s az istentiszteletben az embert is szóhoz akarja juttatni. Azt akarja, hogy az egyén (individuum) is érvényesüljön a maga érzéseivel. Azt is mondhatjuk, hogy a régi egyház az objektív jámborságot szerette, míg az újabb kor egyre jobban a szubjektívizmus felé hajolt. Loyolai Sz. Ignác az egyik főképviselője ennek az emberit hangsúlyozó lelkiéletnek, mely manapság a legtöbb keresztény belső világát eltölti. Bizonyos, hogy hálára vagyunk kötelezve Sz. Ignác iránt azért, hogy megmutatta nekünk, micsoda hatalmas erők szunnyadnak az emberben, hogy utakat mutatott, amelyeken járva belső életünk megtisztul és elmélyül. A liturgikus lelkiélet persze megint más utakon jár. Inkább az istenit, a közösségit, a kultuszt hangsúlyozza, és ezzel üdvös kiegyenlítődést teremt a kettő között. Az objektív a szubjektívval, a közösségi az egyénivel, az aktivitás a passzivitással, a kegyelem az akarattal helyes arányban, kiosztásban és hangsúlyozással adják meg azt az ideált, amely felé törekedni akarunk. Igen szépen fejezi ki ezt maga Sz. Ignác : «Minden munkádban oly nagy bizalommal hagyatkozzál Istenre, mintha egyedül Ő végezne mindent a te hozzájárulásod nélkül ; másrészt feszítsd meg minden erődet olyan buzgósággal, mintha egyedül tőled függne a siker».

Augusztus 1.

Vasas Sz. Péter.

(dupl. mai.)

Oldd meg, Péter, Isten parancsára a földi kötelékeket; hisz te nyitod meg a menny birodalmát a boldogoknak.

A fönti Magnificat-antifóna és a vele teljesen egyező allelújaének annak az időmértékes feliratnak egy része, amely a spoletói bazilika homlokzatán olvasható. Régebben ebben a bazilikában őrizték Péter bilincseinek egy darabját.

1. Vasas Sz. Péter. Nyolc nappal Sz. Jakab apostol ünnepe után, aki első az apostol-vértanuk sorában, az Egyház Sz. Péter bilincseinek emlékünnepét üli, megemlékezvén az apostolfejedelem fogságáról és csodálatos szabadulásáról. Az ünnep tulajdonképpen a S. Petri ad vincula bazilika templomszentelésének

---

Igen kedvelt motívuma az őskeresztény művészetnek: Krisztus a törvényt nyujtja át Sz. Péternek.

évfordulója, de egyben apostolünnep is, amely ebben a képben megmutatja, hogy mikép oltalmazza az Úr Egyházát és annak vezetőit. Megkapó szépen és életszerűen írja le az Apostolok Cselekedetei Sz. Péter fogságának eseményeit (Ap. csel. 12, 1—19). Körülbelül tizenhárom évvel az Úr halála után kitört a második véres üldözés az ősi jeruzsálemi keresztény egyházközség ellen. Heródes Agrippa, a harmadik ezen a hirhedt néven szereplő uralkodók sorában, az apostolok kivégeztetésével akart kedveskedni a zsidóknak. Jakab volt az első áldozat, most pedig Péteren a sor. Húsvét után kellett volna a nép színe előtt elszenvednie a halált. Szigorú őrizetben tartják, «de az Egyház szüntelen könyörgött érte Istenhez». A kivégzés napjára virradó éjtszaka hirtelen angyal ébreszti föl Pétert álmából, és fölszólítja: «Kelj föl gyorsan!» «Erre a láncok lehullottak kezéről.» Az angyal átvezette őt az őrségeken, és eljutottak a börtön vaskapujához, amely magától megnyílt előttük. Amikor kiértek az utcára, az angyal eltünt Péter mellől. Ekkor tért csak magához Péter, és látta, hogy mindez nem álom, hanem valóság. «Most igazán tudom, hogy az Úr elküldötte angyalát, és kimentett engem Heródesnek a kezéből.» (Teljes drámaisággal ezekkel a szavakkal veszi kezdetét a szentmise, mintha csak a templom bejáratánál találkoznánk vele, — hisz minden templom magát a szentet állítja elénk, — s mindjárt közli velünk az örvendetes hírt.) Péter tüstént átlátta, hogy mit kell tennie. Csak az éjtszaka néhány órája az övé, hajnalhasadta előtt el kell hagynia a várost. Máriának, Márk evangelista anyjának a házába siet tehát, ahol az utolsó vacsorát ülték, s ez a terem volt az első templom is, ahol a jeruzsálemi keresztények egybegyűltek. Kopogtat az ajtón, — a hívők még együtt voltak, — egy

szolgáló szalad oda, megismeri Péter hangját, de örömében elfelejt ajtót nyitni, hanem visszaszalad, hogy jelentse: Péter áll az ajtó előtt. «Elment az eszed», hangzik a hívők ellenkezése. Péter pedig tovább kopog. Ekkor azután ajtót nyitottak neki. Elbeszéli szabadulását, utasításokat ad, majd elhagyja Jeruzsálemet. Az Apostolok Cselekedetei nem mondja meg, hogy hová ment, nehogy elárulja tartózkodási helyét. A hagyomány Rómára utal, ahol püspökséget alapított Kr. u. 42 körül. Ezen alapszik az a hagyomány is, hogy Sz. Péter 25 évig volt Róma püspöke (42—67). Azokat a bilincseket, amelyeket Péter Heródes Agrippa fogságában viselt, a hagyomány szerint Eudoxia császárnő, II. Theodosius (408—450) leánya ajándékozta a pápának, akinek már birtokában voltak az apostol Nérófféle fogságának bilincsei. Ősidők óta tiszteli a római egyház ezeket a drága ereklyéket. Vasas Sz. Péter bazilikája (S. Petri ad vincula — Péter bilincseinek temploma) III. Sixtus pápa alatt (432—440) épült.

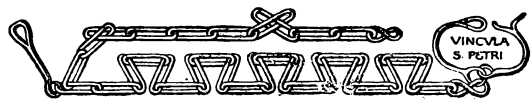

2. A Sz. Makkabeusok. A hét makkabeus fitestvér anyjukkal együtt Antiochus Epiphanes üldözése alatt szenvedett vértanuságot Kr. e. 164 körül. Különösen csodálatra méltó az anya hősies állhatatossága; ő maga bátorította fiait a vértanuságra. Testi maradványaikat Antiochiában tiszteletben tartották, mikor pedig a föléjük emelt templom elpusztult, a VI. században Konstantinápolyon át Rómába szállították a szent tetemeket, mégpedig Vasas Sz. Péter templomába. Itt egy restauráció alkalmával (1876) valóban találtak a templom főoltára alatt egy koporsót, amely a IV. vagy V. századból való, s benne ólomtáblák voltak, s a rajtuk lévő fölirat szerint ezek a maradványok a makkabeusi testvérek és anyjuk tetemei. Egészen

kivételes eset, hogy a római egyház ószövetségi szenteket vesz föl a misébe és a zsolozsmába (a görög egyház több ilyen szentet ünnepel), azonban tartja, hogy a Krisztus előtti időben csak a Megváltóba vetett hit és remény erejénél fogva lehet valakit martírnak tekinteni. Ez a mai ünnep az Egyház legrégibb ünnepei közül való. A Szentírás a Makkabeusok II. könyve 7. fejezetében igen megindítóan beszéli el szentjeink vértanuságát. Nazianzi Sz. Gergely a breviáriumban fölteszi a kérdést, hogy mi, keresztények, miért részesítjük tiszteletben az ószövetségi szenteket. «Megérdemlik, hogy mindenki tisztelje őket, mert az atyai törvények és előírások megtartásában hősöknek és állhatatosaknak bizonyultak. Mert akik már Krisztus szenvedése előtt készek voltak a vértanuság elszenvedésére, mire lettek volna képesek, ha szemük előtt példaképpen ragyogott volna Krisztus megváltói szenvedése és halála. Sőt van még egy szempont, bizonyos tekintetben még titokzatosabb és rejtettebb gondolat, mely előttem is és mindazok előtt, akik Istent szeretik, nagyon is indokoltnak látszik, hogy csakis Krisztusba vetett valamiféle hit erejével voltak képesek a vértanuságra azok, akik Krisztus eljövetele előtt haltak meg hitükért.»

3. A szentmise (Nunc scio) legtöbb részlete a főünnepnek (jún. 29.) szövegeit ismétli (l. 228. old.). Saját *orációja* van, melyben azt kérjük, hogy «az Úr oldja meg bűneink bilincseit.»

Augusztus 2.

Liguori Sz. Alfonz Mária püspök, hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.)

I. Sz. István pápa, vértanu.

Bőséges az Úrnál a megváltás (129. zsolt.).

(Megváltás, latinul: redemptio. Innen vette nevét a redemptoristák szerzete.)

1. Sz. Alfonz. «Evangéliumot hirdetni a szegényeknek», ez volt az Úr Krisztus földi programmja. Fájdalmasan tapasztalta az Úr Jézus vándorlásai so-

rán, hogy az egyszerű nép igen jóindulatú, de pásztor nélkül való nyájként bolyong. «Nagy az aratás, de kevés a munkás.» Ugyanerre a tapasztalatra jutottak az egyháztörténet folyamán az Isten választott férfiai is, éppen ezért munkásokat gyüjtöttek maguk köré, és ezeket a népmisszió szolgálatába állították. A középkorban ilyen férfiak voltak Assziszi Sz. Ferenc, Sz. Domonkos; ilyen az újkorban több más mellett Liguori Sz. Alfonz. Ő a legszentebb Megváltó társaságát (redemptoristák) alapította meg, amelynek tagjai Urunk példája szerint bejárják a városokat és falvakat, hogy «a szegényeknek megvigyék az örömhírt». † 1787 aug. 1. Sírja a campaniai Noceraban van. Püspöki öltözetben, meghajtott fővel, olvasóval a kezében szokták ábrázolni. *Élete:* 1696-ban született előkelő családból, s először ügyvédségre adta magát. Egy pör alkalmával elkövetett balfogása azonban meggyőzte őt e világi dolgok hívságos voltáról, és föltárta előtte eddigi pályájának veszedelmeit. Erre visszavonult a világi élettől, 1726-ban pappá szentelték, 1732-ben pedig megalapította kongregációját. Csodálatraméltó az a buzgósága, mely őt prédikálásra és sok épületes és teológiai könyv megírására sarkalta. Fogadalommal kötötte le magát, hogy idejének egyetlen percét sem hagyja elröppenni fölhasználatlanul. Nagy szeretettel és kegyelettel volt a Boldogságos Szűz iránt, akinek a tiszteletére egy manapság is igen sokra értékelt könyvet írt («Sz. Mária dicsősége»). A keresztúti ájtatosságnak és a legméltóságosabb Oltáriszentség iránt való áhítatnak buzgó terjesztője volt a nép között. Halálos bűnnel sohasem szennyezte be tiszta lelkét, mégis szigorú vezeklőéletet folytatott. Csupán engedelmességből vállalta a San Agata dei Esti püspökséget (1762), de 1775-ben újra visszatért kongregációjához, éppen olyan

szegényen, mint ahogy elhagyta. Kilencvenéves korában halt meg.

2. A szentmise (Spiritus Domini). Saját miséje találóan tükrözteti szentünk életét (modern miseformula). Az *introitus* elmondja, hogy milyen célra alapította kongregációját: «örömhírt vinni a szegényeknek». A *szentleckében* az agg rendalapító maga bátorítja fiait, hogy Krisztus Jézus jó katonáiként harcoljanak, és az Úr szőlőjének legyenek munkásai. A *graduale* és az *allelújavers* a bűnösök megtérítése körül tanusított buzgóságát énekli meg. Az *evangélium* a 72 tanítvány elküldéséről szól; szívesen alkalmazza az Egyház ezt a szakaszt a szent misszionáriusokra. Alfonz is, meg fiai is hűségesen követték Krisztus tanítványainak nyomdokait. Krisztus, a mi főpapunk, a napi szent alakjában mint «lobogó tűz és a tűzben égő tömjén» áll elénk *(communio)*. Az *offertorium* szövege az Egyház régi fölajánlási menetére figyelmeztet.

3. Sz. István. † 257 aug. 2. Rómában, a Kallixtus-katakombában volt a sírja, de a IX. században Sz. Praxedis templomába vitték át maradványait. *Élete:* I. Sz. István (254—257) Valerianus és Gallienus császárok idejében volt pápa. Azt olvassuk róla, megtiltotta a klerikusoknak, hogy a templomon kívül a szent ruhákat viseljék. Pápasága alatt megtért néhány előkelő római család. Az egyháztörténetben az eretnekkeresztség érvényessége körül támadt vita teszi emlékezetessé nevét: «Ha tehát valaki az eretnekségből hozzátok jönne, ne tégy semmi újítást, hanem maradj hű a hagyományhoz, tedd rá kezedet, hogy bűnbánatot tartson» (Cyprianus, Ep. 74, 1.). «Mikor pedig az üldözés mindinkább kíméletlenné vált, összehívta papságát, és a hitben való állhatatos kitartásra buzdította. A vértanuk sírja fölött szentáldozatot mutatott be, és ugyanott tanácskozásokat is tartott. Mikor a pogányok Mars templomába hurcolták, hogy neki áldozzon, a leghatározottabban ellenszegült. Szavaira Mars szobra összeomlott, s maga a templom is megingott. Poroszlói, kik őt bilincsbeverték, mind elfutottak, s így a pápa visszatérhetett övéihez a Lucina-katakombába. Üdvös tanításokkal oktatta

itt a híveket, és Krisztus testének szentségével erősítette. Igy lepték meg őt újból a császár katonái, amint a szentáldozatot bemutatta, és püspöki trónusán ültében fejét vették. Holttestét, vérrel öntözött püspöki trónusával együtt a Kallixtus-katakombában temette el a papság» (Breviárium). *Alkalmazás:* Lelkünk előtt megjelenik az ősegyház, amint régi tiszteletreméltó liturgiáját végzi; a pápa áll a középpontban, mint áldozatot bemutató pap és egyszersmind vértanu. Az ilyen képek szent liturgiánk megértéséhez segítenek.

Augusztus 3.

Sz. István első vértanu megtalálása.

(semid.)

Bátor hitvallás és ellenségszeretet.

Több mint félévvel karácsony után és nyolc nappal Sz. Lőrincnek, a római diákonusnak ünnepe előtt, üljük meg Sz. István első vértanu ereklyéi megtalálásának emlékünnepét. Az Egyház fölhasználja ezt az alkalmat arra, hogy szentünk hősies egyéniségét újból elénk állítsa. Szükségünk van ilyen eszményekre, hogy újra és újra fölemeljenek bennünket a földi lét lapályairól, és fölfelé vonzzanak «a nagy elődök fennsíkjaira». Sz. István, Krisztusnak ez az ifjú harcosa, hathatós prédikáció számunkra, hogy a kereszténység nem síkságon vezető kényelmes út, hanem magaslatokra vezető ösvény, hogy «futva-igyekvés Isten ígéretei után» *(pünk. u. 10. vas. or.)*. Ha már egyszer egész keresztényekké lettünk, készüljünk fel a harcra, szenvedésre, nehézségekre, ellentmondásra. De sohase felejtsük, hogy ezen a magaslati utunkon, fölülről hathatós segítség is kísér; nem vagyunk egyedül, Krisztus áll oldalunkon. Főkép, ha reggel a szentáldozatban eleven kapcsolatba léptünk isteni Hősünkkel, mi is elmondhat-

juk, hogy «nyitva látom az eget, és az Emberfiát az Isten erejének jobbján állani». «Állni», — mert ő segít minket a harcban, miként Sz. Istvánt is segítette. Az Egyház Sz. Istvánra tekintve, a mai napon az ellenségszeretet erényét ajánlja figyelmünkbe *(or.)*.

1. A föltalálás. Jeruzsálem mellett Kaphardamalában 415 december 5-én találták meg szentünk relikviáit. Ünnepélyes menetben vitték át a Sion-templomba. Palesztina és Afrika sok temploma kapott az ereklyékből, s csodák kísérték azokat. Az ereklyék feltalálása a keresztény világban nagy feltűnést keltett. Eudoxia császárné 439-ben Konstantinápolyba (nem Rómába) vitette az első szent vértanu testi maradványait, és Sz. Lőrinc templomában temették el.

2. A szentmise (Sederunt) azonos a december 26-i főünnep miséjével (l. I. köt. 244. o.).

Augusztus 4.

Sz. Domonkos hitvalló.

(dupl.)

Égő fáklyájával lángra gyujtja a földkerekséget.

1. Sz. Domonkos. † 1221 aug. 6. Bolognában van a sírja ; először Sz. Miklós templomában temették el, majd 1267-ben az ő saját templomában nyert nyugvóhelyet. Dominikánus ruhában, olvasóval a kezében, vagy pedig szájában égő fáklyát tartó kutyával szokták ábrázolni. *Élete:* A Martyrologium a következő elismerő szavakkal emlékezik meg róla : «Bolognában (Észak-Itáliában) Domonkos, a szent hitvalló, az igehirdető szerzet (Ordo Praedicatorum = dominikánusok) szent és tudós alapítója. Szűzességét egész életén át

sértetlenül megőrizte, és kiérdemelte azt a kitüntetést, hogy három halottat föltámaszthatott. Szavaival a tévtanokat csirájukban elfojtotta, és sok lelket nyert meg a jámbor élet számára, nemkülönben a szerzetesi hivatásnak is, mígcsak békés halállal el nem költözött». Sz. Domonkos 1170-ben, Spanyolországban született az előkelő Guzman-nemzetségből. Először világi pap volt, majd később a róla elnevezett szerzetet alapította meg, mely a ferencrend mellett a középkor másik leghatalmasabb szerzetesrendje lett. A rend igen kiváló szónokokat (Ferreri Vince), és tudósokat (Aquinói Sz. Tamás, V. Pius) termett, és működésével a vallási élet tisztaságának megőrzésére igen eredményesen munkálkodott. Sz. Domonkos nevéhez fűzik az olvasóimádság keletkezését és nagy népszerűsítését. A két kortárs, Sz. Domonkos és Assziszi Sz. Ferenc egyéniségükkel és az általuk alapított szerzetrendekkel a középkor legnagyobb szellemi mozgalmát hívták életre. Sz. Domonkosról a következő legendát olvassuk: «Mikor még anyja a szíve alatt hordta, azt álmodta, hogy kutyát hord méhében, amely fogai között égő fáklyát tart, és amint megszülte, az egész világot lángbaborította. Ez az álomkép előre jelezte, hogy Sz. Domonkos erényeinek fényével és prédikációinak hevével a népeket a keresztény jámborságra fogja fölgyujtani». *(Breviárium.)* Bolognában halt meg, miközben rendtársai a haldoklók ajánlásának éppen azt a részét imádkozták: «Jöjjetek, Isten szentjei, jöjjetek sietve, angyalok!»

2. A szentmise (Os justi) részben a hitvallók közös miséje, részben még más közös miseszövegeket is tartalmaz (l. 592. old.). A *szentlecke* (az egyháztanítók miséjéből véve) szentünknek az igehirdetésben kifejtett buzgóságáról beszél, hasonlóképpen «az igazság

koronájáról» is, melyet halálakor megkapott a hű harcos, győzelmének jutalma gyanánt.

3. A szerzetesrendek és a liturgia. Sz. Domonkos egy igen tekintélyes szerzetesrend alapítója. Ez a körülmény a szerzetesélet és a liturgia kölcsönös vonatkozásának vizsgálatára irányítja figyelmünket. A szerzetek ideális liturgikus közösségek. Míg a világi emberek a nap és az év liturgikus ritmusába csak fogyatékosan tudnak belekapcsolódni, mert a családi élet és a különböző életpályák követelményei gátolják őket ebben, addig a szerzetes-közösség egész élete a liturgiába van beleágyazva. A szentmisét a nap középpontjává tehetik, a zsolozsma imaóráival mint bolygókkal körülvehetik a szentmise Napját, a közös étkezést megtehetik szeretetlakomának és a szentáldozás folytatásának, és szüntelen ápolhatják a szent közösséget. Kedvük szerint megülhetik az ünnepeket és az egyházi év időszakait. A szerzetek tehát eszményképei a világi liturgikus közösségeknek, amelyek ettől az ideáltól tanulnak, vesznek indításokat, és lendülnek egyre följebb. Ez éppen az egyik korszerű föladata a szerzetességnek, hogy a liturgia iránt érdeklő laikus hívőseregnek útmutatója és vezetője legyen. Sok kolostor felismerte ezt a hivatását, és laikusok számára liturgikus napokat és ünnepeket rendez, amikor a világi hívők bekapcsolódhatnak a kolostor liturgikus életébe. Az ilyen napok és gyakorlatok nagy élményt jelentenek a résztvevők számára, melyből sokáig táplálkoznak, és eligazítást nyernek a liturgikus életstílus kialakítására. Bárcsak minél inkább megértenék a kolostorok a lelkipásztorkodásnak ezt az új módját. Bizonyos, hogy nincs jobb lélekvezetés, mint az, amely bekapcsolja a lelket az Egyház liturgikus életébe.

Augusztus 5.

Havas Boldogasszony.

(dupl. maj.)

Mária az Isten anyja.

A Martyrologium a mai napról a következőket mondja: «Rómában az Esquilinus halmon Havas Boldogasszony bazilikájának fölszentelése». Róma egyik

igen tekintélyes templomának fölszentelési ünnepét üljük, azét a templomét, amely Róma keresztényei (mi is azok vagyunk) szemében mindig nagy megbecsülésnek örvendett. Míg az egyes székesegyházak és plébániatemplomok fölszentelésének ünnepét csak az illető egyházmegye, illetve plébánia üli meg, addig a négy római főtemplom szentelési ünnepét együtt ünnepli az egész keresztény világ. Ezek a templomok a kereszténység anya-egyházai és a pápa püspöki templomai: a Laterán, a Sz. Péter, a Sz. Pál és Szűz Mária főtemploma. Ezekkel az ünnepekkel az Egyház minden keresztényt Rómával akar összekapcsolni. Szűz Mária főtemploma híres stációtemplom, és évenkint a legnagyobb ünnepeken (karácsony, húsvét, kántorszerdák) lélekben ide zarándokolunk.

1. Szűz Mária főtemplomának fölszentelési ünnepe. A templom keletkezése Nagy Konstantin idejére megy vissza. Eredeti neve Sicininus bazilikája volt. A templom alapításának hagyománya legendás, és csak a középkor folyamán találkozunk vele. A zsolozsma így mondja el a templom alapítását: «Liberius pápa idejében (352—366) János római patricius, gyermektelen lévén, nemeslelkű feleségével egyetértve elhatározta, hogy Urunk Szűz Anyját teszik hatalmas vagyonuk örökösévé. Buzgón kérték tehát a Szent Szűzet, hogy valamiképpen közölje velük, milyen jó célra fordítsák a felajánlott vagyont. A Szent Szűz meghallgatta kérésüket, és ezt a következő csodával erősítette meg. Az aug. 5-re virradó éjtszaka, amikor Rómában a legnagyobb szokott lenni a hőség, az Esquilinus halom egy részét hó borította be. Ugyanezen az éjtszakán az Istenanya kettős álomképben a két jámbor hitvestárssal azt a kívánságot közölte, hogy ahol a hegyet hó borítja, építsenek

ott templomot az ő tiszteletére. Ilymódon akart örökösük lenni. János patricius közölte álmát Liberius pápával, akinek ugyanilyen álomban volt része. Liberius tehát a papsággal és a hívő néppel együtt ünnepélyes körmenetben kivonult a hóval borított halomra, és kijelölte az építendő Mária-templom körvonalait». A bazilikát III. Sixtus (431—440) alatt átépítették, és az efezusi zsinat (431) Mária Isten-anyaságáról szóló határozatának emlékére a Boldogságos Szűz tiszteletére szentelték (432). Ugyancsak III. Sixtus az apszist és a falakat az Úr Jézus életéből vett mozaikokkal díszítette. Már a negyedik század végén a betlehemi barlang másolatát állították föl itt, azért kapta a «S. Maria ad praesepe» címet. A római keresztények számára ez a templom valóban Betlehemet pótolta. Más nevei még: Liberius-féle bazilika (hisz ő alatta épült), Maria Maggiore — Szűz Mária főtemploma (Mária nagyobb temploma), Havas Boldogasszony (a keletkezéséhez fűződő legenda miatt).

2. A szentmise (Salve Sancte). A templomszentelés évfordulójára a templomszentelés miseformuláját és zsolozsmáját írja elő az Anyaszentegyház, ma azonban Szűz Mária miséjét és zsolozsmáját mondjuk. A miseszöveg a már ismert Salve Sancta Parens (l. 560. old.).

3. A Martyrologium a következőket mondja: «Augsburgban a szent vértanunő, Afra halála. Eleinte pogány volt, de Narcissus püspök bevezette a keresztény hit titkaiba, megtérítette, és egész családjával együtt fölvette a keresztséget. Később tűzhalált halt keresztény hitéért.»

4. A Theotokos emléke. Templomunkat III. Sixtus az efezusi zsinat föntebb említett határozatának emlékére Máriának, az Isten-anyának tiszteletére szentelte. Az efezusi zsinat 1931-es jubileuma még jobban ráirányította a figyelmünket a Bold. Szűz istenanyai méltóságának jelentőségére. Figyeljük csak meg, hogy a liturgiában az istenanyaság áll a Szűz Mária-tisztelet

középpontjában. A Theotokos révén azután krisztocentrikus marad a liturgikus Mária-tisztelet. Míg a modern, népi Szűz Mária-kultusz lággyá és szentimentálissá vált, sőt egyenesen külön templomot épít Máriának, melynek középpontjában ő áll, addig a liturgikus Mária-tisztelet megmarad mindig Krisztus- és Istenszolgálatnak. Ezért a Theotokos mindig híd volt Máriától Jézushoz. Csak olvassuk el a Mária-officium matutinumát, vagy a Bold. Szűz ünnepeinek közös miseszövegét, és igazolva látjuk ezt az állítást. Mindenütt Krisztus a középpont, és Mária mint az Isten Anyja szerepel. Ott van a misének öt énekrésze, mindegyik a Dei Genitrix-ről szól. Az *introitus*ban egy ősrégi keresztény költő (Sedulius) szavaival az eget és földet kormányozó Király anyjaként üdvözöljük őt. Bizonyosan az efezusi esemény hatása alatt írta ezt a verset a költő. «Üdvözlégy Szent Szülő, mert te szülted a Királyt, ki az eget és földet kormányozza mindörökké.» A *graduale* Mária szűzi anyaságát zengi: «Szűz Szülője Istennek, Az, akit az egész világ nem tud befogadni, emberré lévén, benned lakozott». Az *allelúja-ének* pedig: «Szülésed után szeplőtelen szűz maradtál: Isten anyja esedezzél érettünk, allelúja». Az *offertorium*ban az angyal «Ave»-jával üdvözöljük Máriát is, meg az Úr Krisztust is. *Communió*kor pedig jelentőségteljesen hangzik: «Boldog vagy Szűz Mária, benned, mert az örök Atya Fiát hordoztad». Bárcsak a mi Mária-tiszteletünk a bensőségesség és melegség mellett is magvas, dogmán fölépülő és krisztocentrikus lenne. A Theotokosra vonatkozó élő hitünk meghozza ezt az eredményt.

Augusztus 6.

Urunk Jézus Krisztus színeváltozása.

(dupl. II. cl.)

II. Sz. Szixtus pápa, Felicissimus és Agapitus vértanuk.

Krisztust, a dicsőség nagy Királyát!

A mai ünnep Nyugaton fogadalmi ünnep, III. Kallixtus pápa rendelte el Hunyadi János és Kapisztrán Sz. János nándorfehérvári győzelmének emlékére (1457). A keleti kereszténység azonban már az V. század óta

megüli ezt a napot. Ez a keleti egyház nagy nyári ünnepe, az ősi Krisztus-Király ünnep.

1. A színváltozás. A mai napon Urunk színeváltozása fölséges jelenetének emlékezetét üljük. A szentatyák ezt az eseményt a legnagyobb csodák közé sorolják, amelyeket Isten Krisztus istenfiúságának igazolására végbevitt. Az Úr nyilvános működésének második időszakában vagyunk. Már ott lebeg a kereszthalál az Üdvözítő lelki szemei előtt. S ekkor egyik este három legkedvesebb tanítványával fölmegy a Tábor-hegyére. Miközben az Úr imádkozott, leszállt az éj, a tanítványok pedig elaludtak a fáradtságtól. Jézus azonban tovább imádkozott. Ekkor azután emberi természetén áttört istenségének ragyogása: elváltozott színében. A fényözöntől elkápráztatva fölébredtek a tanítványok, és lejátszódott előttük az ismert jelenet. Ma el lehetne olvasni és összehasonlítani, hogy mit mond az eseményről Máté (17, 1—9), Márk (9, 1—8.), Lukács (9, 28—36) és Sz. Péter a II. levelében (1, 16—21).

Mit akar nekünk mondani ez az ünnep? *a)* Először hívő tisztelettel és imádással tekintsünk föl ma Krisztusra, a végtelen, örök Istenre és Királyra. Ez ma ismét egy Krisztus-Király ünnep! *b)* Krisztus Urunk megdicsőülésében a mi egykori megdicsőülésünket kell látnunk: «A Megváltót várjuk, . . . ő majd a mi szegény testünket átváltoztatja, és az ő megdicsőült testéhez teszi hasonlóvá». *c)* Most következik az ünnep erkölcsi tanulságainak kiaknázása. Ezen a megdicsőülésen egész életünkön át kell dolgoznunk, vagyis mindinkább szellemibbé válni, bensőségesedni, elszakadni a földiektől. *d)* Van egy szentségünk, melyben a színváltozás végbemegy, és ez az Eucharisztia. A szentmisében megjelenik közöttünk a megdicsőült Úr. A szentáldozásban

magunkhoz vesszük Őt mint «megdicsőülésünk magvát» és egykori boldog föltámadásunk zálogát.

2. A szentmise (Illuxerunt). Már az *intirotus*-ban felénk ragyog a megdicsőült Krisztus fényessége, mely az egész földkerekséget elárasztja. A 83. zsolt. utalás Péter szavaira: «Mily kellemesek a te hajlékaid, seregeknek Ura» — «Építsünk három hajlékot». Az *orációban* azt kérjük, hogy «a dicsőséges Király örökös társai lehessünk», vagyis részesei az ő megdicsőülésének. A *szentleckében* Sz. Péter mint szemtanu szól hozzánk Urunk színeváltozásáról: «Ez az én szeretett Fiam, kiben nekem kedvem telt, őt hallgassátok. Ezt az égből jövő szózatot mi hallottuk, mikor vele voltunk a szent hegyen». — Vegyük a szentmisét a maga drámaiságában: A *szentleckében* elbeszéli Péter a színváltozást, amiként ő látta. Az *evangéliumban* maga a színében elváltozott Krisztus áll előttünk. *Fölajánláskor* arra utal az Egyház, hogy mi ma «az Úr házában» szemlélői leszünk az Ő színeváltozásának. A *secretában* azt kérjük, hogy «Urunk Egyszülöttjének dicsőséges színeváltozása szentelje meg lelkünket, és ragyogása tisztítson meg bűneink szennyétől». (Miként a természeti Nap is sok betegség gyógyítója.) A szentmise számunkra a Táborhegy szentórája volt; most azután magunkkal visszük szívünk legbensőbb szentélyébe zárva a vett kegyelmeket, mint szent titkot a mindennapi életbe («A látomást senkinek se mondjátok el», *communio*).

3. II. Sz. Szixtus. Régente ugyanezen a napon ülte az Egyház II. Szixtus vértanu pápának, és az ő diákonusának az ünnepét. 258-ban, a Decius-féle kegyetlen üldözés idején szenvedtek vértanuságot. A pápa a tilalom ellenére is bemutatta a szentáldozatot a Kallixtus-katakomba fölött épült kápolnában. A poroszlók meglepték, de még hagyták, hogy befejezze az áldozatot, majd trónusán ülve lefejezték négy diákonusával együtt, akik

az oltárnál szolgáltak. Másik két diákonusa is meghalt még ugyanazon a napon, Sz. Lőrinc, a fődiákonus pedig három nappal utóbb. A pápának és hét diákonusának halála igen mély hatást gyakorolt az ősegyházra. II. Szixtust a Kallixtus-katakomba pápasírjában temették el.

4. A szőlőfürtök megáldása. Dél-Németország és Ausztria sok helyén (az egykor igen kiterjedt passaui egyházmegyében) egészen a XVII. századig ezen a napon megáldották az első szőlőfürtöket. A klosterneuburgi kolostortemplomban a nagymise alkalmával, fölajánláskor kehelyben frissen sajtolt mustot hoztak, ezenkívül pedig szőlőfürtöket is áldottak meg a kánon végén a per quem haec omnia bona creas szavak után. Ez az áldás számunkra annál jelentősebb, mert a kánon alatt szokásos adomány-megáldásnak utolsó maradványát láthatjuk benne.

Augusztus 7.

Sz. Kajetán hitvalló.

(dupl.)

Sz. Donátus püspök, vértanu.

Napi erénygyakorlat: bizalom az isteni gondviselésben.

1. Sz. Kajetán. † 1547 aug. 7. Nápolyban van eltemetve, Sz. Pál templomában. *Élete:* Sz. Kajetán a theatinusrend megalapítója. Még egész fiatal korában II. Gyula pápa prelátussá nevezte ki, de mikor 1517-ben a papi rendet fölvette, elhagyta a pápai udvart, és egészen Isten szolgálatára szentelte életét. Maga szolgált a betegeknek. Felebarátjai lelki üdvéért oly nagy volt szorgoskodása, hogy «lélekvadásznak» nevezték el. A papság egyházi fegyelmének előmozdítására 1524-ben a «szabályozott papok» egyik rendjét alapította meg. A szerzet tagjainak apostoli életet kellett folytatniok. Minden földi birtok teljes kizárásával, minden bevételi forrásról lemondva, még koldulniok sem volt szabad a hívektől, s egyedül az önkéntes adomá-

nyokból kell magukat fönntartaniok. Igy minden mellék-tekintet nélkül egyedül az isteni gondviselésre kellett bízniok magukat. Szentünk napjában sokszor nyolc óra hosszat is imádkozott. Tevékeny részt vett VII. Kelemen breviáriumreformjának előkészítésében. Szeretetreméltó, szelíd volt, és mindenekfölött alázatos. Karácsony ünnepén az Úr Jézus jászolánál a Boldogságos Szűz abban a kitüntetésben részesítette, hogy a Kisded Jézust karjai közé helyezte. Rómának 1527-ben történt kifosztása alkalmával kínzatást és börtönt szenvedett, mert V. Károly katonáinak nem adta ki az egyház kincseit, hiszen már előbb kiosztotta azokat a szegények között. Egy néplázadást annyira a szívére vett, hogy belebetegedett és meghalt.

2. A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miséje (l. 592. old.) az *orácio* és az *evangélium* kivételével. Az Egyház az *orácio*ban szentünk főerényét emeli ki és állítja elénk, mint követendő példát: teljes bizalom Istenben, és vágyódás az ég után. «Add, hogy az ő közbenjárására és példájára mindenkor Benned bízzunk, és egyedül a mennyek után vágyakozzunk.» Ezért szól nekünk az *evangélium*ban is Krisztus Urunk az isteni gondviselésbe vetett hitről: «Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrökbe nem gyüjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja azokat. Nem értek-e ti többet azoknál? Nézzétek meg a mezők liliomait, mint növekednek, nem dolgoznak és nem fonnak. Pedig mondom nektek, hogy Salamon minden dicsőségében sem volt úgy öltözve, mint egy ezek közül.» Ma két szót ír az Egyház az ő törzskönyvébe. Reggel, napkeltekor így énekelünk: «Ne aggódjatok és ne mondjátok: Mit eszünk, vagy mit iszunk? Hiszen tudja a ti Atyátok, hogy mindezekre szükségtek vagyon.» Napnyugtakor pedig: «Keressétek elő-

ször az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadatnak nektek».

3. Sz. Donátus. «A toscanai Arezzoban Sz. Donátus vértanu-püspök halála. Sok más csodatett mellett N. Sz. Gergely elbeszélése szerint egy kelyhet, melyet a pogányok összetörtek, pusztán imádságával egybeforrasztott. Julián aposztata idejében karddal végezték ki». *(Martyrol.)* 363-ban halt meg. A saját orációk a papi állapot méltóságát emelik ki. Krisztust papjai dicsőségének nevezi a *könyörgés*, mert a papság jegye Krisztussal, a főpappal való hasonlóságot kölcsönöz a léleknek. Isten mindnyájunkat szentségei részeseivé és szolgáivá avat; merítsünk lelki hasznot szentünk papi buzgóságából *(postcomm.)*.

4. Liturgikus részleges lelkiismeretvizsgálat. A részleges lelkiismeretvizsgálat általánosan ismert kezdeményezője Sz. Ignác volt. Abban áll, hogy az ember egy hibáját, vagy erényét egész különleges lelkiismeretvizsgálás tárgyává teszi. Ez így a tökéletesedés hatékony eszköze. Az Egyház már sokkal régebbi idő óta gyakorol ehhez hasonlót. Ha ugyanis egy szentnél azt látja, hogy az egyik, vagy másik erény gyakorlásában rendkívüli módon kitűnt, akkor ezt az erényt egész napon át elénk tárja, és követésére int. Jó példa erre a mai ünnep. Hogyan jár el az Egyház? Négy eszközt is használ. 1. Elénk rajzolja a szent életét, kiemelve fő erényét. Ezt teszi a matutinumban. A szavak elröpülnek, a példa azonban magával ragad. Sz. Kajetán élete és rendalapítása az isteni gondviselésbe vetett föltétlen bizalom példaképe. 2. Az Egyház azután imádkoztat is ezért az erényért. Éspedig nemcsak egyszer hangzik el ez a könyörgés az ő ajkán, hanem hangzik minden imaóra végén; ez a nap főimádsága, ez minden imaóra csúcspontja. 3. Főkép azonban a szentmisében kapjuk meg ezt az erényt. Az előmisében erre tanít minket az Egyház. Az evangéliumban egyenesen az Üdvözítő ajkáról halljuk a legszebb részletet arról, hogyan gondoskodik a mennyei Atya az ő gyermekeiről. Majd a szentmise áldozati részében a kegyelem harmatát hullatja az Egyház erre a tanításra. Mai fölajánlásunkkor és áldozásunkkor kapott kegyelem az isteni gondviselésbe vetett szilárd bizalom. 4. Végül még valamit tesz az Egyház. Napkeltekor és napnyugtakor az evangélium egy-egy főrészletét énekelteti a zsolozsma antifónájaként. Amit énekelünk, az betölti szívünket, kedélyünket. «Ne aggódjatok ... Keressétek először az Isten országát ...» Így az Egyház mesteri módon tanít minket az erényekre.

Augusztus 8.

Sz. Ciriakus, Largus és Smaragdus vértanuk.

(semid.)

Fölteszik kezüket a betegekre, és azok meggyógyulnak.

1. Sz. Ciriakus (Cirjék). † 305 (?) márc. 16. Testi maradványait János presbyter a Via Salarian temette el. Sz. Marcellus pápa a mai napon vitette át ereklyéit az Ostia felé vezető országút mellett fekvő Lucina-birtokra. Később újra Rómába kerültek Sz. Praxedis templomába és egyéb római templomokba, végül pedig Németországba a Worms melletti Neuhausenbe. Diákonusként ábrázolják karddal és a lábainál sárkánnyal. *Élete:* A tiszteletreméltó vértanuk kísérnek bennünket az egész mai napon. A legendás mártírakták a következő tudósítással szolgálnak: «Ciriakus diákonus társaival, Sisinussal és Smaragdussal együtt sokáig sínylődött börtönben, és sok csodát művelt. Igy imádságával Arithmiát, magának Diokleciánus császárnak a leányát is megszabadította a gonoszlélektől. A perzsa uralkodóhoz, Saporhoz küldetve, annak leányán, Jobiason ugyanezt a csodát művelte. Miután a leány atyját más 430 perzsával egyetemben megkeresztelte, visszatért Rómába. Itt Maximinianus császár parancsára elfogták, bilincsbe verték, és befogták a császár kocsija elé. Négy nap mulva előhozták a börtönből, forró szurokkal öntötték le, kínpadra vonták, végül pedig Smaragdussal és más húsz társával együtt Sallustius kertjeinél a Via Salarian lefejezték». *(Breviárium).* Sz. Ciriakust a 14 segítő-szent sorában tiszteli a nép.

2. A szentmise (Timete). Igen régi és szép

mise ; sok saját szövegrésze van, amelyek a szent életére utalnak. Csak akkor értjük meg ezt a szentmisét, ha lélekben visszaképzeljük magunkat a régi egyházba, oda, a szent vértanu sírjához. Az ünnep előestéjén összegyültek a keresztények a vértanu sírkápolnájában, elhozták ide betegeiket is, és velük együtt az egész éjtszakán át imádkoztak, hogy betegeik gyógyulást leljenek. A sírnál nem egyszer történtek is csodás gyógyulások. Bizonyosan erre utal az *evangélium* és a *communio*. Sz. Ciriakus életéről olvassuk, hogy csodás gyógyításokat vitt végbe (ezért szól az *evangélium* az Úr missziós parancsáról és a csodajelek megígéréséről). Ha ma nem is fordulnak elő ezek a csodajelek olyan gyakran, mégsem hiányoznak a lélek láthatatlan világában. A *communio*-ének kettőt emel ki azok közül a csodás lelki hatások közül, amelyeket a szent Eucharisztia és a vértanuk közbenjárása a lelkekben végbevisznek : az ördög démoni befolyásának legyőzése és lelkibetegségek meggyógyítása. Az egész szentmisén egységes motívumként húzódik végig a 33. zsoltár, az ősegyház áldozási éneke. Háromszor találkozunk vele *(introitus, graduale* és *communio)*. A *szentleckét* itt is úgy kell felfognunk, mint a szent vértanu ajkán hangzó prédikációt. Két dologért ad hálát Istennek. Először azért, hogy az ő prédikációját I s t e n i g é j e k é n t fogadtuk (a diákonus hivatása az ige hirdetése), másodszor pedig, hogy az üldözések és s z e n v e d é s e k között állhatatosak voltunk. Vajjon igazán hálálkodhat miérettünk?

Augusztus 9.

Sz. Lőrinc vértanu vigiliája.
Vianney Sz. János Mária hitvalló.
(dupl.)
Sz. Romanus vértanu.

Bőségesen ad a szegényeknek.

Ma a miséző pap két miseszöveg között választhat: vagy a vigilia miséjét mondja, ami inkább megfelel az Egyház szellemének, vagy pedig a szent arsi plébános ünnepének a miséjét veszi.

1. A vigilia. A római Egyház készül arra, hogy méltóan ülhesse meg egyik legnagyobb hősének, az Úr Krisztusért elszenvedett vértanuság egyik tipikus képviselőjének égi születésnapját. Aki együtt él a római Egyházzal, jól ismeri ezt az ifjú diákonust. Ő a hittanulók védőszentje, és mint ilyen évről-évre elkísér bennünket a böjti harc küzdőterére. Már hetvenedvasárnaptól kezdve (a stációt nála tartjuk) oldalunkon találjuk őt. A tüzes rostélyon elszenvedett vértanuságát szívesen tekintjük szenvedélyeink leküzdéséért folytatott harcunk szimbolumának, és ezért naponkint imádkozzuk a szentmise utáni hálaadásban: «Vétkeink lángját oltsd el bennünk, Urunk, aki Sz. Lőrincnek megengedted, hogy legyőzze a kínzó lángokat». Mi bizony már alig tudjuk kellően megítélni, hogy mit jelentett a vigilia az ősegyházban. Az ünnep előestéjén összegyültek a hívők a sírkápolnánál, elhozták betegeiket is. A római vigilia leginkább szent olvasmányokból, énekekből és a püspök imádságából állott, olyanféle volt, mint nagyszombaton a proféciák. A szent sír, a vértanuság történetének fölolvasása, a hívők nagy bizalma

teljes elevenségben állította lelkük elé a szent vértanut. Napkeltekor bemutatták a szent áldozatot, és eucharisztikus «halotti lakomát» ültek, amely által Krisztussal és a szent vértanuval titokzatos módon egyesültek. Attólkezdve, hogy a vigilia az ünnepet megelőző napra került, elhomályosult ez az igen tiszteletreméltó ünnepi előkészület. Ám mi a vigiliát újra föleleveníteni akarjuk az Egyház szellemében. Manapság a vigilia a töredelem napja. A keresztény hívő, aki megszokta az áhítatból végzett gyónásokat, végezze azokat a vigiliákon és a kántorböjt napjain. Tegye ezeket a lélek háza megtisztításának napjaivá. De azonkívül tágabb értelemben vett böjti nappá, az aszkézis és önlegyőzés napjává is kell avatnunk a vigiliát. A böjttel azután természetszerűleg kapcsolatos az alamizsna. Végül a vigilia legyen az imádság napja. (A mai vigiliáról már a IV. századból van írásos emlékünk: Sz. Melania életrajza.)

2. A szentmise (Dispersit). Igen régi ez a vigilia-mise, és úgylátszik, azt akarja előadni, ami Sz. Lőrinc vértanuságát megelőzte: *a)* az egyházi javak kiosztását a szegények között *(intr.* és *grad.)*, *b)* a fölhívást az Úr követésére *(ev.* és *comm).*, *c)* és esdő könyörgést *(szentlecke* és *off.)*. Az *offertorium* föltárja azt a lelkiállapotot, amellyel Sz. Lőrinc Isten ítélőszéke elé lép: «Könyörgésem tiszta; azért kérlek, hogy meghallgattassék szavam az égben; szálljon az Úrhoz az én könyörgésem». Az elnyujtott, mélyen kezdődő dallam szent komolyságot, bensőséges esedezést mutat. Mi vagyunk ma a «szegények», akiknek az Úr szentünk kezein át az Egyház szellemi kincseit nyujtja. Hozzánk is szól a fölhívás, hogy kövessük az Urat a kereszthordozásban, mi esedezünk az Úrhoz, hogy ehhez a «fölajánlási menetünkhöz», melynél Isten a tanunk és segítőnk, adjon erőt, és magunkévá tesszük

a *szentlecke* örvendező hálaadását: «Megmentettél engem a fojtó lángtól, mely körülvett, úgyhogy meg sem perzselődtem a tűzben». Szószerint Sz. Lőrincre áll ez, de egyébként reánk is áll minden szenvedésünkben. Nagy tisztelettel nézzük az ilyen ősi miseszövegeket; olyanok ezek, mint a régi hangszerek, melyeken nagy mesterek játszottak.

3. Vianney Sz. János. † 1859 aug. 4. Arsban van eltemetve. *Élete:* A sokat emlegetett arsi plébánost, akit az 1925-ös jubileumi évben XI. Pius szentté-avatott, most már az egész Egyház ünnepli. Egyszerű földművesszülők gyermekeként született (1786), és a forradalom zivataros napjaiban keresztényi nevelésben részesült. Eleinte tehénpásztor volt, majd tanító lett belőle, azután teológiát tanult, és 1815-ben pappá szentelték. Csakhamar egy kicsiny, vallásilag nagyon elhanyagolt, 500 lelket számláló helység, Ars plébánosa lett (1818). Itt dolgozott fáradhatatlanul egészen haláláig. Működése rendkívül áldásos volt. Rengeteget gyóntatott. Híre messze földre elterjedt; hatalmas zarándokcsoportok (évenkint vagy húszezer ember) keresték föl a szent lelkipásztort, akinek szigorú életmódja, szeretetreméltó egyszerűsége, természetfölötti erővel és kenettel párosult igénytelensége mindenkit megnyert. A lelkipásztorok ideálja. 1859 aug. 4-én halt meg. *Alkalmazás:* Az oráció a lelkekért való buzgóságát, imádságos és bűnbánó lelkületét magasztalja, és azért esd, hogy mi is meg tudjuk nyerni testvéreink lelkét az Úr Krisztus számára. A szentmise a hitvallók közös miséje (Os justi, l. 592. old.).

4. Sz. Romanus. Katona volt, Sz. Lőrinc keresztelte meg őt, azután mártírhalált halt.

Augusztus 10.

Sz. Lőrinc vértanu.

(dupl. II. cl.)

«A hóhér ütlegeit, a lángot, a kínzatást és a bilincseket egyedül csak hitével győzte le Lőrinc. Esedezve halmozza el ajándékaival Damazus ezt az oltárt, csodálva a kiváló vértanu érdemét.» (Damazus pápa fölirata Sz. Lőrinc strján.)

1. Sz. Lőrinc. Az ifjú, hős diákonus a római Egyház vértanui sorában a legjobban tisztelt szentek között áll. Sz. Lőrinc ünnepe Sz. Péter és Pál ünnepe mellett a római liturgia legnagyobb ünnepei közül való. «Örvendjünk, szeretteim — mondja Nagy Sz. Leó pápa —, hogy napkelettől napnyugatig ragyog az ég a leviták sorából gyult csillagok fényétől, mert amilyen dicsősége volt egykor Jeruzsálemnek István, éppen olyan büszkesége Rómának Lőrinc.» Ha nem is áll rendelkezésünkre Sz. Lőrinc vértanuságának egykorú leírása (autentikus martyrakta), a legrégibb időkből származó nagyszámú adat megőrizte számunkra vér-

tanuságának történetét. Lőrinc II. Sixtusnak volt tanítványa. Kiváló tulajdonságai, legfőképpen pedig tisztasága miatt nagyon szerette őt a pápa, és bár még nagyon fiatal volt, fölvette őt a római Egyház hét diákonusa közé, sőt fődiákonussá tette. Mint ilyen, a szentáldozat bemutatásánál közvetlenül a pápa oldalán segédkezett, őrizte az egyházi javakat, és gondját viselte a szegényeknek. Valerianus üldözése idején (253—260) a pápával együtt csak négy diákonusát végezték ki, pedig Lőrinc is ugyancsak vágyódott arra, hogy lelkiatyjával együtt mehessen a halálba. Igy szólt tehát a pápához: «Atyám, hová mégy fiad nélkül? Hová püspököm, diákonusod nélkül? Eddig sohasem mutattad be nélkülem a szentáldozatot! Mivel vontam most magamra haragodat? Talán hűtlennek találtál hivatalomban? Tégy csak újból próbára, és lásd, vajjon méltatlant választottál-e az egyházi szolgálatra, akire az Úr vérének kiosztását bíztad?» Ennek az áldozatkész szeretetnek panaszszavára jövendöléssel felelt a pápa: «Fiam, nem hagylak el. Rád még nehezebb küzdelem vár Krisztusba vetett hitedért. Engem kímél az Úr, mert gyönge, öreg ember vagyok, reád azonban dicsőségesebb győzelem vár. Hagyd abba a sírást, hiszen már három nap mulva követni fogsz» (l. aug. 6-át). A vigasztaló szavak után intette őt a pápa, hogy az Egyház kincseit ossza ki a szegények között, nehogy a pogány üldözők kezébe kerüljenek. Míg Lőrinc egy bizonyos Nariscus nevű hívő házában ezzel foglalatoskodott, egy Crescentius nevű vak azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy kézfeltétellel gyógyítsa meg. A szent diákonus keresztet vetett fölötte, és a vak visszanyerte látását. Csodatetteit a börtönben is folytatta. A pápával való beszélgetéséből kitudódott, hogy ő az egyházi vagyon őrzője. Ezért őrizet alá vették, és valami Hippolytusra bíz-

ták. Mikor azután Sz. Lőrinc Lucillust és még egynéhány más vakot a börtönben meggyógyított, Hippolytus a keresztény hitre tért, és néhány nap mulva (l. aug. 13.) vértanuként fejezte be életét. A városprefektus megparancsolta Lőrincnek, hogy szolgáltassa ki az Egyház kincseit. Lőrinc ekkor két napi halasztást kért, hogy összeszedhesse azokat. Kérését teljesítették. Ezalatt Hippolytus házában összegyüjtötte a szegényeket és a betegeket, akiket eddig is gondozásban részesített, majd valamennyit a bíró elé vezette, mondván: «Ime, ezek az Egyház kincsei!» Erre kegyetlenül megkínozták, ostorcsapásokkal gyötörték, és végül tüzes rostélyon megégették. Ő azonban csak imádkozott: «Uram, Jézus Krisztus, Isten az Istentől, könyörülj szolgádon!» S a megtérés kegyelméért esedezett a körülállók számára is. Erre megtért Romanus katona, ezekkel a szavakkal: «Csodaszép ifjút látok előtted, gyorsan keresztelj meg engem!» Ugyanis az Úr angyalát látta, aki letörölte a szent homlokáról a verejtéket, és a sebeiből folyó vért. Első kínzatása után visszavitték a szentet Hippolytus házába, ahol megkeresztelte Romanus katonát, akit azután emiatt kivégeztek. Sz. Lőrincet is még az éjtszaka folyamán újból a prefektus elé vitték, és megfenyegették, hogy ezen az éjjelen kivégzik. A szent azonban így válaszolt: «Én az Istent tisztelem, és egyedül neki szolgálok, azért nem félek a te kínzásaidtól. Az én éjtszakám sötétséget nem ismer, ott minden fényárban úszik.» S amikor a tüzes rostélyra kerül, gúnyolódik hóhéraival meg a prefektussal: «Most már megfordíthatnál, ez az oldalam már eléggé megsült». Majd miután megfordították, nemsokára megint így szólt: «Már egészen megsültem, akár ehetsz is belőlem». Azután imádsággal fordult Istenhez: «Hálát adok neked, Uram, hogy a te küszöbjeidre léphetek».

Kínjai közben Isten így vigasztalta meg: «Ne félj, szolgám, veled vagyok». A Viminalis halmon szenvedett vértanuságot, és a Via Tiburtinán temették el. Így szenvedett vértanuhalált ez a keresztény hős. A Római Breviárium az olvasmányok responsoriumaiban és antifónáiban mondja el ezt. Rómában már Nagy Konstantin idejében templomot építettek sírja fölé. Ez a templom ma is a hét római főbazilika között szerepel (Sz. Lőrincnek falakon kívüli temploma).

2. A mai ünnep liturgiája. Tartsunk ma liturgikus napot Sz. Lőrinc tiszteletére. A zsolozsma minden egyszerűsége mellett is erőteljes és érzelmekben gazdag. Az ünnep előestéjén ünnepélyesen fogadjuk a szentet a vesperásban. A matutinum klasszikus fölépítésű és igen hatásos. Az *invitatorium* így szól: «Sz. Lőrinc, Krisztus vértanuja győzelmi koszorúval diadalmaskodik az égben, jöjjetek, imádjuk az Urat». A jólismert és egyszerű zsoltárok közé beszőjük a történeti antifónákat. Olyan elevenek ezek, mintha csak fültanui volnánk az elmondott jeleneteknek. Az első nocturnus olvasmányaiban a szent hálát ad a vértanuság kegyelméért; itt is történeti részekkel találkozunk a responsoriumokban. S így megy ez tovább a másik két nocturnusban. Halljuk Nagy Sz. Leónak szentünkről mondott dicsőítő beszédét is. Különös bensőséggel énekeljük a 16. zsoltárt, amelyet a rostélyon szenvedve szentünk imádkozott: «Te vizsgálod meg, Uram, szívemet, és éjtszaka te teszed próbára. Tűzön próbáltál ki engem, de nem volt bennem hiba» (lásd a *gradualét* is). Örömmel kelünk föl ma reggel, és szentünkkel együtt imádkozzuk a laudest. Milyen bensőségesen zenghetjük ma vele együtt a zsoltáros reggeli imádságát (62. zsolt.): «Érted eped a testem, téged szomjaz a lelkem a puszta, vizetlen sivatagban». Most azután a *szentmisére* megyünk. Milyen fölséges egész áldozat ez: Krisztus, Sz. Lőrinc és a hívő közösség; ez a három együtt hozza az áldozatot. A misztérium-kép ma az elhaló búzaszem *(szentlecke* és *evang.)*. Milyen nagyszerűen kiaknázható ez a kép! A búzaszem Krisztust jelzi, akiről áll, hogy: «megöli a zsidó gonoszság, sokszorosítja a népeknek belé vetett hite». A búzaszem Sz. Lőrinc, aki halála után a földbe kerül, de megsokasodik példája és közbenjárása révén, hiszen hány keresztény szív lángolt föl rajta Krisztus igaz szeretetére! De búzaszem a szent Eucharisztia is, mely a lélek szántóföldjébe kerül, hogy

igazi keresztény életben megsokszorozottan sarjadjon ki. És bizony erre is áll: «Aki szűken vet, szűken is arat; aki pedig bőven vet, bőven is arat majd». Most azután a napi munkára megyek. Sz. Lőrinc egész nap mellettem van, mellettem áll Krisztus szent szeretetének ez az ifjú hőse. S ha szenvedés, kísértés, megpróbáltatás környékez, így szól hozzám: ez még mind nem az én rostélyom! A szentmise utáni hálaadásban naponkint imádkozzuk: «Oltsd ki bennünk, Isten, vétkeink lángját, mint ahogy Sz. Lőrincnek is megadtad, hogy legyőzze a kínzó lángokat». (A lateráni palotában van egy kápolna, ahol a pápa a szentmise után levetette a liturgikus ruhákat, és elvégezte hálaadását; ide mehet vissza ennek a könyörgésnek eredete.)

Augusztus 11.

Sz. Tibor és Zsuzsánna szűz, vértanuk.

(simpl.)

Krisztus tanui.

1. Sz. Tibor és Zsuzsanna. † 303 körül, aug. 11. Sz. Tibor teste a Via Lavicanan lévő cemetériumban nyugodott, ahonnan IV. Gergely pápa vitette át a Sz. Péterbe. Sz. Zsuzsánna pedig az ő címtemplomában nyert nyugvóhelyet. *Életük:* Mindig mély tisztelet fog el bennünket, mikor a régi egyház vértanuival találkozunk. Ha nem is ismerjük mindnyájukat közelebbről, akiket ismerünk, azok képviselik számunkra Krisztus tanuinak, «a mártíroknak ragyogó csapatát». A Martyrologium a mai két vértanuról ezeket mondja: «Rómában, ‚a két babér között' a szent vértanunak, Tibornak halála-napja. Diokleciánus üldözése idején Fabianus bíró parancsára mezítláb kellett neki tüzes parázson járnia. Mikor ezután még lelkesebben vallotta magát kereszténynek, a Román kívüli harmadik mértföldkőig vezettette őt a bíró, és ott karddal kivégeztette.»

Az akták szerint Cromatius prefektus fia volt. «Rómában a szent szűz, Zsuzsánna. Előkelő családból származott, és unokahuga volt Sz. Kájus pápának. Diokleciánus idejében nyerte el a pálmát; lefejezték.»

2. A szentmise (Salus autem) a több vértanuról szóló közös miseszöveg (l. 582. old.). A *szentleckét* azonban a zsidókhoz írt levélből vesszük (11, 33—39). Ebben leírja az apostol mindazt a szenvedést, amit a szent vértanuknak hitükért kellett kiállaniok. Egészen eltörpülünk, mikor ezt a *szentleckét* halljuk. Miféle áldozatot hozunk mi hitünkért? Ne felejtsük, hogy ez az olvasmány csak akkor hat igazán, ha ott állunk a vértanuk sírja mellett, és szinte látjuk vérző sebeiket.

Augusztus 12.

Sz. Klára szűz.

(dupl.)

A Benned bízók lelkét ne engedd át a vadaknak (73. zsolt.).

Sz. Klára. † 1253 aug. 12. Szent teste 600 évig az assziszi klarisszák templomában, a föld mélyében nyugodott. 1850-ben IX. Pius megengedte, hogy fölnyissák a sírt, és felszínre hozzák a szent relikviákat. Csontjai, főkép a feje, épségben voltak. Szerzetesnőként, az eucharisztiás edénnyel a kezében szokták ábrázolni. *Élete:*

Delfin a horgonnyal. Katakombai kép. A delfin Krisztus szimboluma, a horgony a kereszté.

Assziszi Sz. Ferenc munkatársnőjének, a klarisszarend alapítójának az életét Krisztus szent szeretetének finom fátyla vonja be. A klarisszarend Sz. Ferenc rendjének női hajtása. A zsolozsma ezeket mondja szentünkről: «Földijének, Sz. Ferencnek példája nyomán ő is a szegények között osztotta szét minden vagyonát. Hogy a világ lármáját elkerülje, az egyik környékbeli templomba vonult vissza. Itt maga Sz. Ferenc nyírta le a haját, és adta rá a vezeklőruhát (1212 márc. 18.). Majd átköltözött Sz. Damiano templomába, az Úr pedig itt társakat adott melléje. Ezekkel női rendet alapított, és Sz. Ferenc kívánságára a vezetést is magára vállalta. Buzgalommal és okossággal állott kolostora élén, és teljes 42 éven át vezette azt az Isten félelmében. Egész élete nagy prédikáció volt; példájából tanulhatták meg szerzetesnővérei, hogyan kell nekik is élniök. Kérésére IV. Ince pápa megadta azt a kiváltságot, hogy tökéletes szegénységben élhessenek. Ő volt Assz. Sz. Ferenc leghűségesebb tanítványa. Mikor a szaracénok Assziszit ostromolták, és Sz. Klára kolostora is igen szorongatott helyzetbe került, betegsége ellenére a kolostor kapujába vitette magát, kezében a legméltóságosabb Oltáriszentséget tartalmazó kehellyel, és így imádkozott Istenhez: «A Benned bízók lelkét, Uram, ne engedd át a vadállatoknak» (73. zsolt.), és «Oltalmazd meg szolgálóidat, kiket drága véreddel váltottál meg!» Könyörgése alatt ezek a szavak voltak hallhatók: «Mindenkor megóvlak titeket!» Erre az ostromlók megfutamodtak. Halála után két évvel már szenttéavatták. Celanoi Tamás röviden így jellemzi: Clara nomine, vita clarior, clarissima moribus — a neve: tündöklő, tündöklőbb az élete, de legtündöklőbbek erényei. A szentmise (Dilexisti) a szűzek közös miséje, a szép nászmise (l. 599. old.).

Augusztus 13.

Sz. Ipoly (Hippolytus) és Kasszián vértanuk. (simpl.)

Téged magasztal a vértanuk fehérbe öltözött serege.

1. Sz. Ipoly (Hippolytus). Történelmi alakját a legenda erősen elhomályosítja. Eszerint ugyanis katona volt, és Sz. Lőrinc börtönőre, majd vértanuhalált halt. Valójában Sz. Irenaeusnak volt tanítványa, majd pappá szentelték, és a római Egyház jeles tanítójává lett. Később — sajnos — mint ellenpápa szerepel, de ezért a bűnéért súlyosan vezekelt vértanuságával. Több munkát írt, amelyek a keleti egyházban is nagy tekintélynek örvendenek. A szakadás szerencsére csak rövid ideig tartott, és ellenfelével, Pontianus pápával együtt, Szardínia «halálszigetére» száműzték, ahol mind a ketten meghaltak (236). Teteme először a Via Tiburtinán lévő cemetériumban nyugodott, Sz. Lőrinc sírja közelében, majd a Rieti mellett, a Letenano hegyen épült kolostorba vitték át. Sz. Lőrinc katakombája közelében klasszikus márványszobrára akadtak, melyet most a lateráni múzeumban őriznek.

2. Sz. Kasszián. Tanítómester volt. Ugyanezen a napon szenvedett vértanuságot. A pogány bíró kezeit összekötöztetve, kiszolgáltatta tanítványainak, akik vas írószerszámukkal halálraszúrkálták a tehetetlen öreget. Minél erőtlenebbek voltak ezeknek a tacskóknak a szúrásai, annál hosszabb ideig tartott szentünk kínja, de egyben dicsőségesebb is az ő vértanu-pálmája. Diokleciánus alatt szenvedett vértanuságot, 303—304 között *(Brev.)*.

A szentmise (Salus autem) több vértanu közös miséje (l. 582. old.).

Augusztus 14.

Nagyboldogasszony vigiliája. Sz. Euzébius hitvalló.

Készüljünk Nagyboldogasszony ünnepére!

1. A vigilia. A legnagyobb nyári ünnep megülésére készülünk, igazi aratási ünnepre! Az ünnep előnapja az Egyház szellemében a töredelemnek s a komoly előkészületnek a napja, mely a másik oldaláról

mutatja be ezt az ünnepet. Ha ugyanis holnap az Istenanyával együtt az égbe kívánunk emelkedni, akkor ma szét kell szakítanunk minden földi köteléket, amely ehhez a világhoz köt minket. Ha mi holnap Máriával együtt testünket és lelkünket az Istenfia méltó hajlékává akarjuk avatni (virginalem aulam: *oráció)*, akkor ma minden szennytől meg kell tisztítanunk lelkünket. Ha mi holnap a Boldogságos Szűzzel egyetemben «a leg-

jobb részt választjuk, az egy szükségest», akkor ma tegyünk félre minden földire irányuló aggodalmaskodást. Készüljünk elő méltóan a «Nagyboldogasszony» napjára.

2. A szentmise (Vultum tuum). A vigilia miséje lírai és igen szép. Az *introitus*ban a királynői menyasszonyt szólítjuk meg; mi, «a nép előkelői», hódolva megyünk elébe. Az *oráció* igen tartalmas: Maga az Úristen választotta ki és ékesítette föl azt a szűzi palotát, amelyben lakni kívánt! Az istenanyai méltóság az alapja a Boldogságos Szűz kitüntető helyzetének az Isten-országában. A *szentlecke* nyilván a legszebb azok között a szentírási szakaszok között, amelyeket az Egyház a Boldogságos Szűzre alkalmaz: «Anyja vagyok én a szép szeretetnek, a félelemnek, beismerésnek és a szent reménynek. Jertek hozzám mind, kik megkívántok engem, és teljetek el gyümölcseimmel, mert lelkem édesebb a méznél, és birtoklásom jobb a lépesméznél!» Magának az áldott Szűznek ajkáról halljuk tehát a meghívást, hogy mi is legyünk részesei az őreá kiáradt kegyelmeknek. Az *evangélium* elmondja az Istenanyának ismert magasztalását, amelyet a néptömegből való asszony mondott. Az Úr most viszont boldognak mondja mindazokat, akik «az Isten igéjét hallgatják és megtartják». Így maga az Üdvözítő mutatja meg nekünk az utat, hogyan lehetünk hasonlók Máriához. A szentmise többi szövege Sz. Mária közös miséjéből való (l. 560. old.).

3. Sz. Euzébius. † 350 aug. 14. Eredetileg a Kallixtus-katakombába, később saját templomába temették el. *Élete:* Euzébius (Özséb) pap volt, és az ariánus érzelmű II. Konstantin császár parancsára bezárták saját lakásának egyik szobájába. Hét hónapon át imádságban töltötte itt az életét, míg meg nem halt (350 táján). Böjt negyedik hetének péntekjén az ő templomában van a stáció.

Augusztus 15.

Nagyboldogasszony, Mária mennybemenetelének ünnepe.

(dupl. I. cl.)

Mária a legjobb részt választotta.

A nyár közepének vége felé, amikor a kertekben és a mezőkön érik a termés, ünnepli az Egyház a legméltóbb arató-ünnepet, amellyel beköszönt az egyházi ősz. A legdrágább gyümölcs, amelyet az Isten-országa termett, ma kerül az égi csűrbe. Mária ez, a Boldogságos Szent Szűz.

1. Az ünnep. Mit ünnepel ma a liturgia? *a)* Mindenekelőtt Mária halála napját. Az ünnep régi neve: Dormitio B. M. V., vagyis Szűz Mária elhúnyta. Az Egyház különös szeretettel üli meg szentjeinek a halála napját, mint amely égi születésük (natale) napja. *b)* De az Egyház most nem elégszik meg azzal, hogy csak Szűz Mária halálának emlékezetét üli, hanem az ő mennybevitelét is ünnepli. A liturgia úgy ábrázolja az Istenanyának ezt a bevonulását, mint valami nászmenetet, vagy diadalmenetet. *c)* Sőt még egy lépéssel tovább is megyünk: ma azt is ünnepeljük, hogy Szűz Mária minden szentnek királynéjává koronáztatott. Ezt a gondolatot azonban inkább a népi vallásosság és a középkori misztika emeli ki, a liturgia nem annyira. *d)* Végül az Egyház Szűz Mária test szerinti mennybevételére is gondol, ámbár ezt sem nagyon hangsúlyozza. A Sz. Szűz halálának körülményeiről nincs egyetlen történetileg hiteles adatunk sem, még halálának helye is bizonytalan (egyesek Efezust, mások Jeruzsálemet emlegetik).

A mai ünnep a legrégibb Mária-ünnepek közül való, de eredetileg jan. 18-án ülték, és csak Mauritius császár (852—602) tette a mai napra. Régidőtől fogva ezen a napon növényeket áldottak meg, ami azonban igen laza vonatkozásban van az ünneppel; a zsolozsma ugyanis Máriát jóillatú füvekhez és virágokhoz hasonlítja, és a legenda szerint sírjában is holtteste helyén virágokat találtak. Valószínűleg a kereszténység előtti germán világ valamilyen növénykultuszának átvételével van dolgunk.

2. Az ünnep liturgiája. Próbáljuk meg ma ismét az egész napot az Egyházzal együtt liturgikusan ünnepelni. Ezért, amennyire lehet, kapcsolódjunk be a zsolozsmába is. A két *vesperás*, amely az ünnep keretét alkotja, már antifónáiban az ünnepi titokról beszél, és az Istenanya szentségét zengi. A *matutinum*, az Egyház éjtszakai imádsága költői elevenséggel állítja elénk az ünnep gondolatát: az antifónák és a különösen szép responsoriumok Máriáról mint királynőről és menyasszonyról szólnak. Újra meg újra fölcseng az «Assumpta est»: «Fölvétetett Mária a mennybe.» Az olvasmányok is szépek. A harmadik nocturnusban Sz. Ágoston magyarázza meg az ünnepi evangéliumot. Ezt az evangéliumi részletet szívesen magyarázták az

atyák allegorikus értelemben; eszerint a két nő a tevékeny és a szemlélődő élet szimboluma, de ezenkívül bemutatják az Egyház égi nyugalmát is. És éppen ez az utóbbi értelmezés indította a liturgiát arra, hogy ezt a szakaszt válassza ünnepi evangéliumnak, hisz mennybemenetelével «Mária valóban a legjobb részt választotta». Midőn kora reggel a hajnal pírja megérinti ujjaival a hegyeket, és a Nap méltóságteljesen megkezdi útját, az Egyház a megváltás énekét, a Benedictust énekli, és üdvözli vele a «magasságból fölkelőt». Ma azonban ebben a képben Máriát látja bevonulni a mennybe: «Kicsoda ez, aki úgy kel föl mint a hajnalpír, szép, mint a Hold, ragyogó, mint a Nap, félelmetes, mint a jól rendbeszedett csatasor». Most jön a *szentmise*. Változó részeiben, különösen a négy körmeneti énekben, drámai elevenséggel mutatja be a Boldogságos Szűz mennyei bevonulását. Az ünnepélyes *introitus*ban a nagy ünnepen kelt örömünknek adunk kifejezést: «Örvendjünk mindnyájan az Úrban, ünnepet ülve a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére . . .» Közben a papság ünnepi ornátusban az oltárhoz vonul. Ez a menet ma a királyi menyasszony bevonulása a mennyei palotába. Mária, de vele együtt mi is bevonulásunkat tartjuk. Teljünk el örömmel és a jegyes vágyakozásával Krisztus iránt. A menyegzős zsoltár (a 44.), amelyet vegyünk most egész terjedelmében, megkönnyíti majd számunkra ezt a szimbolikát. Az Isten-háza ma az égi menyegzős palota, az oltár «a Királyok Királyának» «csillagokkal teleszórt trónusa». A *könyörgés* eltér a szokásos stílustól, és egész általánosságban mozog. Azt kéri, hogy az Istenanya közbenjárása legyen gyöngeségünk támasza. A *szentlecké*ben Szűz Mária ajkáról halljuk Sirák fia könyvének egy részletét. A Boldogságos Szűz arról beszél, hogy nyugvóhely után vágyódott, és

ezt végül meg is találta a mennyei Sionban. Ott van ő most Isten örökbefogadott népével, a szentekkel. Az evangélium előtti körmenetben folytatódik a menyegzős menet. A diákonus az Úr Krisztust szimbolizáló evangéliumos könyvvel égő gyertyák és tömjénfüst között az ambóhoz vonul, tehát maga Krisztus megy menyasszonya elé. Mily szépen hangzik itt a *graduale*, mint bíztató hívás: «Halljad leányom és figyelj, és hajtsd ide füledet, ím a Király kívánja szépségedet». Az *evangélium* Mártáról és Máriáról szól. Egyetlen mondata miatt választották az ünnep evangéliumául: «Mária a legjobb részt választotta, mely el nem vétetik tőle». A liturgia nem nézi most a személyeket, sem az evangéliumi szakasz tartalmát, megelégszik azzal az e g y mondattal, mely Szűz Mária megdicsőülését mint «legjobb részt» állítja elénk. A mai *fölajánlási menet* a nászajándékokat hozó fölvonulás. Az áldozati ajándékok asztalához vonuló hívő község a menyasszonyi díszében megjelenő Szűz Máriát ábrázolja, és egyben oda is helyezi ajándékait az adományok asztalára. A negyedik körmenet, az *áldozási menet*, befejezi a nászmenetet; ez már a vőlegénnyel való örök egyesülés. A közösség újra Máriát jelképezi. A hívő község is belekapcsolódik a mennyei kenyér vétele által az Istenség örök élvezésébe, és így «a legjobb részt választja». A «legjobb rész» számunkra az áldozati lakoma, az istengyermekség, a boldog megdicsőülés; mindez a szentáldozásban már előre megvalósul.

3. A M a r t y r o l o g i u m ma sok ismert szentről beszél: «Rómában, a Via Appián Sz. Tarzicius akolitus. Útközben, mikor éppen a legszentebb Eucharisztiát vitte, pogány gyerekekkel találkozott. Kérdezgetik, mi van nála. Ő azonban tudja, hogy mit visz, s nem veti a szentet az ebeknek, sem a gyöngyöt a sertések elé. Megtagad minden fölvilágosítást. Útlegelni kezdik, kövekkel hajigálják, végül élettelenül terül el a földön. Végig-

kutatják kezeit, ruháját, ide-odaforgatják holttestét, de hiába, semmit sem találnak. Földi maradványait a keresztények Kallixtus katakombájában temették el nagy tisztelettel. (Sz. István magyar királyról l. szept. 2.) «Rómában Kosztka Szaniszló hitvalló. Lengyelországból származott, és a Jézus-társaság tagja volt. Ifjan húnyt el; angyali ártatlanságában hamar eljutott oda, ahová különben csak sok év fáradsága árán jut az ember. XIII. Benedek pápa iktatta őt a szentek sorába.»

Augusztus 16.

Sz. Joákim, Szűz Mária atyja.

(dupl. II. cl.)

Bőven adott a szegényeknek.

1. Sz. Joákim. Ő a Boldogságos Szűz atyja, és a legszentebb Megváltó nagyatyja! «Gyümölcseikről ismeritek meg őket.» A jó fa csak jó gyümölcsöt teremhet. Sz. Joákim a derék, jámbor férfiú mintaképe gyanánt áll előttünk. A legenda főkép a szegények iránt való szeretetéről beszél. Három egyenlő részre osztotta évi jövedelmét. Egy rész a megélhetésüket szolgálta, a másik a szegényeké volt, a harmadik pedig a templomé. Ezért háromszor is mondjuk róla a szentmisében: «A szegényeknek bőven adott, igazsága örökké megmarad». A szenvedésből is kijutott neki. Sokáig nem adott neki az ég gyermeket, ezért egy alkalommal, amikor áldozatot akart bemutatni a templomban, visszautasította őt a pap, mert mint gyermektelenről azt gondolta, hogy Isten átka sujtja. De éppen ebben a megalázott lelkiállapotban éri őt az Isten kegyelme: «Közel az Úr azokhoz, akik töredelmes szívűek» (33. zsolt.). Angyal ígéri meg neki a kegyelem gyermekének, Máriának születését. «A természet

nem merte megelőzni a kegyelmet, inkább várt addig, amíg a kegyelem meg nem termette gyümölcsét. *(Breviárium.)*

2. A szentmise (Dispersit). Az első szembetűnő erény, melyet Joákimnál látunk, a szegények iránt való szeretet. Erről énekel az *introitus* és a *graduale*. Mindkét ének igen találóan alkalmazza reá a zsoltárosnak (111. zsolt.) a jámbor férfiúról mondott dícséretét. Joákim továbbá «a boldog férfiú, aki hiba nélkül van, és nem fut az arany után», «a szentek egész gyülekezete hirdeti alamizsnáit» *(szentlecke)*. Az evangélium az Üdvözítő családfáját mondja el; a mi szentünk ugyan nincs itt megemlítve (Sz. Lukács evangéliumának a családfájában a «Héli» név egyes értelmezők szerint Joákim helyett áll), de a liturgia a családfával mégiscsak azt akarja hangsúlyozni, hogy ő a Megváltó nagyatyja. Ez az ő legnagyobb kiválósága. A szentáldozat azonban minket is részesévé avat az ő dicsőségének *(offert.)*, itt erőt kapunk arra, hogy kövessük az ő jámbor életét, főképpen a szegények iránt való irgalmas szeretetét, és a szenvedések elviselésében tanusított türelmét, egyben pedig mi is rokonaivá leszünk az Úr Krisztusnak. Ma köszönetet mondunk neki az isteni búzáért, az Úr Jézusért: «Búzát ad nekik mérték szerint idejében» *(communio)*.

3. A jámbor ember dícsérete. Ezt a címet adhatjuk a 111. zsoltárnak, amelynek egyes verseit ma többször is énekeljük. Alfabetikus költemény, vagyis minden félverse az abécé más és más betűjével kezdődik. Ebből azután érthető, hogy ugrások vannak az egymás után jövő gondolatok között, és fölépítése nem egységes.

Boldog ember, aki az Urat féli,
Rendelésein kedvét éli.
Hatalmas lesz a földön ivadéka,

Házában bőség, gazdagság fakad
És igaza örökké megmarad.
A sötétben a jókra fényesség kel
Igazsággal és kegyességgel.
Boldog ki ád és irgalmaskodik
S törvény szerint intézi dolgait.
Mindörökké meg nem inoghat az,
Örök emlékezetben marad meg az igaz.
Rossz hírtől nem kell félnie,
Erősen bízik az Úrban szíve.
Szíve szilárd, mitől sem retteg,
Ellenségein majd nevethet.
Szór a szegénynek adományt bőséggel,
Igazsága örökké megmarad,
S fölemelkedik szarva dicsőséggel.
A bűnös látja ezt és dühre gerjed,
Fogait csikorgatja és semmivé leszen.
A bűnösöknek vágya elveszen.

A zsoltár szerkezete laza. Először az Isten-szeretetet magasztalja, azután az igaz ember felebaráti szeretetét. A dalt a legnemesebb értelemben vett jámbor emberre, az Úr Krisztusra vonatkoztatja az Egyház, azután a szentekre is, de még mi magunkra is. Éppen Sz. Joákim a legszebb illusztrációja ennek a zsoltárnak.

Augusztus 17.

Sz. Jácint hitvalló.

(dupl.)

Sz. Lőrinc nyolcadnapja.

A te kezeidbe ajánlom lelkemet.

1. Sz. Jácint. † 1257 aug. 15. Krakkóban van a sírja. *Élete:* Először krakkói kanonok volt, Sz. Domonkos prédikálásának és csodáinak hatása alatt azonban elhagyta a világot, és a szent rendalapítónak kezéből fölvette a dominikánusok ruháját. Hazájába vissza-

térve, az Alpokon túl több kolostort alapított rendje számára. A zsolozsma egy csodát beszél el életéből: A szent három társával együtt a Weichsel partjára érkezett, és át akart kelni a folyón, hogy a szemben lévő Visegrádban prédikáljon, de a folyó annyira meg volt áradva, hogy nem akadt hajós, aki az átkelést meg merte volna kísérelni. Ekkor Sz. Jácint ráterítette köpenyegét a zúgó folyóra, és ezen társaival együtt átkelt a másik partra. 1257 aug. 15-én, mikor éppen befejezte breviáriumát, ezekkel a szavakkal: «Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet», átköltözött az örökkévalóságba. *Alkalmazás.* Az Egyház esti imádsága (a kompletorium) nagyon szép imádság a haldoklók számára is. Különösen megragad benne két haldokló alakja: Krisztus a kereszten függ, s halljuk utolsó szavait: «Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet»; többször is elmondjuk ezt őutána, s az Úr kezébe adjuk magunkat az éjjeli nyugalom idejére, s ha kell, a halálban is. A másik ilyen kép: az agg Simeon hattyúdalát énekli: «Most bocsájtod el, Uram, szolgádat békességben . . .» Mily szépen illik ez a haldokló keresztény ajkára!

2. A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miséje (l. 592. old.). A közös miseszövegekben nagy nevelőerő rejlik. Az Egyház éppen ezekben foglalta össze a keresztény életeszmény vonásait. Nézzük csak a mai szövegeket. Az *introitus* azt mondja, hogy az igaz ember («justus», szívesen használt szava ez a liturgiának) uralkodik a nyelvén. Természetesen a beszéd olyan patak, mely a szívből ered, de az igaznak a szívét Isten szeretete tölti be. — A *szentlecke* új gondolatot hoz: az igaz fölötte áll az anyagi dolgoknak, a földi javaknak. Számára a teremtett dolgok, még a csillogó arany is csupán eszköz a cél felé, a cél pedig az Isten. Az a mi nagy hibánk, hogy nem jutunk tovább az

eszközöknél, és így a mulandó javak bálványainkká válnak. Csak a szent ember tud igazán fölébe kerekedni a dolgoknak. — Az *allelújaének* kimondja, hogy az igaznak keresztül kell mennie a szenvedések kohóján. Csak így állja meg a próbát és nyer koronát. Keresztviselés nélkül nincs életszentség. — Végül az *evangélium* a várakozó, éber szolgához hasonlítja az igazat. Az Üdvözítő a tökéletességet az állandó készenlétben látja. Milyen szép is ez a kép: égő lámpával, felövezett derékkal áll a szent ember, és ki-kitekint, amíg csak nem kopogtat az Úr. A lámpa a keresztségi kegyelem fénye, a felövezett derék pedig a bűntől való tartózkodás jelképe. — Ezzel a képpel vezet bennünket az Egyház a szentáldozathoz. Az áldozati lakoma alkalmával valóban kopogtat az Úr szívünk ajtaján, és ébren talál minket. Így minden szentmise főpróbája annak az eljövetelnek, amely majd halálunk óráján következik be. Mennyi életérték van egy ilyen közös miseszövegben!

3. Sz. Lőrinc. Ez a második ünnep természetesen háttérbe szorul a vele összeeső magasabbrangú ünnep miatt, de saját *könyörgése* mégis mindig megkap: «Gerjeszd föl, Urunk, Egyházadban azt a lelket, amelynek Sz. Lőrinc levita szolgált, hogy mi ugyanazzal eltelve, igyekezzünk szeretni, amit ő szeretett, és megtenni, amire tanított». A Szentlélek vezeti, mozgatja a lelket, s ha rábízzuk magunkat, nagy dolgokra képesít.

Augusztus 18.

Nagyboldogasszony nyolcadának negyedik napja.

(semid.)

Sz. Agapitus vértanu.

Jöjj, jegyesem, jöjj, megkoronázlak!

A szentmisét Nagyboldogasszony ünnepéről vesszük.

1. Mária mennybevétele. Vajjon miért üli az Egyház ekkora ünnepélyességgel Mária mennybevételének ünnepét? Kétségtelenül azért, mert igen nagy része volt Máriának Krisztus megtestesülésében, és így a megváltásban, és mert ő a legnagyobb a szentek között. De az Egyház Máriában mindig önmagát is bemutatja, s az ő mennybevételében saját megdicsőülését is szemléli, mely után annyira kívánkozik. Ebben a beállításban még érthetőbbé válik számunkra a két asszonyról szóló *evangélium:* Márta az Egyház itt a földön, az ő tevékenységében, mozgékonyságában, nyugalmat nem ismerő fáradozásában. Mária pedig ugyancsak az Egyház képe, de a boldog beteljesültség állapotában, amikor majd szent nyugalom lesz az osztályrésze, ott ül az Úr lábainál, és örökké élvezi az istenséget. Ha már most ezt a gondolatot ünnepünkre és misénkre vonatkoztatjuk, Mária mennybevételében az Egyház nagy bevonulását ünnepeljük a mennyországba. Milyen fölséges processzió ez! Mennyivel hatásosabbá válik így a mise négy körmenete: az Egyháznak, a királynői menyasszonynak bevonulása *(intr.)*, Krisztus elébe jön *(alleluja)*, fölajánláskor hozzuk a nászajándékokat *(offert.)*, végre az örök egyesülés *(communio)*. Akkor majd a legteljesebb értelemben megvalósul Krisztus szava: «Mária a legjobb részt választotta».

A mai zsolozsmában damaszkuszi Sz. János Mária halálának tiszteletreméltó legendáját mondja el: «Régi hagyományból tudjuk, hogy a Boldogságos Szűz dicsőséges elhúnytának (dormitio) idején a földkerekséget járó apostolok (Tamás kivételével) égi elragadtatás nyomán mind Jeruzsálembe jöttek». Angyalok kísérték a Szent Szűz lelkét mennyei énekszó mellett az Úr dicsőségébe, testét pedig az apostolok koporsóba téve a Getszemáni-kertben temették el. A következő három napon át angyali ének hangzott e hely közelében. E három nap elmultával megérkezett Tamás apostol. Az ő kérésére fölnyitották a sírt, de már nem találták ott a szent testet, csak a vászonleplek feküdtek ott, és jó illat áradt a sírból. Ebből arra következtettek az apostolok, hogy a Boldogságos Szűz test szerint is fölvétetett az égbe. — A mézajkú tanító, Sz. Bernát pedig így írja le a Boldogságos Szűz mennybevételét: «Érkezése még csak fokozta az ég lakóinak boldogságát. A mennyei seregek éneke kísérte Isten fölségének trónusához. Minő szerető tekintettel, isteni öleléssel fogadta őt isteni Fia! Egykor édes csókkal illette szűzi anyja ajkát az isteni Kisded, de még boldogabbak most az angyalok, amikor a Szűzanya fölséges menyegzős énekét zengi: «Csókoljon meg engem ajka csókjával». Miként a földön is a legbőségesebb kegyelemnek volt részese, a mennyben is egészen különleges az ő dicsősége.»

2. Sz. Agapitus. † 257 aug. 18. Eleinte Praenestében (Olaszország) volt a sírja, majd átvitték holttestét Cornetóba. *Élete:* A breviárium így mondja el: A praenestei származású Agapitus még csak 15 éves volt ugyan, de máris égett a vértanuság vágyától. Aureliánus császár parancsára 257 táján, keresztény hitének állhatatos megvallása miatt hosszú ideig kegyetlenül ostorozták, majd piszkos tömlöcbe vetették, és négy napig minden táplálék nélkül hagyták. Ekkor újra megostorozták, azután fejjel lefelé füstölgő szentűz fölé függesztették, hogy megfulladjon, forró vizet is öntöttek rája, meg az állkapcsát is összezúzták. Majd vadállatok elé vetették, de azok nem ártottak neki. Erre lefejezték. *Alkalmazás:* Tizenötéves gyermek, és igazi hős! Mit mond ez a mai fiatalságnak? Talán tőletek nem kíván az Úr Krisztus ilyen kínokat, vérontást és erőszakos halált, de igenis kíván erős akaratot, hogy a bűn csábításainak ellenálljatok, neki pedig hűségesen engedelmeskedjetek. Itt az alkalom, hogy ifjú hősök váljanak belőletek.

Augusztus 19.

Eudes Sz. János hitvalló.

(dupl.)

Gondoskodjunk buzgó papokról.

1. Sz. János. † 1680 aug. 19. Sírja a franciaországi Caen-ben van. *Élete:* Nevét jól ismerik, mert Franciaországban egy világi papi kongregációt alapított kettős céllal: először, hogy belső misszióval emelje a nép keresztény szellemét, továbbá, hogy jól vezetett szemináriumokban jó világi papságot neveljen. Szentünk 1601-ben született, és egész fiatalon az oratoriánusok közé lépett. 1626-ban pappá lett, és mint missziós prédikátor bejárta Franciaországot. Mikor azután látta, hogy a hívő nép vallásosságának ápolására föltétlen szükség van buzgó papokra, megalapította az imént említett társaságot. Könyveket is írt, melyek élete művét szolgálják: «A jó gyóntató», «Az apostoli igehirdető». A janzenisták hevesen támadták. *Alkalmazás:* Az oráció azt emeli ki, hogy szentünk új szerzetesi családot alapított, és különösen buzgólkodott, hogy «Jézus szentséges Szívének és Máriának tiszteletét fokozza», s azt kéri számunkra, hogy követni tudjuk erényeit. Szentünk minden munkájával a világi papság nívójának emelésén fáradozott. Nagyon jól tudta, hogy a nép vallásossága nagy mértékben attól függ, milyen a papja. Tanult és jámbor pap mellett a hívő község is virul. Fáradjunk mi is azon, hogy az Egyház jó papokat kapjon. Támogassuk a papságra készülő jámbor ifjakat tanulmányaikban, főképpen pedig imádkozzunk jó papokért. — A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miséje (l. 592. old.).

2. Földi és égi remény. Mélyedjünk el újra a mai miseszövegbe, és hasonlítsuk össze annak két olvasmányát. Mind a kettő a keresztény jellemnek egy lényeges vonásáról beszél, de úgy, hogy az éremnek két oldalát mutatják be. A *szentlecke* boldognak magasztalja azt az embert, aki nem fut az arany után, nem bízik a pénzben és a gazdagságban. Ez tehát a negatív oldal. A pogány, a természeti ember ezek után fut, hogy itt a földön jól menjen a sora. Minden iparkodását arra fordítja, hogy minél többet szerezzen a földi javakból. Mindenestül ezen a földön veti meg reménye horgonyát. De kérdezem, nem ez a remény élteti a legtöbb keresztény embert is? Jámborok ugyan, szolgálnak is az Istennek, de azt az imént említett magasztalást meg nem érdemlik. Még egyáltalán nem emelkedtek a földi javak fölé. A szentlecke homályos hátteréből teljes fénynyel emelkedik ki az *evangélium*. Benne az égi remény emberét rajzolja meg az Üdvözítő. Megkapó ez a kép: a szolga éjtszakának idején, égő lámpással, felövezett derékkal vár urára. Ha elemezzük ezt a képet, bizony éppen az ellentéte a másiknak, mely arról az emberről szól, aki «az arany után fut». A szolga az élet éjtszakájában érkező Urára vár. Ez volt az ősegyház lelki magatartása. Az élet-éjtszaka telve van az Úr eljövetele utáni vággyal. Itt nincs helye «az aranyra és vagyonra» épülő reménynek. A földi javak elhalványulnak, legföljebb mint az örök cél eszközei jönnek számításba. Keresztségi ruhájában, az égő keresztségi gyertyával kezében áll és virraszt az égi remény embere, mindig készen az Úr eljövetelére. Ilyen a szent, ahogy azt a liturgia látja. Alakítsuk ki magunkban mi is ezt a lelki magatartást. — Milyen nagy értékké válik számunkra egy ilyen megfontolás után a mindennapi szentmise! Szüntelen óv bennünket attól, hogy elmerüljünk a földi javakban, mindig emlékezetünkbe idézi, hogy készenlétben kell állnunk. Ha mi naponkint a szentmisében égő lámpással és felövezetten várunk Urunkra, akkor biztosak lehetünk, hogy halálunk óráján utolsó eljövetele is készen talál bennünket.

Augusztus 20.

Sz. István magyar király, hitvalló.

(Magyarország pátrónusa ; hazánkban dupl. I. cl. nyolccaddal.)

Sz. Bernát apát, egyházdoktor.

István, népének királya, atyja és apostola.

1. Sz. István. † 1038 aug. 15. Az általa alapított székesfehérvári Boldogasszony-templomban temették el. Jobbját, mely egyideig a (biharmegyei) szentjobbi apátságban volt, s innen ismét Székesfehérvárra, majd a raguzai domonkosokhoz került, 1771 óta a budai királyi várban őrzik. *Élete:* A keresztény magyar királyság megalapítója, Géza fejedelemnek és Saroltának fia, 975 körül (több krónika szerint 969-ben) született Esztergomban, ahol születési helye kápolnává átalakítva ma is épségben áll. Fiatalon megnyerte II. (Szent) Henrik német császár (l. júl. 15) nővérének, Gizellának kezét, s feleségének mély vallásossága (ő is, miként Sz. László anyja, apáca akart lenni) csak megerősítette buzgóságát, amelyet Sz. Adalbert mélyített el lelkében. Atyjának halála után (997) uralomra kerülvén, mindjárt szigorú rendeletet adott ki a keresztény vallás gyakorlására, mire a pogány érzésű magyarok Koppány vezetésével föllázadtak. István azonban a veszprémi csatában döntő győzelmet aratott fölöttük, ami után elérkezettnek látta az időt, hogy a magyarságnak a nyugati kereszténységhez való csatlakozását betetőzze azzal, hogy a pápától kér királyi koronát. Ezért Asztrik pécsváradi apát vezetésével küldöttséget menesztett II. Szilveszter pápához, aki álmában kapott isteni intésre készségesen adta át István

számára a lengyel hercegnek szánt drágaművű abroncskoronát. (Ez alkotja a jelenlegi szentkorona egymást keresztező két felső pántját. A koronaátadás jelenetét a lateráni bazilikában a millenium alkalmából elhelyezett márványemlékmű örökíti meg.) Sőt még «apostoli» (botra tűzött) keresztet is küldött neki, mert mint mondá: «Én csak apostoli vagyok, ő ellenben valóságos apostol». Ezzel fölhatalmazást adott Istvánnak az egyház megszervezésére és egyházfők kinevezésére. István igen sokat tett e tekintetben. Két érsekséget, nyolc püspökséget, számtalan apátságot, külföldön zarándokházakat alapított, s gondoskodott az egyháziak ellátásáról. A szegényekkel szemben is igen bőkezű volt. A számos megpróbáltatás, Imre fiának, trónja örökösének halála igen megviselte, de csak még jobban elmélyítette Istenhez való ragaszkodását. Halálának közeledtét érezve, a Szent Szűz oltalmába ajánlotta hazánkat, és Mária mennybemenetele napján ő is átköltözött az örök hazába. Szenttéavatása Sz. László alatt ment végbe, aki VII. Gergely pápa hozzájárulásával 1083 aug. 15-re országos zsinatot hívott össze Székesfehérvárra, melynek keretében háromnapi böjt után aug. 20-án fölnyitották sírját, s ereklyéit oltárra helyezték. Sírjánál sok csoda történt. Sz. László törvényei szerint ez a nap parancsolt ünnep lett, amelyet vigiliával ültek meg. (Jelenleg Magyarországon nemzeti, de egyházilag nem parancsolt ünnep.) Szent királyunk emlékét XI. Ince pápa rendeletére az egész Egyházban megülik a szentmisében és a zsolozsmában, de nem ma, hanem szept. 2-án. *Alkalmazás:* István nemcsak első királya, hanem atyja és apostola is volt népének. Nemcsak rendelkezéseivel, hanem példájával is terjesztette a kereszténységet. Amit alattvalóitól megkívánt, azt elsősorban maga gyakorolta. Ilyennek

kell lennie minden családatyának és minden előljárónak is a maga hatáskörében.

A mise a hitvallók közös miséiből (Os justi és Justus ut palma) van összeállítva, az evangélium azonban a 10 mináról szóló. Sz. István azok közül a hű szolgák közül való, akik az uruktól rábízott tőkét ugyancsak kamatoztatták. És mert jól uralkodott Magyarországon, az Úr magasra emelte s uralkodik a mennyországban is.

2. Sz. István jelleme és jelentősége. Hazánk ezeréves történetében nem találunk senkit sem, akit akár bölcseség, akár jellemnagyság, akár tettrekészség dolgában Sz. István mellé állíthatnánk. Nemcsak nagy uralkodó volt, hanem egyben próféta és szent is. Mint király hosszú századokra kijelölte a magyarság politikai és társadalmi fejlődésének irányát, mint próféta biztos szemmel meglátta és immár közel ezer esztendőre rögzítette nemzetünk történeti élethivatását, s végül mint szent az élet megszentelésének hatalmas indításait adta a következő nemzedékek számára. A századok távolából visszatekintve úgy tetszik, mintha nemzeti létünk elválaszthatatlanul össze volna forrva az ő tüneményes államalkotó, bölcs egyéniségével. Az ő szellemének követése mindig egyet jelentett nemzeti nagylétünk korszakaival, a tőle való elpártolás pedig mindannyiszor nagy nemzeti katasztrófák felé sodort.

Igazi nagyságát azonban mégsem annyira államszervező tevékenységében, mint inkább egyéniségének nemzetnevelő hatásában kell keresnünk. Ő nemcsak meghozta, hanem át is élte a törvényeket. Kortársai főleg komolyságát, megvesztegethetetlen igazságszeretetét, és bűntorló szigorúságát emelik ki. A legenda szerint fiatalságában felvett komoly szokásait élte fogytáig megtartotta, ajkait sohasem nyitotta nevetésre. Hajthatatlan igazságszeretetének beszédes bizonyságai törvényei; szigorúságára pedig jellemző, hogy még Sz. Gellértnek, a nagybefolyású udvari nevelőnek is kemény, nehéz dolga volt, ha egy-egy gonosztevőnek kegyelmet akart szerezni, s néha csak könnyeivel menthette meg pártfogoltját a kivégzéstől. A trón magasáról szertesugárzó példának azután mihamar meg is volt a foganatja. Mert a vándorlások és kalandozások vad féktelenségei után a magyarság a legnagyobb és legszentebb magyar életéből eszmélt rá, hogy az erkölcs és törvény követelései nem üres szó, hanem

komoly valóság, és hogy azokat kínnal és vérrel is életté kell váltania.

Sz. István emléke ma is mélyen él a nemzet lelkében. Nevét a helységek, puszták és templomok, intézmények és műalkotások százai őrzik. Nehéz időkben ma is felcsendül lelke mélyéről az ősi ének:

Hol vagy, István király?
Téged magyar kíván,
Gyászos öltözetben
Te előtted sírván. (Schütz: Szentek élete. III.)

3. Sz. Bernát. † 1153 aug. 20. Sírja a clairvauxi apátság templomában van a Bold. Szűz oltára előtt. *Élete:* Sz. Bernát a cisztercita rend második megalapítója, a «mézajkú» tanító (Doctor mellifluus). Beszédeit, melyek többször szerepelnek a zsolozsmában, csodálatos bensőség jellemzi. A «Memorare» remekszép imádságot is neki tulajdonítják. Sz. Bernát 1090-ben született igen előkelő burgundi családból, s 22 éves korában lépett be a citeauxi kolostorba, mely a cisztercitarend bölcsője volt. De nem egyedül ment, még 30 nemes ifjút indított hasonló elhatározásra. Hamarosan clairveauxi apát lett belőle (1115), és sok kolostort építtetett, melyekben sokáig tovább élt az ő szelleme. Tanítványa volt pisai Bernát, a későbbi III. Jenő pápa; neki írta a «De consideratione» c. nyilthangú munkáját. Egyénisége óriási hatást gyakorolt korára: az uralkodókra, a papságra és a népre egyaránt. A keresztes hadjáratok buzgó apostola volt. — A mise (In medio) az egyháztanítók közös miséje (l. 589. old.), de saját szentleckéje van, mely szentünk kolostori szemlélődő életére utal. Látjuk őt, amint éjnek idején imádkozik, éjtszakai vigiliát tart szerzetesi családjával, bölcsen vezeti kolostorát, gondoskodik a szerzetesi fegyelem megtartásáról. Emlékezete el nem múlik rendjében és az Egyházban.

Augusztus 21.

Chantal Sz. Johanna Franciska özvegy.
(dupl.)

Fortiter et suaviter!

1. Sz. Johanna (Janka). † 1641 dec. 15. Sírja Annecy-ben van, a Vizitációrend anyakolostorában. *Élete:* Chantal Sz. Johanna Franciska a Szűz Mária látogatásáról nevezett női szerzetnek (Vizitáció) alapítója. Előkelő családból (Frémiot) született 1572-ben. Atyja férjhez adta Chantal báróhoz. Mint asszony és anya azon fáradt, hogy gyermekeit és alkalmazottait erényes, jámbor életmódra szoktassa. Nagy odaadással karolta föl a szegényeket, és boldog volt, hogy az isteni mindenhatóság gyakran a csekély készletet is megszaporította és megáldotta. Ezért fogadalmat is tett, hogy senkit el nem utasít, aki tőle Krisztus nevében kér alamizsnát. Férjének korai halálát, akit vadászat alkalmával véletlenül meglőttek, keresztényi lélekkel viselte, és megbocsátott annak az embernek, aki vigyázatlanságával férje halálát okozta. Sőt annak egyik gyermekét is ő tartotta keresztvíz alá, hogy a megbocsátást így nyilvánosan is kifejezze. Szalézi Sz. Ferenchez, lelki vezetőjéhez szent barátság fűzte; az ő beleegyezésével elhagyta atyját és gyermekeit, s megalapította az említett szerzetet. — A mise (Cognovi) a szent asszonyok közös miséje (l. 603. old.).

2. Fortiter et suaviter. Erélyesen és szelíden, következetesen de szeretettel, erővel és gyengédséggel: ez a keresztény jellem két alapvonása. Így áll előttünk legfőbb példaképünk, az Úr Krisztus: határozott és szelíd egyszerre. Nem egyszer bámulatosan erélyes volt, s ugyanakkor szelíd és jóságos is. Amikor a templomban ostort ragad és kiűzi az árusokat a templomból, amikor Péternek, akinek csak az imént igérte meg a

mennyország kulcsait, egy ellenvetésére azt mondja: «Távozz tőlem, kísértő, botrányomra vagy!», akkor mintha nem értenők az Urat. Másrészt milyen gyengéd a bűnösökkel szemben: Magdolna iránt, a házasságtörő nővel szemben, a megtérő latorhoz, Péter iránt a tagadás éjtszakáján. Nekünk is ilyeneknek kell lennünk: erélyeseknek és szelídeknek, mégpedig mindegyiket a maga helyén kell alkalmaznunk, és kellő arányban. Az erélyesség ne tegyen keménnyé és szeretetlenné, szeretetünk pedig ne legyen lágy és erőtlen. Alapelvek, hitigazságok, parancsolatok dolgában legyünk szilárdak és hajthatatlanok, itt nincs helye türelemnek. Viszont az emberekkel szemben legyünk türelemmel, megértéssel, megbocsátással. A keresztény legyen szigorú és következetes, mint az atya, szelíd és önfeláldozó, mint az anya! Ez az összhang érvényesült csodálatosan szentünk egyéniségében.

3. É l e t é b ő l. Élete legnehezebb napjai közé tartozott övéitől való búcsúja kolostorba lépése előtt: «1610 máj. 29-re tűzték ki az utazást. Erre a napra Fremiot úr házában összegyűltek az összes rokonok. Népes gyülekezet volt. Mindenki sírt. Csupán Chantal báró özvegye tudott magán látszólag uralkodni, de az ő szemében is ott csillogtak a könnyek, ami eléggé elárulta, milyen erőfeszítésre van szüksége, hogy visszafojtsa azokat. Sorra átöleli hozzátartozóit, bocsánatot kér tőlük, imádságaikba ajánlja magát, de minél inkább próbált uralkodni magán, annál jobban sírt befelé. Mikor azután gyermekeire került a sor, nem bírta tovább. Fia, Celsus Benignus a nyakába kapaszkodott, és kedveskedéseivel akarta anyját elhatározásától eltántorítani. Az anya fölébe hajolt, csókjaival halmozta el, és csodálatraméltó szilárdsággal sorra megfelelt fia minden ellenvetésére. Az anya és fia fájdalmasan szeretetteljes párbeszéde mindenkit, még a leghidegebb szívet is megindította. Amikor szívük már kimerült a sok gyöngédségben, Chantal báró özvegye véget akar vetni ennek a jelenetnek, amely annyira igénybevette, kibontja magát az ölelő karokból, és indulni készül. Mikor azután fia látta, hogy kérő szavai mit sem használtak, odaveti magát az ajtó küszöbére és így szól: «Anyám, ha szavaim nem tarthatnak vissza, akkor csak fiad testén át mehetsz». Fiának szavaira majd megszakadt a szíve, megállt, és szabad folyást engedett könnyeinek. A jó Róbert úr, aki tanuja volt a jelenetnek, s attól tartott, hogy az özvegy meginog elhatározásában, így szólt hozzá: «Hogyan, egy gyermek könnyei eltéríthetnék elhatározásától?» «Nem» — válaszolt a szent szelíd mosollyal — «de ne felejtse, hogy

anya vagyok.» S ugyanekkor új Ábrahámként az égre emelve szemét átlépte fia testét, és eltávozott». (Bougaud : Sz. Chantal Franciska élete.)

Augusztus 22.

Nagyboldogasszony nyolcadnapja.

(dupl. maj.)

Az anya örömével és a szűz kiválóságával egyszerre senki más nem tündököl. (Sz. Bernát.)

1. A nyolcadnap. Mégegyszer elkísérhetjük az Istenanyát az égbe, és az ő mennybevételében saját megdicsőülésünk előízét érezhetjük. Tegyük megfontolás tárgyává a Mártáról és Máriáról szóló *evangéliumot.* Ez az evangéliumi szakasz mindig sokat foglalkoztatta a lelkiélet mestereit. Sz. Ágoston a két asszonyban a földi és a túlvilági élet képét látja. Márta a nyugtalan földi életnek megtestesítője, Mária pedig a boldog túlvilágé. Szimbolumai ők továbbá a külső, aktív élethivatásnak, illetve a szemlélődő, befelé forduló életnek. Két életút, melynek mindegyike ugyanazon cél felé tart. És ez a kettő a legtökéletesebb módon egyesült az Istenanya életében. Anya — Márta, Szűz — Mária. Ő a kettőnek egyesítésében a «legjobb részt választotta» — a szűzi Isten-anyaságot. — Az összehasonlítást még tovább is folytathatnók, és a két asszonyban a nyugati és a keleti kereszténységet is szemlélhetjük. Márta az aktív Nyugat, Mária a szemlélődő Kelet.

2. A zsolozsma. Ma a mézajkú tanítóé, Sz. Bernáté a szó : «Semmi sincs, ami nagyobb örömet okozna nekem, és ugyanakkor semmi sincs, amitől jobban félnék, mint mikor a Boldogságos Szűz Mária dicsőségéről kell beszélnem. Mert ha szűzes-

ségét dícsérem, látom a szűzek sokaságát, akik mind kitűntek ezzel az erénnyel. Ha alázatosságát magasztalom, megint, ha nem is sokan, de csak akadnak, akik az ő Fiának tanítását követve szelídek és alázatos szívűek voltak. Ha irgalmas szeretetének nagy tökéletességét hirdetem, újra igen sokan voltak, akár férfiak, akár nők, akik az irgalmasságot gyakorolták. Csak egy dolog van, amire nem volt sem előtte, sem utána példa s nem is lesz, hogy valaki az anya örömét a szűz kiválóságával kapcsolja össze. Ez csupán Mária kiváltsága, mely senkinek másnak meg nem adatik. Egészen egyedülálló, de mindjárt azt is látjuk, hogy szóval megmagyarázni nem lehet.

3. Sz. Timóteus és társai. Haláluk napja aug. 22. Timóteus Rómában van eltemetve Sz. Pál sírja mellé, Hippolytus Ostiában, Szimforián pedig Autun-ban (Franciaországban). *Életük:* Sz. Timóteus Melchiades pápa (311—314) idejében jött Antiochiából Rómába, és itt hirdette az evangéliumot. «Tarquinius városprefektus elfogatta, és hosszú fogság után háromszor megkorbácsoltatta, mert nem akart áldozni a bálványoknak. Rettenetes megkínzás után végül is fejét vették. — A Róma melletti Portóban a nagytudományú Sz. Hippolytus püspök emléknapja. Mivel kiváló védelmezője volt a hitnek, Alexander császár alatt elfogták, kezét, lábát megkötözték, és egy mély víztartályba dobták. Így nyerte el a vértanuság pálmáját. Holttestét a keresztények e hely közelében temették el.» — Az ifjú Szimforiánt Autun-ban végezték ki Aureliánus császár alatt (270—275). Anyja így bíztatta hősies állhatatosságra az ifjú vértanut: «Fiam, fiam, gondolj az örök életre! Tekints az égre, íme ott az örök Király! Életedet nem tudják elvenni, csak jobbra változtatják».

Augusztus 23.

Sz. Bertalan apostol vigiliája. Benizzi Sz. Fülöp hitvalló.

(dupl.)

Isten házanépe vagyunk.

Ma ismét kettőt ünnepel a liturgia : apostolvigiliát és egy szentnek az emlékét. Az utóbbi magasabbrangú, mindamellett a liturgia a misében előnyben részesíti a vigiliát. A zsolozsmában azonban a szent lép előtérbe.

1. Apostolvigilia. Apostol ünnepére készülünk. A mise a Communéból való (Ego autem, l. 563. old.). Az Egyház szellemének megfelelően járunk el, ha behatóbban szemügyre vesszük az evangéliumot. Úgy látszik, nagyon régóta használja a liturgia ezt a szakaszt, mert belőle veszi apostolok ünnepén az első vesperás és a laudes antifónáját. Az Úr utolsó vacsorán mondott búcsúbeszédének egy részlete ez az evangélium. Szívének legmélyebb, legbensőségesebb érzéseit tárja itt az Üdvözítő tanítványai elé. A ma felolvasott részben négy gondolat szerepel : felebaráti szeretet, barátság Krisztus iránt, hivatás és imádság. *Evangélium*kor vegyük úgy, hogy maga Krisztus oktat bennünket, s a tanítás minden egyes pontjánál rámutat az előttünk álló apostolra. *a)* Nyomatékosan hangsúlyozza az Úr a szeretet nagy parancsát : «Ez az é n parancsolatom». Ez Krisztus tanítványainak legfőbb ismertetőjegye. És e téren óriási igényei vannak az Úrnak. A felebaráti szeretet mértéke, mélysége, terjedelme, Krisztus halálig való szeretetéhez igazodjék

Ez a szó: «Nagyobb szeretete senkinek sincsen, mint aki életét adja barátaiért», bensőségesen csendül meg itt a misében: nem is puszta szó, hanem tetté, valósággá válik az áldozatban. Bárcsak gyulladna fel ezen az áldozaton a mi felebaráti szeretetünk is! S azután rámutat az Úr az apostolra: Lám, ez vértanui halállal pecsételte meg szeretetét, meghalt barátaiért. Szenvedése az egész Anyaszentegyház élő testének javára válik, nekem is, neked is. És éppen a mai meg a holnapi misében kapunk az ő halálig tartó szeretetének gyümölcseiből. *b)* «Barátaim vagytok!» Milyen vigasztaló szó! A keresztény már nem szolga, mint a zsidó volt, hanem Krisztus barátja. Mert mindent ránk bízott az Úr Krisztus. Házanépéhez, baráti köréhez tartozunk. Krisztust a legszorosabb baráti kötelék kapcsolta apostolaihoz (az apostolok közös zsolozsmája ezt a gondolatot gyakran kiemeli). És Sz. Pál minket is biztosít, hogy nem vagyunk «vendégek és idegenek, hanem szentek polgártársai és az Isten házanépe», mert hiszen «az apostolok alapzatára vagyunk építve». Mennyivel bensőségesebbé, mélyebbé válna vallási életünk, ha mindig tudatában volnánk annak, hogy Isten házanépe vagyunk! *c)* «Én választottalak benneteket, hogy gyümölcsöt teremjetek». Ne az emberek, hanem Isten szempontjából nézzük egész hitünket. Ha mélységesen tudatában vagyunk hivatásunknak, akkor minden alázatunk mellett is erőt és bizalmat önt belénk az Úr kegyelme. Tekintsük csak az apostolokat. Tanulatlan, gyarló emberek voltak, maguktól ugyancsak alkalmatlanok arra, hogy a világegyház alapítói, oszlopai legyenek. De Krisztus hívta őket, s erőt is adott nekik, hogy magasztos feladatuknak megfelelhessenek, hogy «gyümölcsöt hozzanak», mégpedig maradandót. Ez legyen a mi vigasztalásunk is. *d)* Végül még a Jézus nevében

végzett imádságról beszél az Úr. Ennek az imának áldását tapasztaljuk ma is a szentmisében.

2. Benizzi Sz. Fülöp. † 1285 aug. 23. Sírja a toszkánai Todi-ban van. *Élete:* Benizzi Sz. Fülöp a szervitarendnek törvényhozója, elterjesztője, második alapítója, és nagy hittérítő. A breviárium így ír róla: «Nagy részvéttel és szeretettel volt a szegények iránt. Egy alkalommal a Siena melletti Camiliano falucskában egy ruhátlan, bélpoklos koldusnak ajándékozta ruháját. Mikor a koldus ezt magára vette, azonnal meggyógyult. Ennek a csodának híre mindenfelé elterjedt, s mikor IV. Kelemen pápa halála után (1268) Viterbóban pápaválasztásra jöttek össze a kardinálisok, többen szentünket akarták a keresztény világ főpásztorává választani, mert egyébként is ismerték kiváló bölcseségét és szent életét. Sz. Fülöp azonban erre a hírre a hegyekbe menekült és elrejtőzött, hogy a súlyos méltóságtól szabadulhasson, s csak akkor jött elő, amikor már megválasztották X. Gergelyt (1271—1276)». Halálos ágyán kérte a gondját viselő testvért, hogy adja oda neki a könyvét. A testvér nem értette, mit akar. Erre megmagyarázta neki a szent, hogy a feszületre gondol; ez volt egész életében elmélkedési könyve. *Alkalmazás:* Az orációban legszembetűnőbb erényét, alázatosságát emeli ki az Egyház: «Sz. Fülöp által fölséges példáját adtad az alázatosságnak». Iparkodjunk megismerkedni azzal a könyvvel, amelyből szentünk az alázatosságot tanulta: a szent kereszttel. — A szentmise a hitvallók közös miséje (Justus, l. 594. old.).

Augusztus 24.

Sz. Bertalan apostol.

(dupl. II. cl.)

Ime, az igaz izraelita, akiben nincsen álnokság.

1. Sz. Bertalan. «Tiszta, szent örömmel» akarja ma szívünket eltölteni az Egyház, mert apostolünnepet tartunk, az Úr «barátját» ünnepeljük, aki «fejedelem» Isten országában, és Krisztussal együtt «Izrael tizenkét törzse — az Egyház — fölött uralkodik és mond ítéletet». Azért örvendezünk ilyen nagy örömmel az apostol megdicsőülésének ünnepén, mert egy családba tartozunk vele, a Krisztus titokzatos testének tagjai vagyunk mi is. Különböző szervei vannak ennek a testnek, de egymást segítik munkájukban. Ha az egyik dicsőségre jut, ezzel már a másik megdicsőülését is készíti. Nagyon szépen fejezi ki a *szentlecke* ezt a gondolatot: Krisztus teste vagytok, és ha mint részeket tekintünk, tagjai vagytok ennek a testnek. — Sz. Bertalan azonos azzal a Natánaellel, akiről Sz. János evangélista tesz említést (a liturgia azonban nem beszél erről az azonosságról). A galileai Kánából származott. A legelső tanítványok közé tartozik, akik az Úr hívását követték. Mikor először találkozott vele az Úr, ezt a fölséges nyilatkozatot tette róla: «Ime, az igaz izraelita, akiben nincsen álnokság». Az Úr feltámadása után néhány más apostollal együtt egy alkalommal ő is tanuja lehetett annak, hogy a Föltámadott a Genezáreti tó partján megjelent (Jn. 21, 2). A mennybemenetel után valószínűleg Örményországban hirdette az evangéliumot, s ott is szenvedett vértanuságot. Elevenen megnyúzták. Az örmények

népük apostolát tisztelik benne. Ereklyéinek sorsáról a Martyrologium a következőket mondja: «Szent testét először a Lipari szigetre (Sziciliától északra), onnan Beneventumba, végül pedig Rómába, a Tiberis szigetére vitték; most itt tiszteli őt a hívők kegyeletes áhítata». (Valószínűbb azonban, hogy Beneventumban maradtak csontjai.) A mai ünnep az apostol teste átvitelének emléknapja.

2. A szentmise (Mihi autem). Jobban megértjük a misét, ha lélekben belehelyezkedünk a régi Egyház világába. Akkor az *evangélium* is magyarázattal szolgál. Régi időben ünnep előtt egész éjtszaka virrasztottak a keresztények, s kora hajnalban kezdődött a mise, amelynek végzésére a püspök egész papságának kíséretében lépett az oltár elé. És jöttek a hívek mindenfelől a szent sírtemplomába, és szívesen helyeztek kendőket is a sírra, mert meg voltak győződve, hogy erő árad abból. Éppen ezért betegeket is vittek a sírhoz. Igy most már értjük az evangélium misztérium-cselekményét: a hívő község, Krisztus titokzatos teste «az egész éjtszakát Isten imádásában» töltötte, s ez volt a vigilia; reggel felé pedig előszólítja Krisztus a tizenkét apostolt, «s leszáll velük a sík vidékre», a szentmiseáldozat bemutatására; tehát a mai misében úgy látjuk, mintha Krisztus az «apostolok dicső karának» kíséretében vonulna az oltárhoz. S midőn *introitus*kor a pápa papjainak kíséretében az oltár elé járul, Krisztust és az apostolokat, ezeket az Úr «barátjait», ezeket a «fejedelmi alakokat» szemléljük bennük. És most itt van a szentmisén a hívők «nagy serege», mi magunk, akik azért jöttünk, «hogy halljuk az Urat (az előmisében az olvasmányokon és a prédikáción keresztül), és meggyógyuljunk betegségeinkből» (magában az áldozatban). Szentáldozáskor megvalósul, amit

az evangéliumban hallottunk: «És mindenféle nép járula hozzá, hogy érintse őt, mert erő áradt belőle és mindent meggyógyított». (Eleinte a keresztények kezükbe kapták a szentostyát.) Ma kettős erő van ebben az égi kenyérben: vesszük, mint Krisztus testét és mint az apostol sírjáról való ereklyét. «Záloga örök váltságunknak» (mint a *postcomm.* mondja). Mi pedig a mai napon a Krisztust körülvevő «sokaság» közé vegyülünk, hogy azzal együtt vágyakozva csüggjünk a Mester ajkán (az előmisében), hogy lelki sebeinkre gyógyulást szerezzünk, és megtapasztaljuk azt az erőt, amely kiárad szentséges testéből.

3. A zsolozsmából. Sz. Ambrus a következő gondolatokat fűzi az evangéliumi szakaszhoz: «És az éjtszakát Isten imádásában tölté». Képet állít eléd, útmutatást ad (az evangelista), hogy aszerint iparkodjál. Mert mi volna az, amire nem kellene vállalkoznod saját üdvösséged érdekében, ha Krisztus egész éjtszaka tud teérted imádkozni? Ugyan, tehetnél-e mást, ha valami jóba akarsz fogni, mint amit Krisztus is tett apostolai kiválasztása előtt: imádkozott, egyedül imádkozott. Ha nem csalódom, sehol sem találkozunk vele úgy, hogy az apostolokkal együtt imádkoznék; mindig egyedül könyörög. Mert az emberi szív nem ismeri Isten terveit, és így még a legbizalmasabb tanítványok sem tudnak Krisztussal együttkönyörögni. «Hívta tanítványait — mondja tovább az evangelista — s kiválasztott közülük tizenkettőt», hogy az emberiség üdvösségének előmozdítására az egész földön magvetői legyenek a hitnek. S figyeld csak ezt a mennyei eljárást: nem tudósokat, nem gazdagokat, nem előkelőket választott erre a küldetésre, hanem halászokat és vámosokat! Nehogy talán azt képzeljék magukról, hogy saját tudományukkal, saját gazdagságukkal, saját hatalmuk és előkelőségük tekintélyével nyerték meg az emberek szívét. Azt akarta, hogy ne a káprázatos beszéd, hanem az igazság meggyőző ereje érvényesüljön».

4. Martyrologium. «Karthágóban Valériánus és Gallienus császárok idejéből 300 szent vértanunak az emlékét ünneplik. Mikor már rengeteg kínzáson mentek keresztül, a helytartó begyujtatott egy mészégetőbe, elébe pedig parazsat és tömjént tétetett. Azután így szólt hozzájuk: «Válasszatok! Vagy töm-

jént égettek ezen a parázson Juppiter tiszteletére, vagy a kemencébe vettetlek benneteket». A hős hitvallók erre mégegyszer Isten Fiának vallották Krisztust, s maguk indultak nagy sietve a tüzes kemencébe. Az izzó mészkövek teljesen elégették őket, csak hamu maradt utánuk. «Massa candida» (ragyogó fehér csapat) néven ismeretes a szenteknek ez a fényes serege.»

Augusztus 25.

IX. Sz. Lajos király, hitvalló.

(semid.)

Tégy bennünket Jézus Krisztusnak, a királyok Királyának örököstársaivá!

1. Sz. Lajos király. † 1270 aug. 25. Sírja a párizsi St. Denys-templomban van, fejét pedig a Sainte Chapelle-ben őrzik. *Élete:* IX. Lajos 1226—1270 uralkodott. Franciaország királyi trónjának ez a szentje felette szeretetreméltó: gyengéd férj, tizenegy gyermek atyja, s egyúttal szigorú aszkéta. Erőteljes, körültekintő országkormányzása mellett buzgó vallási életet élt, és gyakran járult a szentségekhez. Bátor a csatában, királyi pompával tartja ünnepségeit, de ugyanakkor gyakori böjttel és önmegtagadással sanyargatja testét. Politikáját szigorú igazságosságra, tántoríthatatlan becsületességre, fogyhatatlan békeszeretetre alapította, s mégsem volt ebben semmi gyengeség, ellenkezőleg, eredményeket ért el és évszázadokra gyakorolt hatást. Nagy pártfogója volt a szerzetesrendeknek és kolostoroknak, jótevője a templomoknak. A breviárium azt mondja róla: «Uralkodásának 20. esztendejében súlyos betegségbe esett. Ekkor fogadalmat tett, hogy kereszteshadjáratot vezet a Szentföld felszabadítására. Mihelyt meggyógyult, mindjárt fel-

vette a párizsi püspök kezéből a keresztes-zászlót, s azzal hatalmas sereg élén áthajózott a tengeren (1248). Nyilt csatában le is győzte a szaracénokat. Azonban amikor a pestis harcosainak javarészét elragadta, vereséget szenvedett, s maga is fogságba került. Igy hát békét kellett kötnie az ellenséggel, s erre (nagy váltságdíj ellenében) szabadonbocsátották őt magát és seregét». Egy másik kereszteshadjárata alkalmával, pestisben halt meg az 5. zsolt. szavaival az ajkán: «Bemegyek, Uram, házad belsejébe, és leborulván templomodban, imádkozom az Úrnak félelmében».

2. A királyok közös miséje. A liturgia nem valami bőven osztogatja a címeket és méltóságokat. A szenteknél is csak olyan címeket említ, amelyek Krisztus méltóságában való valamelyes részesülést jelentenek, és ezért külön fölszenteléssel kapcsolatosak, mint pl. a püspöki, pápai méltóság. A királyt is szenteléssel, fölkenéssel avatják fel, s ezért a szentek királyi méltósága már kiemelendő. A király Istennek és Krisztusnak királyi méltóságában részesedik, s ezért az Egyház a legrégibb idők óta tiszteli is a király-szenteket, s a liturgiában külön orációról gondoskodik számukra. A király iránti engedelmesség nem ember-, hanem Isten-szolgálat. A szent királyban nagyrabecsüli az Egyház, hogy az országkormányzás sok gondja között sem feledkezett meg az «egy szükségesről», s hogy «evilág csábításai közepette» is híven kitartott az Úr törvényének útján (secr.). Halála «translatio», «átvitel» földi országából a «mennyek országának dicsőségébe». S ma még azt is kérjük, hogy mi mindnyájan «Jézus Krisztusnak, a királyok Királyának örököstársai lehessünk» *(or.)*. A mise énekei a hitvallók közös miséjéből valók (Os justi, l. a 592. old.), mindazáltal a két saját olvasmány alapján a mai miseformulát a királyok közös miséjének lehetne nevezni. A *szentlecke* betűszerinti értelemben egyiptomi Józsefről szól, aki «fölemeltetett» a börtönből, és megkapta Istentől az «ország jogarát». Különösképen vonatkozik ez a szaracénok fogságát is végigszenvedő Sz. Lajosra. A talentumokról és az országát átvevő nemes emberről szóló példabeszéd is szentünk királyi méltóságára való tekintettel szerepel az evangéliumban. (A példabeszéd betűszerinti értelméhez akkor férkőzhetünk hozzá, ha figyelembe vesszük Kelet akkori politikai

viszonyait. Judea római uralom alatt volt. Aki tehát ott király akart lenni, «messzi földre», Rómába kellett mennie, hogy «elnyerje a királyi méltóságot, s visszatérjen». Az is előfordult, hogy az ország polgárai követséget menesztettek Rómába azzal a kéréssel: «Nem akarjuk, hogy ez uralkodjék fölöttünk!» Ha a trónkövetelő mégis elérte célját, keleti szokás szerint egészen magától értetődően kemény ítéletet tartott az ellenzék fölött. Igy fest ennek a példabeszédnek történelmi háttere.) Hogyan értelmezi ezt a liturgia? A nemes ember, aki «messzi tartományba méne, hogy a királyságot átvegye», Krisztus, aki mennybemenetele után ott «ül az Atya jobbján», s az utolsóítéletre fog ismét «visszatérni». Nekünk, szolgáinak adta át most javait, — a kegyelmeket, tehetségeket, — hogy sáfárkodjunk velük. De számadást követel róluk! Három keresztény-típust rajzol a példabeszéd: az egyikbe tartoznak azok, akik kiválóan értenek a kegyelem gyümölcsöztetéséhez. Ebbe a csoportba való szentünk. Tíz várost kap jutalmul ezért, ami a nagy mennyei jutalom jelképe. Ma, az ő ünnepén mi is részesülünk ebben a jutalomban a szentmise által. A második csoport is jól felhasználja az adományokat. Ebbe tartozunk mi, vagy legalább is iparkodunk, hogy ebbe tartozhassunk. A harmadik csoportba tartoznak a rossz keresztények, akik nem működnek együtt a kegyelemmel. Sorsuk figyelmeztetés számunkra. — Levonhatjuk a példabeszédből a nagy tanulságot: az embernek, ha üdvözülni akar együtt kell működnie a kegyelemmel. A kereszténység nemcsak misehallgatás és szentségekhez való járulás, hanem Istennek tetsző élet is. Az Oltáriszentség, amit ma magunkhoz vettünk, szintén talentum. Ránk bízta az Úr, hogy egész nap dolgozzunk, «sáfárkodjunk» vele. A holnapi szentmisében «visszajön» az Úr, s akkor majd a felajánláskor beszámolunk neki sáfárkodásunkról.

3. Martyrologium. «Rómában Sz. Genezius ünnepe. Eleinte pogány színész volt. Mikor egy alkalommal a színpadon Dioklecián császár jelenlétében a keresztények istentiszteletét utánozta gúnyolódva, megvilágosította őt az Isten. Tüstént megtért, és megkeresztelkedett. Ekkor a császár parancsára kegyetlenül összeverték, és kínpadra feszítették. Testét vasfogókkal tépték, és sebeit fáklyákkal égették. A vértanu azonban állhatatos maradt a hitben, s azt mondotta: Csak egy király van, Krisztus; ha ezerszer megöltök is, nem vehettek rá arra, hogy ajkamon elhallgasson az ő dicsérete, vagy szívemből kivesszen az ő szeretete! Erre fejét vették, s így elnyerte a vértanuság pálmáját.»

Augusztus 26.

Sz. Zefirin pápa, vértanu.[1]

(simpl.)

Liturgia és papság.

Sz. Zefirin. † 217 aug. 26. Sírja a Via Appián, a Kallixtus-katakombában van. Ő az első pápa, akit itt temettek el (az előbbieket a Vatikánon Sz. Péter mellé temették). Maradványait a IX. században Sz. Tarzicius ereklyéivel együtt a Marsmezőre, Sz. Szilveszter templomába vitték át. *Élete:* Idős ember volt, amikor a pápai székre került. Uralkodása hosszú ideig tartott (198—217), és nagy jelentőségű. A római Egyház virágzásnak indult alatta és legyőzte az eretnekségeket. A breviárium beszél a pápa liturgikus munkásságáról is. Eszerint elrendelte, hogy a papszenteléseket meghatározott napokon a papság és a nép jelenlétében végezzék, és csak tanult és érdemes férfiakat válasszanak erre a méltóságra. Meghagyta, hogy a püspök miséjén minden pap ott legyen. Elrendelte azt is, hogy a pátriárkák, prímások és érsekek csak apostoli felhatalmazásra indíthatnak eljárást valamely püspök ellen. *Alkalmazás:* Ismételten megfigyelhetünk két dolgot a régi egyház pápáinál: 1. Féltő gonddal ügyeltek a liturgiára, rendelkeznek a szentmiseáldozat és papszentelések ügyében. Pápának, püspöknek, papnak mindig az istentisztelet ügye a legfontosabb ügy. 2. Ezek a pápák vértanui halálukkal hasonlókká lettek liturgiánk isteni Mesteréhez! A mise a vértanu-püspökök közös miséje (Sacerdotes, l. 672. old.).

---

[1] Magyarországon ma a nyolcadra való tekintettel Sz. Istvánról van a mise, Zephirin pápáról vett megemlékezéssel.

Augusztus 27.

Kalazanci Sz. József hitvalló.[1]

(dupl.)

Gyermekké válni, és szeretni a gyermekeket!

1. Kal. Sz. József. † 1648 aug. 25-én 92 éves korában. Sírja a római Sz. Pantaleon-templomban van; szíve és nyelve sértetlenül fennmaradt. Piarista ruhában, gyermekektől körülvéve szokták ábrázolni. *Élete:* Ő alapította a piarista-rendet. Ez a rend mindmáig nagy érdemeket szerzett az ifjúság keresztény nevelésében. Sz. József kora ifjúságától fogva megható gonddal foglalkozott a gyermekekkel. Még csak kisfiú volt, amikor már maga köré gyüjtötte a gyermekeket, és tanította őket a hit igazságaira meg az imádkozásra. Később a szegény gyermekek ingyenes tanítására és nevelésére megalapította «az Isten Anyja szegényeinek kegyes iskoláit». Rómában tartózkodván, csaknem minden éjtszaka végiglátogatta a város főtemplomait és a vértanuk sírjait. A rettenetes pestis idején Sz. Kamillal (lásd júl. 18) vetélkedve ápolta a betegeket, a halottak testét pedig saját vállán vitte eltemetni. Kifogyhatatlan türelmével s a nehéz helyzetekben is helytálló lelkierejével a keresztény lelkierősségnek csodája, s méltán megérdemli a «második Jób» nevet. (Nyolcvan éves korában úgy hurcolták végig Róma utcáin az inkvizició elé, mintha gonosztevő lett volna.) Élete vigasztaló példa minden üldözött, támadott, még egyházi személyek részéről is félreértett ember és törek-

[1] Minthogy ma van Sz. István ünnepének nyolcadik napja, Magyarországon a piarista templomok kivételével a szentmisét az aug. 20-i ünnepről vesszük, megemlékezéssel Kal. Sz. Józsefről.

vés számára, és megmutatja, hogy Isten mindezek ellenére sem engedi tönkremenni az igaz ügyet. Halála idején rendjét csaknem megsemmisítették, később azonban újra felvirágzott.

2. A szentmise (Venite filii) több alkalommal utal a szent életére. Főleg két erényét emeli ki: a gyermekek iránti szeretetét és a szenvedésekben tanusított türelmét. Az elsőről szól az *introitus:* «Jöjjetek, fiaim, hallgassatok engem, az Úr félelmére tanítlak benneteket!» Szép és hatásos a *communio:* «Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket . . . ilyeneké a mennyek országa». Az *evangéliumban* kettőre tanít az isteni Gyermekbarát: gyermekké válni, és szeretni a gyermekeket. «Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be mennyeknek országába», és «aki befogad egyet e gyermekek közül, engem fogad be». Szentünknek a szenvedésben való türelméről a *szentlecke* beszél: «Isten leszállt vele a börtönbe, és a bilincsekben el nem hagyta őt». Valóban bebörtönözték szentünket ellenségei. (A szentlecke betűszerinti értelemben egyiptomi Józsefről szól: milyen szépen egymáshoz illik ez a két hasonlónevű szent!) Az *allelújaének* így jellemzi szentünket: «Boldog a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját.» Sz. József már elnyerte, s ma hozzá fordulhatunk kérésünkkel, hogy bennünket is segítsen abba a dicsőségbe, amelyben ő van. Ajánljuk fel ma imádságainkat és áldozatainkat a piarista rendért és az ifjúság keresztény nevelésének felvirágoztatásáért.

3. A zsolozsmából. A hitszónokok fejedelme, Aranyszájú Sz. János szépen magyarázza itt a mai evangéliumot: «Vigyázzatok, hogy meg ne vessetek egyet e kisdedek közül, mert angyalaik mindig látják Atyám orcáját . . . Ezekkel a szavakkal arra bíztat (Krisztus), hogy serényebbek legyünk a gyermekek oltalmazásában, gondozásában. Észreveheted, milyen ha-

talmas bástyát emel a kicsinyek oltalmára, s mennyire gondoskodik róluk, hogy el ne vesszenek, amikor a legsúlyosabb büntetéssel fenyegeti meg azokat, akik megvetik őket, de a legnagyobb jutalmat ígéri gondviselőiknek. S beszédét nyomósítja saját magának és Atyjának példájával. Kövessük hát az Urat mi magunk is, és ha testvéreinkről van szó, ne húzódozzunk még olyasminek a vállalásától sem, amit nagyon megalázónak és terhesnek érzünk. Ha szükség van szolgálatra, tegyétek azt szíves készséggel a testvér üdvössége érdekében, s ne nézzétek, hogy szegény, esett embernek tesztek szolgálatot, és hogy maga a szolgálat kényelmetlenül nehéz. Hiszen az Isten maga is annyi gonddal vette oltalmába a mi lelkünket, hogy még saját Fiának sem kegyelmezett! ... Van-e különb művészet, mint a lelkek vezetése, mint az ifjúság jóerkölcsökre nevelése? Minden festőnél, szobrásznál és egyéb művésznél különbnek tartom azt, aki ért az ifjak lelkének alakításához».

Augusztus 28.

Sz. Ágoston püspök, egyházdoktor.
(dupl.)
Sz. Hermes vértanu.

Nyugtalan a mi szívünk, míg meg nem nyugszik Tebenned.

1. Sz. Ágoston. A Martyrologium ma nagyon beszédes: «Az afrikai római tartományban, Hippo városában Sz. Ágoston püspöknek, a kiváló egyházdoktornak halála napja. Sz. Ambrus püspök nyerte meg őt a keresztény hitnek, és ő is keresztelte meg. Ettől kezdve védelmezője és éleselméjű előharcosa volt a keresztény tannak a manicheusok és más eretnekek ellenében. Munkás élet után, melyet teljesen az Egyház ügyének szentelt, ment be a mennyországba, hogy elnyerje örök jutalmát. Maradványait a vandáloktól való félelemből Hippóból először Szardiniába vitték. Később Luit-

prand longobárd király Páviába vitette, s itt nagy tisztelettel eltemettette». Most is ott nyugszik a Ciel d'oro-templomban. Sz. Ágoston (354-ben született az afrikai Tagasztében, 387 húsvétján keresztelték meg, † 430-ban) minden idők egyik legnagyobb püspöke, egyháztanítója és szellemóriása. A patrisztikus irodalom keresztény bölcseletét ő építette ki teljesen, és műveivel az utókornak is ragyogó világossága lett. Tisztelettel állunk megtérésével szemben, amit anyjának könnyei és egy Sz. Ambrusnak életszentsége eszközölt ki. Örökértékű könyve «Vallomásai», amelyben megírja életének a 400. esztendeig tartó lezárt szakaszát, tévelygéseivel, harcaival együtt, s közbeszövi mélységesen vallásos elmélkedéseit. Híres az «Isten országáról» szóló munkája is, zseniális szellemének halhatatlan emléke, amelyben a történet bölcseletét írja meg. Értékesek beszédei is, főleg a zsoltárokról és Sz. János evangéliumáról szólók. Püspök korában állandóan heves harcokban állott az eretnekekkel, s valamennyit legyőzte. Legfényesebb győzel-

A kép a lateráni «Sancta Sanctorum» kápolna alapkövein fölfedezett freskó után készült. Ez Sz. Ágoston legrégibb képe, és az egykori lateráni könyvtár falait ékesítette. Keletkezésének idejét Wilpert Nagy Sz. Gergely idejére (VI. sz.) teszi, s úgy véli, hogy hű képe Sz. Ágostonnak.

mét a kegyelemtagadó Pelágiuson aratta. Ezért kapta a «doctor gratiae», a «kegyelem tudósa» nevet. A keresztény művészetben lángoló szívvel szokták ábrázolni, ami az írásaiból áradó lángoló istenszeretetre utal. Ő kezdeményezte, hogy a papok szabályozott, közös életet éljenek, amiértis az ágostonos kanonokok és remeték lelki atyjukat tisztelik benne.

2. A szentmise (In medio) az egyházdoktorok közös miséje (l. 589. old.).A miséző pap képében most a nagy egyháztanítót látom felvonulni az «egyház közepette». Hiszen szelleme ma is él az Egyházban. De látom őt megdicsőülten is «a dicsőség ruhájában». Hallgatom, amint «int, kér, fedd minden türelemmel és tudománnyal». Látom, hogyan emészti, hogyan «áldozza fel» életét, mint a láng. S azt mondja : «Jó harcot harcoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam». És látom, amint «az Úr megadja neki ama napon (ma újul föl az a nap) az igazság koronáját». Nézem őt, s látom, hogy ő az Egyház «sava», amely évszázadokon keresztül gyakorolja elevenítő, fűszerező, rothadástól óvó hatását ; ő az Egyház «világossága» gyertyatartóba helyezve, hogy világítson mindazoknak, kik a házban vannak. «Hegyen épült város», akit nem lehet észre nem venni ... Offertoriumkor vele együtt járulunk az áldozathoz, ő mibennünk «megsokasodik» (multiplicabitur). Communiókor látjuk a hű sáfárt, aki szétosztja Isten házanépének a «mérő búzát» : tanításának tiszta búzáját, és az Oltáriszentség kenyerét.

3. Sz. Ágoston jelentőségét három szempontból vizsgálhatom : mint rendalapítóét, mint egyházdoktorét és mint emberét. Sz. Ágoston nem abban az értelemben rendalapító, mint Sz. Benedek. Mindamellett azzal, hogy saját házában közös életre gyüjtötte össze papjait, példát és indítást adott a társas- és székeskáptalanok, valamint az ágostonos kanonokok szerzetesrendjének megalakulásához.

Sz. Ágoston szabályzata, amelynek keletkezési idejét az újabb kutatások egyre inkább közelebb hozzák az ágostoni időkhöz, sok szerzetesrend és kongregáció szabályzatának lett irányadója. Azért, amikor most közösségben mutatjuk be a szentmiseáldozatot, nemcsak Sz. Ágoston csatlakozik hozzánk, hanem összes gyermekei is: azok a szerzetesek, akik az ő szabályzatát követték, akár a mennyei dicsőségben vannak már, akár még itt küzdenek a földön. Az Egyház fájának hatalmas ága mutatja be tehát most velünk együtt a szentmisét. Ez a szentek közössége a szentmisében.

«Megnyitja száját a gyülekezet közepette, betölti őt az Úr az értelem és bölcseség lelkével.» Teljes értelemben állnak ezek a szavak Sz. Ágostonra. A kivételesen nagy egyházdoktorok közül való. De liturgikus értelemben is tanítója az Egyháznak. Újra és újra «megnyitja száját a gyülekezet közepette», mikor a liturgikus olvasmányok homiliáiban szól hozzánk. Ha a miseszövegben Sz. János evangéliuma szerepel, a zsolozsmában csaknem mindig Ágoston magyarázatát halljuk hozzá, s a legtöbb nagy ünnepet is az ő beszéde magyarázza meg és ő készít rá elő minket. Zsoltármagyarázatai fölséges emléket állítanak liturgikus szellemének.

Sz. Ágoston mint ember is nagy. Kevés szent van, aki nekünk, a mai kor embereinek annyit tudna mondani és adni, mint éppen ő. Kevés szentnél láthatjuk annyira kézzelfoghatóan a kegyelem erejét, mint nála. Az utóbbi vasárnapokon vizsgáltuk a bennünk lakó két lelket. Amit arról mondottunk, azt Sz. Ágoston életében rendkívül világosan nyomon követhetjük. Keresztény anyának és pogány apának volt a gyermeke. Nem keresztelték meg gyermekkorában. Érett férfi-ésszel, szabadon kellett döntenie erről. Igy azután két lélek kíséri életében: a jó és a gonosz. A jó közel állt hozzá nemeslelkű, szent édesanyjának képében. És mégis a gonosz kerítette hatalmába, s űzte egyre távolabb a jótól. Ágoston manicheus lett. Anyja pedig sírt és imádkozott. Ágoston elutazott Afrikából és becsapta aggódó édesanyját, aki őt Rómába akarta kísérni. Az anya tovább imádkozott és sírt. Egy püspök így vigasztalta: Ennyi könny gyermeke nem veszhet el! És a gonoszlélek egyre tovább hurcolta a fiút, még az erkölcsi eltévelyedések útján is. Felhasználta büszkeségre erősen hajló természetét. S a kegyelem még mindig várt. Ráér. Mert minél mélyebbre rántotta Ágostont a gonoszlélek, annál jobban készült elő a talaj a kegyelem számára. Ágoston észrevette ürességét; az emberi szív feneketlen mély-

ségét, amelybe, ha minden földi jót beledob is, akkor is csak olyan, mintha egy marék kavicsot szórt volna bele: még az alját sem tudja vele befödni. Elérkezett a kegyelem órája: «Nyugtalan a szív, míg meg nem nyugszik az Úrban». A kegyelem eszköze Sz. Ambrus, a nagy milánói püspök volt. Az anya örömmel siet Milánóba, és tanuja lehet fia megkeresztelésének. Ez a keresztelés Ágoston számára az volt, aminek lennie kell: életének legnagyobb élménye, a megtérés (metanoia). Most már a kegyelem hódította meg szívét. Anyját elkísérte Ostiába. Itt meghalt a szent matróna. Szívesen halt meg, mert másodszor is megszülte fiát — a mennyország számára. — Ha az olvasónak megvannak Sz. Ágoston Vallomásai, olvasgasson belőle a hét folyamán.

4. Sz. Hermest I. Sándor pápával (l. máj. 4.) együtt végezték ki. Római városprefektus volt. A Via Salarián egy cemeterium (cinterem-temető) róla van elnevezve. A Martyrologium így ír róla: «Rómában Sz. Hermes (mennyei) születésnapja. Ezt az előkelő férfiút (amint Sz. Sándor pápa vértanuaktáiban olvasható) először börtönbe vetették, majd sok mással együtt karddal lefejezték, s így jutott el a vértanuságra Aureliánus bíró idejében». Teste Pallacineben, Sz. Márk templomában nyugszik.

Augusztus 29.

Keresztelő Sz. János fővétele.
(dupl. maj.)
Sz. Szabina vértanu.

Nekem kisebbednem, neki pedig növekednie kell.

1. János fővétele. Ker. Sz. Jánosnak, az Úr előfutárának főünnepe földi születésének napja (lásd jún. 24.). De az Egyház ezenkívül megünnepli vértanuságának emléknapját is. A római Martyrologium szerint ez a nap «tiszteletreméltó feje második megtalálásának» napja. Testét Szamariában temették el. 362-ben a pogányok a sírját megszentségtelenítették és csontjait

elégették. Csak kisebb ereklyéket tudtak belőle megmenteni jámbor szerzetesek, s Alexandriába vitték Sz. Atanáznak. Fejereklyéit különböző helyeken őrzik. A római Sz. Szilveszter-templomban őrzött ereklye egy János nevű pap-vértanué. (Schuster, Lib. Sacr. VIII. 195.)

Ma az legyen a föladatunk, hogy összeállítjuk az evangéliumokból Sz. János vértanuságának történetét. Mind a három szinoptikus ír róla: Márk a legrészletesebben (6, 14—29) s a mise evangéliuma is tőle való (Máté 14, 1—12); Lukács csak röviden említi (3, 19—20; 9, 7—9). Halálának története a Szentírás legdrámaibb jelenetei közé tartozik.

2. A szentmise (Loquebar) nagyon egyszerű, s csak kevés saját részletet tartalmaz. Az *introitus* és a *szentlecke* kiemeli Sz. Jánosnak Heródes előtti, vértanusággal végződő bátor fellépését: «Királyok előtt beszéltem bizonyságaidról, és nem szégyenültem meg». (Idegenül hat, hogy az *introitus* középső verse más zsoltárból való, mint az antifóna.) «Mondj el Judának mindent, amit parancsolok neked. Ne félj tőlük ... erős várrá teszlek ... Juda királyai, az ő fejedelmei és papjai és a föld népe ellen. Hadakozni fognak ellened, de nem győznek le» *(szentlecke)*. Ott látjuk tehát a Keresztelőt a mise elején Heródes előtt: «Nem szabad neked testvéred feleségét bírnod!» A *graduálé*ban úgy magaslik elénk, mint a Libanon cédrusa, s tisztán, mocsoktalanul, mint a liliom. Az *offertorium*ban és a *communió*ban megdicsőüléséről énekelünk, s az áldozással bele is kapcsolódunk abba. Gyakran megfigyelhetjük a szentek miséiben, hogy az előmise a szent szenvedését, a későbbi részek pedig megdicsőülését állítják elénk. Az evangélium igen eleven leírása (Márk szerint) a szent vértanuságáról beszél.

3. Gondolatok a szentmiséhez: Fölajánláskor és áldozáskor mindig megragad egy, a liturgia szellemébe mély bepillantást nyujtó gondolát: ugyancsak fontos kísérőcselekményei az áldozatbemutatásnak a fölajánlás és az áldozás, mert általuk személyes kapcsolatba kerül az ember az áldozattal. Fölajánláskor saját én-jével (amit az adomány jelképez) kapcsolódik az áldozathoz. Áldozáskor szintén egészen személyesen részesül abban, amikor az Isten lehajol hozzá, s azt mondja neki: Te. Ezért aztán azt várná az ember, hogy az offertorium és a communio énekei személyes vonatkozásúak, vagy legalábbis csak az áldozatra figyelmeztetnek, s a háttérbe szorítják a napi szentet. Azt hihetnők, hogy a napi szent, aki az előmisében úgyis eléggé szóhoz jutott, csak az áldozati oltár lépcsőjéig kísér el, s akkor magárahagyja a községet Krisztussal, a Fővel. De nem így áll a dolog. Éppen ez a két drámai, s egyúttal személyes tartalmú cselekmény olyan énekek kíséretében történik, amelyek a napi szentre vonatkoznak. Mit jelenthet ez? A liturgia ezzel kétségtelenül a szent-misztériumot akarja nyomatékozni. A szent szerepében mi magunk közeledünk az áldozathoz, s áldozáskor részesei leszünk az ő megdicsőülésének. Vegyük észre, hogy itt is, de egyebütt is gyakran egyenesen a megdicsőülés gondolata csillan fel. Az előmisében még itt a földön látjuk a szentet a halál kínjaiban, amint a pokollal és a világgal harcol; az áldozati cselekményben pedig már dicsőségében mutatkozik be, amelyben mi is részesedünk. Ezért, ha az áldoztatás alatt így énekel az Egyház: «Fejére, Uram, drágakőből koronát helyeztél», akkor ez kettős értelemben igaz: a közöttünk álló szent megdicsőült, és mi vele egyesülve részesülünk megdicsőülésében. Milyen fontos tehát, hogy a liturgikus szövegeket ne csak felületesen, hanem a maguk mélységében, mint szellemet és életet fogjuk fel!

4. Sz. Szabina. † 126 aug. 29. Sírja Rómában az Aventinuson van, saját bazilikájában. *Élete:* Az umbriai Vindenából származó Szabina egy igen tekintélyes férfiúnak, Valentinnak volt a felesége. Keresztény szolgálója, Szerápia térítette őt a keresztény hitre. Miután Szerápia vértanuságot szenvedett (a római Martyrologium szept. 3-án ünnepli), Szabina kegyelettel gondoskodott temetéséről. Ezért nemsokára börtönbe vetették. Hadrianus volt akkor a császár. Elpidius bíró elé került, s az megkérdezte tőle: «Te vagy Szabina, az előkelő nemzetségű, előkelő férjű asszony?» «Én vagyok — válaszolta. — És áldom Üdvözítőmet, Jézus Krisztust, hogy szolgálója, Szerápia által megszaba-

dított a pokol hatalmából.» Az istenek megvetése címén halálra ítélték. A keresztények ugyanabba a sírba temették, amelyben megtérítője, Szerápia nyugodott. *Alkalmazás:* Milyen épületes példa! A szolgáló megtéríti úrnőjét, s az úrnő eltemeti a vértanuvá lett szolgáló testét, s azután maga is követi a vértanuságba. Mindketten egy sírban nyugosznak. Hogy ki tudja egyenlíteni a kereszténység a társadalmi ellentéteket! A Sz. Szabináról elnevezett templom Róma legjelentősebb stációtemplomai közé tartozik, mert hamvazószerdán ide gyüjti össze a római keresztény népet.

Augusztus 30.

Limai Sz. Róza szűz.

(dupl.)

Sz. Félix és Adauctus vértanuk.

Szívem rózsája, légy jegyesem!

1. Sz. Róza. † 1617 aug. 24. Sírja Limában (Peru) a domonkosok templomában van. A hívők igen nagy tiszteletben tartják. *Élete:* Limai Sz. Róza, Sz. Domonkos harmadrendjének tagja, «Délamerika szentjeinek első virága», hősies erényeivel és önmegtagadásaival tűnik ki. Az aranyra éhes kivándorlott népség bűneit akarta kiengesztelni. Élete sokak számára szótlan bűnbánati prédikáció volt. X. Kelemen azt mondja róla a szenttéavatási bullában: «Mióta Perut fölfedezték, nem volt hittérítője, aki olyan általános bűnbánati hullámot tudott volna megindítani». Már öt esztendős korában Istennek szentelte ártatlanságát. Mikor pedig felnőtt, egészen rendkívüli, a természet határain túlmenő önmegtagadási gyakorlatokat és böjtöket vállalt magára. Nagyböjt idején még kenyeret sem evett, beérte napi öt citrommaggal. Emellett igen sokat kellett küzdenie a gonoszlélekkel, testét betegségek gyötör-

ték, a házbeliek pedig szidták és rágalmazták. Mindezt készségesen vállalta, és még azon panaszkodott, hogy nem szenved annyit, mint amennyit megérdemelne. Tizenöt éven át a legsívárabb lelki elhagyatottságban és vigasztalanságban élt. Jutalmul később mennyei örömökben részesült, és a Boldogságos Szűznek meg őrzőangyalának bizalmas társaságát élvezte. 1617 aug. 24-én érkezett el a nap, «amikor megnyílt előtte mennyei Jegyesének paradicsoma». Zsolozsmáját Bona bíboros, a szentéletű liturgikus szerkesztette.

2. A szentmise (Dilexisti) a szűzek közös miséje, l. 599 lap. — Ma ismét világosan láthatjuk, hogy a szentek ünnepein a liturgia három dolgot tart szem előtt: *a)* Úgy tekint a szentre, mint aki elevenen itt van közöttünk, és Isten házanépének tekintélyes tagja. *b)* Az Egyház jelképét is látja benne. Hangsúlyozzuk erősen azt a gondolatot, hogy az Egyház saját magát állítja elénk szentjeiben, különösen női szentjeiben. *c)* A liturgia végül az egyes keresztény-lelket is látja az Egyházban. A mai jegyes-misében ez különösen megfigyelhető: *a)* A jegyes képében először is Sz. Róza szűz áll elénk, ő vonul itt a nászmenetben az égbe *(intr. és off.)*. Krisztus pedig eléje megy *(grad.)*. Valóban okos szűzi jegyes volt, aki égő lámpával várta az Urat. A *szentáldozás*ban mi is résztveszünk menyegzőjén. *b)* Azonban az Egyházat mint jegyest is szemlélhetjük Rózában. Mert az Egyház minden tagjában a maga végleges megdicsőülését ünnepli és előre megvalósítja. Mennyire illik az Anyaszentegyházra az okos szűzekről szóló példabeszéd! Itt áll a földi élet éjtszakájában, szeretetének, imádságának olajával táplálja mécsesét, s minden gondolata csak Jegyese körül forog, hogy készen álljon, amikor majd érte jön, hogy elvigye a menyegzőre. És minden mise elővételezése az isteni Jegyes eljövetelének, minden misével közelebb jut egy lépéssel a menyegző napjához. Mennyire világosan láthatjuk a mai mise communiójakor, hogy a mise valóban elővételezése az Úr végső eljövetelének! *c)* Az egyes lélek az Anyaszentegyháznak egy sejtje. Ennek az Anyának gondolata, érzése visszhangzik a keresztény lélekben. Ma tehát a jegyes lelkületével megyek a misére; templombamenetelem menyegzős menet a mennyország felé. Fölajánláskor ott állok királyi pompában isteni Jegye-

sem mellett, a szentáldozás pedig lakodalmam, és a Vele való örök életközösségem.

3. Sz. Félix (Bódog) és Adauctus vértanuk. Sz. Félix, Diokleción uralkodása alatt szenvedett vértanuságot (305 körül). Mikor a vesztőhelyre kísérték, csatlakozott hozzá egy ismeretlen levita. S mikor látta, hogy Félix a hite miatt szenved, heves vágy szállta meg, hogy maga is részesülhessen ebben a szerencsében, és felkiáltott: «Én ugyanazt a hitet vallom, mint ez az ember, ugyanazt a Jézus Krisztust imádom!» Erre átölelte Félixet, s vele együtt fejezték le aug. 30-án. A keresztények nem tudták a nevét, azért Adauctus-nak, a «Hozzáadottnak» nevezték el, mert Félixszel együtt ő is elnyerte a vértanuságot, «adauctus ad coronam». Sírjuk a Commodilla-katakomba fölött épült templomban van.

Augusztus 31.

Születetlen Sz. Rajmund hitvalló.

(dupl.)

Az ördög rabságából.

1. Sz. Rajmund. † 1240 aug. 31. Sírja a Postello (Spanyolország) melletti Sz. Miklós-kápolnában van. Halála után nem tudtak megállapodni, hogy hol temessék el. Végül egy vak szamárra tették fel a koporsót, s ez a fentemlített helyre vitte. *Élete:* Születetlennek (Nonnatus) hívják, mert édesanyja meghalt, mielőtt a világrahozta volna, s szentünk csak orvosi műtétnek köszönheti, hogy meglátta a napvilágot. Később a mercedáriusok rendjébe lépett. Ez a rend a keresztény rabszolgák kiváltására alakult. Rajmund is ezeknek a kiváltására ment Afrikába, s amikor pénze elfogyott, saját magát adta rabszolgaságra. Buzgó prédikálásával egész sereg mohamedánt térített a kereszténységre, s ezért börtönbe vetették. Sőt még ajkait is átlyukasz-

tották és vaslakattal lelakatolták. Hosszú időn keresztül nagy türelemmel viselte ezt a szenvedést. Mikor a dolog IX. Gergely pápa fülébe jutott, mindjárt kinevezte a még rabszolgaságban sínylődő szentet a római Szentegyház kardinálisává. Fiatalon, 36 éves korában halt meg hirtelen halállal. Mivel a pap, aki a haldoklók szentségeivel el akarta látni, késett, rendtársainak képében megjelenő angyalok hozták el neki az utolsó útravalót. Azoknak a hősöknek a sorába tartozik, akik életüket áldozták testvéreikért.

2. A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miséje (lásd 592 old.). Tegnap a napi szentet és saját magunkat is a menyasszony képében láttuk, amint az éjtszaka sötétjében égő méccsel a kezében várja a mennyei Jegyest, s azután bemegy vele a menyegzős házba. Ma egészen hasonló képet látunk: a szolga várja az éjtszaka sötétjében felövezve, égő lámpával Ura visszatértét, hogy azután ura jutalmul meghívja asztalához, s ott kiszolgálja őt. Három pontban hasonlít egymáshoz ez a két kép: égő lámpa, várakozás és jutalom szerepel mindegyikben. Milyen szépen ábrázolja ez a miszteriumcselekmény a keresztény életet! Az égő mécses: a keresztségben kapott vita aeterna (örök élet), a fides et devotio (a hit és odaadás); a várakozás: az Úr eljövetele utáni vágyódásunk (paruziavárás); a jutalom pedig az örök boldogság, amelyet a Szentírás szívesen ábrázol menyegző képében. A mai példabeszédnek azonban az az előnye is megvan, hogy a szentmisét is jelenti. Mert a szentmiseáldozatban megvalósul az, hogy az Úr eljön hozzánk, virrasztó szolgáihoz, meghív asztalához, és «átmenvén» (transiens) testét és vérét «szolgálja» fel nekünk. Ebből is látható, hogy a a szentmise előképe, de elővételezése is a mennyei lakomának. Itt «átmenetileg», ott majd örökké élvezzük az istenséget.

Szeptember 1.

Sz. Egyed apát.
(simpl.)
A 12 vértanutestvér.

Egy segítő-szent!

Sz. Egyed. † 725 körül, szept. 1. Sírja Toulouseban, a St. Serain apátsági templomban van. *Élete:* Életének aktái nem tartoznak a leghitelesebbek közé. Ezek szerint Athénben született királyi nemzetségből. Ifjúságától kezdve állandóan forgatta a Szentírást, és gyakorolta az irgalmasság cselekedeteit. Szüleinek halála után szétosztotta vagyonát a szegények között. Odaajándékozott köpenye meggyógyított egy beteg koldust. Hosszú időt töltött remeteségben, s ekkor csak vadnövényekkel s egy szarvastehénnek tejével élt, mely pontos időben meg szokott jelenni nála. Egyszer a gall király vadászkutyái üzőbe vették a szarvast. Az üldözött vad a szent barlangjába menekült. Ekkor kolostort építettek azon a helyen, s Sz. Egyed lett az apát. *Alkalmazás:* Szentünk a 14 segítő-szent közé tartozik; főleg pestis és más betegségek idején szoktak hozzá folyamodni. A szentek szívesen segítenek földi bajainkban, betegségben, fájdalomban, azonban mindig csak az örök üdvösség érdekeinek szemmeltartásával. Ha a szenvedés vagy betegség előmozdítja lelkünk üdvösségét, nem mentenek meg tőle. Csak ilyen értelemben számíthatunk tehát segítségükre. A szentmise az apátok közös miséje (Os justi, l. 591. old.).

A 12 vértanutestvér afrikai származású volt. Anyjukat Teklának hívták. Testüket 760 táján a beneventumi Zsófia-templomba vitték, ahol nagy tiszteletnek örvendenek.

A görögök a mai nappal zárják az évet, s most tartják az újév ünnepét.

Szeptember 2.

Sz. István magyar király, hitvalló.
(sem.)

Apostolság és vértanuság.

Az egyetemes Egyház ma üli meg első szent királyunk emlékét. A Martyrologium aug. 15-én a következőket mondja: «Pannoniában, Székesfehérvárt Sz. István magyar király és hitvalló halálának napja, aki erényekkel ékesen előljárt a magyaroknak Krisztus hitére való térítésében, és akit a Szent Szűz mennybevételének napján fölvett az égbe. Ünnepét azonban XI. Ince pápa rendeletére szept. 2-án üljük, amely napon a keresztény sereg a szent király égi segítségével Buda megerősített várát kemény harc után visszafoglalta».

A keresztény magyarság hivatását, hogy képviselője és védőbástyája legyen a nyugati kereszténységnek a pogány kelettel szemben, Sz. István jelölte ki számunkra, akinek már életében is ugyanazzal a súlyos feladattal kellett megbirkóznia, amelyet a magyarság napjainkig teljesít. Ennek a hivatásnak Krisztus földi helytartója részéről történt fölismerését és elismerését jelenti a mai ünnep, mely egyszersmind rámutat arra a szoros lelki és természetfeletti kapcsolatra is, amelyben Sz. István király áll az ő népével.

«Sz. Istvántól ezt tanuljuk meg legelsősorban: a legnagyobbat, amit alkotott: a magyar nemzet hivatását. Ezt a nagy útmutatást, amely ezer éven keresztül világított a magyarság számára. Mi ez a magyar hivatás?

Ez a hivatás mindenekelőtt apostoli hivatás. Mikor a pápa a legenda szerint azt üzeni Sz. Istvánnak, hogy ő az igazi apostol, szól ez az üzenet Sz. Istvánnak, de szól ez az ő népének is. Hiszen adva volt ez az apostoli hivatás bizonyos

értelemben már István előtt is a magyarság részére. Maga az Isten tűzte ki a földrajz és a történelem adottságaiban, amikor ide hozta és ide ültette be a magyarságot. Sz. Istváné a nagy érdem, hogy meglátta, felfedezte, megértette ezt a hivatást. Itt van a magyarság Kelet és Nyugat között, két kultúrának, két kultúrkörnek érintkező és egyben ütköző pontján. Ha nem jött volna Sz. István, elmorzsolódott, vagy felszívódott volna a maroknyi magyarság is, vagy a Keletbe, vagy a Nyugatba, mint ahogyan felszívódtak, elmorzsolódtak, eltüntek elődei: húnok, avarok, bessenyők, kunok. Sz. István megállította ezt a keleti végzetet. Új hivatást, apostoli hivatást tűzött ki a magyarság elé: Védelmezze meg a keresztény Nyugatot a Kelet ellenében; de ne csak védje meg, hanem tegye magáévá, alakítsa a maga képére és vigye is el Délre és Keletre a nyugati keresztény műveltség kincseit. A magyarság Sz. Istvánban választott Nyugat és Kelet között, és fenntartás nélkül a Nyugat, Krisztus, a kereszténység mellé állt.

A magyarság nem feledkezett meg erről a hivatásról a nehéz századokban sem. Nem feledkezett el róla, de mégsem gyakorolhatta igazán: ez ráeszméltet bennünket, hogy az apostoli hivatással v é r t a n u s á g i s j á r. Az apostolok vértanuként fejezték be életüket. Aki apostol, annak el kell készülnie, hogy hordoznia kell Krisztus keresztjét. Az apostoli hivatásban a magyarság számára is benne foglaltatik, hogy vértanu népnek kell lennie. Vértanui helyzete van a világban már külsőleg is: ütközőfelület Kelet és Nyugat között. Kelet sohasem fogja tudni megérteni, — legalább a történelem azt mutatja, — hogy nem ellenféllel, hanem nevelővel, apostollal áll benne szemben. Mindig is védekezett ellene, vagy még többször: támadta kardlal és politikával. A Nyugat pedig sohasem tudta igazán, hogy z a keleti nép testével védte őt és hálátlansággal fizetett. Ime vértanui, a tragikus helyzet. De belsőleg is vértanui helyzete an a magyarságnak. Sz. István utolsó napjai mutatják ezt: mikor ott hever betegágyán, és emészti a gond, kit tegyen utódjává. Magyarok veszik körül, akiktől féltenie kell a keresztnyéget, és keresztények, akiktől féltenie kell a magyarságot. É a legenda szerint «keservesen sóhajtozott, mert utódok nélkl, magára maradva lelkében gyászola». Ilyen magukra maradva gyszoltak a magyarság legnagyobbjai egész történelmünkön keresztül.

De hát bele kell-e nyugodni ebbe a vértanuságba? Tegyük ösze kezünket és várjuk a taglót mozdulatlanul? Sz. István,

aki mindenben megmutatta a magyarságnak, amit tudnia kell, megfelel erre is. Csodálatos jelenettel végzi életét: a Boldogságos Szűz Máriának ajánlja fel az országot. Kétségtelen, hogy ebben Sz. István megható, gyengéd Mária-tisztelete nyilatkozik meg, a középkori kereszténység bensőséges áhítata, de ezen túl még valami más is. Nagyszerű szimbolum ez, amikor a méltatlan utódjelöltek között hánykolódva, a szent király a koronát nem embernek, hanem a Boldogságos Szűz Máriának, a földöntúli hatalmaknak, végeredményben az Istennek ajánlja fel. Mintha mondaná: Embertől nincs mit várni, ember nem segíthet; Isten, Tőled várom a segítséget». (Sík: Szent magyarság.)

Szeptember 5.

Justiniani Sz. Lőrinc püspök.

(semid.)

«Üdvözítőm nem párnák közt, hanem a kemény keresztfán halt meg!»

1. Sz. Lőrinc. † 1455 jan. 8. Sírja Velencében van. *Élete:* Justiniani Sz. Lőrinc az alázatosságnak és a lelkipásztori buzgóságnak ragyogó példaképe. IV. Jenő pápa «a püspökök díszének és dicsőségének» nevezi. Velence első pátriárkája volt. Jámborságban töltött ifjúság után a kolostori életre érzett hivatást. 19 éve korában megjelent előtte az örök Bölcseség egy szép ragyogó szűz alakjában, és hívta, hogy benne keresse a békességet. Követte a hívást, s nagy szent lett belől. Eleinte szabályozott kanonok volt. Később Velene püspöke lett. Rendkívüli kegyelmi adományokkal rendelkezett: a könnyek adományával, a gonoszlélek fölötti hatalom és a prófétaság adományával. Egy karácsonykor megjelent neki a kis Jézus. Mikor súlyos, végső betegségében kényelmesebb ágyba akarták áttetni, így utasította vissza ezt a figyelmet: «Üdvözítőm

nem párnák közt, hanem a kemény keresztfán halt meg!» S megmaradt szokott fekvőhelyén. Mikor utolsó perceit érezte közeledni, szemét az égre emelte s azt mondotta: «Jóságos Jézusom, jövök már hozzád!» s boldogan húnyt el az Úrban. A szentmise a püspökök közös miséje (Statuit, l. 000. old.).

2. Hogyan hívta meg a Bölcseség? A szent elmondja, hogyan jelent meg előtte egy szép szűz alakjában a Bölcseség, és hogyan hívta követésére: «Jöjjetek mindnyájan, akiket vonz a változhatatlan Jónak varázsa, amit hiába kerestek ebben a vége felé járó században! És én elmondom nektek, hogy mit tett értem az ég. Mint valamikor ti, úgy én is lázasan kerestem ezt a Jót, azonban a külsőséges világ nem csillapította égő vágyamat. De Isten kegyelméből — ami eddig is okozta, hogy meg nem nyugodhattam — végre is megjelent előttem szebben, mint a Nap, édesebben, mint a balzsam az, akinek nevét eddig nem ismertem. Milyen kedves volt az arca, amikor hozzám jött! Milyen nyugtatón hangzott a szava, amikor hozzám szólt: «Mondd csak, te, akinek a szíve tele van azzal a szeretettel, amelyet én árasztottam beléd, miért oly nyugtalan a szíved? A békeség, amelyet már annyi különböző helyen kerestél, bennem van. Most beteljesedik vágyakozásod: hűséges leszek hozzád, ha jegyesedül akarsz». Bevallom, hogy szavára megremegett a szívem s lelkemet átütötte a szeretet nyila. S amikor kérdezgettem nevét, méltóságát, származását, egyre csak azt hajtogatta, hogy őt az örök Bölcseségnek hívják. Ő az, aki miután az Atya ölén láthatatlanul volt, hogy jobban szerethessék, egy anyától emberi természetet vett magára. Erre nagy ujjongással beleegyeztem. Ő ekkor megcsókolt s vidáman távozott. Azóta csak nőtt bennem az iránta való szeretet lángja, s minden gondolatomat lefoglalja. Mindig ő az én gyönyörűségem, szeretett jegyesem, elszakíthatatlan társam. A békesség, amit kerestem, általa örömem lett. Hallgassatok hát rám, és menjetek ti is hozzá, mert boldogságát leli abban, hogy senkit sem taszít el magától.» Mi is gyakran válaszútra kerülünk: a világ és Krisztus hívja lelkünket. A világ földi örömeket kínál, de egyedül csak Krisztus, a Bölcseség ad békességet. Őt kövesd!

Szeptember 8.

Kisasszony napja.

(dupl. II. cl.)

«A te születésed, Szűz Mária, az egész világot megörvendeztette!»

1. Kisasszony napja a Boldogságos Szűz születésének napja. Míg a többi szenteknél az Egyház általában égi születésnapjukat (natale), vagyis a haláluk napját ünnepli, kettőnél, a Boldogságos Szűz Máriánál és Ker. Sz. Jánosnál a földi születésnapon is ünnepet ül. Sz. János születése előtt tisztult meg az eredeti bűntől, Szűz Mária pedig már fogantatásakor is ment volt tőle, és születésétől kezdve a legszentebb minden teremtmény között. A VIII. század óta üli meg az Egyház ezt az ünnepet (amely Keletről jött át mihozzánk). Ez az ünnep elsősorban a megváltásnak egyik ünnepe, valamiképpen ádvent az Úr Krisztus eljöveteléhez, egy sorban áll a Gyümölcsoltóval és Ker. Sz. János születése napjával. Ez az ünnep azonban szívünkhöz is közel áll, mint akik az Úristen nagy családjához tartozunk, s szívesen tartjuk meg a családi ünnepeket; a mai nap pedig édesanyánk születése napja! Mária Krisztus anyja, s ezért a mi anyánk is: hiszen az Úr testvéreivé fogadott minket.

2. A szentmise (Salve sancta). A liturgia az ünnep szentjét úgy tekinti, mint aki jelen van a szentmisén, azért úgy vagyunk a mai misén, mintha születésnapi gratulációra vonulnánk fel az Istenanya elé. Minden misében valami szent ajándékozás és ajándékkapás van. Az előmisében adjuk a magunk imádkozó szavát, és viszonzásul halljuk az Isten szavát; az áldozati cselekményben fölajánláskor adjuk a magunk ado-

mányát, az áldozati lakomában viszont vesszük az Isten ajándékát. Azt is észrevehetjük, hogy ezt a négy cselekményt, amelyek mind megindítják a résztvevőket (körmenettel, felvonulással kapcsolatos mindegyik), a liturgia a legbelsőbb vonatkozásba hozza az ünnep szentjével. Ma az Istenanyához szólunk az *introitus*-ban: «Üdvözlégy, Szentséges Anya . . .», valóban gratulálunk! S azután ő válaszol. Édesanyánk áll itt közöttünk, és beszél őseiről, beszél Fiáról. Tanácsokat ad, int bennünket. *Felajánlás*kor vigyük oda születésnapi ajándékunkat. Drága ez az ajándék és kedves az édesanyának: az isteni áldozati Bárány, az ő Fia, akit ma az ő tiszteletére ajánlunk fel a mennyei Atyának. A *szentáldozás* az anya ünnepi lakomája. Ezzel fizeti vissza a mi ajándékunkat. Ez is a legdrágább, amit csak adhat: Szentfiának áldozati teste és vére; test az ő testéből, vér az ő véréből. A mise részben a Communeból való (l. 560. lapon), más részei saját szövegek. A *szentlecké*ben a Bölcseség képében Szűz Mária szól hozzánk. Ő az Isten örök terveiben már a teremtés előtt létezett. «Gyönyörűségem az emberek fiaival lennem.» Halljuk figyelmeztető szavát is: «Fiaim, hallgassatok rám; boldog, aki megtartja utaimat . . . aki engem megtalál, életet talál, és üdvösséget merít az Úrtól». Az *evangélium* felvonultatja előttünk Sz. Józsefnek, s így egyúttal Szűz Máriának nagy őseit. Míg a breviárium állandóan Mária születéséről beszél, a szentmisében csak az *orációb*an történik róla említés. Ez az efezusi zsinat értelmében kiemeli istenanyai méltóságát, s ezzel azt a nagy szerepet, amelyet a megváltás körül betöltött. Éppen ma nagyon jól láthatjuk, mennyire Krisztust állítja a középpontba (mennyire krisztocentrikus) az Egyház a Mária-ünnepeken. Itt van az öt ének *(intr., grad., all., off., comm.):* mind az Istenanyán

kezdi, de azután áttér a Fiúra. Mind az öt alapjában egy gondolatot hirdet: azért annyira tiszteletreméltó Szűz Mária, mert az Isten Fiát hordozta.

3. Sz. Adorján. Maximiánus császár hivatalnoka volt, és megbízást kapott a nikomédiai keresztények üldözésére. A keresztények állhatatossága azonban Krisztushoz vezette, és maga is hősiesen elszenvedte érte a vértanuságot. I. Honorius pápa idejében (625—638) Rómában, a régi szenátus helyén templomot emeltek tiszteletére. A négy nagy Mária-ünnepen (Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó, Nagyboldogasszony és Kisasszony napján) I. Szergius pápa rendelkezésére ebből a templomból indult el a gyertyás körmenet a Maria Maggiore-hoz. A pápa és papjai mezítláb vettek részt ezeken a körmeneteken. A mai nap tulajdonképpen ennek a templomnak szentelési ünnepe.

Szeptember 9.

Sz. Gorgonius vértanu.

(simpl.)

«Gorgonius vértanu által a Te családod élvezze állandóan Krisztus jó illatát.»

1. Sz. Gorgonius. Ezen a néven két vértanu is szerepel. Gyakran össze szokták téveszteni őket. Az egyik Nikodémiából származott és Diokleciánus alatt szenvedett vértanuságot. Róla mondja a breviárium: A nikomédiai származású Gorgonius Diokleciánus császárnak komornoka volt. Hivatalbeli társának, Dorotheusnak segítségével a többi kamarásokat is a keresztény hitre térítette. Egy alkalommal mindketten tanui voltak annak, hogyan kínoztak meg egy vértanut a császár jelenlétében. A példa őket is föllelkesítette a vértanuságra. Bátran így szóltak a császárhoz: «Miért csak ezt az egyet bünteted, mikor mi is ugyanazt a hitet

valljuk, amelyet te így elítélsz? Készek vagyunk ugyanazt a büntetést elszenvedni!» A császár azonnal elfogatta őket, s addig korbácsoltatta, míg a bőr egész testükről leszakadozott. Akkor megparancsolta, hogy sebeiket sóval és ecettel kenjék be, s végül tüzes rostélyra köttette őket. Egyéb kínok elszenvedése után felakasztották őket 303-ban. A másik, Gorgonius római vértanu volt. Teste először a Via Lavicana melletti katakombában pihent, míg IV. Gergely pápa (827—44) át nem vitette a Sz. Péterbe.

2. A szentmise a vértanuk közös miséje (Laetabitur, l. 576. old.). Szép a saját *postcommunio:* «Örök gyönyörűség árassza el és boldogítsa családodat, amely Gorgonius vértanud által élvezze állandóan Fiadnak, Krisztusnak jó illatát». A régi egyház nagy vértanutiszteletének lehellete érzik ezeken a szavakon. Legyünk végre tudatában annak, hogy ahhoz a nagy családhoz tartozunk, amelynek legkiválóbb tagjai a vértanuk. Vértanuságuk nekünk is javunkra válik. Ezért örvendezünk bensőséges örömmel vértanuinkon.

September 10.

Tolentinói Sz. Miklós vértanu.

(dupl.)

Ne szeressétek e világot, mert elmúlik e világ és az ő gyönyörűsége.

Sz. Miklós ezekre a szavakra tért meg.

Sz. Miklós. † 1306 szept. 10. Sírja Tolentinóban van (Középitáliában). *Élete:* Bari Sz. Miklósról nevezték el Miklósnak, mert ennek a szentnek közbenjárá-

sára született, addig gyermektelen szüleitől. Egész fiatalon kanonoki javadalmat kapott. Később egy ágostonos remete prédikációjában ezt hallotta: «Ne szeressétek e világot, mert elmúlik e világ s az ő gyönyörűsége». Erre magábaszállt, s maga is ágostonos remete lett. Angyali szelídség és nyilt, őszinte egyszerűség voltak legkiválóbb erényei. A gonoszlélek a legkülönbözőbb módokon kísértette, sőt meg is verte őt, de mindez nem tántorította el szentünket egészen rendkívüli imádságos életétől. Halála előtt hat hónappal minden éjtszaka angyalok énekét hallotta. Ez az édes ének előre megízleltette vele a mennyország gyönyörűségét, úgy, hogy gyakran fölkiáltott Sz. Pál apostol szavaival: «Kívánok feloszlani és Krisztussal lenni» (Fil. 1, 23). *Alkalmazás:* Egy prédikáció szavai szentté alakították át Tolentinói Miklóst. Isten felhasználja az embereket arra, hogy kegyelmének eszközei legyenek. Élj tehát úgy és cselekedj úgy, hogy te is eszköze lehess. Másrészt pedig használd fel a kegyelmet, ha az Úristen neked is ilyen indítást ad. A szentmise a hitvallók közös miséje (Justus, l. 594. old.).

Szeptember 11.

Sz. Prótus és Jácint vértanuk.

(simpl.)

Hűségért hűséget!

Sz. Prótus és Jácint testvérek voltak, és Sz. Eugenia szűznél (akit a Martyrologium dec. 25-én említ, mint vértanut) teljesítettek kamarási szolgálatot. Helenus püspök keresztelte meg őket úrnőjükkel

együtt. Megkeresztelkedésük után nagy odaadással tanulmányozták a Szentírást, majd egy ideig egyiptomi remetéknél tartózkodtak, és kitűntek csodálatos alázatosságukkal és életszentségükkel. Később elkísérték Sz. Eugeniát Rómába, ahol Gallienus császár (260—268) keresztény hitük miatt fogságba vetette őket. Mivel semmiképpen sem voltak rábírhatók arra, hogy hitüket megtagadják, és a pogány isteneknek áldozzanak, kegyetlen megostorozás után szept. 11-én lefejezték őket. Tiszteletük visszanyúlik az ősegyház idejébe. Sírjuk Basilla temetőjében volt, ahol 1845-ben meg is találták Sz. Jácint csontjait. Jelenleg a Propaganda kápolnájában nyugosznak. *Alkalmazás:* Az Istennel szemben való hűség, a földi elöljárókkal szemben való hűségnek nélkülözhetetlen előföltétele. A két vértanutestvér megőrizte ezt a kettős hűséget. Legyünk mi is hűségesek Istennel és földi urainkkal szemben, akkor számíthatunk Isten hűségére és jutalmára. A szentmise a vértanuk közös miséje (Salus autem, l. 582. old.).

Szeptember 12.

Mária neve.

(dupl. maj.)

Üdvözlégy, tenger csillaga!

1. Mária neve. A Martyrologium a következőket mondja róla: «Mária szentséges nevének ünnepe; XI. Ince pápa rendelte el a törökök felett kivívott dicső győzelem után, amelyet a legszentebb Szűz segítségével Bécs város falainál arattak» (1683). Ennek az ünnepnek hármas jelentősége van: megvilágítja egyik

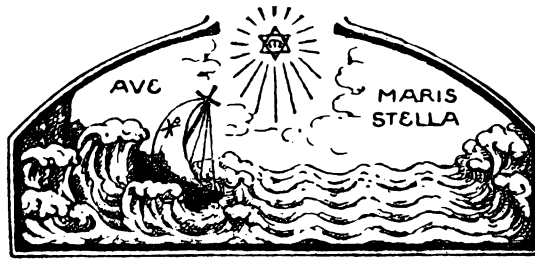

legdrágább nevünket, azonkívül az Egyház igazi családi ünnepe, és végül fogadalmi ünnep. *a)* A Szentírásban és a liturgiában a név többet jelent, mint manapság a világban ; a lényegnek, a személyiségnek a kifejezője. Éppen azoknak a személyeknek van jelentőségteljes, Istentől kapott nevük, akik az üdvtörténetben kiemelkedő szerepet visznek. Joggal feltehetjük, hogy Mária, az Isten anyja sem véletlenül, hanem isteni intézkedésre kapta nevét. A Mária név nekünk, kereszténveknek *szentelmény*, amelyet minden időben a legnagyobb tiszteletben részesítettek és bensőséggel ejtettek ki. Csoda-e hát, ha az egyháztanítók és a lelki élet mesterei ezt a szent nevet értelmezni próbálják és annyira magasztalják? A liturgiában e név többféle magyarázatával találkozunk : a «kedves», «úrnő» (Chrisologus Sz. Péter a 3. nocturnusban), «tenger csillaga» jelentést adják neki. A zsolozsmában az utolsó magyarázat fordul elő a leggyakrabban, bár tudományosan egyáltalában nem helytálló. Sz. Bernát erre építi gyönyörű beszédét, amelyet ma a 2. nocturnusban olvasunk. Sőt a Mária-officium vesperásának kedves himnusza, az Ave maris stella, «a latin himnuszköltészetnek ez az édes-illatú ibolyája» (Dreves) is ezt a jelentést fogadja el, és harmadik versszakában magyarázza is.

b) A mai nap azonban Isten nagy családjának családi ünnepe is. Mária, mint Istenanya, a kereszténységnek is édesanyja. Néhány nappal ezelőtt születésének örültünk, ma pedig nevenapját ünnepeljük, nővéreink közül sokan védőszentüket is köszöntik a mai napon. *c)* Ne felejtsük el azonban, hogy a mai nap hála-ünnep is. Ma (1683 szept. 12.) szabadult fel Bécs szerencsésen, és szinte csodával határos módon a török nyomás alól. XI. Ince pápa a mai napot hála-ünnepnek rendelte el Szűz Mária közbenjárásáért, a kereszt diadaláért a félhold felett. Minket, magyarokat különösképpen is kötelez a mai ünnep, mert a bécsi győzelemmel indult meg a törökök visszaszorítása, hazánk felszabadítása a másfélszázados török iga alól. Bár a hála elsősorban az osztrákokat és minket, magyarokat kötelez, a győzelem egész Közép-Európának közügye volt, mert Bécs elestével Európa nagy része török fennhatóság alá került volna.

2. A szentmise a közös Mária-misékből van véve. Az *introitus*ban az Istenanya arcát köszöntjük, aki Krisztus Királyhoz vezet bennünket; nászéneket énekelünk. A három körmenet *(intr., off., comm.)* nászmenet, s állandó fokozás nyilvánul meg bennük. A *szentlecké*ben Szűz Mária a Bölcseség személyében szól hozzánk. Az *evangélium* a názáreti házba vezet, ahol annak az emlékezetes beszélgetésnek leszünk tanui, amelyet az angyal Szűz Máriával folytatott. *Offertorium*kor az el nem múló «Ave»-val köszöntjük a Szent Szűzet. A *szentáldozás*ban Szűz Mária istenanyai méltóságának leszünk részeseivé; ránk is állnak a szavak: «Boldog vagy Szűz Mária benseje, mert az örök Atya Fiát hordoztad».

3. A zsolozsma. Sz. Bernát a matutinumban ezeket mondja: «És a szűz neve Mária volt mondja az evangelista.

Szeptember 12.

Beszéljünk egy kicsit erről a névről. Tenger csillagának fordítják, s ez az elnevezés valóban nagyszerűen ráillik a Szűzanyára. Nagyon találó a csillaghoz való hasonlítás, mert miként a csillag kibocsátja sugarait, anélkül, hogy ezáltal önmaga veszítene fényéből, úgy Mária is szűzességének megsértése nélkül szülte gyermekét. A kibocsátott sugarak nem csökkentik a csillag fényét, a gyermek sem Mária érintetlen szűzességét. Ő tehát az a fenséges csillag, amely Jákobból támadt, amelynek sugárzása áthatja az egész földkerekséget, amelynek fénye tündököl a magasságokban, behatol a mélységekbe, és bevilágítja a földet is. Ő — mondom — az a kiválasztott fényes csillag, amely efölött az óriási tenger fölött ragyog és tündököl példájával. Ó ti mindnyájan, akik érzitek, hogy inkább viharok és szélvészek hánynak idestova, mintsem biztos talajon jártok, ha nem akartok elpusztulni a viharban, ne vegyétek le szemeteket erről a tündöklő csillagról. Ha a kísértések viharai felszabadulnak és a szenvedések szirtjeire sodornak, tekints a csillagra, kiálts Máriához! Ha a kevélység, a nagyravágyás, a rosszakarat és féltékenység hullámai ide-oda hánynak, tekints a csillagra, kiálts Máriához! Ha a harag, fösvénység vagy érzéki élvezet csábításai megrendítik hajócskádat, tekints Máriára! Ha bűneid iszonyatossága, lelkiismereted kínzó nyugtalansága, a búskomorság mélységei és a kétségbeesés örvényei felé sodornak, jusson eszedbe Mária, kiálts Máriához! Az ő neve legyen mindig szívedben és ajkadon, és hogy kiérdemelhesd eredményes közbenjárását, kövesd erényeinek példáját! Ha őt követed, nem tévedsz le a helyes útról, ha hozzá folyamodol, nem kell kétségbeesned; míg reá gondolsz, nem vétkezel, ha ő támogat, el nem eshetel, ha ő oltalmaz, nincs mitől rettegned, ha ő vezet, nem fáradsz el, ha ő kegyes lesz hozzád, biztosan eljutsz a révpartra, s így saját magadon tapasztalod, mennyire igazak a szavak: És a szűz neve Mária volt.»

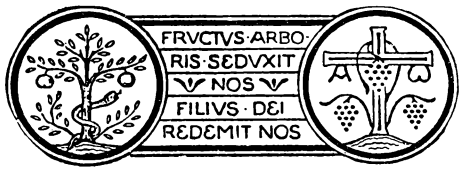

Szeptember 14.

A szentkereszt felmagasztalása.
(dupl. maj.)

Egyedül te találtattál méltónak arra, hogy az egek Királyát és Urát hordozzad.

1. Keresztfelmagasztalás ünnepe. Régen ezen a napon a szentkereszt feltalálását (320 szept. 14.) és a jeruzsálemi Szentsír-templom felszentelését ünnepelték. Ez az ünnep Nyugaton is elterjedt. Később a kereszt feltalálását máj. 3-ra tették, a mai napon pedig azt ünnepelték, hogy Heraklius császár 628-ban a perzsáktól visszaszerezte a szentkeresztet. A császár a szent ereklyét személyesen adta át Zakariás pátriárkának 630 máj. 3-án.

Az ünnep keletkezésére alkalmat adó eseménytől külön kell választanunk annak mélyebb értelmét, ez pedig a keresztnek, megváltásunk jelének megdicsőülése. Éppen ezen az ünnepen szépen kifejezésre jut a liturgia két áramlata: egyrészt Krisztust, a megdicsőült Isten-Királyt látjuk, másrészt előttünk áll a kimondhatatlan szenvedésbe merült Ember-Krisztus. A kereszt királyi zászló, az élet fája, amelyet a királyi bíbor ékesít, mérleg, amely megváltásunk árát méri le, a megváltás

A kép felirata így hangzik: A fa gyümölcse csábított el minket; Isten Fia (a keresztfa gyümölcse) váltott meg bennünket.

diadalmenetének győzelmi emlékoszlopa ; majd megint a patibulum, a szenvedő Úr Krisztus keresztfája. Az Egyház szándékosan most ősszel üli a kereszt felmagasztalását, s az őszi sötétséggel, a pokol hatalmának szimbolumával szemben «magasra emeli» a keresztet. Az «Emberfiának jelét» is fel akarja emelni az Egyház, hisz második eljövetelénél (a pünkösd utáni vasárnapoknak ez a tárgya) ez fog feltűnni. Az ünnep kétségkívül liturgiánk legrégibb tartozékai közül való, ezért nekünk is fokozottabb bensőséggel kellene megülnünk. Figyeljük meg azt is, hogyan kerül egy és ugyanaz ünnepi gondolat más és más megvilágításba aszerint, amint a húsvéti, vagy a pünkösd utáni időben ünnepeljük : ott húsvéti tündöklésben láttuk a keresztet, itt az Emberfiának jele, az ő újrajövetele alkalmával.

2. A szentmise (Nos autem). A mise Krisztusnak a kereszt által való «felmagasztaltatását» vázolja. A keresztben van a mi «üdvösségünk, életünk és föltámadásunk», ezért «dicsekedhetünk a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében». A szentmise két olvasmánya «fölmagasztaltatásról» beszél. Miként Krisztus engedelmessége miatt a kereszthalálig «fölmagasztaltatott», úgy, hogy meghajolt előtte az égiek, a földiek és az alvilágiak térde, ugyanúgy mi is elérhetjük a felmagasztaltatást az alázatosság és önmagunk kiüresítése által *(szentlecke)*. A *graduale* megismétli a szentlecke főbb verseit : «Azért az Isten is igen felmagasztalta őt». Az allelújában a «drága fát» dicsőítjük, amely «egyedül találtatott méltónak, hogy az egek Királyát és Urát hordozza». Az *evangélium* is a felemeltetésről szól. Krisztus közvetlenül szenvedése előtt halálának kettős hatásáról beszél : az ördög legyőzetik, az összes megváltandók pedig a «felemelt» Krisztus köré gyülekeznek : «Ha fölemeltetem a földről, mindeneket magamhoz

vonzok». Az *offertorium* kivételesen inkább áldozati imádság, mint ének. A szentkeresztről szóló prefáció a két történeti fát állítja egymással szembe: a tudás fáját és a keresztfát; az egyiken az ördög győzött, a másikon pedig legyőzetett: «Most fog kivettetni a világ fejedelme». A szentáldozatban és a szentáldozásban a kereszt boldogító gyümölcseiben részesedünk, a fölemelt Úr minket is magához «vonz», s így részesei leszünk fölmagasztaltatásának.

3. A zsolozsma. A szentmise olvasmányait kiegészíti a matutinum olvasmánya (Num. 21, 2—9): A rézkígyó, amelyet Mózes a pusztában állíttatott fel, Krisztus keresztjének és a kereszt megváltó erejének előképe. A Nikodémussal folytatott éjjeli beszélgetés folyamán maga Krisztus is utalt erre az előképre: «Amint Mózes fölemelte a kígyót a pusztában, úgy kell fölemeltetnie az Emberfiának, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen» (Ján. 3, 14). Négy olvasmányt tár tehát elénk az Egyház, hogy a kereszt-«felmagasztalás» ünnepének jelentőségét előttünk kifejtse: az ószövetségi szentírási részletet, a szentmise két olvasmányát és a máj. 3-i testvérünnepnek, a Keresztföltalálásnak evangéliumát (a Nikodémussal való beszélgetés). Olvassuk át figyelemmel ezeket az olvasmányokat: mindig «fölemelésről» hallunk.

Szeptember 15.

Szűz Mária Hétfájdalmának ünnepe.

(dupl. II. cl.)

Sz. Nikomédes vértanu.

Áll a gyötrött Istenanya,
Kín az arcát könnybe vonja,
Úgy siratja szent Fiát.

1. A hét fájdalom. Szűz Mária szenvedései tiszteletének szentírási alapja az agg Simeon prófétai

kijelentése: «Neked magadnak is tőr fogja átjárni lelkedet» (Luk. 2, 35.). Már az egyházatyák, mint Szír. Sz. Efrém («Mária-siralmak»), Sz. Ambrus, Sz. Ágoston, Sz. Bernát elmélkedtek az Istenanya szenvedéséről. III. Szixtus (432—440) Rómában helyreállíttatta a régi Liberius-féle bazilikát, s azt Szűz Máriának és a szent vértanuknak tiszteletére szentelte. A templom belsejének egyik mozaikképe Máriát, mint a vértanuk királynőjét ábrázolja. Szűz Mária szenvedéseinek tiszteletét azonban a szervitarend kezdeményezte. Benizzi Sz. Fülöp (l. aug. 23.) «Szűz Mária özvegységének ruháját», ahogyan szerzetesi ruháját nevezte, skapuláréként a világiakra is ráadta, és így megalkotta Mária fájdalmainak társulatát. A XVII. században kezdődik Szűz Mária hét fájdalmának liturgikus ünneplése, mégpedig a feketevasárnap utáni, úgynevezett fájdalmas pénteken, és szept. 3. vasárnapján. Az elsőt XIII. Benedek pápa 1724-ben, az utóbbit pedig VII. Pius pápa, Napoleon fogságából való kiszabadulásának emlékére, 1814-ben az egész Egyház számára elrendelte. Ismeretes a fenséges, híres sequentia, a Stabat Mater, Jacopone da Toditól († 1316). Az ünnep a tegnapi király-gondolatokkal ellentétben Krisztus szenvedésének inkább emberi oldalát állítja előtérbe. Az egyházi ősz kapujában azonban az ünnep újra megérteti velünk a Krisztussal egyesült szenvedés jelentőségét is. A kereszténységnek egyik alapszabálya: Minél közelebb van valaki az Úrhoz, annál közelebb kell lennie a kereszthez is. Ezért kellett Szűz Máriának is a legtöbbet éreznie Krisztus kínszenvedéséből. Ez mindnyájunk számára igen nagy vigasz. Legyünk meggyőződve arról, hogy jámborságunkat nem csak imádságban, nemcsak tevékeny felebaráti szeretettel és kötelességtudó keresztény élettel juttathatjuk kifejezésre, hanem a megadással viselt,

Krisztus keresztjével egyesült, és a szentmisében megszentelt szenvedéssel is. Megjegyzendő még, hogy ünnepünk szép kiegészítése a mult hét szentírási olvasmányának. A szenvedés problémáját, amely Jób könyvében csak tökéletlen megoldást nyert, a mai ünnep keresztény szellemben maradék nélkül magyarázza.

2. A szentmise (Stabant) könnyen érthető, hangulatos és épületes. Az *introitus* nem zsoltár-ének, hanem helyzetkép: Mária a kereszt alatt. Ez egyébként a mise fő képe, amely újra meg újra előtűnik *(grad., all., sequ., ev., comm.)*. Az *orácio* arra utal, hogy Simeon megjövendölte Mária fájdalmait. A *szentlecke* Juditot, a zsidó nép megmentőjét, mint a Fájdalmas Anya előképét mutatja be. Judit, a hős asszony levágta népe ellenségének fejét; Mária pedig isteni Fiának odaadásával széttaposta a pokoli kígyónak a fejét. Szenvedése által Mária résztvett a megváltás munkájában. Az *allelújavers* a Fájdalmas Anyát a Kereszt alatt látja. A sequentia továbbfűzi az allelúja gondolatait, mindkettő pedig előkészíti az *evangéliumot*, amelynek eseményét az egyik szemtanunak, Sz. Jánosnak szájából halljuk. Az *offertoriumban* a fájdalmas királynő közbenjárását kérjük: «Az Úr előtt állva, szólj egy jó szót érettünk». A *communio* Mária vértelen vértanuságát magasztalja.

3. Sz. Nikomédes, pap volt Domiciánus császár (81—96) idejében. Fogságba vetették azért, mert eltemette Sz. Felicula szűz holttestét, akit Flaccus parancsára hite miatt kivégeztek. A pogány istenek szobraihoz vezették, de megtagadta az áldozatot, mert az áldozat egyedül az igaz Istent illeti meg, aki a mennyben uralkodik. Ezért halálrakorbácsolták.

Szeptember 16.

Sz. Kornél pápa és Sz. Ciprián püspök, vértanuk.
(semid.)
Sz. Eufémia és társai vértanuk.

Aki egyszer legyőzte értünk a halált, az mindig győzedelmeskedik bennünk.

1. Sz. Kornél. † 253 szept. 14. Sírja Rómában a Kallixtus-katakombában volt, jelenleg pedig a S. Maria in Trastevere-ben van. *Élete:* Kornél pápa (251—253) Fábián pápának az utóda. Az ő idejében élénk vita tárgya volt, hogy milyen állást foglaljanak el a keresztényüldözések alatt elbukott hittagadókkal szemben. A novációnusok a pápát túlságos engedékenységgel vádolták, és elszakadtak az Egyháztól. Kornél pápa az apostolfejedelmek maradványait Sz. Lucina segítségével méltó módon temettette el. Eredményes térítőtevékenysége miatt Centumcellae-be száműzték, ahol meg is halt. Sz. Ciprián több vigasztaló levelet írt hozzá.

2. Sz. Ciprián. † 258 szept. 14., Karthágóban. Ereklyéi Karthágóból Lyonba kerültek, ahol nagy tiszteletnek örvendenek. *Élete:* Ciprián pogány ügyvéd volt Karthágóban. Megtérése után nem sokkal pappá szentelték, majd Karthágó püspöke lett. Kiváló egyházatya. Sz. Jeromos azt mondja róla: «Fölösleges nagyságáról beszélni, mert művei fényesebben ragyognak a Napnál». Karthágóban, hívei szemeláttára nyerte el a vértanuság koronáját; előzőleg még 25 aranyat adatott a hóhérnak. A szentmise (Intret) a Communeból való (l. 578. old.).

3. Sz. Ciprián intelmei. Fönnmaradt egy beszéd, amelyet Ciprián maga intézett a vértanukhoz: «Hős vértanuk,

milyen dícsérettel magasztaljalak benneteket? Miféle himnuszszal dicsőítsem lelkierőtöket, és a hitben való állhatatosságtokat? A legválogatottabb kínzásokat dicsőségesen végigszenvedtétek. A meggyötörtek bátrabban néztek a hóhérlegényeknél, és a türelmes szenvedőket korbácsoló és vaskampókkal marcangoló poroszlók fölött győzedelmeskedtek az agyonkínzott és széttépett tagok. Bár Isten szolgáinak belső részei kilógtak, meggyötört tagjaik kínjait a fájdalmas sebek is növelték, győzhetetlen hitükön mégsem tudtak erőt venni a szörnyűséges és hosszadalmas kínzások. Patakokban folyt a vér, amelynek az üldözés tüzét kellett eloltania. A dicsőséges vérfolyamnak le kellett fojtania a pokol tüzének lángját. Milyen nagyszerű, milyen fenséges látvány volt ez az Úr számára! Az ő szemében ez katonai eskü, a zászlóhűség megnyilatkozása volt. Igy van ez megírva a zsoltárokban, amelyek egyúttal a Szentlélek figyelmeztetését is tartalmazzák számunkra: Az Úr szemében drága nagy dolog, amikor meghalnak a jámborok. Drága ez a halál, mert saját vére árán vásárolta meg a halhatatlanságot, amely koronáját az erényes élet teljessé tételekor nyerte el. Hogy örült ott Krisztus, milyen szívesen harcolt ilyen szolgákért! Küzdelmükben is mellettük állt Krisztus, megvigasztalta nevének harcosait és megvallóit, megerősítette és felbátorította őket. *És aki egyszer legyőzte értünk a halált, az mindig győzedelmeskedik bennünk.*»

4. *Sz. Eufémia és társai.* Eufémia híres vértanu volt. A kalcedoni zsinatot az ő sírja fölött épült templomban tartották, aminek következtében Nyugaton is elterjedt tisztelete. Sz. Lucina és Geminianus szintén vértanuk voltak, de életük folyását homály borítja (a róluk szóló akták nem megbízhatók).

Szeptember 17.

Assziszi Sz. Ferenc stigmatizálása.

(dupl.)

Már várnak rám az igazak.

1. *Sz. Ferenc sebei.* Ezekben a napokban három keresztünnepet ülünk. Szept. 14-én megismertük a szentkereszt magasztosságát; benne van a mi

«üdvösségünk, életünk és feltámadásunk». A következő napon azt láttuk, hogyan lép kapcsolatba a kereszttel egy teremtmény, mégpedig a teremtmények legkiválóbbja, a szenvedésben való részvétele által (Mária hét fájdalma). Ma azt látjuk, hogy egy szent annyira egyesül lélekben a Megfeszítettel, hogy annak sebei is megjelennek rajta. Az orációban az Egyház elmondja nekünk az ünnep különleges pedagógiai célját: Amikor a világ a Megfeszítettől elhidegült, Isten megújította szentünk életében a mi Urunk sebhelyeit, hogy szívünkben fellobogjon a Krisztus iránti szeretet lángja. A stigmatizálás ténye sokszorosan, megcáfolhatatlanul bebizonyítást nyert, főkép közvetlenül a szent halála után. Az esemény beható leírását Sz. Bonaventura adja a breviáriumban: «Amikor Isten hűséges szolgája, Ferenc, boldog halála előtt két évvel (1224), Alverno hegyének magányában megkezdte Sz. Mihály arkangyal (szept. 29) tiszteletére a negyvennapi böjtöt, az égiek utáni vágytól égve a szokottnál is jobban elárasztotta lelkét a mennyei látomások édessége. Szentkereszt felmagasztalásának ünnepe körül egy reggel, amidőn a hegy oldalában imádkozott, az egek magasságából egy szeráfot látott leereszkedni hat fénylő szárnnyal . . . Amikor a látomás titokzatos és bizalmas beszélgetés után eltünt, a szent szívét a szeráfi szeretet tüze izzította, testén pedig Krisztus szenvedésének csodálatos képét hagyta a jelenés, mintha a tűz olvasztó erejét a pecsét lenyomata követte volna. Kezein és lábain azonnal megjelentek a szegek nyomai; a szegek feje a kéz belső és a lábak felső felén domborodott elő, hegye pedig a kéz fején és a talpon emelkedett ki. Jobb oldalán is egy vörös forradással körülvett lándzsaszúrás mutatkozott, amelyből gyakran folyt a szent vére, úgyhogy ruháját is benedvesítette. Ferenc

e rendkívüli, új, a legrégibb időktől hallatlan csoda következtében, az Úr sebhelyeivel ékesítve új emberré lett. Leszállt a hegyről, magával hozva a Keresztrefeszített képét, amelyet nem művészkezek véstek kő-, vagy fatáblára, hanem Isten ujjai véstek az ő testébe».

2. A szentmise (Mihi autem). A gyönyörű szentmisét egészen átjárja a Krisztus-misztika és a kereszt szeretete. Az *introitus*ban Sz. Ferenccel együtt Krisztus keresztjében dicsekszünk, és elénekeljük a szent halotti zsoltárát (141. zs.). Mikor tehetjük azonban magunkévá Sz. Pálnak a mai *szentlecké*ben mondott szavait: «Én az Úr Jézus jegyeit viselem testemen»? Akkor, ha a zsoltáros szavai szerint «testünket átszegezzük az Úr félelmével» (118. zs.), vagyis, ha Krisztus szellemében viseljük a szenvedéseket, továbbá, ha gyarapszik szívünkben a Megfeszített iránt való szeretet. A szentmise végül a lelki stigmatizálásnak is fenséges eszköze. Az *evangélium*ban az Úr Sz. Ferenc nyomában a kereszt követésére szólít fel bennünket. A *felajánlási* körmenetben követjük az Urat hűséges önátadásában a keresztfán; a szentáldozatban és a *szentáldozás*ban valóban elmondhatjuk: «Az Úr Jézus jegyeit viselem testemen». Ezt a részletet (Gal. 5, 25—6, 18) ma a zsolozsmában is olvassuk.

Szeptember 18.

Kupertinói Sz. József hitvalló.

(dupl.)

Szóljak bár az emberek, vagy az angyalok nyelvén . . .

1. Sz. József. † 1663 szept. 18. Sírja Osimoban (az olasz Ancona mellett) van, a Szeplőtelen fogantatás

kápolnájában. *Élete:* Kupertinói Sz. József rendkívüli misztikus kegyelemajándékaival tűnt ki. 1603-ban született szegény szülőktől; atyja ácsmester volt. Többszörös akadály leküzdése után Sz. Ferenc rendjébe lépett, ahol előbb mint laikus testvér működött, majd pedig pappá szentelték. Izzó Isten-szeretete csodálatos elragadtatásokban nyilvánult meg. A szegénységet és az engedelmességet rendkívüli szigorúsággal tartotta meg. «A tisztátalanság bűnét szagáról megérezte, önmaga pedig szíve tisztaságának bizonyságául kellemes jóillatot árasztott.» A szenvedésektől és megpróbáltatásoktól sem maradt ment. Feltűnő misztikus adományai miatt az egyházi inkvizició elé idézték, amely, hogy a nép szeme elől elvonja, eldugott kolostorokba vitette. *Alkalmazása:* A szentnek saját egyházi előljáróitól súlyos szenvedéseket kellett elviselnie. Keserves dolog, ha az ember saját testvéreinél sem talál támaszra, ha azok is félreismerik és elítélik. Isten azonban ezt is megengedi, és ez is szolgálhatja a lelki megtisztulást és tökéletesedést, amint azt szentünknél is láthatjuk.

2. A szentmise (Dilectio Dei). A saját-szövegű szentmise a rendkívüli kegyelmekkel ékeskedő szent életét tükrözi, és szebbnél-szebb szentírási részeket tartalmaz. Életének titka, amely olyan rendkívüli kegyelmeket rejtegetett, az Isten szeretete *(intr.)*. A szenttel együtt énekeljük mi is a szentély után sóvárgó vágyódás énekét (83. zs.). Erről a szívét-lelkét eltöltő szeretetről szól a szentlecke is, a szeretet himnusza: «Szóljak bár az emberek, vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincs, olyanná lettem, mint a zengő érc, vagy a pengő cimbalom . . .» A szeretet tulajdonságai megvalósultak szentünk életében. A menyegzős-ruháról szóló *evangélium* a szentet szeplőtelen

kegyelem-ruhájában akarja elénk állítani. Az *offertorium* és a *communio* alázatosságára, szegénységére és szenvedéseire emlékeztetnek bennünket.

Szeptember 19.

Sz. Január ius püspök és társai, vértanuk.
(dupl.)

A vértanuk tündöklő serege.

Sz. Januáriust és társait a nápolyi katakombákban temették el. *Életük:* Január ius Benevent püspöke volt. Diokleciánus keresztényüldözése alatt (305 körül) Socius és Festus diákonusokkal, és lektorával, Desideriusszal (a papság alatt álló liturgikus tisztségek voltak ezek) a legkegyetlenebb kínzásokat kellett elszenvednie; Isten kegyelméből azonban sértetlenek maradtak. A rájuk szabadított vadállatok sem ártottak nekik. Végül Puteoliban lefejezték őket. Holttestüket a szomszédos városokban nagy tisztelettel temették el. Sz. Január ius tetemét Nápoly szerezte meg. «Érdemes megemlíteni, hogy a szent vére, amelyet egy üvegedényben őriznek alvadt állapotban, valahányszor a koponyához közelítik, folyékonnyá lesz és csodálatosan forrni kezd, mintha csak most ömlött volna ki» (Breviárium). *Alkalmazás:* A püspök, a diákonus és a lektor, három liturgikus hivatal képviselője, örömmel odaadták életüket Krisztusért. Mily gyönyörű példát adtak ők egyházközségüknek! Nemcsak szóval prédikáltak, hanem tettel is; nemcsak a szentmisénél mutattak be lelki áldozatot, hanem életük véres áldozatával hasonlóvá lettek az Úr Jézushoz. — A mise a vértanuk közös miséje (Salus autem, l. 582. old.).

Szeptember 20.

Sz. Máté apostol vigiliája.
Sz. Euszták püspök és társai, vértanuk.
(dupl.)

Kövess engem!

1. Lássuk először Sz. Máté apostol vigiliáját! A mise a régi szép vigilia-mise (Ego autem, lásd a 563. old.). Csak az evangéliuma saját: Az Úr meghívja Lévi vámost. Mélységes vigasz árad ebből az evangéliumból: Krisztus a bűnösök barátja, az irgalmasság ügyvédje, a beteg lelkek orvosa. Eszünkbe jut saját meghívásunk is. Kövess engem! mondta az Úr a keresztségben; így szól hozzám minden szentmisében, a tanító részben, és magában az áldozati cselekményben is. A felajánlási menetben valóban követjük az Urat, mert akkor indulunk a keresztáldozathoz. Mily kedves dolog, hogy Krisztus együtt ül a megvetett vámosokkal az asztalnál; a szentáldozásban ő lát vendégül bennünket, bűnös embereket, ő a mi táplálékunk.

2. Sz. Euszták. Sz. Euszták Antiochia püspöke volt, és Trákiában, Trajánopolisban halt meg számkivetésben a niceai hitvallás miatt (IV. sz.). A legenda hadvezért és családapát csinált belőle. Eszerint híres főparancsnok volt. Egy vadászaton egy rendkívül nagy szarvast vett üldözőbe, amelynek szarvai között hirtelen megjelent a keresztrefeszített Üdvözítő tündöklő képe, az égből pedig hangot hallott, amely a halhatatlan élet követésére szólította fel. Az intő jel hatása alatt megkeresztelkedett, feleségével, Theopisztával, és két fiával, Agapitusszal és Teopisztusszal együtt. Az

Úr parancsához híven azonnal visszatért a látomás helyére, ahol Istentől megtudta, milyen kimondhatatlan szenvedéseket kell elviselnie Krisztus dicsőségére. A keresztény hitvalló ezeket a megpróbáltatásokat mind csodálatos türelemmel szenvedte el. Végül az egész család egy átizzított érc-ökör belsejében vértanuhalált halt. Euszták a 14 segítő-szent közé tartozik, azonkívül a vadászok védőszentje. — A mise a vértanuk közös miséje (Sapientiam l. 578. old.).

Szeptember 21.

Sz. Máté apostol.

(dupl. II. cl.)

«Kövess engem» — és Máté fölkelvén, követé őt.

1. Sz. Máté Perzsiában halt meg, ahonnan VII. Gergely Salernóba (Itália) vitette holttestét (1084 máj. 6). *Élete:* Máté mint ember, mint apostol és evangélista egyaránt kedves előttünk. Ismerjük megtérését és meghívásának történetét. Azok a szentek, akik a szentséget nem örökségül kapták, hanem akiknek az életből, és a világ szolgálatából kellett magukat felküzdeniök a Krisztus-követés magaslatára, sokkal jobban vonzanak bennünket, mert közelebb állnak hozzánk. Máté a rosszhírű, és részben bűnös vámosok közé tartozott, akik között azonban bizonyára akadtak sokan, akik jobbak voltak hírüknél. Megtérésének előzményeit nem tudjuk, de valószínű, hogy már előbb is ismerte az Urat, hallgatta szavait. Lehetséges, hogy előzőleg Ker. Sz. János tanít-

ványa volt. Az Úr tekintete és hívó szava befejezték megtérését. Hősies elhatározás kellett ahhoz, hogy otthagyjon egy busás, nyugodt állást, és kövesse az Urat a bizonytalanba. Mily szép vonás, hogy Máté hivatáltársainak, a vámosoknak tiszteletére búcsúlakomát rendezett, amelyen az Úr is résztvett tanítványaival együtt. Meghívása után a Szentírás nem szól többet róla. Miként a többi apostol, ő is a pogányok közé ment. A legenda Perzsia felé mutat, ahol elnyerte a vértanuság koronáját. Holttestét Salernóba hozták (1084), és a VII. Gergelytől tiszteletére emelt templomban helyezték el nagy ünnepélyességgel (lásd a Martyrologiumban máj. 6.). Ránkmaradt azonban Mátének egy rendkívül becses hagyatéka : Evangéliuma.

2. A szentmise (Os justi). A mise különbözik a többi apostol miséjétől ; a középpontban az apostol meghívása és megtérése áll *(ev.)*. Ma maga Máté mondhatja el megtérését és meghívását. Az evangélium egyúttal a szentmisének is gyönyörű képét nyujtja ; a szentáldozatban mi is a vámosokkal együtt ülünk az asztalhoz, és az Úr maga biztosít bennünket arról, hogy ő a bűnösökhöz jött. A *szentlecke* az Isten trónja előtt álló élőlényekről szól. A négy arcot a szentatyák és az Egyház az evangélisták előképének tartják : azért szerepel ez a rész a mai ünnepen. Az *introitus*ban a szent evangélista megnyitja száját, hogy hitvallást tegyen ; *felajánlás*kor és *áldozás*kor megdicsőülten látjuk őt.

3. Sz. Máté evangéliuma. A liturgia hívének különösen az evangéliumokat kellene nagy buzgalommal olvasnia, és ismernie kellene az egyes evangéliumok sajátosságait. Máté evangéliumának eredeti nyelve az arám volt, és csak később fordították le görögre. Sajnos, az eredeti szöveg elveszett, pedig ez írja le az Úr Krisztus életét a legrészletesebben. Máté Palesztinából való távozása előtt írta evangéliumát, és a zsidókhoz írt

búcsúlevelének szánta. Azt akarta bebizonyítani, hogy a názáreti Jézus a megígért Messiás, ha a zsidók el is vetették őt. Az evangélium nem annyira kronologikus, mint inkább szisztematikus rendet követ, vagyis az Úr Jézus életének eseményeit nem időrendi egymásutánban hozza, hanem csoportosítja azokat. Ezt különösen a csodákról szóló fejezetekben (8. és 9.) láthatjuk, amelyek különböző időben történt csodákat sorolnak fel. Figyelemreméltó az evangélium művészi felépítése, amelyben nagy szerepet játszik a zsidóknál igen jelentős szám-szimbolika. Az egész evangélium hét nagy szakaszra, ezek mindegyike pedig megint két részre oszlik: tanításra és elbeszélésre. Szép példa erre a második szakasz (5—9. fej.): az első részben (5—7. fej.) a hegyibeszéd tanítását halljuk, a másodikban (7—9. fej.) pedig a csodatevőt látjuk. Máté azt akarja mondani: Ime, így tanít Ő; de csodái igazolják, hogy jogosan mondja mindezt. Az egész evangéliumban arányosan elosztva öt nagyobb beszédet találunk. A két legnagyobb: a hegyibeszéd és az utolsó ítéletről szóló, az elején és a végén van, a középen pedig a tengerparton mondott beszéd foglal helyet. Az így két részre osztott evangélium mindegyik fele tartalmaz még egy, a tanítványokhoz intézett oktatást. Sz. Máté éppen az Úr beszédeit tárgyalja a legnagyobb részletességgel. Az Úr Krisztust emberileg közel hozza hozzánk, azért a szenvedés-történetben is emberi szenvedéseit domborítja ki. Rá kell mutatnunk még arra, hogy Máté nagyon sokszor hangsúlyozza a jövendölések beteljesedését. Ennek oka az, hogy a zsidókhoz és zsidó-keresztényekhez írta evangéliumát. — Egyszer át kellene dolgoznunk az evangéliumot, szem előtt tartva a fenti szempontokat.

Szeptember 22.

Villanovai Sz. Tamás püspök, hitvalló.

(dupl.)

Sz. Móric és társai, vértanuk.

Bőven adott a szegényeknek.

1. Sz. Tamás. † 1555 szept. 8., és Valenciában, az ágostonrendiek templomában nyugszik. *Élete:* Szen-

tünk Spanyolországból származik (szül. 1488). Szüleitől örökölte a szegények iránti nagy szeretetet, amellyel néha még saját ruháit is elajándékozta. Szülei halála után örökségét szegény leányok ellátására fordította. Az alcalai főiskola tanára volt, majd 1516-ban, Villanovában az ágostonrendi remeték közé lépett. 1544-ben akarata ellenére Valencia érsekévé nevezték ki, és mint ilyen igazi lelkipásztor, és a szegények nagy barátja volt. Az ágyat, amelyben 1555-ben maghalt, attól kérte kölcsön, akinek kevéssel azelőtt odaajándékozta.

A mise a püspök-hitvallók közös miséje (Statuit, l. 585 old.). A napi oráció és a zsolozsma legkedvesebb erényét, a szegények iránti nagy szeretetét hangsúlyozza. («A szentek egész gyülekezete hirdeti alamizsnáit.» «Szór a szegénynek adományt bőséggel, igazsága örökké megmarad.») Az *oráció* szentünk kiemelkedő erényére, a szegények iránti nagy szeretetére támaszkodva azt kéri Istentől, hogy «árassza mindenkire irgalma gazdagságát». Az oráció gondolatmenete nyilvánvalóan az Úr szava: «Legyetek irgalmasok, mint a ti Atyátok is irgalmas». Nekünk is a szegények barátaivá kell lennünk. A szegények legyenek szentek előttünk, mert az ő ruhájukban Krisztus jön el hozzánk.

Sz. Móric és társai. Maximiánus császár (286—305) Galliából visszatérve seregét Sittenbe (Svájc) vezette, hogy áldozatot mutasson be az isteneknek. A Thébaiszból toborzott keresztény légió megtagadta az áldozaton való részvételt. Vezetőjük, Mauritius állhatatosságra buzdította katonáit. Ezért először megtizedelték őket, majd az egész légiót lemészárolták (300 körül). Névszerint említés történik Exsuperius, Candidus, Victor, Innocentius és Vitalisról. Később a dicsőséges agaunumi légió nevet kapták. Sírjuk a svájci St. Moritzban (Wallis kantonban) van, ahol az ágostonrendi kanonokoknak híres kolostora áll.

Szeptember 23.

Sz. Linus pápa, vértanu.

(semid.)

Sz. Tekla szűz, vértanu.

Szent Péter első utóda.

1. Sz. Linus. † 79 körül, szept. 23. Sírja a Vatikánban van Sz. Péteré mellett. *Élete:* Sz. Linus pápa és vértanu Sz. Péter közvetlen utóda volt. A breviárium ezeket mondja róla : «Linus pápa az etruriai Volaterrában született, és közvetlenül Sz. Péter után kormányozta az Egyházat. Életszentsége és hite oly nagy volt, hogy nemcsak gonosz szellemeket űzött ki, hanem halottakat is életre keltett. Elrendelte, hogy a nők az istentiszteleten csak fedett fővel jelenhetnek meg. Rendíthetetlen hithűsége miatt lefejezték, a konzul viselt istentelen és hálátlan Saturninus parancsára, akinek leányát megszabadította a gonoszlélektől». *Alkalmazás:* Linus elrendelte, hogy a nők az istentiszteleten fedett fővel jelenjenek meg. Ezt az ősrégi egyházi szokást az új egyházi törvénykönyv újra hangsúlyozza. Minél jobban áthat bennünket megint a liturgia szelleme, annál inkább megértjük, hogy az istentiszteletre nekünk, keresztényeknek, nem szabad a mai divat hóbortjai szerint öltöznünk. Milyen nemes, tiszteletudó lelkület sugallta Linus rendelkezését! A mise vértanuk közös miséje (Statuit, l. 568. old.).

2. Sz. Tekla. A Martyrologium szerint 100 körül, szept. 23-án halt meg, és szülővárosában, Ikoniumban temették el. *Élete:* A keleti egyházatyák Sz. Pálnak ezt a tanítványát protomartyrnak és az Apostolhoz hasonlónak mondják. Már a máso-

dik században legendák[1] keringtek róla, és sírját tömegesen keresték fel a zarándokok. Valóban történeti személy volt, de élete a legenda homályába vész el. Ikoniumban született, és Sz. Pál térítette meg missziós útja alkalmával. Állítólag saját szülei jelentették fel kereszténységvolta miatt, mert Krisztusért ott hagyta vőlegényét, Thamirist. A meggyujtott máglyát azonban hirtelen támadt záporeső oltotta el, amikor a kereszt jelével ő maga ugrott a lángok közé. Innen Antiochiába menekült, de a vadállatok és bikák, amelyekhez hozzákötötték, nem bántották. Egy kígyóveremből is sértetlenül kerül ki (ez az a három kínzás, amelyből kiszabadult). A történtek hatása alatt sok pogány tért a keresztény hitre. Később visszament hazájába, és ott egy hegyen magányosan élt. 90 éves korában halt meg békés halállal. *Alkalmazás:* Sz. Teklát régen különösen mint a haldoklók pártfogóját tisztelték, azért szerepel a neve még ma is a haldoklókért mondandó litániában, sőt az Egyház még a haldoklók fölött mondandó könyörgésben is megemlékezik róla: «Mentsd meg szolgád lelkét, miként Sz. Tekla szűzet és vértanut három gyötrelmes kínból kimentetted, és add, hogy veled együtt élvezhesse a mennyei javakat».

Szeptember 24.

Fogolykiváltó Boldogasszony (Maria de Mercede). (dupl. maj.)

Hogy a gonosz lélek rabságából kiszabadítson minket.

1. Fogolykiváltó Boldogasszony. A mai nap a mercedárius rend alapításának emlékünnepe, amely rend a keresztény rabszolgáknak szaracén fogságból való kiszabadítását tette feladatává; egyúttal azonban megemlékezik az Egyház arról a különleges oltalomról is, amelyben Szűz Mária ezt az új alapítást részesítette. A rend két alapítóját, nolaszkai Sz. Pé-

[1] A Tekla-akták néven ismeretes apokrif-írás egy Kr. u. 180-ban élt kisázsiai papnak a munkája, és feltűnően csodahajhászó.

tert (jan. 31) és pennaforti Sz. Rajmundot (jan. 23) szintén az egész Egyházban tisztelik. A rend születésnapja 1218 aug. 10. A breviárium elbeszélése szerint a Boldogságos Szűz maga ösztönözte nolaszkai Sz. Pétert a rend megalapítására. Ugyanazon az éjtszakán pennaforti Sz. Rajmundnak, Sz. Péter gyóntatóatyjának, és I. Jakab királynak is megjelent a Szent Szűz, és a látomás eredménye a rend életrehívása lett.

2. A szentmise és a zsolozsma a második nocturnus olvasmányai és az ünnep orációjának kivételével teljesen Szűz Mária közös miséjéből van véve. A «Commune» — «közös mise» kifejezést nem olyan értelemben használjuk, mintha a szentek egy csoportját egyesítené magában. Szűz Mária egészen kiváltságos helyet foglal el a szentek között, őt nem lehet egyetlen csoportba sem besorozni; ellenkezőleg, ő fölötte áll minden csoportnak, mint az apostolok, a vértanuk, a hitvallók, a szűzek királynéja, ahogy ezt a lorettói litániában imádkozzuk és énekeljük. Commune abban az értelemben, hogy ebben a misében összefoglaljuk a Szűz Máriára vonatkozó nagy gondolatokat, míg a külön miseszöveggel rendelkező nagyobb Mária-ünnepeken csak bizonyos szemszögből nézzük és ünnepeljük az Istenanyát. Ebből már is látszik, milyen nagy fontossága van a Communenak a többi Mária-officium megértése szempontjából; sokkal jobban megértjük az egyes ünnepek gondolatait, ha fölfogtuk a Commune nagy, közös eszméit.

A mise tehát a Salve sancta (l. 560. old.). A saját *orácio* azt kéri az Istentől, hogy Szűz Mária közbenjárására minket is szabadítson ki a sátán fogságából. — Ma már nem kell keresztény rabszolgákat kiváltanunk a szaracénok fogságából, de nagyon sokan vannak a keresztények között, akik a bűn következté-

ben a sátán rabságában sínylődnek. Ma is szükség lenne egy rendre a bűn rabszolgáinak kiváltására. Sok eszköz áll rendelkezésünkre, hogy ebben az irányban eredményesen tevékenykedjünk: imádság, jó példa, szó, írás, elsősorban pedig a szentmise. Szűz Mária is segítségünkre van ebben a munkában. Legelőször azonban saját magunkat kell kiszabadítanunk a sátán rabságából.

Szeptember 25.

Sz. Gellért püspök, vértanu.
(dupl., Magyarországon.)

A szent nevelő és apostol.

1. Sz. Gellért. † 1046 szept. 24. A vértanu püspök testét először a kispesti Boldogasszony-templomban helyezték nyugalomra, majd püspöki székhelyére, a marosvári székesegyházba szállították. *Élete:* Előkelő velencei család sarjadéka. A szent keresztségben a György nevet kapta, a Gellért nevet pedig — édesatyja nevét — vértanuhalált halt édesatyja emlékére vette fel. Ötéves korában súlyos betegségbe esett, s ekkor szülei fogadalmat tettek, hogy ha fiuk meggyógyul, szerzetesnek adják. A velencei Sz. György-kolostor bencés szerzeteseinek imádságára csakugyan gyorsan meg is gyógyult, s mindjárt a monostorban maradt. Gondos kiképeztetésben részesült, és nagy tudása meg életszentsége miatt fiatalon a kolostor apátjává választották. Ő azonban csak rövid ideig viselte ezt a tisztséget, mert mindenáron a szentföldre szeretett volna zarándokolni. Útra is kelt, de a tengeren támadt vihar partra kényszerítette. Itt találkozott vé-

letlenül a pannonhalmi bencés apáttal, akinek hosszas unszolására vele ment Magyarországba. Amikor Sz. István megismerte, mindjárt ott tartotta fia, Imre herceg nevelőjének, akit 8 éves korától 15 éves koráig tanított a tudományokra és életszentségre. Az ő hatásának tulajdonítható az, hogy Sz. Imre szűzességi fogadalmat tett. Nevelői munkájának befejezése után a Bakonyba vonult vissza remeteéletre, ahonnan csak Sz. István szilárd akarata tudta kimozdítani, aki az Ajtony leverése után fölállított marosvári (csanádi) püspökség élére állította. Feladatát itt is rendkívüli buzgósággal teljesítette, s nekik öszönhető, hogy Magyarországon a Mária-tisztelet olyan hamar és mélyen meggyökerezett, hogy országunk kezdettől fogva Regnum Marianumnak számított. Magyarország nagy apostolára azonban — mint a legtöbb apostolra — vértanuhalál várt. A német császár beavatkozására másodszor is az idegen származású és gyönge erkölcsű Péter került a trónra, aki ellen a magyarok föllázadtak, és behívták Lengyelországból Endre és Levente árpádházi hercegeket. Sz. Gellért három magyarszármazású püspöktársával és nagyobb kísérettel Székesfehérvárról a hercegek elé sietett követségbe, közben azonban megtámadták a pogány érzésű magyarok, és a mai Gellérthegy déli oldalán a mélységbe taszították. Sz. László 1083-ban emeltette föl testét, tehát ugyanabban az évben, mint Sz. Istvánét és Sz. Imréét, a szabolcsi zsinat (1092) határozatából pedig halála napja parancsolt ünnep lett, vigiliával. A szentmise a vértanu püspökök első miséje (Statuit, l. 569. old.), saját orációkkal.

2. Sz. Gellért vértanusága. A mondseei legendáriumban foglalt Vita S. Gerardi a következőképpen írja le a szent püspök vértanuhalálát (a fordítás Tormay Ceciliáé):

«Szent Gellért, Beszteréd, Bőd, Benéta (püspökök) és Szónok ispán, kik is a keresztények sokaságával a királyi Fehérvárra összegyűltek, kimentek Fehérvárból Buda felé, hogy Endrét és Leventét tisztességgel fogadnák. És mikor a felülmondott püspökök sietve jövének ama helyre, mely mondatik Diódnak (Diós, Törökbálint mellett), Sz. Gellért Sz. Szabinának egyházában misét szolgáltatott, és buzdításnak okából a katolikus hitről és az örök élet jutalmáról ünnepi beszédet mondott a velök való népnek, beszédeinek végezetén pedig könnyekben törvén ki, ezeket mondotta: «én testvéreim és püspöktársaim és mindegyéb hívek, kik is jelenvalók vagytok, tudjátok meg, hogy mi mai napon a vértanuság koronájával mi Urunk Jézus Krisztushoz örök vigasságra megtérünk. Mert én tudtotokra adom Istennek titkos végzését, mi is nékem emez éjjelen kinyilatkoztattatott. Bizonnyal mondom, láttam mi Urunkat Jézus Krisztust, ülvén Anyjának a szentséges Szűznek ölében, ki szólítván bennünket magához, tulajdon maga kezével nyujtotta nekünk Testének és Vérének Szentségét. Benéta püspök pedig minekutána hozzá méne, tőle visszavonta Jézus Krisztus az Eucharisztiát, miért is ő megfosztatik ma, hogy a mi vértanuságunknak osztályosa legyen. Ezeknek utána boldog Gellért intette őket, hogy meggyónják egymásnak bűneiket és misének hallgatása után imádságnak adván magukat, és az örök üdvösségnek reményéről, nyerendvén vértanuságot, bizonyosak levén, mindenek megvigasztaltatva áldoztak, annakutána menten menének a Duna réve felé. Boldog Gellért pediglen, mert hogy alacsony testállású volt és minden erőit Istennek szolgálatában teljességgel felemésztette, szekéren vitette magát. Mikoron pediglen a pesti révbe tértek, íme öt hitetlen emberek, Vatha és ő cinkostársai, telve telten gonosz lelkekkel, kiknek magukat fölajánlották, a püspökökre és ő társaikra rárohantak és őket kövekkel behányták. Boldog Gellért pedig azokat, kik megkövezték, szüntelenül a keresztnek jelével jelölte, miképpen István első vértanu, ő, ki Pannoniának első vértanuja, földre térdelvén nagy felszóval kiáltotta, mondván: «Úr Jézus Krisztus, ne vedd nékik ezt bűnül, mert nem tudják, mit cselekesznek». Azok pedig ezt látván, még inkább kegyetlenkedtek, és rárohantak és szekerét felfordították Dunának partjára és ott, minekutána kivonták őt szekeréből, kétlovú szekérre vetvén, a Kelenföld hegyéről lebocsátották, és mikor is még vonaglott, mellét lándzsával átütötték, és annak utána őt egy kőre hurcolván, agyvelejét összerontották... Bődi püspök is megkövezetten által méne a dicsőségbe, Beszteréd

püspök pedig halálra sebesíttetvén, harmadnapon elköltözött e világból. Benéta püspök pedig (az éppen odaérkező) Endre hercegnek általa megmentetett ... És ezenképpen Sz. Gellértnek jövendölése beteljesedett, és ezenképpen nyilvánvalóvá lőn, mily nagy szentséggel tündöklött életében ez az Istennek általa a kegyelmeknek sok ajándékával szeretett ember.»

Szeptember 26.

Sz. Ciprián és Jusztina vértanuk.
(simpl.)

«Az igazak lelkei Isten kezében vannak, és a halál kínja nem éri őket. Úgy látszott a balgák szemében, hogy meghaltak, ők azonban békességben vannak» (off.).

Sz. Ciprián és Jusztina. A két szent legendája már a negyedik században nagyon népszerű volt, de nehéz belőle kihámozni a történeti magot. A zsolozsma ezeket mondja: Ciprián, aki előbb varázsló volt, majd vértanu lett, mindent elkövetett, hogy Jusztinának, a keresztény hajadonnak kegyeit megnyerje egy pogány ifjú számára, aki heves szerelemre gyulladt iránta. Mivel minden fáradozása hiábavaló volt, a gonoszlélektől kért tanácsot. Válaszul azt kapta, hogy neki nincs hatalma azok fölött, akik őszintén tisztelik Krisztust. A felelet hatása alatt Ciprián megvetéssel és bűnbánattal elfordult korábbi istentelen életmódjától. Búcsút mondott a varázslómesterségnek, és őszinte odaadással csatlakozott a keresztény valláshoz. Ezért Jusztinával együtt elfogták, és mindketten elnyerték a vértanuság koronáját (304 körül). Holttestüket, amely hat napon keresztül temetetlenül hevert, néhány hívő az éj leple alatt hajón Rómába vitte, és ott az előkelő Rufina özvegy birtokán temet-

ték el. Később bevitték a városba, és a lateráni bazilikában, a keresztkút közelében helyezték el őket. — A mise a vértanuk közös miséje (Salus autem, l. 582. old.).

Szeptember 27.

Sz. Kozma és Damján vértanuk.

(semid.)

«Beteg voltam és meglátogattatok engem.»

1. Sz. Kozma és Damján. Sírjuk a szíriai Cyrrhusban van; Jusztinián császár hatalmas bazilikát építtetett föléje. Ereklyéik eljutottak Európa kü-

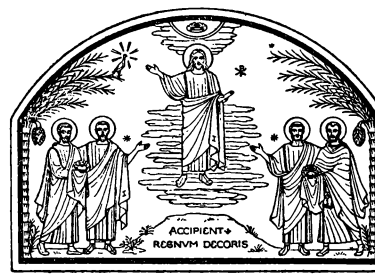

A fenti kép a római Sz. Kozma- és Damján-templom apszisának mozaikja után készült. Középen Krisztus áll felhőkön. Jobbját felemeli, az irattekercs a hegyibeszédre emlékeztet (ev.). A főnix a feltámadás szimboluma. A két idegen országbeli szentet a római házigazdák, Péter és Pál vezetik be a dicsőségbe. A két szent orvos karján a műszerestáska látható. Ez előtt a mozaik előtt keletkezhetett a Sapientiam mise.

lönböző templomaiba, így pl. 965-ben Brémába is. *Életük:* A régi egyház két híres «beteggyógyítóját», akik képességüket az evangélium terjesztésének szolgálatába állították, az orvosok és gyógyszerészek védőszentjeként tisztelik. Nevük belekerült a szentmise kánonjába és a mindenszentek litániájába is. A Martyrologium szerint: «Dioklecianus üldözése alatt Égeában (Kisázsia) a szent vértanu-testvéreknek, Kozmának és Damjánnak sok kínzatást kellett elszenvedniök. Bilincsbe verték, börtönbe vetették, tengerbe dobták, máglyára állították, keresztre szegezték, végül pedig megnyilazták őket. Minthogy Isten segítségével mindezt épen és sértetlenül kiállották, mindkettőt lefejezték» (300 körül). *Alkalmazás:* A két szent orvos az Üdvözítő példájához híven a beteg testeket gyógyították, hogy megnyerjék és meggyógyíthassák a lelkeket. A pogány missziókban ma ugyanez a térítés útja. Az Egyháznak mindig szívén feküdt a betegek ügye, a betegek lelki gondozása ma is egyik fő gondja, mert tudja, hogy senki sem fogékonyabb az Isten-országa iránt, mint éppen a beteg. Minden igazi kereszténynek kellene egy-két betegének lennie, akikről időnkint gondoskodik. — *Római stációtemplomuk:* IV. Félix pápa (526—530) «a szent város templomát» a Forum Romanumon a két szent tiszteletére szentelte. Ez a templom utóbb szentjeink leghíresebb szentélye, sőt stációtemplom is lett. A római nép nagy bizalommal fordult a szent beteggyógyítókhoz, ami még most is kiérzik miséjükből.

2. A szentmise (Sapientiam). A mise, amely egyike a vértanuk közös miséinek, eredetileg szentjeink ünnepi miséje volt. Az *introitus*ban a «gyülekezet» és a messziről idesereglett nép (vagyis mi), a szentek sírjához lépünk, és megcsodáljuk bölcseségüket. Egyúttal felszólítjuk a szenteket, hogy «ujjongva

zengjenek az Úrnak». A *szentleckében* pedig az Egyház magasztalja a szenteket: «Az igazak örökké élnek, és jutalmuk az Úrnál vagyon . . .» «Ezért nyerik el az ékesség országát s a szépség koronáját az Úr kezéből.» A szentek azonban a szellemek harcában is, amely a világ végéig tombol az Isten-országáért, jól felfegyverzett harcosok lesznek, és segítenek bennünket. Az *allelújavers* az igazi testvériséget magasztalja, amely legyőzte a világot. Az *evangélium* megértéséhez tudnunk kell, hogy régen a szent vértanuk sírjához vitték a betegeket, sőt az is szokásban volt, hogy sírjukhoz érintett takarókkal terítették le a betegeket. Szilárd meggyőződéssel hitték ugyanis, hogy «a szent testekből erő méne ki». Az evangélium egyúttal szép misztérium-cselekményt is nyujt, mert az előadott esemény titokzatos módon megismétlődik a szentáldozatban: «Nagy népsokaság» (vagyis mi) gyülekezett össze, hogy lelkük betegségeiből kigyógyuljanak. Jézus «leszáll a (mennyei) hegyről egy sík helyre» (hozzánk). «És az egész sereg igyekszik vala őt illetni (régen a szentostyát a hívek tenyerükre kapták), mert erő méne ki belőle» (az Oltáriszentségből). Az Úr egyidejűleg boldogoknak mondja szent vértanuinkat, mert a nyolc boldogságot, különösen pedig a negyediket életükkel megvalósították: «Boldogok lesztek, mikor gyűlölnek titeket az emberek, és mikor kirekesztenek és szidalmaznak, és kivetik neveteket, mint gonoszat az Emberfiáért, örüljetek és vigadjatok, mert íme nagy a ti jutalmatok mennyekben». Milyen ellentétet látunk a *communió*ban: miközben mi az Úr áldozatul adott testét vesszük magunkhoz, az Anyaszentegyház arra emlékeztet bennünket, hogy a szentek holttestét az égi madaraknak és a vadállatoknak dobták eledelül. Valószínű, hogy a «carnes sanctorum», «szentek husa» kifejezés miatt került ide ez a vers.

«Ez az igazi testvériség, amelynek a küzdelem sohasem árthatott;
vérüket ontották, és követték az Urat.
A királyi udvart megvetették, és elnyerték a mennyei királyságot.
Ime, mily édes és gyönyörűséges együtt lakni az atyafiaknak!»
(Resp.)

Szeptember 28.

Sz. Vencel herceg, vértanu.

(semid.)

«*Vencel sajátkezűleg vetette a búzát, és sajtolta a szentmiséhez a bort.*» *(Breviárium.)*

1. Sz. Vencel. † (a Martyrologium szerint) 935 szept. 28., és a prágai Sz. Vitus-templomban van eltemetve. *Élete:* Sz. Vencel, Csehország hercege nagyanyjától, Sz. Ludmillától mélyen vallásos nevelést kapott. Különösen szeplőtelen szűzességével tűnt ki, amelyet egész életében megőrzött. Mint király alattvalóinak atyja, az árváknak, özvegyeknek és szegényeknek gyámola volt. Éjnek idején sokszor saját vállán cipelte a fát a szűkölködők kunyhóiba, résztvett a szegények temetésén, a foglyokat kiszabadította, és meglátogatta a börtönben sínylődőket. Nagy tisztelettel viseltetett a papokkal szemben. Maga vetette a búzát a szentostyák számára, és maga sajtolta a szőlőt, amelyből a szentmiséhez szükséges bort készítették. Télen, hó és fagy idején mezítláb látogatta a templomokat, s gyakran véres, meleg lábnyomok maradtak mögötte az úton. Angyalok őrködtek testi épsége felett. Gonosz öccse, Boleszláv, anyja bujtogatására mégis életére tört. Vendégségbe hívta, s Vencel el is ment vele. Innen, tudva, hogy közel van halála, a templomba vonult vissza, ahol öccse lándzsával átdöfte.

2. A szentmise (In virtute). A mise az egy vértanuról szóló közös mise (l. a 574. old.). Szentünk élete fényesen megvilágítja a szentmise *evangéliumát:* őt valóban gyűlölték Krisztushoz való ragaszkodása miatt rokonai, testvére, anyja, sőt ez a gyűlölet a vértanuság pálmáját is megszerezte neki. De szent volt

előtte az Úr ama szava is: «Aki titeket befogad, engem fogad be». Ő valóban többet adott Krisztus szolgáinak egy pohár friss víznél, hisz sajátkezűleg készítette a szentmiséhez szükséges kenyeret és bort. Tehetséged szerint járulj hozzá te is a templom és az oltár szükségleteinek fedezéséhez egyházi ruháknak, gyertyáknak adományozásával, a templom és templomi felszerelések tisztogatásával. Ajánld fel szolgálataidat plébánosodnak.

Szeptember 29.

Sz. Mihály arkangyal templomának felszentelése.

(dupl. I. cl.)

Kicsoda olyan, mint az Isten?

1. Sz. Mihály arkangyal. A mai ünnep tulajdonképpen a Rómában, a Via Salarián Sz. Mihály tiszteletére épült templom felszentelésének napja, amit a liturgikus könyvek is tanusítanak: In Dedicatione S. Michaelis. A keresztény hívek tudatában jelenleg természetesen mint angyal-ünnep él. — Mihályt az összes angyalok közül legjobban ismerjük, és legtöbbet emlegetjük. Ő az égi seregek vezére a Luciferrel és csatlósaival folytatott küzdelemben. A *Mihály (Michaël)* név annyit jelent: «Kicsoda olyan, mint az Isten?» Ő a választott nép őrangyala (Dán. 10. és 12. fej.), ő lett a katolikus Egyház oltalmazója is, ő vezeti az elhúnytak lelkét a paradicsomba (lásd a gyászmisék offertoriumát). Az ő ünnepe a legrégibb angyalünnep; egykor egyetlen is volt. Németország régóta védőszentjét tiszteli benne, már a lechmezei ütközetben (955) az ő képét lengette a szél a birodalmi zászlókon. — A liturgia

rendkívül szemléletesen rajzolja meg a szent arkangyal képét, és hármas tevékenységet tulajdonít neki az Egyház szolgálatában; bemutatja őt mint küzdőt, imádkozót és mint kísérőt.

a) Leggyakrabban a sátánnal való küzdelemben látjuk: «Mialatt Mihály a sárkánnyal küzdött, nagy szózat hallatszott: üdv a mi Istenünknek, allelúja» *(laud. 2. ant.)*. «Csendesség borult az égre, amikor a sárkány Mihály arkangyallal küzdött, utána azonban millió száj kiáltása hallatszott: üdvösség, tisztelet, erő a mindenható Istennek!» Nagy Sz. Gergely a *II. nocturnusban* a következőket mondja: «Amikor valami csodálatos hőstettet kell végbezvinni, Mihály kap megbízatást, hogy már ebből a tényből és az angyal nevéből megtudjuk, hogy senki sem teheti meg azt, ami Istennek van fönntartva. Ezért annak az ősellenségnek is, aki gőgjében Istenhez akart hasonló lenni, s így kiáltott fel: ‚Az égbe megyek fel, az ég csillagai fölé állítom trónomat, hasonló leszek a Fölségeshez', a világ végén kell majd minden erejében büntető ítélettel elpusztíttatnia, Mihály arkangyallal kell megküzdenie, miként Sz. János mondja: Nagy harc lőn Mihály arkangyallal». «Sok hőstettet hallunk Mihály arkangyalról, aki a küzdelemben bátran kivívta a győzelmet» *(a matutinum 9. ant.)*. «Szent Mihály arkangyal, őrizz meg minket a küzdelemben, hogy az ítélet rettenetes napján el ne vesszünk.»

b) Sz. Mihály imádkozik is az Egyházért. Ezért látja őt a liturgia oly szívesen az oltárnál, mint az Egyház közbenjáróját és könyörgéseinek közvetítőjét. «Megálla az angyal a templom oltára előtt, arany tömjénezővel a kezében, és sok jó illatszer adaték neki. És fölszálla a jó illatszerek füstje Isten színe elé, allelúja» *(off.)*. «Dicsőséges fejedelem, Mihály arkangyal, emlékezzél meg rólunk, imádkozzál érettünk most és mindenkor az Isten Fiánál, allelúja, allelúja.» (A *Magn. ant.)* «Jó illatszerek füstje szálla föl az Istenhez, az angyal kezéből» *(vers.)*. «Ez Mihály arkangyal, az égi seregek vezére, akinek tisztelete a népekre bőséges áldást hoz, és közbenjárása a mennybe vezet» *(resp.)*. «Abban az időben felkel majd Mihály, fiaitok oltalmazója» *(resp.)*. «Mihály arkangyal segítségére jött Isten népének, és síkra szállt az igazak lelkeiért.»

Rendkívül szép a szent arkangyalnak harmadik feladata is. Erre vonatkozólag mondja a gyászmisék titokzatos értelmű *offertoriuma:* «Urunk, Jézus Krisztus, dicsőség Királya, szabadítsd meg minden megholt hívő lelkét... az oroszlán torkától, hogy el ne nyelje őket a pokol... hanem a zászlóhordozó Szent Mihály vezesse el őket a szent világosságra...» «Mihály arkangyal, fejedelemmé tettelek téged, hogy vezesd haza a lelkeket» *(laud. 3. ant.)*.

2. A szentmise (Benedicite). A liturgia ma nem korlátozza az ünneplést csupán Sz. Mihályra, hanem szeme előtt lebeg az egész angyalsereg, különösen azok, akik az emberek védelmére vannak rendelve (lásd az *orációt)*. Az *introitus*ban az összes angyalokat Isten dicsőítésére szólítjuk fel, s egyúttal azt is hangsúlyozzuk, hogy ők Isten akaratának végrehajtói. A *szentlecke* a Titkos Jelenések könyvének elejéről való. Bár ebben a részben kétszer is esik szó angyalokról,

a liturgia mégis az egész könyvre gondol (a liturgiának kedvelt alaptétele, hogy a kezdet az egész helyett áll). A Titkos Jelenések könyve valódi angyalkönyv, a Szentírás egyetlen könyve sem beszél annyit angyalokról. A szentlecke alapgondolata tehát ez: Az angyalok serényen buzgólkodnak a megváltás munkájának befejezésében, és a pokoli ellenség ellen folytatott küzdelemben; élükön Sz. Mihály áll. Az *evangélium* is nagy segítségünkre van a liturgikus szövegek mélyebb megértésében. Ez a szakasz csak utolsó mondata miatt került ide: a kisdedek (az Isten-gyermekek) angyalai Isten trónja előtt ügyvédő és oltalmazó szerepet töltenek be. Ez az egyetlen szó mily nagyszerűen kiemeli az angyalok jelentőségét üdvösségünk szempontjából (különösen, ha észrevesszük az ellentétet a botránkoztatással). Rendkívül mélyértelmű az *offertorium*, amelyben az angyaloknak az oltár körül teljesített tömjénező szolgálatát énekeljük meg (az ünnepélyes nagymisénél fölajánlás után megfüstöljük az oltárt).

September 30.

Sz. Jeromos áldozópap, egyházdoktor.

(dupl.)

Olvasd mindennap a Szentírást!

1. Sz. Jeromos. † 420 szept. 30. Sírja Betlehemben van, az Úr Jézus jászola mellett. *Élete:* Sophronius Aurelius Hieronymus a dalmáciai Stridonban született. Rómában, felnőtt korában vette fel a szent keresztséget, azután pedig teológiai tanulmányokra adta magát. A Szentföldön a héber nyelv tanul-

mányozásába mélyedt; Antiochiában pappá szenteltette magát, majd visszatért Rómába, Damazus pápához, aki megbízta a Szentírás lefordításával. 385-ben újra a Szentföldre ment, és Betlehemben telepedett meg. Itt az Úr bölcsőjénél csakhamar szerzeteskolostor létesült, amelyet ő irányított, és egy apácakolostor, amelynek élén Paula özvegy állt. Magas kort ért el (majdnem 90 éves volt, amikor meghalt). Neki köszönhetjük az allelúja bevezetését a vasárnapi misébe, továbbá, hogy sok római előkelő személyiség a szerzetesi életre adta magát, és a naponkinti zsolozsmázást. Jeromos egyike a négy nagy nyugati egyházatyának. Az Isten Egyháza számára azzal tett a legtöbbet, hogy lefordította a Szentírást. Ez a fordítás hosszú, fáradságos munkának érett gyümölcse, és Vulgata néven még ma is az Egyház hivatalos fordítása. A Szentírás ismeretében messze kimagaslik kortársai közül. Leveleit a késő középkorig szívesen olvasták. Már életében úgy ünnepelték, mint korának legnagyobb polihisztorát. A görög nyelvet és irodalmat épúgy ismerte, mint a latint. Héber tudásával egyedül áll az egész középkorban. Mint ember rendkívül heves, harcos természet volt.

2. A szentmise és a zsolozsma. A szentmise az egyházdoktorok közös miséje (In medio, lásd 589. old.). Az *orácio* a nagy szentírásmagyarázóra utal. Bár arra indítana szentünk ünnepe, hogy sokkal nagyobb figyelemben részesítsük a Szentírást, mint ahogyan azt eddig tettük. Nulla dies sine linea — egyetlen nap se múljék el szentírásolvasás nélkül! Az Egyháznak szép szokása, amely a legrégibb időkbe nyúlik vissza, hogy a szentek emlékünnepén felolvastat valamit azok írásaiból. A mai zsolozsmában is Sz. Jeromosnak egy homiliájával találkozunk, amelyet a napi evangéliumhoz fűzött: «Az apostolok és a tanítók sónak neveztetnek, mert ők az egész emberi nemet megfűszerezik. ‚Hogyha a só ízét veszti, mivel fogják megsózni?' Ha a tanító téved, melyik más tanító fogja jó útra téríteni?

Semmire sem való többé, minthogy kivessék és eltapodják az emberek.» A hasonlat a mezei munka köréből való. Minthogy ugyanis a só az ételek ízesítésére és a hús frissentartására szolgál, nincs is más rendeltetése. Sőt, régi írásokban azt is olvassuk, hogy egyes városok helyét a győzők haragja sóval szóratta be, hogy többé ne csirázzék azokban élet. Vigyázzanak tehát a tanítók és a püspökök, és ne felejtsék, hogy a nagyoknak szilárdan kell kiállaniok nagy megpróbáltatásokat. Ezt nem lehet elkerülni; a hatalmasoknak összeroppanása azonban a pusztulásba vezet. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Gyertyát sem azért gyujtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a gyertyatartóra, hogy világítson mindazoknak, akik a házban vannak. Nagy bizalmat kíván az igehirdetésben. Az apostoloknak nem szabad félve elrejtőzniök, és a véka alá rejtett gyertyához hasonlítaniok, hanem teljes nyiltsággal ki kell állniok, hogy amit a rejtekben hallottak, azt a háztetőkről hirdessék.»

Október 1.

Sz. Remig püspök, hitvalló.

(simpl.)

Menj be Urad örömébe.

Sz. Remig. † 535 jan. 13. Tetemét IX. Leó pápa 1049-ben Reimsbe, az általa felszentelt bencés apátsági templomba vitette, ahol jelenleg is nyugszik (St. Remi). *Élete:* Sz. Remig Reimsnek volt a püspöke Klodvig frank király uralkodása alatt, akit meg is keresztelt. Ő volt az első, aki ékesszólásával és csodáival a frankokat a keresztény hitre térítette. Egy leányt imádságával feltámasztott halottaiból. (Irásaiból négy eredeti levél maradt ránk. Fennmaradt továbbá még végrendelete és egy kehelyre készített felirata.) A Martyrologium hozzáfűzi: «Szokatlanul hosszú ideig viselte a pásztorbotot, mígnem szent élete és fenséges csoda-

tettei miatt mindenkitől magasztalva meghalt. Halálának napja jan. 13-án van ; a mai nap tetemei átvitelének évfordulója a Sz. Kristóf-templomban levő kriptába, amelyet szentünk maga építtetett». *Alkalmazás:* Egy nagy térítő és lelkipásztor áll előttünk ; ő a frankok apostola, akiktől származtatják magukat a franciák. A francia egyház nagy szenteket, virágzó kereszténységet termelt. A szentmise a püspök-hitvallók közös miséje (Statuit, l. a 585. old.). Vegyük észre, hogy az öt talentumról szóló példabeszéd az Egyház «paruzia»-heteiben különleges színezetet nyer : készüljünk a számadásra. «Intra in gaudium Domini tui — Menj be Urad örömébe.»

Október 2.

A szent őrzőangyalok ünnepe.

(dupl. maj.)

Angyalainak parancsolt felőled, hogy őrizzenek téged.

1. Őrzőangyalok ünnepe. Az Egyház a természetfölötti világban él, éppen azért meghitt viszonyban van annak szellemeivel, az angyalokkal. Csak végig kell mennünk a mise állandó részein, s újra meg újra angyalokkal találkozunk, akár úgy, hogy jelenvalóknak tudjuk őket, akár úgy, hogy énekeiket énekeljük (Gloria, Sanctus), akár pedig úgy, hogy csodáljuk tevékenységüket, amelyet Isten és az emberek szolgálatában kifejtenek. Ma azonban az Egyház az isteni gondviselésnek egy különösen kedves megnyilatkozását ünnepelteti velünk, azt t. i., hogy Isten mindegyikünk mellé őrangyalt állított, aki elkísér bennünket bölcsőnktől a sírig. Ezt jelenti az őrzőangyalok ünnepe.

Nem régi, mégis nagyon népszerű ez az ünnep. Tulajdonképpen a legrégibb angyal-ünnepnek, Sz. Mihály ünnepének a kiterjesztése. Benne az egész Egyház őrzőangyalát ünnepeltük.

2. A szentmise (Benedicite) szövegeinek egy része (az *evangélium* és az *énekek)* Sz. Mihály miséjéből valók. A *szentlecke* figyelmeztet bennünket, hogy hallgassunk őrangyalunk szavára: «Ime, én elküldöm angyalomat, hogy előtted menjen, s őrizzen az úton, s bevigyen arra a helyre, amelyet neked szántam (a liturgia kétségtelenül a mennyországra céloz). Féld őt, s hallgass szavára, s ne véld, hogy megvetheted . . .»

3. A zsolozsma. A matutinum zsoltárai az angyalok közös miséjéből valók, olyan zsoltárok, amelyekben angyalokról (8, 10. [spiritus] 33, 102), vagy pedig a mennyországról van szó (14, 18, 23. zsolt). Ez azonban a zsoltárok kiválasztásának csak külső oka, imádságunk számára ezek a dícséret és a bizalom énekei. Nekünk is az angyalok karában, és azzal a bizalommal kell imádkoznunk, mely tudja, hogy angyalok vigyáznak reá. Az olvasmányok nagyon bensőségesek. A második nocturnusban Sz. Bernáté, a mézajkú doktoré a szó: «Vigyázva járj, azzal a tudattal, hogy fensőbb megbizatásból, életed minden útján, angyalok kísérnek. Bárhol tartózkodsz is, minden rejtek-zugban légy tisztelettel angyalod iránt. Ne merészelj az ő jelenlétében semmi olyant véghezvinni, amit előttem szégyenlenél.» «Testvérek, szeressük tehát bensőséges szeretettel az angyalokat! Egykor társörököseink lesznek, addig pedig ügyvivőinkkül, védelmünkre és irányításunkra rendelte őket a mennyei Atya. Van-e okunk félelemre ilyen oltalmazók mellett? Őket nem lehet legyőzni, sem megcsalni, annál kevésbbé vezethetnek tévutakra azok, akik minden útunkon őrködnek fölöttünk. Hűségesek, okosak, hatalmasak, miért rettegnénk tehát? Kövessük őket, tartsunk ki mellettük híven, és a mennyei Atya oltalma alatt fogunk lakozni. Valahányszor észreveszed, hogy erős kísértés környékez, vagy súlyos megpróbáltatás fenyeget, fordulj oltalmazódhoz, vezetődhöz, ő megsegít minden szükségben, élted minden helyzetében. Kiálts hozzá és mondd: «Segíts, uram, mert elveszünk.»

4. Az angyalok a szentmisében. Figyeljük meg, milyen szerepet játszanak az angyalok, elsősorban Sz. Mihály

a szentmise misztériumában. A mise ordináriuma öt helyen említi őket. Amikor az oltár lépcsőjén állva mellünket verve előkészülünk a szent áldozathoz, mint vádló és közbenjáró Sz. Mihály áll előttünk (Confiteor). Ő a hadvezérünk a pokol ellen folytatott küzdelmünkben. Milyen sokszor voltunk gyáva harcosok! A Gloria in excelsis angyali ének, amelyet az angyalok karával egyesülve énekelünk Betlehem rónáin. Felajánláskor a liturgia kifejezése szerint «Sz. Mihály főangyal a tömjénoltár jobbján» áll, és a tömjénezésnél a kiválasztottakkal együtt közbenjár érettünk. Ebben a képben a Szentírásnak az a kedves gondolata tükröződik vissza, hogy az angyalok az emberek imádságait és jócselekedeteit füstölőkben az Isten trónja elé viszik. Az áldozat legszentebb pillanatában ezernyi angyal van jelen «dicsőítve, imádva, tiszteletteljes félelemmel, egyesült magasztaló dícsérettel»; velük egyesítjük alázatosan a Sanctusban a mi dícséretünket és hálaadásunkat. Hasson át bennünket az az eleven tudat, hogy átváltoztatáskor megszámlálhatatlan angyalseregtől körülvéve a mennyei Király száll le az oltárra. Az angyaloktól egy nagy művészetet tanulhatunk: az imádságot. Amikor a kánon csúcspontjához ér, látjuk, hogyan viszi áldozatunkat «az angyal keze a mennyei oltárra, az isteni Fölség színe elé». Mise végén az Egyház óhajának megfelelően még egyszer Sz. Mihály főangyalhoz fordulunk, hogy «a sátán gonoszsága és cselvetése ellen folytatott küzdelmünkben védelmezzen meg minket».

Október 3.

Kisded Jézusról nevezett Sz. Teréz szűz. (dupl.)

Az Isten-gyermekség útján.

1. Sz. Teréz. † 1897 szept. 30., 24 éves korában. Sírja a franciaországi Lisieuxben van. *Élete:* «Kisded Jézusról nevezett Kis Teréz» ma egyike a legnépszerűbb szenteknek. Milyen mély benyomást kell reánk gyakorolnia annak a ténynek, hogy egy kortársnőnket oltárra emeltek, és mint szent a mennyei koronát viseli! Szen-

tünk a franciaországi Alençonban született, köztiszteletben álló szülőktől. Kilencéves korában tanulmányai végzésére a lisieuxi bencés apácákhoz került. Tizedik életévében csodálatosan meggyógyult egy súlyos betegségből. Tizenötéves korában személyesen kapta meg az engedélyt XIII. Leó pápától, hogy a lisieuxi Kármelbe léphessen. A breviárium a következőket mondja róla: «Teréz olvasta a Szentírás figyelmeztetését: Ha valaki kicsiny, jöjjön hozzám! (Péld. 9, 4.) Hogy még jobban tessék a Magasságbelinek, lélekben kis gyermek akart lenni, s azért gyermeki bizalommal teljesen Istennek, a legjobb Atyának adta át magát. Erre az evangélium szerinti lelki gyermekség útjára másokat is tanított, elsősorban a noviciákat, akiknek a szerzetesi erények gyakorlásában való vezetését engedelmességből vállalta. Igy igazi evangéliumi buzgóságtól eltelve, az evangéliumi egyszerűség útját hirdette a felfuvalkodott, gőgös és hiúságot kedvelő világnak ... Mélyen elszomorította az a tapasztalat, hogy a szeretetet mindenütt lebecsülik, s azért halála előtt két évvel égő áldozatul ajánlotta fel magát az irgalmas Isten szeretetének. Valamivel később, mint maga mondja, mennyei tűz lángja sebesítette meg, és Isten szeretetétől elemésztve halt meg, miközben elragadtatásában, a szeretet szent lángolásában utolsó szavait sóhajtotta: Istenem, szeretlek. 1897 szept. 30-án, 24 éves korában szállt fel mennyei Vőlegényéhez. Halálos ágyán azt ígérte, hogy állandó rózsaesőt (kegyelmet) hullat a földre. Ezt az ígéretét mennybevétele után számtalan csodájával valóban teljesítette, és napjainkig is teljesíti.»

2. A szentmise (Veni) végig saját szövegekből áll, amelyek nagyszerűen megjellemzik kis szentünket. Az *introitus*ban az Úr hívja jegyesét: «Jöjj a

Libanonról, mátkám, jöjj, megsebezted szívemet». A zsoltárvers a gyermekeket Isten dicsőítésére szólítja föl: «Dícsérjétek az Urat, ti szolgák». Az *orácio* «alázatos és egyszerű szívvel» Sz. Teréz gyermeki lelkületét kéri. A *szentlecke* Izaiásból való, és rendkívül lendületes: «Ime én rája térítem a békességet, mint a folyóvizet és mint megáradt patakot a pogányok dicsőségét, és szopni fogjátok, és ölben hordoznak titeket, és térden hízelegnek nektek . . .» Az *evangélium* újra a gyermeki lelkületre utal: «És magához híván Jézus egy kisdedet, közéjük állítá és mondá: Ha nem lesztek, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába». *Fölajánlás*kor szentünk ajkáról halljuk a Magnificatot: «Mert ránézett szolgálója kicsinységére». A *communio* is rendkívül bensőséges: «Fölkarolta s oktatta, és mint szemefényét óvta. Miként a sas tette, kiterjesztette szárnyait, s fölkapta, s tulajdon szárnyain hordozta.» Valami szokatlan melegség és ünnepélyesség árad ebből a miseszövegből.

Október 4.

Assziszi Sz. Ferenc hitvalló.

(dupl. maj.)

A szegény és alázatos Ferenc mennyei daloktól köszöntve gazdagon vonul be az égbe.

1. Sz. Ferenc. † 1226 okt. 3. IX. Gergely pápa Asszisziben pompás kettős templomot építtetett tiszteletére, és 1230-ban oda vitette át tetemeit. Minthogy sírját eltitkolni törekedtek, később már nem tudták biztosan megjelölni a helyet, mígnem 1818-ban hosszú fáradozás után a főoltár alatt újra megtalálták a szent

testét. A kisebb testvérek ruhájában, kereszttel a kezében, gyakran sebhelyekkel ábrázolják. *Élete:* Ma olyan valakit ünnepelünk, aki «nagy a mennyek országában». Assziszi Ferenc, a szeráfi szent, a kisebb testvérek atyja, a klarisszák és az úgynevezett harmadrend megalapítója, az isteni szeretet trubadúrja, a «Mindigvidám testvér», az assziszi koldus, aki a szegénységet jegyesének választotta, a természet nagy barátja, aki a napot, holdat és a csillagokat testvéreinek, nővéreinek tekintette, akihez a madarak bizalmasan odaszállnak, az az ember, aki a testén hordozta Krisztus sebeit. A katolikus Egyház sok-sok szentje között ő egészen különleges jelenség. Egyike az Egyház kevésszámú, igazán nagy reformátorainak. Mélyreható benyomást gyakorolt korára és az utókorra is, egészen napjainkig. Évszázadokon keresztül ihlette a nagy művészeket, költőket és írókat, s a vallási életbe is egészen új stílust hozott. Az ő műve, hogy a Megváltó a megdicsőült magasokból emberileg újra közelebb került hozzánk. A jászolban szunnyadó betlehemi kisdedet, a kereszten kimondhatatlanul szenvedő fájdalmak férfiát ő adta nekünk. Ő, aki sem gazdag nem volt, sem szép, sem tanult, mindeneket magához vonzott egészen a mai napig. Ferenc 1182-ben született Asszisziben, és miként atyja, ő is kereskedő akart lenni. Ifjú korától nagy buzgósággal gyakorolta a jótékonykodást, ami kihívta atyja ellenszenvét. Végül is atyja a püspök előtt kitagadta, mire Ferenc még ruháit is visszaadta, hogy egyedül Istent nevezhesse atyjának. Tizenkét hasonló gondolkodású társával együtt megalapította a kisebb testvérek rendjét, és 1209-ben, miután már egyszer visszautasították, III. Ince jóváhagyta rendjét. Most azután elküldte testvéreit a világba, hogy hirdessék az evangéliumot. Halála előtt két évvel megkapta az Úr sebeit

(lásd szept. 17.). Halálos betegségében Assziszibe, az Angyalos Boldogasszony templomába vitette magát, ahol annak idején az Úr meghívta. A 141. zsoltár szavaival ajkán halt meg 1226 okt. 3-án. IX. Gergely pápa már két évvel halála után, 1228-ban szenttéavatta szent barátját.

2. A szentmise (Mihi autem absit) jellegzetesen visszatükrözi e nagy ember életét. Élete fő jellemzője a kereszt rajongó szeretete, azért *bemenetkor* ezekkel a szavakkal fogad minket: Én az Úr keresztjében dicsekszem. Mindjárt utána pedig azt a zsoltárt énekeljük, amelyet Ferenc halálakor imádkozott (141. zsolt.). A *szentleckében* megint Ferenc áll előttünk, mint a kereszt hirdetője. Ő «az Úr Jézus jegyeit viseli testén»; mi is viseljük azokat, ha életünk keresztjét Isten akaratában megnyugodva vállaljuk. Az *allelújavers* röviden, szépen jellemzi Assziszi «szegényét». Az *evangélium* egyike a leggyönyörűbb részeknek: Az a Jézus-kép, amelyet az Úr maga festett, egyúttal Sz. Ferenc Jézusképe is, aki az Ember-Krisztust oly közel hozta hozzánk (jászol—kereszt!). Krisztus ma megköszöni mennyei Atyjának, hogy az Isten-országát a «kisded» Ferencnek kinyilatkoztatta. Ferenc pedig Tőle tanulta meg, hogyan kell «szelídnek és alázatos-szívűnek» lenni. A mai szentmise áldozati gyümölcse: a kereszt, a szegénység és az alázatosság szeretete.

3. Sz. Ferenc karácsonya. Szentföldi útja és Betlehemben tett látogatása óta Ferenc egészen különleges szeretettel csüngött a karácsonyon. Sokszor mondogatta: «Ha ismerném a császárt, arra kérném, adja ki parancsban, hogy ezen a napon mindenki szórjon magot a madaraknak, elsősorban pedig testvérkéinknek, a pacsirtáknak, és hogy mindenki, akinek állatai vannak, ezen a napon a jászolban született kis Jézus iránt való szeretetből különlegesen jó eleséget adjon nekik. A gazdagok pedig tartsák jól ezen a napon a szegényeket!» (Celano). 1223-ban

Ferenc is feltette magában, hogy megünnepli a karácsonyt, mégpedig olyan módon, amelyhez hasonlót még nem látott a világ. Volt Greccioban egy barátja és jótevője, Giovanni Vellita úr, akitől a város fölött egy sziklás erdőt kapott, hogy ott testvéreivel megtelepedjék. Ezt az embert Ferenc Fonte Colomboba hivatta, és így szólt hozzá: «Karácsony szentestéjét veled együtt szeretném megülni, figyelj ide, hogyan képzelem én az egészet! Az erdőben a kolostor mellett találsz egy sziklabarlangot, abba állíts egy szénával telt jászolt. Ökör és szamár is legyen azonban ott, egészen úgy, mint Betlehemben. Egyszer igazán meg akarom ünnepelni Isten Fiának földreszállását, és saját szemeimmel akarom látni, milyen szegénységet és nyomort vállalt miérettünk.» Giovanni Vellita mindent Sz. Ferenc óhajának megfelelően intézett el. A szentestén, éjféltájban azután átjöttek a testvérek Fonte Colomboból, és az egész vidék lakossága összegyülekezett a karácsony megülésére. Valamennyien égő fáklyát tartottak kezükben, a jászol körül pedig a testvérek álltak égő gyertyákkal, úgyhogy az erdő a tölgyek sötét boltozata alatt nappali világosságban úszott. Mise alatt a jászol szolgált oltárul, hogy az isteni Gyermek a kenyér és bor színe alatt jelen legyen, miként egykor testileg volt jelen. Egy pillanatra még Giovanni Vellita előtt is úgy tűnt fel, mintha *igazi gyermeket* látna a jászolban, de úgy tűnt fel, mintha az halott lett volna, vagy aludt volna. Ferenc testvér ekkor odalépett a gyermekhez, és szeretettel karjaiba vette. A gyermek felébredt, rámosolygott Ferenc testvérre, és kis kezeivel megcirógatta szakállas arcát és durva, barna csuháját... És Giovanni úr egyáltalában nem csodálkozott ezen a látomáson. Hiszen az Úr Jézus sok ember szívében halott volt, vagy legalábbis szunnyadozott, és Ferenc testvér szavai és példája újra feltámasztotta, illetve felkeltette az isteni Kisdedet álmából. Az evangélium eléneklése után Ferenc testvér diakonusnak öltözve jelent meg. «Mély sóhajjal, a bensőséges áhítattól megsemmisülve, túláradó, földöntúli boldogságban állt Isten szentje a jászol előtt» — mondja Celanoi Tamás. «És hangja, erős hangja, lágy hangja és tiszta csengő hangja mindenkit felszólít a legfőbb javak keresésére.» Ferenc testvér a Kis Jézusról beszél. «Édességtől csepegő szavakkal beszél a szegény Királyról, aki ezen az éjtszakán született Dávid városában, aki nem más, mint maga az Úr Jézus. Valahányszor a Jézus nevet akarta kiejteni, elárasztotta szeretetének tüze, és mindig betlehemi Kisdedet mondott helyette. A Betlehem szót olyan hangon mondta, mintha bárány bégetne, az Úr Jézus neve után

pedig végignyalta ajkát, mintha csak azt az édességet akarta volna ízlelni, amelyet ez a név hátrahagyott. Későn végződött ez a szent vigilia, s mindenki örvendező szívvel tért haza. Azon a helyen, ahol a jászol állt, később templomot emeltek Isten dicsőségére, a jászol fölé pedig oltárt állítottak Sz. Ferenc atyánk tiszteletére, úgy, hogy ott, ahol azelőtt a jászolból oktalan állatok szénát ettek, most emberek veszik magukhoz lelküknek és testüknek javára is a szeplőtelen Bárányt, a mi Urunkat, Jézus Krisztust, aki kimondhatatlan szeretetében vérét ontotta a világ életéért, és aki az Atyával és Szentlélekkel a mennyei Atya örök dicsőségében él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.»

Október 5.

Sz. Placidus és társai vértanuk.

(simpl.)

Az engedelmesség áldása.

1. Sz. Placidus és társai. † 539 okt. 5. Sírjuk a messzínai Sz. János kolostorban van. *Életük:* Placidust atyja még kisgyermek korában elvitte Sz. Benedekhez, hogy szerzetest neveljen belőle. Éppen ezért ő lett Sz. Benedek első tanítványai között a legfigyelemreméltóbb egyéniség. A szent apát tiszteletetparancsoló alakja mellett ott áll gyermekded egyszerűségében a kis Placidus, és kedvesen enyhíti a szerzetes pátriárkából kisugárzó szigorú komolyságot. Sz. Benedek később Sziciliába küldte Placidust, aki ott, a messzínai kikötő közelében kolostort és templomot épített Ker. Sz. János tiszteletére. Ott is nyerte el a vértanuhalált harminc szerzetestársával együtt a kolostort megtámadó tengeri rablók kezéből. A szentmise a vértanuk közös miséje (Sapientiam, l. 579. old.).

2. A szent életéből. Placidus a neki adott megbizatásokat szent lelkesedéssel, de fiatalos meg-

gondolatlansággal is teljesítette. Egyszer a tóhoz rohant vízért, és hogy gyorsabban meríthessen, túlságosan előrehajolt. A merülő korsó azonban őt is a vízbe rántotta. Az ár már nyíllövésnyire elsodorta a parttól. Sz. Benedek cellájában azonnal tudomást szerzett a balesetről, és kiáltott Maurusnak, aki kint foglalatoskodott: «Szaladj a tóhoz, amilyen gyorsan csak tudsz! Placidus a vízbe esett.» Maurus az apát áldásával elszalad, hajánál fogva megragadja a gyermeket, és a partra húzza. Mennyire megijedt azonban, amikor társát biztonságba helyezvén, ráeszmélt arra, hogy ő a tó vizén járt. Csak a mester parancsszava tehetett ilyen csodát. Sz. Benedek azonban, akinek az esetet elmondta, Istennek ebben a csodatettében Maurus engedelmességének jutalmát akarta látni. Ekkor a jámbor vitába a kis Placidus is beleavatkozik kérdezetlenül: «Amikor Maurus kihúzott a vízből, az apát ruháját láttam magam fölött. Ő mentett meg engem». Ezután a nyilatkozat után nem volt helye fellebbezésnek. Az ifjak nagyon is jól tudták, mit köszönhetnek mesterük közbenjárásának. (Herwegen.)

Október 6.

Sz. Brúnó hitvalló.

(dupl.)

Magány és hallgatás.

Sz. Brúnó. † 1101 okt. 6. Sírja a kalábriai La Torreban van, a Sz. István-kolostorban. *Élete:* Sz. Brúnó a kartauziak alapítója, Sz. Norbert mellett az egyetlen német származású rendalapító (1030-ban született Kölnben). Kortársai az Egyház fényességé-

nek, a papság virágának, Németország és Franciaország dicsőségének nevezik. Manasszesnek, a simoniás reimsi érseknek üldözései azt az elhatározást érlelték meg benne, hogy a magányba vonul (1076). A legenda említést tesz egy híres tanár haláláról, aki, midőn a halotti zsolozsmát mondták, felemelkedett a ravatalon, és így szólt: «Isten igazságos ítélete vádolt, megítélt és elkárhoztatott engem». Állítólag ennek hatása alatt mondott búcsút a világnak Brúnó. Hugó grenoblei püspök alkalmas területet adott neki a letelepülésre, amelyet a környező hegyek után Cartusiának, Chartreuse-nek neveztek. A Brúnótól alapított kartauzi rend egyike az Egyház legszigorúbb rendjeinek. Sz. Benedek szabályzatát fogadták el, de azt megszigorították az örökös hallgatással és a húsételek tilalmazásával (csak kenyérrel, hüvelyesekkel és vízzel táplálkoznak). Brúnó fel akarta eleveníteni a régi remeteéletet. Ezé a rendé a dicsőség, hogy sohasem lett hűtlen alapítója szelleméhez, és sohasem szorult reformra. A rend alapítása után hat évvel II. Orbán pápa Rómába hívta Brúnót, hogy legyen tanácsadója. Csak nehéz lelkitusa után tudta magát erre rászánni. Mikor a pápának IV. Henrik császár elől Kampániába kellett menekülnie, Brúnó egy Chartreuse-hez hasonló vadont talált. Ez lett a második letelepülés helye, amelyből idők folyamán virágzó kolostor fejlődött. 1101-ben súlyosan megbetegedett. Magához hivatta fiait, nyilvános bűnvallomást végzett előttük, majd hangos szóval elmondotta az apostoli hitvallást, s azután örök álomra húnyta szemét (1101 okt. 6-án, 71 éves korában). A m i s e a hitvallók közös miséje (Os justi, l. 592. old.).

Október 7.

Szentolvasó ünnepe.

(dupl. II. cl.)

Éva volt a tövis, Mária a rózsa.

1. A szentolvasó ünnepe. Az ünnep a Boldogságos Szűz magasztalása amiatt az oltalom miatt, amelyet a rózsafüzér által nyujt az Egyháznak. Hálából azért a csodálatos győzelemért, amelyet a keresztény fegyverek 1571 okt. 7-én Lepantónál kivívtak, és egyéb, a török fölött aratott győzelem emlékére rendelték el. Az ünneptől meg kell különböztetnünk magát a szentolvasót. A szentolvasó egy imádságfajta, amely a középkor lelkes Mária-szeretetéből fejlődött ki. A legenda szerint Sz. Domonkos honosította meg, akinek a Szűzanya ajánlotta védőeszközül az albigenzesek elleni küzdelemben. V. Pius, a domonkos-pápa, lelkes terjesztője volt a szentolvasónak, amely csakhamar a kereszténység legkedveltebb nép-ájtatosságává lett. Az Egyház a legnagyobb dícséretekkel halmozta el, sok búcsúval látta el, de azért sohasem jutott el a liturgikus imádság méltóságára.

2. A szentmise (Gaudeamus) váltakozó szövegeiben Szűz Mária nagyságát magasztalja *(intr.)*, és lelkünkre köti, hogy a szentolvasót elmélkedve imádkozzuk *(or.)*. Azt a kegyelmet kérjük Istentől, «hogy utánozzuk azt, amit a szentolvasó titkai magukban foglalnak, és elnyerjük, amit ígérnek». A *szentlecké*ben Mária, mint öröktől fogva az Úr előtt álló «Bölcseség» jelenik meg; aki az Ő iskolájába jár, tökéletes és bölcs lesz. Az *evangélium*ban a megtestesülés hírüladásának páratlanul fenséges részletét halljuk, mégpedig azért, mert az «Ave» (az Üdvözlégy) a szentolvasónak fő alkotó-

része. A *communio* a szentolvasóra céloz: «Virágoztok' mint a liliom, illatot ontotok, és levéldíszbe öltöztök' zengjetek dalt és áldjátok az Urat műveiért».

3. A szentolvasó és a liturgia. Szemünkre vetik nekünk, a liturgia híveinek, hogy a szentolvasót lebecsüljük. Igaz ez? Mindenekelőtt egy alapvető megkülönböztetést kell leszögeznünk. A zsolozsma meg a szentmise liturgia, vagyis az Egyház istentisztelete; a szentolvasó magánimádság és népájtatosság, amelyet az Egyház kétségkívül jóváhagyott és ajánlott. Egészen bizonyos, hogy a liturgikus imádságot többre kell becsülnünk, mint a magánájtatosságot. Ez alapvető igazság. Magánimádság és liturgia két különböző dolog. Ezzel a megállapítással azonban egyáltalában nem akarjuk a szentolvasót lebecsülni, vagy jelentőségét csökkenteni. Azonkívül mi, a liturgia hívei küzdünk az ellen a különösen németajkú országokban elterjedt szokás ellen, hogy a szentmise alatt a rózsafüzért imádkozzák. Azt akarjuk ugyanis, hogy a lehetőséghez képest mindenki cselekvőleg kapcsolódjék bele a szentáldozatba, ami pedig egy attól tartalmilag teljesen különböző imádsággal, mint amilyen a rózsafüzér, nem érhető el. A szentmise áldozat és cselekmény, a szentolvasó pedig elmélkedés és imádság. Természetesen nem tagadjuk, hogy a szentolvasó jó előkészület lehet a szentmisére, és annak alkalmas befejezése is, hiszen a rózsafüzér főtartalma az Úr Jézus «élete, halála és feltámadása», tehát Krisztus megváltói tevékenysége, amelyet a szentmiseáldozat is megjelenít.

De hidat is verhetünk a rózsafüzér és a liturgia közé. Mindenekelőtt figyelembe kell vennünk, hogy a rózsafüzér a régi idők liturgikus gondolkodásának terméke. Még most is Szűz Mária zsoltároskönyvének nevezik, amelynek 150 Üdvözlégy Máriája pótlékul szolgálhat sok ember számára, akinek sem ideje, sem kellő képesítése nincs ahhoz, hogy a zsolozsmát imádkozza. Szűz Mária psaltériuma az Egyház egyetemes zsolozsmája mellett egy rövidebb, leegyszerűsített «breviárium» («kisebb officium»).

Ha a zsoltárokat a liturgikus imaórák felépítésében nézzük, rögtön szembeötlik, hogy tartalmilag mennyire hasonlít egymáshoz a szentolvasó és a liturgia. A rózsafüzért és a matutinumot egyaránt a Hiszekegy vezeti be, amely a zsolozsmában napközben még néhányszor visszatér. A Miatyánkot is megtaláljuk a rózsafüzér minden tizedénél, hasonlóképpen minden imaóránál is, úgyszintén az Üdvözlégy Máriát is, amely a szentolvasónál

a szóbeli imádság magvát alkotja. Minden zsoltár liturgiailag a háromszemélyű egy Isten magasztalásával fejeződik be, hasonlóképpen a rózsafüzér minden tizede is az ünnepélyes «Dicsőség»-gel végződik. A 15 titokban, amely a rózsafüzér lelkét adja, röviden elvonul előttünk az Úr Jézusnak és Szűz Máriának élete. Csak akkor tudunk fölöttük behatóan elmélkedni, ha ismerjük a megfelelő bibliai vonatkozást. Egyes helyeken az a szokás, hogy minden tized előtt a megfelelő bibliai helyre vonatkozó szöveget olvasnak föl, hogy ilymódon is alátámasszák és segítsék a titkok fölött való elmélkedést. Ez teljesen megfelel a liturgia szellemének.

Ezzel el is érkeztünk a szentolvasó imádkozásának módjához, amely szintén rokon a liturgikus imádkozással. Amikor az olvasót imádkozzuk, semmiesetre sem gondolunk minden Üdvözlégyre, vagy annak egyes szavaira külön-külön, hanem gondolkodásunk, figyelmünk és áhítatunk egyes nagy gondolatokra, képekre és kívánságokra, elsősorban pedig a titkokra tapad. A többit figyelmen kívül hagyjuk, mint a zsoltározásnál, vagy általában a liturgikus imádságnál. A zsoltározó is az egyes részletek helyett inkább csak a lényegre figyel, néha nem is annyira a zsoltárra, mint inkább a hozzá tartozó keretversre, vezető énekre, antifónára. A szentolvasót imádkozó előtt tehát nem idegen a liturgikus imádság, sőt nagyon sokszor neki is ugyanolyan a lelki beállítottsága. A liturgikus imádság, a zsolozsma mindenesetre sokkal gazdagabb, változatosabb, szebb, mélyebb, élettől duzzadóbb. A tevékeny-liturgikus imádkozásnak és a közösségbe való kapcsolódásnak alapformája azonban a rózsafüzért mondó előtt is nyitva áll, számára is hozzáférhető, mert megszokta, hogy a szóbeli imákat gondolkodva, figyelemmel, elmélkedve, pontosan és tisztelettel ejtse ki.

A rózsafüzér tehát elvezethet a liturgikus imádsághoz, éppen azért kéz a kézben járhat a zsolozsmával. A liturgia szellemében élő világi hívő el fogja mondani az Egyház egyik-másik imaóráját, legalábbis vasárnap és ünnepnapon. A Szentírás, szentatyák, szentek életének olvasását összekapcsolja az elmélkedéssel. Olyan napokon pedig, amikor nem tudja a breviáriumot elmondani, főkép betegség idején, hűséges kísérője lesz a rózsafüzér. Szűz Mária zsoltároskönyve és a liturgia zsoltároskönyve karöltve járnak, nem akarnak egymással ellenségesen szembenállni. Szent egyetértésben imádkozó hatalmas nagy kórus van itt: mialatt a földkerekségen százezrek a rózsafüzért imádkozzák, azalatt százezrek a liturgikus zsolozsmát mondják. Jól rendezett

imádkozó- és éneklőkar kell, hogy legyenek, amelynek hangjai ujjongva csengenek egybe Isten trónja előtt!

4. A napi szentek. Sz. Márk pápa és hitvalló csak egy évig (336) kormányozta az Egyházat, Konstantin császár idejében, amikor az üldözések megszűntével az egyházi élet virágzásnak indult.

Sz. Szergius és társai. Augusta Euphratesia provinciában (az Eufrát felső folyásától nyugatra) Sz. Szergius és Bacchus vértanuk ünnepe. Római nemesek voltak, és Maximiánus császár idejében hitükért vértanuhalált haltak. Bacchust addig korbácsolták, míg egész testét siralmasan szét nem szaggatták. Krisztus nevének segítségülhívása közben lehelte ki lelkét. Szergiusra pedig olyan cipőt húztak, amely belül szegekkel volt kiverve. Mivel nem akarta megtagadni hitét, lefejezték. A helyet, ahol eltemették, Sergiopolisnak nevezték el. A feltűnő csodák miatt sok keresztény keresi fel ezt a helyet.

Október 8.

Magyarok Nagyasszonya.

(dupl. II. cl.)

Sz. Birgitta özvegy.

Virágos kert vala híres Pannonia,
Mely kertet öntöze híven Szűz Mária.

1. Az ünnep. A millennium alkalmával Vaszary hercegprímás kérésére XIII. Leó pápa megengedte, hogy Magyarország okt. második vasárnapján (X. Pius óta nov. 8-án) Magyarok Nagyasszonya néven külön szentmisével és officiummal tisztelhesse Szűz Máriát, mint az ország Pátrónáját. A pápa ezzel nemcsak ezeréves honfoglalásunknak állított liturgikus emléket, hanem jutalmazta és megkoronázta azt a különös buzgóságot és tiszteletet is, amellyel a lovagias magyar nemzet első szent királya óta viseltetett az Istenanya iránt. Ezt fejezi ki a mise orációja: «Isten, te a szeplőtelen

Szűz Mária közbenjárására nemzetünket számtalan jótéteményben részesítetted; add kegyesen, hogy a mennyben annak környezetében örvendhessünk, kit e földön Sz. István, első királyunk kezdeményezésére Nagyasszonyunknak és Pátrónánknak tisztelünk». Sz. István különös tiszteletét az Istenanya iránt a többek között mutatja az is, hogy a székesfehérvári bazilikát, hol nyugodni akart, Boldogasszony tiszteletére emelte, s azért könyörgött Istenhez, hogy a Szent Szűz mennybemenetele napján halhasson meg. Országát e napon — de már előzetesen is ismételten — a Szent Szűz anyai oltalmába ajánlotta. «Kinek neve, t. i. Krisztus Anyjának neve a magyarok nemzetségében ki nem mondatik, hanem csak mondatik (Királyné) Asszonynak, mert Pannoniát Sz. István király a Boldogságos Szűz családjának mondotta.» (Vita S. Gerardi.) Sz. Gellért is nagyban buzgólkodott azon, hogy a Szent Szűzet Dominának és Patrona Hungariae-nak nevezzék. IV. Béla és V. István diplomáiban pedig már úgy jelenik meg Szűz Mária, mint Patrona Regni Hungariae. Ugyancsak így szerepel lobogóinkon, pénzeinken (legalább is Mátyás óta), festményeken, szobrokon, imádságainkban, sőt a lorettói litániában is. Gyakori ábrázolása, hogy a kis Jézust ölében tartó Szűzanya trónuson ül a magyar szentkoronával a fején, míg lábainál a fölajánlást végző Sz. István király térdel. Őseink buzgósága él tovább a gyönyörű énekben is:

Boldogasszony Anyánk, régi nagy Pátrónánk!
Nagy ínségben levén, így szólít meg hazánk:
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról.

A szentmise a saját *orációk* kivételével Máriamisékből van összeállítva. (Az *introitus* és a *szentlecke* magyarázatát l. júl. 16-án.) Az *evangélium* a Missus est.

2. Eszterházy Pál nádor imádsága. A matitunum hatodik olvasmánya a nagy Mária-tisztelő magyar herceg (két imakönyvet is írt, † 1713) gyönyörű imádságát adja Magyarok Nagyasszonyához. «Emlékezzél meg, Istennek dicsőséges Anyja, magyarok Nagyasszonya, szentséges Szűz Mária! Emlékezzél meg örökségedről, melyet hű szolgád, első királyunk és apostolunk: Sz. István neked fölajánlott és végrendeletében reád hagyott. Tekints kegyes arccal országodra, és dicső érdemeid által légy szószólónk és közbenjárónk szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál. Hozzád kiáltottak őseink, és minden ínségükből kiszabadultak, mert folyton-folyvást vigyázott éber szemed örökségedre, ó mindörökké áldott Nagyasszonyunk! E reménytől éltetve és bizalomtól lelkesülten futunk oltalmad alá mi, a te néped. Óltalmazd és védelmezd meg hatalmas pártfogásoddal édes hazánkat. Eszközöld ki, hogy az Anyaszentegyházat és a katolikus hitet itt és széles e világon fölmagasztalás érje, nekünk pedig adj tanulékony és az élő hit cselekedeteivel bővelkedő szívet. Beismerjük, ó Asszonyunk, hogy vétkeztünk, de kérünk, ne emlékezzél meg gonoszságainkról. Légy szószólónk szent Fiadnál, hogy az Ő akarata szerint rendezzük életünket, és téged, mint Asszonyunkat és Pártfogónkat tiszteljünk életünk minden napjaiban.»

3. Sz. Birgitta. † 1373 júl. 23. Rómában halt meg, de szent tetemeit Svédországba, Wadstenába szállították. *Élete:* Sz. Birgitta 1303-ban, királyi ősöktől született a svédországi Upsala közelében. Ómiatta menekült meg anyja a hajótöréstől, mikor még szíve alatt hordozta. Tízéves korában egy szentbeszédet hallott az Úr kínszenvedéséről, amely rendkívül mély hatást gyakorolt reá. A beszédet követő éjjel megjelent neki a keresztrefeszített Úr Krisztus, és felszólította, hogy állandóan az ő keserves kínszenvedéséről elmélkedjék. Később nőül ment egy fejedelemhez, s örök példakép lett a gyermeknevelésben és a szegények ápolásában. Férje belépett a ciszterciták rendjébe, ahol nemsokára meghalt (1344). Ettől kezdve rendkívüli kinyilatkoztatásokban részesült. Az Úr ösztönzésére megalapította a róla nevezet-rendet. Nagy befolyást gya-

korolt V. Orbán pápára is, akit komolyan figyelmeztetett, hogy térjen vissza Avignonból Rómába. Három évi római tartózkodás után azonban V. Orbán újra visszatért Avignonba, ahol nemsokára meg is halt (1373).

Október 9.

Sz. Dénes, Rusztikus és Eleuthérius vértanuk. (semid.)

«Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk.» (Sz. Pál beszédéből.)

1. Sz. Dénes és társai. A mai zsolozsma három különböző Dénest egy személybe kapcsol össze. Legelsősorban Areopagita Sz. Dénest ünnepeljük, akit Sz. Pál térített meg Athénben. Ezért a mise leckéje is az apostol athéni beszédéből való: «Néhány férfi csatlakozott hozzá, és hívő lett, köztük az Areopagita Dénes». A Martyrologium szerint ő volt Athén első püspöke. Más személy az a Dénes, Páris vértanupüspöke, akit lefejeztek. A legenda elbeszélése szerint lefejeztetése után még többszáz lépést tett levágott fejjel. Ezt a két szentet a legenda tévesen azonosítja. Hasonlóképpen tévesen tulajdonítják az elsőnek azokat a híres írásokat, amelyek Dénes neve alatt ismeretesek, de egy egyébként ismeretlen, V. században élt neoplatonikus írótól származnak. Ezek a könyvek a keresztény ókor legjelentősebb írásai közül valók.

2. A mise (Sapientiam) a Commune különböző részeiből van összeállítva (l. 579. old.). Az *introitus:* «Népek emlegetik a szentek bölcseségét . .» az Ál-Dénes-féle iratokra céloz, amelyek az Egyházban nagy tekintélynek örvendtek. A *szentleckében* Sz. Pál athéni

beszédét halljuk. Rendkívül tartalmas és épületes. (Elmélkedjük át ma figyelmesen !) «Isten nincs messze egyikünktől sem ; mert Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk, amint egyik-másik költőtök mondotta is : Hiszen az ő ivadéka vagyunk.» Mi, Isten gyermekei, Sz. Pál szavának sokkal mélyebb értelmet tudunk adni. Az isteni kegyelem élete ezt az «Istenben való létet» és ezt az Istennel való rokonságot sokkal magasabbra emeli. Az *evangélium* a tanuságtételről (= a martyrium szó eredeti jelentése) szól. A vértanuk «a háztetőkről,» vagyis nyiltan, a világ előtt hirdetik Krisztust. Ők nem félnek azoktól, «kik megölik a testet, és azután semmi egyebet sem tudnak tenni». Tudjuk, hogy «fejük hajszálai is mind meg vannak számlálva». «Megvallják Krisztust az emberek előtt», azért az Emberfia is megvallja őket most a szentmisében az Isten angyalai előtt. A szentáldozásban mi is megkapjuk a napi szentek vértanuerejének egy részét, azért nekünk, «barátainak» is szól az Úr szava : «Ne féljetek azoktól, akik titeket üldöznek».

3. Az Ál-Dénes-féle iratok. Mint már említettük, Areopagita Dénes neve alatt néhány irat maradt reánk, amelyek egy 500 körül élt ismeretlen szerzőnek a művei. A liturgiatörténet szempontjából különösen «Az egyházi hierarchiáról» írt könyvének van igen nagy jelentősége. Részletes leírását találjuk benne a keresztelési szertartásnak, a szentmisének, az olajszentelésnek, hallunk az egyházirend három fokozatáról (diákonus, áldozópap és püspök), azok hatalmáról és tevékenységéről. Befejezésül a szerző leírja az Egyház temetési szertartását : A pap holttestét az oltár előtt, a szerzeteseket és világiakét pedig a presbitérium előtt állítják fel. Azután megkezdődnek az imádságok és hálaadások. «Most előlép a lelki hatalom birtokosa, elmond egy imádságot a halott fölött, imádság után pedig megcsókolja a halottat ő, és sorban az összes jelenlevők. Az imádság azt kéri az örök isteni jóságtól, hogy bocsássa meg a megholtnak mindazt, amit emberi gyengeségből vétkezett, és adjon neki helyet az élők világosságában és országában, Ábrahám, Izsák

és Jákob kebelében, ott, ahonnan a fájdalom, szenvedés és sóhaj száműzve van.» «A békecsók után a pap olajat önt a megholtra . . . Az olaj azt jelenti, hogy az elköltözött küzdött a lelkiharcban, és művét befejezte.» A megkenés után megfelelő helyen eltemetik a holttestet.

Október 10.

Borgia Sz. Ferenc hitvalló.

(semid.)

Urunk Jézus Krisztus, te példaképe és jutalma vagy az igazi alázatosságnak!

Borgia Sz. Ferenc. † 1572 okt. 1. Tetemeit eredetileg Rómában helyezték nyugalomra, 1617-ben azonban átszállították Madridba, a jezsuiták fogadalmas házába. *Élete:* Borgia Ferenc, Katalónia alkirálya, a jezsuita rend harmadik generálisa, 1510-ben született. Atyai részről a szomorú emlékű VI. Sándor pápának, anyai részről pedig Katolikus Ferdinánd természetes fiának volt az unokája, és szent életével vezekelt atyai és anyai ősei vétkeiért. Mint alkirálynak és hercegnek igen nagy tekintélye volt V. Károly császár udvarában. A rendkívüli szépségű Izabella császárnénak hirtelen halála (1539 máj. 1.), s az az egy pillantás, amelyet ennek az enyészettől eltorzított arcára vetett, amikor a koporsót felnyitották és a holttestet Granadába szállították, arra az elhatározásra bírta, hogy búcsút mondjon a világnak, és a királyok Királyának szentelje életét. Feleségének halála (1546) után a jezsuita rendbe lépett (1548), azzal a szent meggyőződéssel, hogy a világi méltóságok kapuját örökre becsukja maga mögött, és a világtól elvonultan fog élni. Alázatosságának ragyogó példája V. Károlyra is nagy befolyást gyakorolt, s

megérlelte azt az elhatározását, hogy lemond a császári koronáról. Szentünk kemény, önmegtagadó, munkás életet élt. Önmaga érdemtelensége annyira áthatotta, hogy csak «szegény bűnös»-nek nevezte magát. 1565-ben rendjének generálisa lett. 1572 okt. 1-én halt meg Rómában. A mise az apátok közös miséje (Os justi, l. 591. old.). A könyörgés «Jézus Krisztushoz, az igaz alázatosság példaképéhez és jutalmához» fordul, és azt kéri, hogy Sz. Ferenc nyomdokain mi is elnyerjük az alázatosság és a földi dicsőség megvetésének kegyelmét.

Október 11.

A Boldogságos Szűz Mária anyasága.

(dupl. II. cl.)

Az efezusi ünnepségek emlékére.

Ezt a legújabb ünnepet XI. Pius pápa az egész Egyházra nézve kötelezően előírta.

1. Az ünnep eredete. A zsolozsma erre vonatkozólag a következőket mondja (a matutinum 6. olvasmánya): 1931-ben az egész katolikus világ osztatlan örömére 1500 éves jubileumát ünnepeltük az efezusi zsinatnak, amelyen a zsinati atyák Celesztinus pápát követve, kimondották Nestorius tévedésével szemben a hittételt, hogy a Boldogságos Szűz Mária, akitől az Úr Jézus született, valóban Isten-anya. XI. Pius pápa kegyeletének állandó bizonyságául azt akarta, hogy ennek a nagyjelentőségű eseménynek emléke az Egyházban örök időkre fennmaradjon. Ezért az efezusi zsinatnak Rómában már meglevő híres emlékét, az Esquilinuson levő Sancta Maria Major-bazilika diadalívét a templom kereszthajójával együtt saját költsé-

gén restauráltatta, amelyet elődje, III. Szixtus (431—440) pompás mozaikkal ékesített, de az idők viszontagsága nagyon megrongált. Egy enciklikában pedig összefoglalta az efezusi zsinat vezéreszméit, elsősorban pedig részletesen és kegyelettel kifejtette Szűz Mária páratlan kiváltságát, az istenanyai méltóságot, hogy az erről a fenséges hittitokról szóló tanítás minél mélyebben belevésődjék a hívők lelkébe. Ugyanakkor a pápa a «minden asszonyok között áldott» Isten-anyát, Szűz Máriát és a názáreti szentcsaládot, a tiszta házasság méltóságának és szentségének legragyogóbb mintájául, és az ifjúság vallásos nevelésében követendő példaképül állította oda. Végül, hogy ennek a nagy eseménynek liturgikus emléke is legyen, elrendelte a pápa, hogy a Boldogságos Szűz Mária Isten-anyaságának ünnepét minden év okt. 11-én saját misével és saját officiummal másodosztályú duplex-ünnepként az egész Egyház megülje.

2. A szentmise (Ecce Virgo). A mise énekei Szűz Mária anyaságáról szólnak. Az első kettő *(intr.* és *grad.)* az Ószövetségből való, az áldozati cselekmény énekei pedig az Újszövetségből. Bevonuláskor Izaiás próféta szavát halljuk: «Ime, egy szűz méhében fogan és fiat szül». Rögtön utána a 97. zsoltárt, a karácsonyi zsoltárt énekeljük: «Énekeljetek az Úrnak új éneket, mert csodálatos dolgokat cselekedett». Ez a csodálatos dolog Krisztusnak szűztől való születése. Az *orácio* a Roráte-miséből való, és a Theotokosban (Isten-szülő) való hitünket emeli ki: «Mi hisszük, hogy ő valóban Isten anyja». A *szentlecke* a Szentírás legszebb részei közül való, amelyet az Egyház Szűz Máriára alkalmaz: «Jó illatot fakasztok én, mint a szőlőtő, és virágomból pompás, dús gyümölcs terem». Hogy melyik ez a gyümölcs, megmondja az a messiási jövendölés, amelyet

a graduale tartalmaz: «Vessző sarjad Jessze törzsökéből». A gyümölcs az Istenfia. Ezért áll elénk Szűz Mária, mint «a szép szeretet anyja». Hív bennünket: «Jertek hozzám mind, kik megkívántok engem, és teljetek el gyümölcseimmel». Az *allelúja-ének* az «Isten szülőjét» magasztalja. Az *evangéliumban* első tekintetre a megtestesülés hírüladását vártuk volna, mégis a gyermek-Jézus elvesztését és megtalálását halljuk, mert éppen ez az esemény rendkívüli módon megrázta Mária anyai szívét. Másrészt ekkor halljuk Krisztus első nyilatkozatát, amelyben Istent atyjának nevezi. Az *offertoriumból* Szűz Mária egyik leggyötrelmesebb órájának panasza csendül ki, amelyet Isten-anyaságáért kellett elszenvednie (Sz. József kételkedése). A *szentáldozás*ban mi is átérezzük a boldog Isten-anyaság örömét, és elénekeljük a kedves éneket: «Boldog vagy, Szűz Mária, benszödben, mert az örök Atya Fiát hordoztad». A mise nem új, már azelőtt is bent volt a misekönyv pro aliquibus locis függelékében.

Október 13.

Sz. Eduárd király, hitvalló.

(semid.)

Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.

Sz. Eduárd. † 1066 jan. 5. Sírja a londoni Sz. Péter-templomban van. *Élete:* Sz. Eduárd, az utolsó angolszász király, a vértanu Eduárd királynak unokája, ifjúkorát, mint száműzött, nagybátyjánál, a normann hercegnél töltötte. Romlott környezete dacára is megőrizte ártatlanságát. Az angol trónra való meghívása után (1043) arra törekedett, hogy megvalósítsa az Isten

kegyelméből való keresztény uralkodó ideálját. Első gondja az volt, hogy népe körében a vallást újra megalapozza, papokat hívjon az országba, és az elpusztított templomokat újra felépítse. Az országnagyok ösztönzésére megnősült, de a házasságban is megőrizte szűzességét. Sz. János evangelista volt a legkedvesebb szentje, és semmit sem tagadott meg, amit az ő nevében kértek tőle. Igy egy alkalommal Sz. János koldus alakjában jelent meg neki, és az apostol nevében alamizsnát kért. Eduárd, minthogy pénz nem volt nála, lehúzta ujjáról gyűrűjét, és azt adta oda. Röviddel ezután Sz. János visszaküldte a gyűrűt, s jelezte, hogy közeledik halála. A király erre nyilvánosan imádkoztatott magáért, és 1066 jan. 5-én, azon a napon, amelyet a szent evangelista előre jelzett, csendesen elhúnyt. Ma van holtteste átvitelének napja (1163). *Alkalmazás:* Menynyire szerette a szent király a tisztaságot és az ártatlanságot! Legkedvesebb szentje az Úr szűzi tanítványa volt. Szűzességét házasságában is megőrizte. Teste teljesen ép maradt. A tiszták már itt a földön mennyei életet élnek. A mise a hitvallók közös miséje (Os justi, l. 592. old.).

Október 14.

Sz. Kallixtus pápa, vértanu.

(dupl.)

Gondolj a halottakra!

1. Sz. Kallixtus. † 222 szept. 28. Sírja a S. Maria in Trastevere bazilikában van, melyet ő építtetett. A via Aurelián levő cemetériumból hozták ide tetemeit, s itt nyugszik most a főoltár alatt. Pápai

ornátusban, kúttal, és nyakában kővel ábrázolják. *Élete: I. Kallixtus* Zefirin pápának (l. aug. 26) volt az utóda, és 217—222 kormányozta az Egyházat. Rabszolgasorsból származott, ifjúsága kemény munkában telt el, Szardínia bányáiban kényszermunkát kellett végeznie. Később, miután felszabadult, Zefirin pápának lett a jobbkeze, s a nagy temető felügyelője. Végül is Róma püspöki székébe emelkedett. Mint pápának sokat kellett küzdenie a tévtanítókkal, s a római egyházban is viszálykodások támadtak. (Ellenfele és ellenpápája a tudós és vértanu Hippolytus volt.) A súlyos bűnösökkel szemben tanusított szelíd bánásmódja miatt ellenfelei részéről sok támadás érte. Ő vezette be a kántorböjtöket. Megépíttette a S. Maria in Trastevere bazilikát. A via Appián levő cemetériumot, amelyben sok pap és vértanu nyugszik, megnagyobbította, amiért is az ő nevéről nevezték el azt. Sokáig tartó éheztetés és kegyetlen megostoroztatás után kútba dobták, és így nyerte el a vértanuság pálmáját. *Alkalmazás:* Szentünk egyike a régi vértanu-pápáknak, kinek neve szoros kapcsolatban van a keresztények temetkezési helyeivel, a katakombákkal. Tartsuk mi is tiszteletben elhúnyt keresztény testvéreink holttestét. Hogyan viselkedünk a temetéseknél? Látogatjuk-e a temetőket, gondozzuk-e a sírokat, gondolunk-e a halottakra?

2. A szentmise (Sacerdotes Dei) részben a Communeból való *(intr., ev.)*, részben saját szövegekből áll. Három képben látjuk szentünket: mint főpapot, mint hitvalló-vértanut, és mint éber szolgát. Az *introitus*ban a világegyház két nagy kara, a papok és a világiak (sancti et humiles corde) magasztalják az Istent. A *szentlecké*ben és a *gradualeb*an a főpapot, az isteni Főpap képmását látjuk. Az *evangéliumb*an az Úr fenséges vallomást tesz mennyei Atyja előtt arról, aki

tanuságot tett róla itt a földön. Ez a vallomás a megdicsőülés, amelyben a szentáldozat révén részesülünk. A szentáldozásban az «eljövendő Úr» minket is ébren talál, és nekünk is részt juttat dicsőségéből.

3. A katakombák. Ha a katakomba szót halljuk (tulajdonképen cemetériumot kellene mondanunk : ez görög szó = alvóhely = temető; innen a magyar cinterem), szent meghatottság vesz rajtunk erőt, eszünkbe jut a zsenge egyház hőskora. Gondolunk a vértanukra, akiknek csontjai éppen ezeken a szent helyeken nyugosznak, vagy legalább is nyugodtak. Gondolunk azokra a földalatti istentiszteletekre, amelyeket az üldözések idején itt végeztek, bár nem kell azt képzelnünk, hogy ez túlságosan sokszor történt, mert a szűk folyosók csak nagyon korlátozott számban fogadhatták be az embereket. Biztos azonban, hogy a katakombák az ókeresztény liturgiának is színhelyei voltak. Nem kevésbbé fontos azonban számunkra az ókeresztény művészet, amelynek emlékeivel ott találkozunk, és amelyek hangosan hirdetik a régi Egyház liturgikus szellemét. Csaknem az összes képeket két gondolat köré csoportosíthatjuk : vagy a keresztény istentiszteletet (különösen a keresztséget és az Eucharisztiát) ábrázolják, vagy pedig a túlvilágról beszélnek. A katakombák művészetének tárgya tehát tisztán a természetfölötti világ. Herwegen[1] apát erre vonatkozólag a következőket mondja : A korai keresztény képek tartalma — néhány jelentéktelen kivételtől eltekintve — az ó- és újszövetségi ábrázolások aránylag kis köréhez van kötve. De nem annyira a Szentírás illusztrációi, vagy bibliai eseményeknek egyszerű megjelenítései akarnak lenni ; szimbolikus jellegüknél fogva rendkívül gazdag, mély tartalmúak. Nem történeti képek, hanem eszméket ábrázolnak. Legyen szabad ezt egy példán bemutatnom.

Mózes csodás vízfakasztása a legegyszerűbb formában mutatja be a zsidó nép ismert pusztai vándorlását, amikor a szomjúságtól eltikkadt sereget Mózes a sziklából fakasztott vízzel itatta meg. A holtak birodalmában ehhez az eseményhez legközvetlenebbül a haláltól való megszabadulás gondolata kapcsolódik, a feltámadás egy új életre. Ugyanaz a kép azonban a vízkeresztségre is utal, amelynek kegyelem-vizét a hívő odaadás fakasztja a sziklából, Krisztusból. Mint olyan csoda, amelyben táplálásról van szó, az Eucharisztiára is emlékeztet. Mózes botja

[1] Herwegen : Vom christlichen Sein und Leben, S. 188.

megváltásunk eszközét, a keresztet jelenti. Ha már maga a hely, amelyben az ószövetségi kép van, keresztény értelmezést kíván, akkor Mózes alakján nem ritkán a «Petrus» felírást találjuk, amiáltal a kép közvetlen kapcsolatba kerül a római egyházzal. Az ókeresztény művészetnek ebből az egyetlen képéből is láthatjuk, hogy az akkori művész szoros kapcsolatban állt a Szentírással, a kereszténység misztériumaival, elsősorban pedig a keresztény község istentiszteletével. Teljesen együttérzett az imádkozó Egyház szívével, és alkotásai ennek, vagyis a liturgia közösségi istentiszteletének szellemét lehellik.

Október 15.

Sz. Teréz szűz.

(dupl.)

Uram, vagy szenvedni, vagy meghalni! (Szentünk jelszava.)

Sz. Teréz. † 1582 okt. 4. Sírja az albai (Spanyolország) karmelitakolostorban van. *Élete:* Sz. Teréz, akit az Egyház virgo seraphica, szeráfi szűz néven tisztel, a karmelitarend nagy reformátora, s a tudományok terén kiváló szent nők között is első helyet foglal el, amiért Doctrix mystica, a misztika doktora néven emlegetik. Ezért írta a Rota Romana egy V. Pál pápához intézett jelentésében: «Terézben Isten az Egyházat a lelki élet tanítójával áldotta meg. A benső, misztikai élet titkait, amelyeket a szentatyák rendszertelenül, minden összefüggés nélkül adnak elő, bámulatos világossággal tárgyalja.» Irásai még ma is a misztika klasszikus munkái közé tartoznak, amelyekből a következő korok nagy misztikusai (Szalézi Sz. Ferenc, Liguori Sz. Alfonz) merítettek. Teréz a spanyolországi Avilában született, 1515-ben. Hétéves korában Afrikába akart menni, hogy Krisztusért vértanuhalált haljon, nagy-

bátyja azonban hazavitte. Tizenkétéves korában meghalt édesanyja, mire ő Szűz Mária anyai oltalmába ajánlotta magát. 1533-ban lépett be a karmelitarendbe. Tizennyolc évig súlyos testi betegség és lelkiszárazság gyötörte. Isteni sugallatra és IV. Pius jóváhagyásával megkezdi rendjének reformját. Nagy nehézségek között 32 reformált kolostort alapított. Istennel való misztikus érintkezésének belső és külső hatásai, különösen élete utolsó évtizedeiben, igazán csodálatosak voltak. Misztikai életének csúcspontját nyilván szívének átdöfése (Transverberatio cordis) jelenti, melynek a karmelitarendben külön ünnepe van (aug. 27.). Nagy szeretettel viseltetett az Úr Jézus nevelőatyja, Sz. József iránt, akinek tisztelete éppen az ő tevékenysége következtében nagy lendületet vett. Halálos ágyán sokszor ismételgette: «Atyám, én az Egyház leánya vagyok!» Szent teste Albában (Spanyolország), a karmeliták templomának főoltárán nyugszik, szívét pedig, amelyen rajt van a titokzatos seb, drága ereklyetartóban az oltár leckeoldalán, egy fülkében őrzik. Ismeretes jelmondata:

Semmi se aggasszon,
Semmi se rettentsen.
Minden elmúlik,
Isten megmarad.
A türelem mindent elér.
Ha Isten velünk, megvan mindenünk.
Isten maga elég!

A szentmise a szűzek közös miséje (Dilexisti, l. 599. old.). A saját *orácio* azt kéri, hogy mi is «mennyei tanításának eledelével táplálkozzunk».

Október 16.

Sz. Hedvig özvegy.

(semid.)

A világ pompájából a kereszt követéséhez!

Sz. Hedvig. † 1243 okt. 15. Sírja a trebnitzi (Szilézia) kolostorban van. *Élete:* Szentünk fejedelmi családból (1174 körül) született, és nagynénje volt magyarországi Sz. Erzsébetnek. Példaképül szolgálhat az egész női nemnek, szűzeknek, asszonyoknak, özvegyeknek egyaránt. Hét gyermekkel ajándékozta meg férjét, és azokat jámborságban nevelte fel. Utóbb rávette férjét a házas élettől való tartózkodás fogadalmának letételére, annak halála után pedig fátyolt öltött, és a legszigorúbb önsanyargatásban élte le életét. Lelki erejének nagyszerű tanujelét adta fiának, II. Henriknek halálánál, aki a tatárok elleni küzdelemben esett el. Nagyobb volt hálája az Úrral szemben, mint fia halála fölött érzett gyásza. Csak ennyit mondott: «Ez volt Isten akarata, és a mi dolgunk csak az lehet, hogy megnyugszunk benne». Lelke mélyén örvendezve még hozzáfűzte: «Köszönöm, Uram, hogy olyan fiúval ajándékoztál meg, aki életében mindig szeretett, nagy tisztelettel volt velem szemben, és soha legkisebb szomorúságot sem okozott. És bár nagyon szeretném életben látni, szívemből örvendek, hogy vére ontása árán már egyesült a mennyben veled, örök Teremtőm.» *Alkalmazás:* Sokan vannak még a jámbor keresztények között is, akik csapások, vagy előre nem látott szenvedések súlya alatt egészen összetörnek. Sz. Hedvig példájára erősen bele kell gyökereznünk az Isten akaratába:

Uram, legyen meg akaratod, bárhol járok, kelek,
Uram, legyen meg akaratod, még ha nem is értlek,
Uram, legyen meg akaratod, bár ha kínban élek.

A szentmisét (Cognovi) a Communeból vesszük (l. 603. old.). A saját *orácio* kiemeli, hogy Hedvig a világ pompájából teljes szívvel a kereszt alázatos követésére tért.

Október 17.

Alacoque Sz. Margit szűz.

(dupl.)

Krisztus teste, szenvedése, szeretete.

1. Sz. Margit. † 1690 okt. 17. Sírja Paray-le Monialban van a Sarlós Boldogasszonyról nevezett vizitációs apácák kolostorában. *Élete:* Szentünk 1647 júl. 22-én született Verosvresben (Bourgogne) elszegényedett nemesi családból. Változatos, megpróbáltatásokban, de mennyei kegyelemajándékokban is gazdag ifjúság után, 1671-ben belépett a vizitációs apácáknak buzgóságáról és szigorúságáról híres Paray-le-Monial-i kolostorába. A házimunkára ugyan kevésbbé volt használható, rendkívüli kegyelemadományaival azonban (melyeket elöljárói hosszú ideig bizalmatlansággal fogadtak) magára vonta a figyelmet. Az egyetemes Egyház szempontjából abban áll jelentősége, hogy ő ismertette meg a Jézus Szíve-tiszteletet, ami végül is Jézus Szíve ünnepének alapításához vezetett. A félénk és alázatos szűz három nagy kinyilatkoztatásban részesült, amelyek a Jézus Szíve-ájtatosság értelmét, az ú. n. nagy ígéretet közölték vele. *Alkalmazás:* A Jézus Szíve-tisztelet tartalma az a végtelen szeretet, amely az Istenember szívét irántunk eltölti, és amelynek főként szenvedésében és az Oltáriszentségben adta csodálatos tanujelét. Jézus teste, szenvedése és szeretete alkotják ennek az ájtatosságnak tartalmát.

2. A szentmise (Sub umbra) csupa sajátszövegű részből áll, amelyekben szentünknek az Úr iránti jegyesi szeretete jut kifejezésre. Különösen az énekekből bensőséges Krisztus-misztika árad. A keresztény lélek, titokzatosan egyesülve Margittal, az isteni életfának (Krisztusnak) árnyékában érzi magát, és az édes gyümölcs (Eucharisztia) után kívánkozik. Mindjárt el is énekeljük a vágyakozás zsoltárát: «Mily kellemesek a te hajlékaid». A mise kezdete eszerint megfelel az *introitus* eszméjének. Az *oráció* azt kéri, hogy Krisztust mindenekfölött szerethessük. A *szentleckéb*en az alázatos szent a nemzetek apostolának szavaival ujságolja, hogy neki jutott a kegyelem «hirdetni a pogányok között Krisztus felfoghatatlan gazdagságát», terjeszteni a Jézus Szíve-tiszteletet. Ugyancsak ő az, aki most a mennyben «meghajtja térdeit», és imádkozik értünk, «hogy Krisztus szívünkben lakjék, és a szeretetben meggyökerezve legyünk». A *graduale* is három gyönyörű szentírási versben Krisztus szeretetéről beszél. Az *evangéliumb*an Krisztus maga mond köszönetet Atyjának, hogy a hit titkait a kicsinyek számára tartotta fenn, akik közé Margit is, de mi is tartozunk. Akkor azonban az Úr saját képét tárja elénk, egy igazi Jézus Szíve-képet: «szelíd vagyok és alázatos szívű . . .» Az áldozathoz készülőben Zakariás prófétának egy klasszikus eucharisztikus részletét énekli az Egyház, amely eddig nem szerepelt a liturgiában: «Az ő java . . . a választottak gabonája és a szűzeket nevelő bor». Bárcsak «gyujtana lángra a szentáldozatban minket is az isteni Szívből előtörő szent tűz» *(secr.)*. A *communio* is nagyon találó: arról énekel, hogy a mennyei lakomán Krisztus a lélekkel szeretetben egyesül. Mindjárt utána azonban megszabja ennek föltételét is: «aki élvezi a liliomokat». Az áldozat gyümölcse, hogy miként az evangélium

óhajtja, valóban «méltók legyünk magunkra ölteni az isteni Szív szelídségét és alázatosságát». A mise felépítése igen szép, minden rész szervesen a maga helyén áll.

Október 18.

Sz. Lukács evangélista.

(dupl. II. cl.)

Az irgalmas szeretet evangéliuma.

1. Sz. Lukácstól két értékes írás is maradt ránk: Evangéliuma és az Apostolok Cselekedetei. A legenda megteszi Lukácsot az Istenanya festőjének, ami felsőbb értelemben igaz is, mert Evangéliumában valóban megfestette Szűz Mária képét. Az Apostolok Cselekedeteinek könyve éppen a liturgia hívei előtt igen becses, mert annak az ősegyháznak szelleme árad belőle, mely a liturgiát kiépítette. Lukács Sz. Pálnak volt a kísérője és munkatársa; elsajátította az ő szellemét, és azt írásaiban ránk is hagyta. Pogány családból származott, s hivatására nézve orvos volt Antiochiában (Kol. 4, 14). Mikor tért meg, nem tudjuk. A második nagy térítő úttól kezdve Sz. Pál mellett találjuk, mint tanítványát és kísérőjét. Az Apostolok Cselekedeteinek ú. n. «mi-részei» tanusítják, hogy az apostolt egészen első római fogságáig elkísérte (Ap. Csel. 16, 10—17; 20, 5—15; 21, 1—18; 27, 1—28, 16). Lukács nem házasodott meg, és állítólag 84 évet élt. Achája Patara nevű városában halt vértanuhalált. Földi maradványait Sz. András apostol

ereklyéivel együtt Konstantin császár parancsára 357-ben Konstantinápolyba szállították. Jelenleg Páduában vannak.

2. A szentmise (Mihi autem) az énekes részeket az apostolok miséjéből veszi. Lukácsot, mint Isten barátját és az Isten-ország fejedelmét köszöntjük *(intr., off.)*. A *szentlecke* a korintusiakhoz írt levélből való, mert abban Lukácsról van szó: «Elküldtük Titusszal azt a testvért is, kinek dícsérete vagyon minden egyházban az evangéliumért». (Hogy ezen a testvéren valóban Lukácsot kell-e érteni, tudományosan nem bizonyítható; az «evangéliumért» kifejezés mindenesetre nem Lukács evangéliumára vonatkozik.) A szentleckének egy mondatát jegyezzük meg magunknak: «Gondunk van a tisztességre nemcsak Isten előtt, hanem az emberek előtt is». A *gradual*eban, az *evangélium* hirdetése előtt látjuk, hogy Lukács elmegy «az egész földre», hogy hirdesse az Isten igéjét. Krisztus kiválasztotta Lukácsot a világból, és megtette a hit magvetőjének, hogy «gyümölcsöt teremjen, és gyümölcse megmaradjon». A 72 tanítvány küldéséről szóló *evangélium* (Sz. Lukács könyvéből) szentünket is a hithirdetők közé sorozza. Evangéliumával minden idők tanítójává lett. Az áldozati lakománál Lukácsot az Isten trónján látjuk fölmagasztalva. Ebben a fölmagasztaltatásában titokzatosan mi is résztveszünk. Ez a mai szentmise áldozati gyümölcse.

3. A zsolozsma szentírási olvasmányai. (Ezek. 1, 1—12) Istennek a próféták kiválasztásánál való megjelenéséről szólnak. Ezekiel négy kerubot lát, amelyek mindegyikének négy arca van: «emberi arca, oroszlánarca, bikaarca és sasarca». Ezek az arcok a teremtett világ tulajdonságainak kifejezői és a legnagyobb erőknek jelképei. Az ember értelemmel rendelkezik, az oroszlán a tiszteletet parancsoló fenségnek, a bika a győzhetetlen erőnek, a sas a gyorsaságnak és

a magasbanszárnyalásnak jelképe. A kerubok fölött Isten trónol. Isten tehát a legmagasabb fokban bírja a kerubok összes tulajdonságait. — A négy élőlényben az Egyház már ősidőktől fogva a négy evangélista jelképét látja. Lukácsot bikával ábrázolják. Ennek a szimbolumnak régi magyarázata, amelyet a püspök böjt negyedik vasárnapja utáni szerdán adott a keresztelendőknek, a következőképen hangzik: «Lukács evangélista a bika jelképét hordja, amelynek mintájára áldoztatott fel a mi Üdvözítőnk. Lukács Zakariás és Erzsébet történetével kezdi evangéliumát, akik idős korukban szülték Keresztelő Jánost. Ezért hasonlítjuk Lukácsot a bikához, mert tökéletesen egyesíti magában a két szarvat (a két szövetséget) és a négy patát (a négy evangéliumot)».

4. Sz. Lukács evangéliuma. Mivel Pál apostol az Urat nem ismerte, és nagyon keveset érintkezett a régi apostolokkal és Krisztus tanítványaival, arra buzdította Lukácsot, aki valószínűleg a legképzettebb volt kísérői között, hogy a meglevő források alapján írja meg az Úr Jézus életét és cselekedeteit. Lukács az egész evangéliumi irodalmat összefoglalta, és nemcsak a meglevő két evangéliumot, Mátéét és Márkét használta fel, hanem más írott és nem írott forrásokból is merített, hiszen még éltek az Úr Jézus életének szemtanui is. Nagyon valószínű, hogy János apostol és a Szűzanya környezetével is összeköttetésben állott. Igy keletkezett ez a becses munka, amelyről azt mondta valaki, hogy a legszeretetreméltóbb könyv, amelyet valaha írtak. Különös szeretettel festi az Urat, mint a testi és lelki betegek irgalmas orvosát. Lukács evangéliumát az irgalmas szeretet evangéliumának szokták mondani. Megkapóak azok a részletek, amelyek Istennek az emberekkel szemben tanusított irgalmasságáról szólnak, amilyen pl. a tékozló fiúról, az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszéd, Magdolna és a kereszten függő jobb lator megtérése. Rendkívül értékes a mi számunkra az első két fejezet, mely az Úr megtestesülését és gyermekségét tárgyalja. Lukács örökítette meg számunkra azt a három gyönyörű éneket is, amelyet a zsolozsmában naponkint imádkozunk: a Benedictust, a Magnificatot és az agg Simeon énekét. Ebben a két fejezetben az Istenanyát is oly találóan rajzolja, hogy a legenda megtette festőnek, aki állítólag megfestette Szűz Mária képét. Ebben a formában nem áll, de evangéliumában szellemi értelemben valóban megfestette Máriát. Értékes számunkra az ú. n. példabeszédgyüjtemény, amely az Úr legszebb példabeszédeit adta nekünk. — A liturgia

hívének szívesen és buzgón kellene olvasnia a Szentírást, főként pedig hódoló szeretettel kellene eltelve lennie az evangéliumokkal szemben, mert ezek nemcsak Krisztus szavait és tetteit közvetítik nekünk, hanem a liturgiában az Úr valósággal teljes szimbolumai, egyszóval: az evangéliumokban maga Krisztus jelenik meg és szól hozzánk.

Október 19.

Alkantarai Sz. Péter hitvalló.

(dupl.)

Boldog bűnbánat, mely ekkora boldogságot szerzett nekem!

1. Sz. Péter. † 1562 okt. 18. Sírja a portugáliai Pedrosában van, a Viciosa kolostorban. *Élete:* Alkantarai Sz. Péter, a ferencesek rendjének nagy reformátora, a XVI. század szentjei közül «a csodálatos bűnbánat, és a legmélységesebb szemlélődés adományával» *(or.)* tűnik ki. 1449-ben született, tizenhatéves korában a franciskánus rendbe lépett, később pedig megreformálta azt. A kármelitarend reformjában támogatta Sz. Terézt. Isten Sz. Teréznek kinyilatkoztatta, hogy senki sem marad meghallgatás nélkül, aki ennek a szentnek nevében kér valamit Istentől. Ezért Teréz nagy buzgósággal Alkantarai Péter imádságába ajánlotta magát, és már életében szentként tisztelte. Péter a legnagyobb alázattal utasította vissza e világ nagyjainak kegyeit, pedig azok csodálattal tekintettek rá, és hozzá fordultak tanácsért. V. Károly gyóntatóatyjának kívánta, de ő elhárította magától a fölajánlott tisztséget. Az Isten- és emberszeretet tüze, amely bensejében lángolt, időnkint arra kényszerítette, hogy kimenjen a szabadba, hogy kissé lehűljön. Sz. Teréz, jóllehet nagyon távol volt tőle, halálakor látta lelkét az

égbe szállni. Amikor később egyszer megjelent neki, ezeket mondta: «Ó, boldog bűnbánat, mely ekkora boldogságot szerzett nekem!» *Alkalmazás:* A bűnbánat, vagyis az alsóbb ember megfékezése, és az Istennel való egyesülés két olyan életfeladat, amelyeknek karöltve kell járniok a liturgikus élettel.

2. A szentmise (Justus) a saját oráció és szentlecke kivételével a hitvallók közös miséjéből való (l. 594. old.). Az *oráció* a szent «csodálatos bűnbánatát és legmélységesebb szemlélődését» állítja elénk követendő mintaképül. Nagyon szép, és szentünk életére jellemző a *szentlecke.* A filippiekhez írt levélből való, és Sz. Pál egyik legfenségesebb részlete: «Ami nyereségem volt, azt veszteségnek ítéltem Krisztusért . . . mindent szemétnek tekintek, csakhogy felvegyem halála alakját és eljuthassak a halottakból való feltámadásra». Szentünk minden megtiszteltetést visszautasított! A legszigorúbb szegénységben is követte Krisztust, azért meg is nyerte a mennyország nagy kincsét *(ev.)*, miként ezt jelmondata is bizonyítja.

Október 20.

Kenti Sz. János hitvalló.

(dupl.)

Aki más hibáiról beszél, annak nincs helye az én asztalomnál. (Sz. Ágoston.)

1. Sz. János. † 1473 dec. 24. Holtteste a krakói Anna-templomban nyugszik. *Élete:* Kenti Sz. János a lengyel Kenty városkában (innen a mellékneve) született 1397-ben. Először teológiai tanár volt, később plébános lett, azután pedig újra visszatért katedrájára,

a krakói egyetemre. A Szentföld és Róma szent helyeire többször is elzarándokolt gyalog. Egy nap rablók támadták meg, és elszedték mindenét, azután megkérdezték, van-e még valamije. A szent tagadó választ adott. Alig távoztak el azonban, eszébe jutott, hogy ruhájába bevarrva van még néhány aranya. Azonnal a rablók után szaladt, és átadta nekik a pénzt. A rablók elámultak ezen a páratlan igazlelkűségen, nem fogadták el a pénzt, sőt még útipoggyászát is visszaadták. Hogy önmagát és házanépét a megszólás aljas bűnétől óvja, Sz. Ágoston példájára szobája falára iratta az ismert verssort: Conturbare cave, non est placare suave, diffamare cave, nam revocare grave. (Ne sérts, mert nem kellemes az engesztelés; ne rágalmazz, mert nehéz azt visszavonni.) A felebaráti szeretetet hősi fokban gyakorolta. Sokszor még ruháit és cipőit is elajándékozta, és ilyenkor azon ügyeskedett, hogy papi öltönye egészen a földig érjen, és senki se vegye észre meztelen lábát. Halála közeledtét érezve, mindenét elosztotta a szegények között. Magas kort ért meg, és a boldogok halálával szenderült el. Lengyelország főpátronusát tiszteli benne.

2. A szentmise (Miseratio hominis). A saját szövegű mise az újabb időben kedvelt, de a klasszikus liturgiától eltérő típushoz tartozik, szövegeiben a szent élete és főbb erényei jutnak kifejezésre. A mai mise szentünk irgalmas felebaráti szeretetét magasztalja. Hallunk az emberi részvét és Isten irgalmának egymáshoz való vonatkozásáról *(intr.)*. A *szentlecke* Sz. Jakab leveléből való, és azt hangsúlyozza, hogy a hit csak akkor érdemszerző, ha irgalmassággal kapcsolatos. Mily szép az Egyház éneke *felajánláskor*, amidőn ajándékainkat a szegények számára az oltárra helyezzük: «Szeme voltam a vaknak és lába a sántának, atyja voltam

a szegényeknek» (Jób). Az *áldozati lakománál* pedig, amikor a legfenségesebb ajándékban részesülünk, felénk hangzik a figyelmeztetés, hogy először mi adjunk embertársainknak, akkor mi is bőségesen fogunk kapni. Az *evangélium* az éber szolgáról szóló kedvelt hasonlat. Az áldozat gyümölcse ma a felebaráti szeretet kegyelme, amelyről szentünk tesz tanuságot.

Október 21.

Sz. Hilárion apát.

(simpl.)

Sz. Orsolya és társai.

Költözzél csak ki nyugodtan lelkem, miért remegsz?

1. Sz. Hilárion apát a palesztinai Tabatában, Gáza mellett született (288), mégpedig pogány szülőktől, akik egész fiatalon Alexandriába küldték tanulmányai elvégzésére. Szorgalma és ártatlansága általános feltűnést keltett. Kereszténnyé lett, és nagy lendülettel haladt előre a hitben és a szeretetben. Gyakran felkereste a templomokat, nagy buzgósággal böjtölt és imádkozott, s megvetett minden földi élvezetet és örömet. Sz. Antalt (lásd jan. 17.) szerette volna látni, akinek neve ekkor már egész Egyiptomot bejárta, azért elment hozzá a pusztába, és két hónapig tanítványa volt. Mikor hazaért, szüleit már nem találta életben, mire mindenét, amije csak volt, szétosztotta a szegények között. Még nem volt 15 éves, amikor visszatért a pusztába, kis kunyhót épített magának, amelybe alighogy befért, és a puszta földön aludt. A durva zsákszövetből készült köntöst, amelyet magára öltött, soha-

sem mosta, sohasem cserélte ki másikra, mert mint mondani szokta, hiú dolog a bűnbánat ruhájában a külső tisztaságra ügyelni. Idejének legnagyobb részét elmélkedéssel és a Szentírás olvasásával töltötte. Néhány füge, egy kis zöldségleves elég volt tápláléknak, de ezt sem vette magához soha napnyugta előtt. Önmegtagadásával, alázatosságával legyőzte a gonoszlélek kemény kísértéseit, sőt sok emberből ki is űzte a gonoszlelket. Sok remetetelepet alapított, számtalan csodát művelt, végre 80 éves korában megbetegedett. Halálküzdelmében így bátorította önmagát: «Költözz ki csak nyugodtan lelkem! Miért csüggedsz? miért remegsz? Hetven évig szolgáltál Krisztusnak, és félnél a haláltól?» Alig ejtette ki ezeket a szavakat, békésen elszenderült az Úrban (371 okt. 21.). Sírja Ciprus szigetén van. Életét húsz évvel halála után Sz. Jeromos írta meg. A mise az apátok közös miséje (Os justi, l. 591. old.).

2. Sz. Orsolya és társai. A keresztény szűzek halála Diokleción keresztényüldözésének idejére esik, és vértanúságuk legendájának történeti alapja van. A nevek, számok (a legenda 11.000-ről beszél), és a közelebbi körülmények azonban a legenda termékei, mégpedig egy brit monda alapján. E szerint Britanniában 11.000 nemes hajadon nagy kísérettel hajóra szállt, hajóikat azonban szétszórta a vihar, egyrészük ott pusztult el, más részüket pedig a húnok ölték meg. — *Alkalmazás:* Sz. Orsolyában és társnőiben mindazoknak a szűzeknek képviselőit tiszteljük, akik Krisztusért lemondtak a házasságról és a világ gyönyöreiről. Néma hirdetői a tisztaságnak és erkölcsnek, ami nélkül egyetlen nemzet sem lehet nagy és egészséges. Ők igazi jótevői népüknek.

Október 24.

Sz. Ráfael arkangyal.

(dupl. maj.)

Szálljon le az égből Ráfael angyal, üdvösségünk orvosa, hogy meggyógyítsa az összes betegeket, és vezérelje az élet útjain tévelygőket. (Himnusz.)

1. Ráfael arkangyal (Isten gyógyít) a Szentírásban említett három arkangyal közül a harmadik, saját szavai szerint «egy a hét közül, akik az Úr előtt állnak» (Tób. 12, 15). Csak Tóbiás könyvében hallunk róla, ahol a nagy Ananiás («az Úr kegyessége») fiának, Azariásnak («az Úr segítsége») mondja magát. Isten küldi őt emberi alakban, hogy Ninivében meggyógyítsa a vak Tóbiást, segítségére legyen Tóbiás rokonának, Ráguel leányának szorongatott helyzetében, és hogy elkísérje az ifjú Tóbiást útjában. Az Egyház őt tartja az utasok pátrónusának. Az Egyház úti imádságában (itinerarium) ezeket mondjuk : «A mindenható és irgalmas Úr vezessen a béke és a boldogság ösvényén ; Ráfael angyal kísérjen bennünket az úton, hogy békességben, jóllétben és örömben térhessünk vissza otthonunkba.» Az itinerariumot (megtalálható a Breviárium végén) minden nagyobb utazás előtt el kellene mondanunk ! Az ünneppel a X. és XI. század liturgikus könyveiben találkozunk először. Legújabban, 1921-ben XV. Benedek az egész Egyház számára kötelezően előírta.

2. A mise (Benedicite) részben az angyalok közös miséjéből való (l. szept. 29.), részben saját szövegű részekből áll. A *szentlecke* Tóbiás könyvéből való, és gyönyörűen leírja, mit tesznek az angyalok értünk, emberekért. «Amikor te könnyek között imádkoztál,

és eltemetted a halottakat, sőt még étkezésedet is félbeszakítottad, és napközben ott rejtegetted a holttesteket házadban, éjnek idején pedig eltemetted őket, én az Úr elé vittem imádságodat.» Az *evangélium* Jeruzsálem gyógy-taváról, Betszaidáról szól: «Az Úr angyala időnként leszálla a tóba, és felkavará a vizet, és aki... először ment bele a tóba, meggyógyult, akármiféle betegségben sínylődött». A liturgia azt akarja kifejezésre juttatni, hogy ez az angyal Ráfael arkangyal volt, és általában neki akarja tulajdonítani a csodás és természetes gyógyító erőket is. Amíg tehát az *orácio* a kísérő angyal oltalmát kéri, az olvasmányokban azt látjuk, hogy Isten trónja elé viszi imádságunkat.

Október 25.

Sz. Krizanthus és Dária vértanuk.

(simpl.)

«*Viselkedjünk mindenben Isten szolgáiként, nyomorúságban, szorongatásban, verésben, tömlöcben.*» *(ep.)*

1. Sz. Krizanthus és Dária házastársak voltak. Mindketten nemesi családból származtak. Dária férje buzgólkodása következtében keresztelkedett meg. Rómában sok pogányt megtérítettek, miért is kegyetlenül megkínozták őket. Krizanthust ökörbőrbe varrták, és kitették az égő nap hevének. Dáriát erkölcstelen házba vitték, de mialatt ő állhatatosan imádkozott, egy oroszlán megvédte. Végül mindkettőjüket egy homokbányában elevenen eltemették, és így együtt nyerték el a vértanuság koronáját (283). Sírjuk Rómában volt a Via Salarian.

2. A szentmise (Intret) részben a communeból való, részben saját szövegű részekből áll. Az *introitus*-ban az üldözött Egyház kiáltását halljuk. A *szentleckét* jól ismerjük már böjt első vasárnapjáról. Amit Sz. Pál magáról mond, azt a vértanu házaspár is elismételheti: «mint halálra váltak, és íme mégis élünk; mint megvertek, de meg nem öltek; mint szomorkodók, és mégis mindig örvendezők; mint szűkölködők, és mégis sokakat gazdagítók; mint akiknek semmijük sincsen, és mindenük megvan». Az *evangélium* az Úr jajkiáltása a próféta-gyilkosok felé. A szent vértanuk ott állnak azoknak a szenteknek sorában, akik Ábeltől kezdődőleg vérüket ontották az Isten országáért.

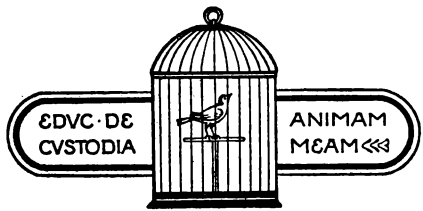

Október 26.

Sz. Evárisztus pápa, vértanu.
(simpl.)

Boldog a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját.

Sz. Evárisztus az első pápák egyike (100—109), hellenista zsidónak volt a fia. Ő osztotta fel Róma városát egyházkerületekre, és az áldozópapoknak tituláris templomokat jelölt ki. Hét diákonust is rendelt, hogy kísérjék a püspököt tanítói hivatalának gyakorlása közben. Ő rendelte el, hogy a házasságkötés az apostoli hagyománynak megfelelően nyilvánosan történjék, és a házasságot a pap áldja meg. «Trajánus császár alatt (109) vérével öntözte Isten Egyházának földjét» *(Martyrologium)*, és a Vatikánban, Sz. Péter sírja közelében temették el, okt. 26-án. Rómának az ő nevéhez fűződő felosztása évszázadokon át érvényesült a római püspökség liturgiájában. Az egyszerűbb lelkipásztori tevékenységeket az egyes templomokhoz beosztott papok végezték, az ünnepélyesebbeket, amilye-

A kép. Madárka kalitkában. Ritka szimbolum, amely szórványosan előfordul az első keresztény századokban. Annyit akar jelenteni, hogy a keresztény lélek vágyódik a földi élet börtönéből a mennyei boldogságba! «Börtönéből szabadítsd meg lelkem!»

nek pl. a stáció-ünnepek, a keresztség, a vezeklők visszafogadása, a pápa magának tartotta fenn. A mise (Statuit, l. 585. old.) a püspök-vértanuk közös miséje.

Október 27.

Sz. Simon és Júdás apostolok vigiliája.

Én vagyok az igazi szőlőtő.

Egy apostol-ünnep vigiliája (előünneplése) a komoly készület napja, mert az apostol-ünnep a megváltás ünnepe.

A vigilia miséje (Intret) nem a Commune szokásos miséje, hanem teljesen saját szövegekből áll. A mise az Egyház szenvedélyes felkiáltásával kezdődik, mert látja, hogy két apostolára a vértanuság súlyos megpróbáltatásai várnak. Látjuk, hogyan csörgedezik a szentek vére, azért az Egyház segítségért kiált. A *szentleckében* az apostolok állnak előttünk, és a kereszt követését hirdetik. Összehasonlítanak bennünket önmagukkal; mi rettegünk a szenvedéstől, elpuhultak, nagyravágyók vagyunk, ők pedig «salakja ennek a világnak» és «mindenek söpredéke». Az *evangélium* az Úr Jézus utolsó vacsorán mondott búcsúbeszédéből való: «Én vagyok az igazi szőlőtő». Itt mutatja meg az Egyház, honnan merítik az apostolok az erőt a szentlecke megvalósításához: a Krisztussal való kegyelmi kapcsolatból. A *gradualéban* meg a *communióban* is a szenvedés mélabús zsoltárát (78. zsolt.) énekeljük. Csak *offertoriumkor* tekinthetünk be a mennybe, látjuk a szentek ujjongását «nyugvóhelyükön», és velük együtt mi is magasztaljuk az Istent.

Október 28.

Sz. Simon és Júdás apostolok.

(dupl. II. cl.)

A mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelekor szeplőtelenül fog benneteket az ő színe elé állítani.

1. Sz. Simon és Júdás. A két apostolt ősidőktől fogva együtt ünnepeljük. Simon a «buzgolkodó» melléknevet kapta, mert azelőtt a zeloták fanatikus pártjához tartozott, akik erőszakkal akarták megvalósítani a messiási reményeket. A sokkal ismertebb, és különösen Ausztriában nagyon népszerű Júdás, akit Tádénak (merésznek) is hívnak, az ifjabb Jakab apostolnak testvére, az Úr Jézusnak pedig unokatestvére volt. Anyja Mária, a Boldogságos Szűz testvére, vagy rokona, atyja Alfeus pedig Sz. Józsefnek, az Úr Jézus nevelőatyjának volt rokona. Júdástól egy levél maradt reánk, amely a Szentírás könyvei között foglal helyet. A hívő nép nagy tiszteletben részesíti őt, és különösen «kritikus helyzetekben» kéri segítségét. A két apostol először külön hirdette az evangéliumot, Simon Egyiptomban, Júdás pedig Mezopotámiában. Később állítólag Perzsiában találkoztak, és eredményekben gazdag térítőtevékenység után ott is szenvedtek egyidejűleg vértanuhalált.

2. A szentmise a tipikus apostol-mise, amelyet (az *evangélium* kivételével) az apostolok votívmiséjeként is használunk. A szentmise az apostoli hivatást, annak méltóságát, de szenvedéseit is ünnepli. A bevonuló papságban az apostolokat, Krisztus barátait és uralkodótársait köszöntjük alázatos hódolattal. Az *oráció* három megszívlelendő gondolatot ad elénk: *a)* Az apostolok a mi hitünk magvetői; *b)* az ünnepeket

nem pusztán imádsággal üljük meg, hanem azáltal is, hogy a jóban előrehaladunk; *c)* minden ünnep egy-egy lépcsőfok a tökéletesség felé. A kissé nehezen érthető *szentlecke* Krisztus mennybemenetelének ismert háborús-képéhez kapcsolódik: A bevonuló győző szétosztja a zsákmányt. Ezek a földi Isten-országnak különböző hivatalai és kegyelmei, többek között az apostoli méltóság is. Az apostolok feladata a híveket tanítani, nevelni, s ezáltal kiépíteni, és tökéletességre vezetni az Egyház testét. Az *evangélium* az Úr Jézusnak az utolsó vacsorán mondott búcsúbeszédéből való. Tartalma: A szeretet közössége a szenvedésben való közösséget is kíván. A világ nem szerethet minket, kereszténye ket; a világ és kereszténység olyan ellentétben állnak egymással, mint a tűz és víz; Jézust gyűlölni annyi, mint Istent gyűlölni. Az evangélium liturgikus gondolata pedig ez: Az apostolok életükben megtapasztalták és megvalósították az Úr Jézusnak ezt a szavát. Krisztussal való szeretetközösségüket megkoronázta a vértanuság szenvedésközössége. A *felajánlási menet*ben az apostolokat látjuk, amint Krisztus követségében távoli országokba indulnak (a 18. zsoltárt régen Apostolusnak hívták). Az áldozati lakomában részesei leszünk az apostolok megdicsőülésének és uralmának.

3. A zsolozsma olvasmányai (Júdás levele). Kedves vonása a liturgiának, hogy a szentek ünnepein lehetőség szerint az ünnepelt szentet szólaltatja meg, azért most is félbeszakítja a megkezdett szentírási könyvet, és Júdás levelét adja elénk. Olvassuk úgy, mintha egyenesen nekünk szólna. A levél a zsidó-keresztényeket óvja azoknak a tévtanítóknak üzelmeitől, akik a mózesi szertartási törvénnyel szemben vallott keresztény szabadsággal visszaélve, féktelen szabadosságnak adták át magukat. Figyelmeztetésül olvasói elé tárja a büntető isteni igazságszolgáltatás néhány példáját az Ószövetségből: «Az angyalokat, kik nem őrizték meg méltóságukat, hanem elhagyták lak-

helyüket, a nagy napnak ítéletére örök bilincseken sötétségben tartja» (rendkívül becses hely az angyalok bukására vonatkozólag, azonkívül időszerű gondolat az egyházi őszben is). Egy másik részlet, amely szintén ebbe az időbe való: «Ezekről is jövendölt Énok, Ádám után a hetedik, mondván: Ime, jön az Úr ezernyi szentjeivel, ítéletet tartani mindenek fölött, és megfenyíteni mind az istenteleneket az ő gonoszságuk minden cselekedeteiért . . .» Gyönyörű a befejezés: «Ti ellenben szeretteim, épüljetek fel a ti szentséges hitetekben, imádkozzatok a Szentlélekben, tartsátok meg magatokat az Isten szeretetében, várván a mi Urunk Jézus Krisztusnak irgalmasságát az örök életre . . .» «Annak pedig, kinek van hatalma titeket bűn nélkül megőrizni, és a mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelekor szeplőtelenül örvendezéssel az ő dicsőségének színe elé állítani, egyedül üdvözítő Istenünknek, a mi Urunk Jézus Krisztus által legyen dicsőség és magasztalás, uralkodás és hatalom minden idő előtt, most és mindörökkön örökké. Amen.»

Október 31.

Mindenszentek vigiliája.

«Az Úr az ő szentjeit csodálatos dicsőséggel övezte, és amikor hozzája kiáltottak, meghallgatta őket.»

Az ünnepek vigiliája (előünneplése) jelenleg már nem annyira éjjeli virrasztás, mint inkább a bűnbánatnak és a tisztulásnak napja; a lélek épületének kitakarítása a nagy ünnep előtt. A vigiliák a gyónás igazi napjai. A hívők éppen a mai vigilián szigorúan böjtöltek. Ha a vigiliát liturgikus szöveggel akarnám jellemezni, legtalálóbban a Confiteor első felével tehetném: Mindenszentek színe előtt megvallom bűneimet: mea culpa, mea maxima culpa!

1. A szentmise (Judicant sancti) gondolatokban nem, de szövegeiben különbözik az ünnep miséjétől. Az énekek a szentek örömét és mennyei dicsősé-

gét magasztalják, amely földi szenvedésük jutalma (a szövegek elsősorban a vértanukat tartják szem előtt). Fenségesen szép az a kép, amelyet Sz. János a Titkos Jelenések könyvében tár elénk: az örök liturgiát halljuk, amely a mennyben folyik a Bárány és a trón előtt. «Megváltottál minket Istennek önvéreddel, minden törzsből és nyelvből és népből és nemzetből, és királysággá és papokká tettél bennünket Istenünknek.» Az *evangéliumban* az Úr kihirdeti előttünk a négy boldogságot (Lukács szerint), amelyekkel a szentség útjára vezet bennünket. Az evangélium egyúttal a misének is gyönyörű képe: A szent áldozatban «Jézus lemegy a hegyről», tanítványai eléje sereglenek, és meggyógyítja mindnyájukat. Ezek mi vagyunk.

2. A z ü n n e p h a n g u l a t a. Elképzelhetjük az Anyaszentegyház örömét, boldogságát és lelkendezését, amikor seregszemlét tarthat valamennyi gyermeke fölött, akik már elérték örök céljukat, akik már bevonultak a mennyei hazába, és Isten boldog színelátásának örvendenek. Az édesanya, akinek itt a földön annyit kell aggódnia fiai üdvösségéért, akinek meg kell küzdenie az emberi nem ellenségével, akinek oly sok keserű csalódást kell megérnie gyermekei gyengesége és hűtlensége miatt, ma örvendező Te Deumot, hálaadó Magnificatot énekelhet diadalmaskodó gyermekei fölött, mert jó harcot harcoltak, és elnyerték az élet koronáját. Azért az Egyház a holnapi ünnepen nem veszi le szemét a szentekről, örvendező anyai büszkeséggel nézegeti újra meg újra soraikat. Ha a holnapi liturgiát figyeljük, különösen három kép ötlik szemünkbe, három kép, amelyekben az Egyház a szenteket elénk állítja. Nézzük meg őket közelebbről.

a) Az e l s ő örvendetes mennyei kép. Az Egyház kézen fog bennünket és a mennyországba vezet. Mit

látunk itt? Az ismert mennyei istentiszteletet, amelyet Sz. János evangélista, a pátmoszi látnok oly ragyogó színekkel fest. Belépünk a mennyei bazilikába. Fenséges trónt látunk, keruboktól körülvéve, rajta az Atyaisten ül. A trón előtt oltár, rajta a megölt és megdicsőült Bárány, a megváltó Jézus Krisztus. Az oltár körül huszonnégy vén, a régi és az új földi Isten-országnak képviselői. Köröskörül a választottak hatalmas serege, a zsidóknak egy megszámlálható csoportja, azután a pogányok megszámlálhatatlan tömege, minden törzsből, népből és nemzetből. Fehér ruha van rajtuk, kezükben pálmát lengetnek, és új éneket énekelnek: «Megváltottál minket Istennek önvéreddel, minden törzsből és nyelvből és népből és nemzetből, és királysággá és papokká tettél bennünket Istenünknek, és uralkodni fogunk a föld felett.» A négy kerub Amennel felel, a huszonnégy vén pedig leborul, s imádja Istent és a Bárányt. Az allelúja nem akar véget érni. Ehhez a sereghez akarunk tartozni valaha mi is. Vessük hát le a bilincseket, amelyek a földhöz láncolnak bennünket, és emelkedjünk fel lélekben az égbe.

b) Más képet is mutat az Anyaszentegyház szent gyermekeiről. Visszavezet a földre, és megmutatja, hogyan lesznek a szentek, elénk tárja a hegyibeszéd nyolc boldogságát. Ez természetesen egészen más látvány. Látjuk a föld mostohagyermekeit, akiknek sokszor még a mindennapi betevő falatjuk sincs meg. Anyák, apák, akik csak egy falat kenyeret tudnak gyermekeiknek nyujtani. Rabszolgák, akik jogfosztottan róják az életutat. Az élet néma hősei, akik nagylelkűen viselik szenvedéseiket, de nem kürtölik azokat világgá; akiket betegség láncol az ágyhoz, a szomorúak, akiknek arcát a könnyek barázdái szántják végig. A szenvedés magában természetesen nem

tette őket szentekké, de ők megadással fogadták az Isten kezéből és megtették tökéletességük létrájává. Emellett békés, irgalmasszívű emberek, ártatlanok és tisztaszívűek. — Valóságos kereszteshad, amely szemünk előtt elvonul; jelentéktelen kis emberek a világ szemében, a világ mégsem volt méltó rájuk. Ők az Egyház drágakincsei, ők az igazi szentek. Akarunk mi is csatlakozni ehhez a csapathoz?

c) Az Egyház egy harmadik képpel is rendelkezik, amelyben összefoglalja az összes szenteket, ez az ú. n. Commune. Az Egyház szereti a szenteket csoportokba osztani, amelyek az életszentséget különböző oldalról mutatják be. Ha ezt a színképet az év folyamán részekre is bontja, ma, Mindenszentek ünnepének sugárzó napfényében a maga teljes együttességében akarja látni. Éppen a matutinumban mutatja be az Egyház ezt a képet. Középen a mennyei Atya, «magas és kiemelkedő királyi széken ült, és ruhájának szegélye eltöltötte a templomot; szeráfok lebegtek felette» *(1. resp.)*. Most a szentek legdicsőbbje, Szűz Mária, az Istenanya lép a trón elé. Az angyalsereg Ave-val köszönti: «Üdvözlégy Mária, malasztal teljes, az Úr van teveled» *(2. resp.)*. Következik az angyalok kara; ők is beletartoznak a szentek seregébe: «Az angyalok színe előtt zengem nagyságodat, szent templomodban magasztallak téged» *(3. resp.)*. Most olyan valaki áll elénk, aki nem tartozik bele egyik csoportba sem, az Úr előhirnöke, akiről maga Krisztus tett bizonyságot: «Az asszonyok szülöttei közt nem támadt nagyobb Keresztelő Jánosnál» *(4. resp.)*. Ezután egy tiszteletreméltó csapat következik, azok, akik földi életükben önvérükkel plántálták az Egyházat, «az Úr kelyhét itták, és Isten barátai lettek. Végig a földön szárnyal az ő szavuk, világ végéig elhat szó-

zatuk» *(5. resp.)*. Az Úr apostolai ők, akik egészen különleges helyet foglalnak el Isten Egyházában. Őket követi a vértanuk serege. Fehér ruha van rajtuk, és pálma a kezükben. Kemény volt a küzdelem, most jutalmuk is nagyszerű ; Krisztus hívja őket : «Jöjjetek Atyám áldottai, vegyétek birtokba az országot» *(6. resp.)*. Majd megint új csoport vonul el előttünk «felövezett derékkal, égő lámpással kezükben». A hitvallók ők, akik virrasztottak és várták, míg az Úr a menyegzőről visszaérkezik. *(7. resp.)* Végül még egy csapat, a szűzi lelkek. Ők is lámpát visznek kezükben, és jegyesi szeretettel és vágyakozással mennek a Vőlegény, Krisztus elé *(8. resp.)*. — Melyik csoporthoz akarunk tartozni? Talán a vérontás nélküli vértanuság rózsáit, vagy a szeplőtelen élet liliomait, vagy a bűnbánat ibolyáit akarjuk megszerezni? Küzdjünk, ne üljünk tétlenül ölbetett kezekkel. Még úton vagyunk, még a küzdőtéren állunk, tartsunk ki türelemben, hogy mi is bevonulhassunk a szentek győzelmes seregébe.

November 1.

Mindenszentek ünnepe.

(dupl. I. cl.)

Mily dicső az az ország, amelyben az összes szentek ujjongnak Krisztussal; fehér ruhába öltözve követik a Bárányt, bárhová megy! (A Magn. antif.)

1. Az ünnep története. Az a gondolat, hogy az összes szenteket egy közös ünnepen ünnepelje, Keleten a IV. századig megy vissza. Akkor azonban csak az összes vértanukat ünnepelték. Az ünnepet a pünkösd utáni első szombaton ülték meg, amint még

ma is teszik a görögök, Szíriában pedig a húsvét utáni pénteken ünnepelték (a Római Misekönyv szerint a húsvét utáni pénteken még ma is a S. Maria ad Martyres a stációtemplom). IV. Bonifác pápa a Phokas császártól neki ajándékozott római Pantheont (amelyet Marcus Agrippa építtetett Kr. e. 27-ben Augusztus tiszteletére, és az összes istenek számára) templommá alakíttatta át. Rengeteg szent ereklyéjét hozatta ide (állítólag 28 szekérrel), és 610 máj. 13-án felszentelte az Istenanya és az összes szent vértanuk tiszteletére (l. Martyrologium máj. 13., és a II. köt. 566. old.). Ezért ünnepelték az összes vértanuk ünnepét máj. 13-án (vagyis a húsvéti időben, mint a föltámadt Üdvözítő kíséretét). IV. Gergely (827—844) nov. 1-re helyezte át az ünnepet, mert tavasszal a rengeteg zarándok ellátása Rómában nehézségekbe ütközött. Igy tehát ez az ünnep, amelyet most már az összes szentekre kiterjesztettek, az egyházi év vége felé megfelelő helyet kapott, hogy kifejezésre juttassa Krisztus országának dicsőséges megvalósulását és az Úr második eljövetelét.

2. A zsolozsma. A liturgia barátja lehetőleg mondja el ma a zsolozsmát is, amely ezen az ünnepen igen kedves és könnyen érthető. Az ünnep a meg-

A fenti három boldogság és azok szimbolumai összefoglalják az összes szenteket. A pálma az apostolokat és a vértanukat jelképezi, a liliom a szűzeket, az olaj pedig a hitvallókat és a szent asszonyokat.

előző este, az első vesperással veszi kezdetét. A pátmoszi látnok lélekben a mennybe vezet bennünket, és megmutatja az Isten trónja és a Bárány előtt folyó mennyei istentiszteletet: «Nagy sereget láték, amelyet senki sem volt képes megszámlálni, minden nemzetből a trón előtt állni»; «és az angyalok mindnyájan a trón körül állának, és a trón előtt arcra borulának, és imádák Istent». Most pedig a kiválasztottak énekét halljuk: «Megváltottál minket Urunk és Istenünk, minden törzsből és nyelvből és népből és nemzetből, és királysággá tettél bennünket Istenünknek». Igy hangzanak az antifónák, ezek között énekeljük a szokásos vesperás-zsoltárokat. A himnusz, a Szent Szűzön kezdve, sorban magasztalja a szentek egyes csoportjait, az angyalokat, az apostolokat, a bíborral ékes vértanukat, a hitvallókat és a szűzeket. A Magnificat antifónájában a Mindenszentek közbenjárását biztosítjuk magunk számára. — A *matutinum*, amelyet éjjel énekelünk, sok rokonságot mutat a Commune Martyrummal, aminek az a magyarázata, hogy az ünnep kezdete az összes vértanuk ünneplésére megy vissza. Hogy az Egyház mennyire Krisztust állítja a szentek tiszteletében is a középpontba, az már a matutinum invitatoriumából is kitűnik: «Jöjjetek, imádjuk Urunkat, a királyok Királyát, mert ő a Mindenszentek koronája». Az első nocturnus olvasmányai a Titkos Jelenések könyvéből valók, és szintén a mennyországot mutatják a szentekkel, a második nocturnus olvasmányai pedig Sz. Bédának egy nagyon kedves prédikációját hozzák: «Ő valóban boldog Anyaszentegyház, amelyet besugároz az isteni méltóság fensége, amelyet a győzelmes vértanuk dicsőséges vére ékesít, és a sértetlen szűzesség ragyogó fehérsége övez! Igy koszorújából sem a rózsák, sem a liliomok nem hiá-

nyoznak. Törekedjetek ti is Szeretteim valamennyien arra, hogy hasonló tiszteletnek és dicsőségnek lehessetek részesei, hogy megnyerjétek, kiharcoljátok magatoknak mind a két koszorút, a szűzesség fehér, a vértanuságnak pedig piros koszorúját. Az égi táborban vannak a békének meg a háborúnak koszorúi, amelyekkel Krisztus katonáit fogják felékesíteni. Isten kimondhatatlan és végtelen jóságának arra is volt gondja, hogy a szenvedés és a küzdelmek ne tartsanak nagyon soká, annál kevésbbé örökké, hanem csak rövid ideig, mondhatnók egy pillanatig; hogy ebben a gyorsan tovatűnő életben fáradozás és harc, a másik, örök életben pedig jutalom és koronák várnak az emberekre. Isten rendelkezése, hogy a fáradozások gyorsan véget érnek, az érdemekért járó jutalom pedig örökké tart; hogy a szentek ennek a világnak sötétsége után a legtündöklőbb fényességet szemlélik, és olyan boldogságnak lesznek részesei, amely messze felülmúlja szenvedésük minden keserűségét, miként Sz. Pál mondja: amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövendő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk».

A harmadik nocturnusban Sz. Ágoston a nyolc boldogságot fejtegeti. A laudesben Sz. János vezetésével megint a mennybe szállunk, és a Benedictust úgy énekeljük, mint a Mindenszentek magasztaló énekét: «Téged magasztal az apostolok dicsőséges kara . . . , az összes szentek és választottak serege egyértelműleg dicsőít téged . . .» *(A Ben. antif.)*

3. A szentmise felépítése és tartalma a tegnapihoz hasonló. Az introitus örvendetes családi ünnepségre hív meg bennünket. Örül a föld, öröm tölti be az eget. Az Egyház bensőséges anyai büszkeséggel tekint végig a győzedelmes Egyház egész karán, és biztosítja magának megdicsőült tagjainak közbenjáró oltal-

mát *(or.)*. A *szentlecke* a mennyországba vezet. Sz. János vezetésével egy pillanatra betekinthetünk a mennyekbe, és látjuk az Isten trónja körül gyülekező, szent énekeket éneklő szentek hatalmas seregét. A szenteknek egy nagy, de megszámlálható tömege a zsidó nép köréből való, a pogány nemzetekből azonban megszámlálhatatlan seregek közelednek. Mindnyájan megtisztultak bűneiktől a Bárány vérében, és most a győzelem pálmáját lengetik kezükben. A *graduale* és az *allelújavers* újra a földre vezetnek bennünket, és megmutatják a mennyországba vezető utat: Istennek szolgálni és hordozni a keresztet. A nyolc boldogság megmutatja az életszentség útját, «Krisztus királyi országútját, az örök boldogsághoz vezető arany létrát» (Meschler). A szentek élete a boldogságok megvalósítása. *Áldozás*kor nagyon hatásosan újra hangsúlyozzuk azokat a boldogságokat, amelyek az Eucharisztiából születnek, amelyeket a szentáldozás táplál és őriz meg. Megtudjuk, hogy hol van ezeknek az erényeknek és boldogságoknak forrása: az Eucharisztiában. «Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent; boldogok a békességesek, mert ők Isten fiainak fognak hívatni. Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa». A szentmise nagy alapgondolata tehát ez: a szentek a mennyben *(szentlecke)*, és a szentek a földön *(evangélium)*. — Az ünnep vége felé a második vesperásban csodálattal kiáltunk fel: «Mily dicső az az ország, amelyben a Mindenszentek ujjonganak Krisztussal; fehér ruhába öltözve követik a Bárányt, bárhová megy».

4. Á t m e n e t. Az egész év folyamán egyetlen vesperás sem gyakorolt reám olyan mély hatást, mint Mindenszentek második vesperása, a hozzá csatlakozó Halottak napjának vesperásával. Az oltárt művészi ereklyetartók díszítették, a szentek maguk is jelen voltak tetemeikben az oltáron, amely Krisztust

jelképezi. Az oltár felöltötte ünnepi ruháit, az aranyos antipendiumot és a hófehér oltárterítőket. Hat aranyozott tartón hatalmas gyertyák égtek. A háttérből a Titkos Jelenések könyvének Báránya ragyogott. A trónon az örök Atya képviselője, az apát ült, arannyal átszőtt pluviálében. Körülötte a kolostor «vénjei» fehér liturgikus öltözékekben, miközben lent a kórusban a négy előénekes pompás pluviálében megkezdte a vesperás énekeit, a szerzetesek kara pedig folytatta a mennyei dallamokat. A hatalmas apátsági templomban részben állt, részben ült «a hívők serege, amelyet senki sem volt képes megszámlálni, minden népréteghől». Mindent betöltött az orgona fenséges, ujjongó, diadalmas örömet hirdető hangja. A mennyei örömnek egy órája volt ez. Alig hangzott el az ünnepi «Benedicamus Domino», a tömjénvivő közeledett az oltárhoz nyolc fáklyahordozóval. Az előénekesek az oltárhoz léptek, tisztelettel kezükbe vették az ereklyetartókat, és a fáklyák kíséretében elhagyták a templomot. A szentek újra visszatértek mennyei hazájukba, amelyet csak néhány pillanatra hagytak el, hogy testvéreikkel és nővéreikkel együtt ülhessék meg a Mindenszentek ünnepét. A főpap kíséretével együtt csatlakozott a menethez. A mennyei Atya a vénekkel együtt jelképesen szintén elhagyta a földet. Az egész körmenetet a tömjénfüst illatfelhője borította be, amelyről az apokaliptikus látnok azt írja, hogy ez a «szentek imádsága» (Jel. 5, 8). Csak a kereszten függő Istenfia maradt az oltáron. A gyertyák kialusznak. Az orgona panaszhangokba kezd. Feketébe öltözött szerzetesek fekete szőnyeget terítenek az oltár elé. Aranysárga gyertyák gyúlnak ki. Fekete pluviálába öltözött papok lépnek az oltárhoz, és megkezdik a tisztítótűz panaszos énekét: «Járni fogok az Úr kedvében, az élők gyülekezetében». Mindenszentek örömmámora elnémult, s a szenvedő lelkek sírása hallatszik.

November 2.

Halottak napja.

(dupl.)

Adj nekik örök nyugodalmat.

A Martyrologium ma a legelején jelenti: «Ma az összes elhúnyt hívők emlékünnepét üljük. Az

Egyház, mindnyájunk jóságos édesanyja, miután méltó fénnyel megünnepelte valamennyi gyermekét, akik már az égben vannak, hathatós közbenjárásával azokat is segíteni akarja Krisztusnál, a mi Urunknál és jegyesünknél, akik még a tisztítóhelyen sínylődnek, hogy amilyen gyorsan csak lehetséges, ők is eljussanak a mennyország lakóinak társaságába».

1. A nap története. A tisztítóhelyen szenvedő, meghalt hívekről való megemlékezés rendszeresítése a jámbor clunyi apátra, Sz. Odilóra megy vissza († 1048), aki 998-ban elrendelte, hogy a clunyi kongregáció összes kolostoraiban mondják el nov. 1-én a vesperás után a halotti zsolozsmát. Ez a szokás követőkre talált, végül pedig az egész Egyház átvette. X. Pius Halottak napját «a szegény szenvedő lelkek főünnepévé» tette, amelyen minden pap három misét mondhat.

2. A halotti officium a bensőséges részvétnek, a nagylelkű segítő-készségnek, a hathatós vigasznak, a gyászában is fegyelmezett erős keresztény szeretetnek imádsága. A zsolozsmában mi a végtelen igazságos és nagyirgalmasságú Úristen, és a tisztítótűzben szenvedő, drága, velünk egységben lévő lelkek között állunk. De nem állunk ott tétlenül, hanem mint vigasztaló angyalok, hol az Istenhez, hol pedig szenvedő testvéreinkhez és nővéreinkhez hajolunk közelebb. Az Úristen megmutatja előttünk büntető hatalmát, szentségét és végtelen jóságát. A halotti zsolozsma végzésénél mindenekelőtt Istenhez kell fordulnunk, Istenhez kell közelednünk. Ő most a megszentelő kegyelem állapotában elhúnyt szolgáit és barátait a szükséges büntető és tisztító szenvedésekkel minden szennytől és minden bűntől meg akarja tisztítani, hogy minél előbb felvehesse őket boldogító színelátá-

sára, és egyesülhessenek Vele az égi hazában. A szenvedő lelkekkel pedig úgy lépünk kapcsolatba a halotti zsolozsmában, hogy az elhúnytakat különböző helyzetekben, a rászorultság és a kín különböző fokozataiban találjuk, sőt lélekben néha szinte büntetésük és szenvedésük helyén, a tisztítótűzben járunk, hogy az ő helyükben mi is panaszkodjunk, bizalommal és állhatatosan enyhülésért kiáltsunk, egyszersmind azonban gyermeki lélekkel szívből köszönetet is mondjunk Isten irgalmasságáért.

A halotti officium sok tekintetben ugyanazokat a sajátságokat mutatja, mint a nagyhét három utolsó napjának zsolozsmája. Az egyébként szokásos bevezetések és záradékok nagy része elmarad (a bevezető vers, a himnusz, a «Dicsőség az Atyának . . .», az olvasmányok szokásos kerete). Az egészet komoly, határozott gyász lengi át ; az ünnepi örömnek minden megnyilvánulása elmarad. Minden imaóra záróimádságát térdenállva mondjuk, és esedezve közbenjárunk drága halottainkért.

X. Piusig a halottak officiuma csak a három ősrégi, eredeti imaórából, a vesperásból, matutinumból és laudesből állt. Ma már az összes imaórák megvannak, úgyhogy Halottak napján már teljes, saját officiumot végzünk. A vesperásból, matutinumból és laudesből álló halotti officium a zsolozsmázó Egyháznak egyik legrégibb liturgikus emléke. — A halotti vesperás mélyen a lélekbe markol. A Gloria Patri dícsérő éneke helyett újra meg újra a könyörgő imádság hangzik föl : «Adj Uram örök nyugodalmat nekik . . .» A zsoltárokban a szenvedő lelkekkel, és érettük imádkozunk. A tisztítótűz az egész halotti officium zsoltáraiban az emberi nyomorúságra és gyöngeségre irányítja figyelmünket. Eszünkbe idézi a halál órájának

és az utolsó ítéletnek borzalmait, a lélek végső gyötrelmeit, de egyúttal Isten végtelen jóságát is, amely megvigasztal és az ég felé vonz bennünket. A Magnificatnál, a vesperás csúcspontján, megcsendül a remény, megjelenik maga az isteni Üdvözítő, és az antifónában megígéri, hogy mindazokat, akiket Atyja neki adott, magához veszi mennyei birodalmába.

A halotti matutinum a gyönyörű invitatoriummal kezdődik: «A Királyt, akinek minden él, jöjjetek, imádjuk». Az első nocturnus olvasmányaiban a béketűrő Jób, a tisztítótűzben szenvedő lelkek megrázó megszemélyesítője elpanaszolja súlyos szenvedéseit, amelyeknek szeretné okát tudni, és szabadulásért rimánkodik. A második nocturnusban Sz. Ágoston könyvéből olvasunk részleteket, hogyan kell a halottakról gondoskodni. Ez a régi, tiszteletreméltó irat kifejti, hogy milyen nagy érték az emberi test, milyen kegyelettel kell a holttesteket eltemetni, és a megholtakon imádsággal segíteni; hogyan segít az Anyaszentegyház imádságával és áldozatával mindazokon, akiken segíthet. A harmadik nocturnus olvasmányaiban a nemzetek apostola a keresztények feltámadásba vetett hitét hirdeti. Különösen megrázóak a responsoriumok, amelyekben legtöbbnyire a szenvedő lelkek panaszkodnak. A zsoltárokban részint a vezeklő szenvedés (első és harmadik nocturnus), részint a bocsánat reménye (második nocturnus) szólal meg. — A laudes a halottas zsolozsmának az a része, amelyből a legtöbb örvendező reménykedés csendül ki. Az 50. zsoltárral, a bűnbánat zsoltárával kezdődik ugyan, de rögtön átcsap az aratásért való hálaadás örömére (64. zsolt.), az Istennel való egyesülés égő vágyára (62. zsolt.), a feltámadás ujjongó örömére (Canticum és 150. zsolt.). Éppen Ezekiás éneke nagyon találóan fejezi

ki a tisztítótűz szenvedéséről a mennyei boldogságra való átmenetet.

3. Halottak napjának miséje (Requiem aeternam), miként a gyászmisék általában, kettős rétegeződést mutat, különböző hangulat és gondolattartalommal. Az első részt, amelynek eredete visszanyúlik a keresztény ókorba, az öröm hangulata lengi át, és a test föltámadásának jó hírét hirdeti. Ebbe a gondolatkörbe tartozik az örvendetes aratási (64. zsolt.) zsoltár az *introitus*ban (az Egyház a lélek-aratásra gondol, de el kell mondanunk az egész zsoltárt, hogy ezt a vonatkozást észrevegyük), főként pedig a két olvasmány. Mindkettő a halottak dicső föltámadásának örvendetes kinyilatkoztatása. A *szentlecké*ben az apostol a test feltámadásának módját világítja meg. A test feltámad, de nem a romlandó, hanem a megdicsőült test egyesül a lélekkel. Az *evangélium*ban Krisztus, a halott-támasztó áll előttünk, aki kettős halálból kelt bennünket új életre ; itt a földön a kegyelem életére kelti az embereket, az utolsó ítélet napján pedig a test és lélek dicsőségének életére. Ehhez a részhez szorosan kapcsolódik a gyönyörű *halotti prefáció* (amely egészen újkeletű ugyan, de a mozarab liturgia ősrégi mintái után készült). Páratlan szépségűek a rövid versek : «Krisztusban a boldog feltámadás reménye ragyogott föl számunkra ... híveidnek élete megváltozik ugyan, de nem szűnik meg, és e földi élet szállása porráválván, az égben örök lakóhelyet nyernek». — A mise második rétege a bűntudatra hajló középkor terméke ; hiányzik belőle az öröm és a győzelem tudata, ehelyett a szenvedő lelkekért való aggódás tölti el, akiknek szabadulásáért könyörög. Ebben a részben a halál és ítélet nagyon sötét színekben állnak előttünk. Jellemző példa erre a megrázó *Sequentia* (Dies

irae), az utolsó ítéletnek remek költői leírása. A szép *felajánlási ének*ben Sz. Mihály, a lelkek kísérője áll elénk, aki a megholtak lelkeit, mint zászlóhordozó a pokol örvénye fölött haza vezeti a szent világosságra. Misekönyvünkben ez az egyetlen emléke a verses *offertorium*nak (a gyászmisékben maradt meg legtovább a felajánlás régi módja, a felajánlási menet, ezért szerepel itt hosszabb ének). Ez az ének arra a régi pogány elgondolásra támaszkodik, hogy a lélek kísérőt kap a másvilágon. Az ismételt könyörgések, hogy a lelkek «ne zuhanjanak a sötétségbe», szintén pogány elképzelésnek (Lethe folyója) emlékei. A mai mise tartalma tehát: a test feltámadásába vetett hit, és a kedves halott kiszabadulásáért végzett aggódó könyörgés. — Hangsúlyozzuk, hogy a hívők egész mise alatt égő gyertyát tartanak kezükben. Ezek most nem a keresztség kegyelmét jelentik, mint egyébként az év folyamán, hanem a szenvedő lelkeket, akiknek helyében mi állunk, és akiknek az «örök világosságot» kívánjuk.

November 3.

Mindenszentek nyolcadában.

(semid.)

Uram, a szentek reménysége és erősségük tornya, te megadtad az örökséget azoknak, akik nevedet félik; ők sátradban laknak mindörökre. (Antifóna.)

1. Mindenszenteki gondolatok. A zsolozsmában Tiszteletreméltó Béda a mennyország fenségét rajzolja (fontos és időszerű ez a gondolat számunkra!): «Az égben minden csendes és nyugodt, mert a szentek között a legteljesebb béke és öröm uralko-

dik. Ott állandó a fény, nem olyan, mint a mi Napunk fénye, hanem sokkal tündöklőbb, és éppen ezért boldogítóbb is. Az a mennyei város nem szorul rá a Nap fényére, mert a mindenható Isten fogja megvilágosítani, világossága pedig a Bárány. A szentek itt ragyogni fognak, mint a csillagok, örökkön-örökké, és akik sokakat tanítottak, olyanok lesznek, mint a Nap fénye. Ott nincs éjtszaka, nincs sötétség, nincs rossz idő, hanem a legtökéletesebb összhang, olyan, amilyent még szem nem látott, fül nem hallott, sem ember szívébe föl nem hatolt, azokét kivéve, akik ezt a nagyszerűséget élvezhetik, akiknek neve be van írva az élet könyvébe, akik ruhájukat megmosták a Bárány vérében, akik Isten trónja előtt állnak; és éjjel-nappal szolgálnak neki. Nem lesz ott öregség és az öregkor gyengeségei, mindnyájan elérik a tökéletesség korát, Krisztus korának teljességét. Ehhez járul az az öröm, hogy csatlakozhatnak az angyalok karához, láthatják a szentek seregét, amely fényesebben ragyog a csillagoknál, a pátriárkák hitével tündököl, a próféták reményével ujjong, az apostolokkal megítéli az egész földkerekséget, a vértanuk bíborszínű koszorújával messze világít, láthatják a fehérbe öltözött szűzek karát».

2. A végső liturgikus dolgok. Bár az egyház ősz gondolatai állandóan emlékezetünkbe idézték az ember végét, a leghathatósabb prédikációt mégis Mindenszentekkel, főként Halottak napjával intézte hozzánk az Anyaszentegyház: Halandó, gondolj a halálra! Mindenszentek nyolcada a legalkalmasabb idő arra, hogy komolyan gondoljunk életünk végére. Földi pályafutásunk végén ott van a haldoklók szentsége (utolsó kenet), és a liturgikus cselekmények egész sora, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy átkísérjenek bennünket ebből a világból a másik világba. A legválságosabb pillanatban, amelytől egy örökkévalóság sorsa függ, betegágyunk mellett ott áll édesanyánk, az Egyház, szent szertartásaival, jelképes cselekményeivel, még inkább azonban liturgikus imádságának erejével. Alá-

húzom a liturgikus imádság kifejezést. Micsoda nagyszerű gondolat is ez! Az Egyház, a nagy Világegyház, amely átfogja az egész földkerekséget, áldásának erejével ellátogat a szegény kunyhójába. Persze újra meg kell tanulnunk a «liturgikus» szó mély jelentését, hogy a keresztény liturgia magasztosságát éppen életünk e fontos pillanatában meg tudjuk érteni. Életünk végső dolgainak erről a liturgiájáról, vagy helyesebben a végső liturgikus dolgokról lesz most szó. Hány ilyen liturgikus végső dolog van? Néhányat közülük egybefoglalhatunk, úgyhogy öt szent cselekményről beszélünk, amelyeknek természetes sorrendje a következő: a szentgyónás a szent útravalóval, az utolsó kenet, az apostoli áldás, a távozni készülő lélek ajánlása és a temetés a gyászmisével.

Ideális betegellátás. Reggel van, a plébániatemplomban folyik a szentmise, az oltár körül ott áll a hívők közössége. Közösen imádkoznak, közösen mutatják be a szentáldozatot. A memento vivorumnál, az élőkről való megemlékezésnél a lektor így szól: Emlékezzél meg Urunk beteg testvérünkről (nővérünkről), N. N.-ről, akinek ma visszük el a szent útravalót. Mindenki csendes, mindenki szent megilletődéssel figyel, és lélekben elzarándokol a betegágyhoz. Közösségi mise! A közösségi szellem lebeg itt, amely azonban nem marad meg a templom falain belül, hanem messze kihat az életbe is. A beteg pedig közben betegágyán, imakönyvvel a kezében a templomba képzeli magát, ahol a földön utóljára vesz részt a közösség eucharisztikus liturgiáján. Az áldozati lakomának vége van, a pap, miután mindnyájan ettek, beleteszi az Úr testét a betegellátó szelencébe. A misének vége, a papra ráadják a fehér pluviálét, a ministránsok gyertyát és csengőt vesznek kezükbe, a nép pedig közben fölsorakozik a szent processióra. Az «imádkozó és áldozó» Egyház, haldokló tagjának házába vonul Az áldozati lakoma még nem ért véget a templomban, csak itt, a beteg szobájában nyer befejezést. A szent útravaló — az utolsó áldozati lakoma, az Eucharisztia utolsó közös megülése itt a földön. A szoba meg az ágy alkotják a szentélyt (a presbitériumot), az asztal lesz az oltár, az udvar meg az utca pedig a templom hajója, amelyben a szent ünnepségen résztvevő hívek tartózkodnak. Egy rövidített áldozati szertartás a beteg számára közelebb hozza és közvetíti a templomban imént befejezett szentáldozatot. Az Asperges a keresztségre emlékezteti; meg kell tisztulnia, élete végén is olyan tisztának kell lennie, mint amilyen volt annak kezdetén. Te megkeresztelkedtél, elnyerted a megváltás

kegyelmét, — mondja a szenteltvízhintő, miközben szent cseppjei engesztelőleg peregnek az örökkévalóság útjára indulóra. A külső tisztulási szertartással párhuzamosan halad a Confiteor. A lépcsőimának ez a középponti része a szentmise imádságos részét pótolja. «Ime az Isten Báránya, ime, aki elveszi a világ bűneit», kezdi a pap, miközben felmutatja a szentostyát. «Uram, nem vagyok méltó», válaszolja a beteg és a hívők közössége. «Vedd, testvér (nővér), a mi Urunk Jézus Krisztus testét

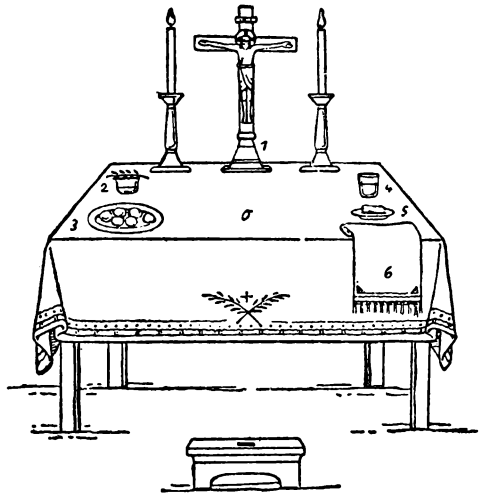

útravalóul ; őrizzen meg téged a gonosz ellenségtől, és vezessen el az örök életre», — ezekkel a szavakkal veszi magához a beteg az Úr testét. Az erre következő imádság pótolja a postcommuniót. Ha van kis házi oltár, azt magától értetődően úgy kell elhelyezni, hogy a beteg jól láthassa. Ha nincs ilyen, akkor a szoba asztala szolgál oltár gyanánt. Liturgikusan nevelődött emberek még egészséges napjaikban gondoskodnak erről az asztalról, amely mégis az oltárt helyettesíti. Nők gondoskodnak róla, hogy legyen rávaló szép, a liturgia szellemében készült vászonterítő. Egy antependium sem volna éppen fényűzés. Feszület két gyertyatartóval az oltár lényeges felszereléséhez

tartozik. A gyertyatartókon szentelt gyertyák égjenek ; ilyenkor lehet felhasználni a Gyertyaszentelőkor megszentelt gyertyákat. Egy külön gyertyatartón — a húsvéti gyertyához hasonlóan — a keresztelési gyertya égjen, hisz a többi gyertyával együtt most azt az égő lámpást jelképezi, amellyel az Úr paruziája elé megyünk. Ha az utolsókenetet is kiszolgáltatják, legyen még az asztalon egy tányér hat vattagolyócskával, az olajjal való megkenéshez, egy másik tányér pedig kenyérbéllel, vagy sóval, a pap olajos ujjainak letörlésére. A vattát, a kenyeret és a sót használat után el kell égetni. Ha a beteg nehezen tud nyelni, legyen kéznél egy pohár víz, amelyet a hozzátartozók rögtön a szent útravaló után odanyujtanak neki. Ha van hely, akkor az asztalon, vagy esetleg az asztal körül ott állhatnak a ház penatesei, a ház védőszentjei, de természetesen ízléses elrendezésben ; az asztal ne hasonlítson kegytárgykereskedéshez. Amennyiben van virág, ízléses elrendezésben az is felhasználható az eucharisztikus vendég tiszteletére. Egy kis edényben legyen víz, mellette törlőkendő, hogy a pap leöblíthesse ujjait. A szenteltvíztartót a hintővel (buxus-ágacska) nem is kell külön említenem. Az ágy fölé terítsünk nagy vászonterítőt. Az asztal elé, amelyen a szent felszerelés van, szőnyeget teríthetünk, megfelelő távolságba pedig (ne közvetlenül eléje), ha van, térdeplő zsámolyt állíthatunk.

November 4.

Borromeo Sz. Károly püspök, hitvalló.

(dupl.)

Sz. Vitális és Agrikola.

Egy igazi nagy lelkipásztor.

1. Sz. Károly. † 1584 nov. 3. Sírja a milánói dómban van. Érseki ruhában, nyakában kötéllel ábrázolják, amint megáldja a betegeket. *Élete:* Szentünk a XVI. századbeli katolikus egyháznak egyik legszebb ékessége, és minden idők egyik legnagyobb lelkipásztora. Kiváló érdemeket szerzett a trienti zsinat megtartása és befejezése körül. Lelkipásztori rendelkezései

még napjainkban is éreztetik hatásukat. 1538-ban született előkelő milánói családból. Már gyermekkorában egyházi méltóságot viselt, 23 éves korában (1560) bíboros, majd nem sokkal utóbb Milánó érseke lett. Ezentúl az volt főtörekvése, hogy a trienti zsinat határozatait egyházmegyéjében végrehajtsa. Ebben a munkájában azonban rengeteg ellenállással, nyilt ellenségeskedéssel találkozott egyháziak és világiak részéről egyaránt. Ragyogó példáját nyujtotta az irgalmas felebaráti szeretetnek és a szegények iránt való bőkezűségnek. Amikor Milánóban pestis dühöngött, saját háztartása felszerelését, még ágyát is eladta a betegek és szükségben szenvedők segélyezésére, őmaga pedig ettől kezdve puszta deszkán aludt. Meglátogatta a pestises betegeket, mint szerető édesatya vigasztalta őket, és saját kezűleg szolgáltatta ki nekik a szentségeket. Alázatos könyörgéseiben igazi közvetítőként éjjel-nappal ostromolta kiengesztelődésért a kegyelem trónusát. A nyilvánosan elrendelt engesztelő körmeneten csupasz, vérző lábakkal, nyakán kötéllel, vállán kereszttel vett részt, önmagát ajánlva fel áldozatul, hogy az isteni igazságosság sujtó kezét népétől elhárítsa. Még csak 47 éves volt, amikor meghalt. Negyvenhat év után, zsákban és hamuban, a Keresztrefeszített képét tartva kezében, 1584 nov. 3-án ezekkel a szavakkal fogadta a halált: «Ime, Uram, jövök, csakhamar eljövök». Sírja Milánó világhírű fehér márvány dómja. A mise a püspök-hitvallók közös miséje (Statuit). A saját *orácio* kiemeli lelkipásztori buzgóságát (l. 585. old.).

2. Sz. Vitális és Agrikola. Sírjuk Bolognában van. A zsidó temetőben temették el őket, később azonban Sz. Ambrus megtalálta holttestüket, és szentelt földbe helyezte. *Életük:* A rabszolga Vitálist és gazdáját, Agrikolát Dioklecián alatt kegyetlenül

megkínozták. Minden kísérlet, hogy Vitálist ígéretekkel hite megtagadására bírják, kudarcot vallott, állhatatosan kitartott Krisztus mellett. Kegyetlenül meggyötörték, de ő mindvégig csodálatos türelemmel viselte el a kínokat, mígcsak imádság közben ki nem lehelte lelkét. Agrikola ítéletének végrehajtását elhalasztották, abban a reményben, hogy szolgájának kínjai megrettentik, és megtagadja Krisztust; ő azonban szolgája állhatatosságából éppen erőt és kitartást merített. Keresztre feszítették, és így társa lett Vitálisnak a hősi vértanuhalálban (304). *Alkalmazás:* Nem fenséges színjáték-e ez: szolga és ura együtt halnak meg Krisztusért! A kereszténységnek át kell hidalnia, és meg kell nemesítenie az emberek között tátongó szociális ellentéteket. A szolga és gazdája testvérek Krisztusban, és a gazda Krisztus rabszolgája. A szolga engedelmeskedik urának, mint Krisztus helytartójának, az úr pedig Krisztus testének tagját tiszteli szolgájában. Egykor együtt részesednek majd az örök örömökben, ha mindegyik megállja helyét.

3. A betegek kenete és a pápai áldás. A görög birkózókról tudjuk, hogy olajjal kenték meg testüket. Ez a kenés kettős célt szolgált: erőssé, hajlékonnyá, ruganyossá tette tagjaikat, s egyben sikamlóssá is, úgyhogy könnyen kicsúsztak az ellenfél kezéből. A keresztény élet döntő küzdelmét a halál alkalmával vívjuk. Az Anyaszentegyház ekkor segítségünkre siet, és olajat hoz a végső küzdelemre. A betegek olaját a püspök a nagycsütörtöki ünnepélyes misében szenteli meg a szentostya kis felmutatása (Per quem haec omnia ... szavak) előtt, hogy a lelkek megerősítésére szolgáljon, és segítsen kivédeni az ádáz ellenség heves támadását. Tehát a nagycsütörtöki szentmisében — ezt jól aláhúzzuk — történik az olajszentelés. Eszerint a betegek kenetének szentsége, a halál liturgikus megszentelése is a szentmiseáldozatból meríti erejét. A coenaculumban tartott utolsóvacsora volt az Úr búcsújának misztériumünnepe, s ezt követte az Olajfákhegyén a halál megszentelése. Milyen mélyértelmű párhuzamot jelent ez a keresztény élet két utolsó litur-

gikus gyakorlatára vonatkozólag. A szent útravalónak vételét, mint a földi áldozati lakomában való utolsó részesedést követi a keresztény halál megszentelése. A bérmálás alkalmával a szent krizma Krisztus harcosává kente fel őt, amiként a keresztségben a krizma az egyetemes papságra avatta föl, s most íme az utolsó kenés a hősi halálra képesíti. A keresztény élet végén az Egyház egyik ünnepélyes misztériumcselekménye áll. A Rituale (Szertartáskönyv) hivatalosan extrema unctio-nak, utolsókenetnek nevezi. A liturgia szellemében élő emberek számára, azok számára, akik remélik és várják az Úr paruziáját, az «utolsó kenet» csak vigasztaló és szent dolog lehet. Azokhoz, akik az Egyház szívén élnek, akik meg akarják érteni és át akarják élni az ő misztériumait, úgy közeledünk a szent olajjal, hogy tudják meg: ez a halál liturgikus megszentelése. Ezek a hívők nem félnek a haláltól, és a betegek kenetének szentségében csak az Egyház gondos anyai szeretetének utolsó megnyilvánulását látják, amely elveszi a könnyeket, elveszi a halál keserűségét, félelmetességét, felmagasztosítja azt és egy új lét kapujává teszi, mely élet valóban megérdemli az «élet» nevet. Azok számára, akiket az Egyház szelleme éltet, az u t o l s ó kenet a romolhatatlanságra és a föltámadásra való fölkenés, az Úr közeli paruziájára való fölékesítés, megszépítés, a liturgikus formába öltöztetett őskeresztény kiáltás: «Maranatha», «Jöjj, Uram Jézus!» A liturgia szellemében élő keresztény ezért már előzetesen is igyekszik megismerni a betegek kenete szentségének szertartását (magyar nyelven Szunyogh fordításában: A betegek szentsége) és kezében a szöveggel követi a szertartást, amikor majd neki, vagy valamelyik hozzátartozójának szolgáltatják ki.

A betegek szentségének föladását rendesen követi egy igen szép szertartás. A Szentatya maga jön el a beteg ágyához, jóllehet híveinek nagy száma nem engedi meg, hogy ezt személyesen tegye, s így a pappal helyettesítteti magát. Ezt a papot a legnagyobb és legbőkezűbben mért hatalommal ruházza fel. Egészen kiüríti általa az Egyház kegyelmi kincstárát. Miután a nagybeteg segítségül hívta az Úr Jézus szent nevét, és Isten akaratában megnyugodva vállalta a halált, a pap a kereszt jelével és az Egyház hivatalos imádságával megadja a haldoklóknak engedélyezett teljes búcsút. Nemde, Anyaszentegyházunk könnyűvé, széppé teszi és megváltásunkká avatja a halált!

November 5.

Sz. Imre herceg, hitvalló.

(dupl. II. cl. Magyarországon)

Sz. Imre herceg kemény tisztaságát . . .

1. Sz. Imre. † 1031 szept. 2. Sz. István király és Gizella fia 1007-ben született Esztergomban. Szülői igen gondos nevelésben részesítették. Nyolc éves korától kezdve Sz. Gellért volt mestere, kinek példájára szigorú életmódot folytatott, sőt — valószínűleg mesterének nagy Mária-tiszteletétől föllelkesülve — örök szűzességet is fogadott. Midőn pedig édesatyja az ország érdekét tartva szeme előtt, azt kívánta tőle, hogy vegye feleségül Meskó lengyel király leányát, rávette ifjú hitvesét, hogy testvérként éljenek egymás mellett. István király élete végét érezvén, megigértette a főurakkal, hogy halála után Imre fiát fogják elismerni királyuknak. A Gondviselés azonban másképen határozott. Az alig 24 éves ifjút vadászat alkalmával egy vadkan halálra sebezte. Halála annyira megrendítette atyját, hogy ez időtől kezdve nem látták mosolyogni. Halála után Isten sok csodával tüntette ki Imrét, úgyhogy messze földről zarándokoltak sírjához. Az egyik legnevezetesebb csoda egy Konrád nevű német emberrel történt. Ez az ember Rómába zarándokolt, hogy nyilvános vezeklésével megszerezze bűnei bocsánatát. A pápa azt a penitenciát szabta rá, hogy addig zarándokoljon szentség hírében meghalt keresztények sírjához, mígcsak valamelyiknél le nem hullanak a testére rakott bilincsek, és el nem tűnik az írás a bűneit tartalmazó lepecsételt levélről. Konrád, aki eredmény nélkül járta be a Szentföldet, zarándoklásai közben elvetődött Székesfehérvárra is,

ahol Sz. István sírjánál álmában azt a bíztatást kapta, hogy menjen Imre sírjához, mert csak ő tudja szűzi tisztaságának érdemével kieszközölni a kért kegyelmet. Konrád így is cselekedett, s íme az öt bilinccsel megvasalt páncél lepattant róla, a levélről pedig eltűnt a bűneit felsoroló írás. A csoda alapján 1083-ban Sz. László és a magyar püspökök Imre földi maradványait oltárra emelték, s ettől kezdve a magyar nép szentként tiszteli. — A szentmise a hitvallók közös miséje (Os justi, l. 592. old.) saját orációkkal.

2. Sz. Imre legendájából. A zsolozsma II. nocturnusának Sz. Imre legendája alapján készült olvasmányai a következőket mondják: «Éjjelenként, amikor mások, főkép a kiskorúak hosszabb időre is nyugalomra hajtják fejüket, ő a fáklyák fényénél, melyek a királyi magzatot megillető tiszteletből szobájában égtek, Isten dícséretét és Dávid zsoltárait szokta zengeni nagy buzgósággal, és közben ezeknek a dícséreteknek és az egyes zsoltároknak végeztével a legmélyebb alázattal kérte Istentől bűneinek bocsánatát. Midőn atyja, Sz. István ezt titkon megfigyelte, dícsérte és magasztalta a mennyei Atyát, mert örült, hogy az Úr kezéből ilyen jeles ajándékban részesült, és eltöltötte a reménység, hogy fia kiváló szentséggel és dicsőséggel fog ékeskedni. Midőn Imre elérte azt a kort, amelyben a legtöbb ifjú élvezeteknek adja át magát, és gyönyörűségekben keresi kedvét, ő mindjárt az önmegtagadás fékjébe fogta testét és érzékeit, hogy legyőzve ifjú tagjait, a léleknek vesse alá a testet. Veszprémben egyetlen csatlósa kíséretében éjjel elment Sz. György templomába, és alázatos könyörgéssel tudakolta Istentől, hogy elsősorban mit kíván tőle, ami a legkedvesebb volna színe előtt. És amikor fényár közepette azt a választ hallotta, hogy a szűzesség tetszik Istennek, rögtön megfogadta, hogy egész életén át meg fogja őrizni. Szüntelen lángoló esdeklésére meg is nyerte Isten kegyelmét, melynek segítségével tisztaságát szeplőtelenül megőrizte, érintetlenül hagyva azt a királyi szűzet is, akit atyja kívánságára feleségül vett. És hogy mennyire kitűnt Imre a tisztaság és szűzesség erényében, világosan kitűnik a következő jeles cselekedetből. Atyja, István Pannonia szent hegyén neves kolostort alapított, és Sz. Benedek rendjéből való szerzeteseket telepített bele. Midőn egy alkalommal a király fiával együtt meglátogatta ezt a kolostort, és

a szerzetesek hosszú sorban eléje vonultak, hogy őt a királyt megillető tisztességgel fogadják, fiát elejükbe küldötte. Imre mindegyiküket gyöngéden megölelte és megcsókolta szent csókkal, de nem egyformán, hanem különböző számú csókot adott nekik, mert egyeseknek kettőt, másoknak hármat, egyeseknek négyet vagy ötöt, némelyeknek pedig[1] hetet is adott. Az atya csendben szemlélte a történteket, utóbb azonban megtudta fiától, hogy aszerint adott egyes szerzeteseknek több-kevesebb csókot, hogy milyen tökéletesen és mennyi időn át tartották meg a tisztaságot; azok pedig, akiknek hét csókot adott, egész életükben tiszták voltak. Imre ugyanis olyan tisztán őrizte meg az Isten előtt kedves szűzességet, hogy Isten segítségével másokban is megismerhette a tisztaság titkát. Mikor atyja át akarta adni az ifjúnak a királyságot, Isten jobb rendelkezéséből még atyja életében a mennyországba költözött az üdvösségnek 1031. esztendejében.»

November 6.

Mindenszentek nyolcadában.

(sem.)

«Félelemben szolgáljatok az Úrnak, minden szentjei, mert semmi sem hiányzik azoknak, akik őt félik; Ime, az igazakon nyugszik az Úr tekintete, és fülei meghallják imádságukat. (Antifóna.)

1. Ünnepi gondolatok. Ma a mézajkú doktor, Sz. Bernát mond nekünk szentbeszédet a Mindenszentek ünnepéről. «Kedveseim, minthogy ma üljük meg minden szentnek igen tiszteletreméltó ünnepét, úgy vélem, érdemes lesz az ő közös boldogságukról, amelyben már elnyerték nyugalmukat, és ennek még elkövetkező betetőzéséről, amelyre törekedtek, a Szentlélek segítségével hozzátok szólanom. Mert igen helyénvaló és teljesen megokolt követelmény, hogy azokat, akiket

[1] A mondseei kódex legendája szerint csak egynek, Mórnak, a későbbi pécsi püspöknek.

ünnepi tiszteletben részesítünk, hasonló életmóddal kövessük is, hogy akiket a legboldogabbaknak hirdetünk, azok boldogságát minden erőnkből iparkodjunk magunk is megszerezni, hogy akik dicsőítésének örülünk, azok segítségét is elnyerjük. Mert mit használ a szenteknek a mi dícséretünk? Mit ér nekik minden magasztalásunk? Mire való ez az egész ünnep? Miért részesítjük földi tiszteletben azokat, akiket Fiának igaz ígérete szerint maga a mennyei Atya tisztel meg? Mit adhatnak nekik a mi ünnepi szózataink? Hiszen mindenük megvan! Szent igaz, Kedveseim, hogy a szentek nem szorulnak a mi javainkra, s a mi hódolatunk nem adhat semmit sem nekik. Valóban, ha emléküket tiszteljük, ez n e k ü n k használ, nem nekik. S akarjátok tudni, mennyiben használ nekünk? Megvallom, úgy érzem, hogy ez az emlékezés szenvedélyes vágyat kelt bennem, és pedig háromszorosat. Közönségesen azt szokták mondani: Amit nem látunk, azért nem fáj a szívünk. Az én szemem az én emlékezetem, s ha a szentekre gondolok, mintha valamiképpen őket látnám. És így részünk van az élők földjéből, és ez nem is mondható kis résznek, ha — mint illik — az emlékezéssel együttjár az érzelem is. Ily módon a mi hazánk a mennyekben vagyon (Filipp. 3, 20.), mindazonáltal nem olyatén-képpen, mint nekik. Ők ugyanis a valóságban ott vannak, mi csak vágyban; ők jelenlétükkel, mi pedig a róluk való emlékezéssel.»

2. A c o m m e n d a t i o a n i m a e. Ha a haldokló keresztényhez papot hívnak, a betegek kenetének és a pápai áldásnak föladása után rendesen nem mindjárt következik be a halál. A legtöbb esetben még elhúzódik egy ideig a haldoklás. A haldokló már elő van készítve erre. Az Egyház és a lélek megtették mindazt, amit az Egyház és a liturgia szellemében meg kellett tenniök. S most következik az Úr paruziájának órája. A halálküzdelemmel jelzi érkezését az Úr, és még ott is, ahol csendes

kimúlásról beszélünk, ahol a halál valóban elszunnyadáshoz hasonlít, mutatkoznak olyan jelek, amelyek arra vallanak, hogy most az élet Ura lépett a haldoklóhoz, hogy magával vigye a lelkét. Az Anyaszentegyház pedig az utolsókenet feladása után nem hagyta ott a beteget, mintha azt mondaná: Én már megtettem a magam kötelességét. Csak kissé visszavonult, hogy most azután a keresztény élet utolsó, döntő pillanatában még egyszer megjelenjék imádságaival és szent szertartásaival. Az Anyaszentegyház még akkor is, ha szolgái nem lehetnének, vagy tényleg nincsenek is jelen, készen áll arra, hogy áldó, megváltó kezét kiterjessze haldokló gyermeke fölé. A haláltusa és a lélek elválása idejére a liturgiának külön szertartása van. A Rituale hivatalos szövege úgy nevezi ezt: Commendatio animae, ami magyarul ilyenféleképpen fest: lélekajánlás, a (távozó) lélek ajánlása. Nálunk nem nagyon ismerik. Az Esztergomi Rituale az V. Titulus 6. fejezetében a következőket mondja: «A plébános, aki a haldokló lélek ajánlására megy, ha lehetséges, vigyen magával egy klerikust (ministránst), aki a szenteltvizes edényt hozza, ő maga pedig öltsön karinget és violaszínű stólát». Ez az előírás tehát föltételezi, hogy a papot elhívják a keresztény ember halálos ágyához, hogy ott mint a liturgia hivatalos végzője az Egyház nevében elvégezze «a (haldokló) lélek ajánlását». Hogy a nagyvárosokban, ahol a mai idők rendkívül nagy igényeket támasztanak a lelkipásztorokkal szemben, nem teljesítik a Rituale óhaját, könnyen megérthető, de kint a vidéken, falun, ahol nincs olyan sok betegellátás, ez nem volna túlzott igény a liturgia hivatalos végzőjével szemben. Mi az értelme ennek a lélekajánlásnak? Talán segít a következő hasonlat. Egy kivándorló jól elhelyezkedett Amerikában, vannak barátai és ismerősei ott az óceánon túl is, akik szeretik és becsülik őt, neki azonban jóléte ellenére sem szűnt meg honvágya a hazai föld után. Ez a vágy nem halt ki belőle, s egyszer csak annyira hatalmába keríti, hogy nem tud többé ellenállni. Egy szép napon azután ott áll a hatalmas tengeri kikötőben. Kézfogás, üdvözlés, csók, ölelés mind azt mutatják, hogy mennyire megszerették az idegenben. De ő kiszakítja magát közülük, fölugrik a hajóra, s a fedélzetről még lekiált, s alulról fölhallatszik a szerencsekívánság. Még egy utolsó szóváltás, s a hajó fölhúzza horgonyát, hogy nekivágjon a tengeri útnak a honi partok felé. És a hazai parton ott várják már édesapja, édesanyja, testvérei, barátai, hogy a szerencsésen hazatértet kitörő örömmel fogadják, boldogan karjukba zárják és hazakísérjék az atyai hajlékba. Mi,

keresztények idegenek vagyunk a földön, hontalanok vagyunk, vagy legalább is azoknak kell lennünk. Nincs itt maradandó városunk. Az Anyaszentegyház szertartásaival és szent jeleivel állandóan ébrentartja lelkünkben az örök haza utáni vágyat. Paruzia-hangulatban tart bennünket. A halál pedig fölszabadítja az örök haza iránti honvágyunkat. A halál az a széles, sokak előtt idegenszerű, ködbevesző partokkal határolt tenger, amelyen keresztül mi e világ kikötőjéből a másvilág partja felé evezünk. Kedves emberek állnak itt a parton, hogy búcsút vegyenek tőlünk, megadják a végső kíséretet, és szerencsés utat kívánjanak; ott pedig azok állnak, akik teljesjogú birtokosai annak a földnek, amely valóban megérdemli a haza nevet, hogy fogadjanak bennünket. A lélek elkísérése, hazakísérés az atyai házba, kivonulás és bevonulás, — ezek volnának a Commendatio animae megfelelő alcímei. Ez a lélekajánlás a keresztény lélek Teremtőjéhez és Megváltójához való hazatérésének megható imádságoktól kísért liturgikus-dramatikus ábrázolása. Maradjunk a hasonlatnál. Két kórus imádkozik a távozó lélek ajánlásának szertartásában. Az első kórus a hozzátartozókból és barátokból áll, akik a haldokló ágya köré gyűltek, hogy imádkozzanak érte, búcsúzzanak tőle és boldogságot kívánjanak neki. Ez az itteni világ kórusa. A második kórusban a másvilág szólal meg: a mennyei szentek és a véglegesen megváltottak énekelnek, akik az eljövendő Királlyal az élükön bevezetik a lelket az öröm és béke honába. A Commendatio animae szertartásának van pozitív és negatív oldala. Ha a bűnök bocsánatáért, kegyelmes ítéletért könyörgünk, mi beszélünk, e földi ország polgárai, akik visszamaradunk a halálos ágynál. Amikor pedig a másvilágba való fölvételről van szó, ha az Ó- és Újszövetség szentjeit halljuk emlegetni, sőt azok jelennek meg, akkor nekik kölcsönözzük imádkozó ajkunkat. A küzdő és a győzedelmes Egyház a két láthatatlan partról kéz a kézben kísérik haza a keresztény lelket az atyai házba. — A lélekajánlás szertartása két részből áll. Az első igen hosszú imádságok sorozata, amelyek a haláltusát kísérik. A második — egészen rövid — rész pedig, amely mintegy az Egyház utolsó csókja, a tiszta, a halálra megszentelt homlokon, egyenesen a halál pillanatára (in exspiratione) és közvetlenül utána van szánva.

November 7.

Mindenszentek nyolcadában.

(semid.)

Ó Uram, ezek igazságot cselekedtek, és immár hajlékodban laknak, s megnyugosznak szent hegyeden.

1. Ünnepi gondolatok. Ma Aranyszájú Sz. János beszél nekünk a szentekről. Azt a gondolatot fejtegeti, hogy vagy kövessük a szentek cselekedeteit, vagy hagyjunk fel dícséretükkel. «Aki a szentek érdemeit áhítatos szeretettel csodálja, és gyakran hirdeti az igazak dicsőségét, annak utánoznia is kell azok szent életét és igazságát. Mert akit megörvendeztet valamelyik szentnek érdeme, annak ehhez hasonló készséget kell mutatnia Isten szolgálatában. Ezért vagy utánoznia kell, ha már egyszer dícséri, vagy hagyja abba a dícséretet, ha vonakodik követni . . . És nem is olyan nehéz cselekedeteik utánzása. Hiszen elődeink példaképek nélkül vitték végbe mindazt, tehát nem másokat másoltak, hanem nekünk nyujtottak utánzandó példát. Ezért mindig Krisztus dicsőíttetik szentjeiben az ő szent Egyházában, ha mi tőlük, vagy mások tőlünk nyernek indítást a jóra. Igy mindjárt a világ kezdetén megöletik az ártatlan Ábel, Hénoch pedig, aki kedves volt Isten előtt, elragadtatik, Noé igaznak találtatik, Ábrahám hűségesnek bizonyul, kiviláglik Mózes türelme, Józsue tiszta, Dávid engesztelékeny, Illés kedves Isten szemében, Dániel szentnek, a három ifjú győzelmesnek bizonyul. Az apostolokat, Krisztus tanítványait úgy tekintjük, mint a hívők tanítóit ; tőlük tanulnak a hitvallók hősiesen harcolni, a vértanuk győzelmet aratni, és a keresztények serege az Istentől fölfegyverezve állandó harcban áll, s legyőzi a sátánt. E szentekben

mindig ugyanazokat az erényeket látjuk, de különböző a harcuk és fényes a győzelmük. Ezért te, keresztény lélek, elpuhult katona vagy, ha azt véled, hogy harc nélkül győzhetsz. Fejtsd ki erőidet, küzdj bátran, harcolj keményen ebben a küzdelemben. Gondolj szerződésedre, a kikötött föltételekre, ne téveszd szem elől, hogy harcolnod kell. Megkötötted a szerződést, vállaltad a föltételeket, beállottál katonának!»

2. A keresztény temetés. Mindazok számára, akik hozzátartozóikat Szentegyházunk szellemében akarják eltemetni, szolgáljon alapelvül: a temetés legyen egyszerű, kerüljön minden fölösleges pompát, de a lehetőség szerint legyen liturgikus. Ez az alapelv érvényesüljön már észrevehetően a gyászjelentésben is. Ne legyen ez dagályos, amiből már előre lehet következtetni a temetési pompára, de ne is legyen gyászkeretes névjegy, amelyen a megholtnak minden címe és tiszteletbeli állása föl van sorolva, hanem legyen «keresztény temetésre» szóló stílusos meghívó, a halálról való igazi katolikus felfogás épületes bizonysága.

Ha már készen vagyunk a gyászjelentéssel, figyelmünk újra a holttest felé fordul. Maguk a hozzátartozók gondoskodjanak a holttest rendbehozásáról és felöltöztetéséről. Ez a szeretetnek és emberi kegyeletnek utolsó aktusa, melyet nem bízhatunk a temetési vállalkozó alkalmazottaira. Halottunk utolsó útjára adjuk rá azt az ünneplő ruhát, amellyel vasárnaponkint szokott a templomba menni. A legszebb persze az volna, ha a keresztelési ruha lehetne egyszersmind a temetési ruha is. Ha hajadon a halott, virágkoszorút és fátyolt is tehetünk a fejére. Mély hitre vall az a szokás, hogy feszületet adnak a megmerevedő kezekbe. A koporsó és a szemfedők anyaga legyen valódi, nem pedig utánzat. A liturgia ellensége minden látszatradolgozásnak. Egy egyszerű, barna fakoporsó méltóbb, mint egy ezüstpapirossal bevont koporsó, egy egyszerű vászonlepel többet mond, mint a papír- és tüllcsipke. Az ember utolsó lakóhelyét díszítse valamilyen keresztény szimbolum. A fölravatalozás lehetőleg egyszerű legyen, de annál inkább történjék az Egyház szellemében. Nem kell a ravatalozóhelyiséget átalakítani komor sötétkamrává, ami egészen a vigasztalanság és reménytelenség jele. Egyáltalán, amennyire csak lehet, hagyjuk el azokat a fekete kárpitokat és lepleket. Állítsuk a koporsót a házi oltár elé, ha van ilyen, ahol pedig nincs, ott is adjunk inkább kápolnajelleget

a ravatalozószobának, mintsem hogy sötét halottikamrává alakítsuk. A remény zöld színe, zöld növények, virágok és gyertyák — de diszkrét elrendezésben — fejezzék ki azt az őskeresztény felfogást, amely a halált a győzelem órájának tekintette. Ha készen vagyunk a ravatalozással, amely az első előkészület a méltó temetésre, s újra elcsendesült a ház, a család figyelme ismét a meghalt lelke felé irányulhat. Milyen szép volna, ha a halál estéjén a család és a legszűkebb baráti kör összegyűlne a koporsó köré, hogy elvégezzék közösen a halotti vesperást. A vesperás — mint az Egyház esti hálaadása — mindig ünnepélyesen hangzik, és az üdvösség egy napjától vesz búcsút. A halottas házban egy megváltásnap fejeződik be ; ebben a hitben kell élniök a hátramaradottaknak, és ezt a hitüket a halotti vesperás Magnificat-jába öltöztethetik. Boldogok azok, akik annyira a másvilágba vetették éltük horgonyát, hogy a ravatalnál a megváltás énekét tudják énekelni. Ezekben él valami az ősegyház lelkéből.

A temetés előestéjén a ravatalozószobában a halotti matutinumot, másnap reggel pedig a laudest lehetne elmondani. Az Anyaszentegyház egész részvétét és szeretetét belevitte ebbe az imádságba, melynek halotti officium a neve. Az éjjeli zsolozsmaistentisztelet ez, mely bevezeti és előkészíti a temetési napon végzendő szentmiseáldozatot. Maga a temetési szertartás három részből áll, és a halottasházban, a templomban és a temetőben megy végbe. A temetés liturgiájának csúcspontja a temetési gyászmise. Evégből a templomba kell vinni a holttestet. Ez sem megy csak úgy, hanem az Egyház mélyértelmű, liturgikus szertartássá avatja. A hozzátartozók és a hívő község összegyűl a halottasházban. Ünnepélyesen kísérik a halottat az istenházába. Ha a liturgia előírásai szerint végeznék ezt, akkor a keresztény ember utolsó miséremenetele magában foglalna valamit a régi stációistentiszteletekből. A halottasházat tekinthetnők az ecclesia collectának, vagyis annak a helynek, ahol a hívők összegyűltek, a plébániatemplom volna a stációtemplom, ahová rendes körmenetben vonulnak a hívők, hogy résztvegyenek a halottért bemutatott szentmiseáldozaton. A halottasházban kezdődik a szertartás, amely a keresztény embert utolsó útjára kíséri. Bár a szertartás az egyes egyházmegyékben igen eltérő, mégis legtöbbször a Rituale Romanum szolgál alapjául. Szenteltvízzel való meghintés és imádság vezeti be a gyászmenetet. A «De profundis» zsoltár ismét a szenvedő szegény lélek hangulatába helyez bennünket, amely bűneinek és nyomorúságának tudatában a megváltó áldozatra vár.

A «Subvenite ... Jöjjetek, Isten szentjei, siessetek a lélek

elé . . .» hangjai mellett vonul a megholt teste utoljára a templomba. Az oltár előtt kell nyugodnia azalatt az idő alatt, amíg lelkéért bemutatják a nagy megváltó- és engesztelő-áldozatot, a gyászmisét. A Rituale Romanum előírásai szerint a mise előtt a papságnak a halotti officiumot kellene elmondania. Ez azonban csak a legritkább esetben történik, ami érthető, mert a temetési szertartás ily módon igen sokáig tartana. A szentmiseáldozat, mint a temetési szertartás középpontja, az egész gyászszertartás csúcspontját jelenti. Ennek a temetési gyászmisének az értelme: a megholt lelke ennek a szent áldozatnak erejében nyerjen megváltást, és vonuljon be az Úr békéjébe. Itt még megemlítjük, hogy a temetési szertartás legmélyebb értelmét zavarja meg, ha a temetési misét kiszakítjuk ebből az összefüggésből, és legtöbbször csak a temetést követő napon, vagy még később mutatják be. A hívő község, elköltözött tagjával egyesülve most mutatja be az utolsó áldozatot itt a földön, amikor is a szentmiseáldozat minden hatása az elhúnyt és az összes elhúnyt keresztények lelkeüdvére szolgál. Egy ilyen temetési mise, amelyet a közösség a pappal együtt mond vagy énekel, rendkívül megragadó. Az ilyen közös miséhez természetesen hozzátartozik a fölajánlási körmenet és a közös áldozás is. A pap beszédének csakis itt van helye, az evangélium után. Éppen ezért nem is lehet ez a beszéd az elhúnyt szenttéavatása, hanem csak a gyászmise liturgiájának kifejtése, a lélek megváltásának nagy titka, amely most végbemegy. Egy igazán jól végzett temetési mise, mely mindenben megfelel Szentegyházunk liturgiája kívánságainak, mutatja meg csak igazán, milyen toronymagasan áll Egyházunk szent misztériumvallása a kereszténység minden más felekezete fölött.

A temetési misét követi a Libera. Első tekintetre úgy tűnik fel, hogy ez a komor ének egyáltalán nem illik a léleknek most végbement megváltódásához. Az utolsó ítéletet jeleníti meg előttünk. Azon a napon föltámad majd az itt jelenlévő holttest, és részesül a lélek sorsában. Osztoznia kell a lélek örök boldogságában vagy kárhozatában. Ha a szentmise kizárólag a léleknek szólt, akkor úgyis felfoghatjuk ezt a komor Libera-t, mint a testnek, a bűntársnak föloldozását. A szenteltvízzel való meghintés és a tömjénnel való megfüstölés megengedi ezt az értelmezést. Az Egyház szenteltvízzel tisztára mossa a holttestet, és megadja neki a tömjéntiszteletet, hisz egy életen keresztül annyi szent jellel jutott érintkezésbe (olaj, krizma, ostya, keresztvíz)! Miként a tömjénfüst eloszlik, úgy foszlik szét a test is, s miként körülvesz minket a tömjénillat, úgy fog ez a

test átalakulni a rothadásból, és megy át a halálból a megdicsőülésbe. A lélek meg van váltva, a test megtisztult, s a temetés misztériumcselekvénye eljutott a harmadik állomáshoz. Az «In paradisum . . . Vezessenek téged az angyalok a paradicsomba . . .» hangja mellett vonulunk a temetőbe.

Amint a hálottasházból a templomba-menetel, úgy a templomból a temetőbe-vonulás is szimbolum. Az előbbi a léleknek Krisztus előtti megjelenését, az utóbbi a mennyországba-vonulást jelképezi. Lényegesen különbözik a temetési gyászmisét megelőző imádságok hangulata az azt követőkétől. Az előbbiek mélységes, szomorú, résztvevő komolyságot lehelnek. Ezeket a győzelem öröme, világosság hatja át, s csaknem ünneplőknek mondhatnók. Miként a halotti officiumban a laudes közelíti meg leginkább az ősegyháznak a halálról való felfogását, úgy a temetési szertartás utolsó felvonása az, amely a katakombák szellemét árasztja. Nem is lehet máskép. Ha a lélek részesülhetett a megváltásban, akkor elveszíthetetlenül birtokában is van a megváltásnak. A temetési szentmiseáldozat misztériuma világossá tette ezt előttünk. Ezért áradozik most imádságunk. Már az az ének is, amellyel a holttestet a templomból ünnepélyesen a temetőbe kísérjük, megkönnyebbülten és vidáman hangzik. Hallottunk már róla. Ugyanolyan, mint a haldoklóajánlás végén a «megváltott» lélek kísérőéneke. Most újra fölhangzik, amikor a holttestet arra a helyre viszik, melyet a lélek örök boldogságbajutásának jelképe gyanánt a kánon szavaival akként lehetne jellemezni, hogy az enyhülés, világosság és béke helye: Vezessenek téged az angyalok a paradicsomba, fogadjanak ott a szent vértanuk, és vezessenek Jeruzsálem szent városába (a mennyországba). Fogadjon téged az angyalok kara, és az egykoron nyomorult Lázárral együtt bírjad te is az örök nyugodalmat. — A lélek biztos abban, hogy az üdvözültek karába kerül. Miként azok most elébesietnek, hogy fogadják, úgy vesszük körül most mi, a földön visszamaradtak, az angyalokat jelképezve, mint szentek, mint megszenteltek, a holttestet, hogy nyugalomra helyezzük. Templomba-menet a temetési szertartás bűnbánati imádságokat (zarándokzsoltárokat) ír elő, a temetőbe való kísérésnél azonban nem rendelkezett így. Megvigasztalódva és bizalommal eltelve haladunk a koporsó után. A temetőben azután átadjuk a holttestet az anyaföldnek. Milyen gyönyörű, azt is mondhatnám, milyen liturgikus elnevezése a temetőnek a német Gottesacker szó: Isten szántóföldje, vetőföldje. Akár akarjuk, akár nem, eszünkbe idézi azt a mély igazságot, hogy a holttestek egy

szebb élet vetőmagjai. Elvetik őket, mint az isteni élet vetését egy szent szántóföld barázdáiba. A testet nem a halálnak adjuk át, nem engedjük át a pusztulásnak. «Vita mutatur, non tollitur», mondja a rendkívül mélyértelmű halotti prefáció, ami annyit jelent: «Nem vész el, csak átalakul életük». Ez áll a testről is, amelyet most a sírba bocsátunk. A temetési szertartás utolsó fejezetének fölírása ez lehetne: «Megdicsőült testté való átalakulás». Mielőtt a keresztény földi maradványait átadnók a sírnak, a pap megáldja a sírt. A szent dolgot szent helyre szokás elhelyezni. Az Anyaszentegyház misztériumaival megszentelt test most már szentelt földben nyugszik. «Én vagyok a föltámadás és az élet...» hangzik a Benedictus antifónája, majd maga a Benedictus, megváltásunk dicsőítő éneke.

(A fordító megjegyzése: A szerző itt a Római Rituale alapján az eszményi liturgiát állítja elénk, amely felé törekednünk kell, de amelynek nehézségeit az író maga is jól ismeri. Magyarországon az Esztergomi Rituale előírása nagyjában a Római Ritualet követi. Nálunk azonban csak egész kivételesen viszik a holttestet a templomba és végzik annak jelenlétében a temetési gyászmisét. A temetés is rendszerint délután történik, hogy többen vehessenek részt rajta. Arra azonban mindenképpen törekednünk kellene, hogy a temetési misét a temetés napján, és ne a temetés után mutassuk be.)

November 8.

Mindenszentek nyolcada.

(dupl. maj.)

A négy Megkoronázott vértanu.

«Mily fönséges az az ország, ahol az összes szentek Krisztussal örvendeznek, és fehér ruhában követik a Bárányt, bárhová megy is.»

1. Mindenszentek nyolcada. A nyolcad utolsó napja még egyszer összegyüjti az összes ünnepi gondolatokat, és különös ünnepélyességgel fejezi be az ünnepet. Ma Cipriánnak, Karthagó püspökének a halálról szóló értékes prédikációját halljuk. Ő, aki maga

is örömmel viselte el Krisztusért a halált, az oktatáson kívül a boldog halál kegyelmét is megszerezheti nekünk : «Meg kell fontolnunk, Kedves Testvéreim, és újra meg újra gondolnunk kell arra, hogy lemondtunk a világról, és hogy mint vendégek és idegenek csak átmenetileg tartózkodunk itten. Öleljük át azt a napot, amely mindegyikünknek kiosztja otthonát. Ki az, aki idegenben tartózkodik, és nem sietne haza? Ki az, aki hazafelé hajózva ne kívánná egész szívből a kedvező szelet, hogy minél előbb átkarolhassa szeretteit? Mi a mennyországot tekintjük hazánknak, és már meg is kezdtük úgy nézni a patriarchákat, mint szüleinket, miért nem sietünk hát, hogy láthassuk hazánkat, s üdvözölhessük szüleinket? Nagyszámú szeretett lélek vár már ott reánk, a szülők, testvérek, gyermekek népes nagy serege kíván, akik már biztosak halhatatlanságukról, de aggódnak üdvösségünkért. Nekik is, nekünk is milyen nagy és közös öröm meglátni és megölelni őket ! Milyen nagy boldogság az a mennyben, hogy nem kell félnünk a haláltól, és hogy örökké fogunk élni ! Mily fölülmúlhatatlan és állandó boldogság ez ! Ott van az apostolok dicsőséges kara, ott az örvendező próféták serege, ott a vértanuk megszámlálhatatlan sokasága, küzdelmük és szenvedésük győzelméért megkoronázva. Ott vannak a diadalmaskodó szűzek, akik a test vágyait önmegtagadásuk erejével legyőzték. Elveszik jutalmukat az irgalmasok, akik a szegényeknek juttatott élelemmel és alamizsnájukkal az igazság cselekedeteit gyakorolták, akik megtartva az Úr parancsait, földi javaikat átvitték a mennyei kincstárba. Ezekhez siessünk, Kedves Testvéreim, epedő vággyal, és kívánjuk, hogy mielőbb együtt lehessünk velük, és mihamarabb Krisztushoz juthassunk». Mily nagyszerűen illik ez az olvasmány az egyházi őszbe is, amely tele van paruziavárással !

2. A négy Megkoronázott. A Martyrologium a következőket mondja: Rómában a Via Lavicanán a négy szent testvér-vértanunak, Szeverus, Szeverianus, Karpoforus és Viktorinusnak halála napja. Dioklecián császár alatt ólmos ostorral halálrakorbácsolták őket. Nevük csak évek mulva, isteni kinyilatkoztatás által vált ismeretessé. Minthogy kilétüket előbb nem tudták megállapítani, úgy rendelkeztek, hogy ünnepüket minden évben meg kell ülni, és pedig ezzel a címmel: a négy Megkoronázott. Ez a címük akkor is megmaradt, amikor már ismeretessé vált nevük. Ugyanebben a templomban van eltemetve annak az öt szent szobrásznak a holttestè is, akik Dioklecián idejében megtagadták a bálványok készítését, és a Napisten szobra előtti tiszteletet. Erre skorpiókkal ostorozták meg őket, holttestüket pedig ólomkoporsóba téve folyóba vetették (300 körül). A tiszteletükre szentelt templom most stációttemplom, és itt is vannak eltemetve.

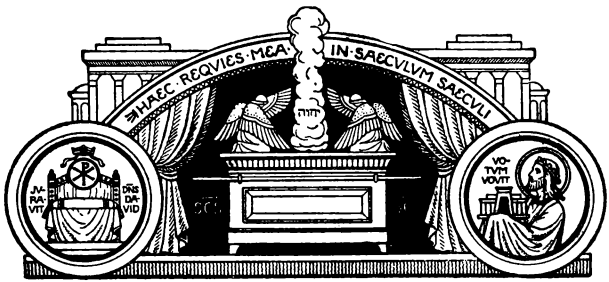

November 9.

A római Laterán-bazilika fölszentelésének ünnepe.

(dupl. II. cl.)

Sz. Tivadar vértanu.

Ez a hely kimondhatatlan titok.

1. A templomszentelés ünnepe. A római kereszténység legelső templomának, a lateráni

bazilikának fölszentelését ünnepeljük, amelynek bejáratánál a következő fölírás áll: «Az összes templomok anyja és feje». Ez a pápa tulajdonképpeni székesegyháza (nem a Sz. Péter-templom). Ez a legszentebb Megváltó (Sanctissimi Salvatoris) temploma, amelyet később Ker. Sz. János tiszteletére is szenteltek; ez Rómának régi keresztelőtemploma (és eszmeileg minden római keresztényé is). Ez egyszersmind az egyik jelentősebb stációtemplom. Azokban a nagy napokban zarándokolunk ide, amelyek a húsvét és a keresztség misztériumaival vannak kapcsolatban. A nagyböjt első vasárnapján itt kezdjük meg a lelki harcot, virágvasárnap itt emelünk diadalívet a templom ajtajában a vértanuk királyának. Nagycsütörtökön itt ünnepeljük a tiszteletreméltó (fából való) apostololtár maradványa fölött az utolsó vacsora emlékét. Itt éli át az Egyház húsvét éjjelén a kereszténység legnagyobb ünnepét, mikor is mindnyájan újjászületünk a keresztség vizében. Valóban van okunk rá, hogy mindezekért a kegyelmekért szívünk mélyéből köszönetet mondjunk. Ezt a templomot Nagy Konstantin az ő lateráni palotájában azon a helyen építtette, ahol maga is fölvette a keresztséget Szilveszter pápa kezéből. A templom főoltárába foglalt faoltár az üldözések idejére emlékeztet, amikor a római pápáknak különböző helyeken kellett misézniök. (A templom hajójában egy, a millennium alkalmával állított márványdombormű megörökíti azt a jelenetet, amidőn II. Szilveszter pápa átadja a magyar küldöttségnek az első királyunknak küldött koronát.)

2. A szentmise. Lásd a templomszentelés miséjét a közös misék között. 605. old.

3. A mennyei Jeruzsálem. (Jel. 21, 9—14.) A mai zsolozsmában az Egyház bepillantást enged a mennyei Jeruzsálembe; ezzel úgy állítja elénk a templomot, mint a mennyország

különös jelképét: «És hozzám jöve egy a hét angyal közül, akiknél az utolsó hét csapással teli csészék voltak, és így szóla hozzám, mondván: Jöjj, megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány jegyesét. És lélekben elvíve engem egy nagy és magas hegyre, és megmutatá nekem a szent várost, Jeruzsálemet, mely a mennyből szállott alá Istentől, melyben Istennek fényessége volt, és világossága hasonló a drágakőhöz, a kristálytiszta jaspishoz. És nagy és magas fala volt, tizenkét kapuval, és a kapuk fölött tizenkét angyal; és nevek fölírva, melyek Izrael fiai tizenkét törzsének nevei. Keletről három kapu, és északról három kapu, és délről három kapu, és nyugatról három kapu. És a város falának tizenkét alapköve vala, és azokon a Bárány tizenkét apostolának tizenkét neve.» Az Egyház ma és nov. 18-án szándékosan tér el a templomszentelési ünnepek állandó olvasmányaitól, és úgy mutatja be nekünk az istenházát, mint a mennyország jelképét. Igy akarja e két ünnepet összekötni az egyházi ősszel. Elmondhatjuk tehát, hogy az Egyház ma a lateráni templommal, mint jelképpel, az isteni élet két sarkpontjára vezet bennünket: a keresztelés és az örök boldogság helyére.

4. Sz. Tivadar (Tódor, Theodóros). Keresztény katona volt, aki Amazeában fölgyujtotta (303) Kybelének, az istenanyának templomát. A légió parancsnoka kegyelmet ígért, ha tettét megbánja és megtagadja a keresztény hitet. Tivadar azonban állhatatosan kitartott hite mellett. Ezért fogságba vetették és vaskarmokkal marcangolták testét, úgy, hogy bordái is kilátszottak. Ő azonban legnagyobb kínjai közepette is örömmel énekelte: «Minden időben áldom az Urat, dícsérete mindig szám-ban marad» (33. zsolt.). Imádkozva, és Krisztust dicsőítő énekeket zengve halt meg a máglyán, nov. 9-én. Nisszai Gergely fényes dicsőítőbeszédet mondott róla. *Alkalmazás:* Megcsodáljuk ennek a szent katonának a szenvedésben tanusított lelki erejét. A legnagyobb kínok között is dicsőítő énekeket zeng! Mi pedig olyan kényesek vagyunk, és annyira irtózunk a szenvedéstől! Isten nem kíván tőlünk ilyen szenvedéseket, de azt elvárja, hogy kis nehézségeinket türelmesen viseljük. A vértanuk példája erőt ad ehhez.

November 10.

Avellinói Sz. András hitvalló.

(dupl.)

A hazug ajak megöli a lelket.

1. Sz. András. † 1608 nov. 10. (87 éves korában.) Sírja Nápolyban van a theatinusok Sz. Pál-templomában. A theatinusok ruhájában, breviáriummal és angyallal ábrázolják. *Élete:* András először mint áldozópap ügyvéd volt az egyházi szentszéknél. Amikor azonban egyszer a bíróság előtt mondott védőbeszédébe egy kis hazugság csúszott, rövidesen ezután pedig véletlenül a Szentírásnak éppen eme szavait olvasta : «A hazug ajak megöli a lelket» (Bölcs. 1, 11), ez olyan mély hatást gyakorolt reá, hogy leköszönt hivataláról, és kizárólag Isten szolgálatára és a lelkipásztorkodásra szentelte életét. 1566-ban belépett a theatinusok rendjébe, és itt az András nevet kérte, hogy ezzel is kifejezésre juttassa Krisztus keresztje iránti szeretetét. Nagy buzgósággal a lelkipásztorkodásra adta magát. Atyai szeretettel és okossággal hallgatta a bűnösök gyónását. Gyakran bejárta Nápoly környékét, a városokat és a falvakat, hogy hirdesse az evangélium üdvös tanításait. Isten gyakran csodával tüntette ki ennek a szent papnak égő felebaráti szeretetét. Amidőn egyszer egy haldoklónak előkészítése után hazatérőben volt, és az eső meg a vihar eloltotta a beteglátogató lámpást, Isten rendeléséből ő és kísérői egy cseppet sem áztak meg a zuhogó esőben, sőt az András testéből kiáradó fényesség megmutatta nekik a sötétben a hazavezető utat. Igen gyakran kértek tőle tanácsot lelki ügyekben ; levelei néhány ezerre rugnak. Amikor már kimerült a sok munkában, és az öregkor egészen elgyengítette, szélütés érte, éppen midőn az

oltár lépcsőinél a szentmisébe akart kezdeni, és már harmadszor ismételte ezeket a szavakat: «Bemegyek az Úr oltárához». Hirtelen halála miatt a váratlan halál ellen kérik segítségét. — *Alkalmazás:* A szentek élete a mi életiskolánk, ezért a lehetőség szerint vigyük magunkkal naponként a napi szentnek egyik vagy másik vonását. Hogyan állunk igazlelkűség dolgában? Ez a szózat: «A hazug ajak megöli a lelket», egész nap csengjen a fülünkben. Szeretjük-e Krisztus keresztjét? A kereszt szeretetéből vállalnók-e mi is az András nevet? Milyen szép halál az oltárnál halni meg! Imádkozzunk legalább azért a kegyelemért, hogy ne kelljen szentségek nélkül meghalnunk. A szentmise a hitvallók közös miséje (Os justi, lásd a 592. lapon). Saját orációja van, mely a tökéletesség utáni buzgó törekvését dicsőíti, és ezt kéri számunkra is.

2. Sz. Tryphon, Respisius és Nympha. Tryphon hős vértanu volt Décius uralkodása alatt (250). Vértanuhalála alkalmával megtért Respicius tribun, aki utóbb szintén vértanuságot szenvedett. Nympha szűz a IV. században Palermóban halt meg mint vértanu. Mindhármukat Tryphon római stációtemplomában temették el, de amikor a templom megrozzant, az ereklyéket és a stációt is áttették a szomszédos Sz. Ágoston-templomba; most is itt nyugosznak. (L. II. köt. 59. old.)

November 11.

Sz. Márton püspök, hitvalló.

(dupl.)

«*Ó boldog férfiú, akinek lelke a mennyországot élvezi. Ezért örülnek az angyalok, vigadoznak az arkangyalok, a szentek kórusa ezt kiáltja feléje, a szűzek serege így hívja:*

Maradj velünk mindörökre!» (Az I. vesperásban a Magn., a laudesben a Ben. antifónája.)

Ó boldog püspök, aki egész szívéből szerette Krisztust, a Királyt, és nem félt a fejedelmek hatalmától! Ó szentséges lélek, akit bár nem ölt meg az üldöző kardja, de mégsem vesztette el a vértanuság pálmáját.» (A II. vesp. Magn. antifónája.)

«Márton öröm közt vétetik fel Ábrahám ölébe; Márton, aki itt a földön szegény és alázatos, gazdagon megy be a mennyországba, és mennyei énekek dicsőítik őt.» (A laudes 5. antifónája.)

1. Sz. Márton Sz. Szilveszter és Remete Sz. Antal mellet az elsők között van, akik bár nem voltak vértanuk, már az V. században a szentek tiszteletében részesültek. Már a régi időben is megnyilvánult nagy tiszteletük bizonysága a breviárium szép zsolozsmája, történeti énekeivel. A zsolozsma énekeiből szépen összeállítható szentünk élete. Márton 316 körül Magyarországon, Sabariában a bencés apátságáról híres Mártonhegy (Pannonhalma) közelében született. 10 éves korában szüleinek akarata ellenére egy keresztény templomba szökött, és itt fölvétette magát a katechumenek közé. 15 éves korában katona lett, és Konstancius meg Juliánus alatt szolgált. Katonakorában egy alkalommal Amiens városának kapujában egy szegény, ruhátlan koldussal találkozott, aki Krisztus nevében alamizsnát kért tőle. Minthogy fegyverein és harci öltönyén kívül semmi sem volt nála, fogta kardját, kettévágta köpenyét, és egyik felét a szegénynek adta. A következő éjjel megjelent előtte Krisztus, vállán a félköpennyel, s így szólt: «Márton, a hitujonc ezzel a köpennyel takart be engem!» 18 éves korában fölvette a szent keresztséget. Századosának kérésére még két évig katonai szolgálatot teljesített, majd amikor elbocsátá-

sát kérte, és Juliánus ezért gyávának nevezte, a következőket mondta: «Én a kereszt jelének, nem pedig a pajzsnak és sisaknak oltalma alatt, bizton áttöröm az ellenség arcvonalát». Ezután otthagyta a katonaságot, és Sz. Hilárius poitiersi püspökhöz (l. jan. 14-én) ment, aki őt exorcistává szentelte. Később toursi püspök lett. Itt kolostort építtetett, amelyben 80 szerzetessel együtt igen szent életet folytatott. Mártont, aki gyakran ment Trierbe, a császár táborába, egy atya arra kérte, hogy segítsen leányán: «Én rendületlenül bízom az Úrban, hogy imádságodra meggyógyítja a leányomat» — mondta. Márton ekkor szent olajjal meggyógyította a leányt. Tetradius a csoda láttára megkeresztelkedett. A szentben megvolt a szellemek megítélésének adománya is. Egy alkalommal megjelent előtte a gonoszlélek ragyogó fényben, királyi pompában, és Krisztusnak adta ki magát. Márton rögtön átlátott a csaláson és így szólt hozzá: «Az Úr Jézus Krisztus sohasem mondta, hogy bíborban és királyi koronával a fején fog eljönni». Erre eltűnt a jelenés. A szentmise alatt fénylő golyót látott a feje fölött. A szent püspök már idős volt, amidőn egy látogatása alkalmával Candesben, püspökségének egyik plébániáján heves lázba esett. Szűntelenül kérte Istent, hogy szabadítsa ki a halandóság eme tömlöcéből. Hívei azonban könyörögve és fájdalmas panaszkodással mondták: «Atyánk, miért hagysz el minket? Kire bízod csüggedt gyermekeidet? Márton erre mélyen megindulva így fohászkodott Istenhez: «Uram, ha még szüksége van rám népednek, nem térek ki a munka elől, legyen meg a te akaratod». Amikor tanítványai látták, hogy heves láza ellenére is a hátán fekve imádkozik, sírva kérték, engedje meg, hogy megfordítsák, hogy így egy kis enyhülést találjon. Erre így válaszolt: «Engedjétek, testvéreim, hogy

inkább az égre nézzek, mint a földre, hogy lelkem a hazatéréskor egyenesen repüljön az Úrhoz». Kevéssel halála előtt megpillantotta a gonoszlelket, és így szólt hozzá : «Mit vársz itt te vérengző bestia? Rajtam ugyan semmit sem találsz, ami a tied volna !» E szavak után a szent aggastyán egy hamuval behintett vezeklőzsákon feküdve kilehelte Istennek tetsző lelkét, 81 éves korában, 397 vagy 400 nov. 11-én. Emeljük ki erősen az egyházi őszbe beleillő gondolatokat (paruzia vágyát). Sz. Márton hűséges életírója és bizalmas barátja Sulpitius Severus, aki részben szemtanuja is volt tetteinek és csodáinak. Sz. Márton tisztelete egész Nyugaton elterjedt, ünnepét nagy ünnepélyességgel ülték meg. A keresztény nép Sz. Márton napján libát szokott sütni (Márton-lúd ; ezért lúddal is szokták ábrázolni). Ez a szokás valószínűleg a régebbi időben hosszabb ideig tartó adventi böjtöt megelőző húshagyó nap maradványa.

2. A szentmise (Statuit). A miseszöveg a püspökök közös miséjéből való (l. 585. old.). Előttünk áll a főpap, éspedig az egyháztörténet egyik legkiválóbbika ; az *introitus* és a *lectio* éppen ezért most tisztábban is cseng. Saját *evangéliuma* úgy mutatja be Mártont, mint «az Egyház világosságát», mely messze világít Isten Egyházában, és amely lelkünk keresztségi megvilágosítására emlékeztet. Súlyos kötelességünk, hogy ezt a világosságot megőrizzük a Vőlegény eljövetelére. Az *allelújavers* Sz. Mártonnak mennybevételét énekli meg : «A boldog férfiú, Sz. Márton, Tours városának püspöke elpihent ; fölvették őt az angyalok és arkangyalok, a trónok, uralkodók és erősségek, allelúja».

3. Sz. Mennas, egyiptomi keresztény katona a Dioklecián és Maximián alatti üldözések idején otthagyta a katonai szolgálatot, és pusztaságba vonult vissza vezekelni. A császár születésnapján, melyet a nép nyilvános színjátékkal ült meg, elment

a színházba, és itt nyiltan ócsárolta a pogány istenekben való hitet. Rögtön lefogták, és a frigiai Kottyäum-ban hitének megvallása miatt kegyetlenül megostorozták, majd kínpadra vonták, egész testét fáklyákkal sütögették, tövisek közt hempergették, ólmos ostorral roncsolták testét, végezetül lefejezték és tűzbe vetették. A keresztények azonban megmentették csontjait, és nagy tisztelettel eltemették. Maradványait később Konstantinápolyba szállították. A szent az őskorban igen nagy tiszteletben részesült. *Alkalmazás:* Isten bizonyára nem kíván tőlünk olyan heroikus tetteket, mint amilyeneket ez a hős vitt végbe. A szentek a Szentlélek indítására cselekszenek, mi azonban nem mindig utánozhatjuk őket, de megcsodálhatjuk és megerősödünk Isten iránti szeretetünkben és engedelmességünkben.

November 12.

I. Sz. Márton pápa, vértanu.

(semid.)

Örüljetek, ha részt vehettek Krisztus szenvedéseiben.

1. I. Sz. Márton pápa. † 655 szept. 16. Rómában van eltemetve Sz. Szilveszter és Sz. Márton templomában. *Élete:* I. Márton 649—655 között uralkodott. Igen erényes és tudós férfi volt. A Gondviselés arra rendelte, hogy vértanuja legyen annak a hitigazságnak, mely szerint Krisztusban két akarat van, egy isteni és egy emberi. Ezzel szemben Konstantinápoly a monotheleták tanát támogatta, mely szerint csak egy akarat van Krisztusban. Márton mindjárt trónralépése után zsinatot hívott össze a Lateránban, s ez alaposan megindokolta az igaz hitet, s elvetette a vele ellenkező téves tanítást. II. Konstans császár azonban a konstantinápolyi monotheléta pátriárchát támogatta, és megbízta Olympios tetrarchát, hogy ölje meg a pápát. Ez megparancsolta egy liktornak, hogy amidőn a pápa a S. Maria ad praesepe templomban misézik, hajtsa végre

a parancsot. A fegyverhordozó azonban nem tudta végrehajtani a megbízást, mert hirtelen vakság sujtotta. Ettől az időtől kezdve Konstans császárt is sok szerencsétlenség érte, de ezek sem tudták észretéríteni. Most Kalliopa exarchát küldte Rómába, és megparancsolta neki, hogy vesse fogságba a pápát. Sikerült is neki a pápát csellel hatalmába keríteni, s most Konstantinápolyba hurcoltak, ahol hosszú mártíromság várt reá. A súlyos betegen fekvő pápát, amikor megérkezett, egy napig még a hajó fedélzetén hagyták, kitéve a csőcselék gúnyolódásának, majd 93 napig igen nyomorúságos fogságban kellett sínylődnie. Ezután bíróság elé állították, elítélték, megfosztották püspöki ruháitól, és bilincsekbe verték. Majd Kerzonézusba száműzték, ahol belehalt nélkülözéseibe. Halála előtt kelt két levelében megrázóan írja le vigasztalan elhagyatottságát. *Alkalmazás:* A pápa mint az Egyház feje, elítélte a téves tanítást, és ezzel magára vonta a császár haragját. Talpalatnyit sem tért le a helyes útról, jóllehet gyalázatot, fogságot, száműzetést és a halált kellett érte elszenvednie. Márton a hivatásban való hűség mintaképe. Kis dolgokban mi is mártírjai lehetünk hivatásunknak.

2. A szentmise a vértanu-püspökök második közös miséje (Sacerdotes, l. 572. old.). Saját *leckéje* van. Ebben Péter apostol az ő utódjának, Mártonnak a nevében mondja: «Örüljetek, ha Krisztus szenvedéseiben részt vehettek, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örvendezzetek». Márton megvalósította ezeket a szavakat. (Az egyházi ősz idejébe beillő gondolat!) Az *evangélium* a vértanuk első, Statuit miséjéből való (l. 568. old.) Márton pápa teljesítette számkivetésében Krisztus szavait: gyűlölte életét, és hordta az Úr keresztjét.

November 13.

Sz. Didacus hitvalló.

(semid.)

Drága szent fa, drága szegek!

Sz. Didacus (Diego-Jakab) spanyol franciskánus laikus testvér volt a cordovai kolostorban. Mint misszionárius eljutott a Kanári-szigetekre, ahol az általa alapított kolostor elöljárója lett. Utóbb V. Miklós pápa Rómában, a híres Ara caeli kolostorban a betegek gondozásával bízta meg. Nem egyszer saját nyelvével tisztogatta a betegek sebeit, és a Bold. Szűz képe előtt égő lámpa olajával és keresztvetésével sok beteget csodálatosan meggyógyított. Majd Alcalába került, s midőn érezte, hogy közeledik utolsó órája, a legócskább csuhát adatta magára, szemeit mozdulatlanul a feszületre szegezte, és bensőséges hangon imádkozta a himnusz szavait: «Drága szent fa, drága szegek, drága terhet hordozók, ég Urának, Királyának trónja csak ti voltatok». E szavakra csendesen kilehelte lelkét 1463 nov. 12. Teste a kasztiliai Alcalában nyugszik. A szentmise a hitvallók közös miséje (l. 594. old.). A szentmise szépen visszatükrözi szentünk önmegtagadó életét. A saját *oráció* alázatosságáról szól. Imádkozzunk ma mi is ezért. *Alkalmazás:* «Ne félj, te kisded nyáj! mert tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot». Az evangéliumnak eme szavai szolgáljanak tanulságul és vigaszul; de e szavak az igazi kereszténység két ismertetőjelét is tartalmazzák: 1. A keresztény mindig magában áll; a világ a lapály széles útjait járja, a kereszténynek azonban a magányos magaslati úton kell fölfelé haladnia. Ne csodálkozzál azon, hogy környezeted nem ért és nem tart normálisnak; így volt ez az apostolokkal

(lásd a mai *szentleckét)*, és így volt a szentekkel is. A keresztények az elit-et alkotják. 2. Krisztus nyája azonban más értelemben is kicsiny, mert alázatos, és elrejti erényeit. Éljünk abban a tudatban, hogy csak az tetszik igazán Istennek, amit nem látnak és nem ismernek el az emberek. Azonban az ilyen «kicsinyeket» használja föl Isten kegyelmének és erejének eszközéül. «Mert csodálatos rendelésed szerint a világ szemében gyöngéket választod ki, hogy megszégyenítsd az erőseket.» Legyünk hát csak mi is ilyen «kisded nyáj !»

November 14.

Sz. Jozafát püspök, vértanu. (dupl.).

Az úniónak egyik vértanuja.

1. Sz. Jozafát. Napjainkban, amikor különösebben is dolgozunk és imádkozunk az elszakadt keleti egyház uniója érdekében, külön is meg kell becsülnünk a görög és római egyház egyesülésének nagy előharcosát és pártfogóját. Kuncewicz Jozafát (szül. 1580 körül) Wolhyniából származott, bazilita szerzetes volt, majd wilnai archimandrita s végre polocki érsek lett, s mint ilyen, fáradhatatlanul dolgozott az egyházak egyesítésén. Nagy barátja volt a szegényeknek ; egy alkalommal még érseki omophorion-ját (pallium) is elzálogosította, csakhogy egy szegény özvegyen segíthessen. Az únió ellenségei elhatározták, hogy megölik. Ő maga pedig egy prédikációjában előre megmondta, hogy közel van halála. Amidőn Jozafát egy vizitációs útja alkalmával a lengyelországi Witepsk-be érkezett, ellenségei megtámadták lakását, s először is vérfürdőt rendeztek kör-

nyezetében. Istennek szelíd embere eléjük sietett, és szeretettel így kiáltott föl: «Gyermekeim, mit csináltok, miért ölitek meg szolgáimat és barátaimat? Ha ellenem van valamitek, íme itt vagyok!» Erre nekiestek, megsebesítették, s végezetül karddal megölték 1623 nov. 12-én, 43 éves korában. Ereklyéit 1875-ben, amidőn Oroszország az utolsó egyesült egyházmegyét, Chelmet is megszűntette, titkos helyre mentették, és ezek a világháború alatt (1914—1918) Bécsbe kerültek, ahol jelenleg az egyesültek Sz. Borbála templomában tisztelik.

2. A szentmise (Gaudeamus). A mise szándékosan a görög liturgia szövegeire támaszkodik. Ezért az *introitus* és *a két olvasmány* is a vértanu-püspökök görög miséjéből való. Ünnepélyesen hangzik az *introitus:* «Örvendjünk mindnyájan az Úrban, ünnepet ülve Sz. Jozafát tiszteletére . . .» A mise vezérmotívuma: «Én vagyok a jó pásztor; ismerem enyéimet . . .» Háromszor halljuk ezt: az *orációban*, *evangéliumban* és a *communióban*. A pásztorról való hasonlat kétszeresen is érvényesül a szentmisében: Krisztusban és Jozafátban. Krisztus minden szentmisében megjeleníti áldozatát, melyben mint a Jópásztor életét adja juhaiért; Jozafát Krisztust másolja és Krisztus testének egyik tagja: Krisztus pedig az ő vértanuiban folytatja szenvedését, s a szentmise az ő áldozati halálának megújítása. Mi, akik az áldozatban titokzatosan egyesülünk Krisztussal és Jozafáttal, vegyünk részt az ő pásztori szeretetükben, hűségükben, odaadásukban. Rendkívül hatásos a Zsidókhoz írt levélből vett szép és nagyon liturgikus *szentlecke* is. Itt újra világossá válik előttünk Krisztus főpapsága: Krisztus, az örök főpap bemutatja véres áldozatát; ez az áldozat folytatódik a szentmisében, melyet az Egyház a fölszentelt papság és a hívők egyetemes papsága által mutat be.

3. A görög liturgia. A liturgia hívének meg kell ismerkednie a görög liturgiával is, amely megsejteti velünk az ókeresztény enthuziazmust és egyúttal a mélységes keleti jámborságot is. Aki egyszer hozzájut ahhoz, hogy résztvegyen egy görögkatolikus szertartású szentmisén, nézze át előzetesen a szentmise szövegét.[1] Az ilyen szentmisén minden római katolikus is áldozhat, mégpedig mind a két szín alatt. A legkönnyebben megérthetjük a görög szentmise fölépítését, ha összehasonlítjuk a már ismert római szentmisével, és kiemeljük a hasonlóságokat és eltéréseket. Ha a már ismert római miséből indulunk ki, a görögben is két főrészt különböztethetünk meg: a mise előkészítő és áldozati részét. Az előmise ismét két részből áll: az első az imádságos rész, amely hosszabb mint a római, a második a tanító rész, melyben két olvasmány szerepel: a szentlecke és az evangélium. Az előmise elé azonban a rómaitól eltérőleg egy hosszabb előkészítő rész kerül, amelyet proskomidiának hívnak. Ezalatt öltözik fel a pap az oltárnál, és készíti elő az áldozati anyagokat (ami nálunk részben fölajánláskor — offertorium — megy végbe). Meg kell még jegyeznünk, hogy a pap az ostyákat egy kerek,

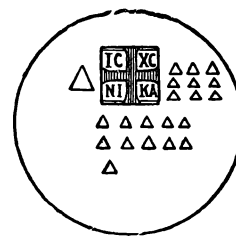

zsemlyeformájú kenyérből (lásd a mellékelt ábrát) vágja ki imádságok kíséretében, és pedig először a főrészt (amelyen a kereszt jele látható a következő fölírással: IHSOYS XPISTOS NI-KA = Jézus Krisztus győz;[2] C = S; v. ö.: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat: Krisztus győz, Krisztus uralkodik, Krisztus parancsol), azután pedig több kisebb partikulát, amelyeket a diskoson (paténa-kehelytányér) rendez el megfelelő sor-

[1] Magyarul: Kiss: Legszentebb imakönyv, Aranyszájú Sz. János egyházatya szent és isteni liturgiája. Budapest, Szent István-Társulat. Ára 86 fill.

[2] Ez áll a jelen, III. kötet táblájáu; Krisztus az Eucharisztia által győz és uralkodik.

rendben. A görög mise áldozati részében épúgy, mint a rómaiban, három főrészt különböztethetünk meg: egy fölajánlásfélét, az átváltozást (ennek a neve anaphora) és az áldozást. A fölajánlás sokban különbözik a rómaitól, mert az anyagok előkészítése már a mise elején megtörtént, és a nép fölajánlási körmenete nincs számításba véve. Ezzel szemben egy igen hatásos szertartást találunk, a nagy bevonulást a kerub-énekkel. A pap az előkészületi oltártól körmenetben hozza el az áldozati anyagokat, és a hívők hajóján át a királyi kapun keresztül az oltárhoz megy, miközben a kar és a hívők a kerub-éneket éneklik: «Kik a kerubokat titkosan ábrázoljuk és az elevenítő Háromságnak háromszor szent éneket ajánlunk, tegyünk félre mostan minden földi gondot, mert a mindenek Királyát fogadjuk, kit láthatatlanul hordoznak az angyali rendek. Allelúja, allelúja, allelúja.» Ebben a fölajánlási részben mondják el a Credo-t is, és adják a békecsókot. Az átváltozási rész igen hasonlít az őskeresztény miséhez: ez a nagy eucharisztikus imádság a konszekrációval, anamnézis-sel, epiklézis-sel, és csak ezután jönnek a megemlékezések (memento), amelyek a mi misénkben megosztva, az átváltozás előtt és után foglalnak helyet. Az áldozási rész lényegében hasonló a mienkhez. Még három jellemző vonását akarom kiemelni a görög misének: 1. Alig van benne változó szöveg (kivéve az olvasmányokat, amelyek legtöbbször folytatólagosan következő szentírási részek); 2. az imádságok sokkal hosszabbak, mint nálunk; és 3. sokkal inkább biztosítja a nép aktív részvételét a misében, mint a római mise, annál is inkább, mert olyan nyelven megy végbe, amelyet a nép is ért.

November 15.

Nagy Sz. Albert püspök, egyházdoktor.
(dupl.)

«Méltán nevezik békeszerzőnek» (Breviárium).

Sz. Albert. † 1280 nov. 15. A kölni Sz. András-plébániatemplomban van eltemetve. *Élete:* «Németország világossága», akit kiváló tudása miatt Nagy-nak neveztek el, 1193-ban született a Duna melletti Lauin-

genben, a Bolstatt lovagok ősi családjából. Tanulmányait Páduában végezte, ahol a dominikánusok második generálisának, bold. Jordanusnak hatása alatt a nemrég alapított domonkosrendbe lépett. Rövidesen Németországba küldték, ahol több városban tanított, így Kölnben is, ahol Aquinói Sz. Tamás is tanítványa volt. 1248-ban Párisban megkapta a theologia-magisteri ruhát, s előadásaira seregestül tódult a hallgatóság. 1254-ben a dominikánusok német rendtartományának főnökévé választották. Egyideig II. Sándor pápa udvarában tartózkodott, aki 1259-ben regensburgi püspökké nevezte ki, ő azonban már 1262-ben, eredményes kormányzás után visszatért szerzetébe, Kölnbe, ahol mint tanácsadó, békeszerző és lelkipásztor igen áldásosan működött. Kölnben halt meg, 87 éves korában. XI. Pius pápa iktatta a szentek közé 1931 dec. 16-án, és ugyanakkor az egyházdoktorok sorába emelte. Életének javát irodalmi tevékenységnek szentelte; összes műveinek kiadása 21 folió-kötetet tesz ki. Irásainak java része Aristoteles munkáinak és a Szentírásnak a magyarázata.

A legenda azt tartja, hogy Albert készítette a kölni dóm tervét és alaprajzát. Ez így nem áll; a valóság az, hogy egy hatalmas új dóm alapját vetette meg, «a keresztény bölcseség aristotelesi fogalomoszlopokon és gondolatíveken fölfelé törő dómjának alapját, amelyet Albert tanítványa, Aquinói Tamás fejezett be.» (Söhngen).

A m i s e az egyházdoktorok közös miséje (In medio, l. 589. old.).

November 16.

Sz. Gertrud szűz.
(dupl.)

Isten a szentekben kellemes lakóhelyet készít magának.

Sz. Gertrud. † 1302 (1311) nov. 17. Sírja a thüringiai Helfta-ban van. Bencés apácaként, égő szívvel ábrázolják. *Élete:* Nagy Sz. Gertrud bencés apáca a német középkornak egyik legkedvesebb alakja, és írásai miatt mindenkor a lelkiélet tanítómesterei közé fog számítani. 1256-ban született, és ötéves korától kezdve a helftai kolostorban töltötte ifjúságát, ahol Hackborni Gertrud apátnő és ennek huga, Sz. Mechtild voltak tanítói. (A névazonosság az oka, hogy Gertrudot gyakran apátnőként ábrázolták, Sz. Mechtildet pedig mint hugát emlegették. Igy a Breviárium is.) Gertrudunknak valójában nem volt vezetőszerepe a kolostorban. Kitűnően megtanult latinul, és nagy tudományos műveltségre tett szert. Élete külsőleg folytonos betegeskedés közt telt. Annál jelentősebb gazdag lelkiélete. Huszonöt éves korában (1281) volt része először Krisztus megjelenésében, aki kijelentette előtte a vele való titokzatos egyesülés titkát. Isteni parancsra leírta a neki jutott kegyelmi megnyilvánulásokat. Legjelentősebb munkája a Legatus divinae pietatis — Az isteni szeretet követe című; ezt teológiai mélység, költői szárnyalás, és meglepő világosság jellemzik. Hogy műve milyen hatalmas indításokat ad Isten szeretésére, csak a saját tapasztalás mondhatja meg igazán; a híres Blosius apát bevallja, hogy évenként tizenkétszer olvasta el. Inkább az isteni szeretet tüzétől, mint láztól emésztve halt meg 1302-ben (vagy 1311-ben). *Alkalmazás:* A saját *oráció* azt mondja, hogy «Isten Sz. Gertrud szívében kellemes lakóhelyet

készített magának». Ez igen mély gondolat: Isten az istengyermekekben lakik, és az erények és kegyelmek ékesítik ezt a lakást. A bűn azonban rablóbarlanggá alakítja át ezt a templomot. Milyen hatalmas indítás ez számunkra, hogy jámborul és igazságban éljünk! A mise a szűzek közös miséje (Dilexisti, l. 599. old.); ez a szentmise éppen most, a paruziavárás idején igen megfogja a lelket.

November 17.

Csodatevő Sz. Gergely püspök, hitvalló.

(sem.)

«Ha valaki azt mondja e hegynek: Kelj fel, és merülj a tengerbe! és nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy amit mond, megtörténik, megleszen neki.» (Márk 11, 22.)

1. Csodatevő Sz. Gergely, neocezáreai püspök (Pontusban, Kisázsiában) számtalan csodatételével tűnik ki, úgyhogy Nagy Sz. Vazul Mózessel, a prófétákkal és az apostolokkal hasonlítja össze. Imádságával egyszer egy hegyet helyezett át, amely egy templom építésének állt útjában (l. a mise evangéliumát), hasonlóképpen egy mocsarat is kiszárított, amely előbb két testvér viszálykodására adott okot. Démonokat űzött ki emberekből és bálványokból. Csodatévő és jövendölő tehetségével sokakat Krisztushoz térített. Halálához közeledvén (270) megkérdezte, hány hitetlen van még Neocezáreában, s midőn azt a feleletet kapta, hogy tizenhét, hálát adott Istennek, és így szólt: «Ennyi hívőt találtam akkor, amikor itt püspök lettem».

2. A szentmise (Statuit). A mise a püspökök közös miséje (l. 585. old.). Az *evangélium* a hegyeket

áthelyező hitről szól, tekintettel az életében végbement csodára : «Legyen hitetek az Istenben ! Bizony mondom nektek, hogyha valaki azt mondja e hegynek : Kelj fel, merülj a tengerbe ! és nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy amit mond, megtörténik, megleszen neki». Sz. Béda homiliájában Sz. Gergely csodáját Krisztus eme szavaival hozza kapcsolatba : «Azt olvassuk, hogy Sz. Gergely atyának, Neocezárea püspökének könyörgésére, aki kivált érdemekben és erényeivel, egy hegy annyira elmozdult, amennyire e város lakói számára szükséges volt. Amidőn ugyanis egy megfelelő helyen templomot akart építtetni, de azt látta, hogy ez a hely kelleténél szűkebb, s egyik oldalról a tenger partja, a másikon pedig a hegy meredezett, éjnek idején erre a helyre jött, és térdrehullva figyelmeztette Istent ígéretére, hogy a hívő könyörgésére mozdítsa el a hegyet. És amidőn reggel visszatért arra a helyre, azt találta, hogy a hegy annyi helyet engedett a templomépítőknek, amennyire éppen szükségük volt .

November 18.

Sz. Péter és Pál római templomainak szentelési ünnepe.

(dupl. maj.)

A mennyei Jeruzsálem.

1. A templomszentelés ünnepe. A mai ünnep lelki zarándoklat a kereszténység két szent sírjához, Sz. Péter és Sz. Pál római bazilikáihoz. Ezek a templomok az egész keresztény Anyaszentegyház közös kincsei, s így érthető, hogy mindnyájan megüljük e két templom szentelési ünnepét. Elsősorban a Sz. Péter az az

istenháza, amelyben az egyházi év legnagyobb ünnepeit üljük. Az év folyamán tizennégyszer zarándokolunk ide stációistentiszteletre. Itt üljük meg az advent örvendetes vasárnapját (a Gaudete-vasárnapot), itt a karácsonyi harmadik misét, az epifániát, az ötvenedvasárnapot, a feketevasárnapot, a húsvéthétfőt, Krisztus mennybemenetelét, a pünkösdöt, s hozzá a kántorböjtök szombatjait. A Sz. Péterben fogadjuk tehát az egyházi év legnagyobb kegyelmeit. Ezért kell ma köszönetet mondanunk. A falakon kívüli Sz. Pál templomban évenként csak négyszer jövünk össze, mindazonáltal Sz. Pál a mi keresztségünk pártfogója, ő látja keresztségi fogadalmunk megújítását (hatvanadvasárnap, nagyböjt negyedik vasárnapja utáni szerda, húsvét keddje), ő továbbá a mi vasárnapi tanítómesterünk, hisz legtöbb szentleckénk az ő tolla alól került ki.

Herwegen apát így jellemzi a római Sz. Péter templomot: Az örök városnak két főtemploma van: a lateráni Sz. János, és a Sz. Péter. A lateráni bazilika, a földkerekség összes templomainak anyja, volt a római hitközségnek tulajdonképpeni püspöki székesegyháza. Itt kezdték meg a nagyböjtöt, itt ment végbe a húsvéti keresztelés és még sok más szertartás. A Sz. Péter bazilika azonban az idegenből érkezetteké, a zarándokoké volt, akik az apostolfejedelem sírjához jöttek. Itt folytak le azok az ünnepek, amelyekben a római Egyház egyetemes jellege jutott kifejezésre, pl. az epifánia és egykor a karácsonyi nappali mise is. Igy mindkét ünnep introitusa és a misék leckéi és énekei úgy értendők, mint Krisztus világuralmának és az ő királyi fönségének kihirdetése. Csak néhány szöveget említhetek meg itt röviden, amelyek az előbbiek után maguktól érthetők: «Kisded született nekünk, és fiú adatott nekünk, akinek vállán királyi hatalom van» *(A karácsony introitusa)*. «A Fiú, Atyja

dicsőségének fénye és lényegének képmása, aki mindent fenntart hatalmának igéjével, ő tisztít meg minket bűneinktől, és a Fölség jobbján ül a magasságban . . . Fiához pedig így szólt: A te trónod, ó Isten, örökön örökké való; igazságod jogara a te országod jogara.» *(A szentlecke.)* «A föld határai mind látják Istenünknek szabadítását: ujjongjatok az Istennek, országok mind. Megismertette az Úr az ő szabadítását: megmutatta a nemzetek előtt igazságát.» *(A graduale.) Az epifánia introitusa* pedig a Sz. Péterben így kezdődik: «Ime, megjött a Fejedelem, az Úr: királyság, hatalom és uralkodás ékesítik őt. Isten! add át ítéletedet a Királynak, igazságodat a Király Fiának». «Kelj föl — folytatja a *szentlecke* — világosulj meg Jeruzsálem, mert eljött a te világosságod, és az Úr dicsősége látható benned.» Az *evangélium* pedig a zsidók újszülött királyáról szól, akit az *offertorium*ban Tarsis királyai imádnak, s akinek Arábia és Sába királyai ajándékot hoznak. «És hódoljon előtte a föld minden királya, s legyen minden nemzet a szolgája.» Mindkét szentmise tehát Krisztus királyi uralmáról szóló szentírási helyekkel van tele.

2. A zsolozsma a két bazilika építésével és történetével ismertet meg bennünket. A szenthelyek közül, amelyeket az első keresztények nagy tiszteletben részesítettek, főképpen azok emelkedtek ki és örvendtek nagy látogatottságnak, amelyekben a szent vértanuk teste nyugodott. De igen nagy tiszteletben tartották a Vatikánnak azt a részét is, ahol Sz. Péter volt eltemetve. Minden országból ide zarándokoltak a hívők, mint a hit sziklájához és az Egyház alapjához. Ide jött el Nagy Konstantin császár is († 337) keresztsége után nyolcadnapra, letette fejdíszét, alázatosan a földre borult, és bőven ontotta könnyeit, azután csákánnyal és ásóval fölásta itt a földet, és a tizenkét apostol emlékére tizenkét kosár földet emelve ki, azzal jelölte meg az apostolfejedelem tiszteletére építendő bazilika kerületét. Ezt a bazilikát azután I. Szilveszter pápa (l. dec. 31.) szentelte föl nov. 18-án. A pápa egy kőoltárt állított ebbe a bazilikába,

amelyet krizmával kent föl, és elrendelte, hogy ezentúl csak kőoltárokat szabad állítani. A Konstantin-féle bazilika helyén épült új Sz. Péter-templomot VIII. Orbán pápa szintén nov. 18-án szentelte föl (1626). A Sz. Pál-bazilika jó részét tűz emésztette meg 1823-ban, de nagy költséggel újraépítették, és 1854 dec. 10-én, a szeplőtelen fogantatás dogmájának kihirdetése alkalmával szentelte föl IX. Pius pápa. A templomszentelés ünnepének és a templomszentelési misének magyarázatát l. 605. old.

3. A szentírási olvasmány (Jel. 21, 18—27). Az Egyház ma megszakítja a zsolozsmában a folytatólagos szentírási olvasmányt, és apokaliptikus képet fest elénk a mennyei Jeruzsálemről. Ez az olvasmány beleillik az egyházi év mostani gondolatkörébe. Figyeljük meg az Egyház szándékát: a két novemberi templomszentelési ünnep ugyanazt a szentírási szöveget folytatja (nov. 9-én: 21, 9—18; nov. 18-án pedig 21, 18—27). A harmadik nocturnus olvasmánya a templomszentelés nyolcadáról való, így tehát a két ünnep kapcsolatban áll egymással. Az olvasmányok leírják a mennyei Jeruzsálem beteljesedését: «És falának anyaga jáspiskő vala; maga a város pedig színarany, tiszta üveghez hasonló. És a város falának alapkövei minden drágakővel ékesek... És a tizenkét kapu tizenkét drágagyöngy, egyenkint; és egy-egy kapu egy-egy drágagyöngyből álla. És a város utcája színarany... És templomot nem láték abban, mert az Úr, a mindenható Isten annak temploma, és a Bárány. És a városnak nincs szüksége sem a Napra, sem a Holdra, hogy abban világítsanak, mert Istennek fényessége világítja meg azt, és szövétneke a Bárány. És a nemzetek annak világosságában járnak és a föld királyai dicsőségüket és tiszteletüket abba viszik. És kapui nem záratnak be egész nap, mert nem leszen ott éjtszaka. És oda viszik a nemzetek dicsőségét és tiszteletét. Nem lép be oda semmi megfertőzött vagy undokságot és hazugságot cselekvő, hanem csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.» Ez a hely mutatja, hogy ez a két templomszentelési ünnep az egyházi év végén, hozzátartozik az egyházi ősz szimbolikájához, és a mennyei Jeruzsálemet jelképezik.

November 19.

Sz. Erzsébet özvegy.
(dupl.)

Isten pacsirtája.

zent Erzsébet. † 1231 nov. 17, 24 éves korában. Ereklyéi, melyek sok viszontagságon mentek keresztül, a marburgi Erzsébet-templomban nyugosznak, fejét pedig a bécsi Erzsébet-templomban őrzik. Alamizsnát-osztó fejedelemnőként szokták ábrázolni. *Élete:* Sz. Erzsébet a magyar és a német szentek ékessége (a magyarok árpádházi, a németek thüringiai Sz. Erzsébetnek mondják), a keresztény karitász műveinek mennyei pártfogója, különösen kitűnik azzal, hogy vidám lélekkel tudta vállalni a szenvedést. II. Endre magyar király leánya volt, s 1207-ben született. Már négy éves korában jövendő férje udvarába került, és 1221-ben egybekelt thüringiai Lajos tartománygróffal. Minden kötelességét nagy lelkiismeretességgel teljesítette, úgyis mint hitves, úgyis mint Isten szolgálóleánya. Éjjelenként fölkelt ágyából, és hosszas imádságba merült. Nagy buzgósággal végezte az irgalmas keresztényi szeretet gyakorlatait, szolgálta az özvegyeket, árvákat, betegeket, a szükségben szenvedőket. Egy nagy éhínség alkalmával nagylelkűen kiosztotta a csűreiben lévő összes gabonát, a bélpoklosokat maga-alapította kórházba vette föl, s csókolgatta kezüket, lábukat. Az elhagyottak számára is tágas szegényházat állított. Férjének korai halála után (aki 1227-ben halt meg Otrantóban, Délolaszországban, a II. Frigyes által vezetett keresztesháború előkészületei között) Erzsébet, hogy szabadabban szolgálhasson Istennek, letette minden fejedelmi ékességét, egyszerű

ruhát öltött, a szentferencrend harmadrendjébe lépett, és fölséges példáját adta a türelemnek és alázatnak. Özvegyi javait zár alá helyezték, és a nemes nő kénytelen volt elhagyni Wartburg várát. De a gróftól való félelem miatt senki sem mert neki szállást adni Eisenachban. Csak sok könyörgésre engedett át egy jólelkű kocsmáros a tartománygrófné számára egy elhagyott istállót. «Hogy erre eszébe jutott a betlehemi istálló, a szent asszonyt csodálatos bizalom szállta meg. Térdenállva adott hálát Istennek a megpróbáltatásért, majd amire az általa alapított ferencrendű kolostor kápolnájának harangja megkondult, felserkent, és oda sietett át, s hálából, amiért most már semmi akadálya sincs, hogy a szent szegénységnek éljen, Te Deumot énekeltetett a szerzetesekkel.» Az udvar azonban utánaküldte gyermekeit, akiket először a várban hagyott, és megtiltották a lakóknak, hogy a grófnőt befogadják. Igy azután gyermekeivel, akik közül a legkisebb alig volt pár hónapos, a téli hidegben kénytelen volt ide-oda bolyongani. 1228-ban felöltötte Sz. Ferenc harmadrendjének fátyolát, és Marburgba ment, ahol özvegyi vagyonából kórházat építtetett, a maga számára pedig csak egy nyomorúságos házikót bérelt. Most azután minden erejét és gondját a szegényeknek és betegeknek szentelte, míg betevő falatját fonással kereste meg. Még egészen fiatalon, de a nemes felebaráti szeretet érdemeivel dúsan megrakodva húnyt el 1231 nov. 17-én, alig 24 éves korában. A szentmise a szent asszonyok közös miséje (Cognovi, l. 603. old.).

2. Sz. Ponciánus pápa, vértanu, 231—235 között kormányozta az Egyházat. Alexander Severus császár hitének megvallása miatt Hippolytussal, a híres íróval együtt Szardinia szigetére száműzte, ahol szenvedéseibe belehalt. Rómában, a

Kallixtus-katakombában temették el. A pápa eredeti sírfeliratát a katakomba Cecilia-kápolnájában fedezték fel.

November 20.

Valois Sz. Félix hitvalló.

(dupl.)

A sátán rabságából.

Sz. Félix. † 1212 nov. 4. Sírja a Cerfroid-i kolostorban van (Meaux). A trinitáriusok piros-kék keresztes fehér ruhájában, fehér szarvassal ábrázolják. *Élete:* Sz. Félix (szül. 1127) Máthai Jánossal együtt (l. febr. 8) a trinitáriusok rendjének alapítója, mely rendnek célja volt a fogoly keresztény rabszolgák kiváltása a szaracénok kezéből. A zsolozsma elmondja életének néhány rendkívüli vonását. Ifjúkorában nem egyszer ruháitól is megfosztotta magát, hogy a rászorulókat fölruházhassa. Nagybátyjától, Theobald gróftól kieszközölte a kegyelmet egy halálraítélt számára, és előre megmondta, hogy ez a gyilkos rövidesen igen erényes életet fog élni, ami meg is történt. Később egy angyal parancsára Máthai Jánossal együtt Rómába utazott, hogy a pápától kieszközölje az engedélyt egy fogolykiváltó szerzet megalapítására. III. Ince pápa miseközben látomásban részesült, melyben Isten megmutatta neki a fogolykiváltó szerzetet, s ezért a pápa személyesen adta föl Félixnek és Jánosnak a piros-kék kereszttel ellátott fehér ruhát, épp olyant, amilyenben az angyal a látomásban megjelent. A pápa elrendelte azt is, hogy ez a rend háromszínű ruhájára való tekintettel a Szentháromság nevét viselje. Az újonnan alapított Cerfroid-i

kolostorban a Bold. Szent Szűz megjelenésével tüntette ki Félixet. Kisasszonynapja előtti éjjelen Isten különös engedelméből az összes szerzetesek elaludták a matutinum idejét, úgyhogy Félix egyedül jelent meg a kórusban, és a kórus közepén ott találta a Boldogságos Szűzet a trinitáriusok kereszttel ékesített ruhájában, nagyszámú, hasonlóan öltözött angyal kíséretében. Félix ezekkel egyesülve, Mária vezetése alatt szabályszerűen elénekelhette az officiumot. És mintha e földi énekből az üdvözültek égi kórusába hívatnék meg, egy angyal értésére adta, hogy közel van halála. Ő tehát övéit a szegények és foglyok iránti állhatatos szeretetre bíztatta, és 1212 nov. 4-én igen előhaladott korában és érdemekben gazdagon elhúnyt az Úrban.

2. A szentmise (Justus ut palma). A szentmise a hitvallók második közös miséje (l. 594. old.), amelyet elsősorban olyan szentre alkalmaz az Egyház, aki különös önmegtagadással és a magány szeretetével tűnt ki. A saját *orácio* kiemeli életének két mozzanatát: pusztában való remetéskedését és a foglyok kiváltását, és gyakorlatiasan mireánk alkalmazza: hogy a bűnök fogságából kiszabadulva a mennyei hazába jussunk. A liturgia ezzel az egyházi év végén szívesen alkalmazott gondolatot hangoztat.

November 21.

Szűz Mária bemutatása.
(dupl. maj.)

«*Ma van első jelensége az Isten boldogító kegyelmének (εὐδοκία az angyalok Gloriá-jából) és hirdetése az emberek üdvösségének; az Isten hajlékában nyilvánosan jelenik meg a Szűz és Krisztus megjelenését mindenkinek előre hirdeti, miért is a Szent Szűznek örömmel kiáltjuk: Üdvözlégy a Teremtő üdvgondozásának teljesülése.*» (*A görög tropár, 4. hang.*»

1. Szűz Mária bemutatása. Az ünnep tárgyát nem a Szentírásból, hanem az apokrif iratokból, főkép az ú. n. Protoevangelium Jacobi-ból merítjük. Eszerint Anna, miután egy angyal tudomására adta neki Mária születését, fogadalmat tett, hogy születendő gyermekét az Úrnak fogja szentelni. Ezért Máriát születése után egy házi szentélybe vitték, ahová csak Izrael szűz leányai juthattak. Három éves korában adták át Máriát e szentélynek. Itt galambként nevelkedett, és egy angyal táplálta kezéből. Eddig a legenda. — Az ünnepet Keleten a VIII. század óta ünneplik, sőt nyilvános ünnepnek számít. Keleten az

ünnepnek ez a neve: Az Istenanya bevonulása a templomba. A római egyházba egy ciprusi követ által jutott el, aki az avignoni pápai udvarban tartózkodott (1371). IV. Sixtus pápa 1472-ben az egész Egyház számára elrendelte ezt az ünnepet. V. Pius eltörölte, de néhány év mulva újra bevezették. A szentmise a Commune-ből való (Salva sancta, l. 560. old.). A saját *orácio* azt kéri, «hogy egykor minket is bemutassanak Isten dicsőségének templomában!» Láthatjuk, hogy az Egyház mindent a mi végső megdicsőülésünkkel hoz kapcsolatba (ez megfelel a mostani liturgikus idő szellemének). Ma a szentmise *fölajánlás*át végezzük Mária fölajánlásával egyesülve. Mennyi önátadás volt ebben a fölajánlásban a Szent Szűz részéről, és mennyire kedvét találta benne az Isten!

2. A zsolozsma. Sz. Ambrus szépen írja le Mária rejtett életét: «Mily sokféle erény ragyog ebben az egy szűzben! Szemérmes visszavonultság, a hit zászlaja, teljes jámborság; a házon belül szűzként él, mint segítőtárs siet a munkára, mint anya a templomba. Ó, hány szűz siet eléje, hányat karol át és visz az Úrhoz, mondván: Ez az én fiam fekvőhelyét, ez a menyegzős ágyat szeplőtelen tisztaságban őrizte meg! Mit szóljak továbbá az étkezésben való mértékletességéről, (vallási) gyakorlatainak gazdagságáról? Az egyik meghaladta a természet erejét, a másik pedig már a természet igényeit sem elégítette ki. Itt semmit sem mulasztott el, ott megkettőztette a böjti napokat. És amikor már érezte, hogy táplálékra van szüksége, éppen csak azt ette, ami adódott, hogy életét fönntarthassa, nem pedig, hogy élvezzen. Csak akkor volt kedve aludni, amikor már csakugyan szükség volt reá, és még akkor is, amidőn a test aludt, virrasztott a lélek, amely álmában az olvasottakat ismételte, vagy megszakítva az alvást, folytatja azt, vagy jóföltételeit valósítja meg, vagy újakat tűz maga elé».

November 22.

Sz. Cecilia szűz, vértanu.
(dupl.)

Isten jegyese.

Sz. Cecilia a régi római egyház egyik legnagyobb tiszteletben álló vértanu-szűze; nevét még a misekánonba is bevették. Már a IV. században állott a Tiberisen-túli Sz. Cecilia-templom, ahol most teste nyugszik. Vértanusága Alexander Severus császár idejébe esik, 230 körül. 1599-ben fölnyitották sírját, és cipruskoporsóban találták a szent testét. Egészen épen, és olyan helyzetben feküdt a földön, mintha csak éppen most lehelte volna ki a lelkét. Maderna szobrász, aki ismételten megnézte a holttestet, egészen élethű szobrot alkotott róla. — Ceciliát a középkor óta az egyházi zene mennyei pártfogójaként tisztelik, amire zsolozsmája egyik helyének (cantantibus organis) téves felfogása adott alkalmat. Az igen költői zsolozsmának történeti énekei vannak, amelyeket szentünk Passiojából vettek át.

Élete a Breviárium énekei és a régi Passio szerint a következő: Cecilia imádságos és szemlélődő életet élt: «A dicsőséges szűz mindig Krisztus evangéliumát hordozta a keblén, és nem szűnt meg éjjel-nappal imádkozni és Istennel társalogni. Kitárt karokkal imádkozott az Úrhoz, és szíve égi tűztől izzott». *(3. resp.)* Ruhái alatt vezeklőövet viselt: «Cecilia ciliciummal fékezte tagjait, és sóhajok közt imádta Istent». *(4. resp.)* Szűzességi fogadalmat tett. Egy Valeriánus nevű ifjú Cecilia szüleinek beleegyezésében bízva, azt remélte, hogy feleségül veheti. Már minden készen állt a menyegzőre: «Míg a zene szólt (cantan-

tibus organis), Cecilia szűz szívében egyedül az Úrnak énekelt, mondván: Legyen szívem és testem szeplőtelen, hogy fejemet ne érje szégyen (118. zsolt. 80. vers). Két, sőt három napig böjtölve imádkozott, és Istennek ajánlotta gondját». *(1. resp.)* Elérkezik a nász éjjele, s ekkor elmondja titkát Valeriánusnak: «Egy titkot akarok veled közölni: Isten angyala szeret engem, aki féltékenyen őrzi testemet». *(A Magn. antif.)* Valeriánus erre biztosítja őt, hogy hinni fog Krisztusban, ha megláthatja ezt az angyalt. S mikor Cecilia azt mondja, hogy ez lehetetlen, ha nem keresztelkedik meg, Valeriánus kijelenti, hogy kész erre is. Szentünk erre nagy örömmel elküldi őt egy ismertetőjellel Orbán pápához, aki a katakombákban rejtőzködik. Valeriánus ráakad szentünk szegényeire, védenceire: «Cecilia küldött engem hozzátok, hogy mutassátok meg nekem a szent főpapot, mert titkot kell vele közölnöm. Erre elment Valeriánus, és a kapott jel segítségével megtalálta Szent Orbánt». *(8. resp.)* A pápa térdenállva mond hálát Cecilia vetéséért, amely most gazdag termést hoz: «Uram Jézus Krisztus, Jópásztor, tisztaságos

tanács magvetője, fogadd el azoknak a magvaknak gyümölcsét, melyeket Ceciliában elvetettél. Cecilia szolgád szorgalmas méhként szolgál neked, mert jegyesét, akit vad oroszlánként kapott, mint szelíd bárányt neked szánta». *(6. resp.)* Erre megkeresztelte Valeriánust. Amidőn ez hazatért, «Ceciliát szobájában imádságba merülve találta, és mellette az Úr angyalát. Valeriánt ez a látvány igen nagy félelemmel töltötte el». *(5. resp.)* Az angyal most Ceciliának és neki a paradicsomból való tűzpiros rózsákból és hófehér liliomokból font koszorút nyujt át, tisztaságszeretetük jutalmául; ennek hervadhatatlannak kell maradnia, és csak a tisztaság kedvelői láthatják. Az angyal most megígéri, hogy teljesíteni fogja Valeriánusnak egy kérését. Ő pedig azt kéri, hogy testvére, Tiburtius is térjen meg. Tiburtius most eljön, hogy üdvözölje az ifjú házaspárt, de nagyon csodálkozik, hogy honnan ez a rózsa- és liliomillat. Megtudja az okát, és mindjárt megkeresztelkedik ő maga is. «Sz. Cecilia így szólt Tiburtiushoz: Ma rokonomnak ismerlek el téged, mert az Isten iránti szeretetből megvetetted a bálványokat. Miként ugyanis az Isten iránti szeretet testvéredet férjemmé tette, úgy téged rokonommá avatott.» *(7. resp.)* Amint Almachius prefektus meghallja a két testvér megtérését, Maximus tisztje által elfogatja őket, és halállal fenyegeti meg, ha nem áldoznak Jupiternek. De még vértanuhaláluk előtt megtér Maximus és családja, akiket éjjel keresztelnek meg. Reggel Cecilia a két testvért Krisztusért való hősies harcra bíztatja: «Amikor eltűnt a hajnalpír, Cecilia így kiáltott fel: Rajta, Krisztus katonái, vessétek le a sötétség cselekedeteit, és öltsétek fel a világosság fegyvereit». (Ez a *Benedictus-antifóna* klasszikusan van megválasztva és a szent ajkáról hozzánk is szól.) A prefektus most

Cecilia ellen fordul: lefoglalja javait. De a katonák is megtérnek: «Hisszük, hogy Krisztus, Istennek Fia, igaz Isten, aki ilyen szolgálót választott magának». *(Antif.)* A prefektusok előtt megvallja Krisztust: «Megvalljuk, s nem tagadhatjuk meg szent nevét». *(Antif.)* A prefektus, hogy minden föltűnést elkerüljön, kiadja a parancsot, hogy gőzfürdőben fojtsák meg Ceciliát; ő azonban sértetlen marad: «Áldlak téged, Uramnak, Jézus Krisztusnak Atyja, hogy Fiad által eloltottad mellettem a tűz lángját». *(Antif.)* Így hát kard által kell meghalnia. A hóhér három csapást mért reá (a törvény nem engedett meg többet), és ott hagyta vérében. Még három napig élt ezután, bátorította a szegényeket, és lakóházát templommá avatja: «Háromnapi haladékot kértem az Úrtól, hogy házamat templommá szenteljem». *(Antif.)* (Lakóháza fölött áll most a S. Cecilia in Trastevere-templom, ahol holtteste is nyugszik. Egyideig a Kallixtus-katakombában volt eltemetve: l. a képen a kereszttel jelölt sírkamrát.) A szentmise a vértanu-szűzek közös miséje (Loquebar, l. 595. old.).

November 23.

Sz. Kelemen pápa, vértanu.

(dupl.)

Megjelent Istennek Bárányа, lábainál szökellő forrás.

1. Sz. Kelemen, Sz. Péternek egyik tanítványa, mint pápa kormányozta az Egyházat 90—101 között. Sz. Pál úgy említi, mint munkatársát (Phil. 4, 3). A korinthusiakhoz írt levele tiszteletreméltó hagyatéka ennek az apostoli atyának. A breviárium a következőket mondja róla: Traján császár őt lelkipásztori

buzgósága miatt a Krími-félszigetre száműzte, ahol 2000 keresztényt talált; ezeket ugyanez a császár száműzte ide. Amikor Kelemen hozzájuk ment, hogy megvigasztalja őket: «Mindnyájan egyhangúlag kiáltották: Imádkozzál érettünk, Sz. Kelemen, hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire». Ő pedig így felelt: «Érdemem nélkül küldött engem az Úr hozzátok, hogy részesüljek koronátokban». *(5. resp.)* Midőn pedig panaszkodtak, hogy hat mérföldnyi távolságból kell hordaniok az ivóvizet, fölszólította őket: «Imádkozzunk mindnyájan az Úr Jézus Krisztushoz, hogy fakasszon forrást hívei számára». *(I. Magn. antif.)* Miközben Kelemen imádkozott, megjelent az Isten Báránya, kinek lábánál élő vízforrás fakadt». *(4. resp.)* Erre a csodára: «a környék összes pogány népei hittek Krisztus Urunkban». *(Antif.)* Amikor Trajanus ezt meghallotta, megparancsolta, hogy kössenek vasmacskát Kelemen nyakába, és vessék a tengerbe. «Amikor elindult a tenger felé, a nép hangosan könyörgött: Uram, Jézus Krisztus, mentsd meg őt; és Kelemen könnyek között így imádkozott: Atyám, vedd magadhoz lelkemet.» *(A Ben. antif.)* A hívő keresztények a tenger partján imádkoztak, hogy adja vissza nekik Isten a holttestet. Erre a tenger három mérföldnyire visszahúzódott, és ők megtalálták ott a szent holttestét kőkoporsóban, amely egy kis márványkápolnában volt, mellette pedig a vasmacska. «Uram, te Kelemen vértanudnak angyalkezekkel márványtemplom formájú lakást készítettél a tengerben.» *(6. resp.)* A szent holttestét később, I. Miklós pápa alatt (853—67) a két szláv apostol, Ciril és Methód Rómába szállította, és a tiszteletére szentelt templomban (S. Clemente) temették el. Ez a templom Rómának egyik legtiszteletreméltóbb szentélye, mert még teljesen a régi templom liturgikus berendezését mutatja.

2. A szentmise (Dicit Dominus). A szentmise jórészt közös miseszövegekből van összeállítva, de nem egy meghatározott formulából; részben *(intr.* és *szentlecke)* saját szövegeket is tartalmaz. A szentmise a főpapot mutatja be nekünk, az isteni főpapnak egy mását. Az *introitus*ban a régi próféták módjára szentünk hivatásának megszentelését halljuk: Isten így szól hozzá: «Igéim, melyeket szádba adtam, nem távoznak el szádtól, és áldozataid kedvesek lesznek oltáromon». Zsoltárként a «derék ember énekét» énekeljük: Kelemen ez az ember, aki hű volt Istenhez és irgalmas embertársaival szemben. Az *orációb*an szentünknek a szenvedésben tanusított lelkierejéért könyörgünk. A *szentlecke* (ugyanaz, mint a pünkösd utáni 23. vasárnapon) azért került ide, mert Sz. Kelemen neve fordul elő benne: «Neve be van írva az élet könyvébe». De úgy is felfoghatjuk ezt a helyet, mint szentünknek hozzánk intézett prédikációját, és különösen aláhúzzuk a paruzia-gondolatot. A *közbeeső énekek*ben a «megkoronázott pap» áll előttünk. Az *evangélium* és a *communio* az éber szolgát mutatják be nekünk, aki hűségesen gondoskodik családjáról, és akit ura virrasztva talál (Kelemen ez, de ilyeneknek kell lennünk nekünk is, akik Kelemennel titokzatos módon egyek vagyunk). Annál hálásabban fogadjuk ezt a szentírási helyet, mert Krisztusnak a világvégről mondott beszédéből való. Kitűnően illik ez az egyházi év utolsó heteibe. Az egész Kelemen-officiumból paruzia-hangulat árad. A bárány, melynek lábai alatt forrás fakad, a szentmiseáldozat jelképe, amely fölüdít minket is, száműzött és szomjazó emberfiakat.

3. Sz. Felicitas anyja a hét testvérnek (l. júl. 10), akiket szemei előtt kínoztak halálra.

November 24.

Keresztes Sz. János hitvalló, egyházdoktor.
(dupl.)

Sz. Krizogonus vértanu.

Misztikus kegyelmek.

1. Keresztes Sz. János. Spanyolországban született 1542-ben. Ifjúkorában betegápoló volt, később a kármeliták rendjébe lépett, és itt engedelmességből fölvette az áldozópapi rendet. Segítségére volt Sz. Teréznek a kármelita rend reformjában, miközben sok szenvedést és keserűséget kellett elszenvednie. Joggal megérdemli, hogy Sz. Teréz mellett a sarutlan kármeliták alapítójának és atyjának nevezzék. A misztika nagy mesterei közé tartozik. Legfőbb misztikus iratai: «A Kármelhegy útja», «A lélek sötét éjtszakája», «Szellemi páros-ének a lélek és Krisztus között», «Élő szeretetláng» (magyarul is megjelentek). Eme klasszikus irataiért XI. Pius pápa az egyházdoktorok közé iktatta. Életének vége felé sok testi szenvedést kellett elviselnie. Amidőn Krisztus egy alkalommal megkérdezte tőle, milyen jutalmat kíván sok munkájáért, azt felelte: «Uram, szenvedni és érted megvettetni!» Ubedaban (Andalusia) fájdalmas betegségbe esett, lábán öt gennyes seb támadt, s a fájdalmakat szenvedés utáni vágyának csillapítására nagy türelemmel viselte. A haldoklók szentségeivel ellátva, a keresztet, melyet állandóan ajkán és szívében hordott átkarolva, e szavakkal húnyt el: «Uram, kezeidbe ajánlom lelkemet». 49 éves korában, 1591 dec. 14-én halt meg, abban az órában, melyet előre megmondott. Sírja Spanyolországban van, Segoviában. — A szentmise az egyházdoktorok közös miséje (In medio, l. 589. old.).

2. Sz. Krizogonus Diokleción császár alatt Rómában fogságba került, és itt két évet töltött, miközben Sz. Anasztázia gondoskodott róla (l. dec. 25.). Minthogy Anasztáziának férjétől, Publiustól keresztény hite miatt igen sokat kellett szenvednie, arra kérte szentünket, hogy járjon közbe érte Istennél, a Krizogonusszal való levelezéséből pedig igen sok vigasztalásban részesült. Később megparancsolta a császár, hogy végezzék ki az összes fogságban lévő keresztényeket, Krizogonust ellenben vigyék hozzá Aquilejába. Itt azután így szólt hozzá a császár: «Magam elé hívattalak, Krizogonus, hogy tisztességgel halmozzalak el, ha rászánod magad arra, hogy imádd az isteneket». A szent erre így felelt: «Én egyedül az igaz Istent imádom, az isteneket azonban, amelyek sem nem léteznek, sem nem élnek, és csak a gonosz lelkek képei, gyűlölöm és megátkozom». Ez a válasz annyira elkeserítette a császárt, hogy Krizogonust lefejeztette nov. 24-én, Gradoban, Aquileja közelében. Holttestét a tengerbe süllyesztették, de rövidesen a partra vetődött, és Zoilus pap saját házában temette el (304 körül). A római egyház igen nagy tiszteletben tartotta, ezért került neve a kánonba is. Rómában stációtemplom áll tiszteletére.

November 25.

Sz. Katalin szűz, vértanu.

(dupl.)

«*Hogy eljuthassunk arra a hegyre, mely maga Krisztus.*»

1. Sz. Katalin. Halála napját a görögök és a latinok is november 25-én ülik. Sírja Arábiában van, a Sinai hegyen épült Sz. Katalin-kolostorban. Kerékkel, karddal és könyvvel ábrázolják. *Élete:* Katalint (Katharina = a Tiszta) a görögök fővértanuként tisztelik. Szenvedéstörténete azonban legendás, amelyből csak nehezen lehet kihámozni a történeti magot. Szentünket Nyugaton és Keleten egyaránt igen nagy tiszteletben részesítették, és a 14 segítő-szent közé számítják. A római Egyház liturgiájában csak a XIII. század óta szerepel, és a bölcseleti fakultások védőszentjeként tisztelik. A Breviárium a következőket mondja

róla : Katalin, előkelő származású alexandriai szűz, a tudományoknak szentelte magát, úgyhogy ismereteivel már 18 éves korában mindenkit fölülmult. Amidőn azt kellett látnia, hogy Maximus császár parancsára (311—313) igen sok keresztényt kegyetlenül megkínoznak és utána kivégeznek, habozás nélkül a császár elé állt, szemére vetette kegyetlenségét, és meggyőző érvekkel bizonyította be, hogy a keresztény hit nélkülözhetetlen az üdvösségre. A császár csodálkozott bölcseségén, őrizetbe vétette, és minden városból meghívta a legtanultabb férfiakat, gazdag jutalmat ígérve nekik, ha meg tudják győzni a szűzet és a Krisztusban való hittől az istenek tiszteletére térítik. A próbálkozás azonban éppen az ellenkező eredménnyel járt, mert több bölcselő, aki meg akarta cáfolni Katalint, az ő beszédének alaposságától és erejétől olyan szeretetre gyulladt Jézus Krisztus iránt, hogy késznek nyilatkozott életét is feláldozni érte. Erre a császár maga kísérelte meg, hogy Katalint hízelgéssel és igéretekkel megingassa, minthogy azonban semmire sem ment vele, megvesszőztette, ólmos ostorral verette, és tizenegy napig étlen tartotta a börtönben. Ezalatt az idő alatt a császár felesége és Porphyrius nevű hadvezére meglátogatták a leányt a börtönben, s ez tanításával mindkettőjüket megnyerte Krisztusnak, és utóbb vérükkel pecsételték meg Üdvözítő iránti szeretetüket. Közben Katalint kivezették a börtönből, és egy éles és hegyes késekkel kirakott kerékre kötötték, hogy ezzel összevagdaljáktestét. De amikor meg akarták indítani a kereket, az a szűz imádságára darabokra tört, mire sokan a keresztény hitre tértek. A császár ennek ellemére is lefejeztette nov. 25-én. Testét az angyalok a Sínai hegyre vitték (erről szól az *oráció)*, ahol a Katalin-kolostorban temették el (305 körül).

2. A szentmise (Loquebar). A szentmise a vértanu-szűzek közös miséje (l. 595. old.). Emeljük ki ismét a paruzia-gondolatot ebből a miséből. Az okos és balga szűzekről szóló hasonlat *(evang.)* Krisztus nagy eschatologikus beszédéből való; éberségre és az Úr várására figyelmeztet minket. Az *orációban* azt kérjük, «hogy eljuthassunk arra a hegyre, mely maga Krisztus».

November 26.

Sz. Szilveszter apát.
(dupl.)

Alexandriai Sz. Péter vértanu.

Az vagyok, ami ez volt;
az leszek, ami ez most.

1. Sz. Szilveszter. † 1267 nov. 26. Sírja Monte Fano-ban (Itália), az általa alapított kolostorban van. *Élete:* Sz. Szilveszter apát volt; ő alapította a Szilveszter-rendet, amely a bencésrendnek egyik reformkongregációja. Szilveszter, egy előkelő rokonának temetésekor — aki igen szép ember volt — amidőn annak kihült tetemét a nyitott koporsóban megpillantotta, így kiáltott föl: Az vagyok, ami ez volt, de az is leszek, ami ez most. Mindjárt a temetés után eszébe jutottak az Üdvözítőnek eme szavai is: «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét, és kövessen engem» (Máté 16, 24). Ezután magányba vonult vissza (Osimo mellett, Grotta fucile-ba), hogy tökéletessé legyen. 1267-ben halt meg 90 éves korában. Rendjének tagjai türkiszkék bencésruhát viselnek. — A szentmise az apátok közös

miséje (Os justi, l. 591. old.). Az *oráció* kiemeli, hogy Szilveszter egy nyitott sír mellett ismerte föl a világ hiúságát, és a magányba vonult. Milyen jól illik most a halál gondolata az egyházi év végéhez! Ma, az egyházi év Szilveszter-napja alkalmából vessünk egy pillantást az elmult egyházi évre: milyen semminek tűnik fel most a világ a maga pompájával!

2. Sz. Péter alexandriai püspök 211-ben halt vértanuhalált. Amidőn fogságban volt, több pap közbenjárt nála Ariusért, akit tévtana miatt elitélt, és aki az egyháztörténelem egyik legnagyobb eretnekségének volt megalapítója. Péter azonban azt válaszolta nekik, hogy az éjjel megjelent előtte Jézus összetépett ruhában, és midőn megkérdezte tőle, mit jelentsen ez, az Úr azt felelte: «Arius szaggatta meg ruhámat, vagyis az én Egyházamat». *Alkalmazás:* Ezt a szót önmagunkra is alkalmazhatjuk: ha az Egyház Krisztus ruhája, mi is egy része vagyunk az Ő ruhájának; a tévtanító szétszaggatja, a bűnös pedig bemocskolja Krisztus ruháját. Erényes életünk által ékesítsük drágakövekkel és gyöngyökkel Krisztus ruháját!

November 29.

Sz. András apostol vigiliája; Sz. Szaturninus vértanu.

András így szólt testvéréhez, Simonhoz: Megtaláltuk a Messiást, kinek neve Krisztus; és Jézushoz vezette őt (comm.).

1. Apostol vigilia. Az apostolok ünnepei a megváltás ünnepei közé tartoznak, s az egyházi évben szétosztva azokhoz a hatalmas kőtömbökhöz hasonlítanak, melyek az épület alapját alkotják. «Nem vagytok idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és az Isten házanépe, az apostolok és a próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus». *(Apostolok vesperása.)* Kell, hogy újra

több szerető gonddal vegyük körül az apostol-ünnepeket; valamikor parancsolt ünnepek voltak. Szép volna meggyujtani szentmise alatt a 12 apostol-gyertyát. Az apostolok ünnepeit vigiliával üljük meg; ez is ősrégi eredetük bizonysága. Valamikor a vigilia imádságban eltöltött egész éjtszakai virrasztást jelentett, később az előünneplés az ünnepet megelőző napra került. Aki szereti a liturgiát, annak számára a vigilia komoly bűnbánati nap, ünnepet megelőző tisztogatás, takarítás a lélek hajlékában. Ha tehát az apostolok emléknapján megváltottságunk boldogító tudatának örvendezünk, a vigilián keltsünk erős vágyat magunkban a bűntől való szabadulás, a megváltás után; ez lesz a Kyrie eleison az ünnep Gloriájához. Ily módon szépen beilleszthetjük a vigiliát az adventi időbe.

2. A szentmise (Dominus secus) bájos tartalmú szövegei Sz. András első meghívásával állanak vonatkozásban. Belépve az istenházába, ránk tekint az Úr, aki az oltáron trónol. Sz. András vezet minket hozzá, s halljuk édesen hívó szavát: «Venite post me! Jertek utánam!» *(intr.)*. A *gyüjtőimádság* bűneink bocsánatáért és a veszedelmektől való szabadulásért könyörög. A *szentlecke* (az apostolvigiliák közös olvasmánya) az apostolt Mózessel, az Úr Isten kedves emberével hasonlítja össze: ő is rémületet kelt Isten ellenségeiben, és királyoknál nagyobb a dicsősége. Hűsége és hosszantűrése szentté avatta, s most az Úr a dicsőség koronájával koronázza meg. Az *evangélium* azt a boldog délutánt idézi emlékezetünkbe, amikor András és János először voltak az Úrnál az ő jordánparti szállásán. Az egész elbeszélésen megérzik, mint rezeg át a szeretett tanítvány lelkén a Mesterrel töltött első óra boldog emléke. De mi nemcsak tanui vagyunk a nagy pillanatnak, hanem misztikus átélői

is, hiszen *communio*-kor már a mi ajkunkon is hangzik: «Megtaláltuk az Urat!» András mint testvérét visz engem is hozzá. Igen szép példa ez arra, hogy az egyes énekek *(introitus, communio)* csak a szent cselekménnyel és az evangéliummal kapcsolatban nyernek értelmet. Hogyha ma a szentmisére indulunk, az Úr hív bennünket az ő követésére, áldozáskor pedig éljük át boldog öntudattal, hogy megtaláltuk az Urat. Mindkettőre Sz. András segít minket, aki vezetőnk a mai napon.

3 Sz. Szaturninus. Vértanuságának napja: 300 körül nov. 29. Sírja Rómában van. *Élete:* a Martyrologium így szól róla: «Rómában a Via Salaria-n a szent vértanuknak, az ősz Szaturninusnak és Szizinus diákonusnak halála. Maximianus császár alatt hosszú ideig börtönben sínylődtek, majd a római prefektus kínpadra vonatta őket, tagjaikat kificamították, szeges ostorokkal verték, azután fáklyákkal sütögették testüket, végül is leoldva őket a kínpadról, a prefektus fejüket vétette». *Alkalmazás:* «Csodálatos az Úr az ő szentjeiben», így tör föl az Egyház ajkán a fohász, valahányszor vértanuinak hősi bátorságát szemléli. Igen, a szentek erényeinek fényessége Isten nagyságának és szépségének a sugárzása. Ha már a természet pompája is Isten szépségének csodálatára ragad, mennyivel inkább a szentek erényei!

November 30.

Sz. András apostol.

(dupl. II. cl.)

«Dicsőítsük énekünkkel a férfiasságról (a görögben ἀνδρεία = andreia) elnevezett, és Péternek az Üdvözítő által elsőnek meghívott apostoltársát, mert az Úr, miként egykor őt, úgy most minket is hív (Ján. 1, 41): Jöjjetek, megtaláltuk, akit vártunk!» (A görög liturgia troparionja.)

Ezt a napot egészen eltölti Krisztus és a kereszt szeretete. Legyen hát ez a mai napunk vezérgondolata.

Az egyházi év befejezése előtt mégegyszer mutassuk meg szeretetünket az Úr keresztje iránt, és karoljuk át életünk keresztjét, melyet Isten helyezett vállainkra.

1. Sz. András. Vértanuságának napja nov. 30 (az év ismeretlen). Sírja az amalfi-i katedrálisban, feje a Sz. Péter-templomban van. Ferde kereszttel ábrázolják, amelyet őróla András-keresztnek hívnak. *Élete:* András, Péter apostol testvére, Sz. Jánossal együtt az első a tanítványok között, akik az Urat követték. Megható szépen rajzolja az evangélium (Jn. 1, 35—42) Jézussal való első találkozásukat. Bár nem tartozott a Megváltó szűkebb apostolkörnyezetéhez mint Péter, Jakab és János, s az evangéliumok sem jegyeznek fel róla semmi különösebb eseményt (Ján. 6, 8), annál inkább magasztalja azonban az apokrif András-aktákra támaszkodva a hagyomány az ő nagy szeretetét a kereszt és a Megváltó iránt; az Egyház pedig kitünteti őt a szentmisében (nap-nap után két ízben említjük a nevét a kánonban és a Pater noster-re következő könyörgésnek, a Liberának végén,[1]) meg a breviáriumban is. Megkapó vértanuságának legendája: A pogány bíró felszólítja, hogy áldozzon az isteneknek. András erre így felelt: «Mindennap bemutatom az áldozatot az oltáron a mindenható Istennek, az Egyetlennek, az Igaznak, de nem a barmok húsát és a bakok vérét, hanem a szeplőtelen Bárányt. A hívők egész sokasága részesül azután belőle, a Bárány mégis sértetlen marad». Aegeas erre haragra gyúl és börtönbe vetteti. A hívő nép könnyűszerrel kiszabadíthatta volna, de ő maga csitítja a tömeget, s kérleli, ne akadályozzák meg abban, hogy a vértanuság áhított koronáját mi-

[1] Ezt N. Sz. Gergely pápa rendelte el, aki különös tisztelője volt Sz. Andrásnak.

előbb elnyerhesse. Mikor végre a kivégzés helyére vitték, megpillantva a keresztet, már messziről felkiáltott: «Jóságos kereszt, Krisztusnak rajtad kitárt tagjaitól mily nagy a te szépséged és ékességed! Rég óhajtott, hőn szeretett, szakadatlanul kívánt kereszt, végre elő vagy készítve sóvárgó lelkem számára. Végy el az emberek közül, juttass a Mesterhez, hogy általad fogadjon, amint rajtad szenvedve váltott meg engem!» Fölfeszítették. Két napig függött élve a kereszten, szüntelen Krisztust prédikálva, míg csak hozzá nem költözött, akivel így kívánta a halálban is a hasonlóságot. *Alkalmazás:* A mai apostolünnep az Úr Krisztus és az ő keresztje iránt való bensőséges szeretetnek az ünnepe. Különösképpen Sz. Andrástól, az Egyház tanítójától kérjük, hogy az életben vállainkra nehezedő keresztekben ismerjük fel, köszöntsük és utánozzuk megfeszített Mesterünket.

2. A szentmise (Mihi autem) középpontjában Sz. Andrásnak a genezáreti tó mellett történt második, végleges meghívása áll *(ev.)*. Ez a mai ünnep lelke, amint azt a *communio* szépen kifejezésre juttatja: «Jertek utánam!» Minket is hívogat az Úr, s mi mindent odahagyva követjük őt a szent lakomához. «Emberek halászaivá teszlek titeket.» Ez a szó elsősorban az Úr fölkent papjaira áll: ők az Úr halacskáinak isteni küldetésű halászai, így kerülnek a halak az Egyház hálójába. Ők a krisztusi hit hirdetői. Erre utal a kissé nehezebben érthető *szentlecke* is: hit kell mindenkinek, zsidónak, pogánynak egyaránt; de hogy hit sarjadozzék és szilárduljon a lelkekben, annak előfeltétele, hogy legyenek Istentől rendelt igehirdetők. Sz. András a legjelentősebbek közül való. A többi szöveget az apostol-misék közös részeiből vesszük. Az *introitus* és az *offertorium* szavaival magasztaljuk az

apostolokat, mint az Úr Jézus barátait, és az Isten országa fejedelmeit, a *gradualeban* pedig mint a királyi Egyháznak fejedelmi fiait. Ám a világi hívő is magára vonatkoztathatja ma az Üdvözítőnek az emberek halászairól mondott szavait. Legyenek csak mindnyájan lelkipásztorok: példával, szeretettel, áldozatos kötelességteljesítéssel, akár hathatós szóval is! Föltűnő a különbség a klasszikus és előkelő miseformula, és a lágy, költői zsolozsma között.

3. A papi zsolozsmának antifónái az apokrif akták adataiból merítenek. Újra és újra visszacseng bennük az apostolnak kereszt utáni nagy vágyódása:

«Üdvözlégy, drágalátos kereszt, Krisztus teste szentelt meg, tagjai ragyogó drágakövekként ékesítenek.

Ne engedd, Uram, hogy a te szolgád elszakadjon tőled. Itt az ideje, hogy testem a földbe térjen, és magadhoz szólítsd lelkemet!

Égre tárt tekintettel könyörgött Sz. András, és hangos szóval kiáltott: Látlak, Uram, téged, ne engedd, hogy a gonosz bíró levétessen a keresztről, mert már megismertem a szent kereszt erejét. Te vagy az én Mesterem, Krisztus, akit szerettem, akit megismertem és mindig megvallottam: még csak ezt a kérésemet hallgasd meg!»

December 2.

Sz. Bibiana szűz, vértanu.

(semid.)

Egy vértanucsalád.

A szentek ünneplése független ugyan az adventtől, mégis helyesen járunk el, ha a szentek ünnepeit belekapcsoljuk adventi előkészületünkbe. A liturgia szelleme szerint ugyanis nagy beleéléssel eggyé kell vál-

nunk az ünnepelt szenttel, és így vele együtt, az ő érzéseivel sietünk az érkező Király elé.

1. Sz. Bibiana. Vértanusága napja: 363 dec. 2. Sírja Rómában, az Esquilinuson épült bazilikájában van, melyet 467-ben emelt Szimplicius pápa, és VIII. Orbán 1625-ben átalakított. Ekkor találták meg újra a szentnek földi maradványait, s most már az egész család relikviái a főoltár alatt nyugosznak. Római bazilikájában áll a szobra, mely egyike Bernini legszebb alkotásainak. Ugyancsak itt, a freskók, életének egyes jeleneteit és halálát ábrázolják. *Élete:* Vértanui család sarja: atyja, anyja és nővére mártírhalált haltak. A magára maradt Bibianát a gonosz Rufina kezei közé adják, hogy bűnre vigye. De ő, aki kora gyermekségétől a keresztény erkölcsökben nevelkedett, és sértetlenül megőrizte ártatlanságának virágát, erősebb volt, mint ez a gonosz asszony, s legyőzve annak csábításait, kijátszotta a bíró cselvetéseit is. Ekkor a felbőszült prétor parancsára a poroszlók letépték ruháit, kínzóoszlophoz bilincselték, s ólomgolyós ostorokkal addig verték, míg kilehelte szent lelkét. Szűzi testét a piactéren kóbor ebek elé vetették, de Isten sértetlenül megőrizte azt. *Alkalmazás:* Isten az erőszakkal és csábítással szemben is megvédte a benne bízó erőslelkű szűzet. Igy vált a vértanucsalád legragyogóbb ékességévé. Mennyire szükség volna arra, hogy legyenek az Egyházban most is áldozatos, vértanui lelkű családok!

2. A szentmise (Me expectaverunt). A szent áldozatban a szűz vértanu áll közénk és az Úr Krisztus közé: ő vonz be minket Krisztus áldozatába. Vigyük mi is Bibianával együtt életünket és halálunkat áldozati ajándékul az oltárhoz. Krisztus — Bibiana — én: mind a hárman meghalunk a szent áldozatban, az áldo-

zásban pedig valamennyire részesülünk Bibiana erős hitében és győzelmi koronájában. Lássuk csak a szentmise szövegét: Hallom, amint a szent keserves kínja között így imádkozik: «Reám lestek a gonoszok, de én szívemben őrzöm törvényeidet» *(intr.)*. Igy történt ez szóról szóra az ő életében. Megvalósul ez ma az én életemben is? Mert ez a «reám» az én személyemre is áll. A *szentlecke* Isten szentjeinek vértanui hálaadása. Nagyon illik Bibiana életére a 45. zsoltár szava is a *grad.*-ban. Az Úr az ő lelkében van, nem is ingadozik. A megpróbáltatások «folyó árja örvendezteti meg az Isten városát, a Fölséges megszentelte hajlékát», sértetlen maradt a szenvedések árjában. *Evang.:* Bibiana megtalálta az elrejtett «kincset», a drága «gyöngyöt», az Isten országát, oda is ad érte mindent: jólétet, gazdagságot, életet. Méltó vagyok-e arra, hogy vele együtt menjek az áldozat bemutatására?

A lélek és a jegyes kiáltják: Jöjj!

Commune Sanctorum.

(A szentek közös miséi.)

A Missale-ban (misekönyv) és a Breviáriumban (zsolozsmáskönyv) is három főrészt különböztetünk meg. Az első a Proprium de tempore, vagyis az egyházi év szent idői és ünnepei, a második a Proprium Sanctorum, vagyis a szentek ünnepei, a harmadik pedig a Commune Sanctorum, magyarul a szentek közös szövegei (miseszövegei, illetve zsolozsmái). Ebben a harmadik részben a szenteket csoportokba osztjuk állásuk, nemük szerint, éspedig a következő sorrendben: apostolok, vértanuk (itt újabb három alcsoporttal találkozunk: egy vértanu, több vértanu, a vértanuk a húsvéti időben), azután a hitvalló-püspökök, hitvalló-apátok és hitvallók (köztük az egyházdoktorok), szűzek és asszonyok. Ezekhez csatlakozik még a templomszentelés ünnepe és Szűz Mária Commune-ja. Minthogy a szentek ünnepein a mise legtöbbször a szentek közös miseformuláiból való, azért itt most módot adunk a liturgia tanulmányozóinak arra, hogy a Commune mélyebb értelmét fölfogják, és tanulmányozhassák az egyes szövegeket.

Régi szokása a liturgiának, hogy állapotuk szerint csoportosítja a szenteket. Ilyen osztályozásnak a nyomát találjuk már a Te Deum-ban is, amelynek legalábbis az első része igen régi: «Téged az apostolok szent karai magasztalnak, téged a szent prófétáknak lelkei dícsérve áldnak, téged dicsőít imádva a mártírok fehérruhás sokasága» (ez abból az időből való, amikor a hit-

vallók tisztelete még nem jött szokásba). A mindenszentek litániája is a Commune csoportjaiba sorozza a szenteket. Mindenszentek napján pedig a matutinum responsoriumai igen szép jellegzetes sorokkal éneklik meg őket.

Nézzük már most, mi a mélyebb értelme és milyen szempontok szerint történt ez a csoportosítás. Történetük ad erre felvilágosítást. Kezdetben egyáltalán nem ünnepelték a szenteket. A szentek liturgikus tisztelete a vértanuk emlékezetével kezdődik. Haláluk napján minden évben bemutatták sírjuknál a szentmiseáldozatot. A vértanuk sírja fölött végzett eucharisztiás áldozat a pogány halotti lakoma keresztény átalakítása. A pogányok halotti tort ültek halottaik sírjánál, s azt tartották, hogy ezáltal kapcsolatba jutnak velük. Sokkal teljesebb valóságban lépünk kapcsolatba mi, keresztények a mi szentjeinkkel az Eucharisztia által, főképpen, ha sírjaiknál mutatjuk be azt; ez valóban communio, azaz egyesülés.

A vértanuk emlékéhez jött azután az apostolok ünnepének megülése. Az őskeresztény korban hosszú ideig csupán ez a két csoport volt, amint azt a Te Deum is mutatja. A régi egyházban a vértanu volt «a Szent», «az Igaz» (justus), és csak őt részesítették a szenteket megillető tiszteletben. Sok időbe került, míg az Egyház rászánta magát arra, hogy egy nem vértanut is nyilvános tiszteletben részesítsen (az első ilyen «hitvalló» szentek Sz. Szilveszter és Tours-i Sz. Márton).

A szentek egyes csoportjainak megállapításánál szerepet játszott az Egyháznak a szentekről alkotott eszménye is. Hogyan képzelte el a régi egyház a szentet? A vértanuk és a szűzek voltak a régi kereszténveknél a szentség eszményei. A szűzi életet meg kellett koronázni a Krisztusért vállalt vértanui koronával. Valószínűleg

ez volt az értelme a karácsonyt követő három ünnepnek is. Vértanuként, szűzként, szűz-vértanuként menni az érkező Király elé! Ezzel már megkaptuk a Commune két szigorúan körülhatárolt szent-típusát.

A szent eszményképének kialakulására döntő befolyással volt két alapvető kép is: Krisztus és az Egyház. Hisz végre is minden kereszténynek Krisztus másává (alter Christus — másod-Krisztus) kell válnia. De kicsinyben az Egyházat is kell képviselnie; az Egyháznak és a léleknek úgy kell magukat tekinteniök, mint az anya és leánya. Krisztus a vértanuk királya, «akitől kezdődik minden vértanuság.» A vértanu saját «testében kiegészíti azt, ami hija van (a titokzatos) Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára» (Kol. 1, 24). Ezért a vértanu a legtökéletesebb mása Krisztusnak.

Az Egyház továbbá úgy szerepel, mint Krisztus szűzi jegyese; az Egyházat tehát a szűz jelképezi, vagy az özvegy, aki Krisztusért lemond egy második házasságról. A szűzi Anyaszentegyháznak legméltóbb képviselője Szűz Mária.

Amidőn a negyedik században megszűnt az Egyházban a vértanuság, a szent eszményképének is át kellett alakulnia. Igy keletkezett a hitvallók csoportja. A «hitvalló» elnevezésnek története van; az ősegyházban ez a vértanuval volt azonos, aki «az Egyszülött nagy nevét a világ királyai és hatalmasai előtt bátran megvallotta» (a pálmaszentelés prefációjából). Hitvallóknak nevezték azután az olyan kereszténye ket, akik az üldözések idején szenvedtek ugyan Krisztusért, de nem haltak meg. Ettől a fogalomtól már csak egy kis lépés van hátra a vérnélküli mártíromsághoz: ilyen az a keresztény, aki lemond a világ örömeiről, és egészen az Úrnak adja át magát. A legtalálóbb kép erre «az éber szolga, aki fel-

övezett derékkal és égő lámpással várja visszaérkező urát.» Ebben a Commune-ban a liturgia visszatér az evangélium és az ősegyház szent-eszményképéhez ; ezt az eszményt Krisztus Urunk nagy paruziabeszédében néhány képben állította elénk. (Máté, 24, 25).

A hitvallók Commune-jából még néhány csoport vált le : a püspökök, az egyházdoktorok és az apátok közös formulája. A püspökben érvényesül leginkább Krisztus főpapsága, az egyházdoktorokban pedig az Úr tanítói működése folytatódik az Egyházban. Ezzel lezáródott a szentek csoportosítása ; történetileg állottak elő ezek a csoportok, és a kereszténység eszményébe kapcsolódnak bele.

Éppen azáltal, hogy a liturgia a legjelentősebb szenttípusokban az ősi eszményképekre megy vissza, és nem vész el annyira az egyéni vonásokban, a közös formulák igen nagy erkölcsi értéket nyernek. Minden keresztény utánozhatja ezeket az eszményképeket, természetesen a saját módján. A tekintet itt az egészre és a lényegesre irányul. Ilyenképpen a Commune Sanctorum beosztásában az Egyháznak nagy nevelő bölcsesége rejlik. A Commune Sanctorum nagyon is általános, tipizáló irányával szemben az egyensúlyt az egyes szenteknek a breviáriumban lévő életrajzai teremtik meg ; így a Commune aranyos hátteréből plasztikusan emelkedik ki a szent alakja. Láthatjuk, miként valósult meg az eszménykép az egyesekben.

Még valamit a Commune-szövegek keletkezéséről ! Nehogy azt gondolja valaki, hogy az Egyház előre, egészen absztrakt módon állította össze a szentek közös formuláit ; nem, ezek egyes meghatározott szentek számára készült saját miseszövegekből keletkeztek. Ezeket más, ugyanabba a csoportba tartozó szentekre is alkalmazták, a végén pedig a Commune-ban egyesítet-

A kép a következő gondolatokat mutatja be: A Király és Főpap «az ég felhőiben» érkezik, fényárban, «miként a villám», s vele együtt jelenik meg «az Emberfiának jele» is: a kereszt. Leül «fölségének trónusára», az angyalok megfújják harsonáikat, és az egész földkerekség igazait a trónus elé gyüjtik. Minden Commune kórusából egy képviselő közeledik hozzá: hatalmas fölajánlási menet ez; mindegyik «megadja Istennek, ami az Istené», vagyis az Istentől kapott ajándékot egy szimbolum alakjában, mint életének áldozatát adja vissza, és elnyeri érte az örök élet koronáját. Sőt maga Krisztus «a Mindenszentek koronája». A vértanu föláldozza pálmaágát, és egy kereszt-szimbolumot is tart kezében (a vértanuk Communemiséinek evangéliumai keresztviselésről szólnak). A másik oldalról Nagy Sz. Gergely közeledik, aki egy személyben egyesíti az egyházdoktort, pápát, apátot és szerzetest, és tollat meg könyvet ajánl föl az egyháztanító szimbolumául. A püspök öt talentumot és tömjént áldoz. A (nem-püspök) hitvalló égő lámpást tart az érkező Úr felé, és dereka föl van övezve. Vállára vetett zarándokruhájában gabonakévét tart, mint áldozati ajándékát: ez életének fáradozásait és munkáját jelenti. Liliom nyílik lábainál (Justus germinabit sicut lilium). Mögötte jön egészen szerényen és magábamélyedve az özvegy, vagy akár a vezeklő nő. Áldozati ajándéka a könnyeivel telt korsó, vagy szeretetének nárdusza. Mellette kenyereskosár. Vele szemben a szűz siet örömmel a Vőlegény elé, égő lámpással és olajos-

ték. Egyes formulákról ez pontosan megállapítható, azonban még további kutatás is szükséges.[1]

Hangsúlyozzuk, hogy a Breviárium Commune-része sok értékes útmutatást ad a közös misék magyarázatához, ezért mi ezeket is figyelembe vesszük.

Még egy gondolat, amely változatosságot és új szempontokat ad a közös misék magyarázatához: a Commune Sanctorum-ot az egyházi év megfelelő ideje szempontjából is tekinthetjük, és ezáltal új színezetet nyer. Milyen egészen másképpen tűnnek föl a szentek csoportjai a húsvéti időben és az egyházi őszben! Karácsonykor a szentek a Jeruzsálemben megjelenő Király kíséretét alkotják, a húsvéti időben pedig elsősorban a vértanuk a halál és a pokol fölötti győzelem képviselői. Különös mély értelemmel és hangulatosan illeszkednek be a közös misék az egyházi ősz szimbolikájába, amelynek célja az újra eljövő isteni Király várása. A Commune-miséknek sajátsága — s ez régiségükre vall —, hogy szívesen állítják elénk a visszatérő Úr várását. Ez a vonás a Commune-misék misztériumjellegét is mutatja: a szent midőn meghal, az újra eljövő Úr elé siet; a szentmise azonban a szent halálának megjelenítése; mi ekkor egyesülünk vele, és együtt megyünk a visszatérő Úr elé. Ez a gondolat azonban az egyházi őszben sajátos hangsúlyt kap, és ezért a közös miséknek különös jelentőségük van ebben az időben. Általában a szentek tisztelete és ezzel a Commune Sanctorum is különöseb-

[1] V. ö. a Maria Laach-i bencések szerkesztésében megjelent Betende Kirche kitűnő magyarázatait, amelyeket a szerző jórészt követ.

---

korsóval a kezében, s mellette még egy hatalmas olajoskorsó, mint áldozati ajándék. Tehát bőven el van látva olajjal. Lába előtt a tisztaság szimboluma, a liliom virágzik.

ben jut szóhoz a pünkösd utáni időben, s ezért bővebben is tárgyaljuk itt, a harmadik kötetben.

---

1. A Boldogságos Szűz Commune-ja.

Általános szempontok.

«*Boldog vagy Istennek Anyja, Szűz Mária, mivelhogy hittél; az ígéretek beteljesedtek rajtad: íme, minden angyali kar fölé emeltettél.*
Légy közbenjárónk a mi Urunknál, Istenünknél.
Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes, az Úr van teveled.»
(Responsorium Mindenszentek napján.)

A Mindenszentek kórusában Szűz Mária áll az élen. Azért vele kapcsolatban nem lehet olyan értelemben közös *miséről vagy zsolozsmáról* (Commune) beszélni, mintha abban a szenteknek egy csoportja lenne összefoglalva. Szűz Mária helyzete egészen egyedülálló, nem lehet őt semmiféle csoportba besorozni. Ellenkezőleg, minden csoport fölött áll ő, az apostolok, a vértanuk, a hitvallók és szüzek Királynője, amint a lorettói litánia imádkozza és énekli. Inkább abban az értelemben lehet szó Commune-ről, hogy ez összefoglalja a róla szóló szövegeket, míg a Mária-ünnepeken csak bizonyos, az ünnepnek megfelelő szövegrészeket választunk ki. Ebből kitűnik, mennyire fontos ez a Commune a többi Mária-officium megértése szempontjából. A különálló ünnepek gondolatait is jobban megértjük, ha felfogtuk a Commune nagy, közös eszméit.

Mik ennek a Szűz Máriáról szóló köz-officiumnak alapgondolatai? Legrövidebben a matutinum *invitatoriuma* fejezi ki, e szavakkal: Szentséges Szűz Mária, Istennek Szent Anyja, légy a mi szószólónk. Összefog-

lalja itt röviden Mária egész nagyságát: 1. személyes szentségét; 2. szűzességét: előszeretettel emlegeti róla a liturgia, hogy szűz, mert senki más nem osztja vele azt az egyedülálló kitüntetést, hogy szűz és anya is egyszerre; 3. legnagyobb méltóságát s minden kiválóságának legmélyebb alapját: Isten-anyaságát; 4. a kereszténység iránta való nagy bizalmának alapját: szószólónk, és a «keresztények segítsége.» Ezek Szűz Mária közofficiumának alapgondolatai, a többi egyes imarészletek mind rájuk vezethetők vissza.

A Mária-officium (így szokás hívni a Communet), meg a különálló Mária-ünnepeké is csupa kép. A képek és hasonlatok színes ragyogásával varázsolja elénk a liturgia Nagyasszonyunkat. De legtöbbször három kép szerepel, amelyeket érdemes közelebbről is megnézni: Szűz Mária mint menyasszony, mint a bölcseség és mint Jeruzsálem városa.

1. A menyasszony. Szűz Mária zsolozsmájában számos részlet van az Énekek énekéből. Az Énekek éneke egy a közül a három szentírási könyv közül, amelyek Salamon neve alatt szerepelnek. Betűszerinti értelemben Salamon királynak egy pásztorleányhoz való szerelmét írja le. A cselekvény főmozzanatai: a két fél vágyakozása a házasság után, és különböző próbálkozásaik, hogy ezt elérjék: énekekben és váltakozó énekekben éneklik meg kölcsönös vonzódásukat, és a házasságuk elé tornyosuló nagy akadályokat. De ez az értelem csak burok, amely mögött mély, szent igazságok magva rejtőzik. Ezzel a képpel az Énekek éneke Istennek az ő népe iránt való szeretetét, a teljessé vált keresztény értelemben pedig Krisztusnak az Egyházhoz és az Istennel egyesült lélekhez való szeretet-viszonyát akarja jellemezni. Ez a vőlegény-menyasszonyról és a házasságról szóló kép igen gyakran fordul elő az ó- és

újszövetségi Szentírásban. Isten «frigyre lépett» a választott néppel, és «féltékeny» Istennek nevezi magát; a bálványimádást az Ószövetség «házasságtörésnek» mondja. Krisztus és nyomában Sz. Pál ezt a házasságról szóló képet még jobban elmélyítette; Ker. Sz. János úgy mutatja be Krisztust, mint Izrael vőlegényét, és az Üdvözítő is az Egyház vőlegényének nevezi magát (Ján. 3, 29; Máté 9, 15). Ezért ebben a képben a kereszténység által nyujtott legnagyobb és legszentebb valóság jut kifejezésre: az Isten-gyermekség, Krisztusnak a lélekkel való egysége, amely a szentekben bontakozott ki a leggazdagabban. Megérthetjük tehát, hogy miért használja oly szívesen a Mária-officium ezt a képet, és általában az Énekek énekét, hiszen ez az Istennel, Krisztussal való szeretet-közösség Szűz Máriában a gondolható legnagyobb bensőséggel valósult meg. A Szent Szűz ugyanis nemcsak a legszentebb és legtökéletesebb teremtménye Istennek, hanem abba a páratlanul álló kapcsolatba is került vele, hogy Isten Fiát kilenc hónapig méhében hordozta.

2. A bölcseség. Szűz Máriát szokás az isteni bölcseséghez hasonlítani. A Szentírás bölcseségi könyvei megszemélyesítve állítják elénk az isteni bölcseséget. Egyszer, amint a kezdet kezdetén gyermekként játszik az Atya előtt, kíséri őt a teremtésben, máskor, amint Isten hirnökeként a bölcseségre, erényre, az igaz vallásra tanítja az embereket. E bölcseségen a Szentírás elsősorban isteni tulajdonságot, Isten bölcseségét érti, amellyel mindent megteremtett és elrendezett a világon; továbbá az örök isteni eszméket, amelyeket Isten a világban többé-kevésbbé tökéletesen kifejezésre juttat; az egyházatyák pedig ebben a személyesített bölcseségben Isten Fiát látják, «aki által Isten a világot teremtette.» A Szentírás azonban a teremtett bölcseségre is

gondol, a bölcseség erényére, amelyet Isten a kinyilatkoztatott vallás által adott a zsidó népnek. A bölcseség fogalma a Szentírásban sokkal tágabb, mint a mi nyelvhasználatunkban, ez ott életbölcseséget, erényt, szentséget jelent, épúgy, miként a balgaság egyenlő a bűnösséggel. A liturgia mármost szívesen alkalmazza ezeket a «bölcseségről» szóló helyeket Szűz Máriára. Hogyan lehetséges ez? Úgy, hogy a teremtmények az isteni bölcseség képmásai. És minél tökéletesebbek, annál jobban tükrözik vissza Isten szépségét, bölcseségét, szentségét. Szűz Mária, Isten legtökéletesebb képmása, ezért úgyszólván maga «a Bölcseség». S ehhez még hozzá kell vennünk, hogy öröktől fogva megvolt Istennek az a szándéka, hogy a Fiú Isten megtestesülése Mária közbejöttével történjék. Igy tehát Szűz Mária minden tökéletességével együtt öröktől fogva Isten színe előtt állott. Végül pedig teremtett bölcseséggel, vagyis szentséggel és erényekkel is a legmagasabb fokban rendelkezett, s ebben az értelemben is nevezhető «bölcseségnek.»

3. Jeruzsálem. Mária végül szívesen jelenik meg előttünk Jeruzsálem városának, vagy Sionnak (Jeruzsálem várhegye) képében. Világos, hogy miért. Jeruzsálem minden más várossal szemben egészen egyedülálló helyzetet foglal el. Ez volt az a város, ahol Isten fölállította királyi trónusát. Az Úrnak kiválasztott, legtöbb szeretettel elhalmozott városa. Ez a legmegfelelőbb kép Szűz Mária számára ! Jeruzsálemben állott a templom, a Magasságbelinek hajléka, — Mária : Istennek élő temploma ! Jeruzsálem a nagy Király választott városa, — Mária : «áldott az asszonyok között». Jeruzsálem a népek anyja, oda zarándokolnak minden nemzetek, még a pogányok is, — Mária : a kereszténység anyja. Az ostromlott, ellenségeitől körülzárt Jeruzsálem, — Mária : a fájdalmas Anya. Jeruzsálem a zsidók legdrá-

gább, legkedvesebb kincse, — Mária : nekünk keresztényeknek Isten után a legkedvesebb.

SZŰZ MÁRIA SZOMBATI MISÉJE.

A római Egyház a szombati napot régi idők óta Mária napjának tekintette. Ha a szombatra nem esik magasabbrangú ünnep (semiduplextől fölfelé), vagy egyáltalán nem esik rá ünnep, érvényesül a Mária-nap, és az Egyház ezt a napot a szentmisében is, meg a zsolozsmában is Szűz Mária tiszteletére szenteli. A zso-

A kép megpróbálja összefoglalni a De Beata (vagyis: Szűz Mária) közös miséinek összes gondolatait. Az angyali híradás a Roratemisére, és a gyakran szereplő «Ave Maria»-ra (off.) vonatkozik. A középen a beteljesedés ragyog felénk: az Istenanya a kis Királlyal, «aki az eget és földet kormányozza mindörökké». Belőle jött ki «mint a nászteremből a Vőlegény» (Zs. 18: «Belőled kelt föl az igazságnak Napja» off.). Nem gondolunk itt a természetes anyának testi-emberi szerepére, hanem az Istenanyának és királynőnek papi méltóságára: így jelenik meg előttünk a liturgikus szövegekben. A középső képet szőlővenyige fonja körül, amely láthatatlanul Isten városában (a két torony) gyökerezik (szentlecke). Ez annak szimboluma, ami a szentmisében megy végbe: Krisztus leszáll az Egyház szent városába, és gyökeret ver a szent községben az Eucharisztia által, amelyet mint «a szőlőtő gyümölcsét» ad nekünk eledelül. A háttérben lévő kereszt hasonlóképpen az áldozat gondolatát emeli ki, és a húsvéti idő Mária-miséjének evangéliumára emlékeztet («A kereszt alatt állt Mária»).

lozsmában a zsoltárokat a szombati napról vesszük, a többi részeket pedig a Mária-officiumból. A szentmisének azonban (De Beata in Sabbato) öt formulája is van, amelyek a misekönyvben a közös misék végén találhatók. Ez az öt miseformula a nagy egyházi időkre van tekintettel. 1. adventben a Rorate-mise, 2. a karácsonyi idő miseformulája, 3. a febr. 3-tól nagyböjtig terjedő időé, 4. a húsvéti időbe és 5. a pünkösd utáni időbe eső mise. Az utolsó a legjellegzetesebb ; ezt fogjuk most röviden megmagyarázni.

A miseszöveg (Salve sancta Parens) régi, és egyszerűsége mellett is igen mély. Két gondolat kapcsolódik itt egybe : 1. az egész szentmisén keresztül aranyfonálként vonul végig az «Isten-anya» gondolata. Mária legnagyobb méltósága és nagyságának alapja istenanyasága. 2. Ebben a méltóságban mi, keresztények is résztvehetünk és részt is kell vennünk, főképpen a szentmisében. Megtehetjük, és meg is kell tennünk, hogy Krisztus szavai szerint «Isten-anyává» legyünk, éspedig kétféleképpen : *a)* azáltal, hogy «Isten igéjét» lelkileg fölvesszük magunkba, vagyis hogy (az előmisében) meghalljuk és földolgozzuk az Isten igéjét, *b)* azután pedig azáltal, hogy «fogadjuk» az Eucharisztiában «Isten Igéjét» ; így azután magasabb értelemben is Isten-anyává válunk. Ha jól megragadjuk ezt a gondolatot, a Mária-nap és a Mária-mise mindig nagy élmény lesz számunkra.

Az Isten-házába lépve *(introitus)* üdvözöljük a «Szent Szülőt», aki az ég és föld királyát hordozta (az Istenháza jeleníti meg őt), éspedig Sedulius régi keresztény költő szavaival, s hozzá elénekeljük a menyegzőszsoltárt (44.), mely egész különösen is áll róla, a szentek királynőjéről. A *szentlecké*ben az isteni Bölcseség (Krisztus) mondja, hogy lakást vett Sion szent városában,

és innen gyökeret vert a választott népben: vagyis Krisztus Szűz Mária ölébe szállt alá, emberré lett, megalapította Egyházát, az új Siont. Igy ez az olvasmány titokzatosan kifejezi Szűz Máriának, az Egyháznak és az egyes léleknek testi-lelki anyaságát. «Megtelepedtem a szentek gyülekezetében.» Hogyan valósul meg ez a szózat épp most a szentmisében? A hívők gyülekezete az Egyház képe, őhozzá száll le kegyelemben az isteni Bölcseség, Krisztus, a szent áldozatban, s az isteni szőlőtő «gyökeret ver». Az *evangélium*ban maga az Úr fejezi ki újra igen szépen a szellemi anyaság gondolatát: nemcsak az Istenanyát mondja boldognak, hanem mindazokat is, «akik az Isten igéjét hallgatják és megőrzik azt». Az Isten igéje e helyen a liturgia szellemében az Isten Igéje, vagyis az Istenfia. *Áldozáskor* a *communio* szavai az Egyházra és a lélekre is állanak: «Boldog Szűz Mária benseje, mert az örök Atya Fiát hordozta». Igy azután Mária magasztos jelképe az Egyháznak és a léleknek. *Fölajánlás*kor (valószínűleg a Rorate-mise evangéliumából átvéve) halljuk az angyal «meg nem szűnő üdvözletét», az Ave Maria-t. (Valószínűleg innen származik a népszerű Angyali Üdvözlet is.) Itt is nemcsak Máriának, hanem nekünk is szól ez az üdvözlet, akik a szent áldozatban részesülünk az ő méltóságában.

2. Az apostolok Commune-ja.

«Ezek azok, akik midőn a testben éltek, vérükkel plántálták az Egyházat,
Az Úr kelyhét itták, és Isten barátaivá lettek.
Az egész földre elhat szózatuk, és a földkerekség határaira szavuk.» (7. resp.)

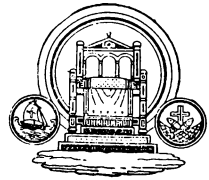

A Commune Apostolorum igen élesen körülhatárolt volt. A szövegekben állandóan két főgondolat ismétlődik: az apostolok Krisztus b a r á t a i, és egyszersmind f e j e d e l m e k, az Egyház fejedelmi fiai. Gyakran ismétlődik ez a tipikus vers: «Mily tiszteletreméltók előttem, I s t e n, a t e b a r á t a i d, mily erős az ő h a t a l m u k». (Zsolt. 138, 17. Ezért a sorért szerepel ez a zsoltár az introitusban és a második vesperásban. Magának a zsoltárnak nincs sok köze az apostolokhoz, sőt ez a vers is az eredeti szövegnek téves fordításán alapszik.) Igen szépen szólnak az apostolok első vesperásának antifónái Krisztus barátságáról; ezek a vigilia miséjének evangéliumából valók: «Ti az én barátaim vagytok, ha megteszitek, amiket parancsolok nektek, úgymond az Úr». A Commune Apostolorum az apostoli hivatal m é l t ó s á g a mellett bemutatja az apostol h i v a t á s á t és s z e n v e d é s é t is. Hivatásuk, hogy megállapítsák és terjesszék a Megváltó országát a földön. Ők tehát az első m i s s z i o n á r i u s o k. Ezért a 18. zsoltár tipikus verse: «Az egész földre elhat szózatuk, s a földkerek-

A kép: Az apostolok megkapták Krisztus teljes hatalmát; ezt jelképezi a katedra, a trónus. Az aureola azonban a mennyei trónusra utal, amelyen ülni fognak, hogy ítéljenek Izrael tizenkét törzse fölött. Ők kormányozzák az Egyház hajóját és egyszersmind az emberek halászai is.

ség határaira szavuk». A 18. zsoltárt régen «Apostolus»-nak nevezték, mert szívesen énekelték éppen az apostolok ünnepein. Már Sz. Ágoston is azt mondja egyik beszédében, hogy «az apostolok épúgy, mint az egek, az Isten nagyságát hirdetik» («Isten nagyságát hirdeti az ég» — így kezdődik a 18. zsoltár). Igen jellegzetes a vesperás és a laudes úgynevezett capituluma is: «Testvérek! Igy tehát most már nem vagytok idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és az Isten házanépe, az apostolok és próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus.» (Ef. 2, 19—20). Az Egyház fönséges épületének szegletköve Krisztus; az apostolok pedig az alap, mi meg a kövek, melyek rajtuk nyugszunk. Azért az apostol-ünnepek nem csupán szentek ünnepei, hanem inkább a megváltásé, az Ecclesia ünnepei.

A Krisztussal való szeretetközösség megkívánja a szenvedésben való közösséget is; az apostolok «itták az Úr kelyhét», vállalták a vértanuságot. Az apostol-ünnepek főünnepeink kellene, hogy legyenek.

A legtöbb apostol-ünnep miséjének saját szövege van, bár egyes énekek és olvasmányok ismétlődnek bennük. Az apostol-vigilia miséje azonban csaknem mindig ugyanaz; igen régi eredetű és régebben bizonyára a vigilia után végzett apostol-ünnepi mise volt. Csak ezt fogjuk most röviden ismertetni.

AZ APOSTOLVIGILIA MISÉJE.

(Ego autem.)

Lehet, hogy a régi bazilikák (paradicsomnak nevezett) átriumában álló olajfa adta a képet a mise introitusához: «Én azonban olyan vagyok, mint a termékeny olajfa az Úr házában . . .» A Szentírás és a liturgia

szívesen hasonlítja az igazat az olajfához ; a jelentések összefüggése : olajfa = fölkent, a fölkent pedig Krisztus és mi vagyunk. Ott állunk tehát az Isten házában, mint termékeny olajfa, «bízunk Isten irgalmában», vagyis az eucharisztiás áldozatban, és egyszersmind «reméljük» Krisztus újrajövetelét (a matutinum a paruzia-vágynak van szentelve), és olyan szerencsések vagyunk, hogy a szent apostolok társaságában időzhetünk *(intr.)*. Nem is bírjuk megvárni, amíg az ünnepet ülhetjük,

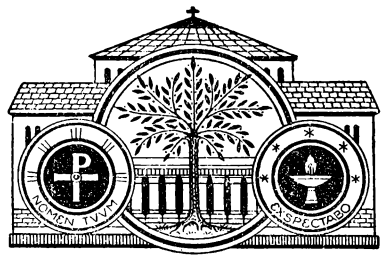

azért elébe megyünk a vigiliával. A hatás legyen kettős : fölfokozott devotio és salus, vagyis áldozatos lelkület, odaadás a mi részünkről, és az üdvösségre vezető kegyelem az Úr részéről *(oráció)*. A *szentlecké*-ben az Egyház az apostol kiválasztását és méltóságát festi : «Az Úr áldása az igaz fején nyugodott» (Krisztus maga kente föl pappá), «megadta neki az örökrészt az Úr», s ezzel teljes hatalmat adott neki a tizenkét törzs fölött. Krisztus megtette őt a gonosz ellenség rémének, és Isten megszüntette általa a bősz csapáso-

A kép középső része olajfát ábrázol a szentély előudvarában. Az olajfa mi vagyunk Krisztusban, a Fölkentben. Az oldalmotívumok: a fekete alapon lévő lámpa azt jelképezi, hogy mi a vigiliaéjjelen Krisztust várjuk (a körben csillagok láthatók); nappal pedig a szent áldozatban Krisztus neve ragyog felénk.

kat (bűn és büntetése). Megdicsőítette őt a királyok előtt. Dícséri az apostol hűségét és türelmét. Krisztus maga adott neki parancsokat, hogy közölje a néppel (az *evangéliumban* majd halljuk a legfőbb parancsot, melyet neki adott), most pedig megkoronázza őt a dicsőség koszorújával. A szentlecke tehát ószövetségi képekben megfestette az apostol dicsőségét. A *gradualéban* újra a fát látjuk, de most már pálmafa, a vértanuság jelvénye, és cédrus, a nagyratörés jelképe. Az apostol «virul mint a pálma, gyarapszik mint a Libanon cédrusa» mibennünk, akik az áldozatban titokzatosan egyesülünk vele «az Úr házában». Most «éjjelente (a vigiliában) hirdetjük», hogy milyen hűséges volt Isten hozzá és hozzánk, reggelenkint pedig az eucharisztikus áldozatban «kegyelmét» hirdetjük. Az *evangélium* egy tanítási órát mutat be, melyet az Úr tanítványainak tartott. A szeretet parancsáról szól nekik ; a szeretet mértéke pedig az ő szeretete, aki még életét is odaadta értünk (most a szentmisében megjelenítjük ezt a halált) ; az apostol a Mestertől tanulta ezt a szeretetet, és vértanuságában valósította meg. Az apostolok Krisztus barátai (ami egyik főgondolata a Commune apostolorum-nak). (Figyeljük meg, hogy a régi vigiliában a vesperás és a laudes antifónái az evangéliumból valók.) *Fölajánlás*kor és *áldozás*kor az apostol megdicsőüléséről énekelünk, amely halálában következett be, és amelyben ez áldozat által mi is részesülünk.

AZ INTROITUS

(külön kiemelve).

Az *introitus* így kezdődik : «Én azonban». Kérdezhetnők, ki állít be ilyen udvariatlanul : «én», s hozzá még : «azonban»? Ha átlapozzuk a Missalet, azt talál-

juk, hogy több introitus kezdődik «én»-el, vagy legalábbis első személlyel. Ez egészen megfelel az introitus szellemének. Én a világból jövök nyomorúságos «én»-emmel, s maga a lépcsőimádság is így hangzik: «Bemegyek az Isten oltárához», «Gyónom a mindenható Istennek . . . én vétkem . . .» Ez az «én» azonban hamarosan átmegy «mi»-be: Kyrie eleison, Uram, irgalmazz nekünk»; Gloria: Dícsérünk téged, áldunk téged, imádunk téged; Oremus: Könyörögjünk. Minél inkább előre haladunk, annál bensőségesebb lesz a közösség, és tetőfokát a kánonban éri el. Áldozáskor (communio-ének) a «mi» gyakran átmegy a «te»-be: most jön le a megváltás kegyelme az egyes lélekhez, Krisztus áll most az egyes lélek előtt és megszólítja: «te». — Kérdezzük tovább, ki ez az én? Elsősorban az apostol. A liturgia jelenlévőnek tekinti az ünnep szentjét, s a szent előttünk áll már az introitusban; a templom, főként ha a szent tiszteletére van szentelve, őt magát jelenti. A szent tehát velünk együtt ünnepel, és hozzánk beszél. — De az «én» mi is vagyunk, akik titokzatos kapcsolatba lépünk a szenttel; ma Sz. Jakabbal lépek kapcsolatba, ő kölcsönzi nekem szentségét, vértanuságát, ma őbenne mehetek az újra eljövő Úr elé. Most már értjük, miért teszi előre a liturgia az «Én azonban»-t. — «Mint a termékeny olajfa az Úr házában»: a jeruzsálemi templom előudvarában fák állottak; de a régi bazilikáknak előudvarába, az ú. n. átriumba vagy paradicsomba is fákat ültettek; *introitus*-kor éppen belépünk az átriumból az Isten házába, s így egészen kínálkozott a hasonlat. Az igaznak termékeny olajfához való hasonlítása egészen szentírási (1. zsolt.), egészen evangéliumi (Máté 7, 16) és egészen liturgikus (v. ö. a régi mozaikokat). Kedvelt hasonlat az olajfához való hasonlítás; az olaj a liturgia

legértékesebb természeti szimbolumaihoz tartozik, és Krisztusra, a «Fölkent»-re emlékeztet. A megkeresztelt keresztény «fölkent», «második Krisztus». Most már megelevenedik előttünk az introitus őskeresztény képe : Sz. Jakab és én úgy állunk az Úr házában, mint termékeny olajfa ! Csak éljük bele magunkat ebbe a képbe ! «Bízom Istenem irgalmában», mert az Oltáriszentség Krisztust és a megváltás művét (opus redemptionis) jeleníti meg : «és én remélek a te nevedben». A név a személy helyett áll — v á r l a k t é g e d ! Igen, ez a régi Egyház szelleme : «várja» az Urat. Azért gyült össze olyan szívesen éjjel *(grad.)*. Az éjjel a földi életnek, a száműzetésnek képe ; az éjjeli imádság, a vigilia a régi egyház paruziaimádsága volt, s azért végezték olyan szívesen, mert lelki magatartásukat fejezte ki : imádkozva várták a reggelt, a «magasságból Fölkelőt», a reggeli eucharisztiás áldozatot, amelyben Krisztus újrajövetelének elővételezését látták. Az Eucharisztiában az Úr jön, amint majd eljön az utolsó napon. «Mivelhogy jó szenteid színe előtt.» «Uram, jó nekünk itt lennünk», mondhatnók Sz. Péterrel, hiszen ez a színeváltozásnak egy szent órája, amikor Krisztus nem egyedül van jelen, hanem szenteinek társaságában. A szentáldozatban a szentek is megjelennek, nem hiába soroljuk fel a kánonban kétszer is a szentek egész seregét, és mondjuk : «Communicantes et memoriam venerantes», vagyis «egyesülünk, emlékezetüket üljük». Ez nem merőben gondolatban való egyesülés és megemlékezés, — ez a Szentség által való kapcsolódás és jelenlét. Tehát Krisztus megjelenik a misében szentjei fényében. Az *introitus* középső versét nem vesszük figyelembe, mert nem tartozik ebbe a gondolatkörbe. Itt mindjárt egy példát is láthatunk arra, hogy a zsoltár első verse-

nek egymagában sokszor nincs értelme, hanem föltételezi az egész zsoltárt.

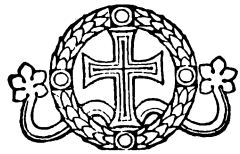

3. A vértanuk Commune-ja.

«Szentjeim, kiknek testi éltetekben nehéz küzdelmet kellett megvívnotok:
Megkapjátok tőlem fáradságtok jutalmát,
Jöjjetek, Atyám áldottai, foglaljátok el az országot.»

Hogy mily nagyra becsüli az Egyház a vértanukat, már abból is kitűnik, hogy egész sereg Commune-szövegük van. Három csoportot különböztetünk meg: egy vértanu, több vértanu Commune-ját, és egy külön formulát a húsvéti időre.

a) EGY VÉRTANU COMMUNE-JA.

Az egy vértanu Commune-jának négy miseformulája van, kettő a vértanu-püspökök számára és kettő olyan vértanuk számára, akik nem voltak püspökök.

1. M i s e. (Statuit).

A mise két gondolatot kapcsol össze: a p a p i m é l t ó s á g o t, amely Krisztus főpapságának visszfénye *(all.)*, és a v é r t a n u s á g o t. Amikor a pap az oltárhoz vonul, a mi vértanu-püspökünket látjuk benne.

A kép: kereszt és koszorú; így jellemezhetjük legrövidebben a Commune Martyrum-ot.

Őbenne jelenik meg most a szent. Azért mondja az introitus, amint megpillantja a papot: «Megkötötte vele az Úr «a béke szövetségét», azaz reábízta az Egyház kincseit; fejedelem ő az Isten országában, papi hatalma örökkétartó, hisz hatalma Jézus Krisztus hatalma. Az Egyház most a 131. zsoltárt énekli. Hogy miért választották éppen ezt, annak oka maga az egész zsoltár: Dávid Istennek választottja, és a fölszentelt püspök jelképe; a zsoltár kölcsönös esküről szól: Dávid megesküszik arra, hogy házat épít Istennek, Isten pedig esküvel ígéri Dávidnak, hogy mindenkorra utódainak fogja adni a királyi trónt. Dávid itt a mi szent püspökünk jelképe, aki hűségesen gondoskodott egyházáról, sőt vérét is ontotta érette *(intr.)*. Mi most az ő érdemeire hivatkozunk: «Emlékezzél meg, Uram, Dávidról, és minden gyötrődéséről». Az *oráció* igen kedves: gyöngeségeinkben, melyek a földre húznak

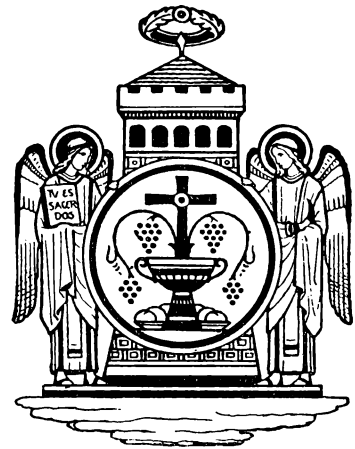

A kép: A «béke szövetségét» (intr.) a kehely és a paténán lévő áldozati kenyér ábrázolja. Krisztus eme áldozatával egyesül a szent vértanu életáldozata, sőt ugyanakkor ebből is fakad (a kehelyből kiemelkedő kereszt). A kereszt és a torony is az evangéliumra emlékeztetnek. A tornyot, mely a szent életművének jelképe, az örök élet dicsőséges koronája tetőzi be (szentlecke). A két angyal a hűséget és irgalmasságot ábrázolja (offert.), amelyek végigkísérik a szent életét.

minket, szent vértanu-püspökünk közbenjárásához folyamodunk. A *szentleckéb*en vagy a napi szent szól hozzánk, vagy az Egyház szól őróla. Most az utóbbi esetről van szó. Ifjabb Jakab apostol, aki maga is tiszteletreméltó püspök volt (Jeruzsálem első püspöke) s egyszersmind vértanu is, a következő szavakat adja az Egyház ajkára: «Boldog az a vértanu, aki a kísértést kiállotta. A vértanuság tehát a kiállott kísértés (az érettségi vizsgálat). Ennek jutalma «az élet koronája, melyet megígért Isten az őt szeretőknek».

Ez az örök boldogság. Ma, halálának napján isteni királyának kezéből kapta a vértanu ezt a koszorút, és az Eucharisztiában mi is részesülünk ebben a dicsőségben. A szentlecke többi része már nincs kapcsolatban az ünnep gondolatával, talán csak még a befejezés: ez az örök jutalom «az onnan fölülről való és tökéletes ajándék». Igy szereti Isten az ő gyermekeit, teremtésének zsengéit, akik közé számítunk mi is. A *gradualé*ban Isten, vagy Krisztus szól: «Megtaláltam Dávidot, a szolgámat». Tehát újra a Dávidról szóló kép: Dávid a kiválasztottnak típusa. Miként ez, úgy a püspök is szent olajjal van fölkenve; Isten keze segíti, Isten karja erősíti minden cselekedetében. (Itt esetleg gondolhatunk arra a képre: Krisztus és Péter kéz a kézben haladnak a tengeren a hajócska felé.) Egy ilyen véd- és dacszövetség ellen nem tehet semmit a gonosz ellenség. Istennek eme szavára helyezzük bizalmunkat szent püspökünkbe. Az *allelújaének* már a Király érkezését jelzi. Ő ma papként jelenik meg, s mi a 109. zsoltár szavaival üdvözöljük: «Te pap vagy mindörökké, Melkizedek rendje szerint!» Krisztus tehát az eucharisztikus örök Pap: az ő papsága tovább folytatódik szent püspökünkben és az áldozatot bemutató papban is. Az *evangéliumb*an most már az isteni Pap áll előttünk, mellette a szent, akire állandóan

rámutat, és komoly prédikációban részesít minket: csak az lehet Krisztus tanítványa, «aki gyűlöli atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt még saját életét is» (Luk. 14, 26); vagyis áldozatul kell hoznunk mindazt, ami a természetes embernek tetszik, ha Isten úgy kívánja, sőt, mi több, az élet keresztjét minden tövisével türelmesen és alázatosan utána kell vinnünk a keresztviselő Úrnak. Ez a vérontásos vértanuságot jelzi. Krisztusnak, a vértanuk királyának van joga így szólni hozzánk, hisz mindenben előttünk járt; így szólhat a mi vértanunk is. Ha nem értjük a «gyűlölni» és a «keresztet hordozni» szavakat, tanuljuk meg ezek értelmét Krisztusnak és a szenteknek életéből. Arról van szó, hogy építsünk egy tornyot, az Isten országát a lélekben; arról van szó, hogy egy erős ellenféllel harcoljunk. A toronysisakot még föl kell raknunk, a győzelmi koszorút még ki kell küzdenünk magunknak. A szent elvégezte ezt a munkát. *Fölajánlás*kor ismét Isten, vagy Krisztus szól a mi vértanunkról: két angyal kíséri őt az életen át, a hűség és az irgalom. A hűség teljesített minden ígéretet, az irgalom pedig pazarul öntötte a lélekbe a megváltás kegyelmét, és így érkezett el halálának napja, amely «fölemelte az ő szarvát Isten nevében». Még egy utolsó alkalommal szól Isten az ő szentjéről az *áldozási ének*ben, éspedig ismét Dávid személyében: Isten megesküdött Dávidnak, hogy utódai örökké a trónon fognak ülni. S ez a trón megmarad, miként a Nap és a Hold. Ez az eskü először Krisztusban valósult meg, és akik Krisztuséi, elsősorban a szent vértanuk, résztvesznek az örök uralomban. Ennek záloga és kezessége az Eucharisztia.

2. Mise (Sacerdotes).

Ez a mise jobban kiemeli a vértanu örök jutalmát, mint az előbbi, hangulata is örvendezőbb és győzelmesebb. Az *introitus* felszólítja Isten dicsőítésére a két keresztényi állapotban lévőket: a papokat és a nempapokat (laikusokat; ezeket szenteknek és alázatos szívűeknek nevezi), de az egész teremtett világnak is dicsőítenie kell Istent (ebben az introitusban kivételesen nincs zsoltár, hanem a három ifjú ismert éneke szerepel). Az örvendező Isten-dicsőítésre az ad okot, hogy fölmagasztaltatott vértanu-püspökünk, akinek ünnepe évfordulóján örvendezünk *(oráció)*. A *szentlecké*ben a szent vértanu Sz. Pál szavaival szól hozzánk. Igen szép ez a hely, amely új fényben mutatja be a vértanuünnepeket: ez a szentekkel s egyszersmind Krisztussal való szenvedés- és vigaszközösség. Képzeljük el,

A kép: A kép középső része a szenvedés- és vigaszközösséget mutatja be. A vértanu azáltal fejezi ki Krisztus szenvedésébe való kapcsolódását, hogy megérinti a keresztet (Wilpert szerint a betakart kéz a tisztelet kifejezése). A szent előtt áll az isteni Király, és győzelmi koszorút nyujt át neki (grad., comm.). A kereszt jutalma a korona, amelynek zálogában mi is részesülhetünk. A galambocskák az olajággal és szőlőfürttel a mi titokzatos szenvedés- és vigaszközösségünket mutatják be.

hogy előttünk áll a szent, és így szól hozzánk : «Bőven volt részem Krisztus szenvedéseiben», s ezért most «bőven van részünk Krisztus vígasztalásában is» a mennyben. Mindkettőben részesülnötök kell, «Urunk Jézus Krisztus társaivá kell lennetek a szenvedésben és a vigasztalásban is.» Épp ez történik a szent áldozatban : a fölajánlási menetben vértanunk az áldozati asztalra helyezi pálmáját, és mi követjük őt ; ezt a teljes áldozatot összekapcsoljuk Krisztus szenvedésével. Igy azután Krisztusnak és a vértanunak szenvedése gazdagon átömlik belénk. Az áldozati lakoma alkalmával részesülünk az ő «vigaszában» is, mert az áldozat gyümölcse részvétel az ő fölmagasztaltatásában; ezért énekeljük a *communio*ban : «Fejére, Uram, drágakőből koronát helyeztél». Ez áll őreá, de mireánk is, akik misztikus kapcsolatba lépünk a szenttel. A vértanumise tehát szenvedés- és vigaszközösség. A *graduálé*ban is látjuk szentünket «dicsőséggel és tisztelettel koronázva», az *allelujá*ban pedig úgy jelenik meg, mint királyi pap. Most ismét Krisztus, az első vértanu áll előttünk *(evang.)*. Elmondja a keresztről szóló prédikációját. Nincs más út az örök jutalomhoz, mint a kereszt útja : «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl keresztjét és kövessen engem». Tehát életünkben is Krisztus és a mártírok «társaivá kell lennünk a szenvedésben.» «El kell veszítenünk» földi életünket Krisztusért. Végezetül az Úr arra utal, hogy újra «el fog jönni Atyja dicsőségében az ő angyalaival», s akkor leszünk majd társai az ő vigasztalásának. Jellemző a régi misékre, hogy állandóan Krisztus újrajövetelére utalnak ; az Úr az ő szentjének halálában jött el újra és «megfizetett neki cselekedetei szerint.» A megdicsőült Üdvözítőnek angyalaival és vértanujával együtt való eljövetelét élhetjük át a szent áldozatban, amidőn át-

változáskor megjelenik a szent színek fátyola alatt. *Offertoriumkor* Isten mondja : «Megtaláltam Dávidot, a szolgámat». Dávid a választottnak képe, miként ez, úgy a püspök is olajjal van fölkenve, de a vértanu is harcossá van avatva ; Isten karja segíti őt szenvedésének küzdelmében. — Ragadjuk meg jól a mise alapgondolatát: szenvedés- és vigaszközösség. Az előmisében az első gondolat van túlsúlyban, a szentmise áldozati részében a második. De ez az értelme a legtöbb szentekről szóló misének is.

3. Mise (In virtute).

Ez az első nempüspök-vértanu-mise. Ebben a misében is a szenvedéssel kivívott győzelem fölötti öröm uralkodik. Már az *introitus*ban látjuk a bevonuló papban a szentet (Justus), boldog megdicsőültségében : Örvend Isten hatalmának és ujjong segítségén ; vágya kielégülést nyert, s most győztesként, koronázottan áll előttünk ! (Az egész 20. zsoltár ide illik, csak a király helyébe kell beletennünk a szent nevét. A zsoltár a király hálaéneke a győzelem után.) Az *orácio* azt kéri, hogy ez a vértanuünnep

A kép: A kard és a kereszt a küzdelem és a szenvedés útját jelképezik (ev., comm.), amelyen a vértanu célhoz ért. A célt a kép középső része szemlélteti: a szent az az eszköz, amelyet a Szentlélek éltet és amelyen örök örömének csendül (intr.). Fölötte a korona, melyről a 20. zsoltár zeng.

«neved szeretetében megerősítsen.» Különös buzgósággal kellene megülnünk a régi vértanuünnepeket, mert ezek az ősegyház szellemével töltenek el bennünket. A *szentlecke* szentünk életét úgy jellemzi, hogy «egyenes úton vezérelte az Úr az igazat, s megmutatta neki Isten országát», elmondja, miként vezette őt küzdelmeiben, nem hagyta cserben szükségében, leszállott vele a börtön vermébe, s mellette volt bilincseiben, utána azonban megadta neki «a kormánypálcát» és «örök dicsőséget szerzett neki.» (Az eredeti szöveg az egyiptomi Józsefről szól, az olvasmány azonban plasztikusabbá válik, ha szemünk előtt tartjuk e pátriárka alakját, amint szenved és megdicsőül.) A *graduale* valódi kórus-rész, a hívő község visszhangja az olvasmányra: «Boldog az az ember, ki az Urat féli; hatalmas lesz a földön ivadéka.» Ezek az ivadékok mi vagyunk, akik most az áldozatban vele egyesülünk. Az *allelújaének*ben látjuk a Krisztus-Királyt, mellette a «megkoronázott» vértanu. Az *evangélium*ban az Úr szól (épúgy, mint az előbbi két misében) a kereszt fölvételéről és hordozásáról. Ebből megértjük a vértanuság tartalmát, de megtanuljuk azt is, hogy a magunk életére alkalmazzuk. Krisztus igen keményen szól: «Nem azért jöttem, hogy békét hozzak a földre, hanem kardot»; nem eldorádó, nem csendes pásztorélet a kereszténység, hanem harcos élet. Mindenekelőtt harcba kell szállnunk a test és vér ellen, főképpen pedig «magunkra kell vennünk a keresztet» és Krisztust kell követnünk. (Figyeljük meg: mind a három misében ezt követeli az Úr!) Jézus állandóan a szent vértanura mutat reá, aki meg is valósította ezt életében. De mi is, kik nem viselhetünk olyan kemény harcokat, mint szentünk, megoszthatjuk vele a Krisztus mellett tett «tanuság» dicsőségét, ha kis dolgokban megvalljuk az Urat, még ha csak egy pohár víz is az, amit

szolgáinak nyujtunk. A *fölajánlási menetben* is szentünket látjuk az oltárhoz vonulni, fején a hősök koronájával. Áldozáskor a szokástól eltérőleg most nem a szent megdicsőüléséről énekelünk, hanem Krisztus komoly szavát halljuk: «Aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét . . .» Miért éppen ezt halljuk a szentáldozásnál? Talán, mert azt akarja vele mondani az Egyház: A szentmiseáldozat után a te keresztutad kezdődik, s erőforrásod ez a szent lakoma.

4. M i s e (Laetabitur).

Ez a nempüspök-vértanukról szóló második mise. A szent vértanut (Justus) mennyei dicsőségében látjuk, és mindnyájan örvendezünk; ez a mai szentmise helyzetképe *(intr.)*; a 63. zsoltár igen szépen festi a vértanuságot (érdemes elolvasni az egészet!). A *szentlecke* a szent vértanu börtönéből szóló prédikáció, aki «az evangéliumért egész a bilincsekig úgy szenved, mint a gonosztevő», és biztosít minket, hogy ő miérettünk, «a választottakért» is szenved, hogy mi is «elnyerjük az üdvösséget». S most arra int, hogy hasonló türelemmel legyünk a szenvedések és üldözések közepette. «Mindazok, akik jámborul akarnak élni Jézus Krisztusban, üldözést fognak szenvedni.» Igy hát a vértanu nyomaiba lépünk, mint Krisztus vértanui. A *graduale* ismét a hívő község reflexiója szentünkre: az igaz szenvedésében és halálában elesik ugyan, de az Úr kezével fölfogja őt; most, megdicsőülésében újra egyenesen áll. Életében jót cselekedett, azért mostan áldott. Az *allelújaének*ben az Úr szavát halljuk: a sötétségen át a világossághoz; így történt ez a vértanuval, ez áll ránk is. Az *evangélium*ban maga az Úr az, aki félelem nélküli h i t m e g v a l l á s r a szólít fel; most, az Isten-háza homályában szent tanításokat ad, nekünk pedig ki kell mennünk,

«meg kell vallanunk» őt az emberek előtt, és nem szabad félnünk azoktól, akik csak a testet ölhetik meg. S mialatt az Úr ezt a prédikációt mondja, a napi szentre mutat, aki valóra váltotta az ő szavait. A *fölajánlási ének* úgy hangzik, mint válasz az Úr utolsó szavaira : látjuk a szentet, amint az Üdvözítő «megvallja őt» a mennyei Atya előtt, és megkoronázza az élet koronájával. *Áldozáskor* újra az Úr súgja csendesen a fülünkbe : Legyetek velem itt a szent lakomában, de azután kövessetek a szenvedés és kereszt útján is!

b/ TÖBB VÉRTANU COMMUNE-JA.

Minthogy a liturgia jelenlévőknek tekinti a szenteket, azért rajta van, hogy ha a szövegek rájuk utalnak, ez valóban egyes vagy többesszámban történjék. Ez az oka annak, hogy a Commune különbséget tesz az egy vagy több vértanu miséje között. A több vértanu csoportjában három formulát találunk, de itt már nincsenek megkülönböztetve a püspök- és laikusvértanuk.

A kép: Az oldalképek az introitust jelenítik meg: a vértanuság szenvedéseit. De ez a természetes szenvedés a mise folyamán Krisztussal egyesült áldozattá válik: egészen elégő áldozattá az Ószövetség értelmében, melyet szívesen fogad az Úr. A vért tartalmazó edény és a pálmaágak a vértanusírok ismertető jele a katakombákban.

1. Mise (Intret).

Ez a mise erősen különbözik a többi vértanumisétől, mert itt nem annyira a vértanuság győzelme, mint inkább a szenvedése áll előtérben. A mise mindjárt az Egyház hatalmas fölkiáltásával kezdődik, amidőn megpillantja a börtönben sínylődő gyermekeit. Képzeljük el, hogy mi állanánk szentünk sírjánál; az éjjeli vigilia alatt már elolvastuk a vértanuaktákat, s most a miséhez készülünk. Közöttünk állanak a szentek. Az elején, amint megpillantjuk őket, a természet mozdul meg bennünk: halljuk «a bilincsbevertek jajszavát», látjuk, mint ömlik vérük. Erre föllázad a természetes ember és igazságért kiált *(intr.)*. Az Anyaszentegyház azonban most igyekszik magasabb szempontokat is adni. Mint valami mennyből jövő vigasz hallatszik a *szentlecke:* «Az igazak lelkei Isten kezében vannak. Úgy látszott a balgák szemében, hogy meghaltak, ők azonban békességben vannak (vagyis megdicsőültek). Isten próbára tette és magához méltóknak találta őket . . . elfogadta őket egészen elégő áldozat gyanánt, s most az igazak ragyognak és uralkodnak, s az Úr lesz a királyuk örökké». Mennyire ért ahhoz az Egyház, hogy föllelkesítsen a szenvedés vállalására! Most azonban már másképpen gondolkozunk, a panaszból istendícséret lesz, és ha az introitusban még nem értettük, hogyan nézheti mindezt csendben az Úr, most már magasztaljuk fönségét, és kemény karját a szentek vértanuságában. Mennyire egészen másképpen nézi a természet és a kegyelem ugyanazt a dolgot! Most értjük meg a vértanuság titkát: «A szentek testét békében eltemették, de nevük él». *(alleluja)*. Az *evangéliumban* Krisztus ajkáról eljövetelének előjeleiről hallunk, ezek közé tartozik a vértanuság is: «Kezet vetnek

rátok és üldözni fognak, . . . királyokhoz és helytartókhoz hurcolván titeket az én nevemért . . . És gyűlöletesek lesztek mindenki előtt». Ez szóról-szóra bevált szenteinken. Nekünk is, akik Krisztus titokzatos testének kötelékével kapcsolódunk hozzájuk, Krisztus tanuivá kell lennünk: «Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket». Legalább életünk kis vértanuságát vigyük ma az oltárra, mint áldozati ajándékunkat. A *szentáldozás* erősségünk a szenvedésben. Figyeljük még meg a szentmise két szélső éneke közti különbséget: az *introitus*ban még egészen a természetes ember szemével néztük a vértanuságot, a szentmise folyamán azonban látásunk megtisztult. Most, a *communió*ban már természetfölötti módon gondolkodunk: Isten az, aki próbára teszi a vértanukat. Aranyból vannak ők, de a salakot el kell távolítani, ami csak a szenvedés tüzében lehetséges. A vértanuság Istennek tetsző egészen elégő áldozat, amely Krisztus áldozatával egyesülve a legnagyobb értékké válik. A két ének ellentéte azonban általában az egész misére is jellemző: az ember az ő természetes érzésével mintegy megváltatlanul jön a templomba, a szent áldozatban azonban megszentelődik szenvedésével és munkájával együtt. A fájdalom terhe alatt roskadozva megy a misére, és megnyugodva, megvigasztalódva tér haza. Isten nem vette le válláról a keresztet, csupán átszellemesítette.

2. Mise (Sapientiam).

Ez a mise Sz. Kozma és Damján orvos-szenteknek saját miséje; ebből magyarázható az *evangélium* kezdete, mely az Üdvözítő gyógyításairól szól. Az *introitus* is ezeknek a szenteknek «bölcseségét» dicsőíti. Később e saját miséből Commune, — közös mise lett.

Az *introitus*ban a «gyülekezet» és a messziről ide-

siető «népek» (azaz mi) a szentek sírtemplomába lépünk, és csodáljuk az ő «bölcseségüket». A szenteket is fölszólítjuk, hogy «ujjongva zengjenek az Úrnak». A *szentleckéb*en újra az Egyház az, aki a szenteket dicsőíti: «Az igazak ellenben örökké élnek, és jutalmuk az Úrnál vagyon . . .» «Ezért nyerik el az ékesség országát s a szépség koronáját az Úr kezéből.» A szentek azonban a szellemek harcában is, amely a

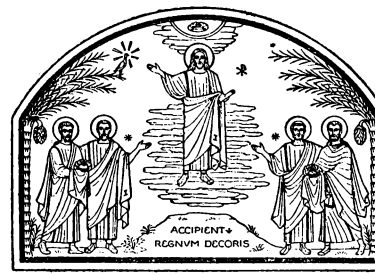

világ végéig tombol az Isten-országa körül, jól fölfegyverzett harcosok, és nekünk is segítséget nyujtanak. A *gradualé*ban a vértanukat halljuk: olyanok voltunk, mint a madárkák, amelyeket a vadász tőrbecsalt, de a tőr eltörött, és Isten megszabadított minket (így írják le vértanuságukat). Az *allelújaének*ben ismét egy más képet látunk: látjuk az igazakat ott fönt az égi menyegzőslakomán ujjongva és örvendezve.

A fenti kép a római Sz. Kozma és Damján-templom apszisának mozaikja után készült. Középen Krisztus áll felhőkön. Jobbját felemeli, az irattekercs a hegyibeszédre emlékeztet (ev.). A főnix a feltámadás szimboluma. A két idegen országbeli szentet a római házigazdák, Péter és Pál vezetik be a dicsőségbe. A két szent orvos karján a műszerestáska látható. Ez előtt a mozaik előtt keletkezhetett a Sapientiam mise.

Hogy az *evangéliumot* megértsük, jó arra gondolni, hogy régen szokásban volt a betegeket a szent vértanuk sírjaihoz vinni, és sírhoz érintett kendőket is tettek a betegre. Meg voltak győződve arról, hogy «erő megy ki a szentek testéből». Az *evangélium* azonban egy szép misztériumcselekményt is tár elénk, vagyis egy olyan eseményt, amely titokzatosan megismétlődik a szentmisében: «Nagy népsokaság» (azaz mi) sereglett össze, hogy lelkibetegségeikből meggyógyuljanak. Jézus «lemegy a (mennyei) hegyről a síkságra» (hozzánk). «És az egész sereg igyekszik vala őt illetni (hajdan mindenki a kezébe kapta a szent ostyát), mert erő méne ki belőle» (az Eucharisztiából). Az Úr egyszersmind a mi vértanuinkat is boldogoknak mondja, mert megvalósították életükben a hegyi beszéd boldogságait, főként a negyediket: «Boldogok lesztek, mikor gyűlölnek titeket az emberek, és mikor kirekesztenek és szidalmaznak, és kivetik neveteket, mint gonoszat az E m b e r f i á é r t; örüljetek azon a napon és vigadjatok, mert íme, n a g y a t i j u t a l m a t o k m e n n y e k b e n». *Offertoriumkor* bepillantunk a mennyországba, és látjuk, hogy beteljesedett az ígéret: ott vannak a szentek mennyei hajlékaikban, dicsőségben és örömben dicsőítve Istent. *Áldozáskor* az Úr szól hozzánk (barátainak nevezve minket): «Ne féljetek üldözőitektől». Ha nem is kifejezetten, de két indítékot ad ehhez: Nézzétek csak a vértanukat, azok sem féltek, s most íme megdicsőültek; gondoljatok továbbá arra is, hogy veletek vagyok: az Eucharisztia a ti erőtök és erősségtek. (Ne felejtsük, hogy a *communiót* mindig áldoztatás alatt kell énekelni.)

3. Mise (Salus autem).

Ebben a harmadik misében újra igen erősen érvényesül az Úr eljövetelének motívuma. Kb. így jellemezhetnők ezt a misét: Krisztus megjelenik a szent áldozatban «a vértanuk fehérruhás seregével», ami az utolsó napon történő újrajövetelének elővételezése *(szentlecke, evang.)*. Az *introitus* a vértanuk életét énekli meg (szemléletesebb lesz a kép, ha az egész zsoltárt elolvassuk): A gonoszak hatalmasak és szerencsések voltak, elnyomták a jókat, sőt megkínozták és megölték őket; de Isten volt az ő üdvösségük, s nem hagyta el őket a nyomorúság idején. A *szentlecké*ben a vértanuk szólnak hozzánk. Beszélnek nekünk a «hajdani napokról», amikor az első keresztények «megvilágosításuk (keresztségük) után a szenvedések nagy küzdelmét állották ki». Fogságban sínylődtek, és örömmel viselték el javaik elvesztését . . .; most pedig felénk fordulnak és azt kérdik: Akartok ti is társaink lenni? «Mert béketűrésre van szükségtek, hogy Isten akaratát megcselekedvén, elnyerjétek az ígéretet.» Mert már nem tart sokáig; az Úr «el fog jönni és nem fog késni». (Most, az áldozatban már elővételezi eljövetelét.) A *graduale* ismét reflexió az olvasmányra: a vértanuk szorongattatásukban kiáltanak, és meghallgatja őket az Úr. Így tesz majd velünk is, mert «Közel van az Úr a megtört szívűekhez és megmenti az alázatos lelkűeket». Az *evangélium*ban az Úr vértanuinak fehérruhás seregével jelenik meg *(alleluja)*, és vértanui lelket önt belénk: amit az Úr a szent misztériumban egy csendes órában kinyilvánított, azt ki kell vinnünk magunkkal a világba; közben nem kell félnünk az emberektől, akik csak a testet ölhetik meg. Az egyetlen dolog, amitől félünk, az

örök halál, egyébként semmitől sem félünk. De állandóan tudatában kell lennünk annak, hogy az Úr kezében vagyunk, és egyetlen hajszálunk sem görbül meg az Ő tudta nélkül. Azért valljuk meg Krisztust a földön, és akkor Ő is megvall minket «Isten angyalai előtt», amikor majd eljön. A két olvasmány eszerint vértanui szellemet önt belénk: az elsőben a vértanuk, a másodikban Krisztus szól hozzánk, és mind ugyanazt akarják, mind az Úr eljövetelének motívumához jutnak el. *Offertorium*kor újra a vértanuságot szemléljük magasabb álláspontról: «Az igazak lelkei Isten kezében vannak ... úgy látszott a balgák szemében, hogy meghaltak; ők azonban békességben vannak», azaz a boldog megdicsőülésben. A *communio* a katakombák homályára emlékeztet, ahonnan előjöttek ezek a vértanuk. Amit az Úr ott az éj csöndjében a szentmiseáldozat közben fülükbe suttogott, azt hirdetik és vallják meg a világ előtt. Ez a mi föladatunk

A kép: Az első keresztények úgy nézték a horgonyt, mint üdvösségünk reményének, a keresztnek egy rejtett képét. A horgony karikája át van alakítva P-vé (a görögben ez R), úgy, hogy a horgony egyszersmind Krisztus monogrammja. Igy a horgony az Urat ábrázolja, aki eljö az idők végén és most a szentáldozatban (szentlecke, evangélium). A hullámokon hánykódó hajó az Egyházat ábrázolja az üldözések közepett. Az ő megmentője, reménye és erőssége Krisztus. Az alsó rész a communióra vonatkozik: a keresztények a szentáldozat után hazatérnek a Kallixtus-katakombából. Amit az Úr az éj csöndjében mondott nekik, azt most a nappali világosságban kiviszik a világba és hangosan megvallják, miként azt e két személy teszi.

is: reggel a szentmisében Krisztus egész halkan és mintegy a homályban fülünkhöz hajol és szól hozzánk, s utána Krisztus tanuiként kell visszatérnünk az ellenséges világba.

4. A hitvallók Commune-ja.

«Legyenek felövezve csípőitek, és égő gyertyák kezeitekben, magatok meg hasonlók olyan emberekhez, kik urukat várják, midőn visszatér a menyegzőről. (Luk. 12, 35—36.) Legyetek tehát ébren, mert nem tudjátok, mely órában jön el a ti Uratok.» (Máté 24, 24.)

A hitvalló az evangélium szemében a keresztény eszménykép, aki az emberi élet éjjelében «felövezett csípőkkel és égő gyertyával várja a visszatérő Urat». Legkönnyebben a hitvallókat utánozhatjuk.

A liturgia a hitvallókat négy csoportba osztja: a püspökök, az egyháztanítók, az apátok és a többi hitvallók csoportjába.

a) A PÜSPÖK-HITVALLÓK COMMUNE-JA.

Ennek a Commune-nak két miseformulája van. Az első inkább a szentnek kegyelmi kiválasztását, a második inkább az ő főpapi méltóságát emeli ki.

A kép: A hitvalló a hűséges szolga, égő lámpással és felövezett derékkal.

1. Mise (Statuit).

A püspök az Egyház isteni életfolyamainak, az Isten igéjének és a szentségeknek hűséges «sáfára»; benne fejtőzik ki teljességében Krisztus főpapsága. A pap az oltárnál az ő helyettese és jelképe. Ma tehát ezt a három személyt hasonlítjuk össze: a napi szentet, Krisztust és az oltárnál álló papot. A mise szövege a pap cselekvényeiben és mozdulataiban újra és újra a szentet és őbenne az isteni Főpapot látja. Amikor a pap az oltárhoz megy, ő a mi püspökünk. Az Egyház az ő kegyelmi kiválasztását magasztalja: «Megkötötte vele az Úr a béke szövetségét», vagyis rábízta az Egyház kincseit, fejedelem ő az Isten-országában, és örök pap *(intr.)*. Ezután a 131. zsoltárt énekeljük: Dávid megesküszik arra, hogy házat épít Istennek, Isten pedig esküvel ígéri, hogy királyi trónja örökké fog állni. Dávid itt a mi szent püspökünket jelenti, aki hűségesen gondját viselte egyházának, s ezért jutalmat és kegyelmet kap az Egyház számára. A *szentlecke* újra a szent püspök kegyelmi kiválasztását magasztalja. «Ime (előttetek áll a miséző személyében) a főpap (a napi szent, de egyszersmind Krisztus is), ki életének napjaiban tetszett az Istennek», megváltást hozott és közvetített számunkra. Lelkes szavakkal ünnepli fölmagasztaltatását: Neki adta át a dicsőség koronáját, örök szövetséget kötött vele ... Az ő papja kellett hogy legyen, «hogy dícséretet mondjon az ő nevében és méltó tömjént mutasson be neki kellemes illatú áldozatul.» A *graduale* a visszhang, amely csak a legnagyobb csodálattal tudja ismételni a szentlecke szavait! Az *evangéliumban* azonban az isteni Főpap áll előttünk, aki be akarja mutatni «Melkizedek rendje szerint» az áldozatot. Ismét igen jellemző régi miséink misztérium-

jellegére: a visszatérő Úr számadást kíván a kiosztott talentumokról. Ezek a talentumok a papság kegyelmei: püspökünk ma, halála napján «bemegy ura örömébe». Mi nem kaptunk oly sok talentumot, de azzal a két talentumunkkal is hűségesen kell sáfárkodnunk. Most kezdődik a szentáldozat. A szent püspök ott áll az oltárnál, «a szent olajjal fölkent Dávid»; Krisztus nevében áll ott, és az isteni Főpap «karja» támogatja őt *(off.)*. *Fölajánlás*kor életünk minden talentumát az oltárra helyezzük; az áldozatban «megjön ama szolgák ura, és számadást tart velük», de egyszersmind megadja jutalmukat is. Ennek a nagy jutalomnak záloga az Eucharisztia, amelyet ma az áldozati lakomában a szent püspök nyujt nekünk, «mint a hű szolga, akit az Úr házanépe fölé rendelt, és aki isteni búzát ad nekünk a kijáró mérték szerint» *(comm.)*. Figyelemreméltó a *postcommunio* is: először is köszönetet mondunk a vett jókért (a postcommunióban ritkán fordul elő hálaadás), de ugyanakkor «még nagyobb

A kép: «Megkötötte vele az Úr a béke szövetségét», vagyis reábízta az Egyház kincseit. Eme kincsek forrása a megváltó áldozat. A föltartott ostya a talentum, amelyért a főpap megkapja a dicsőség koronáját (szentlecke). A tömjén (szentlecke) az áldozat illatát és a liturgikus tevékenységet mutatja be. Az olajfa a fölkenésre utal (off.), a kalászok pedig «a búza mértékére» (comm.).

javakat» kérünk. De hát van nagyobb jó, mint az Eucharisztia? Az Oltáriszentség a kegyelmi élet tápláléka; a nagyobb jó maga a megdicsőült élet!

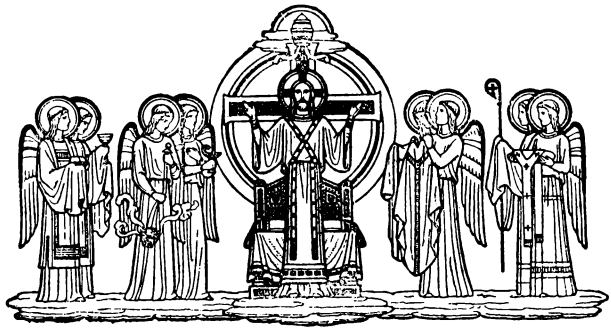

2. Mise (Sacerdotes).

Ez a miseszöveg, melyet ritkábban használunk, még jobban kiemeli, mint az első, hogy a papság Krisztus főpapságából fakad. A miséző papban újra napi szentünket látjuk, amint az oltárhoz vonul (régen a papság ünnepélyes menetben vonult az oltárhoz), és bemutatja az áldozatot. Ma egymásmellé állíthatjuk őket: a papot, a napi szentet és Krisztust, a Főpapot. Az előmisében a főpapi méltóság áll előttünk. A szent püspök felölti a miseruhákat, «az igazság öltözetét», s amikor mi, «a szentek» megpillantjuk, ujjongunk, mert e szentért (Dávid a szent típusa) fordítja felénk Krisztus az ő tekintetét a mai misében. A 131. zsoltár kölcsönös eskű: Dávid

A kép: A főpap maga Krisztus, akitől való minden papság. A kereszt trónja számára a szentmise. Angyalok hozzák a főpapi ruhákat és az áldozati ajándékokat. Ezek majd áldozati ételünkké válnak, amelyeket a családatya «kellő időben» megad családjának (evang.). A főpapi korona a mennyei Atyától jön.

(aki itt szent püspökünket jelenti) hűségesen gondoskodik az Egyház javáról. A *szentlecke* megmutatja nekünk a papi méltóság legmélyebb alapját: a papban láthatóan megjelenik az örök Főpap, Krisztus, a papságban ő «mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon». Egykori áldozatát — ő maga, a pap és az áldozati bárány egyszerre — az Egyház papsága jeleníti meg és folyósítja számunkra. A *szentlecke* pár szóval előadja a szentmise és a papság nagy jelentőségét, de egyszersmind azt is, hogy milyen szigorú kötelessége a papoknak, hogy «szentül, ártatlanul, szeplőtelenül és a bűnösöktől elkülönítetten» éljenek. Püspökünk teljes mértékben eleget tett ennek a követelménynek; a papi ruha ennek a tisztaságnak szimboluma, aminek mi, «a szentek» örülünk *(grad.)*. Az evangéliumban maga az örök Főpap jelenik meg, azért szól róla *allelújaének*ünk. Az *evangélium* újra igen szép keretet nyujt a misztériumcselekvényre: püspökünk «a hű és okos szolga, akit az Úr házanépe fölé rendel». «Eljöveteléig» az őt jelképező és képviselő papban megadja nekünk kellő időben (vagyis most) az «eledelt» (a tanítást és az Eucharisztiát). Püspökünket az Úr az ő eljövetelekor (a halál idején) hűségesnek találta; ezt az úrjövetet mi most, szentünk halála napján vele együtt éljük át. Azért áldozáskor mi is «az éber szolga vagyunk, akit az Úr minden java fölé rendel». Az Oltáriszentség ezeknek az örök javaknak a záloga. Figyeljük meg, hogy a *communió*nak csak akkor van teljes értelme, ha a szentáldozást kíséri.

b/ AZ EGYHÁZDOKTOROK COMMUNE-JA.

Az In medio mise igen szemléletes; az Egyház a miséző papban a mi egyháztanítónkat látja (ha erre gondolunk, mindjárt érthetővé válnak az énekek). Amikor a pap (régebben a püspök) egyházi ruhájában az oltárhoz vonul, az Egyház így énekel: «Megnyitja száját a gyülekezet közepette, betölti őt az Úr a bölcseség és értelem lelkével, s a dicsőség ruháját adja reá» *(intr.)*. Az egyházdoktor még ma is szól hozzánk az Isten egyházában. A pap által szól hozzánk, a papi ruha pedig a stola gloriae-nek, a mennyei dicsőség ruhájának jelképe. A 91. zsoltárban Istent dicsőítjük az ő szentjeiben. Az *orácio* is figyelmet érdemel: az egyházdoktor

A kép az Egyházat ábrázolja. Középen az ambón áll az egyházdoktor papi ruhában, tanító-állásban. Fölötte lebeg a Szentlélek és a korona (lecke). A magas gyertyatartók két gyertyája és a hegyen épült város az evangéliumra emlékeztetnek. Az ambón ki van vésve az eucharisztiás kehely csipegető madarakkal, a szentáldozás jelképével. Az egyházdoktor adja az Eucharisztia búzáját és a szent tanítást (comm.).

számunkra itt a földön doctor vitae — az élet (azaz az életbölcseség és az isteni élet) tanítómestere, de egyszersmind közbenjárónk is a mennyben. A *szentlecké*ben azt látjuk, hogy szentünk Pál apostol nyomaiba lép, hogy az Isten-országának rettenthetetlen és fáradhatatlan harcosa és hírnöke, aki «hirdeti az igét és előáll vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan». Ma van a szent egyháztanító halálának évfordulója, az Úr eljövetelének napja az ő számára, amikor elmondhatta: «A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem, ... készen vár reám az igazság koszorúja, amelyet megad nékem azon a napon az Úr, az igazságos bíró». És mi ma a szentmisében a szenttel együtt átélhetjük az Úr eljövetelét. A szent egyháztanító a föld sava, az Egyház világossága, hegyen épült város (gondoljunk a püspökre, aki a templomban kiemelkedő katedrán ül, aki az Úr házának égő gyertyája a gyertyatartóra helyezve; ennek szimboluma a püspöki gyertya.) Nekünk is gyertyáknak kell lennünk, akik őrajta gyúlunk meg. Nagy az ő neve a mennyek országában, mert cselekszik és tanít *(evang.)*. Amikor az oltárhoz lépünk, hogy fölajánljuk áldozati ajándékunkat, «gyarapszik» bennünk a szent, olyan, mint a szaporodó pálma és cédrus, s most mi is hasonlóvá leszünk hozzá *(off.)*. *Áldozás*kor az áldoztató papban az egyházdoktort látjuk: lelki szemeink előtt megjelenik az ősegyház püspöke liturgikus tevékenységeiben, mint az ige hirdetője és az áldozat bemutatója. Az előmisében tanítását halljuk, az áldozati részben pedig a szent lakoma kiosztása közben látjuk; mindkettő, a tanítás is meg az Eucharisztia is isteni búza, melyet az Isten házanépének «okos és hű» sáfárja oszt ki nekünk. A miséző pap által a napi szent szellemében ugyanabban a búzában részesülünk.

c/ AZ APÁTOK COMMUNE-JA.

Az apátok közös miséje (Os justi) részben a püspökök, részben a hitvallók közös miséjére támaszkodik. Az apát a püspök és a hívő között áll : ő a maga szerzetesi családjában elöljáró és atya, másrészt azonban nem rendelkezik a püspök teljes hatalmával, és nincs püspökké szentelve. Ez kifejezésre jut a misében. Úgy jelenik meg, mint hű és okos sáfár, aki a szerzetescsalád (az Úr házanépe) fölé helyezve kellő időben megadja a búza mértékét *(comm.*, ugyanez a vers előfordul a püspökök és az egyházdoktorok Communejében is). A szerzetes a leghűségesebben teljesítette az Úr evangéliumi tanácsát, ő «mindent elhagyott», elhagyta «házát, testvéreit, atyját, anyját, földjét» az Úr nevéért, azért többet is fog kapni Krisztus eljövetelekor a megdicsőülésből *(evang.)*. Ma, halála napján bement a dicsőségbe, ma teljesült «szívének kívánsága», ma «drágaköves koronát» tett a fejére az Úr *(grad.*,

A kép: Az apát az okos sáfár, aki kiosztja szerzetescsaládjának a búza mértékét. A hű vezetésnek, melyet a pásztorbot jelképez, jutalma a dicsőség koronája a mennyben.

off.). A szentmisében mi is részesülhetünk az ő megdicsőülésében. A *szentleckéb*en arról van szó, hogy Isten őt nagy méltóságra emelte, és titokteljes beszélgetést folytatott vele. A szöveg eredetileg Mózesről szól, de az apát szépen párhuzamba állítható Mózessel.

d) A HITVALLÓK COMMUNE-JA.

Ennek a Commune-nak két miseformulája van. Az első a tipikus hitvallók-miséje, melyet «az éber szolga» miséjének mondunk. Ez a mise inkább pozitív jellegű, míg a másik mise a keresztény élet aszketikus mozzanatát, az önmegtagadást emeli ki.

1. Mise (Os justi).

Az «éber szolga» miséje nagyon közel áll a szűzek «menyasszony-misé»-jéhez. Mindkettő a visszatérő Úr várását hangsúlyozza, mint a keresztény élet lényeges

---

A kép: Éjnek idején kopogtat az Úr a hű szolga ajtaján. Ébren találja. A szolga rögtön ajtót nyit, dereka föl van övezve és égő lámpás a kezében. A nyitott könyv azt mutatja, hogy elmélkedett (intr.). A főkép oldalán a mellékképek az eucharisztikus és a mennyei lakomára utalnak, azért látjuk az asztalon a halat, kenyeret, bort, olajat.

vonását. Az igaz a valódi életbölcseséget hirdeti, s azt meg is találja ; ez a mai mise fölirata *(intr.)*. A misztériumkép az éber szolgáról szóló hasonlat, aki «felövezett derékkal és égő lámpással kezében» várja az Urat, míg visszatér. Ez volt szentünk élete. A földi élet éjjelében állandóan útrakészen állott, és folytonosan fényesen világított istenszeretetének lámpása, egész élete a visszatérő Úr várása volt. Halálakor pedig az Úr «kopogtatott» nála, ő meg «azonnal kinyitott» neki, «ébren találta őt az Úr», fölvette a mennyei lakomához, és személyesen szolgált «neki». Ma a szentmisében nemcsak arról emlékezünk meg, hogy ez a nap az Úr eljövetelének napja szentünk számára, az ő megdicsőülése az Eucharisztiában jelenné is válik, és mi, a szentekkel egyesülve résztvehetünk a visszatérő Úrral való találkozáson. Igy az *evangélium* mirólunk is szól. A szentáldozatban és áldozásban titokzatosan megvalósul, hogy az Úr kopogtat, mi ajtót nyitunk neki, ő meghív minket a menyegzőre, és «transiens ministrabit» — «átmenvén szolgál nekünk». Ez a legjobb kifejezés az Eucharisztiára : átmenvén, szemben azzal, hogy a mennyben majd «istenségét örökre élvezzük». A mi feladatunk az, hogy a szenttel együtt «ébren legyünk», felövezett derékkal és égő lámpással a kezünkben. Akkor már most részesülünk abban, hogy az Úr minden javai fölé rendel bennünket. Itt is újra látjuk, hogy milyen hatásos a *communio*, ha az áldozás pillanatában imádkozzuk, «amikor az Úr jön». — A mise többi része nem szorul különösebb magyarázatra. Az *introitus*nál figyeljük meg, hogy az első vers az egész zsoltár helyett áll (éppen ennek a versnek nincs vonatkozása az ünneppel) ; a *szentlecke* a «hiba nélküli embert» festi, akin nem fog a világ, az ő jócselekedeteit dícséri most az ecclesia sanctorum, vagyis

mi. A szent «virágzik, mint a pálma», és «mint a cédrus gyarapszik» bennünk, akik vele misztikusan egyesülünk a szentáldozatban *(grad.)*. A szenvedéstől sem volt ment életében, azért nyeri el halálában és most is a szent áldozatban «az élet koronáját» *(all.)*.

2. Mise (Justus ut).

A két közös mise kiegészíti egymást: az első inkább pozitív, a második inkább negatív oldalról mutatja be a hitvallókat. Az elsőben az uralkodó kép a szolga, aki felövezett derékkal és égő lámpással várja a visszatérő Urat; tehát készenlét a paruziára, és a vágy utána. A másodikban, a mai misében inkább az önmegtagadás gondolata áll előtérben; a hitvalló megszabadította magát a világ karmai közül, ő «mindent elhagyott és követte az Urat»; a *communio* eme szava esetleg e mise fölírása is lehetne. A mise fölépítése szép és világos: az *introitus*ban elhaladunk a bazilika átriumának fái mellett, s a termékeny pálmában meg a magasbatörő cédrusban szentjeink jelképét látjuk. A *szentlecké*ben ő áll közöttünk, mint az ige hirdetője: párhuzamot von saját maga és

A kép: A kétoldalt emelkedő pálma az introitusra utal. Középen áll Krisztus, a Jópásztor, aki az igazak kisded nyáját a meredek keresztúton vezeti, és az ország koronáját ígéri nekik.

közöttünk, ami azonban nagyon szomorú eredményre vezet: hisz mennyire földhöztapadt a gondolkodásunk, milyen nagyravágyók, kapzsik, hiúk vagyunk, — ő pedig mint kigúnyolt bolond, étlen, szomjan, sőt mint az emberiség kivetettje jár a világban. De azután a szent mintha félne, hogy nagyon keményen, nyersen bánt velünk, mentegetőzik, hogy csak a jóra akart inteni minket, szeretett gyermekeit. Az *evangélium*ban Krisztus szól hozzánk: «Ne félj, kisded nyáj . . .» Milyen vigasz ez számunkra: aki a Krisztus-követés meredek magaslati útján akar járni, egyedül fog vándorolni, mialatt a nagy tömeg a széles országúton vonul. A figyelmeztetés azonban úgy szól: hadd el a földi javakat, a mennyben kell lennie kincsednek: «Ahol kincsed, ott lesz szíved!» Mialatt a hívő község a mennyei kenyeret veszi, Krisztus a százszoros jutalomról beszél, amelyben azok részesülnek, akik mindent elhagytak és követték őt *(comm.)*. Ő pedig éppen most adja meg ennek a jutalomnak zálogát és foglalóját.

5. A szűzek Commune-ja.

«Éjfélkor azután kiáltás hallatszék:
Ime, jön a vőlegény, jertek ki elébe!
Ti okos szűzek, hozzátok rendbe lámpástokat.»

Ennek a Commune-nak négy miseformulája van, éspedig kettő a vértanu-szűzek, kettő pedig a nemvértanu-szűzek számára.

1. Mise (Loquebar).

A vértanu-szűzekről szóló első mise a vértanuság és a szűzesség kettős koronáját szövi. Az *introitus*ban előttünk áll a szent, és az ő «tanuságáról» beszél:

«Bizonyságaidról királyok előtt beszélek, és nem szégyenülök meg»; de szól az elmélyedésre hajló szűzességről is: «Parancsaidról elmélkedem, mert szeretem őket». A zsoltárvers a szűz szeplőtelen életútját énekli meg. A *szentlecke* a vértanu hálaimádsága a szenvedésben való győzelme után: «Magasztallak téged, Uram és Királyom, ... mert segítőm és oltalmazóm lettél. Megmentetted testemet az enyészettől ... a prédára leső ordítozóktól ... a fojtó lángtól, mely körülvett ... Azért mindhalálig dícsérje lelkem az Urat». Mintha csak a római Colosseumba pillantanánk be, ahol épp most szenvedett vértanuságot a szűz. A két következő énekben és a közbefoglalt evangéliumból (mely az okos szűzekről szól) tisztán kicsendül a menyasszony-motívum. Az Egyház menyegzős-éneke, a 44. zsoltár, Krisztust, a vőlegényt, és az Egyházat,

---

A kép: A szűz alakja drágakővel ékesített tunikájával és gazdag hajékével (ami a kegyelem ruhájának jelképe), Sz. Cecilia katakombájának falfestménye után készült. Az állvány az irattekercsel elmélyedő lelkületére utal. Jobbján égő lámpa, mert ő egyike az öt okos szűznek. A többi négy lámpa alant látható. Az oldalképek a szentlecke szavaira emlékeztetnek. Az olvasóállvány és az oltár a lámpával a mise előkészítő és áldozati részét is jelenti.

mint menyasszonyt állítja elénk ; a mi szűzi szentünk pedig a királyi kíséretet alkotó nyoszolyólányok közé tartozik. A képet kiegészíti az *evangélium*, amelyben szentünk egyike az öt okos szűznek, akik megtöltötték lámpásukat a menyasszony Krisztus-szeretetével, és várják a vőlegényt. A szűz halálában meg is érkezett, és a szentmisében a szűz vezetésével olajjal telt lámpásainkkal mi is a Vőlegény elé siethetünk. *Föl-ajánlás*kor mi vagyunk azok a szűzek, akik szentünkkel együtt (post eam — mögötte) mutattatunk be és áldoztatunk fel a Királynak (a régi szövegekben nem «afferentur – vitetnek», hanem «offerentur – áldoztatnak» kifejezés áll, tehát valódi *offertorium*ról : fölajánlásról, föláldozásról van szó). *Áldozás*kor a liturgia ismét visszatér a vértanusághoz, és ismét a szent az, aki itt megvallja hitét és hűségét az Úr iránt. Vele egyesülve, és az Eucharisztiából merített erővel azonban minekünk is le kell tennünk ezt az ígéretet.

2. Mise (Me exspectaverunt).

Az egy szűz-vértanuról szóló eme második miseszöveg abban különbözik az elsőtől, hogy erősebben érvényesül benne a vértanuság gondolata. Az *introitus*ban a vértanu áll előttünk, és halljuk imádságát : «Lesnek rám a bűnösök . . . de én bizonyságaidra figyelek». A *szentlecke* a szent hálaadása a szenvedéssel aratott győzelemért : «Uram, Istenem, fölemelted a föld fölé hajlékomat, és könyörögtem, hogy megmenekedjem a haláltól. Kiáltottam az Úrhoz, hogy ne hagyjon szorongatásom napján segítség nélkül . . . Hadd dícsérjem nevedet . . . , mert megszabadítottál a romlástól . . .» A *graduale* a szentet Jeruzsálem városához hasonlítja, amelyet ellenség vesz körül, de meg nem inoghat :

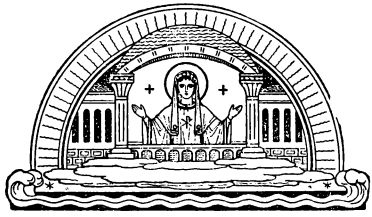

«A folyó árja örvendezteti meg az Isten városát, a Fölséges megszentelte hajlékát . . .» Az Isten arca nem inoghat meg benne. A «folyó árja» a vértanuság, melyet a pokol indított meg. Az *evangéliumban* látjuk, hogy a szűz miként kereste és találta meg az Istenországát, «az elrejtett kincset», a «drágagyöngyöt»; odaadta érte minden földi javát: gyönyörűséget, vagyont, még az életét is. Az *offertoriumban* megcsendül a jegyes-motívum, látjuk a virágzó szépségű szent szűzet, amint a Vőlegény elé lép (az oltár Krisztust jelenti; offertoriumkor pedig a hívők az oltárhoz mentek). *Áldozás*kor a vértanu szűz tanuságot tesz, és ugyanezt tesszük mi is az ő vezetése mellett, és az Eucharisztia erejében: «Gyűlölök minden hamis utat».

A kép alapgondolata: «Uram, fölemelted a föld fölé hajlékomat». A szent szűz most a mennyországban, Isten városában lakik (szentlecke), magasan fölötte az üldözés minden árjának (intr.). Sőt ezek a hullámok csak megörvendeztetik az Isten városát (grad.). A kis Orante-mellkép egy katakomba-motívum nyomán készült. Krisztus az a drágagyöngy, akiért mindent odaadott, és akit most szívében hordoz.

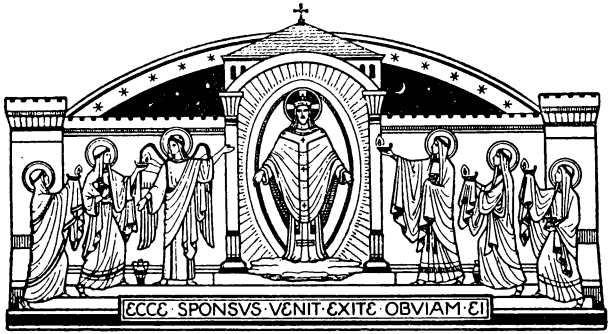

3. Mise (Dilexisti).

A harmadik mise a legegységesebb az összes közös misék között, valódi nászmise. Az Egyház az Úr szeplőtelen arája, és most a mai napon az ünnepelt szent szűz alakjában jelenik meg, aki közöttünk áll a misztériumban. Az a szűz azonban viszont a mi jelképünk is, sőt nemcsak hogy egyszerűen jelképez minket, hanem mi ma titokzatos kapcsolatba lépünk, eggyé leszünk vele; ezzel azután teljessé válik a hasonlat, és ma mi vagyunk a szent szűzben Krisztus jegyese, az Egyház. Ez a kép most végigvonul a szentmise minden részén; az *evangélium* ezt most részletesebben is megrajzolja és egyszersmind misztériumcselekvényt is nyujt: a szent és mi vagyunk a szűzi jegyesek, akik az élet éji homályában a Krisztus-szeretet égő olaj-

A kép közepén áll az érkező Vőlegény, Krisztus. Papi ruhája azt jelzi, hogy eljövetelét minden szentmisében elővételezi. A szűzek örvendezve jönnek lámpásaikkal, és bőséges tartalék-olajukkal. A vőfély szerepét (Paranymphus) egy angyal tölti be (Sz. Mihály). A csillagos ég az éjjelt jelzi.

lámpásával a menyegzőre érkező Vőlegény elé sietünk. Ez megvalósul az Úr újrajövetelében (és a mi halálunkban is); ma, a szentmisében már elővételezzük. Így értjük meg a mai mise mélységes értelmét. Az *introitus*ban a menyegzős-éneket zengjük; templombamenetelünk ma menyegzős-menet: elől megy a napi szent, mi pedig nyomában. Képzeljük el, hogy a püspök főpapi ruháiban ünnepélyesen vonul az oltárhoz, miközben mi elénekeljük az egész 44. zsoltárt, a menyegzős-éneket. Krisztus a királyi Vőlegény, az Egyház — a szent szűz — és én pedig: a királyi menyasszony. Érezzük most magunkat Krisztus jegyesének. A *szentlecke* ismét úgy szólít meg minket, mint Krisztus jegyeseit; a vőlegény féltékeny jegyesére, senkivel sem akar osztozkodni rajta, mint szeplőtelen jegyest kell őt bemutatni Krisztusnak, a vőlegénynek. A menyegzős-ének tovább kísér minket a szentmise minden énekében: amidőn a diákonus ünnepi ruhájában és ünnepélyes menetben, kezében az evangéliumos könyvvel (ami Krisztust jelenti) az ambóhoz vonul (ezalatt éneklik a gradualet), ismét a menyegzős-menet képe jelenik meg előttünk. Most halljuk a mélyértelmű hasonlatot az öt okos szűzről (az öt balga szűz csak a sötét háttért alkotja). Mi vagyunk ezek a szűzi jegyesek (az égő gyertyát tartó akolythusok az *evangélium* éneklésekor csak elősegítik az elképzelést). Az áldozatban valósággá válik az *evangélium: offertorium*kor mint menyasszonyok vonulunk Krisztus elé: az oltár — Krisztus, az áldozati ajándékok az olajjal teli lámpák, amelyek a vőlegény iránti odaadást jelentik. A *fölajánlási menet*kor ismét a menyegzős-éneket halljuk. Az ének antifónája egy új képet nyujt: az oltár gazdagon díszített leplével (antependium) a királynői menyasszonyt, az Egyházat jelzi, és mi, a jegyesek,

körülvesszük ezt a fölajánlási körmenet alkalmával. Az áldozatban (átváltozáskor) megjelenik a Vőlegény, és *áldozás*kor ismét mint menyasszonyok «obviam Christo Domino — az Úr Krisztus elé» megyünk; «Ecce, sponsus venit — Ime, jön a Vőlegény». Tárd ki szívedet! (Figyeljük meg újra, hogy az énekek a cselekvénnyel kapcsolatban nyerik csak el teljes értelmüket. Ekkor énekeljük negyedszer a menyegzős-éneket.)

4. Mise (Vultum tuum).

Ez a mise nem tér el lényegesen az előbbitől. Ezen is végigvonul az Egyház menyegzős-éneke, a 44. zsoltár. A *szentleckéb*en Sz. Pál a szűzesség értékét Krisztus közeli eljövetelével indokolja: «Az idő rövid». A szűz könnyebben és gondtalanabbul mehet át Urához. Az *evangélium* az előbbi kettő valamelyike: vagy az okos szűzekről, vagy a drágagyöngyről szóló.

A kép az öt okos szűzről szóló evangéliumnak másik oldalát mutatja be: a várakozást. A szűzek a földi élet sötét katakombájában várakoznak, és leolvashatjuk arcukról a kérdést: «Meddig kell még várnunk?» Középen a trónuson az Anyaszentegyház ül, azzal a hívó szózattal, mely a kép egész hangulatát összefoglalja: «Maranatha».

6. A szent asszonyok Commune-ja.

A szent asszonyoknak, vagyis a házasságra lépett nőknek, főképpen pedig a szent özvegyeknek is van külön Commune-juk két miseformulával, az egyik a vértanu-nők, a másik a nem vértanu-nők számára.

1. Mise (Me exspectaverunt).

Ez a mise csak kevéssé tér el a vértanu-szűzek közös miséjétől, alig van benne új szöveg. Az *introitus*ban a vértanu nő áll előttünk, s halljuk imáját: «Lesnek reám a bűnösök ... de én bizonyságaidra figyelek». A *szentlecke* szép hálaadás, melyet a vértanu a szenvedéssel kivívott győzelme után énekel: «Hadd magasztaljalak, Uram, Királyom ..., hisz te voltál segítőm és oltalmazóm. Megmentetted testemet az enyészettől ... a prédára leső ordítozóktól, és azok kezéből, kik életemre törtek ..., a fojtó lángtól, mely körülvett ..., azért mindhalálig dícsérje lelkem az Urat». Mikor e szavakat halljuk, úgy érezzük, hogy tanui vagyunk a szent vértanuságának. A két következő ének *(grad.* és *off.)* az Egyház menyegzős-énekéből való. Mindkettőben a szentet látjuk elvonulni, mint menyasszonyt. Az *evangélium*ban azt látjuk, hogy miképpen kereste és találta meg a vértanu az «elrejtett kincset», a «drágagyöngyöt», vagyis az Isten-országát; hogy e nagy kincset elnyerhesse, odaadott minden földi gyönyörűséget, gazdagságot, sőt még az életét is. Igy a legnagyobb vételárt fizette érte. *Áldozás*kor a szentet halljuk: elmondja, miként üldözték, ő azonban még jobban félte Istent. És örül az Isten-országának, mint aki nagy kincset talált. Nekünk is el kell mondanunk ezeket a szavakat. Az Eucharisztia erőt ad üdvösségünk ellenségei ellen, s egyszersmind a mi nagy kincsünk.

2. Mise (Cognovi).

Az egy szent asszonyról szóló közös mise a nő két nagy értékét állítja elénk: a szűzi bensőséget és az anyai gondoskodást, a jegyesi Krisztus-szeretetet és a szilárd lelkierősséget: a keresztény immanenciát és transzcendenciát (vagyis: eggyéválni a dolgokkal, és mégis föléjük kerekedni), a szorgoskodó Mártát és a gondtalan Máriát. A szentmise — amint ez gyakran előfordul — azzal kezdődik, hogy a szent önmagával beszélget: visszatekint elmult életére. Isten sok szenvedést, sok megaláztatást bocsátott rá (özvegység, félreismerés), most azonban már látja, hogy mindez javára vált, és most vértelen martíromságot kér, azt, hogy a szent istenfélelem szegezze őt Krisztus keresztjéhez. A két olvasmány látszólag ellentétben áll egymással. A *szentlecké*ben egy ideális nőt és háziasszonyt látunk, aki egészen föloldódik kötelességei teljesítésében, gondoskodik férjéről, gyermekeiről, szolgáiról, jószívvel van a szegényekhez, tehát olyan nő, aki mindkét lábával a földön áll. Az *evangélium* két hasonlata pedig (a kincsről és a drágagyöngyről) olyan asszonyt mutatnak be, akinek a szíve Krisztusnál van, aki minden földi javát odaadja az Isten-országának, a Krisztus-szeretetnek drágagyöngyéért. És mégis, az az igazi ideális keresztény, aki ezt a két ellentétes feladatot, a keresztény immanenciát és transzcendenciát harmonikusan össze tudja egyeztetni. A *szentlecke* fönséges női tükör, tükre a női erényeknek, amelyet minden nőnek használnia kellene: «Derék asszonyt ki talál?» Szentünkben megtaláltuk. «A kedvesség csal, a szépség mulandó, de az istenfélő asszony dícséretet érdemel!» Az *evangélium* elvezet az ő nagyságának és lelki szépségének forrásához: ez a Krisztus-szeretet kin-

cse. Az Eucharisztia nekünk is ad erőt és kegyelmet mindkettőhöz : hogy megtaláljuk azt a kincset, és hogy kemény akarattal teljesítsük kötelességeinket. Az Eucharisztia ápolja a Krisztus-szeretet tüzét, de erőt is ad ahhoz, hogy ezt a szeretetet kivigyük az életbe. A következő három éneken végigvonul az Egyház menyegző-éneke (a 44. zsoltár), amely Krisztusnak Egyházával való frigyét énekli meg. Nem éppen a mi szentünk alkalmas képe-e az Egyháznak, aki anya és szűz is egyszerre? Nem az Egyház legmélyebb lényegét mutatja-e meg a két olvasmány? És kell, hogy raj-

---

A kép: A kép középső része a szent asszonyt ábrázolja, amint hálás lélekkel tekint föl Istenre, és az Ő akaratát nézi (intr.). Szenvedésében Krisztussal együtt keresztre volt feszítve (confige . . .), most azonban Vele együtt megdicsőül (a keresztet körülvevő sugarak). Kezében edényt tart: ebben van az áldozathoz szükséges bor, vagy életének könnyei, és viszonzásul megkapja az öröm olaját (a 44. zsoltár énekei). A két oldalkép az immanenciát és a transzcendenciát szemléltetik: baloldalon a házi élet jelképei (szentlecke), jobbra pedig, a mennyországban, a Krisztus-monogramm közepén látható drágagyöngy (evang.). Hogy ezt elnyerje, a szentnek élethajója (quasi navis institoris) a jelen világból a másvilág felé halad. A szegélyek a jó és rossz halak szétválasztására utalnak (evang.): a jók a fehér alapon jobbfelé tartanak, a rosszak pedig fekete alapon balfelé. Ezeket a kép szándékosan mint kicsiny tüskés tengeri szörnyetegeket ábrázolja.

tunk s kiverődjenek anyánk vonásai. Itt is megtaláltuk tehát az összehasonlítást: a szent — az Egyház — mi — az anya és szűz.

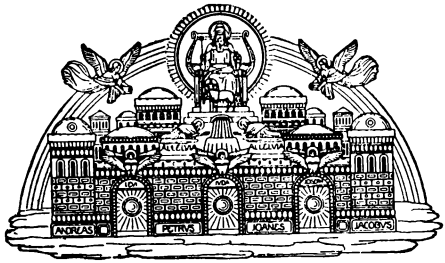

A templomszentelés ünnepe.

1. A templomszentelési ünnep. Az Egyház minden évben nagy ünnepélyességgel üli meg templomai felszentelésének napját, hogy ezzel figyelmeztesse híveit az Isten-háza nagy szentségére és méltóságára, de egyszersmind annak mély szimbolikájára is. Megünnepli a plébániatemplomnak, a székesegyháznak, de a négy nagy római templom szentelésének napját is, amely templomok az egész keresztény világ anyatemplomainak számítanak.

Minden plébániatemplom két ünnepet is ül évenként: névünnepét (a templom címének ünnepét) és keresztségének (a templomszentelésnek) napját. (Sok egyházmegyében azonban csak a székesegyház fölszentelését ülik meg saját napján, míg az összes többi fölszentelt templom fölszentelését egy meghatározott napon, egyszerre ünneplik.) Ez a két nap manapság nagyon elvilágiasodott (templombúcsú), s helyén volna, hogy ismét egészen egyháziasan és liturgikusan üljük

meg. Az Isten-háza, főkép a plébániatemplom, nekünk, kereszténveknek sok szempontból igen-igen értékes:

a) Ez a hívő község igazi imádságháza és áldozatbemutató-helye. Itt ütötte fel a szentháromságú Isten kegyelmi trónusát; az oltár Krisztust jelenti, és a templom legszentebb része kellene, hogy legyen előttünk. Sőt az áldozatban Krisztus személyesen vonul be ebbe a házba, és látogatása nyomán «üdvössége támad e háznak».

b) Az Isten-háza a földi Isten-országnak, az Egyháznak is jelképe, mondjuk: a szent Egyház sacramentuma, mysteriuma. Ezért már a neve is ugyanaz (az Egyház szó nemcsak a templomot, hanem a hívők közösségét is jelenti). Az Isten-háza tehát az a hely, ahol az Anyaszentegyház legnagyobb tevékenységét fejti ki. Itt dobog hangosan a szíve jegyeséért, Krisztusért, de gyermekeiért is. Miként az Egyház az apostolok alapjain áll, úgy erre emlékeztet a 12 apostolgyertya is (mely a templom falán azt a 12 helyet jelöli, ahol a püspök fölkente). A lelkipásztor fordítson újra figyelmet ezekre a gyertyákra, és gyujtsa meg a templomfelszentelés évfordulóján. A templom szilárdsága, tisztasága és szépsége mutassa az Isten-háza fönségét, de egyszersmind azt is, hogy megbecsüljük.

c) A templom számunkra a mennyország ajtaja, egy darab a mennyből, a mennyei atyai ház pótléka itt a földön. A liturgia gyakran praefigurativ jellegű, vagyis jelképe és előképe a mennyei örömnek. Ezt a szimbolikát megtaláljuk a templomszentelés officiumában, de gyakran az egyházi év miséiben is, főkép a pünkösd utáni utolsó vasárnapokon. Itt a papság oltárhozvonulása a mennybe való bevonulásunk jelképe (a 18., 23. és 24. vasárnapok introitusa).

d) Az Isten-háza végül a keresztény lélek

jelképe is. Az egyházatyák szívesen használták ezt a hasonlatot, hogy megtanítsanak minket a keresztény ember testének méltóságára: «Nem tudjátok-e, hogy testetek a Szentlélek temploma, aki bennetek lakozik?» Igen szépen kifejezésre jut ez a szimbolika a templomszentelésnél: a templomszentelés szertartásai a keresztség szertartásaihoz hasonlítanak (exorcismus, külön szenteltvíz, keresztelési ruha — az oltárleplek), a bérmáláshoz (krizmával való fölkenés, a Szentlélek segítségülhívása és áldoztatás — szentmise), erre utal a névadás is; ezért üljük meg épúgy, mint a keresztény hívőknél is a templom keresztelésének napját (templomszentelés) és a névnapját (a templom címe).

2. A templomszentelési mise igen tartalmas. Megértéséhez kettőre kell ügyelnünk: hogy mindig szemünk előtt lebegjen a tényleges templomszentelés, és hogy a kőépítményben is mindig Krisztus jegyesét, az Egyházat lássuk. Valahányszor templomszentelési ünnepet ülünk (évenként négyszer), mindannyiszor a katolikus Egyházat ünnepeljük. A templomszentelési mise hálaadó mise mindazért a sok jóért, kegyelemért, amelyet az Isten-házában kaptunk, de szövegeiben megmutatja az Isten-háza gazdag szimbolikáját is. Az Isten-háza magában tekintve rendkívül tiszteletreméltó *(grad.)*, mert 1. Isten lefoglalta magának és különös kegyelmi jelenlétének helyévé avatta *(intr.)*, mert 2. Jézus Krisztusnak, a Főpapnak áldozatbemutató helye *(evang., oráció)*, és az imádságnak megszentelt hajléka *(allelújavers, comm.)*. 2. De képe és szimboluma a katolikus Egyháznak is itt a földön, vagyis Krisztus szeplőtelen jegyesének, mely a mennyből a sötét földre szállott alá *(szentlecke)* és a szentáldozatban újra és újra menyegzőt ül isteni Vőlegényé-

vel, tehát valóban a keresztség és az Eucharisztia által megszentelt keresztény lélek képe *(postcomm.)*.

A szentélybe lépünk. Képzeljük el, hogy éppen most szentelte fel ünnepélyesen a püspök. Ekkor két egészen ellentétes érzelem ragadja meg lelkünket: a félelem és az öröm érzelme. A félelem («Mily félelmetes ez a hely!»): bárcsak tudatára is ébrednénk annak, hogy Isten valóban az ő kegyelmi székhelyét ütötte föl. «Vesd le saruidat, mert szent a hely, amelyen állsz!» — hangzik az égő csipkebokorból. És mégis «Mily kellemesek a te hajlékaid» itt a földön, az emberek között! Az egész 83. zsoltár idevaló. Ami volt a templom a zsidóknak, még inkább annak kell lennie az Isten-házának számunkra *(intr.)*. Az Anyaszentegyház tudja, hogy ez a liturgikus imádság helye, és Isten is azt ígérte, hogy itt hallgatja meg imádságunkat *(orácio, comm.)*. És ismét egy új kép jelenik meg szemeink előtt: látjuk Krisztus gazdagon fölékesített menyasszonyát leszállani a földre *(szentlecke)*, sőt ez maga az Isten házának misztériuma: nem pusztán kép, hanem Krisztus Egyházának egy darabja. «M a üdvössége támadt e háznak», ezt a má-t szószerint kell vennünk. Nemcsak akkor, amidőn a püspök fölszentelte a templomot, hanem ma is bevonul az Úr a szentmisében a mi földi házunkba, és mi, szegény vámoslelkek vendégül láthatjuk őt. Gondoljunk arra, hogy az Egyház lélekben a szentelés napjára képzeli magát, ez a nap pedig felújul a mai szentmisében. Megkapó a kar visszhangja is a *gradaulé*ban: Ez a hely valóban kimondhatatlan misztérium (sacramentum), itt dobog az Egyház szíve; az Isten-háza tele angyalokkal, s a hívő község versenyre kél velük Isten dicsőítésében (Sanctus). Az *allelújaének*ben már az érkező Krisztus-Királyt látjuk, mi pedig imádjuk és dicsőítjük őt. Az *evangélium*ban

képzeljük magunkat egészen a vámos helyzetében: ilyen alázattal, ilyen áldozatkészséggel, ilyen örömmel menjünk be mi is a szentáldozatba. «Ime, vagyonomnak felét a szegényeknek adom» — ilyen lélekkel végezzük mi is ma a fölajánlást, s akkor az *offertorium* úgy fog hangzani, mint egész életünk föláldozása. Ez az imádság Salamontól származik; amikor elkészült a templommal, ezekkel a szavakkal ajánlotta fel az új szentélyt. A *secreta* is «testünk és lelkünk tökéletes átadását» hangoztatja. A szentáldozatban Krisztus valóban betér házunkba, az Isten-házába, de a lélek házába is, és «megérezteti velünk oltalmát». A *communio*ban megígéri az Úr, hogy ebben a házban meghallgatja könyörgéseinket, az Egyház pedig mindjárt teljesíti is Krisztus ígéretét, és az Eucharisztiát nyujtja nekünk, mint minden jónak és adománynak zálogát. A *postcommunio*ban a kőből való egyház képében a szellemi Egyházat, az Ecclesiát látjuk, mely «élő és kiválasztott kövekből» készült, és azt kérjük, hogy ez a ház külsőleg és belsőleg is növekedjék.

Tartalom.

I. Proprium de tempore.

Oldal

A pünkösd utáni időszak 5
Szentháromság ünnepe 10
Pünkösd utáni első vasárnap 14
Úrnapja (és nyolcada) 16
Pünkösd utáni második vasárnap 26
Jézus Szentséges Szívének ünnepe 35
Pünkösd utáni 3—17. vasárnapok .....39—109
Az egyházi ősz 109
A szeptemberi kántorböjtök 115
Pünkösd utáni 18—23. vasárnapok .....127—157
Krisztus királyságának ünnepe (okt. utolsó vas.). 158
Vízkereszt utáni 4—6. vándorló vasárnapok 166—175
Pünkösd utáni 24. és utolsó vasárnap 176
Az év vége 181

II. Proprium Sanctorum.

(Szentek ünnepei.)

Sz. Marcellin, Péter, Erazmus (jún. 2.) 187
Caracciolo Sz. Ferenc (jún. 4.) 189
Sz. Bonifác (jún. 5.) 190
Sz. Norbert (jún. 6.) 192
Sz. Primus és Felicián (jún. 9.) 193
Sz. Margit (jún. 10.) 195
Sz. Barnabás apostol (jún. 11.) 196
Fakundói Sz. János (jún. 12.) 198
Páduai Sz. Antal (jún. 13.) 199
Nagy Sz. Vazul (jún. 14.) 201
Sz. Vitus, Modesztus és Kreszcencia (jún. 15.) .. 203
Szíriai Sz. Efrém, Sz. Márk és Marcell (jún. 18.) . 204
Falkon. Sz. Juliána, Sz. Gyárfás és Protáz (jún. 19.) 206
Sz. Szilvér (jún. 20.) 208

Oldal
Gonzaga Sz. Alajos (jún. 21.) ... 209
Sz. Paulinus (jún. 22.) ... 211
Ker. Sz. János vigiliája (jún. 23.) ... 213
Ker. Sz. János születésnapja (jún. 24.) ... 215
Sz. Vilmos (jún. 25.) ... 218
Sz. János és Pál (jún. 26.) ... 219
Sz. László magyar király (jún. 27.) ... 220
Sz. Péter és Pál vigiliája, Sz. Irén (jún. 28.) ... 223
Sz. Péter és Pál apostolok (jún. 29.) ... 226
Sz. Pál apostol emlékezete (jún. 30.) ... 230
Jézus Szentséges Vérének ünnepe (júl. 1.) ... 233
Sarlós Boldogasszony (júl. 2.) ... 236
II. Sz. Leó (júl. 3.) ... 240
Sz. Péter és Pál nyolcadának 6. napja (júl. 4.) ... 243
Zaccaria Sz. Antal Mária (júl. 5.) ... 245
Sz. Péter és Pál apostolok nyolcada (júl. 6.) ... 246
Sz. Cirill és Metód (júl. 7.) ... 248
Sz. Erzsébet királyné, özvegy (júl. 8.) ... 251
Sz. Felicitas és hét fia, Sz. Rufina és Secunda (júl. 10.) 252
I. Sz. Pius (júl. 11.) ... 254
Gualbert Sz. János, Sz. Nábor és Félix (júl. 12.) ... 256
Sz. Anaklétus (júl. 13.) ... 258
Sz. Bonaventura (júl. 14.) ... 259
Sz. Henrik (júl. 15.) ... 261
Kármelhegyi Boldogasszony (júl. 16.) ... 262
Sz. Elek (júl. 17.) ... 264
Lellisi Sz. Kamill, Sz. Szimforóza és hét fia (júl. 18.) 266
Páli Sz. Vince (júl. 19.) ... 269
Aemiliani Sz. Jeromos, Sz. Margit (júl. 20.) ... 271
Sz. Praxedis (júl. 21.) ... 273
Bűnbánó Sz. Mária Magdolna (júl. 22.) ... 275
Sz. Apollináris, Sz. Liborius (júl. 23.) ... 278
Sz. Jakab, Sz. Krisztina (júl. 24.) ... 280
Sz. Jakab apostol (júl. 25.) ... 281
Sz. Anna, a Bold. Szent Szűz anyja (júl. 26.) ... 285
Sz. Pantaleon (júl. 27.) ... 287
Sz. Nazarius és vértanutársai (júl. 28.) ... 289
Sz. Márta (júl. 29.) ... 291
Sz. Abdon és Szennen (júl. 30.) ... 292
Sz. Ignác (júl. 31.) ... 295
Vasas Sz. Péter (aug. 1.) ... 298
Liguori Sz. Alfonz, I. Sz. István (aug. 2.) ... 301

Oldal
Sz. István első vértanu megtalálása (aug. 3.).... 304
Sz. Domonkos (aug. 4.) 305
Havas Boldogasszony (aug. 5.)..... 307
Urunk Jézus Krisztus színeváltozása, II. Sz. Sixtus, Felicissimus és Agapitus (aug. 6.) 310
Sz. Kajetán, Sz. Donátus (aug. 7.) 313
Sz. Ciriakus, Largus és Smaragdus (aug. 8.) 316
Sz. Lőrinc vigiliája, Vianney Sz. János, Sz. Romanus (aug. 9.) 318
Sz. Lőrinc (aug. 10.) 321
Sz. Tibor és Zsuzsánna (aug. 11.) 325
Sz. Klára (aug. 12.) 326
Sz. Ipoly és Kasszián (aug. 13.) 328
Nagyboldogasszony vigiliája, Sz. Euzébius (aug. 14.) 329
Nagyboldogasszony (aug. 15.) 331
Sz. Joákim, Szűz Mária atyja (aug. 16.) 335
Sz. Jácint, Sz. Lőrinc nyolcadnapja (aug. 17.).... 337
Nagyboldogasszony nyolcadának 4. napja, Sz. Agapitus (aug. 18.) 340
Eudes Sz. János (aug. 19.) 342
Sz. István magyar király, Sz. Bernát (aug. 20.) ... 344
Chantal Sz. Johanna Franciska (aug. 21.) 348
Nagyboldogasszony nyolcadnapja (aug. 22.) 350
Sz. Bertalan apostol vigiliája, Benizzi Sz. Fülöp (aug. 23.) 352
Sz. Bertalan apostol (aug. 24.) 355
IX. Sz. Lajos (aug. 25.)..... 358
Sz. Zefirin (aug. 26.) 361
Kalazanci Sz. József (aug. 27.)..... 362
Sz. Ágoston, Sz. Hermes (aug. 28.) 364
Ker. Sz. János fővétele, Sz. Szabina (aug. 29.) 368
Limai Sz. Róza, Sz. Félix és Adauctus (aug. 30.) .. 371
Születetlen Sz. Rajmund (aug. 31.) 373
Sz. Egyed, A 12 vértanutestvér (szept. 1.) 375
Sz. István magyar király (az egyet. Egyházban; szept. 2.)..... 376
Justiniani Sz. Lőrinc (szept. 5.) 378
Kisasszony napja (szept. 8.) 380
Sz. Gorgonius (szept. 9.) 382
Tolentinói Sz. Miklós (szept. 10.)..... 383
Sz. Prótus és Jácint (szept. 11.) 384
Mária neve (szept. 12.)..... 385

Oldal
A szentkereszt felmagasztalása (szept. 14.) 389
Szűz Mária Hétfájdalma, Sz. Nikomédes (szept. 15.) 391
Sz. Kornél és Ciprián, Sz. Eufémia és társai (szept.16.) 394
Assziszi Sz. Ferenc stigmatizálása (szept. 17.) ... 395
Kupertinói Sz. József (szept. 18.) 397
Sz. Január ius és társai (szept. 19.) 399
Sz. Máté apostol vigiliája, Sz. Euszták és társai (szept. 20.) 400
Sz. Máté apostol (szept. 21.)..... 401
Villanóvai Sz. Tamás, Sz. Móric és társai (szept. 22.) 403
Sz. Linus, Sz. Tekla (szept. 23.) 405
Fogolykiváltó Boldogasszony (szept. 24.) 406
Sz. Gellért (szept. 25.) 408
Sz. Ciprián és Jusztina (szept. 26.) 411
Sz. Kozma és Damján (szept. 27.) 412
Sz. Vencel (szept. 28.) 415
Sz. Mihály ark. templomának felsz. (szept. 29.) . 416
Sz. Jeromos (szept. 30.) 419
Sz. Remig (okt. 1.) 421
A szent őrzőangyalok ünnepe (okt. 2.) 422
Kisded Jézusról nevezett Sz. Teréz (okt. 3.) 424
Assziszi Sz. Ferenc (okt. 4.) 426
Sz. Placidus és társai (okt. 5.) 430
Szt. Brúnó (okt. 6.) 431
Szentolvasó ünnepe (okt. 7.) 433
Magyarok Nagyasszonya, Szt. Brigitta (okt. 8.) . 436
Sz. Dénes, Rusztikus és Eleuthérius (okt. 9.).... 439
Borgia Sz. Ferenc (okt. 10.) 441
A Bold. Szűz Mária anyasága (okt. 11.) 442
Sz. Eduard király (okt. 13.) 444
Sz. Kallixtus (okt. 14.) 445
Sz. Teréz (okt. 15.) 448
Sz. Hedvig (okt. 16.) 450
Alacoque Sz. Margit (okt. 17.) 451
Sz. Lukács evangélista (okt. 18.) 453
Alkantarai Sz. Péter (okt. 19.) 456
Kenti Sz. János (okt. 20.) 457
Sz. Hilárion, Sz. Orsolya és társai (okt. 21.) 459
Sz. Ráfael arkangyal (okt. 24.) 461
Sz. Krizanthus és Dária (okt. 25.) 463
Sz. Evárisztus (okt. 26.) 464
Sz. Simon és Judás apostolok vigiliája (okt. 27.) . 465

Oldal
Sz. Simon és Júdás apostolok (okt. 28.) 466
Mindenszentek vigiliája (okt. 31.) 468
Mindenszentek ünnepe (nov. 1.) 472
Halottak napja (nov. 2.) 477
Mindenszentek nyolcadában (nov. 3.) 482
Borromeo Sz. Károly, Sz. Vitális és Agrikola (nov. 4.) 486
Sz. Imre herceg (nov. 5.) 490
Mindenszentek nyolcadában (nov. 6.) 492
Mindenszentek nyolcadában (nov. 7.) 496
Mindenszentek nyolcada, A négy Megkoronázott (nov. 8.) 501
A római Laterán-bazilika fölszentelése, Sz. Tivadar (nov. 9.) 503
Avellinói Sz. András (nov. 10.) 506
Sz. Márton püspök (nov. 11.) 507
I. Sz. Márton pápa (nov. 12.) 511
Sz. Didacus (nov. 13.) 513
Sz. Jozafát (nov. 14.) 514
Nagy Sz. Albert (nov. 15.) 517
Sz. Gertrud (nov. 16.) 519
Csodatevő Sz. Gergely (nov. 17.) 520
Sz. Péter és Pál római templomainak szentelési ünnepe (nov. 18.) 521
Sz. Erzsébet (nov. 19.) 525
Valois Sz. Félix (nov. 20.) 527
Szűz Mária bemutatása (nov. 21.) 529
Sz. Cecilia (nov. 22.) 531
Sz. Kelemen (nov. 23.) 534
Keresztes Sz. János, Sz. Krizogonus (nov. 24.) ... 537
Sz. Katalin (nov. 25.) 538
Sz. Szilveszter, Alexandriai Sz. Péter (nov. 26.) .. 540
Sz. András vigiliája, Sz. Szaturninus (nov. 29.) .. 541
Sz. András apostol (nov. 30.) 543
Sz. Bibiána (dec. 2.) 546

III. Commune Sanctorum.

(A szentek közös miséi.)

Commune Sanctorum 549
1. A Boldogságos Szűz Commune-ja 555
Szűz Mária szombati miséje 559

Oldal
2. Az apostolok Commune-ja 561
Az apostolvigilia miséje 563
Az introitus (külön kiemelve) 565
3. A vértanuk Commune-ja 568
a) Egy vértanu Commune-ja 568
1. Mise : Statuit 568
2. Mise : Sacerdotes 572
3. Mise : In virtute 574
4. Mise : Laetabitur 576
b) Több vértanu Commune-ja 577
1. Mise : Intret 578
2. Mise : Sapientiam 579
3. Mise : Salus autem 582
4. A hitvallók Commune-ja 584
a) A püspök-hitvallók Commune-ja 584
1. Mise : Statuit 585
2. Mise : Sacerdotes 587
b) Az egyházdoktorok Commune-ja : In medio 589
c) Az apátok Commune-ja : Os justi 591
d) A hitvallók Commune-ja 592
1. Mise : Os justi 592
2. Mise : Justus ut 594
5. A szűzek Commune-ja 595
1. Mise : Loquebar 595
2. Mise : Me exspectaverunt 597
3. Mise : Dilexisti 599
4. Mise : Vultum tuum 601
6. A szent asszonyok Commune-ja 602
1. Mise : Me exspectaverunt 602
2. Mise : Cognovi 603
A templomszentelés ünnepe 605